

BIBLIOT. ISTITUTO
BOTANICO - PADOVA
A. Pol
252

R. ISTITUTO BOTANICO DI PADOVA

Sala

Palco

N. Inv.

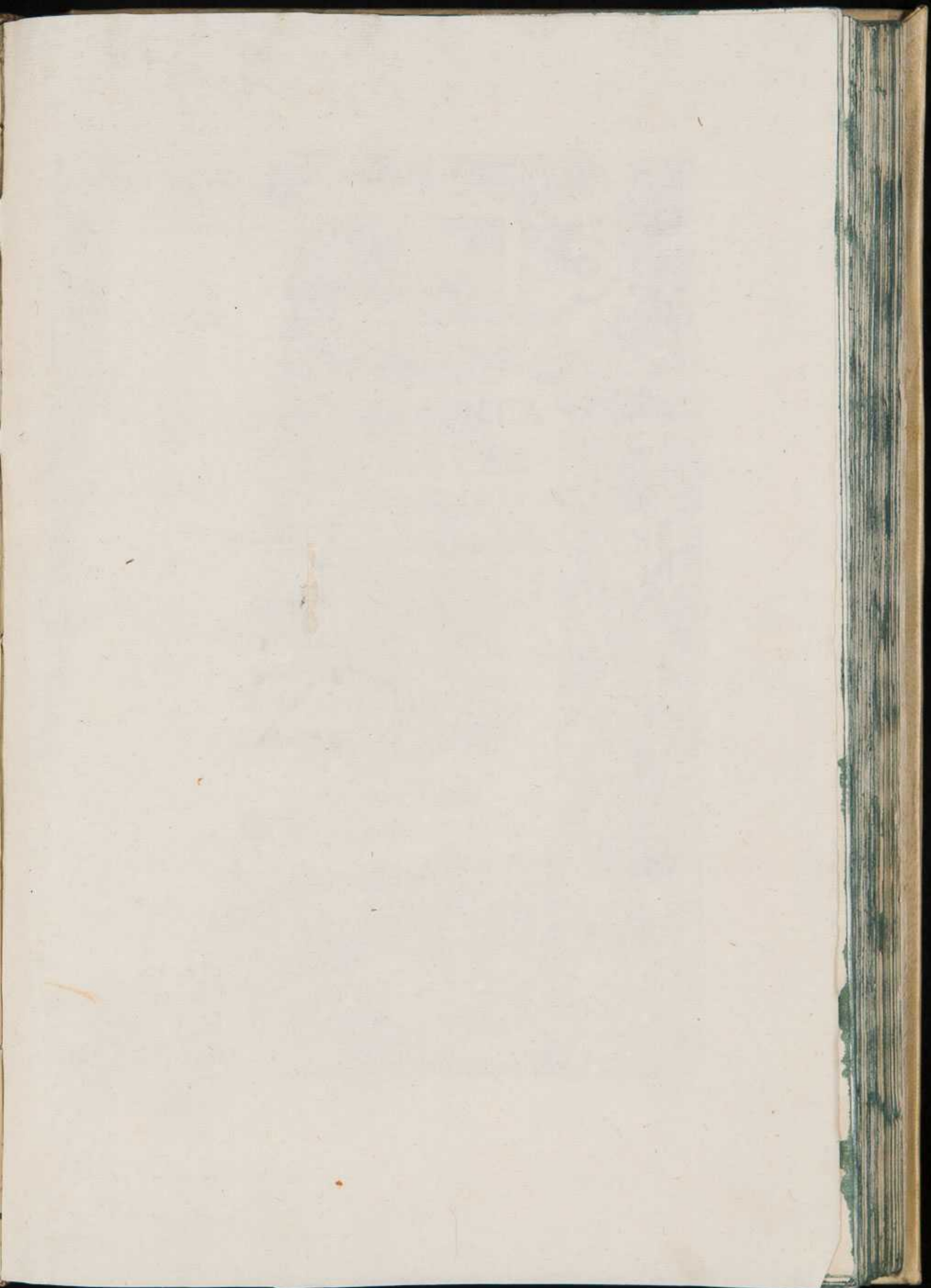
BIBL. R. ORTO
BOTANICO-PADOVA

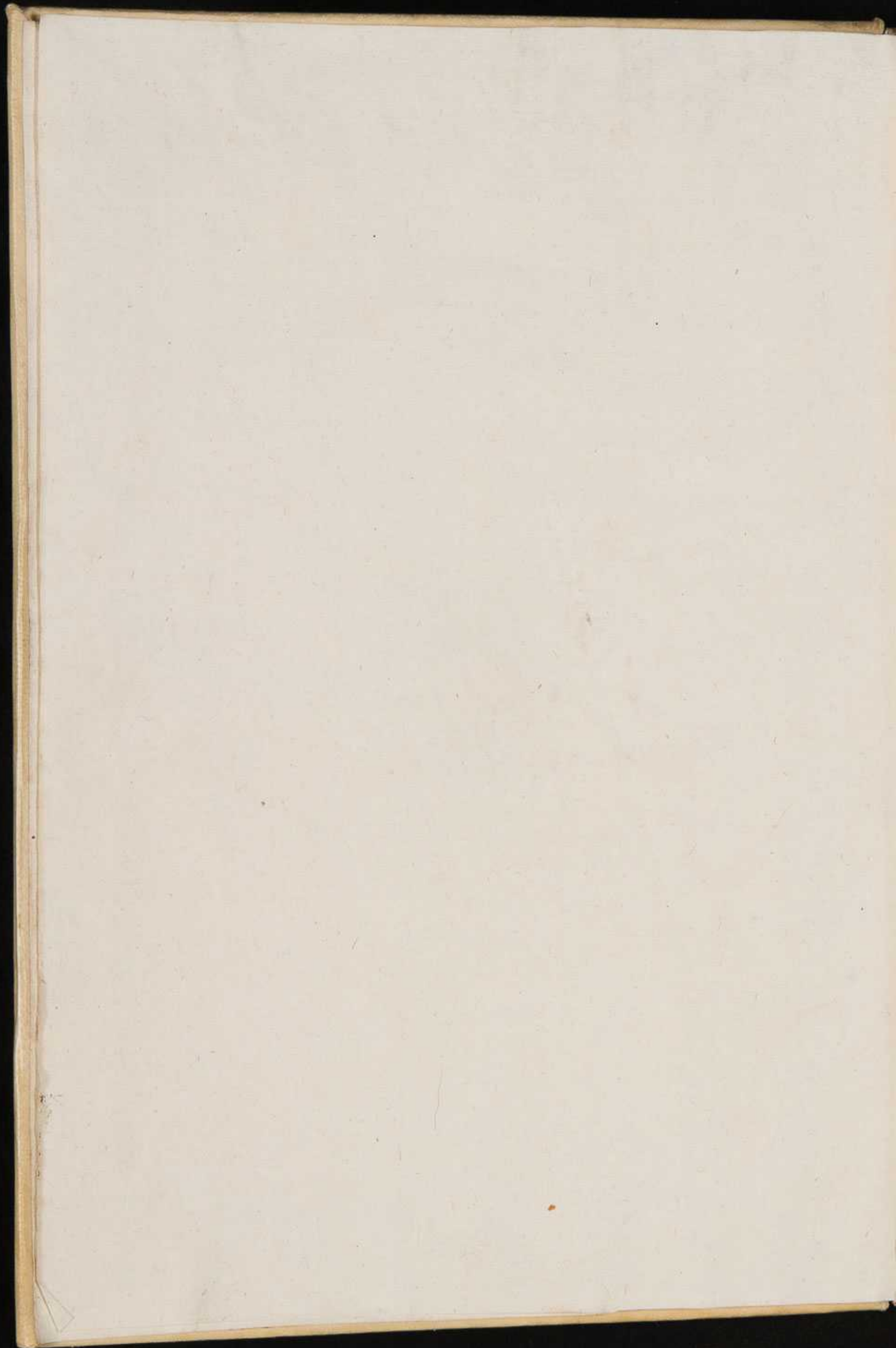
A.P.L.

252

d. 1809

REC 84

PHYTOGNOMONICA
IO. BAPTISTAE
PORTAE NEAP.

OCTO LIBRIS CONTENTA.

IN QUIBUS NOVA, FACILLIMAQUE
affertur methodus, qua plantarum, anima-
lium, metallorū, rerum deniq; omniū
ex prima extimæ faciei inspectio-
ne quavis abditas vires
assequatur.

ACCEDUNT AD HAEC CONFIR-
manda infinita propemodū selectiora secre-
ta, summo labore, temporis dispendio,
& impensarum iacturâ vesti-
gata, explorataq;.

CVM PRIVILEGIO.

NEAPOLI, Apud Horatium Saluianum. 1588.

3

ILLVSTR. MARINO
BOBALI, ANDREAE FILIO
RAGVSEO.

IO. BAPTISTA PORTA NEAPOLIT.

S. P. D.

ETVS fuit Septentrionalium mos populorum, eques
Illustr. nobiles iam filias è patrijs laribus foras expel-
lere sine duce, ut diuersis in regionibus vaga, erro-
nesq; corpus inuulgando dotes, et virum ex voto si-
bi compararent. Idem de me hac factura in animum
induxerã, & horum gentiũ sequi morem, nam cum
idoneam at at em indeptam cognouissem, peregrinã emittere, suos mores
ita componeret, & talem se cunctis præserreret, ut virum, & patronum
suis qualitatibus congruum inuestigaret. Noua enim forma in lucem pro-
diens, per nouas vias incedens, nouaq; nec dum visa per multa secula fe-
rens, verebar ne tanta nouitate multorum odium sibi conciliaret, pollice-
barq; mihi non defuturos, qui clam, vulgoq; ipsam sugillationis contagio
polluerent, conculcarentq;. De ijs loquor, qui tanta ingenij socordia la-
borantes, tam aliorũ iudicijs addicti sunt, ut prorsus omni proprio spo-
lientur, & cũ aliquid scire assequi nequeãt, aliena cõtemnendo se aliquid
prestare videri volunt. Nil veritus sum, quin apud doctos, gratiam sit
consequutura, qui quotidianarum formarum pertasi, nouas (quantula-
cunq; fuerint) omnium calculo, et plausu excipiunt. Vnde ut infestos
istos anteuertarem, summa votorum mihi erat, nobilem quendam, ge-
nerosum, clarum, iudicio, & ingenij dotibus præpollentem virum inue-
nire,

^e
4
nre, cuius patrocinio à deplorato illo hominum genere tuta redderetur, ut vix tenera etatis limine transgressa, vix suo postliminio egressa, nec cuiquam sui videndi copia facta, eius fama ad tuas aures delata, prius à te amari, quàm videri, & prius exoptari, quàm cognosci mereretur. Licet mihi, que diligentissimi patris in collocandis filiabus exquirunt, de te moderari. Dum igitur tua vita rationem sciscitor, ingenti fama commotus, maximo perfundor gaudio, quod patronum maiorem, quàm pro eius dignitate, meritoq; sit assequuta. Nam si nobilitatem attentius expendo, nullam maiori singularitate admiror; antiquam enim famam per tuos atavos, quasi per manus traditam ad hac usq; tempora propagatam recolo, & dum peruetusta literarum monumenta Ragusie, antiqui Epidauri, summo studio perquiro, maiores tuos è Romanis Fabijs originem traxisse comperio: nam ad uniuersi orbis conquestionē, ut ut per diuersas mundi partes belligerando magistratus gerebant, et colonias ducebāt, diuersa eorum familia varijs in locis distrahebantur, ut incolae fierent. Superest adhuc nominis reliquia; nam bob gentilitio nomine faba dicitur, bobali de Fabis? & Plinius Fabios à fabis dictos testatur. Ecquis nescit familia tua per longam annorū seriem ad hac usq; tempora clarissima insignia? Ipsa enim summum magistratum in Rep. summa cum laude et gloria quàm sapissime administravit, quo factum est, ut patria parentes gentiles tui iure optimò uno ore, & consensu à ciuibus appellarentur. Si nominis claritatem intueor, longius, latiusq; diffunditur, quàm ut à tua vrbe, et Macedonia illi finitima Alexandri rebus preclare gestis illustrata, quin etiam Roma terrarum orbis domina comprehendatur. Fortuna autem bonis cum paucis sis secundus, ijs prudenter dispensandis, erogandisq; es omnium facile princeps. Et si tuam intueor effigiem, non umbratilem imaginem, sed perfectam Herois expressam formam exhibes, manibus Fabiorum hereditarium robur, oculis genij, et ingenij dexteritate, fronte Magni Alexandri personam sustinere praefers, cui, ut finibus, ita munificentia es proximus. Ad extremum nihil in te conspicio, quod regij animi magnitudinem, singularesq; mores, inculpatam uitam ad omnia feliciter excogitanda, atq; adeo tractanda admirabilem solertiam non euidenter innuat. Is es, qui plus in recessu, quàm in frōte promittas. Sed redeat, unde discessit oratio. Hanc meam natam praecipitem tectis extrudo. Singulare hoc speciminis, & decoris habet, quod nullo exquisito, & affectato ornamento decoratur, imò nativo colore non mercato, naturali
forma

forma contenta, lenocinijs neglectis, multum sibi placens ad te aduolat. Lingua non Romana, aut Attica matrona est, sed simplicis puella. Illud spondeo, quae pannis teguntur, multo fore pulchriora, iucundiora quae, quam quae foris conspiciuntur: quo circa, qui altius, penitusque eam contemplatus fuerit, is uberem fructum, & plenius obsequium consequetur: quippe quae ad recessus longe reconditos praestat aditum. Faciem contemplantes ita fallit, ut se falsos nesciant. Si crinium aliquis annulorum peccauerit, & incompositam reddidit comam, uel sordidat a uestis, aut male praecineta, quae ancilla diligentiam, et animaduersionem effugerint (nam oculi tam lyncei esse non possunt) pronus adueniam sis, uerita enim ne tanti uiri amor deserueret, ad te festinantius properauit. Vnde si non tuam amasti, iam tuam diligas uelim, & eam tuendam, diligendamque suscipias, & per te contra hos fatua imperitia laborantes tutum patrocinium suscipiat. Quam si tibi acceptam sensero, ceteros qui non admirentur, nihili facio, & soror ad Iunium fratrem tuum citius properabit. Vale, & me, ut soles ama.

P R O O E M I V M.

LAVTIORIS, & diuiniore philosophiæ nobilissimum munus
 semper equidẽ existimaui, ea solerti indagine sciscitari, quæ
 naturæ abdita, & ditissima maiestate laterent. Ingens opus,
 & maximum, occultumq; diuinitatis, & quo nullum reperi-
 ri possit maius. Existimaui pariter, vt Herophilus quoq; me-
 dicina clarus existimabat, nihil non herbarum viribus effici
 posse, & plurimarum esse incognitas: nam si conditorem in-
 tuebimur. Magnus est Deus noster, & magna est potentia eius, & potentia eius nõ
 est numerus. Et si quæ ab antiquis de herbis posteritatis memoriæ mandata sunt,
 considerabimus, portentuosam videntur. Traditur à Pythagora Coriacesia, & Cal-
 licia aquam glaciari, à Democrito Achemenidon, cuius radice in pastillos digesta,
 in dieq; pota in vino, nõxij per cruciatus nocte cõfiteantur omnia per varias numi-
 rum imaginationes. Et Adamantida si admoueas, leones resupinari cum hiatu ma-
 ximo, & Arianidem gigni igneam colore, cuius tactu peruncta oleo ligna accendi.
 Theangelida pota diuinare facit, Gelotophyllida si bibatur cum myrrha, & vino
 varias obuerfari species, ridendi finem non fieri, & herbam esse, cuius omnino ta-
 ctu redirent amores, vel cum odio depositi, vt ex Plinio habetur. Herbam com-
 memorat Theophrastus apud Indos nascentem, quæ sanguinem diffundere, &
 quasi fugare potest, quodq; è diuerso eundẽ colligit, & ad se trahit. Radix Baraas,
 ex Iosephi traditione, ad vespertas, veluti iubar fulgurat, accedentes refugit, nisi me-
 struus sanguis super eam fundatur, illos liberat, qui à cacodæmone oppressi sunt.
 Democritus dixit, credidit Theophrastus esse herbam, cuius contactu illatæ ab
 alite exiliret cuneus à pastoribus arbori adactus. Ethiopide herba lacus omnes, ac
 stagna siccati coniectu, tactu omnia aperiri. Achimenide coniecta in aciem ho-
 stium, trepidare agmina, ac terga vertere. Tradit Xanthus historiarum author oc-
 cifum draconis catulũ reuocatũ ad vitam à parente herba Bali, eademq; Thylonẽ,
 quẽ Draco occiderat, restitutum sanitati. Et Iuba Rex Mauritanix herba reuocatũ
 ad vitam hominem tradit. Si igitur maiores nostri in tantillis herbulis tantas vir-
 tutes apertò cognouerunt, cur vestigantibus nobis his similia, aut maiora reperiri
 posse verendum erit? Fatui prorsus & stolidi iudicij foret, maximum illum rerum
 conditorem hominibus hæc occulta fore voluisse, nam frustra creasset, præsertim
 cum animalibus intellectu carentibus hæc fecerit manifestissima. Quis dictamum
 herbam ceruos docuit extrahendis sagittis valere, vt percussi eo telo, eius pastu eij-
 ciant? Quis hirundines chelidoniam herbam visui saluberrimam esse, ac vexatis
 pullorum oculis illa mederi? Testudo cunilæ pastu vires contra serpentes refouet.

Mustela

Mustela cum muribus dimicatione conferta, ruta munitur, ciconia origano, apri hederam in morbis sibi medetur. Anguis hyberna latebra visu obscurato, marathro herba oculos refouet, si verò squamæ obtorpuere, ipinis iuniperi se scab. t. Draco vernam nauseam syluestris lactucæ succo restinguit. Elephas chamæleonte deuorato, occurrit oleastro huic suo veneno. Cereus herba cinare venenatis pabulis resistit. Palumbes, graculi, merulae, perdices lauri folio annum fastidium purgât. Columbae, turtures, & gallinacei herba helxine. Anates, anseres, ceteræq; aquaticæ herba syderite. Grues iunco palustri, coruus occiso chamæleonte, lauro infestū virus extinguit, & sexcenta talia. Si igitur animalia ex notis noxias, & sibi proficuas herbas cognoscunt, cur homini de futuros typos imaginari debemus, ex quibus itidē vestigari potuissent? Nec diuinæ, & summae sapiētiae modū deesse imaginari possumus, quo id facillè præstare poterit: nō desunt igitur notæ, nō desunt. Vnde auia rura, inuia montiū culmina, nemora, & syluas peragrando, totis viribus contemplabar multiplicē plantarū formam, florum variegatā coloriam, frondium numerum, dissectionem, & effigiem, sic radicum, stipitum, & ramorum, nec non à terra prosiliendi, crescendi, & fructificandi modum, tam inter se varia, & diuersa, cogitans nil temerè, & casu confectum, sed omnia cum ratione, & ordinata causa, vt maximus inquit Ptolemæus, & præsertim in his pulcherrimis animantibus, plantis: nec esse tam vilissimum in rerum natura, in quo mirabile aliquod non refulgeat. Considerabam attonitus plantam, tam hilari, viuidoq; colore renidentem, tam suauem odorem halantem, tam deniq; miræ venustatis & elegantiae, vt cœlestem maiestatem redolere videretur, & quasi magnes spectantium oculos ad naturæ opulentiam contemplandā prouocaret, hanc eandem homini amicas vires habere, & Mediorum vlti receptissimam. Contra altera tam inuenusta, & deformi effigiatu, vt foedo odore, colore uè eminus intuēti terrorem incuteret, hanc ipsam compertam postea funestæ dotis, & certissimæ internecionis. Mirabar cōgeneres herbas, in quibus multa intercedebat parilitas, & similitudo, eadem ferè præstare remedia, vt Medici alteram pro altera subderent. Contra in quibus nulla cognatio, nec virtutis collationem inesse. Et si aliqua forent, quæ ex diuersis compositæ viderentur, compositas vtriusq; facultates possidere. Accedebat ad id consensus, & tacita quædam naturalis hominum diuinatio, vt herbas quisq; ad suos morbos profligandos adsumeret, quæ similitudine quadam ad id facere videretur. Quorum perpensione, diuino suggerente auxilio, cecidit in animum, vt nostri intimi mores ex corporeis extimis notis inuestigari possunt, & venatores, equites, pastores, & aucupes ex animalium effigie morum propensiones cognoscunt, eorumq; delectus faciunt, sic ex plantarum exterioribus signis interiorum virium hominem posse admoneri. His rationibus innixus, cœpi animo sciscitari, vtrum statim notis constitutæ dotes responderent, & si aliqua nobis virtutes incognitæ forent, illas è Medicorum libris perquirebam, quæ ipsi casu perdocti scriplerant, sic diutina collatione percæpi, mirabile in re ea responsum, & consequitionem inesse. Sic postea confirmadæ veritatis gratia, si in herbas inciderem incertas adhuc,

& inco-

& incognitas vsui medico, multis à nobis periculis factis, nihil inexploratum relinquendo, ad tam vtilia, & nobilissima superuectus sum, vt positæ operæ, & accuratationis nunquam pœnituerit. Et ex hac veluti racematione numerosa paulatim confluit mirabilium contemplationum multitudo, vt non solum herbarum, sed animalium, metallorum, gemmarum, & lapidum delitiæ, & diuitiæ possint inuestigari contēplatiq; & multò latius nostris votis expeditus patuit aditus, quàm sperabamus. Et nisi noxia, & malefica scribere diuina vetuisset Minerua, fortasse percupida mirabilium rerum discendi ingenia pleniori obsequio demereremur. Exempla potissimum in Medicina apposuimus, non quod Medicinam profiteri velimus, nam hoc minus intendimus, sed vt impijs hominibus ansam non demus malefica excogitandi: docti, & perspicaces ex his alia intelligent. Tandem Deo auspice, eò res perducta est, vt collectas ex disquisitione regulas, & si non satis nobis concoctas, quantuli sumus cunq;, quantulæ fuerint cunq; memori æuo donamus, nullidum antiquorum, ne dicam recentiorum memoratas, non faustum, aut vanam iactantiæ auram ostendendo (est enim mihi inanis gloriæ contemptor animus, vt qui me norint, testantur) sed vt posteritati consulere, & summa Dei benignitas colatur, veneretur. Hic in causarum vestigationibus nō occurrent sæpius repetitæ, & decantatæ à Philosophis, & Medicis calidi, frigidi, humidi, & sicci qualitates, nec ab alijs tradita, in compendium redacta, vel ampliata, aut variè ordinata, sed quæ à nobis solùm comperta. Vnde si quid superest noscendum, vel non exactè demonstratum (quis enim hoc audeat polliceri?) scito nobilium, & nouarum rerū, diuinarumq; cognitio minus demonstrata, certè vtilior, & præstantior, quàm viliū optimè probatorum: & ingenioli nostri temeritati potius ascribendum, quàm rei veritati. Arduum est, & difficultate plenum negotium, cunctis intentatum, scio post me non defuturos eiusmodi methodo, & cognitione altiora, & cumulatiores prodituros. Nos autem quod potuimus, præstitimus, videbunt lectores voluntatem non defuisse.

IO, BABTISTAE PORTAE
 NEAPOLITANI
 PHYTOGNOMONICORVM
 LIBER PRIMVS.

DE MUTVA VIRIVM, ET PLANTARVM
 partium consequuntione. Cap. I.

IN libris nostris de morum iudicijs à corporis delineamentis de-
 sumptis, summi philosophi, nec non Polemonis, Adamantij,
 eorumq; auctoritate satis luculèter exposuimus, cor-
 pus, & animam mutuis coniunctionibus inter sese consequi.
 Exempla erant in acutis ægritudinibus, quæ corporis morbi
 sunt, animum delirare, sic in amoribus, furoribus, & inuidijs
 animi morbis corpus tabescere, vnde ex his mutuis animi, & cor-
 poris affectibus, & partium corporis habitu animi mores posse
 præfagiri. Sic non inconcinna similitudine ex mutua plan-
 tarum partium, quam cum viribus inter se habent collatione, vt mutata plantæ fa-
 cie alterentur vires, alterataq; virium habitudine, alteretur plantæ figura, animi vi-
 tia, & virtutes optima coniectura augurari posse nemo ibit inficias. Vocamus plan-
 tæ animam internam vim illam, & arcanam operandi, quasi naturæ dotem. Vo-
 camus plantæ vitia lymphaticos reddere, veterum inducere, sterilitatem, & virus,
 quo homines eneçtum iri cogantur, aliaq; maleficia, quæ perniciem afferunt. Vo-
 camus virtutes febres tollere, noxios humores purgare, vulnera conglutinare, & hu-
 iusmodi talia, quæ saluti hominum propinquantur. Quod ad formæ plantarum muta-
 tionem mutetur eorum ingenium, mutatisq; viribus abeat forma, euidentius est, quàm
 vt probari debeat, nam soli mutatione, ætheris, situs, & cultus, horum omnium, vel
 solius mutatur facilè plantæ indoles, & cum indole virtus. Multa suis locis exempla
 dabuntur. Planta, quæ extrema montium ora vento perflata incolit, carioso, & pumi-
 coso solo, sub medio orbis recessu, & neglectu quoq; habita, scabro, & retorrido vesti-
 tur habitu, cau dice humili, contorto, & strigoso profilit, qui crebris nodis, prominulis

B ncruo

neruorum torulis, rigidisq; spinis tumebit, exiguis folijs, hirsutis, dissectis, & angulosis, in quibus venæ supereminet, floribus exilioribus, exoleti coloris, radicibus lignosis, breuibusq; fructu exiguo, intus lignoso, saporis asperi, nec vesci, sed insignium virium, & celeberrimi vsus: gustanti calidus, & siccus. Hæc eadem planta pingui solo facta, plano, & cui indulgens cœlum, & cultoris sedulitas arrideat, proh Dij immortales quam magnam longiuiculo tempore subit mutationem. Nam cultu domita feritate, hirsutie, & syluestri habitu exuta mansuescit, & humanius viuet. Ex macilento stipite succulento, & hilari venustate pubescet, ex breui amplo, ex contorto recto, spinæ se cōtrahent, nodi euanescent, & euadet cutis nitida, & læuis: frondes rotundæ, vel saltē retusis angulis ramos onerabunt, caro venas, & neruos superuestiet, vt blandæ fiant, flores saturatiore colore splendescunt, fructus restibilis fœcunditatis, & perennis proventus, sed humidi saporis, & exoloti, effœtis viribus vsui medico, & tandem tantum à prima longius abest forma, vt vix aliquid priorum delineamentorum adumbret. Sic etiam si plantam frigidi, & vdi loci alumnam frigidæ, & humidæ qualitatis, squallidis, asperis, feruidisq; locis seras, & olitoris cultu destitutam, urbano habitu exutam syluescere videbis, & humiditate, & frigiditate aduentitia elanguescente, ad sicciorem temperiem calidioremq; inclinabit. Sed clarius, & perspectius in ijs plantis, quam in homine videre est, quæ à sua forma desciscunt, & naturæ germanitate in alienam abeunt, cum suis formis qualitates relinquendo, aliasq; nouas adsumendo. Triticum in loliū & linum abit compluta terra, vel crebris imbribus satū, & typha pinfita in triticum trāsit, ocimum quoq; in serpillum, & alia quæ suis locis vberius referuntur. Idq; etiam in ijs plantis notabilius elucet, quæ ex binis progenitoribus naturam, & formam sibi adoptant, nam vtrorumq; formam, & ingenium æmula facie repræsentant, vt in scorodropalo, quod allij, porriq; vires & formam habet, & zcopyro, zææ, & tritici, alijsq; videre est. Igitur mutata corporis forma, mutatur & plantæ anima, mutatisq; viribus, mutatur corporatura, & corporis partibus vis animæ correspondet, vt inuicem virium, & formæ causæ fiant, neq; vnquam planta visa fuit, quæ formam vnus, dotes verò alterius referret. Myrtus aloes vires non habet, nec aloë abrotoni, necessario consequi par est, vt tali formæ tales vires conueniant.

P L A N T A M C V M H O M I N E M V L T A M
habere similitudinem. Cap. 11.

P si fortasse quispiam vereretur, non recte plantis nos hominem cōparasse, vt cæteris animalibus, ac proinde minus firmis argumentis innixos, hic se male versatum in veterum lectionibus se manifestabit, qui cum homine plantis multam intercedere cōmanicantiā, & in paucis differre conscripserunt. Planta ijsdem ferè membris, quibus animal constat. Theophrastus plantarum historias conscripturus, omnium, quæ in plantarum genere spectantur, similitudinem ex his petiit, quæ in animalibus insunt, & sicut in animalium corporibus propria sunt cuiusq; membris officia, sic & in stirpium partibus propria munia, pedes ad gressus, brachia ad complexus natura composuit, nil aures agere valent, quod est oculorum, nil oculi, quod est aurium, nec generandi quidem facultas data est manibus. Hæc etiam stirpium genera figurauit, quibus eadem ipsa mater, & parens primum radices veluti fundamenta quædam iecit, vt ijs quasi pedibus insisteret truncum deinde superposuit, veluti quandam staturā corporis, & habitus, mox ramis diffundit, quasi brachijs, tunc caules, & surculos elicuit, veluti manus. Est in stipite lignum, vt ossa in carne. Os corpori officium, vel actionem nō præstat, sed ad eum tantum vsus, vt pali in tētorijs, sic lignum in cortice, vt soliditatem præstat, & contra ventorum tempestates robur, & ad onus ramorum sustinendū.

Medulla

Medulla in ossibus, vt etiam in medio ligni residet, alitur lignum medulla, vt ossa animalium. Falso enim Theophrastus inquit omne alimentum virentis per medullam trūci, veluti per Syphonem hauritur, vt probauimus in Agricultura. Sunt & animalium ossa, vt leonis, quæ medulla careant, sunt & arbores, quæ exiguam habeant, vt olea, buxus, vel quæ nullo modo habere videatur. Aphrodiseus inquit. Stirpes iam ipsas frōdibus natura pilorum, pennarūq; vice obduxit, quippe quæ prænorit, velut à nimio frigore, vel ab æstu immodico offendi, interireq; possent. Nonnulla enim spinis, tanquā spiculis contra animalium morsus armavit, quum alijs animantibus cornua dederit, alijs aculeos, alijs vngues, aut quid tale, quo se se defendere ab ijs possint, quæ detrimentū inucherēt. Aristoteles capillum in homine dicit ad necessitatem & præsiij rationem: ad necessitatem quia cerebrum humidum, & vbi plurimum humoris, & caloris, ibi & copiosus capillorum ortus. Adiumentum, quia pili extimum expellunt frigus, & calorem. Est in eo emolumentum, vt diximus, egestis hoc modo noxijs è corpore vaporibus, vnde capillaris ortus. Sic per frondium poros plantæ indigesta humiditas diffatur. Theophrastus in causis frondes amplissimas & ad conseruationem, & ad perennitatem, & ad auctiōnem, & ad fructuum generationem esse dixit. Adijciunt authores capillum ad ornatum esse, tolle humani corporis capillos, tota pulchritudo flaccescit, tolle arboris comam, tota arbor ingrata est. Amittunt & animalia pilos pennasq; & plantę suas frondes. Vt capilli summam hominis partem comam exornant, sic frondes crinium modo cacumina ramorum, & surculorum quum foliata sunt. Genitalia membra surculi sunt opportuno loco nati. Concipiunt varijs diebus, & pro sua quæq; natura grauidaalia protinus, aut diutius partus gerunt. Flos præmonstrat fructū, vt menstruum mulieris demonstrat conceptionem, non prius est fructifera planta, quàm florifera. Fructus arboris est semen in homine, ad quod ordinatur animal ad speciem propagandā. In plantæ cortice sunt venæ, & nerui, vitales partes, vt in homine, quibus attrahit, digerit, & expellit. Oris officio funguntur radices, Mnesiteus dicit caulis ventriculi, nam sicut in ore succus affectus, non perfectus, sic in caule perficitur concoctione, vt alimentum fructibus præstet. Alij radicem cor plantæ dixerunt, quod primum viuat, vltima moriatur. Si radix tabet, continuo demoritur planta, sed si rami siccescunt, poterit re diuina radix stolones proferre, videntur ergo radices vitæ primordia. Sunt in planta succi, & humores vt in homine. Ob id non illepide Platonici hominem inuersam plantam dixerunt, & plantam inuersam hominem. Trahit enim planta alimentum ex inferiori parte, homo ex superiori. Plato plantas animalia vocat, quod vitæ participes sint. Appetitoriam vim, & altricem eis tribuit in quibus Aristoteles & Theophrastus sequuti sunt. Galenus quatuor ascribit vires appetitoria animæ hominū communes, attractricem, retentricem, alteratricem, & expultricem, quibus cibum assumerent, assumptum retinerent, vt in varias suę essentię partes cōuertant, & egerant excrementa. Videbāt enim eas, quibus datę manus videri possent, capreolis vel clauiculis captare fulturas, & pedamenta, quarum ope surrigerentur. Prius enim nutare videbantur, quoad quippiā apprehenderent, dein vbi attigissent, inuadere, ac illico inuolui, & si quid interea alieni, vel noxijs sentirent, euitare, ac retrahi maximo naturę cōsilio, ne quid, quod præsidij causa datum esset, noxium facerent. Præterea alias animaduertebant Solis, vel Lunæ lumine gaudere, & coma & floribus sequi etiam nubilo die viderentur, alias etiam aquis immerfas surgere, & descēdere, flores claudere, & aperire ad syderis accessum, recessumq;. Hęc igitur, & alia cum respicerent, Anaxagoras assererat plantas animalia esse, & spirare etiā, immò cum Democrito asseuerauit doloris, & voluptatis participes esse, casu foliorum dolere, iisdem vicissim restitutis capere voluptatē. Empedocles putabat in ipsis esse commistum sexum. Alii & si in alijs non tam discretius, in palmis sexum esse sepeperatum maris, & sceminæ, immò maris & sceminæ semina simul colligata plantari, vt inde perfectissima exurgeret planta. Damageron id quoq; in pistaceis euenire dixit,

utrumq; sexum coniungens, & maris dorsum ad Fauonium spectare debere. Idem Empedocles non solum naturales inclinationes, sed etiam sensum illis tribuit. Extimauerunt Pythagorici perfectiores plantas imperfectioribus animalibus propinquas esse, immò & quamplurimi sunt, qui quamplurimas plantas inter stirpium, aut inter animalium genus adnumerarent, ita intellectu vigere conspexerunt, & mediam inter utrūque naturam videbantur sortitæ. Veteres Græci posteritatis memoriæ mandarunt palmas se vehementi amore prosequi, adeoq; est eis veneris intellectus, ut alteram altera depereat, nec prius desiderio leuari, quàm eam adamatū mas consoletur. Quandoquidem suis comis pronam incumbere videre est, & quasi viduam sterilefcere, sed agricolæ, ut cuius amore deflagret, planè cognoscant, plantas inibi obitas manibus contrectantes ad eam reuersi, quæ amore tabet, manibus contingunt, tunc osculo manum blandè demulgens amorem confitetur, sese illius desiderio stimolata, huius vefaniæ remedia affert, quo amor diluatur. Maris flores trunco erutos, amasiæ capiti circumponit, tunc amans amoris pignore exhilarata, vberi fœtura fœcundabitur. Sensibus arbores valere scribit Zoroastres in Geoponicis, nam si per multos annos arbor aliqua sterilis fuerit, & venerit agricola accinctus acuta bipenni ad arborem detruncandam, si amicus pro ea rogauerit, & fideiusserit sequenti anno fructum laturam, ac ille amici verbis persuasus abierit, quod arbor maximum feret fructum. Nec aliam ob causam maiores nostros scripsisse putandum est homines quamplurimos in arbores mutatos, nisi ob magnam, quæ cum eis habent similitudinem. Nec ob aliud Dijs multas dicatas legimus, Ioui fagum & quercum, Apollini laurum, & lotum, Baccho hederam, ferulam, & piceam, Mineruæ oleam, Veneri myrtum, rosas, & phyliram, Diti cupressum, Cybelæ pinum, Herculi populum, Mercurio punicum, Harpocrati perseam, nec ob aliud arbores ipsas oracula reddidisse antiquorum religio docuit, & Gallorum Druidæ nil magis visco, & arbore, qua nasceretur sacratius habuere, nisi quod suspicabantur diuinâ illis inesse naturam, & plusquam humanam. Trogus & Philemon philosophi animæ nutritiuæ opera ex plantis signis colligi posse declararunt, ut cum vegetatiua virtus cõmunis sit omnibus viuentibus, longæui signa colligebant ex plantis, ut quibus capilli longi & firmi, essent longæui ad plantas referendo, quæ æterna pubent coma: ut pinus, ilex, & medica.

QUOMODO ANTIQVIORIS PHILOSOPHI PLANTARVM
virtutes inuestigauerint. Cap. III.

DE POSCIT, flagitatq; ordo dicamus maiores illi philosophantes de plantarum viribus quid speculati fuerint, & nobis tradiderint, post hæc nos qua methodo inuestigandæ sint, docendum pollicemur. Medicorum princeps Hippocrates, post eum Theophrastus, ab eo Dioscorides, Galenus, & alij mauritanæ factionis insignes medici ex saporū signis primas docere qualitates tentauerūt, & ab his quasi nexu quodam secundas, & tertias dependentes, relinquentes virtutes illas, quas occultas, & à naturæ proprietate manantes appellauerunt. Saporum primus acerbus est, qui inter attingendum linguam intensissimè constringit, estq; frigidus, & terrestris. Si acerbitas ipsa paululum remittatur, & linguam ut prius neutiquam contrahat, fit austerus, plus frigidus, quàm humectus. Si cum eo plus humidum admisceatur, euadit acidus, & hic humectior, quàm frigidior, & subtilium partium. Hos omnes medicamenta dixere. Dulcis sapor abrosas linguæ partes sublinat, & euidenti iucunditate blanditur, ut qui ex temperata humiditate, & caliditate exoriatur, & ex eiusmodi sunt nostra alimenta. Pinguis qui non perspicuam ingerat voluptatem minus quàm dulcis caliditate præstat, atq; aerem participare videtur. Salsus si calor inualefcit, ob id cale-

Id calefacit, abrodit, abstergitq;. Hos binos ciborum condimenta dixerimus. Sed qui linguam magis corrugat, amarus est, fit quum calor plusquam par sit, increbuit, ariditate, & caliditate præstans. Amaritudinem ex calido, & frigido nasci posse dixerunt Arabes: ex frigido, quum post amarorem dulcescit, vt in glandibus euenire videmus; ex calore, quum post dulcorem amarescit, sed certissimæ terrestris siccitatis. Acer sapor abradit, & lancinat linguam cum vehementi caliditate acuta: fit cum calor ad summum superauctus est, ob id comburit, ne dum calefacit, & homini venenum est. Sunt qui insipidum, saporem faciunt, sentire quidem in eo saporem nullum, vt tamen ex ipso fiat aliquis, vt superfaciatur genus, frigida, & humida qualitatis dicunt, quia aquea humiditate obtunditur. Secludunt ex his vini, & lactis sapes, cum in eis non vnus, sed plures recipiantur sapes: in illo austerus, dulcis, & suauis, in hoc dulcis pinguis, & suauis. Porro à principibus qualitatibus secundæ ducunt originem, & tertiæ, nempe vis emolliens calore, & humore prouenit, indurans ex frigore, & calore nascitur, laxans humore gignitur immodico, tensoria ex nimia frigiditate proficiscitur, consopies ex vehementi frigore. Tertiæ qualitatis sunt, quæ lac, sperma, menstruum, urinam prouocant, calculos dissoluunt, & similia. Lac creans à familiari, & modice calida substantia procedit. Imminuens lactis prouentum ex frigiditate cogente, & incrassante. Non fecus semen genitale creans ex tota familiari, & mediocriter calida procedit substantia. Cohibens vis ex frigido cogente, & incrassante. Simplex medicamentum, quod desiccandi naturam habet, minimumq; caloris possidet, sui muneris est calculos comminueret, & exterere, calidum, acre, vel tenuium partium urinam ciere potest. Has qualitates in quasdam veluti classes, abscessus, vel sedes concludi dixerunt Græci, Latini, pariter & arabes medici, ita vt nonnulla primæ sedis censeantur, alia secundæ, alia tertiæ, alia quartum ordinem sibi arrogant. Primæ classis medicamenta censeantur, quæ calefaciunt, desiccant, humescunt, refrigerant ineuidenti quodam successu, secundæ, quæ vix percipiuntur, tertiæ quæ inualescunt, postremæ vrendi licentiam sibi nanciscuntur, & crustas similes adultis creant. Nec his contenti dixerunt etiam quæ in fine vnus, ac principio alterius gradus præstant.

*QVOD DE PRIMIS, ET SEQVENTIBVS QVALITATIBVS
plantarum antiquiores non perfecte senserint. Cap. IIII.*

SED hæc omnia veritatis nescia sunt, & ingeniose excogitata, nam pleraq; ab hac præceptione desciscunt, quæ infirmant præceptum, quum nihil in his perpetuum statui possit. Amara multa sunt, quæ non calida, & dulcia, quæ non temperata, multa quæ desiccant, minimumq; caloris possident, & calculos non atterunt, & quæ familiari, & modice calida facultate prædita sunt, & multum à creando lacte absunt, nec quæ omnia ex familiari, & mediocriter calida constant, semen creant, & insipida multa sunt deleteriæ facultatis. Immò & saporibus contrarias habent qualitates, quæ recentiores medici non animaduertentes, neq; experientes, addicti solum antiquorum scriptis, verissima omnia esse quasi lege sanxerint. Quis risum contineat, dum aliquos videat, qui dum herbarum saporibus vires, & proprietates numerosas, quas possident, ascribere nitantur, inquirunt. In principio amara sunt, paulo post dulcescunt, mox acescunt, postremo vero ex acre in acerbum abeunt, & dum saporibus vires omnes conciliant, haud ferendo errore in reliquis discrepant, & sibi met ipsis contrariantur, & nobis ambigua, & falsa turpiter imponant? Sed quis ferre valet eos, qui sapes in gradus distribuunt, nec scribunt quo cæli climate, situ, solo, culta vel neglectui habita nascatur, ad quorum vel vnus mutationem, variatur sapor, ne dum color, & forma? Eandem herbam Arabes sub calido signiferi recessu incolentes tertij gradus calidam proferunt, Græci pariter,

& La

& Latini, qui temperatam habitant zonam secundi, Germani verò, qui sub frigida cœli plaga vix primi dicunt, & quæ apud illos medicamenta sunt, apud hos alimenta. Memini superiore anno ocimi semen in hiulcas parietum rimas vento delatum cœcepisse, & coaluisse, idem à mulierculis pensilibus in hortulis opaco loco rigatum, excultumq; gustanti illud gradum tertium attingere, hoc vix primum videbatur, sub eodem enim cœlo, sed quid contingat vbi omnia varia sunt, alijs vel tyronibus iudicanda relinquo, nam ignoro quomodo suas partes tueri possint. Vel ad abolendam hanc controuersiam exprimenda fuerant loca, situs, terræ, & cultus: ne ignara medicorum turba hæc vt à cœlo delapsa exactissime obseruantes, falleretur. Sed quia mei instituti non est, & ad hæc confutanda pluribus verbis vti opus esset, quàm præsens exigat speculatio, omittimus, latius enim loquemur de iis, quum de simplicium viribus conscribemus, vbi quæ ab antiquis & recentioribus medicis de qualitatibus dicta sunt, nostris principiis accommodare nitentur.

*QVOD EX ALIMENTO, QVOD SVGGERITVR PLANTIS,
primæ qualitates sint vestiganda. Cap. V.*

HVCVSQVE veterum doctrina expatiata est, alia verò experimenta, quæ non à manifestis qualitatibus eueniunt, antiquos latere, & quæ cognoscuntur nulla ratione, & methodo sunt inuenta, sed à diuinandi peritis hominibus, dæmonibus, casu, somnio, vaticinio, ab animalibus, & eiusmodi alio modo adinuenta esse tradunt medicorum historia. Diximus enim multa in præfatione, quæ ab animalibus edicerint. Ad rabidi canis morsum remedium oraculo repertum narrat Plinius cynorhoda. & alia, quæ superuacuum duco recensere, & in his recentiores omnes consenuerunt. Sed nos ne videamur in vestibulo huius disquisitionis commorari, non prius cessabimus, quàm nitentur eò aspirare, si minus liceat, in intimos recessus, & penitissima naturæ atrii loca penetrare, vbi perennes, vberimiq; fontes abstrusarum rerum emanant: si diuina fiducia, quæ neminem ad benè agendum destituit, nostræ audaciæ blandiatur. Ad opus igitur accingamur, remq; breui sermone perstringamus. Sed vt perspicua magis, & nitida nostra præceptio reddatur, diuisionem nostro more proponemus. Herbarum manifestæ aliæ, occultæ aliæ sunt qualitates: manifestas frigidi, humidi, calidi, & sicci esse iam diximus. Nos primùm de his differemus, quibus coniecturis cognosci queant, & aliter quàm vsquã alibi, aut à quopiã obseruatum sit, scilicet ab earum alimēto, mox de occultis loquemur. Sed prius in mentem ea reuocare opus est, quæ in humanæ nostræ physiognomoniam libris diximus, docuimus enim, quod ex alimentis, quibus imbuntur pueri à nutricibus, emanabant mores: nam vitia & virtutes nutricum pueri cum lacte hauriunt, nec solum in hominibus id enenire, sed aliis animalibus. Venatores, qui generosam canum sobolem conseruare cupiunt, non patiuntur alienis vberibus ali, quoniam lac, & spiritus maternus longè magis ingenii, & incrementa corporis auget. Venaticos canes, vt celeriores fiant, Oppianus ceruorum, aut dorcadum vberibus alendos censet. Troglodytæ populi feri sunt, quòd non à parentibus, sed ab animalibus alantur. In libris nostris de agricultura explanatæ notitiæ est surculos, qui interuntur ex subiecto stipite cum alimento trunci qualitates suscipere. Sic planta plurimum interest quo alimento alatur, vt plus, minus calefaciat, humectet. Quæ igitur in residibus vdis nascuntur, ampla forma sunt, caule succulento, læui, & tereti, folio numerofo & rotundo, fructu insipido, inodoro, & excolori, gracilibus radicibus, & effoetis viribus. Hæc ex simplici coniectatione frigida, & humecta pronuntianda. Quæ verò in paludosis, anguloso caule, obsequioso, fractu contumaci, fronde laciniata nervosa, villosaq; radice magna, odoratula, viribus vegetioribus, qualitate frigida, & sicca.

ca. In maritimis crepidinibus, angustis folijs, quamplurimè deficiens fructu, radice, & semine, caule molli, floribus ruffis: frigida & sicca naturæ. In litoralibus, quæ maris æstus alluit, fruticosa specie, caule humili, lanuginoso, albicantibus folijs, teretibus, teneris, semine ruffo, odorata, sed calida, siccaq;. At pinguis foli alumna, specie ampla, pingui, hilariq;, caule turgenti, læui, foliato multum, folio rotundo, crasso, læui, fructu carnosio, molli, & parùm intus lignoso, complexione calida, & humida. Contra macri foli incola exili specie, macilentaq;, caule neruoso, hirsuto, fronde angusta, dissecta, laciniata, neruosa, hispida, floribus luteis, calida & sicca, tenuisq; essentiæ. Mediocris verò ex vtrarumq; figura, & dote composita est. Si in arenis nascatur, plerumq; macra, lignoso caule, exili, hirsuto, folio pusillo, duro, radice lignosa dura, calida, siccaq;. Quæ in asperginosis limbis vetustorum parietum, vel complutis ruderibus lignoso caule, fronde parua oblonga crenata, odore immanifesto, & plerumq; sterilis, frigida, & sicca qualitatis ex aqua & terra: nam sicut calida, aridaq; aridis locis, & sterilibus magis, & adhuc magis calefacit, & arefacit, sic in aquis sata, obtunditur eius facultas. Huc accedit neglectus, & cultus stirpium: nam fera planta rudi, & tristiore specie nascitur, caule exili, macilento, lignoso, anguloso, neruosoq;, fronde dura, lirata, hirsuta, numerosa, angusta, crenataq;, flore pusillo, diluri coloris, odorisq;, fructu aspero, intus lignoso, odorato, radice, prædura, breui, viribus præsignibus, natura frigida, siccaq;. Mitis verò planta viuido peramceno, & lasciuo aspectu, caule pingui, læui, vdo foliato, fronde molli, crassa, rotunda, læui, flore maiori, hilari, atrouirenti, vibrantioris halitus, fructu copioso, dulci, vesco, indoro, radice variè diuaticata, sed viribus imbecillioribus humida, & calida naturæ, pingui iam descriptæ tota facie non absimilis. Pingui enim cibo syluestris planta, & aquoso satiata, in humidiorum, calidiorumq; abit qualitatem, eadem orbata culto, & è suis locis translata in pristinam cedit naturam, calidam, & siccam. Tandem vt eduliorum, & potuum copia humana mutatur complexio, sic soli qualitate in plantis eadem euenire neuitquam dubitamus pronunciare. Exempla secundo proximo libro cumulatissime dabuntur.

QVOD EX NATALI SOLO PLANTARVM VIRES
dignosci possint. Cap. VI.

HX terræ locis subditis parallelis, vbi nascuntur plantæ, seduli inspectores ex extima facie poterunt interna scrutari secreta. Sed meminisse oportet, quid olim in nostris physiognomicis dictum est, & ne eò reuocetur lector, huc duximus repetenda. E diuersis cœli climatibus maiores nostri diuersos hominum mores conijciebant; nam secundum climata genus efficiebant & mores, vnde signatæ regioni propriam indolem, & proprias animi propensiones statuebant, vt cui tale corpus inesset, & talem animam possidere necesse foret, & secundum climatam regionumq; varietatem, hominum mores variari, vt qui Meridiei subiacent, crispis capillis forent, corpore breui, gracilioribus cruribus, animo leui, & mendaci. Arcto qui subiacent, corpore amplo, capillo proluxo, colore albo, crassis cruribus, carne laxa, & ventricosi, sed animo efferi, simplices, & stolidi. Sic medianis regionibus media signa & mores. Hæc nos pressius ad nostram phytognomicam transferentes, per climata habitus, & vires diuisimus, vt tali regioni, tales vires corresponderent. Feruidorum locorum indigena planta re-torrido, & macilento habitu erit, stipite gracili & contorto, & squarosa cute obsito, folijs crispis, fructu odorato, calida, vridaq; facultate, tenuiorumq; partium. Quæ sub Aquilone procero caudice surgit, enodi, recto, crassoq; folio promisso, læui, pauci, vel tetri odoris, ignauis viribus torpet, sed gelidæ, & rigentis naturæ. Accedit de situ dicendum, gerit enim ætheris vices: nam planities, colles, & valles cœlum commutant, & quæ

quæ calida cœlorum ratione sunt, situs obtundit, & humida efficere potest, & arida humefacere. Celsiorum montium inquilina, strigosa, & tristi facie, breui corporis forma, contorta, & spinosa; folio paruo dissecto, fructu sapido, vi præstantiori. Campestris plantæ hilari vultu, caule rotundo, læui & nitido, folijs rotundis crebris, fructu crebriori, & sapido, & ferè coincidit cum mediæ regionis alumna. Conuallium umbrosarum soboles, pallenti & veluti morbofo aspectu est, & tumida forma, attollitur procerò & glabro caule, tenero, & enodi, diti foliorum tœtura, folio amplo, carnosò, molli, obtulo; fructu amplo, insipido, inolidoq; , radice magna, fungosa; sed irritæ vires, humida, & frigida qualitatibus. Ex his composita erit, quæ in collibus nascitur.

*EX PRIMIS QUALITATIBVS EMANANTES
alia vestigari poterunt. Cap. VII.*

His primis qualitatibus aliæ succedunt, vt & maiores nostros diximus docuisse. Succurrit ex nostra Physiognomonia argumentum, quo vnus Aristotelis doctrina ex duobus, vel alijs passionibus alias inferri posse, & coniectari, vt si pauper est, ergo blandus. Si cognoscimus hominem tristem, iracundum, & immorigeratum, possumus continuo inferre hunc inuidia nota non carere, & si in eius vultu inuidia notæ nullæ appareant. Hunc modum Dialectico ascripsit: nam tria illa, vt priora, & antecedentia, & ex his postea conclusio infertur. Vnde Phytopta quæ alijs coniecturis herbam calidam esse cognouerit, eandem odorare, & tenuium partium esse, poterit & illico inferre, quod vrinam mouere possit: nam calida concoctu facilia sunt, odor nullam gerit corpulentiam, & quæ concoctu facilia, facillimè etiam vrinam ciere possunt, vel res calida admodum vim obtinet calefaciendi, & vrinam promouendi. Quæ calorem possident nostro quam simillimum puri mouendo, ac immaturorum concoctionem moliendo idonea sunt: nam vernaculum corporis humorem nec adaugent, nec minuunt, sed fouent, alacritatemq; in spatijs receptum digerunt, & alia, quorum medicorum libri referti sunt, ob id consultius omitemus.

*DE SIMILITVDINE, QVA RERVM OCCVLTAE
proprietates agnosci possunt. Cap. VIII.*

IAd modum deuentum est hætenus cunctis intentatum, & quem maxime intendimus, quo quisq; quasi consiliorum naturæ particeps ex apparentibus in facie similitudinibus arcanas dotes assequi possit. Erat enim in humana Physiognomonia per apparentem morem diiudicandi modus, vt quibus moribus se quisquam exercendo præfiguraret, tales ei mores inesse pronunciabant. Vt si quispiam sapissime oculos iurium adduceret, falacem indicabant, quippe concumbentes oculos sursum attollunt, & si quis eum natura vultum præferat, quem irati solent, iracundus censetur, sic hilari, mæsto, seuro, austero, tristes, & ludibundos iudicabunt. Pulchros facie animo & moribus pulchros, contra deformes & monstra in corpore, sic animo deformes & monstra dicebant. Vultus similitudo index est cordis. In vultu similitudo magnificentiæ, avaritiæ, probitatis, improbitatis, vigilantia & ignauia, anxietatis & studij apparet. Ex similitudine partium animalium internorum morum iudicium desumebamus, vt vidimus: & tandem humanæ Physiognomonia ex vultu, & animalium partium similitudine tota pendebat scientia præcognitio. Haud secus existimandum est in hac Physiognomonia, quod plantæ internos mores frondium, fructuum, radicum stirpium, actionum, morum, aliorumq; quoad possunt conspicua allusione, & consimilitudine demon-

demonstrant. Est quippe per similitudinem demonstrandi modus, quo sapissime summus rerum opifex diuinas & occultas res solet patefacere, vt supremam idæarum similitudinem referrent. Nec præstantiori, aut concinniori poterat modo. Nam si plantam loqui fingamus, & secreta suæ naturæ commoda, quibus præstat, promere vellet, quocunq; sermone, quibusuis modis loquutura, non ab omnibus perciperetur, quum & sermones, & scribendi characteres singulis gentibus proprij sint, & peculiare: vnde aut vni nationi, aut infinitis loqui linguis oportuisset: sic arguta naturæ solertia suis rerum similitudinibus & breuiter, & perspicuè satis simul omnibus facit. Est enim similitudo pictus sermo, vel pictura loquens, quæ quouis sermone, quibusuis notis valentior est: nam muti, quibus pro sermone gestus sunt, & animalia sermone carentia, motibus corporis suos indicant affectus. Quosdam populos narrat Plinius sine lingua, quibus pro sermone nutus est, morusq; membrorum. Similitudo & si semper eiusdem habitus, tantum habet momenti, vt ipsam dicendi vim superet, nullaq; res magis animo infigitur, quàm artificiosa pictura. Vulgò pictura idiotarum sermo dicitur. His accèssendæ videntur similitudines, & propriè rerum facies, quibus Ægyptij sapientes suos animi conceptus exprimebant, vt omnibus essent conspicui, quas hieroglypha grammata nuncuparunt. Sic rudi vulgo, montium accolis, opilionibus, mulierculis mapalia habitantibus, & ijs, qui in desertis mundi plagis nascuntur, longè à medicis, eorumq; consilijs, quomodo sibi mederi possint, proprijs picturis morbum designantibus alloquitur natura, ne præsidio destituti à morbis trucidentur. Quare minus quin sit verum refragandum est. Hac vi similitudinis in astrologia, somniorum interpretationibus, agricultura, & alijs scientiis vti poterimus, breuiq; temporis momento ea nosse non difficile, quæ maiores nostri longis temporum interuallis sola experientia duce, sine causis adinuenerunt.

QVOD GENETHLIACORVM SCIENTIA EX ASTROLOGORVM
similitudine desumpta sit. Cap. VIII.

DEMONSTRAT enim nobis immensus rerum conditor non absimili similitudine quid astra portendere possint, colore, motu, figura & magnitudine, si cui libeat altius astra prosequi, & genitales causas è sublimi inquirere, & si nos minus hæc probemus, neq; in tituti operis argumentum sit. Fœdæ & prodigiosæ videntur mundo luminum orbitates in principibus astris Sole & Luna, ideo eorundem defectus mundo fœdæ, prodigiosaq; portendunt, bella, pestes, interitus, trucidationes, & annonas. Nec minus horribilis cometarum apparitio, præsertim si rubiginosis, & cruentis crinibus horrebunt. Sic pareliæ, trabes ignitæ, & tubæ, ex horum duratione, euentuum duratio, & ex colorum similitudine morbi, & euentus præsagiuntur: nam si fusco colore, vel pallore infecta sunt, Saturnum te admonebunt, si sanguineo, vel igneo, Martem: vnde æstuosas febres, ignitiones, & sanguinis profusiones. Sic ex configurationum similitudine, & incessus reliqua similiter perdiscuntur. Saturni sydus rigens plumbeo pallorè liuescit, oculos offendens, in quorum natalibus præualet, facile liuidos, natura frigidos, humoribus plenos, pituitosos, & eiusmodi morbis obnoxios reddit. Martis igneum, sanguineum, & atro pallore fœdum, horrificum minax, vt oculos lancinet, homines rubentes facit, & atros, lepram, feros lichenes, scabiem, & eiusmodi atrabilarios morbos pollicetur, vulnera ex igne, sanguineas excretiones, effluxus, æstuosas febres, pestem, mortem, & dira minatur. Nostræ naturæ contrarij sunt, ambo infortunæ dicti. At louis lumen ex candido in atrum coruscans maxima hilaritate oculis excipitur. Sic Venus eiusdem syderis æmula, per amœno & roseo fulgore aspectum commendat, quia ferè concolores, ideo persimiles effectus spondent. Venustus & facie venerabiles reddit: vitam, opes, gloriam, & splendorem, non nisi salutaria bona,

C & salu-

& salubres influxus condonant, nostræ naturæ amici, & ob id fortunæ dicti. Sed colores, qui in his diuersè spectantur multiplici & venusta mistura in vno solo Mercurio spectanda venit, nam relucet in eo Saturni luridum, Martis igneum, Iouis candidum, Veneris flauum, nec non vtriusq; nitor, hilaritasq; , ob id non peculiaris naturæ, sed cum quibus fuerit configuratus, vel itidem se insinuabit, fit eorundem virtutum particeps, & vices explet. Sol verò & Luna magnitudine, & luminis splendoris prærogatiua, ne utiquam triuialis potestatis, sed principatum sibi vendicant, cæteris imperitant: quibus conuiuent, bonos augent, malos mitigant, quibus verò aduersantur, bonos inficiunt, malos pessimos reddunt: & tandè maximus ille syderum interpretes Ptolemæus per ipsam quidem constellationis quasi faciem & formam futurorum species deprehendi posse retulit. Vitæ splendor, principatus & opes ex luminum satellitio deprehenditur, stipatus nanq; significator beneficis eiusdem conditionis syderibus illustrem & gloria conspicuum statum decernit, contra si satellitio destitutus, & luminaria cursu vacua, obscuram vitam, & abiectam deferunt. Obscuræ & nebulosæ stellæ in Solis configuratione vt Pleiades, vel quæ in Cancro, Sagittarij telo, & Scorpionis aculeo, oculorum orbitates, vel hebetem aciem portendunt. Sol stellarum lucidissimus, qui cæteris lumen fœnerat, oculis, lucidissimis corporis partibus imperat. Infortunæ in altis cœli culminibus alta pericula denunciant, vt præcipitationes. Luna in flexionibus circulorum, vt in tropicis, flexuosos reddit & gibbos. In nodis verò, vt in æquinoctialibus claudos & podagricos. In extremis partibus signorum infortunæ extremis artibus minantur, pedibus & manibus. Vitæ ortus ab oriente, mors ab occidente Sole, vitæ status è cœli medio. Arabes inquiunt, Sydera in altioribus cœli absidibus collocata, proceros homines creant, in infimis oppositis breues, & pumilos, sic in medijs recessibus quadratæ corporaturæ. Sic multæ latitudinis latos, pinguesq; faciunt, sine latitudine macilentos. Saturnus tardi motus in suo circulo pigros facit, & pertinaces in opinionibus. Luna velocissimi motus mobiles, & leues mente. Sydereus Galaxiæ candor lacteum colorem natis præstat. Heraclides Ponticus tradit, quod caniculæ exortus præcis summoperè obseruabatur, vt ex eius colore de anni statu coniecturam caperent: nam si obscurior, & veluti caliginosa oriebatur, grauem & pestilentem fore annum, si clara & pellucida, salubrem, ac prosperum. Qui nascuntur in ipso terremotus momento, semper pauēt, in tonitru semper languidi, ardente cometa, ex ardenti complexione amentes, inter lunij tempore debiles, aut, vt Aristoteles scribit, atra bile laborantes, & sexcenta alia, quorum Astrologorum libri referti sunt: vnde horum similitudine ex se quisq; poterit scientiam præfigurare.

S O M N I O R U M I N T E R P R E T A T I O N I S A R S E X
similitudine desumpta. Cap. X.

Ic etiam coniectores ex somniorum similitudinibus præfagiuntur. Anima enim è corporis functionibus soluta per somnum, & sibi ipsi restituta, quasi in recessu quodam tota sibi sua est. In se ipsa reflexa per diuinitatis suæ principia, cœlestemq; cognationem, quælibet, quæ ventura sunt, videt, & corpori suo domicilio (quòd tunc penè mortuum est) cui præest, quibuldam coloribus, figuris, quantitibus, & similitudinibus statum corporis explicat, & per visiones representat, vt sibi ipsi caueat, non tamè semper, sed superum permisso. Ioseph Hebræus regio pincernæ prædixit post tres dies ad pristinum officium restitutum, ex vitis similitudine, quam ipse somniauerat, tres palmites fundentis, & ex vuis maturis expressum vinum Pharaoni propinatum. Et pistori, quod post totidem dies patibulo suspenderetur, quum tria canistra somniasset super caput habere plena pane, & quod aues ex alto comedebant, quum aues suspensorum
carnes

carnes edere soleant. Et Pharaoni præuidit septem annos futuros vberes pecoris & tritici, totidemq; annonę & famis, quod in somnis vidisset septem boues pingues pascen-
tes in palustribus, & septem alios macilentos etiam in ripa deuorantes præpingues. Et
septem spicas è culmo pullulantes plenas, totidemq; inanes, & vredine tactas illas pul-
chras depascentes. Et quod ipsemet somniasse suum manipulum consurgere & stare, &
fratrum manipulos circumstantes adorare manipulum ipsius, & Solem, & Lunam, & vn-
decim stellas adorare eum, interpretatus est fore, vt vndecim fratres, patrem, & matrē
incuruarentur, & venerarētur eum. Rursus ex subcineritio pane, quē somniauerat mi-
les Median volui in castra Median, & peruenire ad tabernaculū, subuertere illud, & ter-
ræ coęquare, interpretatus est Gedeonis gladium castra funditus perdere, & Median ca-
pere. Statua, quam somniauerat Nabuchdonosor, erat capite aureo, brachijs, & pecto-
re argenteis, ventre & femoribus æreis, tibijs ferreis, pede, cuius pars vna fictilis, altera
ærea, & lapis de monte abscissus percussit, & abscidit statuā, & euauit statua, & lapis mōs
factus est, & repleuit terram. Daniel ex Deo interpretatus est caput aureum esse Nabuch-
donosor magnum, & pedem argenteum fore regnū, partem æream, quod terræ vniuer-
sæ imperabit, partem ferream, quod omnia hæc conterentur. Digitorum pars ferrea, ter-
reaq; diuisio regni erit. Pars contrita, pars solida, ferrum fictili mistum luto, quæ com-
miscetur humano semine non adhærent, sicut ferrum non commiscetur testæ. Sic ar-
bor in medio terræ, cuius altitudo nimia, vt cælum repleret, forma pulchra, & fructife-
ra, sub ea bestia, in eius ramis volucres, Sanctus de cælo clamat. Succide arborem, de-
strue fructus, & disperge bestias, & volucres, finite radices, & herbis extrinsecis allige-
getur vinculo æreo, & ferreo, & tingatur rore cæli, commutetur cor humanum, vt fiat
ferinum, & per septem tempora duratio eius. Idem ex Deo interpretatus est arborem
esse Nabuchdonosor, cuius potestas omni terrę dominabatur, sed Angelus nunciat, fi-
lioq; quod eijceris ab hominibus per septem annos, & eris fera, & comedes fœnum, vt
bos, & conspergeris rore, donec cognosces dominum tuum. Sed postquā cognoueris
regnum à Deo, remanebit tibi, hoc est germen radicum eius. Sed ad Græcorum histo-
rias digrediamur. Aquila infortunium portendit, quia rapax, & sanguinolenta. Pene-
lope aquilam somniabat, anseres, quas domi alebat, necantem, ex Homero Odissæ vn-
decimo, vnde interpretatur Vlysses procos sua bona destruentes necaturum. Pphilip-
pus Macædoniæ Rex post nuptias visus est coniugi suæ per somnium affixisse Leonem,
Aristander Telmescus coniector grauidā mulierem affirmavit, haud enim solere vacuis
rebus sigilla affigi, & Leonis natura parituram infantem. Alexander somniauit se cum
matre concumbere, interpretatum est vniuersæ terrę regno eum potiturum, concubere
enim prostertere est, matrē terram interpretatur, quod terra mater vniuersalis sit. He-
cuba prægnans vidit in somnis se facem parere, qua regnum combureretur, peperit Pa-
ridem, cuius causa Troia combusta est, & in cinerem redacta. Quæ apud Artemidorum
Daldianum leguntur, omnia ex rei similitudine desumpta. Syluę tristitiam, & animæ
perturbationē designant. Sunt enim syluæ confusionis plenæ, seruis plagas denunciāt,
quod è syluis virgæ cædantur, quibus ipsi cædantur. Plantare arbores optimum præsa-
gium vxorem ducentibus, nam liberos procreabūt. Mulier ager est, plantantur in ea li-
beri, vt stipites in aruo. Hippocrates arbores germinantes, fructibus onustas, corpus se
se bene habere portendere dixit, si steriles, humani seminis corruptionē. Si folia decide-
runt humidis, ac frigidis humoribus lædi. Si germinant sine fructu, calidis & siccis. Ar-
bores, quæ tardè ventunt, tardius mala propulsare, & morbis salutare. In oleis excremē-
ta eijcere, prosperū, quod eiusmodi excremētis delectentur oleæ. Sic oleo perfundi gau-
diū. Mala dulcia & matura bonū, præsertim vxoratis, & amātibus, mala enim ob dulcedi-
nē Veneri amica sunt, acida verò lites, & cōtentiones. Mora & punica vulnera significāt
ob colorē, & sanguinis similitudinē. Pyrum prosperū notat, q̄ diu asseruetur. Ficus albę
bonæ sunt, nigre inopportuno tempore calumnias, & detractiones. Nuces, & quæcūq;

infringuntur, strepitum & turbationes ostendunt. Laurus mulieribus bona propter viriditatem, & speciositatem, sed ijs, qui aliquid sperant, mala: propter eius amarulentiam. Pinus ad nautas refertur propter ligna, quibus constant naues, & picem, & resinam. Arboream coronam aliter, quam supra caput gestare, sinistrum accidere notat, quoniam coronæ propria sedes caput sit. Zoilus filios olea coronatos circa talos vidit in certaminibus, illos, priusquam in certamen venissent, vita functos, cum tali à terra non procul absint. Somniauit Xerxes se habere caput deuinctum oleaginea corona, cuius ramis vniuersa Græcia obumbraretur, eo omine, quod Athenæ oleæ inuentrix fuisset, in Græciam profectus est, & si multi id aduersarentur. Palma seruis libertatem donat, quum liberorum sit gestare coronas. Spinæ, & rubi ad securitatem valent, quum sepes inde fiant. Plura apud Platonem leges, & Cicronem libro de Diuinatione, & natura Deorum, & Valerium Maximum. Et Aristides, & Iamblicus de arcanis Aegyptiorum tradunt ægrotantes somno ex similitudinibus curationes capere consueuisse, & Strabo in Epidaurici Aesculapij templo pernoctantes dicit aduersè consuluisse valetudini. In Haruspicina eadem obseruatur similitudo, cuius aliqua etiam ex antiquorū scriptis colligemus exempla, non vt eis fidem præstemus, sed vt ostendamus in eiusmodi, & in cunctis similitudinem obseruatam. In augurali disciplina equus semper imperium, & bellum significat. Apud C. Iulium equus humanis propè pedibus natus est, vngulis scilicet in digitorum modum subscissis, & ei terre imperium portendi Haruspices respondere, quem Cæsar magna aluit cura. Bellum etiam ostendit, claro Virgilij testimonio.

Bello armantur equi, bellum hæc armenta minantur.

Infelicem conflictum in Numantinis in Mancinum illatum prædixerunt pulli, qui escam non acceperunt, sed ex cauea euolarunt. Iuppiter maximo fragore tonans nocte, significauit Vlysem apud Homerum iniurias procorum vlturum. Et cum vtrinque acies Græcorum, & Troianorum in procinctu prælij starent, sanguine pluit, significans Græcorum maximam stragem. Sacrificantibus Græcis apud Homerum, ex ara prorepit serpens in proximum planum, in quo octo erant passeris pulli, Calchas bellum aduersus Troianos in nonum annum producendum retulit.

CONGRVVM SIBI CVLTVM SVI SIMILITVDINE

singulas plantas demonstrare. Cap. XI.

NEC minus diuinè, quam satis perspicuè summus ille mundi antistes Agricultura ostendit, vt qualem cultum vnaquæque planta sibi adoptari letatur, talem indole præferret. Flagitant enim singulæ plantæ peculiarem cultum non solum sub diuersis solo, cœli plaga, & mundi situ, sed sub eodem cœlo, breui intercedente interuallo tota varia & diuersa est, vt nil in vniuersum de eis perpetuo præcipi possit. Vnde priscorum sedulitatem in condendis earum præceptis semper vanam, & ridiculam existimaui mus. At quia Agricultura diurno, & diuturno hominum victui adeo necessaria est, vt sine ea mortalium fors consistere non posset, naturæ industria factum est, vt vnaquæque planta, sua forma, similitudine, & viuendi modo, idoneum cultum, & tempus demonstraret, ita vt simplici inspectione, & obseruatione conijci possit. Nos paucis & perspicuis rem aperiemus. Ex syluestrium plantarum inspectione, quæ sponte naturæ nascuntur, obseruare licet. Radix vnica, simplici stylo prorepens, profundum solum deposcit, vt cupressus, pinus, pyrus, & esculus, nam quantum corpore eminent, tantum radice descendunt. Quæ vero breui, contorta, & per summa cespitum vaga, pauco contenta est, vt olea, prunus, punica malus. Quæ gracilioribus fibrillis innititur, vt in villos, stamina, vel tenuissima filamenta abeat, solutam & tenuem terram exposcit, quo facilius eam subire

bire possit, vt atriplex, blitum. At dura & solida, duram solidamq; . Quæ à caudice lata in mucronem se diffundit, vt cuspidatus cuneus videri possit, macerias, & diruta ædificia quærit, saxorumq; interuenijs depacta vjuit, saxifraga dicta. Vt morus, ficus, vlmus. Arbores ad germinationem properantes, vt amygdala, persicus, præcox, & armeniaca, quæ Ianuario florent, primis æstiuis imbribus plantantur, quæ serò, vt morus, poterimus ferius ferere, vt vitis, & malus: oportet enim sub terra aliquantisper lateant, vt solo vniatur, & concipiant, & quæ intermedio tempore germinant, poterunt intermedio autumnii, & veris plantari. Frumentacea, quæ ieiuno aspectu, & macilento sunt, pingui veruactò gaudent, & sæcundo lætamine. Ieiuna plus cibi optant, sicca corpora largum & pingue alimentum desiderant, sicco & macro nil vtilitatis hauriūt. Sic ieiuni & macilenti homines pingui cibo delectantur, vt colore, & viribus proficiant: & in arboribus ceteroquin reapse idem. Auerruncandam se demonstrat herbam, quæ vitium, & importuna comes segeti est. Caduci palmites, qui vbi terram attigerint, radicantur, iterumq; nascuntur, repleturi omnia, nisi coerceantur, vt vites, se propagari velle fas est credere. Ea inseri flagitant, quæ abortus & degeneres fructus ostendunt. In insitione ea coalescūt, quibus eadem corticis natura, quæq; pariter florentia eiusdem horæ, germinationem, surculorumq; societatem habent: nam quotiens humidis repugnant sicca, & mollibus corticum duri, difficillimè concipiunt. Quæ densiori libro vestiuntur arbores, quia ex terra copiosum humorem sugunt, emphyllimon desiderant, vt ficus, olea, cerasus: aliter cum surculus intra corticem, & lignū adigitur, corticis fascia diffrūpitur. Quæ tenui cortice iunguntur, foris exuccæ, pauciori humore contentæ, tanquā relicto cortice humor in interiorē medullam se receperit, vt vitis, citrea, encentrismò quærunt, & in nutritio parentis sinu aduenam surculum alunt. Quibus labat humore nimio cortex, ac subest pinguis succus, conuenit enophthalmismon: gemmam enim ex alia sublatam includunt, & in mollibus corticum lecticis blandè recipiunt, & viuaci compage coeunt. Quibus detruncata brachia non renascuntur, denegata est insitio: nunquam agricolis conspecta est cupressus, picea & pinus, quæ alienos partus aluisset. Resinam & picem collachrymantes, reliquarum inoculationis, & insitionis consortiū aspernantur: in picea & pinus nunquam insitus termes comprehendit. Putationem ille arbores quærunt: quæ nimia sæcunditate exhauriuntur, vt vitis, coerceatur enim eius luxuries putatione, eodem modo quæ lasciuia ramorum petulanita syluescunt, vt olea. Quæ attonsiōne verò læduntur, nil adimendum suademus. Quæ aquosos & magnos breui temporis interuallo fructus producant, paludosis, & opacis gaudent, vt pepo, cucumis, cucurbita. Quæ magno turgentes volemo, longiusculo tempore, vt cotonea, citria, & mala humidis, vel quæ irrigari possint. Quæ minusculos, vt lotus, cornus, palma, montes & sterilia loca. Flores hilaris aspectus, & venustæ elegantie vt rosæ, apricari gaudent, tristis & luridi, opaca loca sectantur, vt buxus, cupressus, solanus, & similia. Quæ quia operi huic dicato copiosè tractauimus, omitemus, sufficiat aliqua delibasse, vt ostenderemus similitudine, & sui forma omnia internas dotes demonstrare.

HOMINI, QUAE EX PLANTIS, EIVSQUE PARTIBVS
humana membra mentientibus oriantur commoda. Cap. XII.

ED quia hæc similitudo vaga, multiplex, & in magno est ambitu, ne perplexa, aut magnopere confusa recensione legentium animos perturbemus, tabellam partitionis solitam subdimus, vt & memoriæ breui compendio consulatur, & rem paucis, & perspicuis in concinniore seriem digeramus. Occultæ igitur plantarum proprietates similitudine demonstrantur, primo animantium, mox inanimatorum. Dicemus primo animantium, videlicet hominis, quadrupedum, volucrum, piscium, & reptilium. Homini suis

ni suis similitudinibus non solum humanos artus, quibus medetur, sed morbos, nec solum suis partibus, utpote radice, trunco, fronde, flore, fructu, & semine, sed suis actionibus, & moribus, ut frondes retinendo, abijciendo, sobole, numero, pulchritudine, & deformitate, & vna mores & actiones animalium. Inanimatorum sunt stellarum, metallorum, gemmarum, & lapidum dotes. Primo recensibimus, quae humani corporis artuum similitudinem habent, nec solum partes, sed partium partes. Plantarum humores in alimentum assumpti, eosdem humores augent, ut pituitosi pituitam, biliosi bilem, iidemque in medicamenta recepti delegatam vim habent eosdem trahendi. Atriplex, cuminum, ammi liquore flauo liuescunt, continuo esu, & vsu bilem augent, morbum regium & pallorem inducunt, eadem atriplex, cuminum, & eiusmodi suo ingenio flauam bilem excernunt, & icterum curant. Atri plantarum colores, choleram augent in tantum, ut daemoniaci videantur, ut brassica, thymum, papauer, hyoscyamus, morbosque inducunt atrae bilis alumnos, quorum deiectionem moliuntur earundem herbarum succi, ut brassica, epithymus, veratrus nigra, & madragora. Albam pituitam inducunt, eliciuntque albiflorae plantae, ocymum, elleborus albus, sambucus, & daphnoides. Quae sanguineo succo madent, sanguinem purgant, ut rosa, centaurium, rhabarbarum. Menses supprimunt, & vulnerarię sunt, morus, punica, cisthus, polygonon. Sic misti coloris plantae mistos humores tollunt, ut parthenium melino flore per ambitum albo, pituitam & bilem educit, casia rubra, carne nigricante, sanguinem a retorrída bile expurgat, vel flauam, quae in atram degenerauit. Lactuca, sonchus, tithymalus lactuosae sunt, lac prouocant, & genituram adaugent. Ad alopeciam valent capillares plantae, adiantum, trichomanes, & polytrichon Apuleij. Carnosae, lignosae, nervosaeque, ut bulbi, abrotonum, & poterium, carnem, ossa & nervos augent, sanantque. Quae externos artus referunt, ut orchides testiculorum speciem praeferentes, sunt veneris incentiuae. Digitis hermodactyli medentur, qui digitati sunt. Quae internos, ad cor valent, citrium, nardus montana, & antitora, labantescque sensus reficiunt. Ad lienem asplenium, quod eum absumat, ad pulmonis vlcera pulmonaria, ad tracheam arteriam casia, ad mulieris uterum aristolochia, ad vesicam solanum haliacacabum, & maiora, quae tertio libro continentur.

*QUOD PLANTAE, QVAE ANIMALIVM PARTIVM REPRAE-
sentant similitudinem, eorum virium compotes sunt.*

Cap. XIII.

SUNT eadem, quae similitudine non hominum, sed animalium membrorum effigiem representant, ut eorum virtutum compotes intelligantur. Hic accuratius curam impendere decet, hinc ex abstrusiore naturae penu plantarum proprietates, & diuitiae promuntur. Diximus in priori Physiognomonia, quod quemadmodum homo solus animalium omnium mores habebat, fortis ut leo, versipellis ut vulpis, luxuriosus ut ceruus, conuitiator ut canis, sic cunctorum animantium morbos patitur; laborat enim quartana ut leo, alopecia ut vulpes, luxuria ut ceruus, rabie ut canis, ob id artifex natura animalium membrorum in herbis ostentauit figuras, ut perdisceret omnium miserimus homo, quomodo suis morbis opem asferre possit. Nos in hac Physiognomonica merum, & verum dogma sectabimur, quo in Physiognomonicis vsi sumus. Diximus propria signa in vestigando primas partes sibi vendicare, & propria esse signa ex animalibus desumpta, quae cum passionibus retro commearent, mutuoque conuerterentur, ut cui signum competat, eidem & effectus, & cui affectio, pariter & signum, & quae signis vacent, & effectibus vacent. Exemplum attulimus. Ad disquirendum proprium fortitudinis signum, considerauimus animalium genus, cui in vniuersam ea inlit passio, ut Leonum generi, post alia animalium genera, quae non vniuersae, sed peculiariter eandem passionem patiantur,

eiantur, vt equus, taurus, aper, vrsus, mox signum considerandum, quod leonino gene-
 ri nunquam desit, & alijs particulariter, vt quæ fortia sint, habeant, imbecilla verò co-
 careant. Id erit extrema magna habere, quod inest vniuerso leonum generi, & leo, tau-
 rus, & vrsus fortis, etiā extrema magna habent, & quibus signum id deest, sint flaccida,
 illud erit verum fortitudinis signum, præsertim cum illis artibus exercentur fortitudo.
 Ex his arguimus. Omne extrema magna habens erit forte. Ad canonicam nostram re-
 deundo, vestiganda est planta, quæ aduersus virulentos serpentium ictus præster. Pri-
 mo considerandum est in plantarum familia, cui præcipua dos sit serpentum moribus
 mederi, & quum ad præsens non succurrat dignius, sit ruborum species. Mox alia vesti-
 ganda sunt genera, quæ non vniuersaliter, sed particulariter ea virtute muniantur, vt
 pyrus, & olea, mox nota contemplanda in rubo, quam omne genus possideat, & quæ
 alijs insit, quibus illa virtus, & illa erit vncas, & hamatas spinas habere viperarum,
 aliarumq; serpentum dentes exprimendo, quibus mordendo venenum infigunt. Ru-
 bus maxime senticosa est, pyrus & olea spinis carent, quæ gnauiter cōtra venenum ope-
 rantur, at oleaster, & pyrafter spinosiores, & valentiores in operando sunt: & spinosæ
 herbæ contra venena sunt, vt tribulus, paliurus, rhamnus, spina alba, chamæleo albus,
 smilax aspera, eringium, & carduus benedicta, quæ non solum, ad serpentum ictus,
 sed rabidi canis, scorpionis, phalangij, & aliorum. At ne in signorum electu decipia-
 mur, si insit vni animalium generi duplex affectio, geminumq; signa, cui affectioni quale
 iudiciū conueniat, doceamus, & tunc in leone exemplum attulimus, qui duplici affe-
 ctu præditus, fortitudine scilicet, & liberalitate, & duplex signum præferebat, extre-
 ma magna, & latam frontem, vtrum elata frons magnificentie, an fortitudinis peculia-
 ris nota erit? hac vtendum regula illic monuimus. Oportet animalia considerare tau-
 rum, equum, & vrsus, aliaq; robusta, quæ si magna habere extrema nouimus, & muni-
 fica non sint, neq; elatam frontem habeant, elata frons liberalitatis potius, quàm robo-
 ris præcipuum argumentum intelligitur. Aspicienda sunt quoq; alia animalia, quæ mu-
 nicha sint, & elata fronte perambulent. Hac eadem methodo in hac nostra Phytogno-
 monica vtetur. Ceruum febribus, & veneno mederi nouimus, ne vestigantium inge-
 nia distorqueatur, vel anceps animus remoretur, vtrum phyllitis, quæ ceruinam lin-
 guam effigie repræsentat, sit contra aculeatos venenosorum ictus, an contra febrium
 circuitus? contemplabimur alias cerui partes, & videbimus inter alias partes cornua in
 eo multum ramosa, & spectabili raritate visenda, considerabimus an alia quoq; sit her-
 ba, quæ ceruorum cornua imitetur, & eos sanet, quos serpens non morderit, & febres
 inuaserint, cum præcipuè cerui cornua contra venena existimentur. Ad manus vene-
 rit cuminum folia habere dissecta, ramosa, capillacea, acuta, ex aduerso alterno situ
 exorientia ordinata serie, in fastigijs ramosa, & dotes contra venena possidere non cō-
 temendas: ex hoc cuminum veneni antidotum, & phyllitim ad febrium ambitus præ-
 ualere, quum videamus non solum cuminum, sed ferulacea omnia eodem foliorum
 habitu cornua ceruorum imitari, vt sceniculus, ferula, pencedanū, galbanum, cuphor-
 bium, nec ab hac forma abhorret melanthium syluestre, & eosdem vsus præstare. Ex his
 igitur quoniam scorpionem suis radicibus imitantur thelyphonon, cynoctonon, &
 aconiti species, ideo eorū moribus medentur. Serpentes radicibus suis quercus, bistor-
 ta, & vulgaris scorzonera, & earum venenis opem ferunt. Muscas, & papiliones flores
 cynosorchidum, & leguminum ad læcunditatem valent. Sic polypodium ad polypum,
 & psyllion ad pulices. Maculosas serpentum pelles ostendunt aron, dracunculus, arisa-
 ron, & anguinum allium. Squamas pinus, picea, & eringium & præstant ad earum ve-
 nenum. Ex ferinis artibus demonstrat viperarum caput echion, antirhinon vituli, cy-
 nocephalon canis. Caprarum cornua tragoceros, bouis buceros, galli cristas alectorolo-
 phos. Murium aures myosota, leporum dictamnus. Suillos oculos hyopthalmos, & ca-
 num cynopsis. Luporum os iris, & draconis dracunculus, Bouis linguam buglossum,
 carnis

canis cynoglossum, auis orneoglossum, & cætera, quæ à linguarum formis nomen aspiciantur. Serpentum dentes senticosæ herbæ, vt diximus. Mergi collum similax aspera, testiculos canum cynosorchis, asini veretrum liliun, scorpionum caudam flores heliotropij, pastinacæ piscis, siue trigoni caudam pastinaca radix, equi caudam equisetum, alopecuros vulpis, leontopodium leonium pedem, lagopus leporis. Aparine viperarû conceptum imitatur, citrium, arbutus & iuniperus superfoetationes leporis, quorum virtutes mutæ sunt, vt latius quarto volumine referentur.

*PLANTAS PARTIVM SIMILITVDINE HOMINVM
morbo, quibus medeantur ostendere. Cap. XIII.*

RESPONDENT & plantæ suarum partium similitudinibus humanis morbis adeo vero similibus, vt verisimiles coniectentur illi morbo posse opitulari, idq; dupliciter, vel morbos simpliciter figurando, vel earû ægritudinibus, quibus affliguntur, afflicto homini posse subuenire. Ad id exequendum sedula inspectione plantarum partes introspectiendæ sunt, radix, truncus, folium, flos, fructus, & semen an parilitate aliqua morbos ostendant. Exempla erunt, Plantæ vincum succum pressu remittentes obsoleti coloris, caput remulencia feriunt, onothera, cyclaminus, mandragora, contra purpureum succum hilarem fundentes, auertunt, vt rosa, iris, myrtus, viola. Faciei maculas abolent plantæ maculosæ, arum, ranunculus, persicaria, quæ prorsus maculas referunt, squamosæ squamas, vt scabiosa, morsus diaboli, chamæleon. Vulnerariæ sunt perforatæ omnes, hypericon, & gentianæ species cruciata dicta. Glutinosa plantæ ad vulnerû vnguina eximia vires, consolida maior, viscus, aquifolium. Quartanas, & tertianas tollunt quadrati & trilateri caules. Noctiuaga animalia ad hebetes oculorum acies, & nyctalopiam valent, capra, canis, bubo. Quorum oculi confossi renascuntur, nullum remedium præstantius opinamur ad vulnera & cicatrices oculorum, hirundo, palumbus, lacertus. Lapideæ duritiei semina, lithospermon, lachryma iobbea ad deturbandos calculos nunquam satis laudata. Scrophularia, quæ tuberculis, & papillofis capitulis scater, & arum minus tonsillas, & hemorrhoidas mulcet. Conducunt & arborum vitia hominum morbis. Longæua animalia & plantæ æqueuam vitam largiuntur, olea, palma, pinus, coruus, cornix & serpens. Contra ex putredine nata vitæ efficiunt. Pingues ad faginam valent, olea, pinus, nux, sus, hœdus, lacertus. Ad maciem inducendam, macilenta omnia fraxinus, cancamum, lepus, & lupus piscis. Ad sphacelismum cicer, ad vermes laurus, lupinus, cicer. Quæ supra ramos & frondes contra naturæ ordinem exerescunt, humanorû artuum exerescentibus partibus medentur, vt agaricû. Quæ caudicis scissuras sustinent, ad cicatrices & vulnera certissimo experimêto vtilissimæ, olea vlmus, & resiniferæ. Quæ corticem abijciunt, ad cutem deglubendam, & squamarum vitia vitis, & resiniferæ. Gummosæ plantæ ad gummi eximium exudant medicamen, prunus, persicus. Exudantes, & lachrymosæ ad lachrymas & sudores valent, thus, myrrha, & maiora, quæ quinto libro exequi pollicemur.

*QUOD EX ACTIONVM SIMILITVDINE PLANTARVM
vires nascisci possumus. Cap. XV.*

NEC solùm facie morbos emulantur, sed hominum, & animalium cæterorum actiones referunt, ex quibus strenui rerum abstrusarum venatores multa possunt conijcere. Actiones plantarum vocamus nascendi, florendi, concipiendi, prolificandi modum, ne id controuersum philosophis relinquam, nec non considerando tempus, numerum
motum

motum & eiusmodi similia, quæ plura sunt, quàm doceri, aut scribi possint, nos aliqua exponemus, quorum exemplo exquisiti vir ingenij poterit quamplurima inuestigare: nam si omnia superaddere ausi essemus, in immensum excreceret opus. Prolificæ plantæ quæ iuxta radicem stolonibus in numerosam sobolē emittunt, nobis proli famulatur, vt chamæripes, asparagi, cratægonum, & bulbi. Contra radices nepotum exortes, vt abies, pinus, cedrus foetum perimunt, etiam in utero parentis. Herbe caule, flore, fructu orbate, admonent hominem maximè diras esse ad atocia, ceu populus, salix, sabina, & hemionitis. Multifere plantæ foecunditati mulierum conducunt, vt quercus. Arbores quæ alijs arboribus sterilibus præstant, vt concipiant, ad steriles foecundandas valent, vt ficus & palma. Pulcherrimæ plantæ si ad pulchros filios procreandos valeant, non tam nescio, quam facile credo, vt palma, crocus, eliochrysos. Herbe quæ saxa suis radicibus terebrant, franguntq; ad calculos frangendos insignium sunt virium, vt vix aliam reperias, quæ id magis præstet: sic omnes congeneres cõsimilis virtutis. Tempus obseruare refert, quo florem, vel fructum præmonstrant plantæ, nam morbis eo tempore inualescentibus conueniunt, officioso naturæ munere, remedium demonstrantis, & formidinis tempus præmonentis, vt dracunculus, & fraxinus, serpentum moribus impositæ opifera: adèo serpentes fraxinum procul fugiant, vt ne matutinas, occidentes uè umbras attingant, & ad primas serpentium vernationes exierit se terra dracunculus & cum ijs in terram conditur, nec omnino occultato eo apparet serpens. Scolymus eo tempore floret, quo mulieres libidinis auidissimæ, & viri ad coitum pigerrimi. Obseruanda sunt loca, in quibus aliqui vigent morbi, nam ibi & remedia conuascuntur. Africa serpentum feracissima, fert aromata. In Argo copia scorpionum, ibi locusta nascitur aduersus scorpiones insurgens. In occidentali India gallica lues, ibi & guaiacum lignum nascitur. Vnumquodq; animal sui veneni remedium affert. Stelliones à demorsis deuorare faciunt. Crocodili adipe in vlcus instillata, suo ipsius veneno medetur. Scorpio, draco marinus, & pastinaca, dissecti, & impositi plagis opiferi. Ex pulchritudine, & deformitate plantarum conijcimus salutare, aut noxias cum res, rosa, liliū, iris nobis argumentum præstant quamplurimis pollere virtutibus, contra cicuta, aconitum certissime inter necionis causæ. Produunt & odores aliarum virtutes, geranium odoratum, rosa alba, & alia moschi animalis odoræ emulantur. cordi & cerebro subueniunt, vt animal ipsū. Hirculus herba, & saxifraga hircina, & alia hirci odorem referunt, luxuriam proritant, vt hircus. Cumulatio ora sexto libro dabuntur.

PLANTARVM, ET ANIMALIVM MORES

quomodo conijciantur. Cap. XVI.

LANTARVM, vt animalium actiones, sic & mores repræsentant, sed vt morum, ita & virtutum compotes sunt. At oportet prius animalium vires perquirantur: nos vires ex moribus perquirimus, ac ne fallamur in eorum perquisitione, cum difficilius sit plantarum, & animalium mores inuestigare, quàm earum partium similitudinē cognoscere. Tradetur à nobis modus, quo facile, vt spero, animalium vires possint inuestigari, immò & quæ ab antiquis reperta & tradita vera ne, an falsa sint, ad trutinā expèdere possimus & alia infinita reperiri possit. Idq; non alia ratione quàm eorum moribus, & mores tum ex apparentibus, non internarum, externarumq; partium anatome cognoscuntur: nam summus opifex animalium corporis partes ad eorum functiones explendas, accomodatas fecit, vt suos mores facile possent exequi. Mores vocamus ingeniosa, vel hebetia esse, vigilantia, & somniculosa, loquacia tacita & eiusmodi similia. Elephas, ceruus, simia, & psittacus, discendi facilitate præpollent, memoriæ conferunt, obliuionem fugant, & ingenio fauent, contra mures, arietes & asini ad imperitiam,

D & in-

& indocilitatem inclinant. Vigilantia, vt cancri, alcyones, lusciniæ vigiliam afferunt, somniculosa ceu lepus, sus, herinaceus, vrsus alliciendo somno propinquantur. Quæ somniant, insomnia nobis mouent: vt lepus, simia, & arietes, & interdum vera. Canora & oblitrepera ad loquacitatem, vt anser, gallus, canis. Et quæ noctu vocalia, valent vt in somnis patrata narrentur, vt rana, anser, luscinia, bubo. Contra lupus, rubeta, testudo aphona, taciturnitatem inducunt. Fortissima, vt leo, draco, gallus fortitudinem. Iracunda vt canis, vrsus iram accendunt. Præterea sunt dissimilitudines, & mutua quædam naturarum odia inter res surdas, etiam sensu carentes, vt lapides, herbas, & animalia, adeoq; cæcis flagrant discordijs, vt vires sibi impediunt, & refrenentur: contra sunt & pares substantiarum similitudines, vt veluti inito quodam fœdere non renituntur, sed vltro se porrigunt, vt amico fruuntur consortio, quæ Græci antipathian, & sympathiã vocant, nos plantarum & animalium mores dicimus, ex quibus mirificæ vires indagantur. Cerastem horret elephas, ob id serpentes medentur elephantias. Equi odio habent lupos, medentur lupi anhelosis, qui morbus equos affigit. Mutuo inimica sunt serpens, & herinaceus: herinacei caro à serpentibus morsis succurrit, & serpens partum occursum vitiat, vt illico parere cogat, cum echinus pariendo cunctetur. Attagenæ ceruum amant, cuius cerebrum luxuriam mouet, quo morbo cerui obnoxij. Vlpes cum serpente amicè degit, vtriusq; caro ad elephantiam salutatis. Vitis brassicam perhorret, ob id ebrietatem propullat litu, & potu. Sunt & alia naturæ prodigia, quæ septimo libro describentur, ne diutius lectorem moremur.

*MASCULAS ET FOEMINEAS VIRES A MARIBUS, ET FOEMINIS
plantis coniectari. Cap. XVII.*

RELIQUVM est vt à maris & foemine partium similitudine virium signa auspicemur. Naturæ enim diligentissimi perscrutatores omnibus ferè tum arboribus, tum herbis vtrunq; sexum discriminarunt: nec pauca animaduersione, scituq; digna ex plantarum sexus dignotione periclitantes edocuere. Nam quemadmodum in humana Physiognomonia ex sexuum partium discretione internorum morum maxima pende-
bat notitia, ita & in hac Phytognomonica non sine magna naturæ benignitate in aliquibus distinctius, in aliquibus incertius plantarum sexus determinatur. Est enim foemina natura imbecilla, minusue robusta, ideo foemineæ herbæ minus potentes, in foeminarum medicamenta veniunt, maris robustior, ob id mascula planta, quæ multo vegetiores vires habet, maribus conuenit. Ad vuluarum præsidia foemineæ plantæ multa præstant commoda, masculæ ijs noxiæ. Hippocrates mercurialem foeminam, quæ testiculis caret, miris laudibus in mulierum vsum prædicat. Ad hunc modum medicorum nemo nouit ad ciédos menses, secúdasq;. At quia magnus philosophus, alumnus Theophrastus, eorumq; sequaces in sexus distinctione nimis supinè loquuti sunt, nos ex animalium Physiognomonia hoc modo distinguemus. Mas proceri corpore præditus est, robusto, ossoso, neruoso, costis validis, brachijs, & manibus articulatis, carne duriori, siccioriq; hirsuta, cute aspera, colore nigriori, validus in operando, & rectus. Foemina contrario modo se habet, corpore paruo, carnosio, pingui, & glabro, in quo neq; nerui, ossa, aut venæ apparent, colore albo, foetificans, viribus imbecillioribus, & dolosa, fraudulentaq;. Sic in arboribus fruticat mas corpore celsiori, sicco, ramis densis, validis, lingnosis, neruosis, nodosisq;, fractu contumacibus, ligno colorationi, cortice scabriore coniecto, fructu pauco, vel plerunq; sterili, asperi saporis, odorato, tardè crescens, & tandem magis ad syluestrem habitum accedens, validis viribus, in operando firmis: contra verò foemina arbore breuiori contenta, latiori, pinguioriq;, ligno laxo, imbecilli, mollicello, enodi, enerui, fragili, excolori, laui cortice, hilariq;, fructu magno, pulposo,

poso, inodoro saporis vesci, & tandem habitu corporis comptiori, floridioriq; ad vrb-
 num & mitem accedenti, & in cultis prouenienti, viribus effœtis, non firmis, constantio-
 ribusq; , & quæ sepiissime fallant; sed fructu fœcundissima, celerrimè crescens, & sene-
 scens. Cum enim corporis textus laxior, & humidior (quasi imperfectum genus) facilè
 crescit, senescitq; : imperfecta enim minus operosa, citius opus absoluunt, & incremen-
 ta capeffunt, in mare sterilitatis causa densitas est, quæ non transmittit, & nimio ro-
 bore, quo alimentum trahit, sibi consulit, & sibi soli viuit, & succum omnem in sua cõ-
 moda conuertit, quū natura vtriq; parti satisfacere non possit, & augmento & genera-
 tioni, generatio enim partem superfluum alimenti desiderat. fœmina autem alimentum
 non per se absomit, sed fructibus impertit, quia imbecilla est ex Theophrasto. Mas in
 alio genere concipit, mulier in se ipsa, planta in se ipsa concipit, & generat, quæ fœ-
 mina est. In animalibus quamplurima sine mare concipiunt, de channe traditur, & le-
 poribus vtramq; vim esse maris & fœminæ, & de alijs, vt dicemus. Ex his arbor durior, ri-
 gidior, macilentior, hirsutior, quæ fieri cœperit, masculoscere dicitur, nascens præcipuè
 in sabuletis, saxosis, ruderibus, & apricis locis. Sic quæ mollior, latior, pinguior, gla-
 briorq; euadit, effœminari dicitur, in pinguibus, lætamine saturatis, humidisq; ter-
 ris, umbrosis, vt de naxis, raphanis, alijsq; græci pariter & latini scriptores sepius vsur-
 pant: & iam fœminas in mares mutatas multas legimus. Sed videamus num maiores
 his subscribant. Theophrastus marem tileam à fœmina differre omnimodo dicit.
 Nanq; materies maris dura, nodosa, rufior, & odorator, cortice quoq; crassior, ac
 detractus inflexibilis, nec semen fert, aut florem. Fœmina crassiore arbore, materie can-
 dida obsequentissima, ex qua cunæ fiunt, atq; cistæ, florem & semen affert. De quercu-
 bus verò loquens. Arborum vniuersarum quo ad genera sigillatim accipi possunt, plu-
 res sanè differentia intelliguntur, publica tamen, qua fœmina, masq; distinguitur, qua
 rum altera sterilis, altera fructifera, vbi ambo fructifera, meliorem fœmina præstat. Pe-
 culiare fago, & haliphleo quod in genere virili glâdes postrema parte lapidescunt. Quer-
 cus fœmina corpore neq; erecto, neq; excelso, sed in orbem comat, torqueturq; in alas,
 crebro ramorum sinu caua, glans ei dulcissima. Cerrus in genere roborum, mas excel-
 so corpore, materie robusta, glans amarissima, nunquam in cultis nascens. Ex arundi-
 nibus armamentaria ab alijs distat præstantia nutritionis, quippe pinguiorem, carno-
 siorem, & in totum facie fœminæ lasciuiorem spectari, & folium maius & cãdidius ha-
 bere, & minus lanuginis, & esse, quæ omnino glabræ sint, quas spadonias dicunt. Spis-
 sius mari corpus Indi tradunt, fœminæ capacius. Mas cornus corticem habet neruosum
 & tenuem, caudicem non minus crassum, materies ei excors, totaq; solida, vt cornibus
 spissitate non ab similibus respondeat, fœmina caudice fungoso, virgulis fruticat, infirma,
 hians, mollis, medulla prægnans, fistulosa & inutilis. In Ida mas sterilis, fœmina fructi-
 fera. Plinius nulli manifestius sexus, quàm palmis, nec sine maribus fœminas gigni
 confirmat, circaq; singulos plures nutare in eum blandioribus comis, illum erectis hi-
 spidum, afflatu, visuq; ipso & puluere etiam reliquas maritare. Huius arbore excisa vi-
 duas post sterilefcere fœminas, vt coitus eius ab homine sit excogitatus. Ex maribus flo-
 re, atq; lanugine, interim verò tantum puluere insparso fœminis. Dum mascula flo-
 ret, spatham abscindentes super fructum fœminæ decutiunt, illa eo aspersu suos fructus
 nullo pacto amittit, vnde fit vt bifario adiumento mas esse fœminæ valeat: fructiferam
 enim fœminam vocant, quod veluti coitus est. Haud secus de ficu & caprifico dicendū.
 Est enim caprificus in genere mas & syluestris, ficus nunquam maturefcens, sed quod
 ipse non habet, fœminis tribuit, nam suis fructibus fœminæ circumpositis, facit vt ma-
 turefcant suos fructus & non labantur: ideo in siccis campestribus permittuntur ad ratio-
 nem venti, vt flatus feratur in ficus, vel eius fructus aliunde allati, & colligati, inijcian-
 tur ficui. Caprificus lactis minus habet, robustior, spissior, fructuq; infœcundior, ac
 diuturnior vita, multoq; fico validior, nam tauros quoslibet feroces collo earum ramis

alligatos mirabili natura compefcit . Sed vires inueftigemus . Mas plerunq; conceptus difperdit , fœmina verò ad conceptum valet . Ariftolochia fœmina rotunda radice , ad vuluarum , & partuum remedia præftans , vnde nomen adeptâ , mas longa . Myrtus môrana nigra maris nomen habet , domestica candida in cultis nascens fœmina , procidentia & vuluarum fluxionibus vtilis , mas multò validior . Longum rapum mas eft , rotundum fœmina , illud venerem concitat , validiusq; eft medicamentis , fœmina alimentis idonea . Eft cedrus mas , & fœmina , laurus , cupreffus , & fabina , in quibus mares fertiles & ad difperdendum conceptum valent , fœminę fructiferę . Phyllon Crateuę & Theophrasti , fiue mercurialis vulgata , mas qui testiculis insignitus , ad mares generandos valet , fœmina ad fœminas . Artemifæ duo genera , vnum lætius , habitiusq; folijs latioribus , quod fœminam dicimus , alterum vnicaule , folijs tenuibus , colore flauo , ad remedia fœminarum percelebre ex Regina Artemifia . Diftingunt in pœonijs fœmalem ad muliebria vfitatiffimã . Altea maris formam fibi arrogauit , malua fœminæ , folia hirtuta , caule maiori , fylueftrioremq; præferens habitum , ad muliebres vfus præcipua . Vrticarum afperior altera , fylueftrior , nigriorq; , altera non æque afpera : quam fœminam dicunt , ad menses , ad procidentes , & patefactas vuluas valens . Ex verbaſcis fœmina folia maiora latiora , candidioraq; , caulis subhirsutus , flos albus , ex luteo pallescens , nafcens in campeſtribus , mas niger , anguſtis folijs , caule tenuiori , nigrioriq; folio . Actites fœmina lapis intra fe & velut in aluo habentem argillam ſuauem , candidam , ipſum friabilem , prægnantibus , & parientibus mulieribus maximè valet , non ita mas . Cætera omittimus putantes hæc ſuffectura .

*QVOD MOTV, COLORE, ALIIS QVE FIGVRIS PLANTAE SY-
derum , metallorum , gemmarum ſimilitudines gerunt , & earundem
virium conſortes ſunt . Cap. XVIII.*

RERUNT & plantæ forma , colore , alijsq; qualitatibus ſyderum ſimilitudines , & ſi non explent , ſaltem tamen adumbrant , nam ſi aliter poſſent , aliter quoq; demonſtrarent , quorum facies & vires imitantur . Ex quibus ſtrenuus perſcrutator quæ hucusq; incerta ratione , & naturæ abdita maiestate , latuere contemplantando , non vana ſpelaſtatum ſe confitebitur . Solares herbæ vel forma , quod eius flores in centro bullatum glomerulum , quaſi prominulum vmbonem habeant , foliolis ordinata ferie in ambitu cingentibus , vt radiati videantur , vt oculorum , vel ſolaris faciei effigiem concinnent , vt chryſanthemo , & anthemidi . Sic enim colore , quod vt ſol flauo colore coruſcent , vel quod ſolis curſum ſequantur , ſolſequiæ dictæ , vt ricinus , helioſtrophon , helioſcopius , & ferides . Vel quæ occidente ſole contrahantur , & in aquis condantur , & mane , quaſi ſolaris curſus prænunciæ emergant , & ad ortum oſcitant , vt niliaca lothos . Vel quæ ſub ſolis circulo naſcuntur , vbi maximè viget , & feruet , in Africa , vt aromata , quia ſol ſyderum princeps , ideo hæ omnes cordi viſcerum principi valdè magno emolumento famulantur , calidèq; & ſiccæ temperiei ſunt . Lunares herbæ ſunt , vel albifloræ , vt allium , amaracus , œnanthes , dictamnium . Vel quæ rotundifoliæ plenum orbem humentis Lunæ repræſentant . Vel quæ lunato , ſiue in cornua ſinuato , vt lunaria minor . Vel quibus in flore , folio , & caule nigricant ſordes , vel candicant maculæ , vt videantur notas imitari , quæ Lunæ faciem inhoneſtant , vt cyclaminus . Vel crefcendo & decreſcendo eius vices indicant , & contrarias etiam , vt cępa , quæ Luna crefcente tabeſcit , & decreſcente gliſcit , & ob id Peluſioteę Aegyptij cępam non edendam ſanxerunt . Vel quod crefcente luna ſingulis diebus flores promant , minuta verò deponant , & ad eaſdem vices redeant . Vel quod ſiliquæ argenteo colore ſplendeant , & lunaris luminis repercuffu noctu flammulentæ videantur , vt lunę lumen referant , vt in lunaria
gręca

græca vocata, & selenitide lapide videre est. Vel quod noctu flores aperiantur ad plenam orbis lucem, eaq; silente condantur. Vel quod spumam, vel spumæ effigiem floribus, folijsq; ostentent, vt in eorum ore videre est, qui lunari morbo laborant. Hæ omnes agnatione & participatione lunaris virtutis vulgatæ commendationis sunt ad comitiales, nam cerebrum roborant. Duobus enim maximis cœli luminibus duo maxima hominis viscera dicata sunt omnium astrologorum suffragijs, cor, & cerebrum. Aelianus aglaophotidis meminit, quæ interdum delitescit, noctu lunæ instar igneo fulgore coruscat, & ad comitalem morbum commendat. Sed à re plantaria egrediamur. Eandem sortem metalla & lapides sequuntur, quippe aurum, quod solis lumen imitatur, valde cordi subuenit, sic argentum cerebro, & ad reliqua, quæ diximus valent, quæ omnia cumulatius in libro dicentur, quem de metallorum virtutibus priuatim meditamur. Et hyacinthus cordi ex colore subuenit, quo solem refert, sic saphyrus melancholicæ, amethystus ebrietatem arcet, quia vinum æmulatur, ophites lapis ad serpentum morsum valet, quod

Pluribus ille notis variatam tingitur aluum

Quàm paruis tinctus maculis Thebanus ophites.

Dionysij lapidis frustillum effractum, & in aquam solutum, vinum redolet, & ob id contra ebrietatem valet. Actites lapis veluti prægnans, cum quatitur, alio in vtero sonante, grauidis continet partus, cum vuluæ parum tenaces, sinistro brachio adalligatus. Sed parturientibus è brachio amoueat, & feminibus alligetur, vt sine dolore pariât. Alia postremo libro describentur, nam & sexcetas, si licuisset, poteramus huc aceruare.

QVOD MISTAE PLANTARVM EFFIGIES MISTAS, ET CONTRARIAS sibi vendicent vires. Cap. XVIIII.

IX I M V S de simplicibus, nunc de mistis plantæ formis, nam sicut ex humanis signis duplices hominum mores cognosci posse iam olim meminim⁹ reprobę naturę, quos nefarios & proditores dicebamus, vt quid velint, nolint nequaquam agnoscas, nec sibi satis constent, immò contrariorum sunt morum, pij, crudeles, auari, prodigi, timidi, occisores. Eisdem planè mores in plantis esse non refragabimur, nec solum similes mistas, sed contrarias facultates, vt frigefacere, tepescere, humectare, & resiccare, occidere, lanare, destruere, & opitulari, quas medici mistas & inter se aduersantes facultates dicunt. Ad id cognoscendâ scitote dici posse aliquod esse mistum, vel ex duobus naturis compositum, vt animalia amphibia, siue duplicia, vt castor, quadrupes, & piscis, in terris & aquis viuens, vtriusq; qualitates retinens. In plantis exemplum habes in scorodropaso, siue alliporro, ex allio & porro mista planta, cuius natura promiscua, temperatis in eo vtriusq; parentis proprietatibus. Vel dicimus mistum aliquod, quod vniforme & sincerum: sed ex varijs coloribus, odoribus, ne dicam saporibus, & formis constat. Nobis ad has plantas cognoscendas, ea vestigia, & coniecturæ fauent, quæ ad duplicis naturę homines cognoscendos fauebant, videlicet calculi in oculis variorum colorum, & præcipue non communium, vt crocei igneis admisti, vel viridantes celsijs, vel plures circuli pupillam ambientes cærulei, & sanguinei, vel pupillarum orbis inæquales, vel orbis sordidi igneis maculis, & turbidis. Eadem ferè signa Phytognomon agnoscet in plantarum floribus, qui earum oculos præferunt, nam vbi colorum in eis misturam animaduertit intermistam punctulis & lituris, quas lugubres literas vocant, vel frondes, radices, & caules versicolores, vel rubidis, fuscis, croceis, vel nigricantibus notulis descriptos, vel varios conspiciunt odores, vel aliquod insuetū, quod in alijs videre non est, quasi præter naturæ normam, poterit,

terit illicò proferre, non mistas solùm, sed inter se aduersantes vires ei inesse. Exemplū apponemus. Liliū immaculati candoris, intus crocea filamenta, flos suauissimi odoris, folia nescio quid tetri, & virosi halant, mistas qualitates demonstrat. Magno centaurio flos purpureus ad cæruleum inclinatus, radicis succus flauus subrufescens, contrarias qualitates, & effectus præstat, colore flauo, caliditate, menses cit, & euellit fœtum ex utero, & vulnera glutinando terrestris frigiditatis se participem notat, ex rufescente succo, & subcæruleo flore.

DE IUDICANDI METHODO, ET QUAE
signa preferenda. Cap. XX.

ISCVSIS iam multis indicijs magnopere accurata recensione, ex quibus plantarum non contemnenda commoda in lucem veniret, nunc operæpretium est indicare, quæ in iudicando primas partes sibi usurpent, quæ uè post habenda. Diximus in priori Phytognomoniam eas notas præ cæteris sibi principatum assumere, quæ ex proprietate proficiscebantur, & eæ propriæ erant, quæ ex animalium partium collatione opportunè eas referebant, ut extrema magna habere fortitudinem indicabant, quia leonis erant. Et apud nos alektorolophon gallinacæ cristæ similia folia exerendo, ad venerea illicia præstare cognoscebamus. Secundo ea sequuntur signa, quæ humanas corporis partes mentiuntur. Ad exempla veniebant adiantum, & trichomanes, quæ rigidiusculis cinnis, exilibusq; fibrillis capillorum faciè exprimebant & crines densos, crispas & pulchriores reddebant. Præterea quæ morbos significabant suis imaginibus, ut quæ saxeis seminibus, ad comminuendos calculos valebant, & propria dicebantur indicia, quod substantialem formam sequerentur. Sūt & aliæ notæ, quæ potius degeneres sunt, & manifestas qualitates indicant, forma, color, odor, sapor, læuitas, hirsuties, & similia, quæ ex locorum mutatione mutabantur, & pluries in longe diuersas, & fortasse contrarias comitebant. Sed meritò quispiam quæret, ut in humana Phytognomoniam quæsitum. Vtrum signa firmiora essent, quæ ex vultu, vel pectore, dorso, an pedibus sumerentur? Diximus ibi ex vultu prima esse, & maximè ex oculis, mox ex pectore, inde ex dorso, postrema ex pedibus: eadem in hac nostra Phytognomoniam obseruando, quia dignior pars semen est, ad quod natura præcipuè intendit, vocat Theophrastus semen perfectissimū naturæ munus, & Aristoteles stirpes ad semen esse natas dixit, quia ad semen usq; duntaxat veniunt, dein post fœturam ardescunt, ideo firmiora signa ex semine petenda. Echium quia viperinū caput adeo argutis notis refert, ut ab eo nil dissideat, minimè vulgari experimento valet non modo à serpente percussis, sed eos, qui antea biberint, feriri non patiatur, immò & viperæ impositum torporem inducit, & necat. Alia signa ex floribus assumenda. Respondet flos oculo. Pulcherrima in homine pars oculus, florem ad ornandum, formosumq; stirpium genus reddendum à natura liberalissimè donatum retulit Aphrodiseus. Oculi ex tenuioribus, & pellucidioribus corporis partibus compositi, quod transparentes sint, & flores ex tenuioribus, & purioribus succis, quia plerumq; transparentes sunt. Radix omnis ferè alba, frons viridis, truncus cortice intectus est, sola in floribus colorum mixtura, & varietas; & in ijs solus succorum interiorum mixtura, & colores spectandi veniunt, & ex his abditæ vires conijciuntur. Et si in humana Phytognomoniam dicebamus animam in oculis viuere, quia inde interni, & profundiores hominum mores cognoscerentur, & cogitationes; ita in floribus plantæ natura sedet, ridetq; , & inde veluti occultis verbis ægris mortalibus vires referat, & abstrusarum rerum thesauros. Et si natura in vniuersa nostri corporis fabrica admirabilis est, admirabilior nempe in oculis, quippe paruo loco humores, tunicas, colores, & mixturas composuit, ut diximus cæcos, virides,

virides, caprinos, fuluos & varios, sic & in florum formatione stupenda videri potest, paruo in loco frondes, apices, stamina, & tam varios colores construxit, composuitq;. Est enim in his carbunculi tenuior ignis, amethysti fulgens purpura, est smaragd. virēs mare, est sulphuris ardens flamma, & cuncta pariter incredibili mistura lucentia. Sed quis de mirabili naturæ proprietate florum loqui potest? lasciuientis præsertim in tam magno gaudio felicissimi temporis vernæ hilaritatis? Sic signa quæ ex radicibus accipiuntur, eadem sunt, vt ea, quæ ex corde. Aristoteles eas vitæ causas vocat, cum ipsæ plantam alant, & viuere faciant. Democritus tortas arbores ob id diutius viuere, propterea quia vegetiore radice fulcirentur. Quæ ad vitam faciebant, dicebamus notas ex ventriculo desumi, minima signa quæ ex frondibus, vt ea quæ ex capillis. Possumus & alia indagine scrutari. Prisci Physiognomones in humanis moribus perscrutandis, eorum vestigia ex ijs membris capienda dixerunt, quibus passio illa exercebatur, videlicet, quia cor iræ subiectum, iræ notas ex corde accipiebant, & priora esse ijs, quæ ex cerebro, capite, & alijs partibus: pariter & fortitudinis à brachijs, humeris, & pedibus capienda, quòd ijs membris palestris vterentur; haud secus in nostra Phytognomica. Si humores nobis purgandi sunt, plantarum humores inspiciendi, ijque assumendi, qui nostris similes. Si ad oculorum medicamenta sunt aliqua nobis ex plantis eligenda, ea ex floribus potius colligemus, quàm ex alijs partibus: quæ ad ventriculum ex radicibus, tandem, quæ ad semen, ex earum semine. Præterea memorari non obliuiscamur, quæ in humana Physiognomonia commemoranda erant. Vni signo non esse credendum, & præcipuè communi, sed plura circa vnum congruentia speculanda erant, vt ex multis in vnum congruentibus iudiciū proferetur, haud dispar difficultas in hac methodo, vt si accidat læuor in frondibus, non illicò inferendum humidæ qualitatis plantam, sed inspicienda natalitia loca, situm, & cœlum, his omnibus consideratis iudicandum. Id postremo duximus admonendum eos, qui huic scientiæ strenuam nauant operam, vt exercitatissimi sint in plantarum dignotionibus, oportet prius extima facies cognoscatur, quàm interna occultarum facultatum, oportet enim illa cognitio antequertat. Neque quis vnquam eorum simplicium vires conijciat, quæ nunquã aspexerit, sed vbi plantam manibus assumpserit, consideret primo integram, mox eius partes quàm diligentissime, scilicet radicem, truncum, frondes, fructus & semen, deinde natalitia loca, situm, æther, vbi sæpius nasci solita sit: & tempus quo à terra pullulat, adolescit, fructificat, pullulandi, crescendi & fructificandi modum attentius perpendat: postremo vbi multa in vnum conuenientia contulerit, quæ coniecturam fulciant, tunc suum proferat iudicium.

EXEMPLA CONIECTATIONIS VIRTVTVM

plantarum. Cap. XXI.

ED in hac virtutum disquisitione exerceamur, rosam contemplemur, & eius abditas dotes ex suæ extimæ faciei inspectione venemur, principio manifestas qualitates, mox occultas proprietates vestigemus. Quia eius floris extrema foliorum rubescunt, vngues albescunt, & in medio crocea stamina videntur, non simplicis, sed mistæ qualitatis augurabimur. Rubedo igneæ subtilitatis, & caloris nos admonet, & stipticitatis, argumento, quòd si artificio aliquo extrahatur rubedo, ab ea odor, stipticitas, & operandi tenuitas abit. Albedo in vnguibus, & in alijs rosæ speciebus, frigiditatem, & aqueam humiditatem arguit, crocum calorem, eius natalitia loca sicca, arida, aspera, insolata, siccitatem & astringentiam. Sed ad interna descendamus. Sui pulchritudine, & decore cœlestem quodammodo maiestatem redolere videtur, ob id diuinis virtutibus pollere Didymus dixit. Præcipui in ea colores sunt, rubeus in frondibus, & croceus in filamentis, ex hoc soluendo, flauam bilem educit, & ab ea sanguinem expurgat, vel cōtra febres

febres ex bile exortas præstat ex Simeone Sethi. Croceus etiã staminis color est ictericę, & vrine ciedę perquã accõmodus esse indicãt, vt ex Mesue habetur. Flagrãs flãmę rubor, igni sacro, non veteri, & inflãmationibus præcipuẽ stomachi subuenit. Cruentus color adeo, vt finxerint Poete ex vulnerato Veneris pede candidã adrubuisse, vel Cupidinis sanguine, ob id sanguinẽ supprimit, cruentas reiectiones sistit, & vulnerarijs antidotis admisceri solet, ex Dioscoride. Folia albo & rubro colore mista, muliebres fluxus rubros, & præcipuẽ albos inhibent ex Plinio. Quia vini etiã pulchellũ colorẽ emulatur, noxios capiti temeti vapores eius corolla aufert. Ex hominũ artubus oculũ præfert, & Poete florem rosę terre oculũ vocant, ob id Zoroastres in Geoponicis dicit, per integrã annũ non doliturum qui primũ viderit calices in planta conclusos, & ex tribus ipsorum oculos confricuerit, rosis ipsis in planta relictis. Ros insidens rosis, munda pinna lectus, & genarum palpebris circumlitus, oculorũ lippitudini medetur. Foliorum partes candide vngues vocantur, ab humanorũ vnguũ facie, ob id oculorũ vnguibus præstant. Sunt vngues in oculis, Celso teste, neruosę quædam adnatę membranę excrecentię à maiori oculi angulo, vt plurimũ ad oculi coronam ita procedentes, vt quandoq; pupillam operiant, Greci *πτερυγία* vocant. Vngues rosę epiphoris salubres, vlcera enim oculorũ rosa fordescent, præterquã in initis epiphore, ita vt arida cum pane imponatur, ex Plinio. Folia verò sine vnguibus ophthalmię, scilicet inflammationi prodest, ex Auicenna. Nec minus valens ad digitorũ pterigia, Dioscorides misceri solere dicit compositionibus, quas antheras vocant, cuius vsus ex Celso, Galeno, & Paulo erat ad digitorũ pterigia. Spina & acutissimis mucronibus infesta, ob id trita extrahit spinas & surculos, qui carni infixi sunt. Alabastris pilula verrucas refert, quas aufert ex Auicenna. Crocei in vmbelico crines, capillitiũ referunt, ob id syluestris alopecias pilo mirifice restituit. Multis alis caua est. Diapasmata inde fiunt ad sudores coercendos, ita vt à balneis inarescant corpora, dein frigida abluantur, ex Plinio. Contra sudoris virus corollarũ vice collo pcedere debet, Auicennæ monitu. Ob suam pulchritudinem Veneri dicata est. Alabastris aqua stillicitia nitorem, & ruborem mulierum faciei conciliat, & eius folia vtuntur ad honestandas palpebras, & reliqua, quæ longum esset recensere.

QVOD SIT PHYTOGNOMONICA. Cap. XXII.

ST autem Phytognomonica virium plantarũ vestigandi methodus, ex partibus, & vitę, quæ insunt signis fixis, & mobilibus. Sed rationẽ definitionis reddamus. Diximus firmam vestigandi methodum, quia firmior, & veracior est viriũ plantę vestigandi methodus, quã ex signis hominum eorum mores: Nam vt diximus homines ratione intellectus electum habent vitij, & virtutis, quo carent plantę. Aspexit Zopyrus in Socrate signa luxurię, & stupiditatis, sed vitia in anima non erant, quia ea philosophiæ studio abstulerat. Diximus virium, vt vitia, & virtutes amplexaremur. Diximus ex partibus & vitę, quia non solum similitudine suarum partium, humanas partes, morbosq; & animalium demonstrat, sed ex ipso viuendi modo, similitudines germinandi, fructificandi, & similibus vt supra. Diximus signis mobilibus & fixis, nam & fixa, & mobilia esse possunt. Fixa sunt, quæ sumuntur ex seminibus, radicibus, & floribus, quæ semper eadem sunt in omni loco, & cœlo, vt in semine echij, & orchidibus, sed mobilia signa sunt odor, sapor, color, forma, hirsuties, læuitas, quæ ad soli, cœli, cultusq; mutatione mutantur, vt in vrbanis & syluestribus plantis videbimus. Nominis declaratio *φυτῶν* planta est, *γνωμῶν* scientia, sunt enim *γνώμονες* dentes iumentorum, ex quibus ætas dignoscitur. Sunt & Athenis magistratus, quasi homines accuratę prudentiæ, quasi scientia plantascognoscendi. Et vt *φυσιογνωμῶν* ex corporis aspectu humani mores iudicantur, sic *φυτογνωμῶν* ex plantarum aspectu genuinæ vires poterunt diuinari.

IO. BAPTISTAE PORTAE
NEAPOLITANI
PHYTOGNOMONICORVM
LIBER SECVNDVS.

PROOEMIUM.

LACTIS iam dicendorum fundamentis, in praesentiarum lubet, & decet particularem cuiusq; narrationē aggredi, & è gentilitatibus, & natalitijs locis historia seriem inire, tum quia simplicioris, & minus operosa cognitionis, ac veluti dicendorum rudimenta, tum ijs primitus ignoratis, facile nobis reliquorum dilucidior doctrina interciperetur. Diximus plantarum vires alias manifestas, alias occultas esse, à manifestis incipiemus, easq; ab alimentis, quibus vescuntur, caelo quo nascuntur oriri docebimus, & ex ijs quibus nascuntur misturis, ali, constare, & operari, idq; liquidò ex propria cuiusq; planta in inspectione à quopiam cognosci posse. Ex soli enim natura, caeli habitu, loci genio, & cultus illecebris, uti stirpium effigiaturam, ita & dotes variari cōtingit. Aliae enim vdis stagnantibus, praeterfluentibus, vel salsis aquis nasci auent, aliae alsiosis locis, summis aliae montium iugis, vel praeruptis crepidinibus, vel depressis conuallibus, aliae feruidis, algidis, vel tēperatis caeli segmentis viuunt, aliae omni abdicato cultu in syluis se vltro porrigentes, aliae viretis cultus blanditijs foueri querunt.

E

QVOD

QVOD VNA QVAEQUE ORBIS PARS IUXTA SVI COELI
qualitates ex terrea mistura plantas progignat .

Cap. 1.

I vniuersas plantas ex terrea, & aquea mistura gigni, ac iuxta varias locorum qualitates, eisdem misturis quibus producuntur vesci, auctoritate, ratione, & experientia demonstrabimus, Sole nitidius erit argumentum, plantas è vernaculis locis suas temperaturas nancisci, orsi primum è veterum in natura procerum virorum sententijs. Anaxagoras Clazomenius ad Lechinonem scribens, terram plantarum esse matrem, solem verò patrem dixit. Theophrastus ait Anaxagoram referre, aerem omnium semina continere, quibus cum imbre vnà delatis, omnia gigni asseueravit. Diogenem ex aqua putrefaciente, & misturam quandam cum terra capessente plantas nasci existimasse; sed Cleodemum non plantas solum, sed animalia ex mistura illa nasci, & quanto è turbidioribus, argentioribusq; tanto amplius animalium natura privari. Sed is hæc quocummodo à sensu remota dixit, inspecta verò esse, imbres putredines quasdam, mutationesq; humi facere, & cum humor altè descēderit, plantas ea ratione genitas nutrir, augeriq; posse, Sole feruefaciente, ac exiccante, quemadmodum & animalium generationem confici maior ferè pars authorum confirmat. Et terra agitata semper illius loci familiaria producere. In Creta Insula quocunq; loco terram mouerit quispiam, nisi feratur alia, cupressum gigni, protinusq; emicare: & in semimadefactis segetibus si submoueantur, tribulum exurgere. Sic laeter in Lybia exortum imbre piceo quodam, crassoq; compluto; sed quæ annua, herbaceaq; natura facilius exeunt. Plinius aquas è coelo cadentes omnium terra nascentium cautas esse dixit, prorsus mirabili natura. Hæc tamen de veterum placitis. Ipse enim semper consonum veritati existimaui, quod è terra tam plantæ, quàm aliqua animalia nascerentur, propterea quod inest in terra humidum, in humore spiritus, in vniuersum calor animalis, vt sint louis omnia plena. Ob id absq; præexistente seminio, sine vllò hominum opere, vt diuersi terrarum tractus succo, sole, situ, alijsq; constitutionibus diuersi sunt, ita quoq; diuersas plantas, & diuersis insignita qualitatibus produxerunt. Eiusmodi enim solet esse corporis habitus, cuiusmodi humores, quibus nutrimur, talesq; succi gignuntur, qualia sunt alimenta, quibus vescimur. Id mihi animum submouit experimentum, quòd quum è profundissimis ædium fundamentis egestam humum conuassassem (vt omnis obiecti seminis suspicio tolleretur) atq; sub dio exposuissem æditissimis locis, ne aliunde ventus semina exportasset, non multis post elapsis diebus, è varijs terræ qualitatibus in quasillis varia herbarum genera exorta sunt, sed neapolitano solo, coeloq; familiaria: nam alia argilla, alia puluis puteolanus, alia contritus lapillus, vel tophus produxit, sic vnaqua q; terra pro sua qualitate eiusdè qualitatis stirpes produxit: tophacea enim terra asphaltitè trifolium produxit, vnde mons Neapoli imminens tophaceus à Galeno trifolinus dictus est, ex huius trifolij copia. Sic vrticas, rubos, mercuriales, & similia. Sic etiam passim videmus in terræ ageribus è puteis erutis, aeriq; expositis, quod sponte nascentes herbæ summam cutem amiciant, & amœno virore decorent. Sed quid longius euagandum, si hæc sacrarum testimonio literarum clara sunt? Inquit Moyses, quod vbi Deus terram creauerit, & ab aquis diuiserit. Producat, iussit, terra herbam virentem, quæ ferat semen iuxta genus suum, cuius semen sit in semetipso super terram. Sic protulit terra herbam virentem, & facientem semen iuxta genus suum, lignumq; faciens fructum, & habens vnumquodq; semen iuxta speciem suam, quasi diceret, quod cum Deus terram creasset, cunctaq; eius loca varijs qualitatibus insigniuisset, munifico suæ omnipotentiae luxu vnaqua q; orbis pars iuxta suas qualitates herbas produxit. Tunc niuosa montium Septentrionis iuga tassam, thuiam, & celastrum crexerunt, & sub Solis cursu feruida

Lybia

Lybia odorata aromata misit. Iudæa Syriæ vna balsamum, Cyrenæ laserpitium, Sabæi thus, Arabia myrrham, casiam, & cinnamomum, Aegyptus lycomorum, Media citriū Persea cuciopheram, Phanos insula loton, Rhodus aspalatum, Babylonia palmā, mons Lybanus cedrum, Corycus crocum, Troia fagum, Bactri terebinthum, Hemus tamaricem, Creta cupressum, & dictamnium, Cyclades cyperum, Pontus absynthium, Europæ Illyria iridem, Macedonia petroselinum, Athenæ oleam, Olympia oleastrum, Cylle ne moly, felicitis Campaniæ colles vites, temulentia nobilis succo per omnes terras inclyto, orientis Indi eburnum, India sericea vellera, occidentis Tylos lanigeras arbores, & guaiacum. Nec flumina lacus, & paludes à suis munijs feriarunt. Nilus papyrum produxit, Euphrates lotum, Strimon tribulum, lacus Orchomenius fidam, & iuxta Lybanum iuncum, & odoratum calamum, Colchides, & Galatiæ acorum, Aegyptiæ paludes colocasiam. Et tandem singulæ orbis partes singulas stirpes, vt sua ferebat qualitas, crexerunt, eiusdem proprietatis, quarum semina translata, ac blandimentis sata, suas qualitates adulterarunt.

QVOD VNA QVAE QVE ORBIS PARS EX TERREA MISTVRA
etiam animalia produxit. Cap. II.

PT si quibus dubium videtur, quod stirpes ex aquea mistura progignerentur, consideret animalia quamplurima, & perfecta etiam ex putrilimo generari, quorum ortus difficilior omnibus iudicatur, & iam de eorundem exortu variæ sunt cõfirmantes Philosophorum opiniones. Inter Phœnicum, & Aegyptiorum placita censerit asserit Porphyrius animalium genera ex terræ visceribus prorepisse Solis agente vi. Acheilus Atheniensis animalia gigni ait ex terræ calore, quæ limum lacti simillimum ad escã deliquauerit. Anaxagoras Clazomenius ex terra, humore, & calore cuncta emanasse, atq; id Anaxilao, & Euripidi eius discipulo legitur apud Diodorum non displicuisse; quippe in Menalippo scribit, quum cœlum, & terra in sua loca se recepissent, terram arbores, volatilia, feras, & mortalium genus produxisse: nam terra putris omnino, mollis, & sole densata in suam superficiem tumores produxit, singulos suas putredines continentes, nocte circumstante, aere irrorante, sole consolidante, tandem putredines illas ad summum produxit, maturato scilicet partus tempore, confractis vtriculis, omnium animantium genera exclusit, quare quæ maiorem calorem sortita sunt, altiuolæ effectæ sunt, quæ plus terræ, serpentes, quæ aquosa in suis generis elementa delata pisces euaserunt. Auicenna ait, quod res, quæ generatur per virtutem generatiuam, nõ prohibet quin possit alio modo generari: nam esse potest, quod generatio sit ad generandum speciem, sed factio sit circa indiuiduum, & illud postea generare potest. Et quidam suus amicus procreauit scorpiones; & illi generauerunt alios scorpiones, & potest generari homo, & ille generare, & conseruare speciem, & tandem factio & generatio se iuuant ad inuicem in saluanda specie. Testis intacta, quæ Græcis ostracoderma dicuntur, nauigijs, vel mari fœtilibus proiectis ex putrescenti spumoso limo generantur, purpuræ ex putri materia, limoq; buccinis ortus idem, in cœnoso ostrea, in arenoso conchæ, vngues & pectines, in saxorum cauernulis balani, & holoturia, per summa lepades & neriræ, in cœnosis & arenosis pinnae: denique testacea omnia ex limo, pro limi differentia fiunt. Sed in his fortasse dicet quispiam ideo id euenire, quia corporis congressus, vel commistio fieri nequit, sed plantarum more nascuntur. Idem in perfectioribus ostendemus. Anguillæ ex fœculentis stagnis aqua omni exhaustis, ac limo de tracto generantur, si aqua plurima affluerit. Aphix etiam ex superfuitante in mari spuma post multos imbres nascuntur. Mugilis, & cyprini ortus idem. Quippe videre licet locum conuallibus vndiq; septum, quem fons nullus irrigat, uellus alluit lacus, de-

E a niq; nil

niq; nil præter cœlestem imbrem admittit, & cum eum imbres replent, illico varijs piscium generibus repletur. Quæ omnia Aristotelis, Aeliani, Athenæi testimonijs clara sunt. Ranæ etiam, quæ suos in aquis natales habent, ex palustri limo generantur, nec solum ex limo, sed per se etiam nascuntur, conspersis tantum imbre littorum, & itinerum puluerulentis arenis, temporariæ dictæ, sic etiam serpentes. Macrobius in Aegypto mures ex terra, & imbre nasci scripsit, mitto anates illas, vel eius congeneres aues in Scotia, in Orcadibus, & ad Temesim amnem, quæ conchis nascuntur, quæ nauium musco, & limo semiputridis carinis euelluntur, labantes in sicco moriuntur, quas verò æstus maris alluit, conchis excluduntur.

PLANTARVM ALIAS PEREGRINATIONES PASSAS, ALIAS
minimè, & alias mediæ naturæ esse. Cap. III.

PLANTARVM, quæ supra memorauimus, aliæ tam miti, vrbanòq; ingenio sunt, vt ad nos è suis peregrinatæ regionibus, nactæ humum suæ naturæ accommodum, cœli tractum, nec nõ alimentum eo simillimũ, quo suis in locis alebantur, patrij cœli oblite, ad eò cicuratae sunt, vt vernaculae videantur. Multæ enim Romæ asportatae fuerunt à maiestate illa terrarum principis populi Romani. Persicum à Persea, cerasum à Cerasunte Pontici municipij in Italiam à Lucullo allata sunt, Mithridate debellato; tamq; apud nos sæcunda sunt, & læta profiliunt, vt potius Persæ, & Cerasuntij à nobis perijisse, quàm ad nos misisse videantur. Zizipha & tuberes æquè peregrina sunt, atq; è Syria & Africa Sex. Papinium attulisse scribunt. Pistacia Vitellius in Italiam primus intulit è Syria: sic amygdalæ è Thaso Thraciæ vrbe, castanæ à Castana Magnesiæ oppido, vt Nicander ait. Iuglandes peregrinas esse, & è Regibus Alexandro Magno, & alijs transfatas indicant græca nomina, quod nux basilica nuncupatur. Citrium è Media, vel Hesperidum hortis in Græciam Herculem detulisse tradunt, cydonia è Cydone Cretæ oppido, granata è Carthagine, & ob id mali punici nomen sibi vendicasse, myxa, & damascena pruna è Damasco Syriæ aduecta. Aliæ verò vel cœlo inuidente, vel solo repugnante, tam rudis, contumacis, feriq; ingenij stirpes sunt, & indociles nasci alibi, quàm vbi cœpere, nec in alienas commeant terras, vt ne quamplurimis quidem obsequijs, ac in satum illecebris nostro huic tractui assuescere potuerunt; sed cœli clementia, hortorũ amœnitate, reliquarumq; stirpium consortio spretis, in sua loca, à quibus originem duxere, tandem se recepere. Fastidit balsamum alibi nasci, non habet vires frutex cinnamomi in Syriæ vicina perueniendi, non ferunt amomi, nardiq; delitiæ, ne in Arabia quidem ex India naue peregrinari; tentauit etiam Seleucus Rex. Et si arbores ipsas plerunq; exorauimus, vt iuuant, atq; transmigrant, & à solo aliquanto impetrauimus, vt alienas alat, aduenasq; nutriat, cœlum nullo modo quit flecti. Virgilius.

Diuerse arboribus patriæ, sola India nigrum

Fert ebum, solis est thurea virga Sabais.

Quid tibi odorato referam sudantia ligno

Balsamaq;, & baccas semper florentis achanthi?

Aliæ stirpes sunt, quæ & si alienis in locis viuunt, maxima cultus diligentia viuere coactæ sint ob cœli, telluris, alimentiq; diuersas constitutiones, nec augeri, nec foetificare valuerunt. Babylonia inclyta est palmis, sunt in Europa, sed steriles, ferunt in maritimis Hispaniæ fructum, verum immitem, dulcem in Africa, sed euanescentem, nec in alia terrarum parte, nisi in calida, sed nusquam frugifera, nisi in feruida: nam & si promisit,

misit, ostenditq; , ea educare fastidit, quæ tanquam inuita peperit: sed si quis nostratem hanc palmam apud Babylones serat, & reddi fructiferam, & loci illius domestici sim ille. Viuit in Italia piperis arbor, casia etiam in septentrionali plaga, vixit & in Lydia thuris: sed vnde sorbentes succum omnem ex eis soles, coquentesq; lachrymâ? Persea in Aegypto & locis proximis fructificat, in Rhodo vsq; ad florem duntaxat deuenit. Sic etiam de moro aegyptia retulit Theophrastus. Frigus inimicum lauro est, circa Bosphorum Cimmerium Panticapeo vrbe omnimodo laborauit Mithridates Rex sacrorum causa laurum, myrtumq; habere, & non contigit. Ederam in Asia parte superiore Syriae nasci negauit Theophrastus, nec in India, nisi in monte Mero. Quin & Harpalum omnimodo laborasse, vt sereret eam in Medis fructu. Sic centaurium in Elio agro fecundum est, in montuosis infecundum, in planis stosculo tantum gaudet, in concauis nec floret quidem, nisi improbè. Casia nostro orbe si nascitur non frugifera. Ob id optimè dixit Plato, varijs rerum generationibus esse visuntur in terris loca varia. Et Porphyrius locus, non secus ac patria esse principium generationis: ob id non vbiq; locorum quælibet planta, vel animalia gignuntur.

*QUAEDAM ANIMALIA ALIQUIBVS LOCIS NON SVNT
aliqua transmigrationem patiuntur, aliqua mediae naturæ esse.*

Cap. 1111.

DEM in animalibus conspicerelicit. Sunt rudes & alpini homines vrbium delicias aspernantes, nec alibi, quàm in suis mapalibus habitare possunt. In nonnullis locis alia gigni nequeunt, in alijs generantur minora, & breuioris vitæ, nec prosperæ: plurimumq; discriminis ex ipsa regione, oriri certum est. De quibus Plinius. Rerum naturam nõ solum alia alijs dedisse terris animalia, sed in eodem quoq; situ quædam aliquibus locis negasse. In Mælia sylua Italiae non nisi in parte reperiuntur glires. In Lycia dorcades non transeunt montes Syris vicinos: onagri montem, qui Cappadociam à Lycia diuidit. In Helleponto in alienos fines non commeant cerui: & circa Arginussam Elatum montem non excedunt, auribus etiam in monte fissis. In Pordoselene insula viciniam mustelæ non transeunt. In Boætiæ Lebadia illatæ solum ipsum fugiunt, quæ iuxta in Orchomeno tota subruunt arua talpæ. In Ithaca illati lepores moriuntur: in Ebuso cuniculi non sunt, scitent in Hispania, Balearibusq;. Cyrenis mutæ fuere ranæ, illatis è continente vocalibus, durat genus earum. Mutæ sunt etiam nunc in Seripho insula: eadè aliò translatae canunt. In Italia muribus araneis venenatus est morsus: eosdem vltior Apennino regio non habet. In Olympo Macedoniae monte non sunt lupi, nec in Creta insula, vbi quidem non vulpes vrsiue, aut omnino nullum maleficum animal, præter phalangium. Mirabilius in eadem insula ceruos, præterquàm in Cidoniatarum regione, non esse; item apros, & attagenas, herinaccos. In Africa autem nec vrsos, nec apros, nec ceruos, nec capreas. Milesij agri locis propinquis cicades alternis gignuntur, alternis non. In Ponto neq; mollia, neq; testata sunt. In Illyria, Thracia, & Epyro asini parui habentur. In Scytica terra, & Celtica nulli, propter immodicum frigus. Leones in Europa potius sunt, panthera in Asia; in Europa autem nullæ. Ibis Aegypto peculiaris est. Et tandem multæ sunt, quæ si alijs locis transferantur inuita, ægrotant, & moriuntur.

ED peregrinæ plantæ alijs locis inquilinæ, si solum, idemq; cœlum nactæ fuerint, vt ad cognata translata videantur, easdem vires habituras quis nescit? At loci genio nō consentiente propter internas soli, cœliq; qualitates, diuersas sortiri temperaturas congruum videtur, vt pristinæ virtutis pars aboleatur, pars autem remaneat: at longis distita loca spatijs, vt omnino contrarium nanciscantur solum, & alimentum, de sua natura demigrabunt, vt vix pristinæ aliqua inhæreant vestigia, & ferè aliam suscipiant naturam, vt paulo post videbimus: quum in vitium, vel alias species abeant. Vitruuius à soli proprietatibus plantarum immitti qualitates explicatius probat. Hęc, inquit, dissimilibus saporibus à terræ proprietate perficiuntur, vt etiam in fructibus videtur. Si enim radices arborum, aut vitium, aut reliquorum seminum non ex terræ proprietatibus succum capiendo edèrent fructus, vno genere essent in omnibus locis, & regionibus omnium sapore. Sed animaduertimus in sulam Lesbion vinum protropum, Mœoniam cactaceaumeniten, item Lydiam meliton, Sicilia mamertinum, Campania falernum, in Terracina, & Fundis cœcubum, reliquisq; locis pluribus innumerabili multitudine genera vini, virtutesq; procreari, quæ non aliter possunt fieri, nisi quum terrenus humor suis proprietatibus saporum in radicibus infusus, enutrit materiam, per quam egrediens ad cacumen, profundat proprium loci, & generis sui fructus saporem. Quod si terra generibus humorum non esset dissimilis, & disparata, non tantum in Syria, & Arabia in arundinibus & iuncis, herbisq; omnibus essent odores, neq; arbores thuriferæ, neq; piperis darent baccas, nec mirihæ glebular, nec Cyrenis in ferulis laser nasceretur, sed in omnibus terræ regionibus, & locis eodem genere omnia procrearentur. Has autem varietates regionibus & locis inclinatio mundi, & Solis impetus proprius, aut longius cursum faciendo tales efficit terræ humores, quæ qualitates non solum in his rebus, sed etiam in pecoribus, & armentis discernuntur. Contingit mutari fructus, inquit Theophrastus, aeris, & terræ qualitatibus, hęc enim sunt, quæ alimentum his suppeditant, nec solum semina & plantæ, sed mutantur & animalia. Mutantur fructus odore, colore, succo & magnitudine: semina nigra in candida mutantur, & candida in nigra. Myrtus in Aegypto odoris suauitate præstat: acida punica præstabiliora euadunt in Aegypto, & Cilicia, alia enim dulcia, vinolentaq; fiunt, alia sine ligno & specie visenda, quæ mutatio non protinus, sed tertio anno fit: & ad summum alimenti qualitas omnia facit. Perscam in Perside tam præsentis veneni esse, vt vescentes interimat, in Aegyptum verò translata, & peregrinata mitigato cœlo pomum euasisse esui iucundum. Cicuta apud nos effœtarum est virium, ob id Thrasias Mantinensis, & eius discipulus Alexia lumendam cicutam censebant non vnde libuerit, sed è Sufis, & si quæ alia loca prægelida, & opaca constarent. Niger elleborus hebes, imbecillisq; multis in locis expetitur, sed in monte Oeta præstantissimus est, & melior parnasio, aeris, & alimenti varietate. Qua de re Hippocrates Democritum curare gestiens, è montibus colligendam curauit. Ius in Illyria melior erit, quàm in Macedonia, in Thracia verò, cæterisq; frigidioribus locis cocturæ repugnantibus odore penitus caret. Dictami, & pseudodictami eandem esse naturam existimant, sed quod lætioribus locis exit, degenerare, falsumq; cognomine. Et tandem nullum esse locum, qui mutare non queat, affirmat. Arum Cyrenis minimam præstat acrimoniam, adeò vt rapis in cibum præferatur, verum in quibusdam frigidioribus locis adeo feruens, & mordax est, vt mandentium os, & fauces exurat. Brassica in Aegypto nō estur propter amaritudinem, in Italia, & præsertim Neapoli, suauissimus est olus. Capparis in Lybia mirum in modum acris est, in Apulia diurnus & diurnus est cibus. Floridi caules, qui è Cypro Venetias asportantur apud nos florètes clau-

cauliculos primo satū donant, vt Cypro, sed secundo, aut saltim tertio transit in vernaculos. Asphodelus ex Hesiodo, & cepæ idem vbiq; demonstrant, quorum acrior, aut mitior sapor agri sequitur conditionem. Semina ex cocilibus incoctilia, & ex incoctilibus coctilia fieri Theophrastus alimentis acceptum refert, loca enim præcūia, ac insolata obsequiosum alimentum, & facile donant, vt in Lemno & Aegypto etiam aeris causa, contra enim frigidiora loca, & spissa, vt singularis creta, vel madida & palustris in incoctilia, exueta, lignosa, & contumacia præbent, ob id fruges, quæ sub dio in arca manserint, inobsequiosas fieri, & contumaciores ijs, quæ statim auferuntur. Lapidosa pyra in saxosis locis nascuntur: frumentum & ceteræ fruges præponderant propter alimenterum facultatem. In insitione fructus sapor, odor, magnitudo, color, & forma ex subiecti trunci qualitate mutantur, vt latius disputauimus in nostris libris de Agricultura, & tandem succus per plantarū poros per cuncta meabilis subiens, eas transmutat, vt lapidescant, & ferrescant etiam, vt ita dicam, si super ferri mineras orientur, eadem cute permanente & granitate, & duritie ferrea. Visitur in quibusdā locis, vt Georgius Valla refert, petrifico succo abundantibus, qui per radices & trunci poros exuctus, radices ipsas, truncum, ramos, folia, & flores in lapidem conuertit. Hæc eadem in animalibus: nam alimenta, vt aqua, in eis colorem, & qualitatem commutat. Aristoteles ait, animalium omnium colores ab aquis permutari. Sūt & Bœotiæ Cephisos, & Melas, & Lucanis Cratis, inq; agris Clazomeniorum, & Erithreorum, & Laodicientium fontes, quorum potu, quamuis alba, proueniunt leucophea, in alijs pulla, alijs coracino colore. In campis Troianis Scamander armenta rufa facit, ideo hoc flumen Iliacenses Xanthum appellant. In Scotia oues flauenti lana sunt, quod ex potu, pabuloue prouenire scribunt. Theophrastus in Macedonia ait, qui candida sibi nasci pecora velint, ad Aliac monem ducere, qui nigra, aut fusca ad Axium.

PROBATVR ARTIS, ET NATVRÆ EXPERIMENTO

plantas è terra, qualitibus vires exugere.

Cap. VI.

Ad veritatem hanc elucidandam, quod ex varijs locorum succis suas hauriant qualitates stirpes, si quas superius adduximus auctoritates & exempla minime suffectura iudicabit quispiam, numerosa experimenta adducemus artis, & nature, videbimusq; quod si casu, vel arte id efficere valemus, multo credibilius natura id effici posse, nec solum id in plantis, sed in animalibus etiã accidere. Et primo terra natura falsa, saporis vini, & pomorum corrumpit, Virgilio docente.

*Salsa autem tellus, & qua perhibetur amara
Frugibus infelix, ea nec mansuescit arando,
Nec Baccho genus, aut pomis sua nomina seruat.*

Nascens eleaticus inter vites, recenset Theophrastus vinum vsq; adeo redere prouocans vrinas, vt omnes qui bibant, graciles admodum ventre efficiantur. Sic elleboriten fieri dicit Plinius ex veratro nigro. Cato docet, sic fit & scammonites. Mira vitium natura saporem alienum in se trahedi, qualem & salium redolent patauinorum in palustribus vindemiæ. Sic & elleborum feritur in Thaso, aut cucumis syluester, aut scammonia, quod vinum eëtromatium vocant, quoniam abortus facit. Columella prohibet sterco vitibus ingerendum, quod vini saporem corrumpat. Mandragora vitibus adnata, somnificum facit vinum. Si nascitur mercurialis in vinetis copiosa, suo sapore vinum inficit,

inficit, & bibentibus ingratum redditur. Lupini in vinetis confiti, amari saporis vinū reddunt. Sylvestre allium Franciæ, & Brabantia colonis in aruis in visum nascitur, quia tritico innatum prauum odorem & saporem communicat, quo farina, & panes imbuntur. Rutam, quæ in Macedonia circa Haliacmon amnem prodeat, comedentes affirmat Dioscorides emori, cum montosus is sit locus, & viperis scateat. Nec obscuriori experimento animaduertere licet in plantis, quæ supra alias plantas innascunt. Castitha suis clauiculis finitimis plantis annectitur, vbi alimentum vberius nacta, suæ radicula exarescunt, exugendo alienum genium defraudat. Veteres Græci eius virium non meminere, quod non proprias, sed cui innascitur plantæ vires æmulatur. Arabica factionis Medici inquit, si calidæ stirpi inheret, calidam sortiatur facultatem, si decubuerit frigida, vim sibi frigidam vindicabit. Qui facultates illi tribuere, vires illius longe magis gliscere pollicentur, si parentis ingenium ei patrocinetur. Filicula, quæ arborum caudicibus adnascitur, purgatori succo, concoctioriq; alitur, ob id à Mesue præfertur ei, quæ solo, aut muscosis lapidibus adnascitur, nam suo inconcocto humore flatuosa est, & ventriculum subuertit, eiq; obest, sic de alijs, vt visco, hieperi, stelo. Valdè animaduertendum esse ab ijs, qui fungos edunt, nam edules perniciales multis de causis gignuntur. Si enim caligaris clauus, aut chalybs, aliqua rubigo, vel panni marcorum aduerit, aut si iuxta serpentis cauernam, omnem illicò succum in venenum decoquit, vel si noxijs arboribus adnascuntur, vt pote taxo, thapsiæ, & similibus, capaci venenorum cognatione virus exugunt. Nonnullæ sunt herbe supra mineralia nascentes, virtutem quandam metallicam haurientes, quarum succus hydrargiron glaciant, quod aliquando non pauca admirationis exitit. In citeriore Germania intra Danubium vites emergere scribunt, quæ clauiculas & plerunq; folia ex auro ferunt. Idem legimus in Pannonia euenisse, cuius causam aurifodinis sub vite latentibus adscribunt. Crocum sylvestre, quod sulphureis phlegreis montibus innascitur, sulphuris virus hauriens, stannum aureo, & pulcherrimo colore tingit. Idem etiam arte fieri contingit: nam mutatis alimentis, inquit Theophrastus, omnia arborum genera permutari videmus: quippe ex sylvestribus mitiora redduntur. Cum inijcitur alimentum radicibus, ab his omne alimentum transmittitur, & dispensatur, & è radicibus inito principio protinus stirpem alterat, & postremo fructus immutat, quale nanq; principium, tale quoq; illud sequatur, quod ab ipso principio prodit necesse est. Adaquatio granata dulcorat, & mollificat, quippe aut nullo, aut molliore intus ligno, & meliora sunt. Stercus enim suillum suis radicibus iniectum, dulcem ex acido efficit succum. Cucumerum semina lacte, & melicrato macerata dulciores producit succus. Cato vitibus ablaqueatis ad mouendā aluum atri veratri fasciculos circumponit, de his vitibus quod deligit vinum, cyatho in ceteram potionem addito, aluum mouet sine periculo. Pruna purgatoria efficiuntur circa radices iniecta aqua, in qua prius colocynthis ebbullierit, sic enim venenosus succus vitis, vel ficus radices inficiuntur, vt perniciosos producat fructus. Vnde si ars efficit, vt rei radicibus obrute facultas in fructus transeat, quis aliter sentiet, vt cum terræ proprietates natura huiusmodi sit, atq; radicibus primo affectis tales plantas nō futuras?

PROBATVR NATVRÆ ET ARTIS EXPERIMENTO ANIMALIA EX ALIMENTO VIRES EXUGERE. Cap. VII.

DEM etiam in animalibus experimur. Aqua pyrei agri, inquit Theophrastus, non plantas tantum, sed homines, qui in ea lauantur leprosos efficit. Pueri à nutricibus cum lacte ingenium hauriunt. Pollux sanguinem ferinum cum lacte canibus præbere dicit, vt aptiores sint venationi. Est enim plantarum lac succus per radices haustus terræ, cuius qualitate plantæ ingenium informatur. Arcades non medicaminibus

minibus vti tradunt Theophrastus, & Plinius, sed lacte circa ver, quoniã tunc maximè succis herbæ turgent, medicanturq; vbera pascuis. Bibunt autem vaccinũ, quod boues omniori sunt herbarum. Quibuscunq; in locis pecora scammonium, veratrum, aut mercurialem pascuntur, lac omne ventrem, & stomachum subuertit, quale in Iustinis montibus esse à Dioscoride proditum est. Siquidem capræ, quibus candidum veratrum pabulo fuerit, primo foliorum partu euomunt, & eorum lac haustum nauseam creat, & stomachum in vomitionem effundit. Sed caprinum aluum minus tentat, quoniam pecus hoc astringentibus pabulis, robore, lentisco, oleagineis frondibus, & terebintho magna ex parte vescitur: vnde stomacho accomodatissimum reddi solet. Pecus depascens scammonium, ac elleborum, omnino mouere aluum Galenus tradit. Pecudum lac allio vescentium, allio casum olet. Serpentes, quæ balsamo vescuntur, læthales nõ sunt quum balsamum venenis medeatur, Aeliani testimonio. Pecus purgari silphio scribit Theophrastus, pinguescereq; vehementer, & carnes mirabilem in modum suaues esse. Apes mel optimum, & venenatum conficiunt ex herbarum floribus, quibus vescuntur. Heracleoticæ colligentes mel ex flore aegoletri in Ponto mel venenatum efficiunt. Aliud genus mellis in eodem Ponti situ manicon, siue mœnomenon appellant ab infania, quam facit, existimatum rhododendri flore contrahi, quo scatent syluæ. In Sardinia progenitum virus habet, Sardoum, vel Colchium infame traditur amaritudine. Ex buxo soluit aluum. Qui auiculas, quæ taxi baccas Italiae deuorant, ediderint, alui profluuiò corripuntur. Cyrrhei perdices cibi gratia non capiunt, quod allia deuorent, & carnem insuaue habeant. Coturnicibus veratri semen gratissimus cibus, quamobrè eas damnauere mēsa. Coruos, qui æstate capiuntur, cauere oportet, quia eo tempore serpentibus vescuntur. Lepori coagulatum optimum ad cogendum lac, quia lactuosis herbis vescuntur, vt lactuca syluestri. Tactis radicibus vitis elaterio, aues non tangunt vuas. Ex his medicorum optimum inuentum, ne nauseam ijs moueant, qui difficulter medicamenta admittunt, animalia his alunt, quæ volunt ægros sumere, dein ægro propinant. Exemplum erit. Si quis calculo mederi velit, hircum per hebdomadam lauro saturat, cuius sanguis calculo laborantibus datus cum vini cyatho proficiet, nam & laurus calculosis medetur. Ad hydropicos valet hircinus sanguis, qui lentisco pascatur. Ad splenem serum caprinum, qui hedera. Gallinacei pulli, qui lacte, & panis micis saginatur præstantissimũ saporem exhibent, mireq; cum palato ineunt gratiam. Et anser caricis nutritus, tum ad medicinam, tum ad gulæ saporem optimus, & præsertim iecur. Cuiusuis quadrupedis caro deterior est, quæ palustribus, quàm quæ æditiore locis nascatur. Nec omitam puellam illam Alexandro Magno ab Indorum Regina dono missam, quæ ab infantia serpentum veneno depasta fuerit, cuius natura abierat in serpentem, vt ijs perinde aleretur, ac consuetis cibus reliqui, hæc solo morfu hominẽ pernecasset, vel si quis cum ea coiisset. Sed Alexander Aristotelis admonitu ab ea abstinuit. Alia quoq; subderem experimenta, ni prolixior existimarer.

VIRES, QUAE POSSIDENT ANIMALIA, PLERASQUE
ex alimentis habere. Cap. VIII.

NON ab re fuerit obiter commonere, quas possident animalia vires, maiori ex parte ex alimentis prouenire: nam pabuli varietas in causa est, vt non solum diuersi, sed eiusdem generis animalia, carne, succo, sapore, & forma differant; & loca ratione pabuli diuersa sunt. Aliqua enim corticibus, folijs, spinis, & sarmentis vescuntur, & constringunt. alia spermologa, alia carniuora, & similia. Nos exempla apponemus aliqua, vt quæ scripsimus veriora esse demonstremus, & doctis ansam præbeamus peregrinorum animalium vires coniectandi. Auerroes in Colliget inquit, animalia, quæ

F terræ

terre nascuntur comedunt, temperatæ sunt complexionis, vt pecudes, boues; & volatilia, vt gallinæ & perdices: quorum os parua scissura est: solipeda, vel scissis ungulis, cum sine prælijs pascantur. Asinus spinis adhuc teneris vescitur, folijs, & perticis salignis, vel obiecto fasce sarmentorum, paleis, hordeo, furfuribusq; hordeaceis. Ad sanguinem vndequaq; fluentem adhibetur asinus finus, cuius cinis dysentericis, & cœliacis medetur ex Plinio. Eiusdem pabuli equus, cuius coagulum ex Dioscoride cœliacis, & dysentericis conuenit: finus aridus inspersus sanguinem sistit, etiam recens olfactus ex Plinio. Bos commodè pascitur vbi nemora herbida, virgulta, fruteta, careta, & fruges ex Columella, dentibus summitates tantum herbarum carpit. Si sanguis reijciatur, efficacem tradunt bubulum sanguinem modice cum aceto sumptum, & ad remedia cœliacorum, & dysentericorum. Camelo pro esca sunt spinosa, lignosa, fœnum, & hordeū, eius sanguis frigus dysenterijs prodest, diurnoq; alui profusio ex Hali. Stercus alui, & nasi fluxū sanguinis sistit ex Plinio. Caprinū pecus dumeta potius, quam campestrē sitū desiderat, asperis, & syluestribus locis optimè pascitur; nam nec rubos auersatur, nec vepibus offenditur, arbusculis, frutetisq; maximè gaudet, vt alaterno, & cytilo agrelli, nec minus iligneis, quernisq; fruticibus ex Columella. Virgilius.

Post hinc digressus iubeo frondentia capris

Arbuta sufficere: & alibi:

Pascuntur verò syluas: & summa Lycei,

Horrentesq; rubos, & amantes ardua dumos.

Eius pili vsti omnes fluxus sanguinis, & dysentericos sistunt, sic sanguis, seuum, & medulla ex Dioscoride, & Galeno. Capræ syluestres in summis montibus pascuntur, herbis è saxis profluentibus, & saxifragis. Martialis

Pendentem summa capream de rupe videbis

Casuram speres, decipit illa canes.

Ob id syluestrium caprarum lotium ad calculos datur, ex Aetio, Alexandro Tralliano, Philagrio, Plinio, & alijs. Idem cibus & ouillo pecori, cuius seuū sanguinem sistit, lac dysentericos. Cerui fruticibus, & herbis pascuntur. Sanguis eorum aluum sistit ex Plinio, dysentericis, & cœliacis proficit ex Dioscoride. Elephantes truncos gratissimo in cibatu habent, palmas excelsiores fronte prosternunt, ac iacentium assumunt fructus ex Plinio & Solino. Cum pabula defecerint, radices effodiunt, quibus pascuntur, præter alios cibos hordeum comedunt, cicures hordeo, paleis, & folijs ex Aeliano. Ebur vim astringendi habet ex Dioscoride. Herinacæ in sepibus dumosis, & vineis diuersantur, & pomis per astatem congestis, in arboribus hyeme cum latent, vescuntur, cuius renes dysenteriam curant. Moschicapreolus herbis odoratis pascitur, spica nardi, & myrrha, ob id sanguis eius in umbilicum collectus, euadit moschum; confortat cor, labantes sensus reficit, cerebrum roborat, & alia operatur, quæ odorata. Unguis odoratus Græcis *ἰνδὸς* dicitur, operculum conchilij est, in Indiæ paludibus inuentum, vbi regio nardifera: nardi frondibus vescitur, ob id odoratus: locofas mulieres, & vteri strangulatu concidentes, quum suffiuntur, exulcit, ex Paulo, & cetera, quæ odorata. Sus radicem maximè appetens, glandes suauiter edit: iecur assum aluum sistit, fimi cinis dysentericis datur ex Plinio. Sunt & animalia carniuora. Auerroes. Diuersificantur animalia secundum diuersitatem ciborum, quoniam comedentia carnes temperamento sunt calido, & sicco. Conferunt quibus hæ qualitates iuuant, videlicet hemorrhoidibus, colicæ, paralyticis, podagricis & melancholicis morbis in medicamine, at in cibo augent, ex Auicenna. Scissura oris ampla sunt, unguibus armata, quæ venatione viuât. Vescitur leo crudis carnibus, multa deuorat solida, sine vlllo disiectu, eius caro declinat ad sic-

ad siccitatem, bilem atrā in cibo generat, cæteris calidior, prodest paralyticis sanguis, curat cancerum ex Rhafi, adeps tertianam, caro phantasticos, cor quantanā, & si quis super eius pellem federit, recedent ab eo hemorrhoides ex Plinio. Lupus carniuorus, vorat potius, quàm comedit, pilos & ossa etiam. Atram bilem in corporibus generat, & prauas imaginationes. Caro colicis medetur, confert oculis, vt carnes omnium rapacium, Auicenna laudat ad hemorrhoidas; decoctus in oleo ad podagras, adeps vnguentis articularijs admiscetur, Sextus ait mederi ijs, qui à dæmonibus & vmbrijs, quæ per phantasmata apparent, inquietantur. Vorax canis, eius capitis cinis inspersus cancerosa vlcera sanat, ex Plinio, dens alligatus quartanas, coagulum & fimus colicam tollunt. Catus diuersa murium genera & aues venatur, pisces mirè appetit, vescitur tandem quibus & canes. Caro hemorrhoidas curat, occisi iecur luna crescente in vino potum ante accessionem quartanam abigit, sic & excrementa ex Plinio, & podagricos curat. Vulpes omniuorum animal, cuniculos, lepores, & gallinas rapit, mures spiritu è cauernis extrahit, Galenus sicci temperamenti esse ait. Oleum in quo decocta vulpes, vel hyena ad arthriticos ex Galeno valet, & podagricos, iecur degustatum ante accessiones quartanas curat, stercus putrida vlcera, & lepras. Hyena homines, eorūq; cadauera vorat, soli ex animalibus sepulchra eruuntur inquisitione corporū ex Plinio, & Solino. Diximus ad podagricos, & quartanarios valere, vt etiam cotra nocturnos pauores, vmbraūq; terrores. Voraces mures sunt expellunt melancholiā, & phreneticis profunt, dissecti & impositi podagras leniunt, fibra iecoris pota cum vino austero quartanas, Serenus adipe in scirrhis vitur. Panthera simias capit, hinnulos, dorcades o dore allectas, cuius caro post leonem calidissima, siccissimaq; ex Galeno. Vtilis paralyticis, & pulsum cordis patientibus, si eius odor niter assandum recipiatur: seu ū feras scabies, & impetigines tollit ex Rhase. Mustela muribus pascitur: serpentibus, & auibus, sanguis podagram sanat, cinis elephantiam, ex Plinio & Aesculapio. Vrsus omniuorum animal, fructus, fruges, frondes, & carnes vorat, articularibus, & podagricis morbis valet adeps, sel carcinomata serpentina, gangrænas, & lepras curat ex Plinio, hemorrhoidas ex Rhafi, & constringit quoq;. Rapacium volatiliū carnes, habentium rostra & vngues ad idem, & ad oculos valent ex Auicenna. Accipiter è rapaciū genere, melancholiæ, & menti perturbationi resistit, oculorum hebetudini conducit ex Plinio, & Galeno. Oculi suspensi tertianam, puluis in quo se volutarit quartanam curat, ex Kirannide. Aquilarum genera carniuora, agnina carne, hinnulorum, & leporum, & anserum delectantur, quos rapiunt, oculis, felle, & cerebro aquilæ iunctis claritas visus restituitur ex Plinio, & colicos adiuuant. Ciconia assa si edatur in anno semel, fugient ab eo podagra, chiragra, arthritis & quæcunq; neruorum passiones ex Kirannide, cinis eius pro collyrijs valet ad oculorum vitia. Aetius vnguentum ex ea parat ad podagras. Coruus hominum, quadrupedum & piscium cadaucibus vescitur, cinis ad podagram, alphas, lepras, & similia valet. Vultur etiā cadauera sectatur, pedes eius podagris conferunt, ex Tralliano, sanguis lepris ex Plinio, & nebulis oculorū ex Aesculapio, & tandem omnia, quæ aquila potest. Carniuora auis bubo, viuit præda animalium nocte ambulantium. Scabiem purgat, eius excrementa quartanis præstant, ex Plinio. Grus ad paralyfim, vlcera, & caneros valet, hirundo ad quartanas: noctuam ad paralyfim, & ad melancholicos, & mente perturbatos laudat R. Moses: sic vespertilio ad podagram & omnes arthriticos dolores. Spermologæ ferè cum primis coincidunt. Aquatica animalia, quia aquaticis herbis, & seminibus victitant, vt lente & similibus, medentur igni sacro, & quartanis, & inflammationibus, & tussi, & eiusmodi morbis. Tussim sanant, inquit Plinius, pisciū modo è iure decoctæ ranæ. Testudo aquatica ad equorū tussim laudatur à Rusio: adipè cū aizoo herba tussim ad quartanas comēdat Plinius. Anser herbis riguis, & frigidis, & humidis cibarijs delectatur ex Aeliano, adeps phlegmoni medetur ex Galeno, igni sacro ex Plinio, stercus potū tusses mitigat ex Kirannide.

QVOD SOLO, COELO QVE MUTATO NON SOLVM PLANTARVM,
& animalium qualitates mutantur, sed altera in alteram
abit. Cap. VIII.

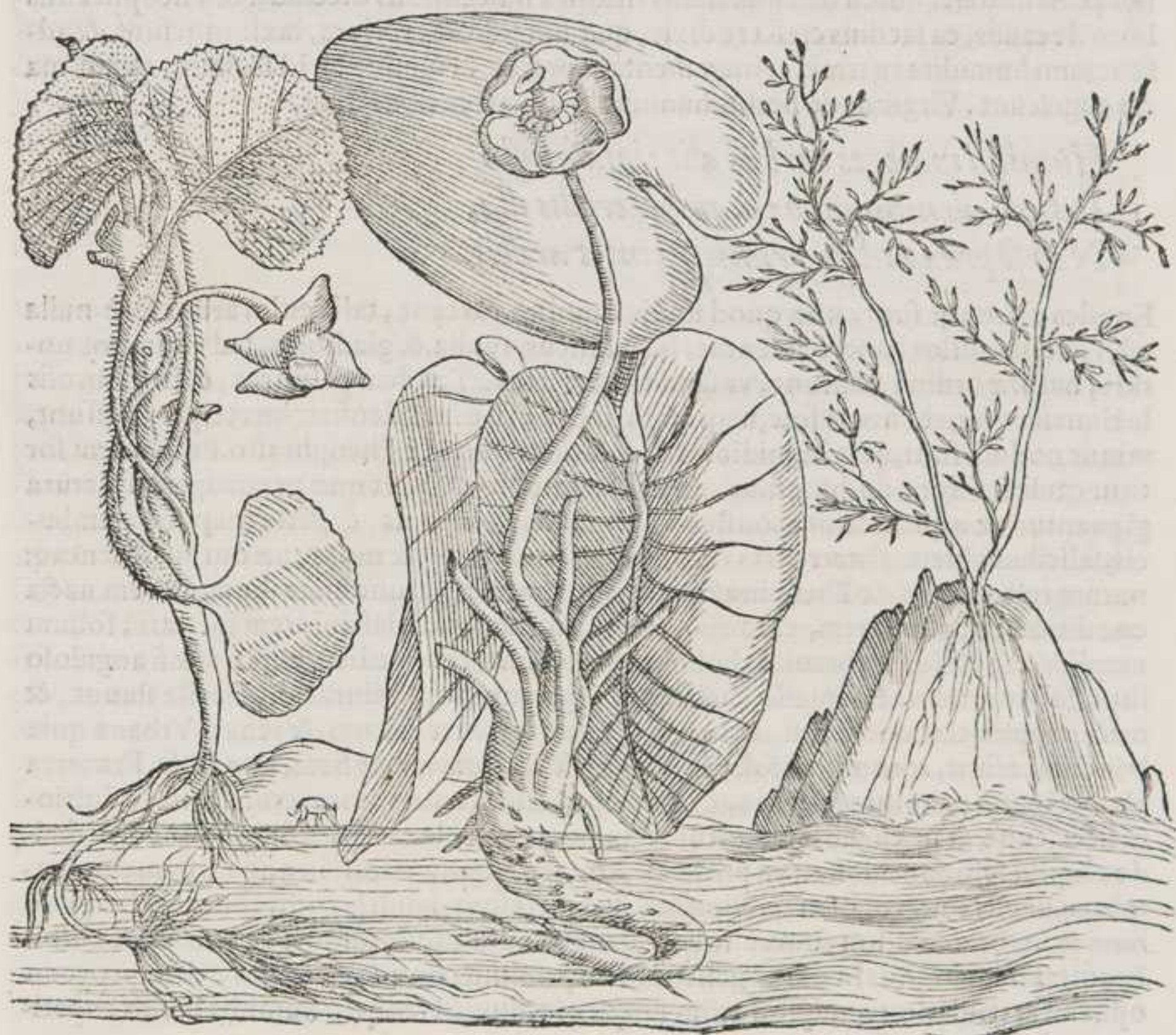
AND E M ignoro quo clariori argumento demonstrare possim, quod plantæ ex solo qualitates hauriant, si terra, cœlumq; non solum animalium, & plantarum qualitates mutât, sed altera in alteram, vt commeet cogit: mutato enim alimento, mutantur cum forma qualitates. Demonstrat Theophrastus aliquas stirpes cum facie qualitates mutare: nam populus alba in nigram abit. Et mutatur vel in propinquam, affinem, & congenerem, quum triticum in lolium mutatur: vel in alienam, & in longius, quàm in proximum genus, vt linum in lolium. Ait enim. Tempus, alimentum, & cœlum alterationes efficiunt animalium pariter, & plantarum, & omnino ad genus mutandum, qualitatem, quantitatemq; alimenti conuenienter statuendum censemus. Aquam mutationem asserre aliquam dicitur, sed omnium maximè, euidentissimeq; locorum quorundam, atq; cœli naturam mutationis causam habere notantur. Triticum in lolium degenerat, & lolium in triticum mutatur, quum nullum ex frumentis validius istis perspiciatur, & tam magnam mutationem recipiunt: id accidit ex imbrium frequentia tempore verno, & simul cum soles incanduerint. Triticum quoq; & hordeum syluestre, quum feritate mitigata per temporis tantundem in cereale mansuescunt, & hæc fieri mutatione loci, & cultura videntur. Plinius frumenti vitium auenam dicit, & auena frumenti fit instar, quippe quum Germaniæ populi serant eam, nec alia pulte viuant, soli maxime, cœliq; humore hoc euenit vitium, diutius enim detentum sub terra, priusquam erumpat, vel si cariosum fuerit. Robus apud nos non suo loco satus, abit in filiginem, deterius pondere, colore, & pollinis rubore, inde facile videre est diuersitate terrarum non semper telluræ omnia similia referre, sed euenit vliginoso, & depresso aruo. Vertitur etiam triticum in typham & zeam, & zea & typha in triticum, idq; quodam paratu contingit si pinsita seratur, idq; non protinus, sed anno tertio. Hordeum etiam in auenam mutatur, abit etiam zea in auenam, & linum in lolium, cum & hæc inter se plurimum distent. Desciscit enim filigo in zeam, in hordeum rarius, & tandem vel ratione telluris, vel aliâ ob causam auena in hordeo, aracus in lente, securidica in aphacis, atq; in omnibus ferè est, quod nascatur, intermisceturq;. Sed ego puto soli vitio, vel anni in hæc genera transmutari. Ocimum solibus expositum transit in serpillum, quoniam accedente maiori siccitate, folium durefcit inopia alimenti, & odoris acrimonia gliscit. Martialis Græcus affirmat illius flores in albos, roseos, & purpureos mutari, & modo in serpillum, modo in sisymbrium desciscere. Vetula semina tantum valent in quibusdam, authore Varrone, vt naturam commutent, & ex semine brassicæ vetere satò nasci aiunt rapa, & contra ex raporum brassica. Sisymbrium nimio cultu effœminatur, transitq; in mentam sui odoris acore. Poeta.

*Vidi ego lecta diu, & multo spectata labore
Degenerare tamen.*

Menta, mentastrum, & sisymbrium tantopere inter se conueniunt, vt quasi naturæ mutuo symbolo alterum in alterum abeat: nempe mentam in mentastrum, hoc in sisymbrium, & id in mentam. Fit & hæc mutatio in animalibus, & in his magis naturales sunt, pluresq; cernuntur pro locorum mutatione. Coluber stagnis exiccatis marcescit, & ex tineâ, eruca, & ex eruca papilio gignitur, sic de psiche, & chrysalide. Sed quid in singulis hæreo, præsertim in re non obicura?

IAM videre videor affatim demonstrasse, quòd plantæ ex natalibus locis virtutes exugant situ, cœlo, & cultu. Nunc ea loca quæ fuerint, equum est recensere. Sed vt nostra lucidior reddatur oratio, à locorū diuersitate exordiemur, ac cum Theophrasto dicimus, omnis plantarū differentia à locis accipi debet, quippe quoniam fortasse aliter accipi nequeant, & generalem quandam facere posse distinctionem videntur, aquatiliū, & terrestrium, vt in animalium genere. Sunt enim quædam, quæ nō nisi in aquis viuere possunt, quæ secundum genus humorum discernuntur, vt lacubus, paludibus, fluuijs, & quæ in ipso mari nascuntur. Nos ita diuidemus. Plantarum loca vel in aquis, vel in terris. Aquæ sunt dulces, vt lacus, palus, & fluuius, salæ, in mari. Terrarum varietas pinguis, macra, mediocris, saxum, vel arena. Amphibiæ sunt, quæ in lacubus & terris, vel mari & montibus, vel asperginosis locis, & littoribus nascuntur.

AQUATICAS plantas apposita exprimit tabellula. A dextra sui parte è lacu tribulum delineatum habet pro presenti capite. In medio palustrem nymphaeam peculiarem pro decimotertio capite. Postremo loco marinum muscum pro quintodecimo describendis.

Nos ab aquarum incolis incipiemus, tùm quod facilius dignoscuntur, minuscq; suos natales deserunt: nam facilius montana in palustribus viuit, quàm palustris in montibus, tùm quia earum indoles minus decipit, mox ad marinas, terrenas, & ancipites deueniemus, & ab his primo, quæ non nisi in aquis viuere possunt. Nunc lacuum incolæ faciem, idæam, vel archetypum effigiabimus, non quod singulæ, quæ in aquis uiuant, noras omnes, quas collegimus retineant, sed communiore, & minus fallaces, vt huius cõparatione de aliarũ stirpium partibus congeneris facultatis indicium sumamus: sic quæ plus huius descriptionis retinebit, plus ad aquaticę plantę naturã accedit.

AMPLIORI igitur forma, quàm sui generis terrestris, succulento, pingui, tenero, & molli aspectu conuicrix, & aquarum alumna stirps è lacubus, vel torpentibus aquis emergit. Caulem exerit rotundum, glabrum, enodem, mollem, & flaccida medulla infartum. Densissimo, & numeroso foliorum stipatu. Folio peramplo, circinatę rotunditatis, vel obtusiore ambitu, læui, crasso, carnosio, enerui, longiori pediculo innixo, dilutioris viroris, sed siccescente, saturatoris, atriorisq; . Flore exalbido pallecenti. Fructu excolori, inolido, insipidoq; & plerunq; sterili. Radice magna, tuberosa, fungosa, numerosis capillamentis gracilioribus et prolixioribus innixa. Virium effoetarũ. Germinans præproperè. Breuis vitæ. Ligno, dum vritur, fumoso.

Sed eius Physiognomonix naturales rationes reddamus, quo certior nostra reddatur præceptio: sunt enim hæc dicendorum fundamenta. Quòd maiora sint semper, quæ in aquis nascuntur ijs, quæ vtroq; loco, aquis scilicet, & terris orientur, reddemus rationes ex Aristotele, quum de animalibus in aquis nascentibus dicemus: & Theophrastus libro de causis, ea facilius crescere dixit, quæ humidiora, rariora, laxioraq; sunt, & ad summum humiditas germina, incrementaq; præstat. Fœminę ob id facilius, quàm mares augetur. Virgilius de herbis humidis locis nascentibus dixit.

*Humida maiores herbas alit: ipsaq; iusto
Latior: ab nimium ne sit mihi fertilis illa,
Neu se prævalidam primis ostendet aristis.*

Enodes plerunq; sunt, non quod nodis omnino careant, talis enim arbor ferè nulla est, sed quæ nullos habere videntur, sicut iuncus, typha, & gladiolus, sed vt paucos nodos, naturæ ordine habeant, vt sambucus & ficus. Tandem palustres, & in vmbrosis locis nascentes, vbi neq; à sole, neq; frigoribus, vel statibus densitatem recipere possunt, minus nodosæ sunt, quia humidiores, & solutiores sunt, ex Theophrasto. Peculiarem sortitur caulem sine nodo butomus. Medulla sunt fungosa, vt quæ præproperè à natura gignantur, & aquea natura consent, vt in iuncis, butomis, cyperis, papyris, sambucis, salicibus videre est; terrestres verò, vt quercus, esculus, & montanæ duriori, corneaq; natura referta sunt, & Theophrastus armamentariam harundinem humidiorum nacta conditionem, pleniorum, carnosiorum, in totumq; facie lasciuiorem spectari; folium amplius, candidius, & breuius. Folio rotundo sunt, ratione humiditatis, & si anguloso sunt, saltem vmbone depresso, hebetiq;. Quæ enim humidiora sunt, facile fluunt, & malè proprio termino terminantur, abest enim terrestre siccum, & tenax. Urbana quia humidiora sunt, rotundiori folio sunt, syluestria, quia magis sicca, angulosa. Præterea plantæ quum primitus germinant, quia humidiora, rotundiora ferunt folia, adultiora siccescunt, & in angulis sinuantur. Amplius orbicularis figura simplicior est, & quando aliquid festinantius natura producit, circulari figura vtitur: in angulosis maiori paratu opus est. Pueri in ortu teretioribus membris sunt, adultis contrahuntur. Ricini folium prius orbiculatum, mox è folio vniangulo diffunduntur oræ in multos angulos. Inquit Theophrastus in omni generatione primum confusa est moles, dein procedit opus ad articulationem, quod enim simplex facilius est. Idq; in humidis herbis experi-

mentum

mentum capies. Alterum sisymbrij genus in riguis nascens, folia primum rotunda profert; adulta finduntur. Alleariæ folia vidimus primum erumpentia rotunda, ubi adoleuerint in ambitu laciniola facta. Serratula folia fert primò betonicæ similia, excanlescens profundioribus lacinijs inciditur. Legumina quàm frumentacea humidiora, ideo rotundiori folio sunt. Humidissimi fungi sunt, & rotunda forma constant. Cotyledones rotundi, & humidi sunt. Lens palustris rotunda, lenticulæ similis, refrigeratoriæ naturæ est. Pyra aquea humiditate abundant, folio insigniuntur rotundo, & sic de alijs. Folio sunt etiam peramplo, ob aqueam humiditatem, qua abundant. Populus alba, quàm nigra humidior, ideo ampliori fronde, idq; in iuuentute, sed in senecta succi inopia frondes angustiores aëret dicit Theophrastus. Spanachia aquea humiditate abundant, & folio sunt crasso, ipsa se iure suo coquunt, Lata fronde buglossum, & lactuca sunt, quæ aquea humiditate abundant. Plantago aquatica cæteris maiorem gerit frondem. Hippofelinum, quod in aquis nascitur, suis congeneribus in latiores frondes luxuriat, idemq; de hippolapatho dicendum. Coniza aquatica montana grãdior. Vasto folio colocasia est, quæ in aquis suos natales habet. Olerum deniq; omniũ frondes maiores sunt arboreis, quia aquationibus adiuuantur, quibus pro esca vtamur, iam in Agricultura docuimus: vt in atriplice, & blito videre est, quæ humida & fronde maiori constant. Folijs etiam abundant lacustria, vt dixit Theophrastus. Quod dilutiore virore colorentur aquatica, & mox siccescentia nigrescant, reddit Aristoteles rationem libro de coloribus. Frondes primo vere germinant claro virore, quia tunc humidiores sunt, sed æstatis progressu fiunt porraceæ, nigrioresq; sed cum aquis extrahuntur, & resiccescunt, à sole aduritur humidum, & atriore virore colorantur: nam humidum inueteratum resiccescens, nigricat, vt in cisternarum tectorijs videre est. Id etiam lapidibus euenit aqua latentibus, & inde soli expositis. Aqua in nubibus causa nigredinis est, sic in terra, & alijs. Et Theophrastus pronam folij partem semper nigricare scripsit, propter humorem è terra subeuntem, vnde pars supina ab altera discrepat. Flore albo pallefcenti plerunq; sunt. In flore nimia humiditas perit, ergo pallidi flores lacustres. Plumbum inter metalla humidissimum liuescit. Omnibus in rebus plerunq; color albus imbecillitatem notare solet, Aristotelis & Theophrasti testimonio: aquatica imbecillia sunt, ob id albo flore esse oportebat. Sunt & fructus pallidi, & excolores, vt persica, chrysomela, pruna, yuæ, mora, cæteri, qui in palustribus, concauisq; locis nascuntur. Color enim ex concoctione fit. Quæ humida sunt, minus cõcoqui possunt, & plus temporis requirunt ad concoquendum: propterea fructus cum exoriuntur, pallidi sunt, quia tunc humidissimi. Inspidi saporis fructus causam assignat Theophrastus. Quæ vliginosa terra proueniunt, aquã sapiunt, quæ insipida est. Quæ diluta & insipida sunt, hæc ferè omnia inolida sentimus, & quæ alimento vberiori, vehementioriq; nutriuntur, vt palustria. Sapor neq; in siccitate, neq; humiditate nimia consistere potest. Legumina quæ in aquosis nascuntur, incoctilia sunt ob nimiam humiditatem, frigiditatemq;: Sed ex insipiditate ad dulcedinem aliquantulum vergunt, quod non reticui: in fari, papyro, & manasio. Sunt & inolidi, quia odor saporis rationem sequitur. Magna est odoris, saporisq; cognatio, nam ambo ex siccitate, & minus absoluta concoctione nascuntur, & planta quæ olidum fructum perferre querunt, limosam, pinguemue terrã minus desiderant, calor siquidem humore, lentoreq; obsessus, minus probè suo quit fungi officio. Quæ dilutis, & opacis tractibus degunt, inodora sentiuntur. In Thracia, cæterisq; locis ubi humor multus & vehemens, & hyems cocturæ repugnantibus, odore penitus carent. Aqua suapte natura frigida nil attrahere potest, quia tenuis, simplex, exilis, odorem tueri susceptum non potest, quin elabatur, effususq; euanescat, quasi in ea sedimentum insit nullum, quo figi, & cohære valeat odor. Et plerunq; steriles sunt. Theophrastus aquarum præuidas, plerasq; steriles dixit, vt salix, populus, tamarix. Auerroes in Colliget imperfectas vocat plantas vnius elementi, vt aquaticas, ob id steriles

steriles dixit, ut lens palustris: & homines, ut cetera animalia, nimia humiditate steriles sunt. Ex nimia humiditate effoetarum virium sunt, & ubiq; apud optimos scriptores, Aristotelem, Theophrastum, Dioscoridem, Galenum, ceterosq; in montibus, & siccis locis enata, validiora & in agendo esse, & maximarum virium, contra in humidis enata imbecillia debiliaq; ut in aloe, eleoselino, hippolapatho, coniza, angelica, reliquisq; videre est. Et in Telethrio, cum opacus & subriguus sit locus, deteriora nascuntur omnia, meliora, quae ferat Aegae: quum siccissimus esset. De magnis & fungosis radicibus videtur Aristoteles in problematis rationem reddidisse: nam arbores, quae loca vento, foliq; exposita tenent, paruae & spissae fiunt, quia spiritus & sol exiccando incrementum impediunt, molemq; minorem reddunt, at quae cauis & riguis manent, fiunt magnae, fungosaeq; euenit enim aquae obiectu, ne pabulum arescat, & euanescat. Eadem ratione mulier quae frigida, humidaq; crura & scemora pinguis, laxa, tumidaq; habet: & quae stolidam magnitudine tument semper peiora existimauit Galenus ijs, quae bene munita & adstrictam substantiam habent. Propertius germinat, inquit Theophrastus, quae in paludibus, quam quae in planis. Idemq; aquatilium plantarum vitam breuiorem terrestribus dixit, ut in animalium genere manifestum videtur: Aristoteles eius rei rationem addit in problematis. Ocius enim senescunt quae in cauis, & palustribus degunt, quam quae in aeditis locis, nam senectus quaedam putredo est, putret autem quod quiescit. In paludibus aer semper impurus, idemq; semper emarcescens, contra autem locis aeditis aer vndiq; efflante spiritu mouetur, & fit purior. Et tandem ligna earum fumosa esse non celauit Theophrastus. Fumosa quidem in vniuersum sunt, quae humida, ut palustria, sic platanus, populus, & salix.

QVAE SINT AQUATILIVM PLANTARVM VIRES.

Cap. XI.

ED aquatilium plantarum qualitates inuestigemus, ac de ijs quid primo senterint Philosophi discutiamus. Mnestor Empedoclis opinionem secutus, quam ipse in animalibus habuit, iudicat aquatilia calidiora esse; argumento iunci odorati, harundinis, & gladioli, & ob id frigoribus obstare ne gelascant. Ad hanc rationem de ignarijs adiecit; nam ex aquatilibus plantis ignaria fieri dixit, quae celeriter ignem concipiant, & ardent, ut res, quae caloris plus contineat. Cui respondet Theophrastus, quod res contraria, neq; alere, neq; seruare apta est, sed resistunt humidis humida non contrarietate, sed potius affinitate naturae, vnum fit humor internus cum humore externo, ut alni lignum, quod sub aquis incorruptibile. Quod de ignarijs notat, id fortasse non caloris; sed vehementioris conflictus potius indicium esse quispiam dixerit, ut praetenu humidum attritu attenuatum arescat, & incendatur. Has opiniones Lucretius & Vitruuius ex Latinis sequuti sunt, ut alibi diximus. Sed rei veritas est, quod corporei excessus contrarijs in locis & temporibus conseruantur, similibus laeduntur. Contra naturales corporis habitus, similibus gaudent, & conseruantur, contrarijs vero laeduntur. Adieimus quod aqua vndiq; circumfusa suo humore imbuens, & peruadens, atq; intro alimenti necessitate attracta, similem inuehit suae temperaturae constitutionem, & ex aquarum varietate earum qualitates variantur. Auerroes in Colliget imperfectas vocat plantas, in quibus vnum praedominatur elementum, earumq; complexionem frigidam, & humidam esse, & ex corporis vasta magnitudine, humiditas augetur. Theophrastus frigida esse aquatilia dixit. Vnde vires quas possident ex his qualitatibus conijci poterunt, scilicet frigida, & humida, quibus medeantur, ut igni sacro, phthisi, capicis doloribus ex calida causa exortis & similibus, sic hydrophiliam inducere, & praecipue venerem elanguescentem reddere. Sed lacustrium herbarum exempla reddamus.

Palustris

Palustris lens aquis residibus, & nullo lapsu repentibus innatat, muscus lenticula simili-
lis, & si à recentioribus rerum vestigatoribus obseruatum sit radices exerere, & tandē
plantam euadere. Dioscorides refrigeratorię naturę dixit. Illinitur igni sacro, & po-
dagris. Compertum recenter est mederi inflammationibus, febribus pestiferis, oculis
rubentibus, palpebrarum phlegmoni, & capitis doloribus. Eodem modo torpentibus
vndis superstat herba, quam ranę morsum vocant, lenticulae similis, rotundo folio, in-
termicantibus lacteis flosculis, crebris radicum staminibus, longius se porrigentibus
in fundum, vnde ranę lubentius habitant, vnde nomen. Nil pigris fluentis, & stagnan-
tibus vndis familiarius virescit tribulo, ex eisdem comam exerit folijs rotundis orna-
tam, latis, crassis, longo pediculo innixis, partim in aquis natantibus, partim in fundū
reptantibus, & mersis. Caule crasso, pingui, quem refrigerantis naturę Dioscorides di-
xit, & perinde inflammationibus, gingiuis, & tonsillis vtilis. Tam lacustribus, quàm le-
ui agmine se mouentibus vndis superfluitat muscosa, siue sceniculifolia planta in nume-
ris foliorum capillamentis exilibus, è caule per æqua interualla pinnatim exeuntibus,
mollicellis, tenellis, colore ex viridi fusco, radice euulsu facili, pallidula, sapore insulso,
quã ex Aniano propè Neapolim lacu collegimus, eiusdē facultatis. Lotus ægyptia pro-
uenit campis inundatis, flore candido, liliaceo, vespera rota abit in lacum, dein ad so-
lis exortum extra aquam emergit, radix cocta editur in panificium. Serapio articulo-
rum doloribus mederi dixit. Plinius ait. Herba quę cunq; à riuis, aut fluminibus ante so-
lis ortum collecta, adalligata læuo brachio, ita vt æger quid sit illud ignoret, tertianas
arcere traditur. Fungi in humidis, vel ex nimia humiditate nascuntur, eruti quàmceler-
rime computrescant, rotundo umbone, caule tenero, frigida & humida planta est. Ca-
num moribus ex aqua illinuntur.

DE ANIMALIUM FORMIS IN AQVIS DEAGENTIUM,
& eorum viribus. Cap. XII.

ANIMALIA eandem sequuntur rationem. Et si animalium loca
difficilius cognoscantur, quum pedibus prædita longè à suis ab-
eant locis, quibus viuunt; sed vbi sæpius stabulantur, conue-
niunt, versanturq; ea sua dicemus loca. Quorum hæc erit forma.

AQUATILIA animalia ampliori constant forma, quam sui
generis terrestria, rotundis membris, cute glabra & molli, carne
flaccida, colore pallida, inolida, saporis insipidi, & breuis vitæ.
Cuius naturales rationes reddemus. Quod ampliori forma sint,
quàm sui generis terrestria, reddit Aristoteles rationem proble-

matum libro. Terrestrium vi solis consumatur corpus, detrahiturq; copia alimenti, vn-
de quæ abdita viuunt, vegetiora sunt, his incommodis quum aquatile genus immune
sit, adolescit corpore ampliori. Et Plinius. Quod aquatilia maiora sint terrestribus, cau-
sa euidens humoris luxuria. Quod rotunda sint forma. Vidimus in humana Physiogno-
monia mulieres, vel humidos viros, vel nuper ortos pueros, qui verè humidiores sunt,
teretibus, læuibus, & molliusculis esse membris. Carne etiam constant laxa, quia humi-
da sunt. humidoq; vescuntur cibo, aquis, luto, & mucro: secus autem in ijs, quæ radici-
bus, herbis, alijsuè durioribus vescuntur: nam carne duriori, vegetioriq; constant. Pal-
lidi coloris causas reddit Aristoteles in problematis, quum humorem efficere pallidita-
tem dixerit, quando putrescit, & immobilitatis etiam causa euenire, ob id pallidos
esse, qui palustria colunt. Cur verò insipida, & inolida sint, causam reddidimus in aqua-
tilibus plantis. Sed aquatiliū animalium vires vestigemus, & veterum Philosophorū
sententias perscrutemur. Aristoteles libro de partibus, & respiratione refert Empedo-
clem non benè censere ex animalibus ea calidissima esse, & ignis plurimum habere, quæ

G aquatilia

aquatilia: nam fugientia naturalis caliditatis excessum, quum frigido & humido destituantur, loco ipso hæc contraria asciscunt, humorem enim aere minus esse calidum. Et loci frigiditatem, caliditate naturæ ipsorum pensari. Theophrastus idem refert. Empedocles piscium constitutionem calidissimam putat, ob id in frigidissimum ablegatos elementum. Contraria contrarijs locis posse perdurare censebat, calida frigidis, & frigida calidis. Sic enim naturam in principio generasse volunt, & rem à suo simili per excessum perire, conseruari à contrarijs maxime posse, velut medio quodam exultante temperamento. Cui ita respondet. Quod res contraria neq; alere, neq; seruare apta est, sed similis, & ineptè Empedoclem asseruisse naturam ad locum humoris transfuisse, quæ in arido genuerat, quo enim pacto animantes aquarum incolæ vel quantumlibet temporis in arido persistere potuissent, si modo his nostris temporibus similes sunt? Item quod nostris temporibus in generatione euenire sentimus, rem planè declarant: nam in vniuersum animalium plantarumq; genus tum generari, tum permanere suo tantum in loco posse videmus, quo circa suo quoq; loco affici nequeunt, contrario & aduerso affectionibus patent, vt pote cum distractio & permutatio magna ita accedat, sed vt diximus de plantis, corporei effectus excessus contrarijs in locis, & temporibus conseruantur, similibus destruuntur, cõtra naturales corporis habitus similibus gaudent, & cõseruantur. Sed vires, quas ex animalibus, quæ dulci aqua viuunt, conijcere possumus, erunt, quum humida & frigida sint, ijs, quæ refrigeratione opus habent, iuuant, vt iam diximus, & ebrietati, & canis morsibus. Sicca enim animalia suis morsibus rabiem, & hydrophobiam inducunt, vt catus, lupus, vulpes, mustela & alià, & aquatica medentur eis, quum solus cancer putaret Galenus ex Pelope. Sed ad exempla accedamus. Cancris fluuiialis cinis magnopere prodest rabidi canis morsibus, ea ratione, quam diximus, quod multis etiam animalibus competit, quum antiquiores medici huic vni soli tribuerint. Prodest etiam tabidis, & carcinomata lenit. Hippocampus aquaticum animal ei, qui eum deuorauerit aquæ amorem inducit, vt perennes fluuij, iuges fontes, lacus, & littora grata sint: vires salutes contra rabidi canis morsus habet, ex quibus aquæ pauor exoritur, ex Aeliano. Ranæ & si extra aquam aliquando viuunt, inter aquatilia numerantur, carne flaccida, læui, heceticis, & phthificis apponuntur, dolores capitum mulcent, sacro igni, tonsillis, & similibus morbis medentur. Testudo aquatica frigido succo constat, heceticis, & phthificis datur ad refrigerandum, valet etiam ad ambusta, quartanas, ignem sacrum, capitis dolorem, & ebrietatem. Anguillæ in aquis, & luto degunt, ad eadem ferè remedia solent propinari. Vino suffocata, & ab ebrio potatæ, tollunt temulentiam. Piscium pleriq; heceticis profunt, vt ex Medicorum libris habetur. Mullus vino suffocatus ad ebrietatem valet. Anser, aquaticum animal, solus animalium non rabit ex Aristotele, ob id contra hydrophobiam. Mergus in aquis, & mari degit, mirifico experimento contra rabidi canis morsus valet, vt illico hydrophobi aquam flagitent ex Actio. Miluus ebrietatem arcet, qui in aquis versatur.

DE PALVSTRIS PLANTAE PHYSIOGNOMONIA, ET
viribus, Cap. XIII.

Nunc paludum, & residum aquarum accolas plantas dicemus, vt quæ aquis partim immersæ viuunt, partim extra innatent, exiccatisq; estu paludibus etiam viuunt, & humidis, vdosisque reperiantur: vnde terræ, & aquæ figurarum, & viriū misturam referant. Harum indoles hæc erit.

Huius iconem require in medio tabellæ decimi capitis.

CAVLE fruticat anguloso, cauo, meduloso, fractu contumaci palustrium locorū incolæ, fronde angulata, vel laciniata, neruosa, hispidiuscula, flore albo, ex croceo cõmisto.

misto. Radice magna acerba, odorataq; , vegetioribus viribus, & tandem iam dicta fe-
re simili, nisi ex terreis partibus aliquantulum villosa.

Sed effigiarum rationes assignemus. Angulosos caules nimia siccitas reddit: diximus
humida rotundari, sicca ergo in angulos restringi. Sylvestria, quia sicciora, ut dicemus,
magis angulosa, striataq;. Caule cauo, & meduloso assurgunt humida ex Theophrasto:
nam de vitibus ait, solutas vites esse, quæ plus medullæ, quam ligni haberent, & his
meatus ampli, multiq; sunt, & alimenti largam copiam desiderant, ob id pluuio solo,
humidoq; pangendas esse: proinde quæ larga medulla abundant, humida sunt, quæ
pauca, solidaq; sicca, ut quercus, olea, cornus, ebenus, & buxus. Facilis flexus, & contu-
mâcis fractus sunt, inquit idem, quæ lenta sunt: humiditas siccitate temperata lentitiam,
& obsequium præstat. Flore partim albo, partim croceo, quod euenit siccitate mista
humiditati, ut dicemus in florum coloribus. Fronde parum angulosa: siccitas enim
frondes angustas reddit, acuitq;, & nervos & hirsutiem addit, ut dicemus. Radice vesca,
odorataq; aliquantulum, quod ex siccitate euenit. Theophrastus libro de causis sexto
saporè neq; in nimia siccitate, neq; nimia humiditate residere posse dixit. Caules qui
extra aquam nimia siccitate insuaues, dulcedinem nanq; recipere nequeunt, at in radi-
cibus siccitas nimia humiditate temperatur: & ratio odoris saporem sequitur, ut aliquã
tulum dulcis, odorataq; sit. Viribus vegetioribus sunt, quia vires ex modico alimento
proveniunt, modo siccitas modicum præstat alimentum. Sylvestria validiora sunt vr-
banis virium robore, quia sicciora. Vires quas possident frigida sunt, & sicca ob aquã,
& terrestrem essentiam, non omnino sicca: quia plus aquæ habent, sed sicciusculæ. Quia
leuiter & sine morfu desiccant, combustis, depascentibus vlceribus, dysentericis, cœlia-
cis, alopecijs, foeminarum profluuijs, igni sacro, inflammationibus, ambustis, strumis,
& vulnerum conglutinationibus iuuant. Exempla erunt. Secus fluuenta in palustribus
nilotica papyrus frutescit iunco, triquetra caule, tomentacea medulla infarto, nitido,
super gurgitum altitudinem attollitur, cui nusquam, nisi ad ima folia sunt, semine in-
fœcundo. Ad usum funium valet, quia obsequiosa. Radicem crudam, coctamq; man-
dunt: succo deuorato manducamentum expuunt. Frigidam & siccam esse contendunt
Arabes, Galenus vulnera conglutinare dixit. Similis natalibus sari, quod vadosis exur-
gat, ubi recedens amnis, plana dimisit, caule triangulo, flore luculenta casarie decora-
to, vñ in papyro, radice edula, quam mansam expuant: sic etiam Mnasium ex Theo-
phrasto. Faba Egyptia in paludibus, stagnisq; nascitur, calamo molli, folio latitudine,
& cavitare spectabili, ut intus aquam continere possit, radix manditur cruda, tosta, eli-
xaq;, faba exiccata nigrescit. Dioscorides astringendi potestatem obtinere, vrilem sto-
macho, & dysentericis dixit. E limoso lacustrum, & stagnantium aquarum fundo
traijcit lymphas nympha, & ob id sibi id nomen vendicauit, per ampla folia summis
aquis plurima innatant, plurima etiam se porrigentia in imis, circinatæ rotunditatis,
flore candido in medio crocos habente, caule læui, radice cluua simili. Galenus resic-
cate sine morfu, & refrigerare dixit: Cœliacis, dysentericis, alopecijs, venereis insom-
nijs medetur ex Dioscoride. Potamogetoni nomē quod fluuiorum accola sit, sed etiam
segnius labentium, vel torpentium aquarum. Folio hirsuto betæ, flore spicato, coloris
obsoletæ purpuræ, gustu astringente, & resiccante. Stagnosis & palustribus nil familia-
rius, aut viuidius iuncis, caule surgunt læui, enodi, fungosa medulla infacto, obsequiosa
lentitiæ, ob id à iungendo iuncus, & à funibus & loris schœnos, texendis storeis per ac-
comodus, aluū sistit, & crebra foeminarum profluua. Galeno frigidus & siccus. Aquo-
forum locorum indigena plantago aquatica. Caule surgit procero, folio læui, crasso,
flosculo candido. Procidencia curat, rubentem podagram, capitis dolorem à calida cau-
sa ortum mulcet, cruento sputo, vrinæq; medetur. Equisetum ^{ἑουδ' ἔστι} dictum, quod pa-
lustribus, & humentibus lætetur locis, culmos exerit leniter scabros, cauos iuncea spe-
cie, folia equinæ fetas caudæ imitatur, floribus albis. Sanguini è naribus, & vulneribus

erumpenti medetur, ruptis, vesicæ, & intestinorum dissectionibus, & enterocelis, Galenus sine morfu exicare dixit, Auicenna frigidâ in primo, siccam in secundo, & herniæ intestinali, & hydropicis mederi. Phleon aculeato caule & folio frutex, non alibi, quàm in vdis proueniens, in lacu Orchomeno vberè nascens, fœmina sterilis, ad nexus utilis. Pecori radix gratissima est, & radici partem proximam teneram pueris excitari. Nonnulli stœben dicunt, nomen videtur inditum ex tomentitia, & fungosa natura, an sit Dioscoridis stœbe hariolari non ausim, sed videtur saltem cognata, quum vires eadem, quæ palustribus. Auribus purulentis, oculis ab icctu cruentis, dysentericis, & erumpenti sanguini prædest. Galenus desiccare sine mordacitate dixit, ob id vulnera conglutinare. Typha ex eisdem natalibus, nempe stagnantibus & palustribus aquis emergit, caule procero, tereti, recto, læui, folio triquetro, mucronato, flore papposo, oblongo, cylindrica figura, turbinata effigie. Ambultis medetur ex Dioscoride, Paulus euidentissimè refrigerare, & resiccare dixit, & æstuantibus lumbis prodesse. Iisdem nanq; paludosis, typhæ affinis prouenit butomus Theophrasti, sparganium Dioscoridis, & Galeni Xiphion, triquetro folio, dorso prominulo, & carinato, manû arripientis vtrinq; cœsim fauciantes, radix etiam pecudibus, & puerulis vesca. Galenus desiccare dixit. Riguis & humentibus conuallibus emicat erinos Dioscoridis, echinos Galeni, flore luteo, femine acerbo, oculorum fluxionibus & aurium doloribus valens. Galenus desiccatoriæ, & repellentis facultatis, & aurium fluxionibus valere dixit.

DE FLUVIATILIVM PLANTARVM EFFIGIE, ET
potestate. Cap. XIII.

NUNC fluentium aquarum incolas plantas prosequamur. Sed nō quod humentibus alucis, & labentibus aquis viuant, humidam, vel frigidam temperiem sortiri dicet quispiam, sed in excessu calidissimas, siccissimasq;, quum ob necessitatem ijs locis viuant, vt semper nouis frigidis, & præterfluentibus vdis abluantur, quasi refocillationis, & frigidioris egerent alimenti: sunt enim labentes frigidiores, nec alibi, quàm ijs locis viuere possunt, quarum forma plerunq; Physiognomones decipere solet, quū notas aliquas humidarum habeant, quod in aquis viuant, aliquas verò calidarū, quod calido, siccoq; habitu constant.

IN EXTREMO tabella loco à dextris tui fluiatilis plantæ
effigies visitur, capituli decimi.

CAVLE igitur fluentium aquarum accolæ surriguntur læui, sed gracili, fronde læui, pinguiscula, sed pluribus incisuris laciniata, flore albo, sed plerunq; luteo, radice tenera, sed exigua, odorata, acri sapore linguam exulcerante.

Causæ sunt. Caule læui viuunt, quod aquis nascantur, sed gracili, ex caliditate, fronde læui & pinguiscula, ex humiditate, in qua nascuntur, incisuræ ex siccitate, caliditateq;, radice tenera ex humiditate, sed exigua odorata, & acri sapore ex caliditate, flosculo albo ex humore, flauo ex calore plerunq;, & tandem calidæ & aquaticæ plantæ effigiem retinent. Vires adeo calidas habent, vt linguam exulcerent, cutemq;: ob id lepras, psoras, scabiem, stigmata, scabros vngues, alopeciam, & calculum curant. Ranunculos ranis cognomines tegerunt, quod iisdem fluuijs, & lacustribus locis oblectentur, & floribus sint colore ranatis, idest luteis herbido permixtis, vt pote ranis conuictrices, & aquarum potrices. Folia initio rotunda, dein incisa, flores aureo fulgent nitore, caule gracili, radice parua, alba, vrentis gustus, nec iniucundi odoris. Scabros vngues eximunt, stigmata delent, formicantes verrucas, & alopecias. Galenus calidas & siccas esse dixit. Sed ranunculorum plures species, inter eas flammeus est, folia sunt ei angusta, oblon-

oblonga, carnosâ, ambitu ferrata, caulis cauus, rubellus, enecat pecora edendo, amrit enim vescentium exta. Chelidonium minus folijs subpinguibus, radice pusilla, flore eleganti, foliolis aureis radiatim stellato, nascitur in aquis. Exulcerat, sed non ubiq; pro agri conditione. Psoras, & scabros vngues eximit. Galenus calidum, & siccum in primo esse dixit. Ex ὑδατος, & piperis nominibus conflatum nomen hydro-piper, ac si aquaticum piper diceret, ac re vt piper, nascitur in aquis pigro lapsu repentibus. Prouenit caule numerofo, gracili, flore albido, purpurascenti, semine acri saporis, radice, parua. Sigillata delet. Calidum, siccumq; paulo infra piper esse Galenus dixit. Sion ἀπὸ τοῦ αἰένου, quasi quæ a tiatur in aquis ex præterfluentibus, & alluentibus vndis: Vnde etiã Latinis laueris nomen, folijs olusatris similibus, sed minoribus, & odoratis. Calculos deturbat, cit partus. Galenus excalefacere dixit. Etiam lympidorum riuulorum sectator silybrium aquaticum, vbi etiam sion prouenit, gracile est, & tenellum, folio primùm rotundo, adultum cruce modo finditur, cauliculos nerueos habet, acri gustus, excalefacit, vtriusuis vires paris ferè sunt commodi. Purgat lentigines, & vitia cutis. Galenus excalefacientis, & exiccantis virtutis manifestauit.

DE PLANTARVM PHYSIOGNOMONIA, ET VIRIBVS IN
maritimis aquis nascentium. Cap. XV.

DULCIEVS aquis ad falsis deuenimus, de marinis plantis loquemur, sed priusquam ad harum formas & vires descendamus, videamus nunquid in falsis plantæ nasci, & nutrirî possunt, vt inde colligere possimus, quibus præsent. Claris argumentis probat Theophrastus in stirpium genere falsuginem nullam sentiri, neq; in falsis aliquid gigni posse, hoc modo. Salsum neq; alit, neq; aptum est generationi; argumento quod falsis tractibus nil prouenit, sed & si videamus in falsis quippiam gigni, vt plantæ, pisces, & alia animalia, quæ dulcia sunt, non ob id ex mari gigni, vel ali putandum est: nam id, quod alicuius materia futurum est, necessario esse oportet transmutabile, nam generatio transmutatio est, porrò sal non est transmutabilis, ergo neq; perfectum quicquam, neq; aliquid vlllo pacto generari ex eo potest: nam plantæ calor internus, & solis humorem trahunt, qui alimento plantæ futurus sit, qui humor purior, leuiorq; est, sed salsum omne terreum est, & graue hauriri non potest, quia subsidet. Secunda ratio quod sal facultates omnes desiccet, & erodit, vt desiccetur vis generationis: Vnde id quod in alijs generationem prohibet, ipsum videtur author incommodi etiam sibi, id est quod alijs inutile ad generandum, inutile quoq; sibi futurum. Præterea quæ nullam mutationem, vel corruptionem sentiunt, auersam penitus à plantis qualitatem habere necesse est, porrò sal est eiusmodi, nam omnia vindicat à putrilagine. Aliud erit argumentum. Quod non multum euacuatur, non multo indiget alimento, planta non euacuatur, quia caret excrementis, non ergo multo indiget alimento, non igitur coguntur quicquam sugere, quod inutile sit ad alendum. Plantis excrementa non sunt, quia si inessent, excernerentur, nec in superficie residerent, à solis vi eoufque eleuata. Alias deinde addit rationes, quibus videtur disquirere, quod plantis insit falsugo, nam falsuginis sapor, qui plantis inhæret, vel intrinsecus est, vel extrinsecus: si intrinsecus erit alimentum, naturæq; conuenit, si extrinsecus accidit, vnde ingreditur? & ex quo? vel ab aere ambiente, qui se induit in meatus, vel à vaporibus humorum à radice attrahi sursum feruntur, deinde exiguntur à medulla, & tanquam sordes erumpunt ad cutem? quippe falsugo superficialia videtur, sed ciceri vernacula, & necessaria est, siquidem imbribus elota, interit eius planta, vnde constat naturale ei esse, vt se tueri, & conserua re valeat. Est & in quarundam folijs, & ramis falsugo, quæ in aquis immissa & elota, gustu manifesto deprehenditur, non in ijs solùm, sed in fructibus quoq; si quis non fructum

Etum mandat, sed linguā consulat, quippe non in carne, sed in tegumentis falsugo reposita est, quasi à natura consulto factum, vt semen inclusum à corruptionis labe vindicetur, ac falsugine custodiatur: nam dum viret, in caule & filiqua est, adulta verò sic cescens in putamine residet, tanq̄ intrinsecus adueniens. Rem ergo naturalem esse falsuginem, atq; natiuam latissimè patet, nam vbicunq; seratur, aut non satus aliubi oritur, falsum futurum, etiam si ager falsus non fuerit: nam ea quæ locis falsis proueniunt, haud temere falsuginem coeperit, sicut halimus, kali, & alia pleraq;. Alibi verò de falsis aquis hæc habet. In genere aquarum, quæ nitrum, vel alumen, vel aliquid aliud eiusmodi sapiunt, plantas neq; alere, neq; gignere posse dixit, sed esse quasdam priuatæ naturæ plantas, quibus priuata deberi alimenta par est, tantumq; mari genitales facultates tribuit, vt suas ibi plantas agnoscat peculiare, quæ in terra nasci nequeat, vt suas etiam animantes, idest pisces. Præterea alias esse arbores, quæ in æstuarijs viuant, hæc non à mari capere alimentum, sed è venis subterraneis. Marinas enim aquas percolatas falsitatis virus amittere, & ex interiore terræ sinu dulce haurire, quo viuant, & mare ipsum circumfusum nihil nocere; per vias enim accedit, receditq;. Post æstuarium aliam littoralium apponit speciem, quasi mediam, inter dictas, hæc falsò humore subterraneo frui, tum ad alimentum, tum ad robur, vt non solum inde viuant, sed bene valeant, vt palma, brassica, beta, ruta, & eruca; tantumq; in his abest à maleficio, vt etiã auferat emolumentum. Salsis si culta fuerit brassica, vitream acquirit friabilitatem, vt terræ allisa, dissiliat in partes. Tollitur & acrimonia & amaritudo. Sed si falsus humor plantas nutrire possit, deterius alit, prohibet enim incrementum exiccando, quod ab humido est. Sed Galenus falsam aquam aridam, exiccantemq; naturam habere dixit, cum eiusmodi facultas in amaris insit, ob id enutriendo corpori prorsus inepta existimanda. In stagno bituminoso Syriæ Palestinæ nullum neq; animal, neq; plantam conspici, cumq; flumen, quod propè Hiericunta fluit Iordanes, pisciumq; copia scatens in stagnū ingreditur, nullos omnino fluuij ostium pisces excedere, & si quis captos in stagna conijciat, celeriter mori. Sed videmus in mari tanta piscium genera gigni, ali, & commodissimè viuere, vt aliter credere non possimus, vt eorum naturæ familiaritate dulce, & iucundum esse, quod si aliter esset, facile vtiq; foret ad fluuiorum ostia ingredi, & aufergere, sed ex tam mirabili multitudine paucos constat, qui fluuios subeant. Sed si cui nouum videbitur in mari dulcem aquam contineri, consulat Aristotelem, qui cereo vase mari immerso percolatione dulcem aquam exhauriri dixit, & littoralium accolas, qui dulcibus aquis destituti, puteis vix tres cubitos altis in arena effossis, dulcem ex falsis secerere. Sunt qui dicant arbores marina aqua non ali, quod nec quidem terrestria animalia, quod ariditate præcipue offendantur arbores, atq; arefacit marina aqua, vel quod oleum quidem infestum stirpibus absomit illitum, aut marina aqua multam participet pinguedinem, ideo etiam conflagrat, vel quod amara sit remissione exustæ terræ, vt dicit Aristoteles, potumq; respuat. Lixiuuum nanq; fit ex dulci aqua in cinerem missa, quod ferunt in Rubro mari syluosas materies, stirpesq; fruticari, nullum quidem edunt fructum, grandescuntq; fluminibus multum interentibus in mari lutum, & proinde non longe à terra absunt. Plutarchus in libro de causis negat plantas falsis ali posse. Auerroes maioris maris aquam falsiorem, amarioremq; ceteris esse, ob id nullum animal in eo viuere posse, quia amaritudo est in vltima contrarietate nutrimenti animalium, quod dulce est. Sed id subtilius disquirere nostra haud magnopere interest. Nos hæc recitauimus, vt perscrutaremur ex his vires maritimarum plantarum. Quæ igitur in mari nascuntur talem præferunt speciem.

SINE caule plerunq; assurgunt, vel cauo, inani, & fungoso. Folijs capillaceis, vel absq; folijs, fructu vidue, sine radice, quod saxis, lepadum more adhæreant. Totæ mollis & sine ligno, ne maris æstu collidi, & frangi possint. Colore ruffo.

Effigiaturæ causæ hæc sunt. Quod caule, folijs & seminibus vacet, causam diximus ex
Auerroc

Auerroes, quod si vnus elementi plantæ omnes imperfectæ sunt, marinæ imperfectissimæ, quod in sale viuant, qui generationi contrarius existit. Et locis etiam siccis, & in saxis natæ plantæ flore, fructu, & caule vacant. Colore ruffo sunt. Ruffi coloris causas reddemus in animalibus eiusdem loci. Vires pronunciamus frigidas & siccas, frigidas ob aquam, siccas ob sal, quem apud omnes sine dubio siccare constat: ob id morbis illis præstare possunt, qui frigidis, & siccis qualitatibus iuuantur, vt podagris calidis, hydropicis, inflammationibus, & sanguini profluenti. Marini phuci genera plura sunt, vnum latum, alterum oblongius, & rubeum, tertium candidum in Creta florès. Podagris valent, inflammationibus, & venenis; sed ijs humidis vti oportet. Galenus refrigerare, & reficere dixit. Muscus marinus nascitur in scopulis, testaceisq;, haud procul à mari, gracilis, capillaceus, caulis expers. Præcipua ei spissandi vis, collectiones cohibet, & podagris confert, quas refrigerare opus sit. Galenus ex aquea & terrea essentia compositum dicit, vtraq; frigida: si quidem astringit, & calida euidenter refrigerat. Bryon herba marina, Plinio non capillacea, sed lactucæ folijs similis, rugosa veluti contracta, sine caule, ab ima radice exeuntibus folijs. Nascitur in scopulis maximè, testisq; terra compræhensis. Præcipua siccandi ei, spissandiq; vis, collectiones omnes inflammationesq; cohibendi, præcipue podagræ, & quicquid refrigerare opus sit. Androsaces in maritimis aquis nascitur, perpusilla planta, umbilicata, cirris glabris, exilibus, crebris, surrectis, singulis umbilicum medio fulcientibus, vrinas cit hydropicis, & podagricis illinitur. Galeno humens & acris est, desiccata desiccatur, sic Aegyneta & Plinius. Sed aliquibus diuretica est, & mendum in Galeni textu suspicor. Corallus marinus frutex, qui alto extractus, duratur statim, astringit & refrigerat mediocriter, excrementa coerces, oculorum cicatrices abstergit, sanguinis reiectioni, & vrinæ difficultati auxiliatur. Antipathes coralli species, vires supradicti habet.

SALSARVM AQVARVM EFFIGIES, ET VIRES
animalium. Cap. XVI.

NIMALIA verò quæ in salis aquis degunt, aliam referunt qualitatem, & effigiem; quippe & viribus, & nutritione variant, & à terrestribus non solum locorum varietate; sed etiam alimentorum, quibus vescuntur. Diuersa enim maris loca diuersæ qualitatis pisces pariunt. Salmonem aquaticum in Aquitania marinis omnibus Plinius præfert, amia bizantia, vulpecula rhodia, anguilla bæotica, mus ponticus, thynnus megarensis, muræna ex freto, & tartesia, mugil ex Scyatho, hædus ex Melo, conchæ pelorinæ commendantur. Quorum forma hæc.

MAGNITVDINÈ parum subsident à dulcium aquarum incolis, corio duriori, squamosioriq;, carne constantiori, odoratori, sapidioriq; capillo ruffo, facilioris decoctionis, potentioris virtutis, & vitæ perennioris.

Ratio descriptionis talis est. Diximus humorem, in quo degunt, magnitudinis causam vtriusq; esse, sal desiccando semper minuit. Eademq; siccitas causa est, vt duriori carne, & squamosiores sint: Immo multæ squamæ, spinæ, ossa, clauis, & vngues in piscibus laudantur, quia in ijs ostendunt multum esse terrestris qualitatis, & rem contrariam suæ complexionis, quia sicciores sunt, & in petrosis locis nascuntur, vt saxatiles subtilioris substantiæ, & minoris superfluitatis alijs, vt Auerroes in Colliget. Sapidiori etiam sunt carne. Galenus hanc differentiam diligentissimè adnotauit, quippe diuersum genus pelagici mugilis ab eo facit, quod in fluminibus, stagnis, lacubus, aut riuulis vrbiu cloacas expurgantibus prouenit: nam horum caro excrementitia est admodum, & mucosa, optima autem eorū qui in puro mari degunt, alijs verò locis non insuauis modo sed

sed etiam ad coquendum difficilis, maliq; succi. Horatius his versibus de lupo pisce idē sentire videtur.

*Vnde datum terris lupo hic, tyberinus an alto
Captus hiet? pontes ne inter iactatus, an amnis
Ostia sub nasci?*

Et apud Columellam extat non illepidè dictum de hac re. Philippus quum ad Numidiam hospitem deuenisset, & sibi è vicino flumine lupo formosum appositum degustasset, expuissetq; dixit. Peream ni piscem puravi; vsqueadeo à tyberino, vel marino differre putauit, vt illum piscis nomine indignū iudicauerit. Quòd ruffo colore sint, Aristoteles in problematis rationem reddit: nam omnes qui in mari degunt, ruffo sunt pilo, quia quum mare calidum & siccum sit, tales pilos reddere potest, vt lixiuium, & auri pigmentum. Vires hæ sunt. Piscium naturam & substantiam immutat aqua, illos vndequaq; peruadens, & intro alimenti, & refrigerationis necessitate attracta, similem inuehit suæ temperaturæ constitutionem. Salsa enim aqua per sal sicca est, & siccos suos incolat efficit, aqua per se frigida: vnde morbis ijs, quibus frigida & sicca profunt, opitulantur. Marini cancri sicci natura sunt ob salis mistionem, secus autem aquatiles, vt ex Pelope refert Galenus. Marini gobij à fluuiatilibus multum differunt, nam Galenus ægris marinum opponi iubet, succi bonitate etiam commendans: sed fluuiatiles hac docte multum superantur, carne enim molli, & insipida sunt, paruis lquamis, quum aqua & luto vescantur. Anguillæ marinæ & fluuiatiles sunt, præ cæteris laudantur, quæ in ficulo freto intra Rhegium & Messanam nascuntur. Diphilus palustribus marinas suauiores esse dixit.

*DE FACIE, ET FACULTATE TERRESTRIVM STIRPIVM,
& primò de ijs, quæ pingui solo nascuntur.*

Cap. XVII.

MAM post tergum relictis aquatilibus herbis, illas docemus, quæ è terræ suas facultates hauriunt, sed prius terræ varietates perquirere oportet, quæ cū innumerabiles sint, ne noster sermo longius protrahatur, & tyronum ingenia diuexemus, solum aliquas & principes memorabimus: nam & colore variant, alia enim pulla, alia cinerea, fuluaq; est, sic etiam sapore differunt, vt pinguis, dulcis, amara, salsa, astringens, sic alijs qualitatibus sicca, densa, soluta, arenosa, & calculosa, quarum nostri de agricultura libri pleni sunt, ob id lectores ad eos relegamus: solum pinguis, macræ, mediocris, & arenosæ telluris qualitatem referemus: ex his ingeniosus Phytopta reliquas poterit inuestigare, & primo à pingui incipiemus. Pinguis terra est, quæ linguæ admota pinguedinem quandam præfert, lentescitq; quasi glutinum. Sed pinguis humi incolam plantam describamus.

QUATTOR terrestres plantulas tabella hæc oculis subiicit, à dextro latere pinguis humi aecolam maluam ostendit, pro instanti capite, mox secundum locum occupat mediocris telluris inquilina lotus urbana, pro vnde vigesimo capite, tertium in siccis nasces terris lithospermon, pro sequenti proximo capite, postremo loco arenis fruticans agreste fœniculum pro vigesimo capite, ita ad vnum distinctè expressas, vt reliquas, harum similitudine visu facile assequi possis.

ASSVR

ASSVRGIT planta pinguis humi accola perampla corporis specie, & multiplici ramorum stipatu, pingui & hilari aspectu, nec alibi lætior. Trunco tereti, vdo, turgenti. Cortice læui, nitido, succoso. Immodica foliorum petulantia, ex atro viridantium, crassorumq; , præcoci germinis. Fructu pulpa pingui, succosa & friabili, molli, vel paruo intus ligno, sapore dulci, non multum odorato. Flores & fructus excrecentias quasdam ostendunt supra eos. Radicibus magnis, hinc inde reptantibus.

Hæ sunt causæ effigiaturæ. Peramplo corpore, ingentibus ramis, folio numerofo, magno, carnofoq; fruticat pinguium locorum inquilina ex Theophrasto, ob id quod plântæ radix solo altè descendat, imaq; subiens succosa, multum alimenti trahit, quod in exucca & strigosa terra facere non potest, quum eius radix per summa adhæreat, minimumq; alimenti trahat. Arbores nanq; pingui solo alimenti copiam adèo largam attrahunt, vt optime germinare, magnitudinemq; accipere possint, sed fructum parere nequeunt, quoniam non concoquunt quantum abunde fit. Pingue solum, calidum est: caliditate radices vegetiores fiunt, & vberius attrahunt pabulum, quod vberius, vertitur in frondes & ramos. Frumentum africanum & dracontias calamum crassum gerunt, quod non nisi læto agro nascantur, & vbi possint vberius succum haurire. Columella de pingui terra loquens ait.

*Pinguis ager putres glebas, resolutaq; terga
Qui gerit, & fossus graciles imitatur arenas,*

*Atq; habilis natura soli, quæ gramine lato
Parturit, & rutilas ebuli creat vuida baccas,
Tum, quæ sponte sua frondosas educat ulmos,
Palmitibusq; feris letatar, & aspera syluis
Achrados, aut pruni lapidosi obruta pomis
Gaudet, & iniussi consternitur vbera mali.*

Agricolationis rei periti arbores, quæ leui cortice, vdo, tereti, turgentiq; sunt, pinguis soli indicia præbere dixerunt. Sic quæ scabra cute, & crustosa, strigosaq; obsita sunt, exusti, lapidosiq; soli argumento esse. Valdèquam numerofo folio sunt, & flore stirpes pingui agro consistæ: nam olitores stercore pingui redacto, augent oleribus folia, quæ ad escam sunt. Et coronarij florum mangones pinguedinis, & cultura lenocinijs flores à pristina forma desciscere, & multiplicem, & foliosam reddunt stirpium, & florum familiam, & eximiam pulchritudinem floribus inducunt, vt in lilijs, narcissis, bellidibus, garyophyllis, & cæteris passim videre est. Ex arui pinguedine vidimus rosam rubram centifoliam redditam, è cuius medio glomeruli aceruatim collecti erumpebant, & in iasine vidimus alterum florem super alterum insidentè, & vtrūq; odoratum, & in quercus folijs pilulam rotundam succrescentem, sic & in ulmo, alijsq; arboribus, quæ cœli, vel anni clementia, vel loci pinguedine eueniunt. Natura, cui crebra & multa materia suggeritur, luxuriat, variando, & luculentam scæturam foliorum, florum, & fructuum multiplicando: sic contra, quum ei alimentum deficit, aliquid plantis desideratur. In Thessalia ne segetes luxurient, in frondem (cuius agri frugales sunt) depascere, & detondere agricolæ solent. Sed cerealia, quæ simplici pubent culmo, ieiuno & gracili solo contenta sunt, quæ verò multiplici, pingui. Typha & semè in exemplo sunt. Pingui pabulo oblato stirpibus, augetur pulpæ caro & imminuitur os, vel tegumentum, vt in causis vrbanae plantæ latius docebimus. Omne vrbana nucleo minori fructificat, quàm incultum, quoniam amplius humescunt, & alimentum vberius ad pulpam augendam deducunt, atq; etiam succos pro nostro vsu congruentes maturant. Pingue enim solū ab vrbano parum differt. Quod citò germinent, ratio est, quòd viribus prævalent, alimentoq; abundant, vt amygdala, & punica & ad summum syluestria, quàm vrbana, quia robustiora, quum humiditas, & mollities ad emittendum plurimum conferunt, siccum enim & spissum neq; transmeatu facile est, neq; copiam habet materiæ. Pingue solum vice stercoreis est, & sterco sua caliditate plantæ poros aperit, & radices vegetas reddit, vt & cito fructificet. Quod parui odoris sint. Odor ex siccitate, vt diximus, proueniebat, sed non omni siccitate, verum terra pinguis lenta, glutinosaq; humoris, lentorisq; causa non aequè calor suo fungi officio potest, ob id odoratos fructus haud multum afferre potest. Et vt diximus de ramis, ita & de radicibus intelligendum, quod magna & procurrentes sint. Vires habet calidas, & humidas, quia pinguis terra calida & humida est, & planta huius loci inquilina easdem retinet facultates. Tritico solum pingue, & restibile accommodatum ex Theophrasti sententia, & reliquorum Galenus è secundo ordine calefacientium dixit, nec refrigerare, nec exiccare posse: ergo humectare. Sesamum putre solum exoptulat ex Columella, vel pinguiore arenas. Galenus modicè calefacere dixit. Linum pingue solum Varro requirere scribit. Calidum, sed humiditate, & siccitate symmetrum. Zea pingue veruactum exoptat, quum nil magis terram exurat Theophrastus dixerit, inter hordeum, & triticum temperatura medium. Sic olyra, & liliigo. Malua pingui delectatur loco, & humido gaudet lætamine hortorum, calida, humidaq; Faseoli pingui, & restibili loco nascuntur ex Columella, calefaciunt & humectant ordine primo ex Galeno. Malus, & pyrus ex Palladij sententia leue & pingue solum desiderant. Idem de sorbo dicendum, quorum temperies calidæ, humidæq; sunt.

DE FORMA, ET POTESTATE MACRO SOLO
nascantium. Cap. XVIII.

DIXIMVS de ijs, quæ pingui & frugali solo nascuntur, nunc quæ sicco, sitienti, & aspero, quorum facies, & vis opposita. Diximus in humana Physiognomonia calidi & sicci corporis indicia esse carnem macram, & hirsutam, duram, & siccam, capillos nigros, nervos & venas apparentes: sic

IEIUNI soli accolam plantam tertio tabellæ loco in proximo iam descripto capite demonstraui, quare eam cognoscendi anxios illic remittimus, ne iterata eiusdem figuræ appositione fastidium potius, quam utilitatem legentibus præiamus.

QVÆ squallida & ieiuna stirps, vt plurimum obuia fit humo, aspectu exili & macilentio infelicia sua testatur natalia. Caule nanq; strigoso, rigenti, hirsuto, exucto, gracili & surculoso. Fronde angusta, vel acuta, vel profundioribus incisa lacinijs. Flore lueteolo, nonnihil interdum rubente, sæpissimè in umbellis. Fructu paruo, intus ossoso, minusq; succoso, iucundum halitum eructante, sapore amaro, vel aspero. Tardè fructificat. Radice exili, paucis fibrillis innixa. Lentè crescit, vitæ diuturnioris.

Sed descriptionis causas reddamus. Quòd paruo corpore sint, diximus in superiori ex Theophrasto, quod quæ vberi humo nascebantur, peramplo corpore, & alto, sic quæ gracili minus alta tellure, quàm radices per summa adhæreant, & minus alimenti, quàm competat, hauriant, breui corpore crescunt. Frons altioribus lacinijs profcissa est. Diximus quod Naturæ ordo poscebat, quod si in riguis nascentes plantæ rotundiori, vel retusiori angulo essent, contra quæ in siccis nascerentur, profundioribus scissuris, & lacinijs inciderentur, vel mucronatis angulis. Siccitas frondes angustas reddit. Populus alba in iuuenta latiori fronde est, sed eadem in senectâ alimenti inopia angustas frondes, & scabrum corticem reddit. Ocymum in humentibus & umbrosis natum, latiori, & rotundiori folio est, at soli expositum, contrahit frondes adeo, vt in serpyllum abire videatur, quia vehementer siccatur, vt diximus. Sic de vrbana & syluestri eruca dicendum. Syluestris lactuca rotundifolia & latifolia, quam hieraciam vocant, quod accipitres scalpendo eam, eiusq; succo oculos inungendo, obscuritatem quàm sensere, discutiât, siccis locis sata, breuioribus folijs, diuisuris profundioribus incisus nascetur, sic etiam euadit, cum senescendo mutatur ætas. De osse & pulpa fructus sæpius loquemur. Plantas, quæ culto & pingui solo proueniunt, diximus plus pulpæ, minus ossis habere, sic quæ exucco, & lapidoso, plus ossis, minus pulpæ ex contraria causa. Tardè fructificat, germinatq; , quia ex pauco, siccoq; alimento lignosa, solida, spissaq; sunt, sed quæ sicca, solida, & spissa sunt, nec transmeatu facilia, cum copiam materiæ non habeant, tardè germinant, vt diximus. Minus habent virium, cū alimento minimo fruuntur. Odo-rati fructus sunt, quia quæ sicca sunt, parum humoris habent, quod paruum est, facile excoqui potest. Suauitas odoris ex concoctione consistit, quæ olfactui congruunt, neq; dulcia, neq; vllam saporis gratiam habent. Aridis locis omnia ad plenum excoquuntur, vt apud Cyrenem, cuius ager tenuis, & siccus. Quod sapore aspero sint, reddit Aristoteles rationem in Problematis. Thymum in terra attica acerrimi saporis est, quod ille ager tenuis & siccus sit, quamobrem non multum humoris obtinent, quæ in eo nascuntur. Thymum quòd siccum natura, minimèq; dulce, nam ob inopiam tantum humoris retinet, quantum suo conuenit generi, quod dulce nequaquam est, sol autem quod dulcissimum est, exigit, vt acerrimum relinquatur. Acria sunt, quæ quum parum humoris habeant, sol vehementer excoquens, & dulce & leuissimum eximens, rema-

net acerrimum. Dictamnium, quod solo aspero nascitur, excalescit & acre est, pseudo dictamnium, quod lætioribus locis nascitur, ignauum dixit Theophrastus. Quod tardè crescat, rationem ex eodem adducemus, & quæ ipsius rationes adducimus, nil maius adducere putamus, quum in plantarum philosophia eminentissimus sit habitus. Ex humiditate prouenit corporis raritas, & per poros facilè fit percolatio, & sine vlllo impedimento, sic quæ spissa natura sunt, difficilè augeteere possunt, quod enim spissum, siccum, amarumq; est, natura ignis consistit, & hinc lenta huius accessio est. Contra quod rarum, laxum, & humidum est, id celeriter crescit. Umbellas pro flore adducere, siccarum præcipue est, calidarumq;, quum oēs ferè umbelliferæ siccae qualitatis sint. Testimonia sunt panax, apium, fœseli, ligusticum, anisum, carum, anethum, cuminum, ammi, elaphoboscum, daucum, peucedanum, sphondilium, angelica, myrrhis, imperatoria, thapsia, fœniculum, smyrnium, pyrethrum, ferula, achilleon, ageratum, paltinaca, siser, crithmon, gingidium, caucalis, mentha græca, cachrys, filipendula, libanotis, & alia. Diuturnioris vitæ sunt, quæ carne sicca constant, & arbores, quæ corticem tenuem, & siccum habent intrinsecus, sanè diuturnæ sunt: nec facilè putrescunt. Sic in animalibus testudines, & quicquid eiusmodi est, ex Hippocrate libro de humoribus. Calidæ & siccae temperaturæ sunt, & tenuis essentia, ciunt vrinam, & menses, comitialibus, & serpentum ictibus valent, partus extrahunt, & quia sapore acri sunt, incidunt, ideo expurgant thoracem, & pulmonem, & vermes necant. Eringij marini, & montani depressa aspera, & inculta loca persequuntur, & quo asperiora, gustu plus gratiæ, & aromaticitatis habent, pluribus aculeis circumdantur, incisuris alte laciniatis, & echinatis capitibus, colore albo viridante, & cæsi, ex loci calore. Cit vrinam & menstrua, serpentium moribus, opisthonicis, & comitialibus medetur. Galenus tenuis essentia dixit. Cinereus pallor, pallensq; saluia, qualis in apricis, exustis, & asperis collibus enata nomen *ἐκαστακός*, quasi sole tabefacta & lyderata, fruticat multiplici furculo, lignoso, folio scabro, rugoso, & squallente, iucua di odoris, vrinam cit, menses, & partus, pastinacæ ictibus auxiliatur, & terra vlcera purgat, capitis frigidis affectibus, articulorum doloribus, comitialibus, veteriosis, stupidis, & pectoris vitijs. Calefacit, siccatur, & abstergit. Thymum pusillius fruticat, & lignosis furculis, folijs exiguis, angustis, & duris, flore purpureo: petroso & gracili solo prouenit. Orthopnoicis, anhelatoribus prodest, tincas ventris exigit, menses, partus, & vrinas pellit, ischiadicis subuenit. Galenus manifestè calefacere dixit. Saturea in asperis, & salebrosis locis nascitur: herbula est virgulis exilibus, fermenosis, lignosis, crebris folijs, angustis, rigidiusculis, gustu acri, & odore: vniuersa absoluta purpura albicat, lignosa radice. Eadem thymi vis, sed minori acrimonia. Anthemis numerosis luxuriat furculis, in alas diuisis, quibus ab radice pusilla folia, crebra, minutatim incisa, per angusta diuisura anethi adherent. Flores candidi, vberes. Nascitur in asperis, excalescit & extenuat. Pellit menstrua, cit vrinam & partum, sanat iecoris vitia. Lithospermum obuiam fit locis strigosis, aut quibus coli delitum sit, ramis gracilibus, hirsutis, porrectioribus, duris: folia angusta, tactu rudia, flosculi alben in alis; & summo secus folia vniones prælucidi, rotundi, lapidea duritie & fractu. Siccitatis, absterfionis, & non nihil acrimonia habet. Vrinas pellit. Dictamnium pulegio simile, folia tomento, lanugineq; pubescunt, in asperis locis nascitur, si in lætis pseudodictamnium dicitur. Excalescit vehementer, ad mulierum partus Theophrastus valere dixit, lienem imminuit, serpentum ictibus, & venenatis moribus auxiliatur. Lonchitis nascitur in sitientibus & asperis. Cit vrinam. Marrhubium frutex à radice ramosus, subhirsutus, quadrangularibus ramis, flores asperi. Nascitur propter ædificia, ruinas, & ruderata. Crassam è pectore pituitam eijcit, menstrua, & secundas extrahit, venenis & serpentum moribus valet. Galenus calidum & siccum dixit.

DE FORMA, ET COMMODIS PLANTARVM IN MEDIO-
cribus terris nascentium. Cap. XVIII.

DIXIMVS extremas, huc se intrusit & media, idest planta mediocri humo nascens, non pinguibus, neq; aridis, non saxosis, neq; arenosis, idest soluto & leui. Theophrastus optimam describens soli qualitatē, dicit eam esse, quæ mediam obtinet confusionem extremorum, idest soluti & spissi, leuis & ponderosi, sicci & humidi, superiora modicè inferioribus respondentia, arboribus, frugibus optimam esse, etenim ad habitum aeris quodammodo videtur accedere, sic & alimentum in se continet, & facilem meatum radicibus præbet. Sed ad formam accedamus.

IN decimo septimo capite, secundo tabellæ loco reperies plantam, mediocris humi accolam, ibi eam contemplare.

MEDIOCRIS terræ conuictrix, & familiaris forma vulgatiore est, quàm sit opus a fabrè delineamentis depingi, nam quas descripsimus extremas consulum imitatur, ut qui ambas nouerit, nempe & mediam ipsam norit. Magnitudo paulo infra eam, quæ in pingui subsidet, sic etiam proceritate & foliorum luxuria, quæ in exuētis excellit. Nec simplici adolescit caule, nec multis propagatur virgultis. Folio leniter crenato, nec acriore, nec absoletiore colore. Non læuis, non hirsuta, sed molli quadam lanugine rigidiuscula. Spirat odorem non tetrum, non aromaticum, sed nec ingratum. Reliqua omnia medio habitu consimilia.

Formæ, & commoda consimilia sunt: quippe non calida, non frigida, nec arida, humidaq; sunt, sed tepida, & nostræ naturæ familiaria, ut non ad medicamenta, sed ad alimenta potius veniant. Exempla. Hordeo Theophrastus solum gracile præstat, quum leui, & paucò egeat alimento. Sic etiam de trimestri tritico, quum tepido, vel frigidiusculo sint temperamento. Triticum paululum calefacit: non resiccare, nec refrigerare manifestò potest, omni solo nascitur. Zea mediam obtinet facultatem inter triticum & hordeum, idest inter calidum & frigidum. Urbana lotus in medio frigiditatis, & caliditatis à Galeno locatur, ut quodammodo temperata. Asparagus non calidus, non frigidus, Didymus simplici gaudere solo dixit. Hemerocallis facultatem habet leniter digerentem.

DE VI, ET FORMA IN ARENIS NASCENTIVM
plantarum. Cap. XX.

HASPERIS & sitientibus locis ad arenas deuentum est, quasi sint maiori siccitate donata, quod alimento sicciore, tenuiori; vescantur.

POSTREMO tabellæ loco, decimo septimo capite descriptæ, plantam offendes arenaceo solo nascentem, cuius formam diutius ibi poteris reuifere.

FACIEM similem natalibus habet, quæ quum exueta, sitiens, & arida sit arenarū materia, suo aspectu testificatur. Defectuosa plerunq; est, caule, flore, vel semine vacans. Caule lignoso, exili, aspero, nodoso, hirsuto. Folio pusillo, duro, neruoso. Flore melino, vel subpurpureo. Radice dura, sed vegeta. Descriptionis causas reddens Theophrastus, ait, in arenosis pars ima optime constat, superna vitiosa est, quod fieri solet, quum solum arenosum, vel tophosum, vel adustum quidem subditum est, vis enim radicis modum excedit: sed alimentum multum ad superiora transmittunt. Reliquas, quia sæpius adductæ

adductæ sunt, non visum est opportunum repetere: vnde ad vires accingamur. Sunt enim temperamento calido & sicco, & quum tenuium sint partium, vrinam cient. Caparis gaudet locis tenuibus, arenaceis, & iuxta rudera nasci ex Theophrasto. Folium & caulem habet subhispidum, radice lignosa. Menses & vrinam cit, & lienes absomit ex Dioscoride. Galenus tenuium partium esse, & calefacere, & desiccare dixit. Brassica arenosum, vel salebrosum solum amat ex Theophrasto. Vrinam, aluum, & menses cit, moribus viperarum medetur, & lienosis. Armoracea agrorum observatione arenosis læta visitur. Calida & sicca est, & vrinam cit. Foeniculum sylvestre valenter exiccat, in arenis feliciter nascitur. Calidum & siccum est, menses cit, & vrinam. Halimus in maritimis arenis nascitur. Calida & sicca est ex Galeno, quia circa mare, ideo aliquantulum humida: & ob id mixtæ facultatis. Pulegium in arenis provenit: vidimus ipsi, & quorundam aliorum experimento constat. Excalefacit, menstrua, vrinam, & secundas cit, contra serpentum moribus, & lienosis subuenit. Cucumis sylvestris in arenis nascitur, fabuletis, & ruderibus, Galenus menses cire, & lotium euocare, & calidum esse dixit. Thrafi in arenis nascitur Lybiæ, & Lylibei Siciliae, calidum est. Anchusa Alcibiadion vim magnam & medicatam habet: nam acrior & calidior cæteris, cum reliqua genera refrigerent. In fabuletis maximè gliscit.

DE AMPHIBIIS PLANTIS, ET PRIMO DE LACVSTRIS,
& terrestris stirpis Physiognomia. Cap. XXI.

DIXIMVS hætenus simplicia plantarum natalia, nunc quæ vtrūq; habitum mentiuntur, scilicet terrestris, & aquatici. Græci *amphibias* vocant, nos ancipitis vitæ dicimus, id est quod vtroq; loco & terris, & aquis viuant. Inter eas quoq; inquit Theophrastus, si quis arctius inquirere velit, alias communem, & quasi ancipitem vitæ agentes inueniet, vt myrtus, salix, & alnus. Et alibi. Vtroq; autē loco, id est terra, & aqua salix, harundo, (excepta tibiali) gladiolus, typha, phleon, & butomum exeunt. Nos quia compositam formam & vires vtroq; loco nascentium retinent, iam de ijs primitus loquutis, de ijs dicemus.

QVIA vtriusq; loci incolæ sunt, vtriusq; loci mixtum habitum præferunt, ex aqua frondes læues, multas & carnosas, radices magnas & sinuosas, & caules multiplices habent, ex terra caulem & folia rigidiuscula, sapidiuscula, odoratulaq;: sic etiam temperamentum mixtum ex vtroq; habent, & plerunq; ex contrarijs, & contrarias quoq; vires, id est duplices, vt vtriusq; temperamenti remedijs aptare possis: nam ex dulcibus aquis vires habent, quas iam frigidis, & humidis provenire diximus, ex terris vero, quæ ex calidis, siccisue. Scordium in montibus & paludibus nascitur, caule quadrangulo flore, rubro, odore allij. Galenus ex multiformibus saporibus, & qualitatibus esse dicit, gustu amaro abstergit, & calefacit. Ad venenatorum serpentum morsus valet, cit vrinam, & menses. dysenteria iuuat, pus è pectore extrahit, & vulnera glutinat. Oxylapathum palustribus nasci scripsit Dioscorides, ego semper siccis locis, & tenuibus vidi. Galenus mixtæ facultatis esse dixit, digerit, repercutit, & costringit, dysenterias, diarrheas, & profluuium sanat. Smilax aspera in palustribus & asperis nascitur, radice crassa, & dura, venenosorum antidotum est. Galenus quia acris, ex calefacere dixit.

SVNT & animalia quamplurima, quæ aquis & terris viuunt, & ancipitè vitam ducunt. Dicimus amphibia, vt quæ nunc aquis, nunc terris viuât, vt vtrum dicas terrestre, vel aquaticum ignores, & quia ancipitis nature, & vis, sic & ancipitem formam habent, idest ex vtroq; compositam, vt diximus de herbis. Vnde & teguntur pilis, vt ipsa terrestria, & dura carne, scabra, tegumento & squamis, vt ipsa aquatilia, vel laui carne & molli, & tandem sicut vtriusq; elementi formam referunt, sic vtriusq; elementi vires retinent, idest mistam ex contrarijs, vt calida, frigida, humida, & sicca: ob id pluribus remedijs valent, & præsertim qui contrarijs his, vel similibus gaudent qualitatibus.

Fiber primos pedes simiè habet, quos in terris gerit, posteriores anseris in aquis, prioribus foueam sibi escauat, posterioribus innatat, cauda squamata, vt piscis, & proinde semper in aqua, sed corpus vt animal in terris. Sic vtriusq; vires obtinet, & ob id multiplices & tam varias, vt nos breuitati consulamus, dicimus quod Archigenes librum de eius viribus scripserit, in quo, quæ ex aquis & terris vires sunt, omnes continentur. Anser circa lacus & amnes versatur ex Aristotele, pedibus latis & membranosis, quibus innatat, pennis indutus, quibus in terris volat. Ex Galeno caro excrementitia est, vt cunctis domesticis animalibus carnem humidior, calidiorq; habeat, ex Simeone Sethi, ex Alberto verò frigidam & siccam, & ob id ad varia remedia. Eiusdem generis formæ & vis anas, cuius caro omnium domesticarum auium carniū calidissima est ex Auicenna, & Serapione, sed ex Psello humida, excrementitiaq; ex Alberto frigida, & melancholica. Olores circa lacus, & paludes viuunt, in stagnis ali Oppianus tradit, eiusdem vis, & temperamenti anseris, & anatis ex Medicorum doctrina. Columba & si terrestre animal, aquis rigari & madefieri gaudet, cuius caro calida & excrementitia est. Sus aquis gaudet, & circa stagna versatur, carnem excrementitiã habet, humidam, calidamq; & quo pinguior, eò humidior. Elephantes alij palustres, alij montani, alij campestris, qui & moribus & ingenio inter se differunt: sed propria est eorū natura rosca, & palustria loca amare, & si verè fluuiatiles non sint, riparios dicemus ex Aristotele, & Aeliano. Eius caro frigida est ex Rhasi, sic testudo amphibia, & rubeta in humidis.

DE FACIE, ET VI AMPHIBIAE PLANTAE IN ASPERGINOSIS LOCIS ENATA. Cap. XXIII.

IAM ex aquis & terris ad asperiora saxa superuecti sumus, de amphibijs etiam nunc sermo erit, quæ in saxis & aquis simul viuunt, vel vdis lapidibus, & fontium specubus, nusquam alioquin aptiorem locum in vniuersa hac nostra historia nacturi, ex vtroq; enim natali mistam habent faciem.

ASSVRGIT ergo caule lignoso, fusco, gracili. Fronde parua, oblonga, venata, neruosa, glabra, tardè crescens. Odor immanifestus. Plerunq; sterilis.

Rationes descriptionis sunt. Quia sicut aqua lentitiam & obsequentiã viminibus dat, sic terra fragilitatem. Succus, quem haurit, è terra, frigidam teneritatem conciliat, adeò fragili caule sunt. Steriles plerunq;, quia vt Aristoteles, & ab eo Theophrastus tradidit, calida & humida animalia fecunda sunt, frigida, & sicca ex contrarijs causis, sterilia. Reliquas rationes superius assignauimus. Frigida & sicca temperiei sunt, ex aquis enim in quibus viuunt, frigiditatem habent, & à saxis, quibus adherent, siccitatem. Quod Galenus sentit de lichene loquens, refrigerat ratione aquæ, desiccatur ratione terræ, na-

ræ, nascitur enim ex humore in saxis. In humana Physiognomia frigida & sicca temperiei tales prorsus erant notæ, corpus durum, gracile, glabrū, pinguedo per corpus dispersa, tardè crescens, anhelitus immanifestus sterilis. Ob id quia astringit, capillorum defluuijs, dysenterijs, serpentum moribus, cohibet ventrem, & roborat. Phyllitis in parietinis, vdisq; saxis nascitur, caulis floris, & seminis expers, radix nigricans, multis capillamentis fibrosa, sapore acerbo, exiccante, & adstringente. Multi ad splenem vsus. Lichen asperginosis petris adhæret. Plinius folio subpingui, cartilagineo, laciniis intercepto, capituli tenues, longis folijs, caule vno paruo. Sanguineis profluuijs, inflammationibus, impetigini, oris & lingue defluxiones cohibet. Adiantum pusilla stirps, saxis, petrosifq; riguis, rupium, fontium, & puteolorum labris adhærens, cauliculis capillosis plusculis nititur, pusillis folijs, caule, flore, & fructu vacat. Aluum sistit, vrinæ difficultati, & serpentum moribus auxiliatur, stomachi fluxionibus, sanguinem, & defluentes capillos cohibet. Trichomanes eisdem natalibus, & viribus, sed filici similis: exilibus, & tenuibus folijs in ramulis exilibus, roseo colore splendentibus. Sedum minus parietum aspergines, fontium specus, & manantia sequitur saxa. Cauliculis exilibus, tenuibus folijs, eius vis refrigerare, & astringere. Igni sacro, ambustis igni, & oculorum inflammationibus, capitis doloribus, podagris, phalangiorum icibus, dysenterijs, & alui profluuijs. Galenus refrigerare, & desiccare dixit. Quinquifolium nascitur in aquarijs ductibus, & riguis, ramulos fert festucarum similitudine. Alui profluuia, dysenterias, igni sacro, vulneribus, & enterocelis medetur. Galenus desiccare vehementer, sed minimum caliditatis habere.

DE VI, ET POTESTATE AMPHIBIAE STIRPIS
MARIS, & TERRÆ. Cap. XXIIII.

VNT & stirpes, quæ propè mare nascuntur, vt amphibiæ sint maris & terræ, vt littorales & marinæ dici possint, in æstuarijs enim viuunt, vt neq; maritimas, neq; terrestres dixeris, nec alibi reperiuntur, nisi ijs locis, velut afflatu oræ maritimæ, vt humore subterraneo falso fruuntur, & ad alimentum trahant, vnde falso sit sapore tota planta. Nos primo figuram, post naturam dicemus.

FRUTICOSA specie exurgunt littorales plantæ, caulibus nõ multum proceris, quasi lanuginosis, teretibus, carnosis, albicantibus, folijs rotundis, pinguibus, teneris. Flore purpureo albicante, exoleti coloris. Semine ruffo, falsi saporis, odorato. Præproperè germinantes.

Cuius rationes assignabimus. Diximus fruticosa specie reddi ex Theophrasto, qui dixit, ea quæ ad Meridiem spectant, minus alimenti hauriunt, meliusq; quod hauserint, coquunt, efficiturq; vt non in longitudinè crescant, sed fruticosæ euadant; quippe quæ crassitudinem capiant, findanturq; multipliciter, eò quod initia multa capessunt, feruore scilicet percoquente, dirigenteq; quoquo versus. Et maritima ora, quia omni obiectu orbata sunt, flatus ex mari exeuntes, contortas, & fruticosas specie reddunt. Ventosum locum & inquietum nulla arbor urbana quærit, parua nanq; & detortæ, exiguaq; proueniunt ex flatum icu. Caule ex folijs carnosis, albicantibus sunt, quod euenit ex afflatu maris, aere enim falsuginoso reddito, non solum frondes & caules, sed saxa & parietes albicant, vel quod aere ibi delato, sale in earum superficie insidente, velut efflorescens videtur. Tenera etiam sunt, quia sal, omnia tenera reddit: vidimus enim salis beneficio duritiem tolli; brassicæ exemplo, quæ si nitrosis fuerit aquis rigata, friabilior redditur. Theophrastus sal humidum exedere dixit, & desiccando brassicæ humidum abolere, quo cohibentur adhærentes partes. Sed dicet quis, cur radícula, vel alia senescencia succo amisso fiunt vieta? Dicendum quod calore, & ætate plurimū
acris

aeris resoluti abit in vaporem, remanet ergo lentor ille terrestrium partium cum pusillo humido, at in recenti brassica, nitrosis aquis rigata inest humiditas facta vitrea salis concretione, eodem modo gelu euadunt omnia teneriora. Gelati enim caules teneriores sunt. Quod gustu falso sint, pleriq; dicunt ob alimentum, quod ex falsis aquis exugunt, vt vidimus ex Theophrasto. Sed apud me inuerisimile est posse aliquid sale ali, sed falsa sunt ob aerem, qui ex falsa aqua subit, subtilior effectus, omnia, quæ circum mare sunt, falsuginosa redduntur, per plantæ poros subiens, quod in eius superficiem residet: videtur & saxi & petris, & arborum truncis efflorescere. Argumento sunt etiam salnitrii, qui ex pecudum fimo salnitrum conficiunt, quæ si in aeris afflatu maritimo stabulauerint, salnitrum inutile efficiunt, ex multo sale, quo redundat. Idem Theophrastus apud Tarentum oleas aduri dixit: silens enim spiritus, sensu conspicuus est, quippe pleraq; aduruntur, & cõflatus ex mari talis occurrerit: vt inuecta falsugine corrodantur flores, ac pereant. Succurrit ex Galeno quod cum ipse Marfos interrogasset, quod dissideret vipera à dipsade, respondit Marfos, dipsades esse vipersas in littoribus degentes, quæ quia vescantur falsis, falsa esse, & ob id sitim inducere. Loca maritima, quia calidiora sunt, citius producant. Narrat Theophrastus circa Aetam vocatam Peloponessis, & in Phaleco agri Megarensis, vt loca maritima festinantiora, tam ad segetem, quam ad reliquos fructus. Apud nos Pureolanus ager omnia præcocia affert, & Vitruuius loca meridiana & propè mare calidissima dixit. Vires, quia littorales plantæ falsæ sunt, falsis quoddammodo naturam sapiant necesse est. Aristoteles mare ob sal calidum, & siccum esse dixit, Aphodiseus siccum potestate mare esse, & si faciem humidam præferat. Theophrastus salem ad trahendum, absumentumq; humorem aptissimum esse. Sal sum succum aluum subducere dicunt Medici. Sed videamus vires salis. Vetus sententia est nil esse vtilius sale, & sole. Ex Dioscoride sal adstringit, expurgat, dissipat, reprimat, extenuat, & crustas inducit, à putredine vindicat, ploras, excrecentia, & in oculis pterigia tollit, clysteribus infunditur, hydropicis, pruritu, lichenæ, lepre, anginae tonsillis vucæ, vlcibus in ore, gingiuis, phagedenis, aduersus scorpionum ictus, serpentum, cerastes, scolopendræ, & crocodili vallet, capitis pustulis, thymis, tuberculis, furunculis, & testium tumoribus medetur. Contra opium, & fungos valet, podagricis, aurium doloribus, igni sacro & vlcibus serpentibus. Sed videamus si aliæ res è mari enatæ easdem vires sortiantur. Alcyonij valent ad smegmata sceminarum, ad lentigenes, lichenas, lepras, vitiligines, nigrities, & maculas in facie & corpore. Ad vrinam, ad arenulas, ad renes affectos, hydropicos, lienem, alopeciam, dealbandos dentes, & psilothra. Adarces etiam, quia tanquam concreta falsilago est, valet ad lepras, lentigenes, lichenas & vitia cutis, & in summa vis aeris humoré euocat, qui in alto cõcreuit, & ischiadicis prodest. Crithamon in maritimis saxi nascitur, fruticosa herba est folijs pinguibus, numerosis, albicantibus, flore candido, semine odorato, falsi gustus, radice graui odoris. Vrinæ difficultati, mensibus, ex regio morbo subuenit. Galenus exicare, & abstergere dixit. Halimus frutex folijs oleæ, sed latioribus, nascitur in maritimis. Radix conuulsa, rupta, & tormina mitigat, & lactis facit vbertatem. Galenus falsi gustus esse, & astringentis & mistæ facultatis: maior pars substantia calida cum humiditate inconcocta, leuiter flatuosa. Kali veteribus Græcis indicta, solum recentioribus Arabibus: Fruticat in maritimis, caule carnosio, rubenti, folijs semperuiui, teretibus, longioribus, sapore falso, ex qua conficitur Kali, vel soda dicta, eaq; ad vitrum conflandum vtuntur. Vrit non secus, ac causticum, abstergendi vim obtinet, ob id smegmata, & maculas faciei delet. Est & Kali minus, & alterum genus salicornia dictum ad maritimas oras frequentissima. Fruticant è radice fibrosiore quamplures cauliculi bicubitales, videnturq; teneri turiones ramulorum, crassis, pinguibus, teretibus, geniculatis, per crebros geniculos pyxidatim insertis, quasi alabastriculi, gustu non insulso, nec temperamento, nec vsu à cæteris dispari. His accenseri debet species illa crithmi à multis putata

in maritimis nascens, pinguibus folijs, pallidis, gustu falso, Anthyllis folijs mollibus, radice tenui, nascitur salis terris, gustu haud insulso: Videturq; nomen anthyllidis, quasi à cana lanugine pubescentibus, vel à stocellorum exilitate. Sunt enim multæ anthyllides, altera altera salior, flosculis ex albo purpurascens, falso & acidulo gustu, vrinæ, renibus, & vulneribus medentur. Marina atriplex atriplici similis, & spanachia, folio subalbido, sapore falso, nitroso: nascitur propè littora, & salinas. Abstergit & aluum citat. Empetron in maritimis nascitur, falso gustu, sed quò proprius terræ, eò amarius. Galenus ad ea pollere dixit, ad quæ substantia falsa. Inter salias stirpes cicer à Theophrasto recensetur. Dioscorides vrinam ciere, menses ac partus expellere, & ad verrucosas fornicationes, ad scabiem, capitis vlcera, impetigines, carcinomata, vlcera maligna, siue cacoethes, hydropicos, & arquatus valere. Nasturtium marinum forma satii, nisi frondibus teretioribus, albicantibus, teneris, & falsi saporis esset. Excalescit satium, lieni, partui, & renibus iuuat, lepras, & impetigines abstergit; serpentum venenis, capillorum defluuio, coxendicibus, tumoribus, & collectionibus illinitur. Sed marino vegetiores vires, præcipuè ad calculos pellendos, vt sumus experti vsq; ad admirationem. Brassica nitrosæ facultatis est. Cit vrinam, viperarum moribus, sordidis vlceribus, & podragris utilis: cit menses, igni sacro, carbunculis, fluentibus capillis, & lieni confert, cutem & lentigines abstergit, & cit aluum. Marina salioris gustus, folio carnosio, pingui. Vehementissimè cit aluum.

DE AMPHIBIIS PLANTIS MARIS, ET MONTIVM, ET
animalibus, & eorum viribus. Cap. XXV.

VNT & amphibia plantæ marinarum aquarum, & montium. Theophrastus ex his, quæ terrestres proculdubio sunt: mari nonnunquam viuunt, vt palma, scilla, albucum. Harum maxima ex parte formas consimiles ex marina, & terrestri formatas habent.

ASSVRGIT ergo fronde læui, albicanti, flore albo, odorato, radice tenui, odorata. Vires etiam ex utroq; loco commistas habet, calidas scilicet, & siccas: calidas ex terris, siccas ex sale marinis aquis immisto. Myrtus in montibus nascitur & littoribus. Virgilius.

Littora myrtetis gratissima. &c.

Et veneream vocant, quòd in mari nascatur, vbi Venus nata est. Contrarijs facultatibus prædita est: vincit in ea frigidum terreum, habet & calidum terræ, & valenter deficcit. Valet sanguini excretioni, vesicæ erosioni, vrinæ, phalangiorum, & scorpionum moribus, inflammationibus oculorum, ægilopis, & cæteris. Tripolium in maritimis nascitur locis, quæ allidit vnda, recedensq; dimittit, vt neq; in mari, neq; in sicco sit. Folio glasti, crassiore, radice alba, odorata, & calidi gustus. Contra venena, aquam, vrinamq; discutit. Amphibia verò animalia terræ & maris sunt alcyonij, & vituli marini, quorum etiam vires promiscuæ.

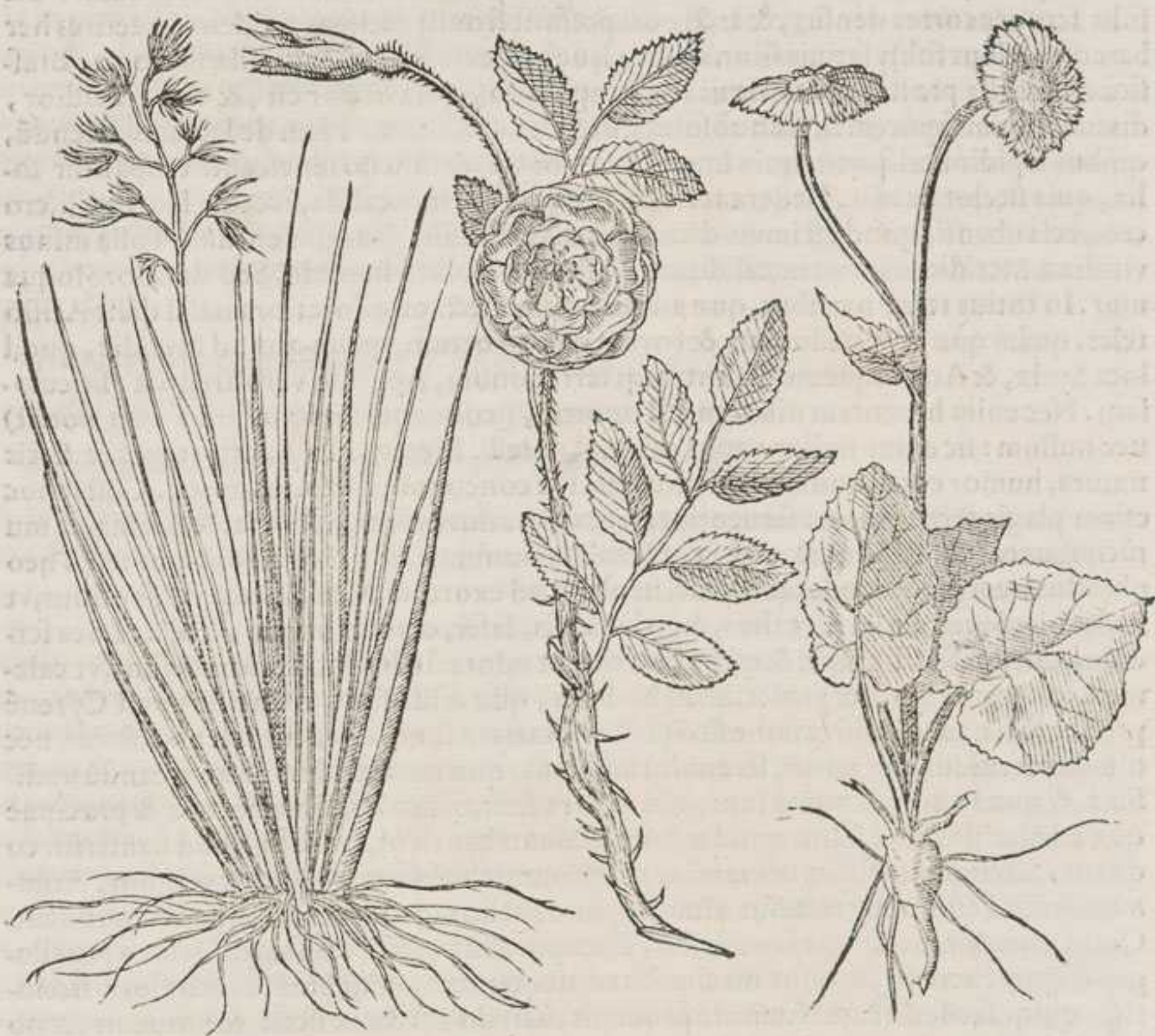
DE AETHERIS VARIETATE, ET DE HERBARVM PHYSIO-
gnomonia & viribus sub torrida Zona degentium. Cap. XXVI.

AMformas & vires plantarum descripsimus, quæ in quibuscumq; aquis & terris nascerentur. Decet nunc cœli sectiones describere, quæ scilicet plantæ sub nimio feruore, algore, & tepore viuant, & ab ijs primo, quæ sub sudo, & feruido cœli tractu degunt. Sed Trogus, Aristoteles, ceteriq; Physiognomones ex varijs cœli habitibus, hominum temperaturas, & mores concinnè conieciarunt. Sed mores quippe hominū,
sicuti

sicuti plantas ad cœlum regionis; habitû qualitatemûe habere responsum arbitror, vnde
deleat nobis ex eisdem cœli cardinibus formas, & plantarum facultates vestigare,
sed vt vidimus in humanæ effigiei delineationibus, eos, qui exustas cœli plagas incolût,
esse corpore breui, cruribus exiguis, vibratis capillis, exiguo sanguine, calida, siccaq;
temperatura, sic etiã plantæ, quæ cum humanis corporibus non parum habent symboli.

*HAC tabella tres plantulas tribus cœli segmentis responsum habentibus finimus, à
dextra nanq; sub æstiuante Zona degentis iunci odorati figuram exhibemus, pro
hoc ipso capite, à sinistra postremo loco Septentrionis incolæ aconiti
alteram pro duodecimo capite proponimus. In qua-
rum medio temperati climatis incolæ
rosæ pro vndequadragésimo
exponimus.*

Retorrido, & macilento habitu feruidorum locorum incolæ virgulis fruticat gracilibus, prædensis, exuccis, contortis, & rigidis, squarosa cute obsitis. Folijs exiguis, angustis, crispis, laciniosisq; , colore non multum viridi. Flosculis interdum croceis, odoratissimis, Fructu paruo, odorato, sapore acri. Semine nigro. Radice parua, lignosa. Vitæ diuturniores.

Sed ad lineaturæ rationes accedamus. Quæ ad Meridiem exustis, & exuctis locis degunt, minus alimenti hauriunt, meliusq; quod hauserint coquunt, itaq; efficitur, vt

plantæ non proceræ, sed fruticosæ, & crassiusculæ euadant, ramosiores etiam, quia succus magis diffunditur, quàm subeat, vt ex Theophrasto habetur libro de causis. Robustis virgis exurgit, causa est siccitas, nam vt humida mollis, imbecilla est, & parum efficax ex aqua, sic ex terra sicca validior, inq; suo officio stabilior. Sic Aethiopes, vt sicciiores, & sub torrida Zona degentes, crispî, macilenti, musculosi, robustiq; constant ex Aphrodisco. Cur folijs crispis nascatur, Aristoteles in Problematis reddens rationem, cur cucumeres in terra conditi maiores efficiantur, ait, Sol & spiritus exiccando, quæ eis exposita sunt, incrementum impediunt, molemq; tum minorem, tum crispiorè reddunt, quemadmodum & arbores, quæ vento, soliq; expositæ sunt. Et Auicenna reddens rationem, cur capilli crispentur, dicit, vt coria igne vstulata crispantur, sic capilli capitis caliditate sui, vel cœli feruore crispari possunt: quod ad frondes resecti haud incongruè potest. Potest etiam crispus euadere capillus, si cutis densa, & pori arcti fuerint capillus, ferrum, vel aliud eiusmodi, quod per arctum educitur, incuruatur. Sic solis feruore cortex densus, & arcti pori possunt frondes crispas reddere. Syuestres herbe crispioribus folijs satiuus sunt, quibus læues, & extensæ, quia his illæ sicciiores. Brassica crispifolia præstantior est læui ex Theophrasto, quia sicciior est, & ob id sapidior, diximus enim saporem in non absoluta siccitate consistere. Idem de lactucis dicendū, quibus sapidior crispa est, quia humidis sicciior est, & soncho senescenti crispantur folia, quia sicciior euadit. Hedera terrestris crispifolia est, & calida, siccaq;. Flore exili, croceo, vel rubenti, quod est immodicæ siccitatis & caliditatis argumentum. Folia minus viridia à Meridie; nam viror caliditate diluitur, resolutio humido. Sed de odore loquamur. In totius terræ partibus, quæ ad Orientem spectant, odoratiora nasci dixit Aristoteles, quàm quæ ad Aquilonem, & eorum quæ ad ortum, quàm quæ ad Meridiem, quod loca Syriæ, & Arabiæ pleniora sunt, atq; terrenosiora, Aphricæ verò arenosa, siticulisq;. Nec enim humorem nimium esse oportet, (concoqui namq; nimius non potest) nec nullum: sic enim nullus vapor extrinigi potest. Idemq;. In plantis calidis & siccis natura, humor eorum non sœculentus est, sed concoqui expeditius potest. Cõstat hoc etiam plagis terræ, quæ vt feruentiores, sic odoratiores sunt, vt Syria, & Arabia, & municipibus earum regionum, quæ sicca & calida nouimus, hoc idem probari potest. Theophrastus item plantas odoratas nasci in plagis ad exortum, Meridiemq; vergentibus, vt in Arabia, Syria, Indiaq; vt thus, myrrha, casia, laser, cinnamomum, & alia. Loca feruida odorum fertilia sunt, & quæ alibi, carent odore: in his locis odorata sunt, vt calamus, iuncus: in Syria & præsertim in his locis, quæ arida sunt, vt ea quæ apud Cyrenem proueniunt: nam nõ nisi ratione siccitatis odoratiora sunt. Ager enim tenuis, siccus, nec nimium feruidus, aer purus, serenusq; ambiens, quæ omnia ad odorem creandū aptissima, & quæ in apricis posita sunt, odoratiora sunt, quàm quæ in umbrosis, & præcipuè quæ ad Meridiem spectant; quod minus alimenti hauriant, meliusq; quod hauserint coquant. Siccitas odori conuenientior est, & omnia odorata eò potius vergunt. Argumento illud est, quod tractibus æstuosis, plura, melioraq; odoratorum genera prodeunt. Quod acris & vehementis saporis sint, Theophrastus reddit causam de ijs loco præallegato; quippe acredo, & odor maximè se consequuntur, odor enim ex tenuiori, sicciiori, quiq; facile diffatur humore prouenit, acredo autem ex siccitate prouenit, & ob id odor vbi acredo, vel pinguedo, vt in serpyllo, lilymbrio, ruta, apio & menta. Præterea quæ adustionem experiuntur, amara sunt, sub zona torrida aduruntur cuncta, ideo ferè amara sunt. Experimentum lixiuum est, quod ex cinere, qui ex combustis lignis efficitur, & amarum constat. Africana iris amarior est, quàm illyrica, vel macedonica. Sic etiam arum in Cyrenaica regione minimum acrimoniæ possidet, Pergamo Galeni patria acrior est. Sic etiam capparîs in Lybia ex mari rubro mirummodum acris est vt in ore pustulas excitet, in Apulia edulis est. Sic & reliqua. Semine intus nigro, vel croceo colore. Dum enim molitur semen aromaticum aliquod, farina nigra, vel fusca prou-

prouenit, vt in pipere, cinnamomo, cubebe, cæterisq; videre est, quæ autem nostra regione proueniunt, plerunq; albam farinam reddunt. Sed priusquam de stirpium viribus loquamur, sub calida zona degentium, diluendæ sunt veterum Philosophorû opiniones. Empedocles, vt etiam diximus, & hanc opinionem sequutus est Mnestor, Theophrasto referente, ea quæ locis argentibus perdurare valent, plus caloris fortiri retulit, vt abies, pinus, cedrus, iuniperus, neq; eiusmodi arbores his locis perdurare possent, nisi ratione caliditatis. Hanc opinionem videtur sequi Aristoteles in Problematis, ait enim naturam, contra quàm loca se habere, quoniam si similè ager & cito pœniteret, vt qui loca calida habitent, refrigerentur, qui frigida, calefiant. Theophrastus id putat ineptè dictum, quû vnumquodq; in simili perdurare possit, nec affici queant: ex aduerso verò affectibus pateant. Auerroes quinto Colliget ait. Quæ nascuntur in locis calidis, pro maiori parte calida sunt, sicut quæ ex India afferuntur, & quæ nascuntur in frigidis, vt plurimum sunt frigida. Et potest esse aliquando per accidens, vt nascantur calida in terris frigidis, sicut pinus, quæ nascitur in Illyria, & frigida in terris calidis, vt tamarindi, qui in Arabum terra nascuntur, & hoc accidit ob duas res. Aut quia eorum cortex foris densus est, aut quod sub aquis submersa sint, quæ res possint & frigus, & calorem in omni regione præstare; quia calor multus existens in eis, cõtrahitur intus propter frigiditatem. Ego sitis ratione euenire dico, possunt calida sub Septentrione ad Meridiem confita viuere, & frigida in Meridie Aquiloni opposita, vt latius dicemus. Aphrodiseus mirabiles virtutes possidere dicit loca Meridiei opposita. Theophrastus multa venenata in Aegypto nasci Homeri autoritate, & hic eius venena Helenam excepisse dixit.

*Prospera quæ quondam Thonis dulcissima coniux,
Aegypti Polydamna dedit, quæ plurima gignit
Noxia terra ferax, & multa probata venena.*

Medentur meridionales stirpes veneno: nam anguium morsus per loca differunt, & genera serpentum, quæ æstuosis locis gignuntur, magis pestifera sunt, frigidiores regiones minus terribiles angues donant, ob id mira naturæ benignitate, vbi abundat malum, ibi remedium. Omnes ferè herbæ sub æquinoctiali nascentes contra venenosorâ morsus valent. Ad cordis affectus etiam præstant aromatica, quorum Græci non meminere, sed Arabes. Et quia nimio Solis æstu quasi torrentur, amaricant, ob id in vtero foetum interimunt, eijciuntq; sic etiam humores: sunt etiam non nihil acria, ideo incidunt, vnde calculosis congruunt, vrinam, & menses cient: & lieni etiam medentur, quû sint tenuis essentiæ. Myrrha in Arabia Traglodyti nascitur. Arbor spinosa, caudice duro, & intorto, cortice scabro, folio oliuæ crispiori: nascitur in argilla, & sabulosa terra. Calefacit, exiccat, & astringit. Menses cit, & partus velociter pellit, vermes & tineas enecat. Thus Arabiæ indigena, vt ex eo thurifera dicta sit. Pusilla arbor folijs lentiscinis, calefacit, & astringit, Galenus siccare dixit. Styrax in Pisidia, Sidone, Cypro, Cilicia nascitur. Calefacit, concoquit, emollit, cit menses, & aduersatur venenis. Bdelliû lachryma faraceniæ arboris: nascitur in Arabia, Media, India, Babylone. Arbor nigra, magnitudine oleæ, folio roboris. Calefacit, & emollit, calculos comminuit, vrinam mouet, à serpentibus percussis iuuat. Cardamum è Comagene, Armenia, Arabia, & India. Gustu acri & subamaro. Calefacit. Ad comitiales, ischiadicos, menses, rupta, tormina, latas tineas, renes, vrinæ difficultates, & cætera. Amomum in Armenia, Media exiguè fruticat, flore paruo, folijs brioniæ, libro subrufo: sed medum frutice venoso, odore origani. Calefacit, siccatur, astringit. Medetur morsibus scorpionis. Casia fistula calefacit, Galenus exiccare dixit. Vrinam cit & menses, serpentum morsibus, renumq; vitijs valet. Cinnamomum tenerrimis ramulis, frequentibus nodis cinctum, acre. Incidens,

dens, calefacit, coquit. Vrinam cit menses, & partus, & latas tineas expellit. Pseudo-costus folijs pastinacæ, asperioribus: flos melini coloris. Iuncus odoratus ex Africa, Arabia, Nabathea, vel Babylonia, igneæ caliditatis ad linguam, astringens & tenuium partium. Vrinam & menses cit, miscetur antidotis. Ballamum fert ludæa & Aegyptus, tenui & capillacea coma. Calefacit. Menses, vrinam, & partus mouet, valet ad venena, & ischiadicis. Nardus in Syria nascitur: excalefacit, desiccatur. Cit vrinam, ad renum vitia, venenata, & oculorū remedia valet. Lasepitiū in Syria, Armenia, & Lybia. Acer est, & calefacit, Galenus tenuium partium, & essentiæ aeræ & igneæ esse. Ischiadicis, venenatis, oculorum aciei, & comitialibus præstat. Acorum in Colchide. Galatia & Creta: calefacit, & Galenus tenuissimæ essentiæ & desiccare dixit. Cit vrinam, comitialibus, ruptis, serpentum icibus, & oculorum caligini medetur. Agalochum India, & Arabia mittunt. Calidum & sicum. Sic cyperus Cilicia, Syria, & Cyclades insule, calida est. Cit vrinam, calculosis, serpentum veneno, & mensibus ciendis auxiliatur.

ANIMALIVM SVB CALIDA ZONA DEAGENTIVM FORMÆ, & qualitates. Cap. XXVII.

AD E M de animalibus dicemus sub calida Zona degentibus, quorum forma hæc erit.

EFFERIS aspectibus, & moribus sunt animalia feruida loca inco-
lencia, capillo vibrato, pedibus bleis, & corpore nigro, vitæq; diuturnioris.

Physiognomoniam causæ hæ sunt. Aristoteles in Problematis efferis aspectibus animalia esse retulit, quæ sub nimio vel æstu, vel frigore nascuntur: causamq; esse excessum frigoris, caloris, qui dimouet, & corporis temperamentum peruertit, ex quo forma. Bleis pedibus esse eodem loco declarat: nam vt ligna, sic eius corpora à calore deprauari solent, quod etiam pili ostendunt, quos illa crispiores, quam cetera gerunt, crispitudo nanq; veluti pilorum bleitas est. Crispi capilli ratio ex calore est, vt diximus, nam arefactus capillus reflectitur, & incuruatur. Colore & oculis nigris esse solent, nam calore omnia comburuntur, & quæ combusta nigra sunt, & oculorum color reliquo corporis colori assimilatur, vnde quia nigra sunt ipsa, & oculi nigri sunt. Sunt etiam vitæ diuturnioris, quia natura sicciori constant: nam quod sicum firmitus, & diuturnius est. Vel quia frigida loca refrigerare solent, & ambiente calore magis populatur, absumenturq;. Sed ad vires deueniamus. Aphrodiensis calida esse animalia dixit, quæ sub calida Zona habitant. Empedocles, vt diximus, contrarium sentiebat: Vires quæ calida & sicca habent. Leones Oppianus in Lybia gigni dixit, in Africa, & Syria multi sunt, in Europa solum inter Acheloum & Nessum amnes longè potentiores ex Aristotele, hodie in Europa non nascuntur, quia maiorem copiam caloris desiderant. Leonina caro ceteras caliditate superat, ex Hach. Camelos inter armenta pascit Oriens, quorum duo genera Bactrianum, & Arabicum. Rhafes calido & sicco esse temperamento dixit. Dorcades in Lybia sunt ex Aeliano, vltra Catadupa Nili Philostratus inueniri, Plinius non transire montes Syriæ dorcades, & hyænas testatur. Simeon Sethi eius carnes desiccare scripsit. Moschicapreolus Africa regionibus, Aegypti, & Syriæ reperiri. Calidū & siccū moschum esse ex eodem, & Auicenna habetur. Pantheræ in Asia & Europa nullæ sunt ex Aristotele, quarum carnem calidam aridamq; esse retulit Rhafes. Scincus ex Oriente, & Aegypto ad nos aduehitur, Dioscorides ex Lydia Mauritaniæ, calidus ex Auicenna, siccus ex Paulo est.

DE FORMA, ET VI PLANTARVM, ET ANIMALIVM IN
Septentrione degentium. Cap. XXVIII,

EQVNTVR ex aduerso, quæ ad rigentia Septentrionis loca degunt; nam contrarias formas & vires fortiuntur. Diximus in humana Physiognomonia sub Septentrione degentes immani esse corpore, & procero, colore & oculis albicantibus, cruribus crassescens, capillis mollibus, & prolixis.

VIGESIMI sexti capitis fronti prefiximus tabellam, cuius postremo loco aconiti plantam expressimus roscidi cœli alumnam, ibi eam contemplator.

PER AMPLIO igitur & habitiori corpore, recto, procero, & enodi argentium locorum incola surgit planta, aspectu fero, & molli. Flore albo, pauci, vel tetri odoris. Serò germinat & fructificat. Fructu difficilis, vel pravi nutrimenti, & plerunq; virosi.

Assignatæ effigiei rationes sunt. Quòd procero, enodi, simplici, & recto exurgat stipe, rationem assignat Theophrastus, inquiens. Vbicunq; autem vniuersæ syluæ pars ad Septentrionem spectans ligna spissiora, & pulchriora profert, & summatim meliora, atq; omnino robustiora in Aquilonijs exeunt, augentur, & proficiunt: densæ in longitudinem potius, ideoq; enodes, rectæ, proceræq; sunt, remiq; ex his optimi fiunt. Serò fructus maturantur in frigidis: ratio apud eundem, quod calor est, qui concoquit, nimia etiam frigiditas exiccat, exacerbataq;: sed media temperies commodissimè alit. In cibus cruda, inconciliaq; sunt, quæ gelidis, pluuiosisq; locis nascuntur, quia largius, validiusq; alimentum trahunt. Bœoticum frumentum graue est, ceteriq; fructus illius agri, quia præpinguis, & aer frigidus est. Pleraq; venena gignit Aquilo. Aconita dicuntur quod præruptis cautibus gignantur, & frigidissimis locis: sic & cicuta circa Susam gelidis montibus. Columella optimam hortensis soli describens qualitatem, addit: quod venena non producat, idest quod frigidum cœlum non habeat.

Sed negat elleboros, & noxia galbano succo,

Nec patitur taxos, nec strenua toxica sudat.

Quod non nisi à summa Naturæ benignitate acceptum ferre debemus, quum venena tā diffitis locis amadauerit: ne ijs imprudenter homines vescerentur: salutares verò herbas nobiscū esse, & innoxias voluit. Vnde credi par est in aere frigido, aperto sole, atq; etiam modico alimento opus esse, vt venena optima sint, ob id in montibus plura nasci videntur, in ijs maximè, qui altissimi sunt, atq; amplissimi, ex Theophrasto. Sed medicamenta quæ aquilonijs, gelidis, siccisq; locis nascuntur, præstantiora sunt ijs, quæ in humidis, & ob id meliora, quæ ferebat Eubœa, deteriora quæ Telethrium, ibi enim ficciora, hîc humidiora nascebantur. Inolidæ sunt, quia mali odoris causa cruditas quedam est excrementi: quamobrem sudores etiam aliqui, atque aliquando flatus, ructusque crudorum foediùs olent. Sic terræ plagæ feruentiores, odoratiores, frigidiores, quia minus concoquere possunt, malè olidæ sunt, vt ex Aristotele in Problematibus. Sed sola iris apud Illyrios exit, magisq; ad Septentrionem spirat. Vires, sicut forma, ad regionis habitum responsum habent: vnde frigidas, & siccas esse aquilonares plâtas nemo est qui vereatur. Aconita dicuntur, quod montium cacuminibus proueniant, in Ponto, & Italia Iustinis montibus, flore luteo, caule & folio subhirsuto. Venena omnia esse, & certissimæ mortis nemo ambigit. Cicuta angustifolia, flore albicanti, odore tetra, & frigido necat. Auicenna frigidam & siccam in fine tertij gradus dixit: sed in gelidissimis venenosa est, & ideo è Susis petenda. Taxus abieti similis, venenosæ facultatis à Theophrasto describitur: nasciq; gelidissimis locis. Tam præsentis veneni est,

est, vt sub ea dormientes moriantur. Hedera odit calores, frigus adamat, quare in feruidis minus potest prouenire; ob id in Babylonia non vixit, contrariam non ferens regionis conditionem: cuius cœlum tam graue & æstuosum effundi tradunt, vt vtres aqua plenos, quibus indormiscant negotiatores, exiccans, exhauriat: cum enim Alexander Harpalum iussisset, hederam babylonij hortis inferere, vt locis his æstu flagrantibus, vmbra locorum frodosis hederæ comis incommoda caloris propulsaret, eam non comprehendisse tradit, quamuis Harpalus, vt in ea regione pangeretur, laborauerit: sed intabuit, & prorsus exaruit. Eius natura in medicinâ anceps, mentem turbat, & capiti & neruis nocet, corpus infirmit, torpidosq; reddit sensus, foeminas sterilis facit. Tryphon delirium, quasi hyoscyamus facit, & mentem ad insaniam mouet, & alia deleteriæ facultatis. Sed animalium sub Septentrione degentium, hæc forma. Corpore amplo, aspectu fero, villo prolixo & molli, colore albicanti, oculis glaucis, cruribus crassis, sapore insipido. Quod effero aspectu sint, rationem proximo capite reddidimus, flauis coloris, & albicantis oculorū, & pilorum rationem diximus in humana Physiognomia, earundem quoq; qualitarum. Vrsos regiones frigida gignunt, & in Africa nec vrsos, nec ceruos, nec apes esse videntur, ex Plinio. Herodotus in Media vrsos esse animal frigidum, humidum, pituitosumq;. In Arabia suillum genus non gigni Plinius dicit. Arabes Scenitæ si admiserint, moriuntur illicò ex Solino, nec ferū, nec cicurem India habet ex Ctesia Aristoteles, Germania suis abudat, Belgici feroces. Caro frigida, humidaq;. Lupi in Aegypto minores, quàm in Græcia: Aristoteles multo vulpibus gradiores dixit: Canes in frigida plaga, Africa & Aegyptus gignit. Caro frigida & sicca ex Rhase. Rubetæ in locis frigidis, & humidis reperiuntur, & nemoribus vmbrosis: magis sunt venenosæ in frigidis, quàm in calidis. Frigidissimum animal & humidum. Meles in alpinis regionibus plures reperiuntur.

DE FACIE, ET POTESSTATE IN TEMPERATA ZONA
nascentium stirpium, & animalium. Cap. XXVIII.

EQVITVR inter duo extrema loca medius, scilicet temperatus, quem nos incolimus, ad Austrum decliuus calidior est, ad Aquilonem frigidior, in medio igitur indulgentior ætheris temperies. In extremis venena sunt, in medio alimenta, & homini conducibilia, & si quæ Septentrione, vel Austro nostris regionibus deferantur, earum domita feritate cœli indulgentia mitescunt, humanæ naturæ conuenientiora fiunt. Forma hæc erit.

IN tabella medio vigesimo sexto capite descripta rosam effigiamus, temperato calo nascentem, ibi eam requirito.

NON squallido, rētorridoq; Africæ, nec turgenti, ac prolixo Aquilonis habitu, quam temperati nostri tractus, quasi totius mundi horti alunt, planta se oculis offert, sed mediam inter utramq; faciem hilariorem ementitur, cui tantum succi, & sagine affert indulges cœlum, vt possit illa habitior, hac iciunior videri. Folia denso pullulatu summo tenus amiciunt ramos, non latiora, floridioraq; borealibus, nec angustiora lybicis. Flores versicolores & odori culmos stipant. Multiplex, & densæ feracitatis pomorum, è quibus non teter spiritus, nec inodorus, vt frigidi cœli alumna, nec aroma olēs, vt austrina, sed olidus opplet nares. Sapor non feruidus, acris, vel insipidus, sed pergratus, vt humanæ vitæ cibo, & emolumento, non detrimento sit. Radix tumida, nec viribus indonata, & tandem à mediocri terræ amanti stirpi facie, & viribus non disparilis, sed eam maximè æmulatur, vt sæpius vnā pro altera accipies.

Huiusmodi delineationis sæpius è suis contrarijs rationes adduximus. Nos ne potius fastidium,

fastidium, quàm emolumentum nuperis pariamus, omittendas duximus. Vires etiam temperamentum interutranq; retinent, vt calidum, frigidum, humidum & siccum leuiter attingant, vel potius ad caliditatem, & humiditatem vergant, vt concoquere remollire, vel nutrire valeant. Vitis algidioris cœli impatiens, sub eo fructum vel minimum parit, temperato autem cœlo insana lasciuia viuum fundit, quasi vinifunda, fructum facillè omnium principem suauitate & valetudine donat, ex qua animalium princeps homo potum trahat. Calido & humido manat latice, humanæ naturæ perquam familiari. Triticum ^{στῖχος} Græcis dictum, quod hominum vniuerso generi sit cibo, ex eoq; vitam ducat, vel frumentum, quo fruamur. Indulgenti cœlo spicis prouenit seminum feracissimis: & si omnibus regionibus seratur ob necessitatem. Italum fructu cæteris præstat: ea sententia fuisse Alexandro Magno regnante, Græcia tunc toto terrarum orbe potentissima. Sophocles Poeta.

Et fortunatam Italiam frumento canere candido.

Calefacit, & hamectat impositum: nostræ naturæ familiarissimum. Parum etiam discriminis inter triticum & siliginem, & zeam: nam prioris grani carentia, vescimur eis, quorum eadem laus, & commendatio: quippe tritico simillima, copiosissima, & cunctis animantibus iucunda. Medium temperamentum patitur inter hordeum & triticum. Sic olyra, auena, lolium, sorgi dictum, & similia. De leguminibus idem dicendum, nec multum ab eiusmodi viribus & moribus absunt. Est & glycyrrhiza nostræ naturæ familiaris. Sic rosa tepidis collibus, ac temperato cœlo lætatur, & facultate parum à medio discedit, sic quoq; lilium, leucoium, & arbores ficus, punica, mala, pyra, & oleæ. Sic etiam mediarum regionum animalium qualitates & formæ. Placidis in regionibus placida animalia viuunt, sic etiam formam inter illas mediam sortiuntur. Vt magnitudo media, pili, neq; longi, neq; crispi, sed plani, & molles, colores medij, cuius causæ etiã ex antedictis dependent. Bobus abundant omnes hi nostri tractus Galenus bubulas carnes non mediocre, nec dispar alimentum nobis suggerere dixit. Capræ caro nostro temperamento assimilis, multumq; alit: quamobrem Clitarchus Carthaginensis nouæ academiæ sectator, Thebanum quendam athletam hac carne victitasse, reliquosq; suæ ætatis adolescentulos viribus superasse scripsit: sed hœdi præferuntur capris. Agni nutrimentum nobis præbent calidum & humidum, & anniculi melioris conditionis, quàm natu maiores ex Oribasio: lac eius omnium maxime alit. Ex volucrum genere gallinæ omnibus præstant, & facillè concoquuntur, sic perdices, attagenæ, columbæ laudatas carnes niter aues obtinent, neq; tenuem, neq; crassum succum gignentis, ob laudabile nutrimentum omnibus expetuntur ex Sin. cone Sethi. Phœnicides apud Athenæum inquit se varias delicias degustasse, sed harum nihil conferri posse cum attagene. Attagen auis asiatica, maxime quæ in Ionia nascitur inter cibos electiles numerata, ex Gellio, & Martiale. Turdi etiam inter cibaria laudantur, neq; tenuem, neq; crassum succum gignentia, vt animalia temperati climatis, & infinita propè alia animalia sunt.

DE AMPHIBIIS PLANTIS, QUAE FRIGIDO, ET CALIDO CÆLO PROVENIUNT. Cap. XXX.

SVNT & amphibiarum plantæ, quæ utroq; cœlo feruido & argenti fruuntur, quæ vt vires, sic & formam committam ex utraq; habent. Argumento est cupressus, quam, vt Theophrastus inquit, feruida loca magis habet, vt Creta, Lycia, & Rhodus. In Creta insula, Idæis montibus leucisq; vocatis, quibus nix vnquam deest, cupressum comperiri affirmant. In Cyrenensi etiam reperiuntur. Nostri etiam tractus copiosissimè cupressum habent, vt nullus locus sit, qui eis non abundet, vt verè videatur nostri cœli inquilina. Vires etiam vtriusq; retinet loci, frigiditatem ex Aquilone, caliditatem ex Austro. Ideo Dioscorides refrigerare, & astringere dixit, Galenus non refrigerare, sed calefacere &

desiccare, & tantum ei inesse caliditatis, quantum satis sit ducendæ in altum, nec vllā caliditatem corporibus afferre. Sed mistas facultates obtinere vnusquisq; iudicabit.

DE SITU, ET DE MONTANARVM STIRPIVM EFFIGIA-
tura, & viribus. Cap. XXXI.

DIXIMVS de superū aspectibus: nunc de situ dicemus, gerit enim situs ætheris vices: nam montes, colles, planities, & conualles cœlum commutant, & frigida loca cœlorum ratione situs obtunde re, & calida efficere potest, & contra humida desiccare, & sicca humectare, quippe calidioribus in regionibus montium partes Septentrioni obiectæ frigide sunt, & in Septentrionalibus Meridiei oppositæ calidæ, & tandem pusillo in vnus villæ ambitu, vel regionis totius mundi compendium habere poterimus, & Meridia nos æstus, Septentrionales algores, & mediæ regionis tepores: Id est cœlum cum terra maritare, quod tantopere desiderabant maiores nostri.

ALIQVAS herbas situs varietates ostentantes hac tabella expressas huic capiti præfigimus, putantes ostendendis earum figuris suffecturas. A dextris prima montium inquilina hyssopus pro præsentis interuenit, secunda plani domesticæ crithmus, tertia conuallium mandragora, postrema collium vitis, pro priuatis capitibus vigesimo quinto, sexto, & septimo describendis, ne singulas repetere coacti essemus.

Eiusmo,

Eiusmodi ratione plantas è gelido, & aquilonio cœlo, & ex retorrido Africæ allatas nostris regionibus inquilinas reddimus, illis partes Austro obuersas, his auersas constituendo. Nos vt nuperis gratiam ineamus, neq; dicendorum ordinem intercidamus, vbi de cœli segmentis loquuti sumus, de situ dicemus, & primò à montibus incipiemus, & montanæ plantæ vires & formas describemus. Sed prius animalium formas celsis montium verticibus degentium videamus. Sunt enim alpini, vel montani accolæ rudis aspectus, macilenti, & retorridi, guttura habentes strumosa, boni coloris, & diutius viuentes. Animalia aspera, efferatioraq; , robustiorum virium, quàm plana incolentes.

SCABRA ergo strigosa, macilenta, tristioriq; facie infelicia sua testantur natalia monticolæ plantæ, breui & delicata tota corporis forma assurgit. Caule spinoso, vel si maui aspero, nodoso, hirsutoq; , contorto, retorrido, solido, & rigenti. Folio paruo, crispo, hirsuto, neruis, vel torulis extantibus radiatim à pediculo in ambitum proiectis. Floscello decolori, & minus odoro. Fructu sapido, interdum acri concocto, paruo, nō minus odorato. Serò germinat, floret, coquitq; fructus. Radice parua, paruulisq; fibris innixa. Sed medicis vsibus commendatiore dote. Vitæ perennis.

Sed talis effigiaturæ causas enarremus. Quod breuis & delicata sit, facit loci natura arida, exucta, & siticulosa. Aristoteles reddens rationē in Problematis, cur animalia parui corporis proueniant, dixit ratione alimenti, si exiguum fuerit, & alimenti inopia magna corpore prouenire non possunt, ob id puerilibus membris constare videntur, sitq; admodum sint modici, tamen congruentes omnes sui corporis partes habent, vt melitenses catelli. Sunt enim crispa, nodosa, solidaq; , idq; etiam ex loci habitudine prouenit: nam arbores, quæ vento & Solibus expositæ sunt, eiusmodi prodeunt, & Aristoteles eodem loco rationes adducit: nam Sol, & spiritus exiccantes, incrementum impediunt, molemq; tum minorem, tum crispiorē reddunt, sic etiam parua, solidaq; excrescunt, nullo obice ambiente, quod alimoniā largiorem faciat, vel ne pabulum arescar, vel euanescat. Theophrastus etiā scripsit, quod locis flatibus expositis, & apricis, vel raris & solutis exeunt plantæ breues, nodosæ: nā flatibus exasperant, & nodos faciūt, retorsionis & consistentiæ causa. Et alibi tradit in siccis & saxosis scabra nasci, & ob id montanū scabrū, & fraxini montanæ gratè coloratæ, crispe, solidæq; , & ijs ad lautiora opera uti, & ad summū montanæ plantæ ob frigus scabriores, spinosiores, nodosiores, & magnitudine minores, quàm quæ in planis nascuntur esse. Idq; in nobismet ipsis experimur. Quotiescūq; enim frigore, vel flatibus inhorrescimus, illicò in cute inæqualitas exoritur, detruso introrsum calore, & humido: sic caro subsidet, & pili tutantur rigore suo locum, & caro exasperatur. Dixit etiam alibi montanas campestribus nodosiores. Et in apricis nodosæ & contortæ. Et mala pyraq; in montibus breuia, nodosa, spinosaq; proueniunt, in planis verò ampliora, pulchriora, visu meliora, tam materie, quàm fructibus, sed montanæ plantæ materie cōmodiores vsu. Spinosa etiam sunt, quæ montibus nascuntur, idq; quia sicca, spinositas enim, & horriditas à siccitate: nullibi enim opportunior locus ad spinas producendas, quàm mons. Sed de spinis loquuturi, videamus causam in plātis spinarum, & primo quid Aristoteles dixerit libro de plantis. Ait enim. In eiusmodi plātis raritatem inesse quandam, per quam ascendat humiditas frigida, quæ Solis vi concreseat. Quod mihi falsum videtur: nam spinosæ omnes ferè plantæ ceteris densiores sunt in eo genere, & minus humoris com meatus per corporis spatia. Exemplo est pyrus, quæ feris translata locis, adhibito cultu, deponit agrestem illum habitum simul cū aculeis, quos adulta tulisset, simul & laxatur illa densitas, quæ videtur in eis popularibus, vnde ad meliorem naturam transposita fuit. Nec assentiendum est ex humore frigido prouenire: nam stirpes multæ, quoad frigidiusculæ sunt, nullam spinam gerunt, vbi per ætatem prouectiorem tum anni, tum suam concaluere, ibi tandem aculeascunt. A lactuca petatur exemplum, quæ quum aculeascere incipit, amarior, & calidior est, sic cinara, eryngium, aloe, & vrtica: & opinionem hanc sub sensus triumpho captiuam

ducent. Albertus dicit, quod in plantis spinosis est raritas transversorum pororum à capite plantæ ad cutem venientium, & hæc est via, per quam crescit spina. Materies autem spinæ est succus terrestris, calidus valdè, in qua propter intensiorem materici ita tim ab initio formationis plantæ festinat decoctio, & feruēs sicca materies, & acuta educitur in raritate transversorum pororum, & dum provenit exterius, à sole exiccatur, & fortissimè durefcit. Quod ex terreo sicco proveniant spinæ, argumento sunt oleaster, pinaster, malus, & punica sylvestris, dum sylvis neglectæ viuunt, spinis induuntur, eodem postea cultu hortis cicurata, fit cortex læuis, & euanescent spinæ: eodem modo vrbana in sylvis neglectæ, mitiori habitu exuto, in spinas abeunt, vt diximus. Et ideo Theophrastus. Sylvestre id peculiare habet præ cæteris, quod omne durius, spinosiusq; euadit. Lactuca, vt diximus, cum siccescit, spinas foras emittit: sicut etiam de soncho videre est, nam vt de nodis diximus, plantæ, quæ hybernis, apricis, macris & aridis locis degunt, spinosiores fiunt, quum spina non nisi acutior nodus sit: & quæ dilutis, planis, vmbrosisq; locis nascuntur, enodes, & minus spinosæ, vel si spinas habent, rariores, mollicellæ, & minus mucrone validæ: ob id iudicatur, quod siccitate eueniant: nec multum à nostro proposito absunt, quæ Theophrastus dixit de vrbanis, & feris sylvestribus: nam terrestres plantæ ob terrestre alimentum lignosiores dant fructus, contra autem vrbana ob humidum alimentum, minus lignosum, & magis carnosum, vt in amygdalo videre est. Succurrit nunc Aristotelem libro Problematum dixisse, rosas suauius olere, quibus vmbilicus asper, quàm quibus læuis, inquit. Suauius olent quia, modum consequuta sunt suæ naturæ, vt rosa spinosa sit. Et Theophrastus rosas odoratas dixit, quibus pars ima scabra. Et ego dicerem spinas arguere siccitatem, & quæ sicca sunt, odoratiora sunt, & odoris vis in siccitate consistit, & ita sunt spinæ in plantis, vt in animalibus pili duri, cornua, squamæ, spinæ, & eorum complexionem alijs sicciorem ostendunt. Athenæus inquit. Saxatiles vocantur pisces gobiones, scorpj, passeris, & ijs similes, & corporibus siccum ministrant alimentum, & faciles sunt ad concoquendum, neq; excrementa multa, neq; status gignunt. Et apri sylvestres quia sicciore alimento viuunt, pilos duos habent, dentes rigidiores, & magis exertos, & siccius præbent alimentum, vt cætera sylvestria animalia. Idem sensit Auerroes in suis Colliget, quod multitudo offium in animalibus, vngues, clauis, squamæ & similia his significant, quod in eis est multum terreum, & laudantur in piscibus squamæ, & spinæ, quia significant rem contrariam earum complexionibus. Et quod melioris alimenti, & præstantioris sint succus, prohibet Deus in sacra pagina, ne comedant pisces molles, quos Græci μαλακόσαρκος vocant, vt sunt turdi, merulæ, & similes. Sed quum spinæ pyramidalis figuræ sint, idest à crasso procedentes atterrantur in mucronem, videamus Aristotelem libro de Plantis quid dicat. Aer inquit peculiaris plantæ circumfusus, eius auget partes cum intentione materiali, id quod plantis ipsis euenit, tenuiore namq; cacumine sunt. Albertus aliam affert rationem. Aer inclusus in materia illa, quæ spirituosam eam facit, quanto magis à planta, in qua spirat, elongatus fuerit, tanto magis augetur, & in tenues auras abit, & ideo magis acuitur necessario, sed mihi non videtur Aristotelem causam planè attigisse: sed figuræ causam in spina, quod basis alimento propè sit, atq; iccirco latior, sic etiam racemorum facies, strobilorum, & omnium ferè quorumcunq;. Sed spinis imegimus: iam exoluamus. Solidiores sunt. Theophrastus scripsit, quod locis apricis nascuntur in crassitudine, & profunditatem distenduntur: & propterea obliquiores, nodosiores, & in totum solidiores, spissioresq; assurgunt: atq; validiora, spissioraq; ex natura loci reddi, sicciora, constantioraq; sunt, quum montana loca spiratiora. Sunt etiam coloratiora. Theophrastus de acere loquens ait in montibus nasci flauam, gratè coloratam, in planis verò candidam. Sic & fraxinum in montibus coloratum, in planis verò decolor em, & ad summum in montibus coloratiora nasci. Aristoteles etiam in Problematis ait loca commodè aspirata, coloris hilaritatem præbere, tam qui in nauibus degunt, quàm monti-

montibus hilariore colore visuntur, quàm campestres. Odoratiora sunt, quæ in apricis, quàm quæ in umbrosis, & præcipuè quæ ad Meridiem spectant, quod quidem minus alimenti hauriunt, meliusq; quod hauserint coquunt, locusq; efficit, quod non in longitudinem crescunt, sed fruticosa euadunt, quippe quæ crassitudinem capiant, findanturq; multipliciter, eo quod initia multa capeunt, feruore scilicet percoquente, dirigenteq; quaqua versus. Vina montana odorata. De rosis verò, violis, reliquisq; floribus loquens dixit. In montibus longè minus odoratiora nascuntur. Odores fiunt non in nimia, & absoluta concoctione, sed in prima: in montibus etiam exuccis, & apricis plus debito coquitur. Fructus minores & paruiores producit ex alimenti paucitate, quo vescuntur, redditq; rationem Aphrodiseus, quod telluris loca excelsa, atq; saxosa parum fructificant, quod humore indigeant, submissa verò humectiora esse, & ob id fertilia experiri: sic etiam ex humoris indigentia pars capitis superior caluet, quia tenuior, infima magis pilosa, quia humilior. Acutioris succi Aristoteles rationem reddit in Problematis. Euenit enim ex tenui solo, exuccoq;, quia non multum humoris possident, quæ in eo nascuntur. Vnde & quæ dulcia suo pte ingenio consistunt, hæc ob humoris contenti mediocritatem, vbi Sol partem consumpserit maximam, facile reliqua concoquuntur; etenim multum concoqui, negotium magnum est, mediocre expeditius confici potest, vnde fructus, qui lege suæ naturæ dulces creantur, dulciores euadunt; qui natura sicci & non dulces: nam ob inopiam tantum humoris retinent, quantum ipso conuenit generi. Sol autem dulcissimum, & leuissimum eximit, itaq; acerrimi relinquuntur, humore superuacuo carent, quem fructus ceteri obtinent. Tenuioris etiã cibi sunt: vt legumina, quæ in sicco solo, Soliq; exposito, coctiua nascuntur, quia plus vis Solis percoquit. Serius germinant, & fructificant, idq; ratione frigoris, quod arbores constringit. M. Varro montana loca leniora, salubriora, & serius producere, quàm campestria dixit. Theophrastus in montibus nouissimè germinare dixit. Radices minores sunt, quàm quæ in planis, ex eodem. Diutius viuunt montium indigenæ tum plantæ, tum animalia suo quoq; in genere, quàm campestres. Aristoteles in Problematis ait. Qui loca ædita, apertaq; colunt, tardius senescunt, qui in campestribus ocios: nam senectus putredo quædam est, putret autem quod quiescit, minus afficitur quod mouetur, vt aqua profluens, locis æditis afflante vndiq; spiritu aer agitatur, in cauis manet immotus. Ad hæc locis apertis purus, ac diuersus propter agitationem aer habetur, palustribus emarcescit. Tardè crescunt. Idem rationem reddens, cur in animantium genere alia breui tempore pariant, alia diu, dixit, aer sitiens haud cito suas stirpes enutrit. Sed quas Medicis dent vires speculemur. Aer in montibus tenuior, & agilior, quia mouetur, argumento, quod minus gelantur. Ex agri exilitate sicci nascuntur plantæ temperamenti, ex Solis apricitate calidi, nam Meridiei oppositæ, illicò crescentibus semper Solibus expositæ sunt, ob tenue & exiguum alimentum, & optimè confectum tenuium sunt partium, & eiusdem speciei. Quæ ferunt montes medicamenta potiora campestribus esse periclitati sunt Medici. Quia acria & amara, ideo interanea occidunt animalia, quia sicciora, calidioraq; esse solent, ob id exulceratoria: ad lepras, impetigines, & psoras valent, & ad foetum in vtero perimendum. Ex acri odore virulentorum ictibus obluantur, & nidore ea fugant. Quia acria & calida, digerunt, extenuant, & incidunt humores crassos, & faciunt ad elephantorum remedia. Quia tenuium partium, flatu extingunt. Galenus ad venenosorum animalium morsus assumi, velut cauteria quæcunq; medicamenta: calida esse & acria, & tenuium partium, quæ facile ex alto ad se circumiacentem qualitatem attrahere. Exempla erunt. Ruta in hortis vulgares, sed montibus vires vegetiores habet, & odorem vehementiorem ex Dioscoride, si copiosior edatur, interimat: angustifolia est, & rigidis cauliculis. Calefacit, & exiccatur: vrinam & menstrua cit, partus enecat, contra serpentes, & venena valet, tineas pellit, vitiligines, fornicationes, verrucas, & impetigines tollit, comitialibus, & coxendicis prodest. Plura tithymalorum genera

genera sunt, characias in montibus & asperis nascitur, myrsinites etiam in asperis, dendroides in petris, omnium valentissimus characias, mox myrsinites, & inde dendroides, postremo paralios, qui in maritimis, & helioscopius qui circa oppida hebetiores habet vires, ex Dioscoridis & Galeni censura. Tollunt impetigines, formicantes verrucas, & pensiles, pterigia, & similia. Oreoselinon, & hipposelinon valentiora cæteris, quia in petris nascuntur, ex Galeno. Elleborus autoritate Theophrasti in Oeta monte natus, oppido quàm melior parnassico est, quippe multis in locis & niger elleborus, & alia radices hebetiores conspiciuntur. Dioscorides menses ciere, partus necare, scabiem, vitiliginē lepram, & impetigines sanare. Galenus tertio ordine calefacere, & deficcare dixit. Duo polij genera, montanum teucrium dictum, alterum fruticosius, non vsq; adeo valens odore, & viribus infirmius. Plinius fruticosū cæpestre & maius vocat, syluestre minus, teucrium dictū. Serpentū iētibus, lienosis, aluum & menses ciere, sūfitu serpentes abigere. Galenus calidum & siccum in tertio pronunciauit. Hyssopum montanum, & hortense est, sed montanum omnia efficacius præstat ex Mesue. Vim habet extenuandi, & calefaciendi, tineas necat, lienosis & hydropicis medetur. Galenus tenuium partium esse, & deficcare, & calefacere in tertio, menses & vrinam ciere, & visum acueri dixit. Calamintha triplex, montana, campestris, & aquosa: sed viribus inefficax. Menses & vrinas pellunt, venenis resistunt, interanea animalia necant, elephanticos adiuuant, partus extrahunt, accensæ serpentes fugant, ischiadicis iuuant: sed ad omnia dicta montana efficacior, gustata impense feruet, & acris est. Nardi duo genera Syriacum, & Gangite, syriacum dicitur non quod in Syria nascatur, sed quod montis in quo oritur, pars ad Syros flectatur, Gangite à Gange fluuio montem præterfluente: quod viribus infirmius, montanum autem odoratius. Spica breui, & mutila. Vrinā mouet, cit aluum. Absinthij genus præstantius quod in monte Tauro prouenit. Anchusarum non eadem vires, onoclea fronde tenuior, virtute potentior. Idemq; dicendum de Polemonia, ptarmica, thymelæa, vincetoxico, pœonia, lauro alexandrino, daphnoide, angelica, tragio altero, & iunipero, quæ omnia in montibus nascuntur, & suis campestribus vegetiores virtutes nanciscuntur.

ANIMALIUM IN MONTIBVS DEGENTIUM FORMA,
& vires. Cap. XXXII.

AD E M de animalibus dicemus, & primo de montanis, quorum forma exueta, macilenta, dura, pili duri, & colorati, oculi crocei, vngula duræ, carnes sapidæ, & valentiores in operando. Quorum causas superiori capite descripsimus. Onagrorū in Phrygia, & Lycaonia sunt greges multæ ex Varrone. Ferorū greges fert Asia & Africa ex Plinio: amant loca excelsa, & rupes. Plinius quum domesticorum asinorum remedia recensuisset, omnia eadem onagris efficaciora esse subiungit. Dorcades, & capræ locis montanis potius pascuntur, quàm planis ex Varrone. Capræ saxa & rupes altissimas habitant; ob id ex capreis remedia petenda, inquit Medici. Elephantes alij palustres, alij montani, alij campestris, qui montibus degunt, ab alijs virtute & ingenio maiore differunt. Lepores montani, campestris, & palustres, sed montani à campestribus differunt nigritia, magnitudine, ferocia, densiore pilo, & virtute: In excelsis montibus, & solitudinibus versatur monoceros. Ad venena, pestem, & comitiales valere dicunt. Panthera in montibus præcipuè: eius caro sicca. Simias in montibus habitare scripsit Herodotus. Caucasus abundat eis ex Philostrato: Indiæ montibus tantam esse multitudinem, vt Alexandri Magni copias sæpius perterrefecerint. Oues in montibus agrestes sunt, & boues ex Aeliano, quæ omnia solidioris & potentioris virtutis suis campestribus declarantur.

ONTRARIVS montium situs planities, & concaua sunt loca, & sicut contrarius situs, sic contraria vis & forma contrarijs ex causis oriuntur. Sed campestrium animalium videamus formas, quæ montanis molliores, vitæ breuioris, & virium ignauiores sunt, crassiores, & imbecilliores, sed hilariore decore & forma. Et si in montibus alimenti inopia, omnia erant pusilla, in planitie alimenti copia omnia erunt pleniora.

CAMPESTRIS plantæ Crithmi figuram in fronte vigesimi
secundi capitis reperies.

PERAMPLA & visenda magnitudine surgunt campestres plantæ, crasso, vdo, & vberi aspectu. Caule nitido, læuore insigni, rotundo, crebris folijs stipato, in rotundum, vel latum mucronem disinentibus, ex atro virentibus. Flore pulchello, odore, vegetoq; . Fructus insana lasciuia profundentes, habitiores, decoros, sed sapore, & odore dilutiores, qui celerius, quàm montani corrumpuntur, & minus alunt. Radice ampla, multiplici crure diuaticata, in longitudinem porrecta, & tandem haud multum diffidet ab ea, quæ in pingui solo nascitur.

Causæ. Quòd illa hilarior coruscet, dicit Theophrastus, ex plantis, quæ montibus, & planis nascuntur, semper campestres magnitudine maiores, rectas, specie visendas, & minus nodosas prouenire. Sic etiam corpore laxiores, læuiore, pallidiores, decoloratiorisq; , fructus quoq; dulciores, carnosiores, & magnitudine per amplios. Vidimus supra ex Aristotele in Problematis ex maiori alimento animalia, & plantæ maiorem capere amplitudinem: modo planities & submissa loca copiosè ferunt, quia magis humecta sint, vt tradit Aphrodiseus. M. Varro omnia in planis citius fructificare, & germinare dixit, quàm quæ in montibus, causam habemus ex Aristotele in Problematis contrariã, quòd serius fructificant in sitiensi agro, ergo in humido & pingui citius. Ex crassescente succo & plena concoctione fit dulcis sapor, secus autem odor, qui in prima & non absoluta concoctione consistit: proinde plantæ, quæ in planis viuunt, quum alimento & humido abundant, & calore, perfectam concoctionem nancisci poterunt, ob id saporis dulcis afferre fructus: sed ignaui odoris, quum humidum se permiscens, eum habetet. Sed videamus ad facultates nanciscendas, quid nobis adiumenti afferant natalia. Tria, dicit Mar. Varro, agrorum fastigia, montanum, collinum, & campestre, montanum frigidum, collinum tepidum, & campestre calidum. Itaq; vbi lati campi, ibi magis æstus, & ideo in Apulia loca calidiora, ibiq; pabulum multum, propterea vires mediocriter calidæ, & siccæ: proinde ad eas, quibus mediocriter calida profunt, valent; vt serpentum moribus, vrinis, menstruis, secundis, & similibus. Amomum, quod in Media nascitur, calefacit, exiccat, & moribus scorpionis valet. Eryngium nascitur in campestribus, mens & vrinas pellit, tormina & inflationes tollit, serpentum moribus, haustis venenis, & comitialibus medetur calidum, & siccum. Verbascum in campestribus nascitur, contra scorpionum ictus. Galenus extra calefacere, siccare, & astringere dixit. Calamintha campestris, quæ longè inferior montana: Venenis, interaneis animalibus, menstruis, & vrinis iuuat. Calida & sicca. Leontopetalos in aruis & segetibus nascitur. Serpentum ictibus, & ischiadicis valet. Calida & sicca ex Galeno. Mercurialem in campestribus nasci dixit Fuchsius & est digerentis facultatis.

M P P O N I T V R vallium cauitas umbrosa montibus Meridiei oppositis: sic & plantarum forma in cavis vdis degentium opponitur montanae, concaua enim umbrosa crassos vapores continuos habet, qui nec dissipari, nec immutari facile possunt. Sed vniuersalem plantae formam describamus, quam retinent, aut retinere debent in umbrosis oriunda.

MANDRAGORAM in umbrosis nascentem in tertio tabellae loco offendes, in fronte trigesimi secundi capitis.

P ALLENTI, & veluti morbofo quodam aspectu tumida, luculentaq; forma, & elato supercilio visenda attollitur planta in umbrosis, depressis cavis oriunda. Caule tenero, glabro, enodi, excelfo, ut praesua imbecillitate vix suo oneri sufficiat, diti foliorum foetura in humu deuexa. Folio amplo, carnosio, leui, mollicello, lacinijs obtuso, colore atrouirente, vel punicante. Flore plerunq; infecundo. Fructu amplo, insipido, inolido, & decolori. Serò foetat. Radice magna & fungosa, & breuis vitae, & tandem confimilis ferè facultatis, & lineaturae plantae aquosarum natalia sectantis, vel vdis, & subtilijs nascenti, ut harum quaelibet quis nouerit, utrasq; monstrabit, & utramuis quilibet accipiet.

Sed lineaturae rationes afferamus. Theophrastus affirmat arbores, quae opacis locis, & ventis, & Solibus auersis viuunt, proceras, laeues, & excelsiores exurgere, immò quae sua natura, neq; rectae, neq; excelsae surgere aptae sint, quum huiuscemodi locis hospitatae fuerint, eiusdem naturae habitum accipere, & rectas, excelsasq; fieri, ut quercus laeues & rectas, ut penè abietum vertices aequent, apud Aemum montem fieri dicunt. Sunt enim solutiora, humidiora, imbecillioraq; his locis, quia neq; Solibus, frigoribus, neq; flatibus diuersitatem accipere possunt. Fraxini enim laeues excelsaq; in locis potissimum concauis, madidisq; sunt. Sic abies in umbrosis pulcherrima, ut in Arcadia circa Cranam vocatam, loco quodam concauo, & silente à ventis, quam nunquam Sol attingere aiunt, tum longitudine, tum crassitudine ceteris praestant: sed non materie pulchra. Quamobrem ad lautiora opera, caeteraq; magnificianda hisce minus vtuntur, sed ad nauigia, domosq;, & ad antemnas, & malos praestantissima longitudine, sed non similiter validas, atq; ex ijs quae Soli oppositae sunt. Sic Taxus, Padus, & Thraupalus umbrosissimis gaudent. Ratio est, quod quae loca umbrosa tenent, impetum naturalem in vnum tantummodo faciunt, quoniam virgae non in crassitudinem, sed in longitudinem potius adulescunt, & baculis quoq; idoneae fiunt, ut tum alibi, tum circa Cisthum patet. Sed plantae praehumidae, hisce locis sitae, proinde distorquentur se, quia propter vbertatem alimenti nequeunt proceritatis excessum sustinere. Quemadmodum Aphrodisaeus spadonis pedes deprauari solere praenimio humore membra admodum madefacta, & emollita, proinde debilitatem gerunt, fit enim ut pondere superimposito corporis crura parum ad sustinendum valida, peruertantur. Folia vel puniceae coloris, vel ad punicum vergentia: nam ut habetur ex Aristotele libro de coloribus in locis humidis, & umbrosis mutatur color ex herbaceo in puniceum colorem, ut in pauimentis videre est humidis in locis: fit enim humiditate, quum exiccatur, aere, vel Sole contrahitur in puniceum. Inolida esse diximus superius ex Theophrasto libro de causis, quae humida sunt, ac odorem in siccitate potissimum hospitari, & quae dilutis, & opacis tractibus viuunt, inolida esse, quia humida, humor enim largius se permiscens, odorem obtundit, hebetatq;. Praeterea humida mollia sunt, & odor & mollities in eadem sede versari nequeunt. Flores & coronameta in humido caelo, & crasso, minus olere possunt, etenim
in Aegy-

in Aegypto flores & coronamenta deterrima ferè omnino gignuntur, quia cœlum caliginosum & roscidum habetur, & locis eiusmodi nullus pene odor contrahi potest, quia abest facultas coquendi, sed in aridis longe melius excoquitur. Et si plerunq; videmus frigida loca, & tractus odoratos flores & fructus parere, vt in iride illyrica videre est, vi caloris in terris occluso referre debemus: quippe frigoris vis calorem intus cõstipat. Sed humum neq; limosam, neq; pinguem glutinosamq; esse oportet, humore siquidem lentoreq; oblectis, calor nunquã probè suo fungi officio potest, sed cauis vmbrosiq; locis terra humida, frigida, lenta, & aer caliginosus ex sola frigiditate minus odorata progignere potest: Flore plerunq; intocundo sunt, nam humidæ plantæ floriferæ plerunq; sunt, sed non frugiferæ: producant enim florem non ad fructum, sed ad cœlestem rorem, & imbrem recipiendum, asseruandumq;, vt in his plantis videre poterimus, quæ flores in vasculi formam, vel alabastri effiguratos habent, receptam eius aquam diutius asseruare possunt ad sua commoda. Aristotele, percontatur in Problematis, cur aliqua fructu vacent, cum florem habeant, vt cucumer, cucurbita, & malus punica? An his fructus non deest, sed ipsa pro fructibus habentur, quibus flos insidet, fructus enim id est, quod florem gerit, cucumeri autem florem inherere perspicuum est. Humidi enim pepones, cucurbitæ, & cucumeres sunt. Radices & plantas fungosas, & magnas fieri in locis concauis, rationem etiam reddit Aristoteles in Problematis, & è contrario: nam si quæ vento & Soli exposta sunt, minora, & densiora fiunt, quæ in cauis & riguis, quàm contra efficiantur, contraria euadunt. Breuis vitæ sunt, vt retulimus in aquaticis plantis. Vires igitur frigidas & humiditas esse dicemus, ob soli vliginem, & Solis absentiam, medenturq; ijs, quibus frigida & humida profunt, vt igni sacro, & alijs, vt diximus. Mandragoras morion nascitur in opacis, & iuxta specus, odore graui, somnifica vi, omnibus inflammationibus, igni sacro, & similibus. Galenus frigida & humida, & aliquantulum calida dixit. Violas in opacis, & asperis nasci Dioscorides dixit. Melius humectare, & refrigerare. Iuuant stomacho & tuanti, sopori, & oculorum inflammationibus.

DE PHYSIOGNOMONIA, ET VIRIBVS STIRPIVM IN
collibus nascentium. Cap. XXXV.

Nunc de colliculis loquemur, vtpote medium quoddam inter montes, & valles, & plana habentibus, sic facies, habitus, & medias vires mentiuntur, & est complexio, quæ magis humanæ adhæret. Auerroes in Colliget ait. Ex terræ nascentia perfecta sunt illa, quæ nascuntur in monticulis, quia apparet ab eminentia montium, vt debeant generare plura terræ nascentia, quàm alia loca, dummodo sint temperati cum bona euaporatione, & cum bona mixture caloris, cum humiditate, & debet esse hoc in eis, quia habent ascensum in aere, & sunt propinquiores influentiæ corporum cœlestium, & illa terræ nascentia habent complementum foliorum, florum, & fructuum. Sed ad plantæ Physiognomoniã accedamus. Erat enim collium incolarum hominum corporis color albus, rubori commistus. Capilli decenter crassi, & decenter habitus carnosus. Pili neq; molles, neq; duri: neq; hirsuti, neq; glabri.

POSTREMO tabellæ loco vitis conspicitur in collibus enata, trigesimo secundo capiti affixa, ibi suam indolem contemplator.

SIC peramœniorum collium amasia, vbi indulgentior cœli temperies eblanditur, omnium, quæ hætenus innotuerunt ex natalibus elegantior, & hilarior est. Venustas hanc illicò intuenti commendat, & notiolem facit. Forma montanis habitior, & campestribus sicior: non vt hæc florum, foliorum, & fructuum ditissima, nec vt illa inops:

L neq;

neq; hirsuta, neq; glabra, neq; dura, neq; mollis, sed parilis mediocris humi, & cœli inquilinę, vt hanc non visam qui cupit nosse, intueatur eam: sed sapore, odore, & colore magis conspicuo.

Sed formę descriptionis hę subeunt causę. Aristoteles in Problematis ait. Qui loca aprica, æditaq; colunt, tardius senescunt, contra quę cauis & palustribus: Nam æditis locis aer vndiq;, efflante spiritu, agitatur, in cauis manet immotus. Ad hęc locis apertis purus propter assiduam agitationem habetur, palustribus impurus, ac semper emarcescens. Et alibi loca commodę aspirata coloris hilaritatem præbere possunt, pallidos autem humor efficit, cum putrescit. Theophrastus locis placidę aspiratis, & gracilibus quę nascuntur scillima sunt, quia minus alimenti trahit planta, secus autem in planis, & & gelidis. Vires temperatę sunt, quia media temperies est. Quę hęc nascuntur, non in medicamenta, sed in alimenta potius veniunt. Vites in collibus nascuntur, Virgilius.

Bacchus amat colles, &c.

Vt sapius diximus, calidę & humidę tēperiei vinum est, & nostrę naturę valdequã familiare. Satirium erithronium in montosis, apricis nascitur: sapore dulci, non ingrato ori. Venerem excitat. Galenus calidum, & humidum mediocriter dicit. Vulgare bu glossum, & b orago in campestribus & collibus nascuntur: Galenus humidę, calidęq; temperiei esse, & vinis iniectę, lætitiã & hilaritatem afferre. Idem de phalangio, & de syluestri cum mino dicendum.

DE CVLTV, ET NEGLECTV STIRPIVM, ET PRIMO QVÆ
sit agrestium Physiognomonia, & facultas.

Cap. XXXVI.

AM stirpium facies, & medicatas vires, quę varijs in terris, superum regionibus, & eorum aspectibus nascerentur, recensuimus. Proximum hunc locum sibi vendicant æmulationes artis, & naturę, scilicet cultus, & neglectus. Ars enim culturę lenocinijs & illecebris plantas suorum natalium obliuisci, & nostris viridarijs inquilinas facit, & naturã simul, & effigiem commutat quouis solo, ætheris, & regionis tractu, ob id hanc tractationem in postremũ consulto adseruauimus: oportebat eorum prius meminisse, quo lucidiori doctrinę & ordini consuleremus. Nos de syluestrium, & cicurum plantarum Physiognomonia locuturi, à syluestri exordiemur. Sunt enim syluestriamitibus natura prius, atq; ad ea primum, quę in nostris libris de humana Physiognomonia diximus deueniemus. Vidimus enim ibi Polemonem & Adamantium insignes Physiognomones quanti feri, & mitis habitus fecerint: nam cum prius de vniuersis corporis partibus sermonem habuissent, de agresti, & cicurum forma, & moribus docuerunt, quod hęc maximẽ mores immutarent. Sed agrestium indolem aggrediamur.

DVAS hoc loco offerimus tibi raporum imagines, alteram vrbari, & facini, alteram neglecti, & syluestris, satiuam pro hoc capite.

Referunt

Referunt sylvestres plantæ ornamentum quoddam, omni prorsus vacans ornamento, earumq; indoles nescio quid rudis, hirsuti, horridi, rustici, ac veluti degeneris naturæ præferat, ob auia, & gelida loca, in quibus stabulantur. Facies exilis & macilenta, sed vegeta intuenti se offert. Caulem attollit lignosum, nodosum, angulosum, liris striatum, rigidum, cute scabra, hispidaq; obsitum: numerosa foliorum sobole: sed folijs breuibus, multitudine, angulosis, duris, sursum erectis, in summa ora crenatis, vel denticellis incis, vel laciniatis, compluribus nervis & venis per longitudinem extensis, carinatisq;, pallido virore languentibus, spinis, villis, vel setacea lanugine hirtis. Flore pusillo, dilutioris, obsoletioris, vel remissioris coloris. Properè germinat, & fructificat, plus fructus præmonstrat, minus maturat. Fructus acri, & acerbi saporis ingustabiles, pulpæ inopes, sed lignosi nuclei locupletes. Odore non ingrato, sed nescio quid virosi, vel vehementis redolente. Radice alta exilioribus cirris, & pusillis capillamentis barbata, lignosa, visibus medicis receptissima, & tandem sylvestris plantæ forma, facultatibus, & lineamentis nulla sui parte à montana differt, vt qui vnam viderit, vtramq; nouerit, nisi quod summa montium iuga, exusta, perpetuo niuibus obsita, & ventis perflata sunt, ob id contorto, retorrido, scabroq; sunt aspectu: vnde si his addes, vel illis demas, cuncta prorsus similia erunt.

Sed de formæ delineatione rationes afferamus. Quod agrestium genera suis montibus robustiora, & lætiora assurgant, causam perbellè reddit Aphrodiseus in suis Problematibus: dicens tellurem esse agrestium matrē, vrbanoꝝ verò nouercam: Quoniam solertia

naturæ non humani ingenij creatur: caret enim humoris nimia copia, quæ fatuas stirpes elaxat, atq; effœminat: sed agrestes, quæ suo sibi loco natæ sunt, atq; educate, non inquilinæ, quasi ciues proprii soli, quibus necesse est cœlum ipsum conspirasse, & terram misturam: sic tot habet priuilegia natale solum. Virgilius.

„ nam lata, & fortia surgunt,
 Quippe solo natura subest.

De foliorum & stipitis breuitate & paruitate assignat rationem Theophrastus, discrimen addens inter urbanum, & syluestre. Ait enim syluestre urbano simile esse, breuioribus tum folijs, ramis, radicibus, & tota forma. Quippe scabriora, spissiora, duriora, contortioraq; tam ipsa fieri solent, quàm vniuersa natura, sicciora etiam, & tenuiora, atq; etiam spinosiora præter cœnum, quod urbano mollius, & leuius. Præterea Aristoteles in Problematis reddit rationem cur nigra myrtus fronde sunt frequentiori, quàm albæ, aitq; quod nigra generis sunt syluestrioris, cuius indicium, quod locis rusticis istæ proueniant, minimèq; ex cultu notatur, humida autem omnia fronde crebriore conduntur, quod enim minus suos fructus decoquere possunt, iccirco ad frondem alimentum se vertit, & Theophrastus ab eo. Genus myrti ægyptium plusquàm cetera siccet, quod frondis angustia, & fructus exiguitate, coloreq; constat. Hæc enim siccitate omnia veniunt, siccum parum habere humoris certum est. Frondes duræ sunt: nam sicut diximus in humana Physiognomonia duripili calidæ & siccæ naturæ, & terrestres sunt, quia terra ex elementis duritiem præstat, ex calidis, & fortibus animalibus leo, aper, aquila, & gallus pennas duras habent, & pilos, & animalia syluestria duos pilos habent, quia siccum est eorum alimentum. Quercus durissimas frondes habet, & terrestrior est ceteris, ob id Theophrastus roboris carbones deterrimos dicit, sic & vetustarum arborum, quanto sicciores sunt, peiores sunt: & quæ dura fronde sunt, sicciora sunt, ob id astringentia, quia terrestria, quercus dura fronde, & astringens est, sic castanea, filiqua, cisthus, ladanum, sorbus & mespila. Syluestres nodosiores urbanis simpliciter sunt, quæ sub eodem genere constituuntur, vt oleaster olea, caprificus fico, pyrus pyraastro, hæc namq; nodosiores, & omnes spissæ nodosiores magna ex parte raris corpore sunt: mares enim, syluestresq; spissiores præter quàm si quæ ob nimiam spissitatem omnino enodis sit, aut paucissimis nodis, vt buxus, celtis. Syluestres natura sicciores, & spissiores, consistunt. Florent, sed parum durat foliorum prouentus, hyacintho excepto, qui diutius floret. Præueniunt inculta, & agrestia sua germinatione mites, vt vitis, olea, ficus, & malus. Primò quia non stringuntur, & confringuntur, vt mites, ob id ex vulnere non laborant, retrahunturq;. Deinde quia non pastinantur, & ablaqueantur, vt resoluatur, & abeat naturalis calor, & ita refrigerentur. Præterea in agrestibus pusillirami, quos agricolationis arte auferri deberent, remanēt incolumes: in quibus propter exiguitatem facillè cientur principia genitalia ab aere ambiente. Postremo quia sicciores sunt, & vbi minus humoris, minus operæ. Et cum syluestres validiores, siccioresq; sint, plus fructus præmonstrant, minus verò maturant, quod euenit ex nimia fructificatione, ex nimia hac pensis solutione impeditur operis perfectio, nec fructuum maturatio absoluitur, ob id agricolationis lege cautum est, vt nimia vbertas ex arbore dematur. Altera causa est, quia syluestres plantæ dæfiores & sicciores sunt, & sibi ipsis alimenta vendicant, non fructibus ministrant: solum, laxum, humidum, & permeabile oportet esse, quod fructum laturum sit, non spissum, vt in animalibus etiam apparet. Omnes syluestres urbanis, & masculæ fœminis spinosiores, ponderosiores, duriores, & in totum robustiores, quoniam & minus fœcundæ fœcundioribus, & deterius fructificantes probè fructificantibus, tota quasi ex parte firmiores. Nec explodenda est illa causa in frigiditate reposita, quominus syluestres fructificent. Præterea syluestre omne, vel incultum fructus producit, quorū semen, siue os pinguius, pulpa verò macilentior, nam dum hu-

morem ad fructum impertit, subripit, præripitq; pulpæ, ut vberius consulat semini, idq; ex eo, quod masculum quodammodo sit, crispus, & siccius natura consistat. Proferunt etiam sua semina maxima crusta munita, quemadmodum & animalium ossa: sunt enim munimenta ea ex lignoso terrenoq; alimento, nucleus verò ex purissima materia. Sapore prorsus acriori, vehementiori; ut satureia, origanum, brassica, ruta, & si rumex syluestris gratior ori sit, sicco tamen acutior est. Acerbiori etiam sapore syluestres fructus constare nemo ibit inficias, sit enim austerus sapor ex sicco, terrenoq;. Ob id in punicis, ut dulciora, & molliori intus ligno grana fiât, exhibet Theophrastus arboribus irrigationes: nã durities & acerbitas, quæ à terrea siccitate prouenit, ab humore diluitur, & emolitur. Amygdalæ putamina, acerba sunt, quia omnes terræ sordes, & callum eò vis naturæ fecerunt. Syluestres, feriq; fructus sui generis urbanis odoratiores sunt, ut mala pyra, sorba, & mēpila: ipsorumq; malorum, tam agrestium, quàm urbanorum, quæ sunt acerbissima suauissimè olent, atq; cum odor coctura quadam contrahatur, quæ plus cocta fuerint, melius olere putandum est. Verùm odoris ratio in coctione minus absoluta, quàm temporis versatur; argumento quod sorba & pyra si ad plenum excocta non sint, plus reddunt odoris. Syluestre nanq; genus priore coctione contentum, vehementiorem concipit odorem. Porrò non parui refert in odoribus, si siccitas alimenti parsimonia, & difflatio commoda processerit, quando quidem quæ siccaneis erumpunt, pauciori contenta nutrimento, itemq; placido perflata spiritu, proculdubio nascuntur odoratiores. Ceterum syluestre genus aridius cernitur, ieiunior habitu donatum, nec à flatu silens, sed magis, atq; magis aure patens, hinc feruentior natura, quæ prospirat, tenuiorq; siccus halitui facillè cedēs, quoniam nec succum urbani modo carni permistum gerat: quibus in vnum coeuntibus, non minimè gliscit intus odor. Duo sunt quæ odorem statuunt, terra & aer, si vtrunq; siccum sit, non quauis siccitate, sed mediocri, quæ ergo siccaneis noctibus oriuntur, in quibus placidior aridet calor, odore pollent: ob id agrestia odorata sunt, sed non ad plenum, quum acutiori odore constant. Sunt & syluestria spinosa, horridaq;, quod eis ex nimia siccitate prouenit, ut diximus in spinosis: sanè horriditas à siccitate. Folia diluto virore, & flores remissiore colore sunt in syluestribus, idq; facillè ex humoris inopia conijci potest, utpote cœlo, & solo siccaneo nata. Folia porracei coloris ex humiditate multa, crocei verò, vel exolei ex siccitate, ut in oleribus, & cerealibus aduenire auctor libelli de coloribus probat. Flores qui luculento colore nitent, ex cibo pingui, & humido proueniunt, ut videtur quotidie in pensilibus hortis. Leucoia, & flammulæ, quas ab odore garyophyllorum garyophyllos dicunt, & rosæ saturata enitent purpura, quòd lētamine saturatis, & riguis eueniant locis, contra verò quæ in feris, neglectisq; languidi coloris esse ob earum inopiam. Visuntur summo mane dehiscentes flores coloratiores ob noctis humiditatem, serò verò ob nimium Solis ardorem pallidos, exoletosq;. Idem etiam in recenter natis floribus videre est, qui ob natiuum humorem coloratiores sunt, ætate prouecta verò pallidiores, decolorati, & deformes: nam sicciore ætate fiunt. Ob id Theophrastus de leucoijs, rosis scribens ait. Violæ senescentes candidiores flores assidue ferunt, & rosæ deteriores fiunt. Syluestres rosæ florem minus odoratum, nectantundem magnitudinis ferunt. Accidit, quod foliorum, & florum extrema ora decolorata sunt, quoniam extrema ocyus deficcantur, utpote aeri, Soliq; magis exposita, quàm intima, quibus suæ coherent origini. Et in Apulia vidimus garyophyllos flores sanguineos in colorem album, vel vermiculatum degenerare, & buglossæ cyaneos flores in rubentes, ob nimium regionis calorem. Scribit Aristoteles in Problematis, quod tenues radiculæ aciores sunt, quàm ampliores: illæ nanq; spatio temporis longiori plenius concoctæ, mitescunt. Rustici syluestres plantas longeuas putant, nullamq; esse breuis vitæ volunt. Sed quoad simpliciter dici potest, vita syluestribus longior, quàm urbanis: atq; omnino ijs, quæ in oppositum generatim distingui possunt, ut oleastro, quàm olcæ, pyraastro, quàm pyro, & caprifico,

fico, quàm fico: quippe robustiores, spissiores, fructuq; infœcundiores existunt. Quod fructus ferrent lignosis thecis, ac tegumentis indutos, & sapore astringentes, exemplo erunt pinus, cedrus, cupressus, & coniferæ omnes, quercus, quæ glandes, gallas, & alios lignosos fructus ferat, castanea, filiqua, amygdalæ, nux indica, iuglans, auellana, pistacea, & similia. Sylvestres alta radice esse quidam negant, quod semina summo proueniant, sed non rectè: nam fieri potest, vt quum diutius vixerint, radices procul dimittant. Et lignosas radices Theophrastus magna ex parte sylvestribus tribuit, vt erucæ, ocymo, & similibus. Tandem sylvestris à montana non differt, nam Theophrastus ait, montana sylvestria sunt, & frigoris cupida. Sed videamus quasnam medicæ rei consultis dent qualitates sylvestres plantæ. Ait Theophrastus. Incultus & neglectus ager, qualis sylvester est, frigidior est, tum quia crassior aer eum ambit, tum quia minus difflabilis: causa prouenit ex densis fruticibus, quibus aeris motus impeditur, tum quia Solem non admittit, vt arefaceret. Ficum succus lac contrahit, caprifici minimè, ob id sylvestres caprifici frigidiores. Auerroes in Colliget dicebat, Quæ in syluis sunt, plus frigiditatis habent. Sed sylvestria maxima constant siccitate, siue calida, siue frigida sint, vt receptum sit omnibus sylvestria sui generis mitioribus sicciora, astringentioraq; sint. Quia plerunq; odorem acriorem cæteris habent, ob id contra bestiarum morsus valent, & Theophrastus de coniza loquens, ait, Fœminæ acutior odor, ideoq; contra bestiarum morsus commodior est. Et decebat quippe maiestati Naturæ, vt postquam syluas virulentorum animalium vberes fecisset, eadem acutioris odoris herbas faceret, quò illic eorum morsibus mederi posset. Sylvestris brassica satiuæ hirsutior, candidior, & amara. Galenus calidiorē & sicciorē quodammodo satiuæ esse dixit, ceu alia omnia agrestia sui generis domesticis, secundum vtranq; facultatem valentiora. Ampeloprason plusquam porrum calefacit. Galenus acrius, & siccius domestico, sicut omnia alia agrestia domesticis. Isatis sylvestris, quàm satiuæ valentius desiccatur, valentius etiam humidis putredinibus obsistit. Lupinus agrestis amarior est, & ad omnia domestico valentior ex Galeno. Maluæ satiuæ sylvestri quanto plus habet aqueæ humiditatis, tanto facultate imbecillior est. Id namq; discriminis est inter vtranq;, nempe quod sicciora sint sylvestria, mitia humidiora, ex Galeno. Agrestis daucus domestico minus est esui idoneus: ceterum in omnibus feruentior, & domesticus comestibilis quidem, sed imbecillior. Sylvestris eruca multo satiuæ acrior, vrinas vehementius pellit, ex Dioscoride. Pastinaca sylvestris miti efficacior, sed cibo ineptior, quod idem Galenus confirmat. Amaræ amygdalæ oleum dulci in omnibus efficacius habetur. Origanum agreste vtroq; satiuo valentius, Galenus panacem heracleon vocat, ramulis tenuibus, radice tenui, superuacua. Smyrniū, quasi agreste apium, satiuo valentius, & sic de cæteris.

SYLVESTRIVM ANIMALIVM FORMA, ET VIRES.

Cap. XXXVII.

AD E M de sylvestribus animalibus dicenda, & prius de feris, quum natura sint prius. Quorum aspectus strigosus, fœdus, & macilentus, duris, densis, rigidisq; pilis hispidus. Caro neruosa, & scabra. Ossa, vngues, spinæ magnæ, duræ. Pili colore flauis, oculi crocci, stercus minus fœtens, Paucifera sunt, & plus ossibus, cornibus, vnguibus & pilis abundant domesticis. Vires in operando strenuiores.

Sed descriptionis causas afferamus. Aphrodiensis animalium stercus sylvestrium minus fœtens domesticis esse dixit, aliquorum enim excrementa paulisper aroma olent, quia cibo sicciori, simpliciori q; vescuntur, vehementiusq; laborant: stercora verò domesticorum magis fœtere, quod vario, humidoq; cibo vtantur, atq; plus satis, quàm egeant, cibo indulgeant, minus exerceantur, ac minus calore abundant; vnde cum
cibus

cibus minus concoqui, ac satis diffilari per copiam non queat, putrescit aliquantulum, itaq; grauius foetet. Plus ossosa, ob terrestre alimentum, quo vtantur, vt diximus in plantis. Oculis croceis sunt ob biliosum temperamentum. Sed praecipue syluestria animalia cornibus, vnguibus, & exertis dentibus, & lichene etiam in cruribus armata sunt, vnde maxima constringendi vi praedita, nam haec ex terrea mistura proueniunt, ex qua constant, & quanto magis ijs praedita fuerint, maiorem siccitatem ostendunt, & terram missionem, vt diximus in plantis: & quanto magis longioribus spinis, fructibus lignosis, & corticibus cooperiti sunt. Possunt idem ostendere pili densi, durissimiq;. Aueroes in Colliget. Vngues, clauis, & spinae simpliciter significant, quod multum est in eis terree, & multae squamae laudantur in piscibus, & magis squamosi, & duriori carne intesti syluestriores sunt. Vires, vt diximus, syluestrium semper sui generis domesticorum valentiores sunt in operando. Amplior potentia feris eiusdem generis animalibus, dixit Plinius. Sed hisce exemplis manifestius fiet. Onager ferus asinus, durioribus pedibus, strigoso corpore, & velocissimus est ex Oppiano, capite valens, corpore indomitus. Plinius quum ex asinino lacte, & ossibus remedium contra venena quaedam recensuisset, omnia eadem onagris efficaciora esse subiugit. Bubali ex genere syluestrium bouum sunt, robustiores, cute durissima, membris macilentis, pilis nigris, fronte aspera, & crispa, cornua intorta nigra, carne dura, caseus solidus, & terrestris. Capreis, siue dorcadibus rubet corpus, pedes longi, caput ornatum cornibus, aures altae, pilosaeq;. Plinius calculos expellere caprarum fimum dixit, & efficacius syluestrium, cuius carnes frigidae & siccae. Catus syluestris densiore, & oblongiore pilo, colore fusco, scilicet subflauo, cuius pinguedo, sicut cetera membra, omnia sunt efficaciora domesticis ex Rhasi. Apri sunt sues syluestres, colore spadiceo, nigricanti, pilo durissimo brutum & terribile animal, iratum dentibus pilos canum adurit. Cuius caro callosa siccatur, & corroborat, auctoribus Hippocrate, & Celso: effectus in remedijs vtrorumq; similes, solum tantum differentes, quod animantium ferarum partes minus humidae, minusq; frigidae iisdem ex materia fueris animalibus. Nullus animalium magis cornutus quam Ceruus, pulchritudine, & magnitudine cornuum ramosorum omnibus feris antecellit, ex Oppiano. Vltus ad dysenterias valet. Arietes cornuti sunt, ad sistendos menses valent. Cornutus & taurus, & sanguinem cohibet ex Galeno. Elephanto dentes exerti, cuius vltus ad sanguinis sputum ex Dioscoride. Sus exertis dentibus, & duris fetis riget: cinis ad sanguinem inhibendum fluentem valet ex Sexto, & ad procidentem sedem ex Aetio. Melis dentibus armatus, ad sanguinis deiectionem praestat. Testudo, maxime crustata est, cuius ambusta testa sanat fistulas, & defluentes capillos. Accipiter vnguibus, & rostro armatus, triti vngues ad dysenteriam valent. Gallus vnguibus, rostro, & calcaribus valet, ad sanguinis, & vulnorum fluxiones valet. Anser rostro maxime lato, eius sanguis sanguinem sistit ex Plinio. Anas ad eadem. Cycnus eius loco supponitur. Hystrix aculeis horret, quos habet pilorum vice: stomachum roborat, hydropem mitigat sua siccitate. Idem de alijs suspicandum.

DE PHYSIOGNOMONIA, ET VIRIBVR DOMESTICARVM
plantarum, & animalium. Cap. XXXVIII.

ICVRVM formae & vires contrariae sunt feris, & si ex oppositis facile suae oppositae cognosci possit forma, vberioris doctrinae gratia eam delineare non pigebit, vt mutua inter se collatione, facilius cognoscatur, perdiscaturq;. Urbanae sunt, quae industriae & artis mangonio iurae, quod indulgentiori caelo, quod lautiori, habitioriq; cibo fruuntur, alacritate, maiestatem quandam praesferentes, per amoenam aspectu lasciuunt, hilari coruscant colore, & fructus sapidiores largiuntur, eadem postea si artis praesidio destituantur, prioribus opibus exuta, ad pristinam sortem desciscunt. Ob id Hipponi optimè

optimè videbatur vrbatum, & syluestre non esse in plantarum familia, sed feras esse, quæ feris, neglectisq; locis nascerentur, cicures verò, quæ ab olitorijs in hortis alerentur: sed de his subus in nostris libris de Agricultura pertractauimus.

A DEXTRIS tabella trigesimosextimo capiti affixæ, satiui rapi iconem spectabis, nam si singulis capitibus easdem appinxissimus, negotium o,erosius redderetur.

Vifenda specie, & peramœna elegancia plausibilior spectantibus se offert vrbanae plâtae hilaris aspectus, ac velut iœminea mollitie lasciuiens. Assurgit enim caule habitiori, rotundiori, læuore, & crassitie insigni, ac summotenus multo foliorum stipatu. Folia exerie mollicella, deorsum repanda, deuxaq; , & quasi suo oneri deficientia, latiora, crassiora, rotunda, vel si mauiis, obtuso mucrone in latius se pandētia. Luculenta in ambitu foliorum cesarie, saturatè virentia, multiflora. Flore hilari, specioso, vel lacteo cādente, vel suauī rubore, vel sanguinea purpura maxima venustate micanti, qui hebetiorum halitum eructat. Fructus, quos ostendit maturat, & sæpius verna & autumnali foetura biferos, nullo, vel tenello intus ligno, dulces & saposos: tota planta dulcis & vesca. Radicibus prolixis, longè, lateq; reptantibus, sed medicæ rei consultis ignauioribus. Et tādē vrbanae plantæ forma planorum accolę adēō similis, vt nisi propinquius spectes, eandē putes. Solum quod hæc viridarijs multis blanditijs, artis mangonio conquiritis, delicatius quid, & habitus præmonstrat.

Sed vrbanae effigiaturæ rationes afferamus. Quod teneriores, molliores vrbanae sint, diximus superius ex Aphrodiseo, vrbana tellurem nouercam esse, & culturæ blanditijs, & humidiori cibo plantæ elaxantur, effœminanturq; . Ex contrarijs etiam causis Theophrastus maiora folia, ramos cortices, totamq; formam vrbanae tribuit; quippe laxiora, molliora, rectioraq; afferunt in læuiori caule. Multifloræ sunt, & artis cultura diutius florere dixit. Vt etiam accidit pentilibus hortis excultis, qui multis folijs, & floribus cumulantur. Mollibus folijs sunt, quod indicat Aristoteles Problematum libro, loquens de lanis ouium. Concocta enim quęcunq; molliora inconcoctis sunt, & copia excrementi mollitiem pili gignit, vrbana ex lætamine concoctiora, & ex rigatione vberius ministratur alimentum. Solanum hortense syluestri molliore folio, sic helxine, & ocymum, platanus humida est, & lato folio insignitur, sic & ficus. Præueniuntur à syluestribus vrbanae germinatione, & fructificatione, quia ex passione, & ablaqueatione, vt diximus, ab it arboribus genitalis calor, resoluitur, & frigescit: calor enim est, qui ad germinandum arbores mouet, dein ex amputatione vulneribus faucia constringuntur, & infirmæ laborant: ramuli enim ex quibus primitus germinationes erumpunt, abscinduntur ab arte, demum quum humidiora sint culta, vt absoluatur succus, diutius immorari necesse est. Sed quanto exculta arbor germinandi, & fructificandi celeritate inculte arbori cedit, tanto etiam fructus specie, & bonitate, & copiarum collectione illam viacit. Agrestes enim festinant, haud perinde habēt in pœnu materiæ apparatus, in cultis verò cunctatio substat fructificationem: nam vbi vis illa se colligit, expedita, & expromptam operam habet, & fructificationem, facitq; succus in ijs, quod in aquis fit, quæ obice aliquo impedita, impetu demum erumpunt magno, deinde iniqua pensolatione, ex robustitate maturitas impeditur: in mitibus verò, quia minor copia, exactius opus expeditur. Præterea agricolationis ars superuacua tollit omnia, sic arbores fiunt spiratiores, & rariore: faciliusq; admittitur aer: & stercore adhibito fiunt laxiores, & humidiores, ob id succos suos non ad compactam eorum densitatem absorbent, vt feras; sed amotis interceptoribus ad exactam fructificationem impertiunt. Hæc Theophrastus: sed ego adderem, quod in agrestium partu est etiānum tempestas acerbiscula, mitiū verò clementiori tempore aerem habent fautorem, & coadministrum. In feris arboribus semen & lignum exactum erat ad speciei propagationem, in mitibus verò

verò Agriculturae opera: scilicet fossione, & arboratione, & irrigatione pulpa ad hominum esum fit esculentior. Vinificatur succus ab arbore ob proprium alimentum, & a pulpa, & semine intus, sed primum ab arbore exugitur, & ob id ubi arbor succulenta, fructus pauciores sunt, tantum subtrahitur, subripiturque fructibus, quantum accedit arbori: duo reliqua, scilicet semen, & fructus aduersantur inter se, si luxuriat nucleus, pulpa fit macilentior, vberè pulpa, semen fit strigosius, & castigatur excrescentis ossis magnitudo: Mutuus est responsus damni & accessionis. Alia ratio est. Arbores cultu effœminari, & fœmellas fœcundiores esse: fiunt enim cultura laxiores, per quarum meatus succus vberius hauritur, modificaturque eiusmodi succus ab ipso plantæ calore, ab arte aucto, ne luxuriet. Cultura officij est, inquit Aristoteles Problematum libro, vt concoquat, reddatque efficax alimentum, quo genus mite, vrbantumque fructuum consistit. Quæ igitur mitigatione, informationeque huiusmodi creatur, hæc vrbani vocabulo significamus, eo quod quasi solertia hominis educata, eruditaque meliora euadunt. Constant & vrbana succo minus acri, & vehementi. Fructus molliores, dulciores, & sapidiores cultura fiunt, & mutantur sapore, odore, colore, & magnitudine, idque ex alimento, abeuntque cultu ex syluestribus in vrbana. Lignum acinorum punice adimitur fimo suillo, & aquatio eas dulcorat. Sic vrina, pellium strigmentis, & sordibus myrto congestis, quum germina profiliunt, fructus sine interiori nucleo redditur. Demitur & amygdalæ amaror fimi acrimonia. Sale excitur, & educitur plantæ asperitas. Et feruentis aquæ aspersu meliorescunt malus verna, & myrtus. Cucumerum semina lacte, vel melicrato macerata, succi dulcedinem conciliant. Olera detonsis superuacuis meliorescunt, dulcescunt, & tenerescunt: quia radices robustiores hauitu alimenti vegetantur, & tollitur acredo. Calida aqua si rigetur ocymum, lætius profilit: salis quoque aquis exhibitis brassicæ & palmæ, tollitur innata brassicæ amaritudo & asperitas palmæ, & pro vtraque dulcedo subit. Conciliatur ex fossione fructus magnitudo, sapor, & suauitas: nam iuglandi, & amygdalo cortices, coria, & testæ, quæ sunt extima munimenta, minora, & facilia fiunt, & nuclei maiores, quippe alimenti copia humescunt arbores, & pulpam augent fructus, & acquirunt arbor robur, & fructus bonitatem. Sed fructus ignauius halant, & dulcibus nulli odores, & eò minus, quò dulciores sentiuntur. Mala dulcia odorem minimè remittunt: nam succus dulcis crassior, & terrestrior est, quum fructibus fuerit admistus, odor autem humore tenuiori, sicciori, prospiratuque facili conflatur: sic dulce pertinacius esse censetur, quam vt tenuem possit auram in nares expirare. Saporis dulcedo ex crassescente fit succo: nam senescente fructu, & Sole seruefaciente dulcior efficitur: crassantur fructus exempta aquosa parte, & saporis excoctio non consummatur, nisi ad plenum excoctum sit. Sed odor, vt diximus, non nisi prima coctione fit, vt ad plenum coctum non sit: ob id excoctus iam succus pauciorum halitum, & auram potest eructare, tunc enim minus odoris eiectione, quumque coctum crassior exultat, dulcedinem sensui gratam usurpabit, vrbantum, quod perfectiorem ad piscatur concoctionem, alimentoque saturetur, succos ad dulcedinem vertit, sed odoris ignauiam & hebetudinem colligit: etenim humor se largius admittens, odorem obtundit, & eius habet acrimoniam, quum enim siccum carni permistum gerat. Præterea quæ largum exhibent odorem, mollitiem nullam gustui representant, vrbantum omnia quum mollia sint, validius odorare non possunt. Sed vires videamus. Excultus ager siccior & tenuior redditur, quia deletis arboribus Solis ardorem excipit, & flatibus vndique perflatur. Sunt etiam calidiora mitia feris, ex ficu succo lac contrahitur, caprifici verò minimè, aut prauè, maiorem ergo vim habent mitia. Auerroes etiam in suis Colliget ait. Quæ nascuntur in viridarijs plus habent humiditatis, vt ficulæ nascentes in hortis. Vnde vt syluestria erant mitibus sui generis frigidiora, siccioraque, sic erunt mitia feris calidiora, humidioraque sui generis. Hebetioris virtutis sunt, quia maiora sunt, bliteum virum vocabat coniux suum, quum magni corporis, & imbecillis foret. Diximus in

Physiognomicis, magnos viros minus robustos esse, & contrariã causam in præcedēti habuimus. Rapū letū agrū, & crassū optare scribit Cato, Columella putre, solutū, pluribus arationibus subactū, & rigū. & si tali solo non seratur, mutari in brassicā, ex Galeno calidū & humidū est. Napus pingui, & soluto, nec duro nascitur, alio loco degenerat in rapū, vnde pluribus arationibus subactū, & largiore stercore satiatū desiderat ex Columella. Galenus caliditate, & multa excrementitia humiditate pollere dixit. Buglosū pingui, soluto, humido, & subactō solo nascitur, ex Galeno calidū & humidū. Asparagū locū subactū, crassum, & humidū exoptulare Cato scripsit, & Palladius: Auicēna calidū, & humidū dicit. Malua pingui solo, & humido gaudet letamine ex Palladio, solū, in quo feritur, pingue facit, ex Plinio: calidā, aqueāq; esse scribunt. Cēpa terrā pinguem, vehementer subactā, irriguam, & stercoreatā quærit ex Columella: Auicenna calidā cum superficiali humiditate dixit. Carduus eandē terrā ex Palladio postulat: calidus inclinās ad humiditatē est ex Auicenna. Sequuntur animalia domestica, quorū formā, & vires ex contrarijs iudicamus, vt de plantis fecimus. Urbanorū animalū aspectus nobilior, hilariorq;, mollibus pilis, extensis, sericeis, veluti lanugineis. Caro pinguis, mollis & delicata, vbi nec nerui, vel venæ appareant. Ungues & ossa parua, color rubeus, hilaris, oculi charopi. Multipara sunt. Caro dulcis & sapida. Vis in operādo effœta. Sui generis calidiora, humidioraq;. Sus domesticū animal, carnes optimas omnīū carniū habet, præstant quæ non multum pingues sunt, facillimē concoctū, & suauissimē. Calidē sunt, humidē, excrementitiq;. Caprę carnes solidæ sunt, dulces, & temperatæ æstatis tempore ex Hippocrate. De reliquis eadem, quæ clarissima sunt.

PLANTAS, QUAE ALIARVM PLANTARVM SIMILITVDINES frondium retinent, similes virtutes possidere.

Cap. XXXVIII.

HX plantarum partium facie vires nancisci docuimus, sequitur ergo ex his, vt quæ alterius effigiei similis fuerit, & viribus quoq; par, vt altera alterius loco cedat, quas Medici vicarias, vel succedaneas vocant. Ex his magis veritas elucescit eorum, quæ diximus. Nec solum ex partium similitudine compares virtutes cognoscuntur, sed odoris, coloris, fructificandi modi, florescendi, crescendiq;. Sapores omittimus, quum satis, superq; ab alijs tractatum sit. Diximus in humana Physiognomia, qui alteri similis erit, & in moribus similem esse, idem de herbis pronuntiamus, quod in eiusdem generis herbis facile est videre, quod eiusdem sunt virtutis, & quanto magis inter se assimilantur, tanto plus virtutes consimiles, & quanto minus, plus longē distabunt. A folijs incipiemus. Rubia asperos habet caules, per interualla orbiculato foliorum ambitu, asperitate vestium tenaci, aperiē in totum similis. Aduersus serpentum morsus foliorum succus auxiliatur. Hypericum, ascyrum, androsæmum, & coris, ad eō inter se similes sunt, vt discriminis parū, aut nil intersit, vt vna nota, cæteræ latere nequeant, digitis contrectatę sanguineum succum fundunt. Ad eadem ferē præstant, ad ischiadicos, ambustos, vulnera, & biliosa excrementa pellendo. Meo, & anetho neutiquam dispar facies, vt ex frequenti in eas intuendi consuetudine vix internoscas. Vrinę difficultati, & torminibus medentur, & inflationes discutunt. Anethum ad eō fœniculum æmalatur, vt sæpius colligentes fallat, nisi gustum, & odoratum consulant. Lactē replent vbera, menses sedant, & vrinam cient. Acoro, & iridi eadem facies: ambo excalescunt, torminibus, conuulsis, lienosis medentur, serpentum ictibus, & muliebribus affectibus inuicem apponuntur. Odoratus iuncus inodoro persimilis. Vim eiundę vrinæ vterq; retinet, menses pellit, caput aggrauat, antidotis admiscetur, & sanguinem reijcientibus subuenit. Dictamno tanta pulegij effigies est, vt aliquibus syluestre pulegium dicatur. Præstat ad omnia, ad quæ satium pulegium. Saturcia thymo similis: vtilitate,

litate, & facultate non diuersa: si consimili modo sumptitetur. Abundè exprimit foliū flores, & faciem teucrium triffaginis, vt qui minus eas norint, vernaculè omnes vno nomine chamedris vocent: lienosis & aduersus venena valent. Nasturtium sinapi, & crucæ facie & viribus affine: alopecijs medentur, lieni, lepræ impetigini & alijs. Inter filicem, filiculam, & dryopterim multiplex, & concors parilitas, quasi ex eadem familia: latas tincas excutit folijs, & recentia folia in oleribus cocta manduntur, vt ventrem emolliant: mulomedici equis dryopterim deuoradam dant aduersus intestinorum vermes, & præcipuè filiculæ vis ad soluendam aluum. Abrotoni fœminæ facies omnino se riphio quadrare videtur, mutua collatione Dioscoridis: iisdem ferè pollent viribus: seriphium interaneorum animalia, tincasq; enecat, & Galenus eadem præstare posse abrotonum scribit, quum sua amaritudine lumbricos interimat. Sycomorus ancipitis naturæ & formæ, ex ficu & moro mixta arbor, vtriusq; retinens arboris facultates. Sycomori fructus stomacho anuersantur, succus illinitur contra serpentum morsus, discutit collectiones coctioni repugnantes. Morus stomacho inutilis, valet ad phalangiorum morsus, tubercula discutit. Sycomori succus vulnera conglutinat, & emollit. Ficus stomachum lædunt, lac illitum duritias discutit, parotidas & turunculos emollit, venenatorū ictibus, conglutinat vulnera & carne replet, oras committit, non secus atq; emplastra, quæ vulneribus cruētis iniiciuntur: sic de scorodropaso, zeopiro & alijs dicendum. Et ex confusis quercus & ilicis naturis Theophrastus *πελασσόριον*, quasi suberiquercum dixit, Pino, pinastro, piceæ, larici, abieti, non alia facies & natura, tam ipsæ, quam earū resinæ. Inter lentiscos & terebinthos arcta similitudo, vt non facie absimiles plantæ, sic similibus pollent viribus ex Dioscoride, idemq; earum resinæ eodem paratè modo, & sumptæ operantur. Sabina multam cum cupressò similitudinem sortita est: carbūculis, & vrinis medetur. Iuniperi, & cedri non dispar forma, & præcipue in baccis: ad amolienda venenorum animalium nocumenta, tussi, leprosis, ruptis, & conuulsis auxiliantur. Fraxinus & dictamnium album folia similia ferunt: pollent aduersus serpentum ictus, & læthalia venena. Quercus, Græcorum fagus, esculus, & ilex non solum consimiles, sed cognatos fructus proferunt, & consimile munus obeunt. Ledum & cisthus similes, & iisdem effectibus pollentes. Siliqua, & castia cognatæ: alium soluunt, & vrinam mouent. Smilax aspera valdè quam imitatur aspectu & loris longius subter humum excurentibus sal saparillam, vt ferè à multis eadē opinata, & vires neutiquā dispares. Aronis nil omnino reclamant à dragontij folijs, radix, semen, & folia eiusdem commodi comperta. Phyllirea folijs oleæ: ad ea utilis, ad quæ oleaster, vt altera alterius vicaria succedat, cum adustione est opus. Idem de alijs dicendū, ne longius sermo protrahatur.

PLANTAE SIMILITER ODORATAE EARVNDEM VIR-
tutum compotes sunt. Cap. XXXX.

IC etiam si eundem odorem referunt, & easdem vires retinebunt. Vnde si qui sunt, qui ex odoribus vires nancisci negent, aperte mentiātur. Exempla aliqua afferemus, vt ijs edoctus Phytopta, ex se alia conijciat. Zedoaria citri odorem refert, eiusdem fructus facultatum copios, subuenit cordi & contra venena valet ex Auicenna. Melissa citrigo dicta ex citrij odore: serpentum & scorpionum venenis resistit, pestilentes febres, bilim sanat, & confert cordi. Ocymum citratū dictū, quod corticē citrij mali redoleat, ab eo nullatenus distat & odore eximie fragrantie, & cordi amabiliore, vnde datur vtiliter deuoradis, vt languidos spiritus reuocet animo lapsis. Garyophylli flores omnium speciosissimi, sic vocati, quod cū garyophyllis exoticis habeant odoris cognationē, ac nonnullam caliculorum cum antophyllis similitudinem, aduersus pestiferos affectus eos miscent in antidotis, mirificè etiam commendatur comitialibus

& alijs, quibus antophylli valent. Ocymi genus est, quod garyophylli fragrantiam halat, garyophyllatum ocymum vocat. Est & aliud apud nos, cuius folia, plantaq; odore garyophylli cum citrio confusa iucunditate: olfactu cor, & caput roborat, cardiacis affectibus succurrit, animiq; mœrorem in hilaritatem conuertit. Est herba, cuius radix eximij garyophyllorum odoris neminem latet: quippe garyophylli suauitatem halat, vulgò garyophyllata dicta: eiusdem facultates assecutas nulli dubium est, sic & alia eius genera. Schoenanthos manibus confricatus rosea prerogatiua, fragrantiaq; cuiq; notus: sanguini reijcientibus prodest. Casia quoq; quæ Zizi vocatur, rosæ odorem refert: ad eadem, quæ iuncus præstat, ob id ex hoc pectines depurgando capiti ob odoris gratiam non insalubres fabricant, alabastrum, pyxides, & cætera id genus. Santalum album rosarum odore fragrat: ad capitis dolorem, cordis lætitiã & palpitationem valet. Bacchari eximia fragrantia gratia cinnamomæ radice: vrinam cit, menstrua pellit, contra serpentum morsus vtilissimè datur, partus extrahit, vnguētis præciosiss inferitur, oculorum vitijs præstat. Cyperus nardum odore æmulatur: vrinam cit, & calculis medetur, antidotis miscetur, vuluæ vitijs, & aquæ intercuti valet. Asarum nardi odore, quod & alij syluestre nardū appellant: vrinæ & hydropicis auxiliatur. A Mesue ad iocinoris infartus; subeuntibus cutem aquis, & scelleis infusionibus exhibetur. Phu aliqui syluestre nardum vacarunt, quòd cum quadam grauitate nardeæ suauitatis spiret: antidotis admiscetur, & vrinam mouet. Lauendula nostræ aromatica gratia, & spicæ fragrantia plusculum inest: à nardi viribus non longè recedit, ventriculum roborat, & iecur ab infartu liberat. Myrrhis dicta propter suaueolentiam quandam myrrhæ respicientem, cit mēstrua, & partus. Ab equapio fuit lachryma myrrhæ similis, Theophrastus in totum myrrham esse existimauit, Dioscorides smyrnion vocat, odore medicato cum quadam suauitate iucundo, acri, myrrhæ sapore, vt alterum alterius loco cedat: tussi, orthopnoicis medetur, partus extrahit, vulnera glutinat, menses & secundas pellit, & contra febres valet. Onotheræ radix, cum siccata est, vinum olet: in potu data, feras mitigat, & cicures reddit, illitu quoq; tetra vlcera mulcet. Ambrosia racemulos profert, odore vinoso, suau: illitu homores reprimat, qui in aliqua parte incumbuerint, & astringit, vt vinum, Botris suauem odorem spirat, Cappadoces ambrosiam vocant, etiam ab odore vini: orthopnoeas mulcet. Amomum odore origani est: à venenosis animalibus demorsis conuenit. Dictamnium olet pulegium, quare ab aliquibus syluestre pulegium dicitur, pulegio simile: præstat omnia, quæ fatium pulegium, sed efficacius multò. Alterum est dictamnium folijs sisymbrij, odor foliorū intersymbrium & saluiam iucundissimus: defunctos partus eijcit, venenatorum ictibus auxiliatur, vt saluia. Scordion folijs pullulat tetrum alij odorem subolentibus: vrinam cit, contra viperarum ictus, ad veterem tussim & ad menses valet. Alliaria tædioso odore & sapore allium refert, vnde indeptum nomen: vires vt allio, sed non adeo vehemetes. Nasturtium sinapi, & erucæ assimile: alopecijs medetur, lieni, lepræ, & impetigini, & alijs medetur. Iberis folia, & radices nasturtio similes, & odore: coxendicibus vtilissimè illinuntur. Xanthium odore nasturtiū imitatur: apuissimè tumoribus imponitur: nam nasturtium tumores, & collectiones discutit. Chamæpithys odore pinum imitatur: vrinæ difficultati, iocinoris, renū vitijs, stomachi, & serpentibus vlceribus auxiliatur. Hypericum semine resinæ odorem imitatur, ob id aliqui, chamæpithyn appellarūt: vrinam mouet, ambusta sanat. Ascyrum fructu resinosu, hyperico non absimili: ischiadicis, & ambustis medetur. Androsami comæ tritæ resinosu odorem reddunt: ambustis etiam, & ischiadicis profunt. Trifolium asphaltion folia recentia habet: quorū odor ruta, adulta bituminis: comitialibus pleuriticis, vuluæ vitijs, & serpentum moribus fert opem, & purgationes cit: vt ruta vrinam mouet, lethaliū medicamentorum antidotū, laterum doloribus, vuluæ strangulatu, comitialibus, mēstrua mouet, inefficaces serpentum virus reddit. Pimpinella commendatur melonis, & cucumeris odore, reuocat olfactus,

factus, quem animus deliquerit. Alfine cum teritur odorem cucumeris reddit: vim refrigerandi habet, oculorum inflammationibus subuenit. Sic nepeta gratū pulegij odorē æmulatur. Dictamni tertij generis foliis inest odor inter sisymbriū & saluiā iucundissimus, thymū, serpyllon, thymbra, & lōgē suauissimū sampucus odorē expirat eūdē, artemisia minor odorē sampuci refert, trifoliū crucā subolet, & aliaq; quæ piget referre.

QUOMODO VERA PLANTARVM NATALIA VESTIGANDA, perdiscendaq; fuerint. Cap. XXXXI.

AM affatim demonstrasse opinamur, quomodo plantæ ex natalibus locis manifestas qualitates hauriant, & animalia, & quomodo itidem ex earum effigatura pernosci possent. Idemq; in humana Physiognomonia dicebamus, homines ex regionibus mores sortiri. Sed difficultas, quæ in homine exoriebatur, eadem plantis contingere videtur: nam si homo vbi nascitur, ibi semper permaneret, facilè mores & qualitates illius illicò pernoscerentur, sed quia nunc huc, nunc illuc peruagatur & per varias regiones, cum aliis gentibus permiscetur, ex corrupto, & permisto semine, variaz & mistæ hominum qualitates variantur, & adulterantur. Idem & de plantis dicendum: nam si plantæ, vbi à cæli, & terræ mistura oriuntur, ibi semper permanerent, nec ab earum locis dimouerentur, facilè manifestæ earum proprietates dignoscerentur, Sed quia diuersis in locis & plantæ, & semina deferuntur, ex his figurarum, & qualitatum confusio, & adulteratio nascitur. Hæc equidem clarissimè declarat Theophrastus. Loca sibi quæq; accommoda vendicant arbores, non solum illæ, quas operoso, & peculiari habitu natura creauit; sed quæ communi, vulgariq; discrimine habentur, quippe quum aliæ sitientes adament tractus, aliæ humidos, aliæ hybernos cupiant, aliæ Soli expositos, & aliæ opacis à vento ociosis, aliæ apertis gaudeant, & aliæ palustribus, aliæ montosis lætentur, vt diuidere authores consueuerunt. Sed fortè non semper eadem appetunt loca; nec vna de causa: sed varia quadam ratione, quæquæ naturæ cognatione quoq; ad locum proprium ducitur, quemadmodum ea, quæ sua sponte proueniunt. Spontaneus autem exortus expressius naturam ostendit: siquidem ex eisdem generationes, & nutritiones, & singulorum diuisiones agantur, necesse sit: videlicet caliditate, frigiditate, siccitate, humiditate. Quærent enim omnia, quæ sibi pro suo temperamento commoda forent. Adde quod & similes locum exigant similem, & dissimiles dissimilem, quū scilicet naturæ aliqua diuersitas adest, & cætera. Harū optimè plantarū Phytoptam consultum esse debere: vera plantarum natalia callere iubemus, nam non illico, quum intuebitur plantam secus aquā, aut fluenta natam, aquæ alumnam, aut palustrem plantam illam iudicare debet, & ex inde humidam esse: nec quascunq; super montis vertices viderit, siccas dicat, nam facilè montana planta casu, vel arte iuxta aquas sita & concipere, & viuere, & fructificare poterit, & sic palustreis in montibus. Plantam enim ex calida zona delatam, blanditiis, aliisq; illecebris etiam apud nos viuere posse cogimus. Multa sunt Romæ sata, & delata peregrina, sed semper paulatim defecerunt, & ad sua loca reuersa sunt. Sed frequenti inspectione attendere debet, obseruareq; quali solo, cælo, situ, & cultu nasci solita sit, & viuere, & cum id diutius obseruauerit, tunc sine dubio pronunciare poterit qualis loci sit inquilina. Multum ad id conferre possunt historiae Theophrasti, principis in describenda plantarum historia, deinde Dioscoridis, qui ferè omnia ab eo transcripsit, & quæ nouerit, & quæ ignorauerit, inde alios Agriculturæ, & plantarum scriptores: idq; potius in syluestribus herbis, & sponte nascentibus attendendum, quàm domesticis, nam illæ minus fallunt, & simpliciores. Urbanæ sæpè habitum, & formam mentiuntur: vbi hæc omnia consideraue- rit, tunc poterit sententiam proferre.

IO. BAPTISTAE PORTAE
NEAPOLITANI
PHYTOGNOMONICORVM
LIBER TERTIVS.

PROOEMIUM.

AM plantarum formas, earumq; manifestas qualitates, quas è natalibus hauriebant, explanauimus. Nunc se ingerunt similitudines, quas rerum parens Natura edit, ut nobis argumento, & emolumento esse possint ad intimos eius recessus penetrãdros, & secretiores vires dignoscẽdas. Modus nullidum cognitus, respondetq; illi, quo in humana Physiognomonia ex apparentibus in facie moribus internos perscrutabamur. Exempla, quæ prius spononderamus, in peculiaribus eorum memoracionibus afferemus multa, quibus admonitus, edoctusq; Phytopta ex se multa, & mirabilia poterit coniectari. Sed ut negotiũ auspicemur, operæ precium erit, quæ scripturi sumus summatim ordine diuidamus, diuisa ordine, dilucidioris doctrinæ gratia, cõplectamur. Nos plantarum similitudines hoc libro attentius expẽdemus, quæ nostri corporis partes facie, & figura mentiuntur, sat agens Natura eas illis membris posse mederi, vel morbis illis opem ferre, qui eisdem mēbris

bris accidere solent. Sed quia uniuersa corporis partes similes, vel dissimiles sunt: similes vocamus humores, nervos, carnem, ossa, & similia: dissimiles os, oculos, nasum, manus, et eiusmodi, & has in externas, internasq; subdividimus; externa, quae oculis subiiciuntur, testiculi, dentes, manus, internaepar, cor, lien, & pulmo. His veluti summis dicendorum fastigijs constitutis, ab humoribus incipiemus.

PLANTAS HUMORIBVS, VT HOMINES CONSTARE,
eosq; nostri corporis humores augere & purgare posse.

Cap. I.

DIXIMVS in huius operis vestibulo, vt in hominum, reliquorūq; animalium, ita in arborum corporibus ossa insunt, medullae, venae, & sanguis. Humor enim qui corpori subest, earum sanguis intelligi debet, qui atra, fuluaq; bile, vel pituita redundat, & quibus illorum aliquis superabundat, ex illius humoris praedominio sortietur nomen: nam & plantas biliosas, cholericas, pituitosas & sanguineas vocare solemus. Et quemadmodū in humana Physiognomonia varios mores perscrutabamur ex humorum coloribus, qui scilicet sanguinei, biliosi, cholericī, vel pituitosi fuerint, ita liceat ex plantarū humorum coloribus, quis humorum eis praedominetur cognoscere, & quibus morbis mederi possit. Abundat enim aliquibus plantis luteus, alijs ater, alijs sanguineus, candidus, lacteus, serosus, aut viridis, & alijs in radicibus, alijs in fructibus, alijs frondibus, sed cunctis praecipuē in floribus conspiciuntur. Sed quum perpaucae sint plantae, quae peculiarem sibi colorem vsurpent, alius in radicibus, alius in fructo, fronde, & flore insit, ita vt simplex praedominatio, ita mista iudicabitur. Nos plantis, & animalibus utimur pro alimento, vel medicamento, vel utroq;. Si aliqua continuo nobis vsu, & esu fuerint, quum earum substantia in nostram naturam conuertatur, nostris corporibus eas qualitates imprimunt, quas possident, vt si supra modum biliosae fuerint, nostra corpora biliosa reddunt, si eadem cholerae, cholera reddunt, nobisq; morbos inducunt atrae bilis alumnos: vt psoras, scabies, impetigines, elephantiasis, & atrore suo oculorum obscuritates. Mithridates haustus quotidie venenis, illi ex consuetudine innoxia fuerunt, vt captus à Pompeio, se in carceribus interimere veneno non potuerit. Sic de puella Alexandro Magno missa diximus, cuius corpus in venenum conuersum erat. Contra verò si eisdem raro, vel pro medicamento utemur, nostris morbis medentur, vt quae biliosae fuerint, modo, quo à rei medices consultis propinantur, eosdem humores purgabunt, morbisq; illis medentur, eisdem famulantibus. Humores enim in corpus assumpti, sympathia illice, humores illos consimiles trahent, ac secum foras ducunt. Hinc quaestio dirimitur à Medicis exagitata, quanam ratione simplicia medicamenta nostri corporis humores purgent, quod non nisi similitudine & agnatione euenire videmus. Nec alio quouis simpliciore modo ingenua obsequiosa Naturae sedulitas, nullis similitudinibus parsura, mortalibus plantae dotes poterat demonstrare, purgandi, clarificandiq; nostri corporis humores, & morbos, quam suis florum, & aliarum partium coloribus, in quibus tanta varietas, vt ijs depingendis in tam magno suae fertilitatis gaudio lasciuat, vt ne vis humana quidem tam diuersis concipiendis sufficiat. Sed quia raro simplices colores sunt, vt diximus, ideo raro humor simplex curatur, sed binis, terniue saepius simul: ob id flaua bilis saepius cum pituita eicitur, plerunq; & cum phlegmate

phlegmate sanguis. Nos primo de simplicibus, mox de mistis loquemur, qui simplices adeo facile cognitu, ut ne mulierculæ quidē in ijs dignoscendis, & ignauiores errare possint. Sed hoc opus, ut magnum & utilissimum, ita difficultate plenum, tum quia non stabiles in floribus colores sunt: nam aliquæ sunt, quæ per ætatum curricula varios habent: nam initio ob imbecillitatem vnum ostendunt, adultiores verò vendicato sibi robore, alium, tum ætheris, situs, cultus, & soli dissidijs variantur plantæ colores. Agrestior enim facta planta biliosa redditur ob siccitatem, cultu blandior facta, humidior, ut in animalibus videm⁹, & affatim de his in nostris Physiognomonicis loquuti sumus. Præterea antiquiores, qui de plantis scripserunt, earum colores describendo, tam variè & perplexè loquuti sunt, ut non solum inter eos, sed nec idem author satis sibi constet. Rubrum enim colorem, rufum, sanguineum, puniceum, & phœniceum vocare solēt, & cæruleum, purpureum, rubrum, flauum, nigrumq;: si croceum flauum, rubrū, & hyacinthinum. Expedi igitur Phytognomonicæ, ut diligenti examine, & *avrophia* expendat colores ipsos, & præsertim vernaculi loci, ac pro confesso habeat nullo decentius modo quouis cœlo, terra, & situ Naturam herbarum colores demonstrare, quam optarem, quibus illius loci morbis opem ferre possimus. Mundi enim tractus, qui longiori diuortio sciunt sunt, alios morbos, & alios plantarum colores pariunt. Plinius hanc nostram Phytognomonicā augurando, dixit. Pinxerat Natura ipsa remedia in floribus, visuq; ipso animos inuitauerat, etiam delicijs auxilia permiscens. Inde excogitauit aliquas aspectu hispidas, tactu truces, ut tantum non vocem ipsius fingentis illas, rationemq; reddentis exaudire videamur, ne se depascat auida quadrupes, ne procaces manus rapiant, ne neglectu vestigia obterant, ne insidens ales intringat; his muniendo aculeis, reliq; armando, remedijs, ut tuta, & salua sint. Ita hoc quoq; quod in his odimus, hominum causa excogitatum est.

HERBAS ET ANIMALIA, QUAE DAMNA, EADEM REMEDIA PRÆSTARE.
Cap. 11.

ED quia plerisque video anxios torqueri, nec admittere posse, ut eadem quæ sint alimenta, possint quoq; eadem esse medicamenta, & quæ damna, eadem remedia afferre, & si de his alibi longius disputauimus, lubet nunc aliquibus exēplis comprobare in omnibus maximi Dei operibus, ubi malum, ibi remedium. Vinum largius ingestum, inebriat; arcemq; mentis turbat: Democritus vini desideria sanie tradit aboleri, quæ putatis vitibus emanat, in scio temulento potui oblata; & sic quam vitis attulit noxam, sua sanie luat. Beritius ebrios ad sanitatem producere promittit, aceto abunde epoto. Vitem laurus offendit odore suo, & corrumpere vinum facit, sed lauri ramuli à corruptionis labe vinum vendicant, dum cœlū tronitru concutitur. Beta & brassica simul nascuntur: si à brassica vini sapor in dolio corrumpitur; odore betæ, vel demersis folijs reparatur, ex Plinio. Si radicis betæ casu vinum in acetum conuersum fuerit, brassicæ radice indita, in pristinum statum redibit. Mira differentia candidis betis aluum solui, nigris restitui. Brassica aluum non percocta emollit, eadem bis cocta cohibet. Lens aluum adstringit; in cibo eadem minus percocta subducit. Pruna aluum fluidam reddunt: è radice cortex in vino austero decoctus, fluores reprimit. Cerasa aluum citat: eadem siccata sistunt, ex Plinio. Ficus recentes eduntur alui ciendæ gratia, quibus facile tamen iuuatur. Lapathi radix cum vino compescit aluum: folia adiecto sale, fluxam reddunt; herba etiam cit: semen constipat. Vuæ succus aluum laxat, acerbæ constringit. Morus matura mouet aluum, immatura sistit. Tingunt manus succi maturæ, eluunt acerba. Maculas vestium menstruatae mulieris non nisi eiusdem vrina esui Plinius dixit. Vuæ passa stomachum & interanea tentat, nuclej, qui in ipsis acinis sunt, remedium afferunt.

Menthæ

Menthæ & rutæ viridis vsus Venerē concitat, mulieribus siccæ ante coitum vuluis indi-
 cæ, conceptui resistit, ex Dioscoride. Melonum crebrior vsus genitale semen minuit,
 & in Venerem impetum aufert: semen autem desiccatum, contrariam his actionem ef-
 ficat, ex Simeone. Testiculi duplici ordine inferiore, & superiore, alterum alterius po-
 tu resolui: nam superior ad stimulos coitus, inferior ad inhibendos valet. Xiphiū
 geminis radicibus nascitur, vna super alteram insidente, superior ex vino pota Vene-
 ris concitatrix: inferior resistit. Asparagus proniorem ad Venerem facit ex Plinio, dara
 maribus genituram absomit, & adligata foemina abortitur, ex Dioscoride. Veratrū
 terribiliter vomitiones mouet: medulla in nimia purgatione data, vomitiones compe-
 scit, ex Plinio. Siccæ ficus sitim stimulant, recentes sedant. Sal in cibis editus sitim pro-
 riat, sub lingua detentus, & volutatus sitim, & famem propulsat, vt per biduum non
 famefcatur. Napelli vis adeo fera & immanis, vt in perimendis hominibus nullis ferè re-
 medijs occurrì possit; cum eo, vel propè nascitur antitoxa, aduersus eiusdem perneca-
 bile venenum antidotum, ex Auicenna. Alter napellus *murinus* vulgo dictus prioris
 pessimus, in floribus fert muscas, vel ei perpetuò insident, eius veneni antipharmacum.
 Eisdem fert oleander, quæ suo veneno resistunt, ex recentiorum inuenta. Catharides
 tritico, & frugibus nascuntur, halicæ, tragi, aut orizæ cremor ad epotas valet, ex Dio-
 scoride. Legumenta sæpissimè incoctilia nascuntur, propè ea nascitur orobanche, qui-
 bus addita, cocturam accelerat, ex Dioscoride. Iuniperi, & fraxini scobs pota necat, va-
 lent tamen ipsæ contra venena. Ferulæ ictus liuorem inducit, ex Aristotele in Problema-
 tum libro, cuius succus sigillata delet. Idem thapsia efficit, ex Plinio. Baculum ex aquī
 folio immissum in quoduis animal, etiam si citra deciderit defectu mittentis, ipsum per
 se se recubitu proprius adlabi, ex Pythagora: ex sua natura ossa fracta ferruminat. Spi-
 nosæ plantæ, quia sæpius incautos sauciant, remanentq; in vulnere aculei, spinas è
 corpore extrahunt, & vulneribus, quæ fecerint, medentur: Oxyacantha, quasi acutam
 spinam dicas, tacta manus rigidioribus aculeis ferit, radix illita aculeos, & spinas ex-
 trahit. Paliurus spinæ genus, atrociter manus trafigit, illius decocta radix, & illita tra-
 hit infixam corpori, ex Plinio. Idem de eryngio dicendum. Ex harundine fiunt sagittæ:
 sagittaria dicta naston, quasi sarçta: sua radice contrita & imposta stirpem è corpore ex-
 trahit, ex Dioscoride. Holcus in saxis nascitur, & siccis, aristas habet in cacumine tenues:
 hæc circa caput ad alligata, vel circa lacertum, adimit aristas è corpore, quare non nul-
 li aristidam vocat, ex Plinio. Capa incisa lachrymas mouet, olfactu ipso delachrymatio-
 ni, & caligini medetur, ex Plinio. Nasturtium ignei effectus, ob id caput tentat ex Nicæ-
 dri interprete, sed ex aceto sumptum, commotas mentes sedat. Mandragoras morion
 dicta deuorata, vsus rationis intercipit, sensusq; inopem reddit, ea vtuntur Medici,
 quum scindendi, aut incidendi necessitas adest: eius radix cum manico solano pota an-
 tidotum est, ex Dioscoride. Anacardia noxia sunt, & deleteria non vacant facultate: qui-
 bus remedium est oleum ex eorum nucleis expressum, ex Serapione. E cucumere sylue-
 stri succus, nisi maturius incidatur, exilit cum oculorum periculo, ipse tamen oculorū
 vitia, & obscuritates sanat, ex Plinio. Anagallis, quæ phœniceū florem ædit, sedem euo-
 cat, quæ cœruleum procidentem reprimit, ex Dioscoride. Lac ficus lac contrahit coa-
 guli modo, coactū idem denuò resoluit, ex Dioscoride. Vrtica extima superficie prurit,
 vrit, & calefacit: internus succus febriles cordis æstus mulcet: ipsaq; leui tactu pruritū,
 pustulasq; confestim adusto similes gignit, remedium in suo oleo. Rosarum virtus, &
 violarum purgatrix in supernis partibus consistit, astrictoria verò, & roboris altrix in
 internis delitescit. Lupini crudi coctioni non rectè parent: madefacti auaritatem cibi
 moliuntur, & stomacho fastidium detrahunt. Mneli: heus Atheniensis euboicas nuces
 coctu difficiles tradit; sed torrefactæ stomacho negotiū non faciunt. Mala, pyraq; dor-
 suarijs iumentis gestatu tam mirè graua sunt, vel pauca, vt operi quoq; viribus alioqui
 non impari, succumbant, remedio sunt si prius edenda dentur eis aliqua, aut vtiq; ollē
 N dantur,

dantur, ex Plutarcho, & Luciano in Asino aureo. Eadem in animalibus eueniunt, quæ in plantis euenire diximus. Nullum venenatum est animal, quod veneni sui antipharmacum in se non contineat. Canis morsus rabiem & hydrophobiam inducit; ad arcendos aquæ pauores; eo dente canis vtuntur, qui caninus dicitur, hunc a cane, qui non morderit exemptum, & folliculo inditum, pro amuleto brachio adnectunt, ex Dioscoride. Pili impositi inflicto morsum canis sanant, ex Galeno. Vermes è canino cadauere alligati, & sanguis eius contra pauores, ex Auicenna: salua in cibo data, vel canini capitis cinis, aut vermis, qui sub lingua rabidi canis inuenitur ex Plinio, vel hepar tokum, ex Galeno & Paulo. Inter omnes conuenit, si aqua potusq; formidetur à morsu canis, supposita tantum calici lacinia tali, statim merum cum discuti: videlicet prævalente statim sympathia illa, cum rabiem canum eius sanguis menstruus gustatum incipere dixerimus, ex Plinio. Capræ caro graueolentiam sudoris inducit, quod obijebatur Thebano athlete: hirci maturioris cornu rasum, vel exutum cum felle hirci fricantur alæ, & graue virus aboletur, ex Marcello. Caro & iecur hircorum epilepsiam inducunt continuo esu, cuius caro in hominis rogo tosta. comitialibus prodest ex Plinio. Qui carnes alces ederit, eodem morbo corripietur, sed dextri pedis posterioris vngula amuletum est, quam cum auriculæ sinistrae immiserit, sanatur. Ceruorū caudæ extremo venenum continetur, quod potum in syncopem, & mortem adducit, ex Auicenna: cuius antidotum est ipsius oculus, ex Ponzetto. Chalces suo morsu, aut mortem, aut vehementem dolorem infert: in vino pota, suos morsus sanat, ex Dioscoride, Plinio, & Galeno. Ictus marini scorpionis, eiusdem scorpionis imposito hepate curatur. Marinus draco venenosa spina pungit, cuius ictui ipse dissectus, atq; impositus medetur, ex Dioscoride, Plinio, & Galeno. Scorpius terrestris ipse, qui ictum vibrauit, tritus percusso loco impositus, suæ plagæ remedio est. Mus ipse araneus qui morsum intulit dissectus si imponatur ictui, sui veneficiū luit, ex Stratone apud Aetium. Viperæ caput, vel ipsa tota contusa, & vulneri imposita, medetur ex Dioscoride, & sic omnium serpentum. Cantharides proprio sunt veneno antidotum, si earum pedes, & alæ cum melle asseruentur, ex Galeno Asclepiadis autoritate. Rubetæ iecur duplex, alterum exitiale, alterum antipharmacum: lien cōtra venena, quæ fiunt ex ipsis, auxiliatur, ex Nicandro. Apibus cuspides venenatæ, remedio aduersus eas non differt, percussos eas bibere: mirum tamen est, venena portantes ore, figentesq; ipsas non mori: vel propolis alueorum aculeos infixæ corpori omnia extrahit. Inter omnia venenata salamandra scelus maximum est, cætera singulos feriunt, nec plures interimunt, salamandra sola populos necare improuidos potest: carnes earum superimponi conuenit Vermis exsiccat, & in puluerem redactus, propinatus ei, qui vermes patitur, omnes interficit, eicitq; è corpore. Lapillus cictus è calculoso, alligatus super pubem, leuare cæteros dicitur. Nidor combustorum animalium sui generis animalia fugat. Cremati scorpionis nidore, reliquos omnes protinus fugari, Diophane authore. Formicæ vnius crematæ nidore, cæteræ in fugam vertuntur. Si locustas capias, & aliquas combusseris, offensæ nidore reliquæ, obducta caligine cecutiunt. Erucas cōburunt aliquas agricolæ, vt erucas ex hortis fugent, & sic de cæteris. Hebetata aspectu menstruatæ mulieris specula nitorem recipere tradit Bythus Dyrrachius, iisdem auersa rursus contuentibus. Stellio sinistra manu detentus Venerem concitat, si transferatur in dextram, inhibet. Apocino è sinistro rubetæ latere osse proniores ad Venerem fieri, è latere dextro inhiberi. Squamæ è summa parte testudinis derasæ in potu date coitum cohibent, eo magis hoc mirum, quando totius tegumenti farina accendere traditur libidinem. Hinc & animalia, quæ cornua, enses, feros dentes, & exertos ferunt, & ampla eis vulnera inferre solent, secum & vulnerum medelam asserunt. Taurus animal robustissimum, capitis, & colli robore valet, frontem validam, & pugnæ idoneam habet, cornua infesta ei Natura dedit, vnde & maxima vulnera infligit: Præstantissimum sit glutinum ex armis & geni-

& genitalibus taurorum, vt recentes plagas sanet liquefactum, & tertio die solutum ex Plinio. Hirci cornibus impetunt, & deturbant homines; hircini cornu incensi cinis, vulnera glutinat, & sanguinem sistit, ex Plinio. Aper dentes magnos & exertos habet, à venatoribus venatione commotus, dens illius inflammato anhelitu tãtopere ignitur, vt si eo dente canes insectantes attigerit, statim ignita vestigia pelli ipsorum imprimantur, ex Oppiano, Xenophonte & Polluce. Apri simum adrupta, & conuulsa bibitur ex aceto, à Dioscoride. Canis dentibus acerbos infert ictus, cerebrum canis fractis ossibus medetur, linteolo illis superposito, quæ subinde assidue ferè quindecim diebus solidat ex Plinio. Equus dentibus & calcibus ferit, cuius sanguis alijs medicamentis admiscetur, & illinitur ad fracta, & luxata ex Theomnesto. Alia exempla addere poteramus, ni tædiosos esse vereremur, putantes hæc suffectura omnino refragantibus, à maioribus descripta, his maiora omittentes, à nobis, & recentioribus reperta, fide apud ardeliones caritura, quasi à nobis conficta.

QVOD NATVRALITER INTERNI ALIQUID EX COLORIBUS VENARI POSSIMUS. Cap. III.

ED num ex coloribus interni aliquid, vel manifestarum qualitatatum venari possimus ex naturalibus causis demonstramus, & quid de eis senserint maiores nostri. Galenus, & ab eo Auerroes in suis Colliget dixerunt colorum signa futilia esse, propterea quod colores non nisi in colorati superficie insideant, & sæpiissime fieri, vt partis qualitas, in qua est color, diuersa admodum sit à totius qualitate colorati, quapropter in calidis, frigidisq; rebus eundem colorem conspici. Albedo inquit in niue, calce, caphura, & sale videtur: secus in saporibus contingere, qui internarum rerum qualitates ostendunt. Sed isti neutiquã videntur seueriores veri exactores, quia id non iusta læce trutinant, vel ad examen reuocant. Quid enim commune habet nix cum calce? quid sal cum caphura? quum nos non de omni albo loquamur, sed vnus generis, vel speciei florũ, & in animalibus albus, aterũ color ex substantiæ diuersitate proficiscitur, vt de plantarum coloribus iudicandum censemus. Nec nos de colore in superficie sparso loquimur, sed qui in toto: nam foliorum, vel florum simul interni, externiq; colores digitorum pressu, attrituũ permisceri debent, discernereq; ex miscella prædominantem colorem, vt in saporibus accidit, qui dum res dentibus atterimus, sapes in superficie, & in profundo misti sentiuntur. Est & in lilij floris cuticula immaculata candiditas, si illam digitis presseris, miscella fit crocea; idemq; accidit in moschatulis rosis. Hyperici flores aurei sunt: folia viridia crocea, si manibus triueris, atru cruoris manus inficiuntur, idem & in saporibus accidere posse, nemo ibi inficias. Et vt omnis ambiguitatis faceffit suspicio, mutantur sapes, vt colores ex alimenti mutatione, cœli, situs, & cultus, vt superioribus libris disputatum est, mutanturq; qualitas cum sapore, & colore. Chamæleon herba, ex soli mutatione variatur, authore Dioscoride, vt hic viridis, alibi crocei, nigri, vel cœrulei coloris oriatur. Per ætatum curricula mutantur colores cum qualitate aliquibus herbis. Leucoion senectam sentiens, degenerat, & si in principio purpurei erat, incanos senio profert flores. Garyophylli, & rosæ dum iuuenescunt, ardenti flagrant colore, quum senescunt, albescunt, & priorem gratiã exuunt, sic os leonis, centaurium minus, virolæ marianæ, & ceteræ. Idem in animalibus experiri licet. Ex vernaculi loci mutatione viperarum color variatur. Clitumni amnis aqua potata, candidi boues procreantur. Virgilius.

„ *Et patulis Clitumnus in aruis.*

Candentes gelido profundit flumine tauros.

Congruit ergo calor cum sapore, & æquè vtriq; qualitates demonstrant, aliter harmonica, & consona mundi ratio, quæ sibi ipsi omnia congruere cogit; non constaret.

PLANTAE BILIOSAE IN ALIMENTVM ASSVMPTAE
bilem augent. Cap. IIII.

NUNC ad humores accedamus. Humorū massa, quæ sanguis dicitur, vel superabundat, vel putrescit: humores in sanguine qui superabundant, & putrescunt, sunt pituita, flaua, vel atra bilis, vel superabundant, & nō putrescunt, vt lac, sperma, menstrū. Si non superabundāt, sed excernuntur, & sunt superflua, in excrementum abeunt, vt ex sanguine fit icor, siue serum, vrina, & sudor: ex pituita mucus, sputus, & lachryma. Nunc plantarū varij colores considerandi quales humores generent, excernantq;. Inter Philosophiæ proceres sunt, qui fanciant aquæ colorem esse album, & saporem esse dulcem, ego malim insipidum dixisse, terræ fuscum colorem, & saporem amarum, ego fuscum interpretor cœruleum, viridem, atrumq;, sed saporem non amarum, sed stipticum; nam si terræ sapor amarus esset, ex ea nil germinaturum sperarem; ignis rubrum colorem, & nullum colorē, ego stipticū, amarūq;: aeris verò croceum: sed suo loco de plantarū coloribus, quid sentiam dicam. Flauū igitur coloris plantas in alimentum assumptas, flauam bilem augere, & in medicamentum eam excernere pluribus exemplis demonstrabo. Hæ enim continuo esu, & vsu flauam bilem augent, icterum morbum inducunt, membra decolorant, & deformia reddunt: vnde qui formæ student, hæc omnia vitare debent. Atriplicum genera ex flauo plumbeo colore nigricant, vel xerampelino coruscant, vel ex croco purpurascunt: accusatum à Pythagora, quod morbos regio faceret, & pallorem, ac ne in hortis quidem iuxta se nasci quicquā nisi languidum culpauit. Addidere Dionysius, & Diocles plurimos gigni ex eis morbos, videlicet biliosos ex Plinio. Nec ingenij segnitie inobscuro olus spinaceum, par atriplici ingenio, quod neglectum in hoc olus degenerauit, prioris naturæ non oblitū. Flauo, obsoletoq; colore cuminum liuescit, pallorem bibentibus gignit. Ita certè ferūt Portij Latronis clari inter magistros dicēdi adsectatores, similitudinem coloris studijs contracti imitatos: & paulò ante Iulium Vindicem adfertorem illum à Nerone libertatis, captatione testamenti sic lenocinatum. Eadem quoq; facies, & pallor ammi, & colorem quoq; bibentium mutat in pallorem ex eodem Plinio. Croco flammeus croci color, & plus aureo est, immoderato eius florum vsu, & pallor, & fastidium contrahitur. Moschus colore subfluido est, membra vtentium pallore decolorat, ex Actio. Quia Ceres non nimium flaua, ideo minimum flauæ bilis panis generat. Napi, & rapi radices croceo madent succo, ob id bilem augent. Betæ folia, & flores ex viridi languescunt in luteolum: Galenus bilem eius cibum generare dixit. Melopepones flauī sunt, ex Galeno choleram gignunt, flauamq; bilem: is enim cibus per quàm faciliè in flauam bilem degenerat, qua de re biliosos offendit, & magis offensæ patent, qui vinum post ebibunt. Indica nux ex rubro flauescit; sic & eius succus, cuius esus biliosis interdicitur. Ficus maturefcentes sicæ, & flauæ sunt, Nicophon ait. Si quis comedis ficibus meridiatur, statim accelerans inuadit febris, quæ vomitum flauæ bibis eliciat. Verna mala crocei coloris maturefcentia sunt: bilem pariunt ex Dioscoride. Eiusdem conditionis pyra. Nuces frondes ex viridi croceas habent, & crocei in fructu intus nuclei: biliosæ sunt. Mel coloris flauī, cuius vsus bilem auget. Eiusmodi generis saccharum, quod in bilem transire compertum est. Vinum flauum biliosum est, præsertim dulce: nam rubrum plerunq; austerum, vt dicemus. Ranæ crocei, vel plumbei coloris, qui eis frequenter vescuntur, colore

colore plumbeo inficiuntur, quamobrem non cibi, sed medicamenti ratione sumi debere iubent Medici, quum corpus putrefactioni idoneum reddant. Galli quia plerumque flavi sunt, Galenus ictericis eos vetant, in libello de cura icteri Phasiani, eiusdem coloris, & qualitatis. Nec solum esus, sed intuitus etiam humores commutat. Rubeta crocea deformis, & decolorata est, ait Philes. Si quis eam diutius aspexerit, quanquam optime coloratus, pallidus, & lentiginosus tanquam ictericus efficitur. Stellio subluteus, & lentiginosus, si quis cum mortuus fuerit in vino, illud biberit, eius faciem crocea lentigine obducat. Arnabo, siue zedoaria, arbor in Oriente nascens, cuius folia ex viridi in luteum languescunt, crebro eius vsu, flauam in calidis corporibus bilem creat.

CROCEI PLANTARVM COLORES BILEM EXPVRGANT.

Cap. V.

IDEM plantarum, radicum, & florum flavi succi in medicamenta assumpti, flauam bilem expurgant, flauos enim nostri corporis humores alliciunt, allectos per inferna deturbant. Exempla hæc erunt. Aloe succo, & flore croceis: Mesues bilem expurgare dixit. Idem nil sena laudatius & probatius ad bilē expurgandā dixit, cuius flores ex pallido lutei sunt. Absinthium bilem, quæ stomacho, aut ventri cohæserit, abducat, aureo comatum flore. Centaurij minoris species altera, quæ folium, & luteum florem producit, idem operatur. Tithymalorum omnium flores crocei, vomitionem & alui deiectionem cient, bilemque trahunt. Ascyron, & androsæmon floribus luteis bilem deiciunt. Colocynthis, cucumis syluestris, & melopepones flore, & fructu omnes lutei coloris, quum maturari cœperint, bilem educunt. Thapsia umbellas affert & super eas luteos flores, vsus eius in medicina vtrinque bilem purgandi. Ricinus flauescenti flore; semine bilis per aluum deijcitur. Chameleę folijs potis, bilis per aluum exigitur, cui flos croceus. Thlaspis altera flore croceo, bilem vtrinque trahit. Cassutha cirris, capillamentisque; lyrarum fidibus crassitudine paribus, flauescens, se vicinis aduoluitur arboribus: ventrē, & venas biliosas exonerat humoribus. Myrobalanorum fructus quidam lutei, vel herbaceo colore flauescētes, accensam bilem è corpore deijciunt, sic qui atrii sunt, ad atram bilem deturbandam efficacissimi. Genus empelicum albicans, pituitam trahit: cepula verò ex fusco rufescentia, sanguinem ex melancholia repurgant. Videntur hæc genera colore differentia à summa Dei prouidentia homini donata, ac coloribus indicata ad omnes corporis humores purgandos, vt ex Mesue habemus. Empe tron Græcorum, siue calcifraga Latinorum flosculo gaudet luteolo: pota bilem trahit. Cassia syringodes prælongis fistulis, colore rubro, vel atro flauescens, incandescens bilem aluo exigit, præcipue quæ in atram degenerauit, ex Actuario, quod flauum succum in atrum degenerare videatur. Flavi corticis & succi citria, & arancia sunt, flauam bilem restringunt. Mel aureum diximus, apomeli biliosum humorem excernit. Roscidum mel, siue manna Arabum, quod herbis, arboribus, & lapidibus in mellitos grumos coit mellis coloris: flauam bilem ex simplici ratione pellit. Iunipero flaua bacca est, lignum, & humor, qui ex eius trunco ad lachrymæ modum desudat, calorisque officio coit in gummi lutei coloris, quod vernaculo vocabulo *vernix* dicitur stomachum in biliosos vomitus effusum sanat. Rhaponticum rubri & flavi coloris est, commanducatum crocei: ex Mesue bilem expurgat. Fragula ligno est adeo flauescens, quod commanducatum croceo colore inficiat, instar rhabarbari: cortex niger, glaucis maculis aspersus: eodem modo aluum deijcit, & bilem expurgat. Aristolochiæ radix glauca, & eadem operatur. Siclapathi, & filicis radices, & Mercurialis. Eadem præstant flavi coloris animalia.

IIDEM

IIDEM PLANTARVM COLORES AD ICTERVM VALENT.

Cap: VI.

ICTERICAE morbus totum corpus infesto bilis pallore decolorat, cuius incommodo nunquam satis laudata Natura apertissimo documento mortales docet occurri posse croceis plantis, animalibus, lapidibus, & omnibus deniq; terra nascentibus, quæ non solum hausta humorem illum causantem purgant; sed suspensa, & conspecta etiam eiusmodi morbum profligant, excutiunt, obsessumq; corpus liberant. Rerum lutearum conspectu bilem flauam regij morbi parentem cieri docemus, & ad summam cutem elici, euocatam exterius facile discuti, quare suffusis bile lutea intueri præcipimus, sic rubra ad sanguinem, atra ad melancholiam. Sed omnium exempla inductione afferamus, ne me somniasse aliquis, aut sine autoritate loqui cauilletur. Atriplici luteoli flosculi, numerosiq; , cui quum folia marcescunt, ex luteo, vel flauo in aureum vergunt: ob id tñ Dioscorides, tum antiquiores chrysolachanon vocarunt: herba hæc ad alligata morbum regium habentibus, ita vt spectari ab his possit, sanari id malū, ex Plinio. Erythodano minori flores ex luteo pallent, radix è rubello in luteum languescit: ex aqua mulsa potum regium morbum sanat, Dioscorides etiam sanari tradit, si alligatus frutex spectetur tantum, ob id aureum poculum antiquis dictum. Absinthij genera ponticum, santonicum, seriphium, omnia aureo flore donata: in regio morbo eius dilutum, vel decoctum per singulos dies cyathis tribus salubriter bibitur. Pecora in Ponto pinguescunt illis, ob id sine felle inueniuntur ex Plinio. Chelidonio maiori flos luteus, vulneratū etiam croceum succum remittit. Radix cum albo vino pota regio morbo medetur. Buphtalmon aureos flores producit, vt Aleman Poeta aureum torquē ex eius floribus constare demonstrat: Arquatis, qui subinde biberint, bonum colorem ad tempus reddi prædicant. Chrysanthemum dictum, quod aureo quodam splendore collucere cernatur; Arquatis coloris hilaritatē reddit, vtique ad tempus, si à balnearum egressu post longiorem moram ebibatur. E syluestri cucumere fit elaterium, quod eiusmodi morbo prodest. Anthemis intus flores aureos, foris melinos affert, bilem suffusam tollit, sic celtica nardus, & syriaca. Inter osyridis genera est, quod luteos flores promat; decoctum potum arquatos iuuat, coniza, hippomarathum, & lenecio ex Plinio, lactuca, pentaphylon, asparagus, aloe, rosmarinus cachrys, chamæpitis, ruscus, erysimum, ambubeia, folia ruffilaginis ex Plinio, brassica, mercurialis folijs & floribus flauescens, & verbena ex Plinio, fragaria, illecebra fuluis cauliculis, inter aquilina genera floribus aureis, caltha, herba vulgò dicta *turcha*, senna, cuminum, asarina quorundam recentiorum experimento; eruca syluestris, lupulus, laserpitium. Sic & quorundam folia, vt licheni ex luteo virent, sunt & flosculi stellati luteoli, asplenium folio subflauescēti, tamaricis folia, & rami, sic & sabina. Sunt & flauescētes radices, lapathi radix lutea, icterico valet, sic etiam rhabarbari, centaurij maioris radix ex rubro flauescit, & regio morbo medetur ex Mesue. Pastinaca lutea etiam ictericis datur, asphodeli ex Galeno, curcuma seplasiarijs croceum succum commanducata reddit, & ad idem valet. Sic fructus & semina quorundam arborum citrij ex Auicenna ictericis subueniunt, solani heliacacabi, tamarindi, qui fului sunt ad idem præstant. Sic & legumina quædam vt pisum, cicer, cicercula, & lupini commanducati frequentiores hominis colorem emendant ex Plinio. Cassia solutiua arbor cortice tenus buxæ colore est, & ex Mesue ictericis confert. Cuscuta subflauescētib; cirris, & eandem fert opem. Illud etiam in animalibus videre licet, immò & sensibilius, quum viua sint, & facilius bilem cient, & attrahant, argumentū quod ipsa protinus moriantur. Galgulus, siue icterus auis colorē pallidum, & luridum refert ex Plinio: & de icteria gemma loquens ait. Ictericas gemma aliti lurido similis, ideo existimatur salutaris contra regios morbos. Grammatici luridū dicunt,

dicunt, quasi loridum, & loro percussum, quod supramodum est pallidum. Lucretius

Lurida præterea sunt quacunq; tuentur

Arquati.

Auis icterus vocatur à colore, quæ si spectetur, idem malum sanari tradunt, & auem mori, hanc puto latinè vocari galgulum, ex Plinio. Icterus auis quædam à colore nominatur, quam si quis huius nominis morbo detentus inspexerit, mox integrè à morbo liberabitur, ex Oppiano. Charadrius auis Gherardus Cremonensis ex Kirannide regiam auem vocat, nimirum quod à regibus ad icteri morbi curationem requiratur. Aristoteles eam nominat: & videtur sanè morbus arquatus ei convenire, quum crura, rostrum, & iris oculorum flauo, luteo uè colore splendescant: sola pars corporis supina ruffo colore pallefcit. Sulphure hanc auem interim memorat Aelianus (fortasse quod sulphur regium morbum propulset.) Charadrius auis regio morbo medetur; si ab ægro dumtaxat respiciatur, quo circa qui auem vendunt, abscondunt eam, ne ab ægro prius videatur, quàm eam vendiderint, & ille gratis curetur, authore Euphronio. Sed Andreas nõ visu, sed cibo eum curare dicit. Charadrius regio morbo laborantem nec cernit, nec tolerat, sed oculos concludens, genasq; committens, auersatur, non inuidens, (vt non nulli credunt) hominum salutem, sed perinde quasi ictum accipiens, vulneratur, & contagione se affici sentit, transferentem in se ipsum per obtutam alterius affectionem, ceu fluxu quodam, vt Heliodorus tertio suæ historiæ Aethiopicæ memorat, & Aelianus. Sed Philes addit. Rubetam si quis aspexerit, utcunq; optimè coloratus, pallore, tanquam ictericus afficietur, & rursus charadrius intuens, liberabitur. Idemq; refert Suidas ex Hipponacte. Est pici genus, quod nidum è ramis suspendit, dicit Plinius, cyathi modo, vt nulla auis possit accedere, chlorionem aliqui vocant à flauo colore, vel aureo, quo coruscat, præter alas, quas magis subuirides habet, à nostris *boriolo* dici audio ab aureo colore. Recentiores icterum curare dicunt, nisi cum superioribus confundant. Paro aui pectus luteum est, rufescens inferius, sunt qui ei eandem facultatè tribuant, quàm galgulo, eandemq; videtur hæc ales sortita naturam, vt alliciat ad se vitiū, atq; rapiat, ipsumq; oculis effusum, tanquam effluuium adsciscat. Psitaco viredo in toto corpore lutea, præter collum miniato distinctum torque: in cibo quosuis ictericos iuuare memorant. Perdix testacei coloris, in dorso, & cauda ex nigro, ruffo, & flauo videtur ornata: cuius cerebrum cum vini cyathis tribus potum, morbo regio resistit ex Plinio. Aquila flaua tota est, oculi non glauci, sed charopi, vt leoni: eadem potest, quæ per dicis cerebrum. Lacerti virides toti sunt, cum quodam pallore, ideo Græcis *κλαροσάυρα* dicitur. Hippocrates regius morbus, ait, cum virore pallidus est, quales lacerti virore pallentes: tertio de morbis vulgaribus. Si lacertus viuus capiatur, in facculum indatur, ac ligetur super ictericum, quousq; moriatur lacertus, contrahit ad se icterici colorem, certissimo nostro experimento. Varij coloris gallinæ sunt, & præsertim totæ crocæ, vel subflauæ, sed genera earum permulta sunt, quæ croceos pedes habet, vt icterici, de quibus Plinius. Morbo regio resistit gallina, si luteis pedibus, prius aqua purificans, dein collutis vino, quod bibatur. Sic de leone, vrsu, cæterisq; animalibus croceis, ne longius peruagemur. Hæc eadem oculorum icteritiam sanant, & glaucomata. Plinius. Viridem lacertam longo collo in sabuletis nascentem comburunt, & glaucomata tollunt. Accipiter potest quæ aquila, & si infirmus: accipitris simum cum attico melle ad eadem valet, quibus etiam crocati pedes sunt ex Plinio. Charadrius aufert etiam ab oculis caliginem, & nebulam & claritatem inducit. Perdix oua decocta cum melle in vase aereo glaucomata tollunt ex Plinio: sic eius fel ad glaucedinem ex Galeno. Milui oculi pallidi, siue crocci sunt, sicut ictericorum oculi ex Suida: ex genere accipitrum est, magnitudine sola differens, potest quæ accipiter, qui arquatis subuenit. Sunt & aliæ res crocæ, vt resina pinus, & laticis, sulphur, & oui vitellum ex Dioscoride, vrina & mel ex Varrone, & Plinio. Nec

melius

Plutarch. in Sympo.

melius regio morbo, quàm succino occurri posse habemus ex Diocle & Theophrasto, si ex vino bibatur, aut exportetur. Et lapidem ieterum à croceo colore sic dictum, ad idē valere, referunt lapidarij. Quæ suffectura putamus, ne per omnia rerum genera, que crocea sunt, ad eadem valere insolenter euagemur.

POSSE OCULORVM INTVITV ETIAM HVMOREM
purgari. Cap. VII.

OSTQVAM in colorum narrationē incidimus, alia obiter aperiemus, fortasse naturæ miracula scrupulosius peruestigantibus non iniucunda futura, neq; ad medicam rem inutilia, nam plures morbi etiam coloribus perfanantur: & si vsus recentioribus medicis exoleuit, apud me inoleuit. Multa experti sumus, multa coniecimus, rerumq; euentus coniecturæ, & spei nostræ sæpissimè fauit, suffragatusq; est: nam à reliquis coloribus, reliqui humores solo intuitu perfanati sunt, purgatiq; vt rubearum rerum obiectu, vt ruborum, & mororum sanguineo succo sæpis sanguinem purgauimus, elicimus, fistimus: sic melancholiæ & pituitæ subuenimus, floribus, gemmis, & lapidibus, ad id conuocatis: nam dum eos colores diutius intuemur, visumq; nostrum vellicant, & laceffunt, sensusq; occurrentibus coloribus afficiuntur, & spiritus à colore excitati conturbatiq; vel digeruntur, vel per inania pororum ora eructantur, quod ex adductis vtq; adducendisq; exemplis magis explebimus ex animalibus. Constat rubrū colorem boues, tauros, & bubalos, efferare, vt qui rubra veste induti sunt, ad eos non accedant: nam cornibus impetunt, & dilacerant, vnde multi summo eorum malo causa colorati habitus pleraq; damna perplexi sunt. Causa est eorum sanguis qui fibris referrior est, cæteris animalibus, & ob id celerimè coit, & durefcit, vt ex Aristotele habetur, obiectuq; sanguinei coloris excitantur. In quorundam animalium sanguine obseruatum est videri quædam corpuscula, pilorum imagine, oblonga. Quæ res terrestris exuberantiæ vim indicat: inde incalescens sanguis eiusmodi perseuerat diu, atq; ita effectum animal iracundum euadit, ac indignationis retinentissimum, audacissimumq;. Fila nanq; id genus veluti prunæ inardescunt, quod & in sue agnoscitur. Sic accipitres abundant sanguine, argumento quod animosi sunt, & animo magis, quàm viribus armati in sublimi euolant, longè, lateq; aere prædam in vadere non dubitant, neq; id tã cibi auiditate, quàm gloriæ testantur, esse enim auis maxime iracunda ex sanguine, ob id solitaria volat. Miluus ex accipitrum genere est, & maximè rubrum colorem horret: nam punico malo non insidet, neq; eius aspectum sufferre potest. Hinc fabulæ aditus ex Oppiano. Vir amissa vxore, ex qua Sidem filiam susceperat, (sive enim malum punicum significat) libidinis effectu in filiam arsisse, Side ne à parente contaminaretur, super materno sepulchro se iugulat. Dijs hunc casum miseratis, de sanguine punicum producerunt, & patrem mutatum in miluum calamitatis suæ monumenta refugere. Sus animal maximè pituitosum, & humidum omnium ferè terrestrium animalium, quæ in hominum cibum veniunt, humidissima est carne, conspecto colore albo efferatur. Fœminas subantes in tantum efferari aiunt, vt hominem lacerent, candida maximè veste indutum, ex Plinio: quæ rabies mitigatur aceto naturæ asperso. Vrsi maximè pituitosi sunt, humidiq;, eos maximè candida mappa excitat, proritatq; ex Seneca. Puniceus, ater, vel varius color ceruos exagitat, qui melancholici sunt. Aufonius rubræ pennæ conspectu terreri dixit, his versibus.

*An cum fratre vagos dumeta per auia ceruos
Circundas maculis, & multa indagine pinna
Virgilius eiusdem rei commemorat in Georgicis, vbi de ceruis agit.*

Puniceæ agitant pauidos formidine penna.

Xenophon in Geoponicis ait. Maximè timent cerui funem aliquem, ex quo pennæ suspensæ sint; imaginantes nimirum ipsam pennæ agitationem. Leo calidissimus est animalium, & maximè ignitus, ob id ignem exhorret. Homerus.

Ardentesq; faces, quas, quamuis sciat, horret.

Aristoteles & Aelianus id euenire referunt ex nimio calore, quo constat, cōtinua æstuat febre, ac percussis eius ossibus, excutitur ignis: ob id cum eius natura ignita sit, ab Aegyptijs Vulcano sacer censetur. Ob copiam interioris ignis, ægerrimè exteriorem inuenitur. Aelianus, & ab eo Philes. Leo natura metuit ignem, utpote feruidum animal, terrent leones rotarum orbis circumacti, & gallinaceorum cristæ, cantusq; etiam magis, sed magis ignes. Igne etiam in retia adiguntur à venatoribus in eorū aucupio: nec per Solem ambulare acriorem patiuntur, quum sint oculorum acie acuta; & ignem interdum idem ob eandem causam fugiunt, ex Aphrodiseo. Lupi etiam calidi, oculis igneis præditi, ut noctu instar flammæ reluceant, ignibus exterrentur, præsertim filicibus excussis. Sic elephantes splendido colore afficiuntur, & de reliquis animalibus dicendum, quorum suis locis assiduè meminerimus.

QVOD CROCEVS COLOR NATVRALITER SIGNIFICET.

Cap. VIII.

DIXIMVS in humana Physiognomonia quod citrinus color in capillis significabat temperamentum inter caliditatem, & frigiditatem, & Auicenna dicebat diminutā frigiditatē, in qua plus caloris, quàm frigiditatis esset. Sed si citrinitas declinat ad rubeū colorem, significare intentionē caloris, ut qui tali corpore præditi essent, ut Aristoteles dicebat, maniaci essent, ob multam caliditatē. At in libello de coloribus dicit fieri croceum colorē ex deficiente nutrimento: nam fructus caduci flauī fiunt, & si eorum postremus color non sit flauus. Frondes autumnō caducæ flauæ fiunt, quia nutrimentū omne deficit concoctione. Præterea flauus color Solis, vel flammæ aliquantulū repræsentat. Nos aliquas adducemus herbas flauī florum coloris, vel succi, & calidas esse, ut rare, vel nullæ sint, sine aliqua causa potissima frigide. Anagyris croceo flore est, & ex Galeno calida, siccaq; est, sic stœchas citrina, hypericum, androsæmon, ascyrū, cori, aiuga, thapsia, tithymalorū omnes species, cucumis agrestis, heleniū, foeniculū satiuū, syluestre, & cachrys, artemisia, abies, absinthium, abrotonum, ranunculi, colocynthis, nardus celtica, asarina, costus, balsamū, aspalathus croceus, crocū, resinæ omnes flauæ, iuniperus, polium, foenum græcum, lupinus, & cicer ex Auicenna, panax heraclium, fefeli, smyrnium, anethum, crithamū, cuminum, eruca syluestris, ammi, asphodelus luteus, pyrethrū, chelidonium maius, & minus, ferula, ononis, peucedanum, genista, mentha græca, anthemis, ruta, coniza, verbascum, chrysome, heliochrysos, ageraton, mel ex Auicenna, & alia quæ omittimus, quæ ex te exquirere poteris, quum in præsens alia non succurrant.

QVOD HERBACEI COLORIS FLORES PRASSINAM BILEM

purgent, & pallidi pallidam, & quid eiusmodi color naturaliter significet. Cap. VIII.

BILIS species est prassina, eruginosa, pallida, & citrina. Dicemus de prassina, quam expellunt plantæ viridis, vel herbacei coloris, & quia hæc bilis species plerunq; per vomitum euacuatur, liquidoq; cernitur, ob id plātē eiusmodi per vomitū plerūq; talē purgant. Narcissi flos à Plinio herbaceus describitur: Dioscorides eum vomitoriū dicit esse, ut hanc bilis speciem euacuet. Blitum herbaceo est flore, & si à Dioscoride
O descri-

describatur nullius in medicina vsus, Plinius adèò mentem turbare dixit, vt choleram faceret aliquibus. Est huius species, quæ flores & frondes affert, quæ omnes bilis species representat, flauam, prassinam, eruginosam, rubram, & vitulinam: vomitiones mouet, & omnes bilis species euacuat. Atriplex herbaceo flore est, cuius semen prouocat vomitus. Galenus thlaspi speciem è Creta aduectam dicit, colore inter luteum, & flauum, Dioscorides è Cappadocia, & bilem vomitu, & ex inferiore parte extrahere dixit vsq; ad sanguinem. Sed verè vomitione rubeam, & vitulinam bilem extrahit. Est & genistæ species senticosa, rutæ folijs viridibus, croceisq;: florem ad viridem icterum vtūtur aliqui magno successu. Sed color viridis naturaliter ex Alberto non reperitur in floribus, quod censetur nasci ex crasso illo aqueo humore, indigesto, supernatanti, terrestri, sœculento, qui humor florum materia esse non potest, quum flos è tenuioribus, & simplicioribus plantæ partibus proueniat, & si verè is color in floribus non reperitur, tamen herbaceis, vel viridibus lineis distincti videntur, ex quibus etiam prælagire poterimus ex humiditate, & frigiditate constare. Inter gemmas smaragdus viridi coloris est, & frigida qualitatē, quum authores ad venereos incentiuos, & ardores sedandos valere testentur. Et iaspis ex glauco viridi constat, tantæq; frigiditatis perhibetur, vt in feruentes cortinas iniectus, illicò tepescere, & cordis excandescencias refrigerare posse dicatur. Sic atriplex, & blitum, ex Galeno frigida & humida qualitatē sunt. Est & altera bilis species pallida, quam pallidi flores trahunt, vt diximus ex similitudine. Brionia flores pallidi sunt, & pituitam trahere dixit Dioscorides. Mandragora fœmina fructu pallido insignita, ac vomitione bilem, & pituitam trahit: quæ pituita pallida semper est, ex atræ bilis commistione. Hemerocallis flos quum dehiscere cœperit, colore perquam pallido est, pota aquam educit à sanguine. Sed videamus quid calidi, frigidiue significare poterit. Ad huiusmodi causam indagandam multi, multa dicunt. Aristoteles libro Problematum ait, quod commoda spiratio colorem iucundum facit, sic strangulatio, & constipatio contra efficere necesse est. Ob id cursores, qui nudo corpore currunt, hilariore sunt colore, qui veste induti, ac sub vestem oleo peruncti, pallidi. Delibamenta quippe excrementitia, quæ subsistunt, aer refrigerat, corpusq; ita difflat, euaporaturq; commodius. Sed qui oleo peruncti sunt, oleum quia tenuè, & humidum subter perunctum, meatusq; corporis intersepiens, neq; humorem ac spiritum à corpore profluere sinit, neq; spiritum exteriorè admitti patitur: quapropter materia vacans in corpore, humida putrescens, pallorem inducere potest. Et alibi, eos qui in montibus stant, coloratiores esse, quam qui in palustribus, quia loca aspirata colorem præbent amœniorem. Pallorem humor efficit, quum putrescit, qui euenire imbecillitatis causa solet, & ob id qui palustria colunt, sunt pallidi. Et libello de coloribus ait. Flores illos colorem nancisci idoneum, qui calorem, & concoctionem acquirunt idoneam: flores qui æstate apparent, coloratiores sunt ijs, qui hyeme, quod ab æstu meatus aperiantur, & humor euaporat, sed qui hyeme apparent, quia à frigore constringuntur, & condensantur pallidiores fiunt. Sed Auerroes causari dixit ex admistione partium aquearum cum terrestribus, quando est in rebus humidis, significat complexionem frigidam, & humidam, & alius est ab illo candore pulchro, qui fit ex admistione partium terrestrium cum aereis, qui calorem, aut temperaturam significat. Nos verò in humana Physiognomonia probauimus eiusmodi colorem improbandum, nihilq; boni significare, & pallidos homines proditores, & reprobos diximus: ob id plantis illis minimè fidendum duximus, quæ pallidos flores, fructus, radices, & semina ferat. Exempla erunt. Napellus colore lubpallido est, & Galenus putrefacientem facultatē habere dixit. & lethalem. Stramonium colore herbaceo pallido est, & flore circa calicē pallidè albo, lethargiam, & mortē inducit. Cicuta albicanti flore est, vi refrigeratoria, & pernecabili, vt dixit Dioscorides, & ad mille talia malefica valet, vt experti sumus. Mandragora pallida mala producit, cuius succum qui biberit, veterno quidem pressi torpe-

torpescunt, vt combusti, dissecati; nec dolore afficiantur, nec sentiant: cuius largiore potu vita adimitur. Eius species *molengiana* est vulgò dicta, flore subcandido, vel subpallido, cuius frequens vsus lienis, & vesicæ obstructus, elephantiasis, capitis dolores, tristitiam, diuturnas febres, malos habitus introducit. *Hyoscyamus* subpallido flore est, à quo infania, & sopor infertur ex refrigeratione. Fungi pallidi coloris sunt, & pallidiores pessimi, & tabifici sunt, albidii innocetiores.

ATRI PLANTARVM COLORES, ET NIGRA ANIMALIA

atram bilem generare, pessimos morbos, & mortem denunciare.

Cap. X.

UNC de nigris plantarum coloribus loquemur, qui scilicet atram bilem augent, vnde pessimos morbos, cæcitates, furores, deliramenta, & dira portenta denunciant. Nigros in floribus colores *Theophrastus* reperiri negat, sunt tamen purpurei obsoleti, ferruginei, atris maculis, punctisq; interstincti, qui idem ostendunt. Antiqui Magi naturales hunc colorem mortem admonere dicebant, quod obscuris notis significari digna esset. Niger color, ex *Pythagoræ* opinione, infamis est, qui dicere solitus erat, quæ atris coloris essent, ad mortem pertinere. *Macrobius Veranius* testimonium afferens libro de verbis pontificalibus, dixit: nigras arbores infelices, felices verò esse albos fructus ferentes. *Tarquinius Priscus* in ostentario arboreo dicit, quæ inferiorum Deorum, auertendorumq; in tutela sunt, infelices arbores nominat, vt sanguinem felicem, ficum atram, quæ baccam nigram, nigrosq; fructus ferunt: Vnde fructus nigri coloris, vel flores atram bilem indicare, visus tenebras, obitates oculorum, aut mortem diram portendere. Natura ipsa atra somnia ostendendo, mortem nunciat microcosmo, vt *Hippocrates* habet libro de somnio. Exempla adsunt. *Faba* flore est versicolore, partim purpureo, partim atris quibusdam maculis notato, quas *M. Varro* lucubres literas appellat. *Festus Pompeius* mortuorum animas in illis habitare testatur. Hebetare comedentium sensus existimata, terribilia somnia facere. Ob id à fabis abstinendū *Amphiarus* præcepit primus, quod vaticinationibus, quæ somno colliguntur, obesse non parum crediderit, quum suo flatu placidam quietem interpellarent, & mentem in somnis commouerent. *Orpheus* fabarum cibum interdixit.

*A fabulo miseri, miseri subducite dextras,
Par fuit hoc fabulum, caput ac exesse parentis.*

Quoniam vt Magi tradidere mortuorum animæ essent in eis, *Callimachus* Poeta eiusdem opinionis fuit, vt scriptum reliquit.

*Acyamo dextram tristantem mouit edentes.
Hoc, vt Pythagoras iusserat, ipse loquar.*

Cicero in ea opinione est, interdixisse *Pythæa*, ne fabis vescerentur, quod errorè animis, perturbationemque tranquillam mentis quærentibus auferat, quibus is cibus, quum maximam habeat inflationem, contrarius esse constaret. Præterea efflorescentes fabæ, & si suauem exhalant odorem, per nares haustus etiam satis longè, ità cerebrum perturbat, præcipuè si melancholicus is fuerit, vt etiam à sana mente diuertat, & ferè insanum reddat, ita spiritum pessimum halant, vt prouerbio abierit in eos, qui non satis sana mente constarent. Hic inter efflorescentes fabas ambulauit, *Fabas*, vt refert *Theon Grammaticus*, *Aegyptij*, & *Flamines Diales* apud Romanos,

inter funesta habebant, neq; comedebant, neq; aspiciabant. His utebatur gentilitas in parentalibus, & laruis proiebant, iccirco non tutum esse inter illas versari, quiescere, dormire, noctuq; quàm interdum periculosius id fieri veteres putabant. Eius generis ægyptia faba: vesparia fert in scapo, in quibus fabæ atræ, odore, & sapore amaræ, operculo suo exerta extuberant. Galenus non longè dissimilis naturæ à prima. Atram bilem parit, & morbos quos eadem solet excitare; continuo usu pallore corpus decolorat. Eiusdem sunt facultatis & multà leguminum genera, quæ proferunt florem purpureum obscurum, ut lens, cuius cibus, si modus abest, cancras movet, elephantiasm creat, quod facillè in atram bilem horum vitiorum parentem degenerat, aciem visus hebetat, sanguinem parit herentem & tardifluum, iocinoris obstructions gignit, & lienis inflationes excitat, & tumultuosa somnia, capitis dolorem, & nervis omnibus noxam. Hortensis smilax, siue hortensis phaselus florem creat ex purpureo versicolore, fructum nigerrimum, & rubrum, flatuosam habet naturam, ægrè perficitur, brutaq; insomnia parit. Vicia florem purpureum obscurum parit: legumen concoctu contumax, infestum stomacho, noxium, crassumq; succum creans, atrebili generandæ satis idoneum. Apij plura genera, nigris folijs, nigriori semine. Nullum admittebant in cibis maiores, nefastum existimantes, quoniam defunctorum epulis feralibus dicatum, ut Plinius refert ex Chrysippo. Coronabantur apio sepulchra: Unde natum adagium. Indiget apio, de ijs, qui profligata valetudine utebantur ex Plutarcho. Vermiculos in eorum caulibus nasci dicunt, eosq; sterilefcere, qui ediderint in utroq; sexu: in perpetuo ab eo comitiales fieri, qui vbera infantes hauserint: innocentius esse album, eaq; de causa inter nefastos frutices non damnatum. *ὑοσχυάριος* dictus Græcis, quasi suilla faba, quod, ut Aelianus dixit, huius fabæ haustu conuellantur apri. Genus est unum nigrum à nigro flore, purpureoq; atro semine, & tristi aspectu. Xenophon stuporem insaniamq; ex eo gigni prodidit, capitumq; vertigines. Scribonius altercum nominari dicit, quod qui eo vescantur, mente alienentur, cum quadam verborum altercatione, delirium quoq; fieri affirmant, si colis intestinum vlcus sentiens, eodem subter proluatur. Genus papaveris, nigri seminis phthisin vocant, lathargum facit, & iugulat. Diagoras, ut Erasistratus memoriæ prodidit, usum eius damnavit, oculorum lippitudinibus infundi vetans, quod visui noceret, oculorum aciem hebetans, & soporem creans. Addit Andreas, illitos eo prorsus excæcari, si non adulteretur. Mnesidemus olfactu tenus usum concessit, ad somnum odore quærendum, cetero velut noxio nobis interdixit. Mortiferum per somnium est, pleriq; cum valetudo impatibilis odium fecisset vitæ, hoc succo sibi mortem consciuerunt. Sic scribit Plinius interemptum Licinij Cecinæ prætorij viri patrem. Multa & nobis utilissima de albo soncho recensentur, secus autem de nigro, quo, ut morbos faciente Cleomporus vesci prohibet, de albo consentiēs. Duo Thymi genera, candidum unum, alterum nigriore folio, ne dum flore, de albo multa præclara in medicina proferuntur, nigrum Actius nobis damnavit, quod intus receptum facillè computreat, & biliosos humores creet. Castor marrubij duo genera tradit nigrum, & candidum, quod magis probat. Cardui florem purpureum obscurum proferunt, eorumq; succus ater manus & dentes inficit. Galenus atram bilem creare dixit, ut ex eius dura parte bilis atra, ex succo biliosus humor enascatur. Blitum nigro folio est, ventrem ad eum turbat, ut choleram faciat. Album semine nigro oculos hebetat, sic & porrum stomachum malè habet, ægrè à ventriculo conficitur, ob fibrosam nescio quid, quod in illo est, crudorum succus largius sumptus inter deleteria recensetur: nã fama est Melam equestris ordinis, reum ex procuratione à Tiberio Principe accersitum, in summa desperatione succo porri ad trium denariorum argenteorum pondus hausto, confestim expirasse absq; cruciatu, ex Plinio. Cepam Hippocrates aspectu magis, quàm esu commendavit, visu bonam, esu malam dicens: lucubrationibus, & literarum studijs addictis summè cavendã, nam oculos vitiat, & visum obtenebrat, bilemq; exacuit,
ex Pli-

ex Plinio. Diocles bulbos omnes oculos hebetare dixit. Taxus lathifera suis baccis galinas negras reddit. Brassica semine, caule, & folio nigro, castoreo: crimina sunt apud Erasistratum, Galenum, & alios animæ grauitatem facere, dentibus & gingiuis nocere, visus aciem obtundere, & melancholicum succum gignere. Tubera foris nigra sunt, crassos humores gignunt ex Auicenna, vsu frequenti epilepsiam, & apoplexiam gigni auctor est Simeon Sethi. Molengianæ vulgò dictæ: poma ex purpureo cœrulea, vel ex fusco violacea, vulgus esu lathalia, & noxia expertus, mala insana vocauit, biliosos humores generat, iocinoris & lienis infarctus, ex quibus diurnæ febres, ex Auicenna. Demōstrabimus nigri coloris animalia etiā oculis tenebras offundere. Idēq; in lapidibus, alijsq; rebus obseruatum, & largo esu melancholiā inducere, quartanas, carcinomata, & alia eiusdē familiæ vlcera, & morbos. Almanfor de animalium carnibus loquens ait, rubeā, vel nigram carnem melancholiam gignere. Bubalus nigra cute, & pilo est, eius carnes vt nimium melancholicæ respuuntur à Medicis. Cati versicolores, & maximè nigerimi, cerebrum esum dementat, meatus cerebri obstruens, vt impediatur spiritus animales. Pili eius venenosi, & eius anhelitus, vt hecticam febrem inducant, ex Ponzetto. Petrus Apponensis stolidos homines reddere, & quasi præstigijs obnoxios. Sunt quos fixo oculorum obtutu lædant, alios sola præsentia. Asini atræ bili obnoxij, camelii, equiū, omnes colore fusci, eorum carnes pessimi succi, concoctu difficillimæ, melancholiam gignunt, & stomachum lædunt, quibus asinini, & camelini vescentes fiunt, ex Galeno. Ferinæ carnes, quia nigriores, siccioreq; vt diximus, ferinum sanguinem, & melancholicū procreare scribunt Medici. Ceruina caro fusca, bubalæ assimilis, bilem atram auget, ex Simeone Sethi, febres quartanas huius carnis esu immodico induci dixit Auicenna. Caro leonina, lupina, cæterorumq; rapacium facilè in corporibus bilē atram generat, ex Rhase. Leporina caro sanguinem gignit melancholicum ex eodem. Vulpinæ carnes pessimi alimenti esse tradit Aetius, Bœotus quidam apud Aristophanem in Acharnensibus videtur irridere Bœotos tanquam admodum rudes homines, qui vulpes non minus quàm lepores in delicijs haberent. Hirundo nigræ carnis, & nigerrimæ pennæ, Simonidi apud Athenæum cyana, Aristophani varia, quod dorso, & alis nigra, ventre alba, gutture rubra. Medici noxij, & feruidi alimenti esse dicunt: cuius sterces calidum oculos excæcat ex Alberto, vt contigit fatigato Tobie à sepultura domū venienti, & obdormienti iuxta parietē, quū ex nido hirundinis sterces calidū in oculos incideret, vnde excæcatus est. Vespertilio cuteis alis nigris, & toto corpore, vt nocturnum animal decet. Arnaldus de Villanoua eius sterces obcæcare dixit: & aliquando eius cor, & linguam hydrophobiam inducere. Apud veteres ob nigredinem infausti erat augurij, ob id contra ea domibus suspendebatur. Columella.

*Hinc Amythaonius docuit quæ plurima Chiron,
Nocturnas crucibus volucres suspendit, & albis
Culminibus vetuit feralia carmina flere.*

Vpupa versicolor, albis, & pennis nigris distincta, alæ alternis maculis variæ. Tercum in vpupam mutatum antiqui finxere, vt nigra, & turpi sua facie calamitatem suam inspiceret, semper in sepulchris, & humano stercore commorans; deserta querit nemorum, & inuias plagas, lucubris, & nocturna auis. Cuius sanguis illitus adeo humorem melancholicum mouet, vt dæmoniaca gignat phantasmata. Pauones nigri sunt, mali succi esse dixit Simeon Sethi, atram bilem generare, hepaticis, & spleneticis nocere. Testudines terrestres tergore nigro ex luteo colore distinctis spatijs inter se variant, instar pellis salamandræ. Puluis testudinis in collyrijs adhibitus, cæcitatem inducit. Quod si in lebetem balnei proijciatur, quotquot illic balneantur, occæcabuntur ex Rhase.

IDEM colores, scilicet niger, cœruleus, purpureus, & fuscus in medicamentum adhibiti, contrariam vim operantur, melancholiam ipsam, & eiusdē morbos alumnos curantes. Diximus nigrum colorem in floribus nō reperiri, sed eius vice cœruleū, purpureū, halurgū. Id quoq; præmonendum duximus, eiusmodi colores splendentes, hilares, amœnos, iucundosq; medicam vim retinere, ac animum exhilarare, sic palidos, exoletosq; inducere. Exempla erunt. Violæ flos saturatiore purpura relucet: Mesues bilem expurgare dicit, ego atrā expellere vidi. Buglossi flores, siue vulgaris *boraginis* eximia purpura, cœruleoū renitent omnes: eis ad cordis effectus, & ad melancholicos morbos vtuntur, tertianas, quartanasq;. Animi voluptates auget, ex quo Græci *ὑποσύνν* dicunt, & etiam *ἰστύτης*, idest tristitiam discutiens. Vulgaris verficulus est.

Dicit borago gaudia semper ago.

Altera est species semper virentis, ad cordis, & melancholicos effectus præstans. Sena cœruleo flore est, retorridam, atramq; bilem, earumq; suffusiones ex gallinaceo iure depellit. Cicer, & cicercula purpureo flore: emendant lichenes, formicas, & psoras: illinuntur gangrenis, & ijs, quæ cacoethes nominantur, horrores quartanæ febris minuunt. Origanum atros humores per aluum excernit, sic heraclion, & onitis, quæ floribus sunt purpurascens. Pulegium atram bilem per aluum exigit. Dictamnium alterum Dioscoridis florem fert atratiorem, ad eadem valet. Thymum capitulos purpurascens affert: Dioscorides humores euacuare scripsit, & melancholicis dari. Epithymū per inferna atram bilem excernit. Palma Christi vocatæ flore purpurascens sunt: Aucenna melancholicis dari iussit. Alypum qui depingunt, purpureo flore testantur: semen ex Dioscoride atram bilem deicit. Mentha choleras, in aceto pota supprimit. Calamintha cognatū genus, estur ad elephantiasim. Galeopsis ad carcinomata valet. Capnos Mesues dixit sanguinem expurgare ab exustis humoribus, carcinomatibus, & elephantiasim prodesse. Ocymum, vt Martialis affirmat, modo roseos, modo purpureos fert flores: valet contra quartanas. Betonica quartanas, tertianasq;. Aron flore constat purpureo atro: vlcera omnium generum, siue phagædenas, siue carcinomata, siue serpat, siue polypos in naribus succus mirè sanat. Satureia flosculos ex purpura candicantes habet; eadem quæ thymum præstat, hebetesq; oculos exacuit. Saluia flore cæsis, purpureoq; tetra vlcera purgat. Subpurpureo flosculo serpyllum est: phreneticis datur. Veratrum nigrum folio & radice nigris: melancholicis & insanientibus prodesse dicit Dioscorides, sed atram bilem expellere Actuarius dicit. Peucedanum radice foris nigra: phreneticis iuuat. Brassica cœruleo folio, nigrescenti: ad gangrenas, plagædenica vlcera, atræ bili famulancia valet. Mandragora fœmina radice atra, per vomitionē atram bilem expurgat. Vrtica sylvestris folio & semine nigris: ad gangrenas & carcinomata valet. *Scorzonera* vulgaris, radice foris nigra: cardiacis datur, cordis pulsu, & tremori obnoxij: tristitiam discutiit, hilaritatemq; conciliat. Melissophyllon miris laudibus ad cordis effectus prædicant: propriumq; eius est hominem exhilarare, animi sollicitudines fugare, & sollicitas imaginationes tollere ab atra bile obortas: folio est nigro. Myrobalani nigri, nigram bilem trahunt, & mœrorē auferunt. Nigra etiam animalia pro remedijs melancholiam purgant, & ex consequenti comitiali morbo profunt: nam qui melancholia laborant, comitiali morbo sæpius corripuntur, & epileptici fiunt melancholici. Coruus nigerrimi coloris: ad lepras & alphas Alchindus valere dicit. Hirundo nigra est: confortat cor, & expellit quartanas, ex Plinio. Pica nigri coloris: contra melancholiam valet. Pavo ad nigredinem vergit: ossa adusta lepram emendant. Accipitris

tris dorsum nigricat: animum corroborat, & melancholiæ medetur: alij ad quartanas laudant. Miluo pennæ nigrescunt: ad elephantiasim, & carcinomata propinatur. Aquila eiusdem coloris, & virtutis. Grus cinerei coloris, & senectâ nigrescit: ad caneros valet, ex Arnaldo. Merula nigra est: Rhases pro cibo eis commendat, quibus melancholia generari incipit. Turdi ad lymphaticos, & hemorroidas. Mus nigris coloris: Rhases virtutē habere dicit expellendi melancholiam, & iecur quartanam. Bubo fusci coloris, ad quartanas. Lepus fusci coloris: aduersus quartanam datur. Leo fuliginosi coloris: sanguis contra phantasmata valet, ex Aesculapio, Sexto, & Sereno, cor quartanas, ex Plinio. Ceruus fuscus: contra febres, & carcinomata, ex Hermete, & Plinio. Elephantes murini coloris: ad elephantiasim. Hyæna fusci coloris maculis, nigris varia, remedium ex ea ad quartanas. Simia eiusdem coloris, roborat cor, tollit quartanas, ob quam causam à Leone voratur. Stibium atri coloris: purgatum verò purpurei, haurigi obscuri, morbis omnibus in vniuersum opitulatur, quos atra bilis excitat, demencias, fascinationes, epilepsias, & infinita alia, copioseque per aluum, & per os, & per poros etiam expurgat per insensibilem transpirationem, multipici experimento à nobis facto. Sed purgandi modus, & propinandi, & experientia iam tibi sæpius manifestæ fuere Ill. Marine Bobali, vsq; ad admirationē, vt hæc, & alia quæ reticemus hoc methodo inuēta clarè non celauimus. Gagates niger est lapis, cardiacis propinatur, ex Aetio, admirandamque is vim testatur. Sapphirus cœrulei coloris: atram bilem expurgat, ob id nullo terrore terrentur, qui eum gestant: contritus cum lacte, tetra vlcera sanat, anthraces solo tactu fugat, & iucundum colorem largitur. Hyacinthi species altera est cœrulea, ex similitudine flores sui nominis sic vocata. Martialis in secundo.

Coccina famosa donas, & hyanthina mæcha.

Idest vestimenta purpurea, violacea: tristitiam fugat, & vanas suspiciones, si collo suspendas, aut digitis gestes, & securitatem præstat. Auicenna maximè omnes cordi imbecillitates ex melancholia obortas pellere dixit. Excitant & ijdem flores oculorum acies: nam melancholiam purgando ventris deiectione, visus caligines amoliuntur: vt Hippocrates de porro dixit. Allium nigro semine est, esu continuo oculos hebetat: at pro medicamento allium oculis commodum, nam cum abundè alui deiectionem moueat, visum caligine liberat. Brassica nigro folio, crudæ succo angulis vel tantum tactis, claritati oculorum conferre ex Plinio. Lactuca flore cœruleo, lac claritati eorundem vtilissimum, dum capiti inungitur, ex Dioscoride. Anagallis flore purpureo: succus oculorum caligines discutit. Myosotis cœruleo itidem flore: tradunt Aegyptij siquis in Augusto mense incurrēte, huius herbæ succo inungatur mane priusquam loquatur, eo anno non lippiturum: radix ægylopas sanat, succus exprimitur ad cohibendas quartanæ febris horrores.

ATRI COLORIS FLORES HILAREM CUTIS COLOREM
conciare. Cap. XII.

CŒRULEI florum colores, purpureiq; ijdem hilares, amœnos, & pulchros humanę cutis colores reddunt, tum ijs, qui à longa valetudine de colorantur, tum quibus facies mangonizantur: quod idem de animalibus conijciendum: hæc nanq; plantæ sollicitata ventris deiectione, ac melancholicos humores deijciendo, corpus in meliorem colorem demutant, vitiaque cutis occulunt, vel summam corporis cutem iucundo colore exornant. Hilaris, & supra omnes venusti coloris vinum est: vino alitur sanguis, & color hominis, ideo minus ruboris est in corporibus illis, & plus palloris, minus roboris, & contra labores patientiæ, qui aquam bibunt ex Plinio. Cicer cœruleo est flore
cuti

cuti coloris hilaritatem præstat. Vettonica cœruleo, vel purpureo est flore prædita, porta plumbeum corporis colorem priuatim emendat, gratioremq; reddit. Sena melancholicum succum purgando, corpus floridioris coloris relinquit, vt etiam borago. Allium femine nigro, rubicundiora facit corpora, ex Plinio. Crethmon, siue batis folio est obscuro cœruleo: colorem corporis gratiorem facit. Casia nigra vt diximus, retorridam bilem purgando, maximè prodest ijs, qui naturaliter pallore dehonestantur. Sonchi genus est nigrum, quod horridioribus etiam spinarum aculeis riget: cuius si caulis nutritibus detur, meliorem colorem infantibus dabunt. Eruum si quis ieiunus quotidie biberit, vniuerso corpori meliorem fieri colorem tradunt: flore leguminum, femine nigro rufescenti. Lupini eodem flore, frequentiores in cibo discolors homines exhilarant. Croci immoderatus vsus pallorem, & fastidium inducit, sed moderatus elegantiore colore corpus exhilarat. Ficus & præsertim caricæ bilis colorem habent, immoderato vsu bilem augent; esitata autem pro medicamento profunt ijs, quos longa valetudo decolorauit. Agaricum pallidum est, dragma vna propinata ijs, quibus pallor membra decolorat, amœniorem colorem conciliat. Cerasus atro cruore madet, sanguinem ab atra bile expurgat, gratioremq; cutis nitorem reddit.

*IM ATRVM COLOREM VERGENTES FLORES, VEL SIM-
plicia etiam contra demoniacos valere.*
Cap. XIII.

Nunc de melancholicis loquemur, quos dæmoniacos vocant, quibus cœrulei, halurgi, nigrescentes flores, vel lapides, aut animalia facile medentur. Primo dicemus duo esse dæmoniacorum genera, vnū quod verè dæmoniacum dici potest, quum dæmones in humana corpora introducti sunt ad impia eorum opera puniendā, Deo permittente, & ijs Sanctæ Romanæ Ecclesiæ exorcismis, orationibus, & ieiunijs ei ieiunantur, de quibus non loquemur. Alterum genus est atræ bilis, quod in humanis corporibus mirabilia efficit. Est & melancholia strenuus, & atrox humor, qui in corpore vehementer exagitatus, ad eò mentem commouet, vt ex eo mirabiles conspiciantur effectus, vt enim ex collisu silicis, & chalybis excitantur scintillæ, ita ex acutorum humorum collisu, vt in ardentissimis febribus videtur, excutitur, vt varijs linguis loquantur, & de ijs rebus disputent, quæ nunquam audierint. Est humanus intellectus maximarum disciplinarum capax, vel, vt Platoni placet, prius quàm corpori iungatur, omnium scientiarum plenus, qui corpore oppressus, latet, vt ignis sub cinere sopitus, sed ab humoribus iam dictis excitatus, & commotus splendet, & quæ suis thesauris delituerant, ostendit opes. Multa sunt, quæ non nisi excitata & commota suam virtutem ostendant. Succinum nisi fricatum quisquillas non attrahit, neq; pyrites ignem elicit, nisi concussus, & quamplures herbæ nisi manibus attritæ, odorem suum non iaculantur. Qui morti proximior est anima iam corpori separata, de excelsis loquitur, vaticinatur, & quasi diuinitatis particeps, de cœlestibus loquitur admirandis. Sed vt de eiusmodi speciebus loquamur; Est melancholiæ species, quæ ob effectū, quo homines afficit, lycantrophiam & cynantrophiam vocant, ex Aetio, & Paulo. Mense Februario noctu exeunt, in cunctis imitati lupos, aut canes, & vsq; ad diluculum circa sepulchra præcipuè versantur. Affectos his notis dignoscunt. Pallidi sunt, ignauè aspiciunt, oculi eorum spectantur caui, & aridi, scabra lingua, neq; expuunt, neq; lachrymantur, semperq; siticulosi. Malum hoc lycæona vocant Græci, ab Arcadiæ Rege Lycæone, quem à Ioue in lupum mutatum ob sua scelera dicunt, celantes hoc fabulæ inuolucro, humanæ mentis alienationē, fingentes in eo omnia, quæ ex hoc atræ bilis vitio eueniunt. Ouidius.

*Territus ipse fugit, nactusq; silentia ruris.
Exultat, frustra q; loqui conatur, &c.*

Est & aliud morbi genus ex eadē atræ bilis specie, quem dæmonium leoninum vōcant, à leone dictum, quod eo morbo detenti, in alios homines instar leonū fœviant. Lycan trophiam etiam nominavit Auicenna de cutaburo loquens: hanc diuinam passionem Græci dicunt, eaque detenti, maioribus quibusdam potestatibus detenti videntur, ac propterea enthusiastici vocantur, quasi Deo pleni. His morbis medentur herbæ illę, animalia illa, gemmæ, & lapides, qui atræ, cœrulei, purpureiq; sunt coloris, & atram bilem exilarant, claram reddunt, & expurgant. Herbam paridem recentiores ad id præferunt, mirisq; laudibus extollunt. Constat enim folio nigro, & virgæ sanguineæ simili, flore ex luteo herbaceo, in cuius medio purpureus, vinosusq; extat globulus, acino vix similis, & radice pallida: cuius semen si ad vigesimum vsq; diem in puluerem dragmæ pondere hauriatur, pristinæ sanitati restituitur, hoc præstantissimum medicamentum ex Pandectario desumptum est. Betonica folio nigro, semine & flore purpureis. Tantum gloriæ habet, vt domus in qua sata sit, tuta existimetur à piaculis omnibus: betonice semen omnia mala medicamenta per aluum exigit, in mulso, aut passo, vel farina in vini veteris cyathis quatuor, sed ad vomitum cogendi, vel ad iterum bibendum: his qui quotidie gustet, nulla nocitura mala medicamenta putant. Verbena flosculis ex purpura pallentibus. Nulla plus romanæ nobilitatis habet, quam hierobotane, quasi sacra & lustralis herba dicta, à verrendis Iouis aris, & ad domorum purgationes & lustrationes cōmendabatur, ac ad dæmonum explosiones. Immò si aqua conspergatur triclinium, in qua ipsa maduerit, lætiores conuictus fieri, quod non nisi melancholiam atram illam expurgando hæc assequebatur. Orchidis species, *palmachristi* vocata, flore specioso purpureo, datur maniacis magno iuuamento, eiusq; radicem gestatā amuletum esse. Et Plinius, satyrios fœmina, orchis cognominata, distinguitur internodijs, & ramosiore frutice, radice fascinis vtili. Alissum flore purpureo: in domo suspensum, salutare habetur, amuletūq; contra fascinantium maleficia creditur hominum, & quadrupedū generi. Ruta, quod flauos à melancholia exortos humores excuriat, suo casio, atroq; frōdium virore contra fascinationes valere, & melancholię suspiciones tradidit Aristoteles in Problematis. Præstāt idem & animalia, quę fusca; sicca, & melancholica sunt. Rostrum lupi inueteratum veneficijs resistere dicunt, ob idq; villarum portis præfigunt: hoc idem præstare pellis è ceruice solida existimatur. Massurius palmam lupino adipi antiquos dedisse tradit: ideo nouas nuptas illo perungere postes solitas, ne quid mali medicamenti inferretur. Lupi carnem decoctā qui ederit, à dæmonibus & vmbrijs, & phantasmatibus non inquietabitur, ex Sexto. Lupi caro cocta in cibo sumpta, phantasticos curat, ex Aesculapio. De cane eadem, quę de lupo, dicendum, quum eiusdem generis sint, & qualitatis. Genitale canis sub limine ianux defossum, amuletum dicunt totius domus, contraq; mala medicamenta. Sanguis canis nigri resperfus omnibus parietibus domus, in qua est maleficium, tollit: fel canis nigri maris amuletum esse totius domus suffitum, purificareq; eam contra mala medicamenta; & fortasse ad hanc domus expiationem alludentes antiqui, laribus, quos præfides domus vocabant, caninum caput donabant, aut è canum pellibus indumenta. Ad lapides transeamus. Gagates lapis nigerrimus est: contra dæmona valere dixit Marbodeus, & per dæmones phantasmata melancholica intelligit, quæ ab Euace dæmones vocantur. Tradit etiam Mesues oleum gagatis valere contra dæmoniacos, & Proclus aqua & asphalato suffumigato fugari dæmones dixit. Nō est igitur à ratiore alienum, in numerādis sacris precibus vtantur gagatis baculis. Lapis etiam in Nilo niger fabæ similis reperitur, quo viso canes non latrant, & abigit idem dæmonia, Thrasyllus in Aegyptiacis, vt Stobæus citat, Antiphanes corallium est, ab eo colore nigro distans; & Marbodeus contra dæmonicas vmbas valere dixit. Lapis æmenus ad atrabiles morbos valet colore cæruleo,

ruleo, sic lapis azuli atram bilem deijcit, & ad eadem valet, ex Dioscoride. Iaspidis plures species, in India smaragdo similis, in Phrygia purpureus, in Cappadocia ex purpura cæruleus, ob id Marbodeus contra melancholicas illusiones, & ad noxia phantasmata valere dixit. Nigra chalcedonij species collo appensa, valet cōtra illusiones & phantasmata ex melancholia genitas. Tradit Pomponatius vir doctissimus priscos exorcistas antequam exorcismos ecclesiæ adirentur, corpora obsessorum ab atra bile expurgasse: quum plerumq; geminis morbis obsiderentur, animi & corporis. Sed verè dæmoniaci quomodo liberentur, non tractamus, quum sacris exorcismis liberentur. Sunt tamen naturalia quædam, quæ eos fugant, infestant, & excruciant, etiam antiquitus celebrata. Scilla in ianua limine suspensa, mali medicamenti noxam aufert, quod Pythagoræ acceptum ferunt. Causam auguror, quod sola inter plantas ter floreat, sanctissimū trinitatis mysterium ostentans. Prima ramni species, quam *spinam cerualem* dicunt, relictis circa ramos aculeis, rigidissimis, & omnium acutissimis, robustissimisq; , diroq; mucrone sæuiantibus horret, fama est apud antiquos ramos huius valuis, fenestrisue impositos, veneficia depellere, auguror ex hac concinnatam coronam Iesu Christo domino nostro in crudelissima sua passione, & ob id vulgo *spina sancta* vocata. Ruta vt diximus, contra maleficiatos valet, fortasse à crucis signo semini impresso, hypericon vehementissime dæmonas eiicit, ob id vulgo *fuga demonum* nuncupata, vt obsessi, nec odorare, nec supra ferre valeant, auguror à thuris odore, quo redolet manibus confricata, quum soli Deo thus donaretur. His in balneis, aut suffitibus, aut gestationibus vsi sumus sæpissime à dæmonibus obsessos liberandos.

ATRI COLORIS FLORES, ET ANIMALIA CONTRA Veneris impotentiam valere. Cap. XIII.

DE M melancholiæ morbus ex vehemēti imaginatione coitum impedit, vnde sæpissime melancholici se maleficiatos putant, & ligatos dicunt, constat enim coitus motu & imaginatione, vt qui se maleficiatū imaginatus fuerit, illicō vim amittit coitus, cū præsertim hac imaginatione melancholici laborant, & quum earū complexio frigida & sicca sit, Veneri inimica est, Eadem igitur quæ diximus animalia nigra, viridia, fusca, vel purpurea, lapides, herbæq; vim eandem habēt ad huiusmodi infirmitatem aueruncandam. Picus Martius, vel eius generis auis nobis dictus vulgo *turcolopico*, quàmq; depingit Ouidius Metamorphoseos quartodecimo

„ duro fera robora rostro

Figit, et iratus longis dat vulnera ramis,

Purpureum chlamydis penna traxere colorem:

Fibula quod fuerat, vestemq; momorderat aurum,

Pluma sit, & fuluo ceruix pracingitur auro.

Pollet vi maxima aduersus ligationes coitus, & clausuras. Adactō enim à pastoribus cuneo, admota quadā herba, ab his elabitur. Plinius ex Trebio. Herba enim cōtraria lapidi est, eamq; cōtra lapidē ponit, lapis velut offensus, & nō ferens vim herbæ, exilit, atq; rursus foramē resoluit, Aelianus & Oppianus. Auis hæc assata, vel elixa comesta, sanitatem ægris celeriter reddit, & incātatione ligatos soluit, ex Kirannide. Pica etiam vulgaris nigri capitis, & colli ad eadem valet, ex Gilberto apud Arnoldū. Coruus niger est, & cōtra melancholiam valet. Fel mistū oleo corpori illitum, hominem ne coeat soluit, Rhases ex Cleopatra: Pœonia grana fert ex nigro rufescētia, alijs nigris medio, & purpureis: fatiscētibus enim folliculis semina alterno coloris contextu mirabili naturæ decreto visuntur

magna

magna cum hac pico sympathia: nam fructū, radicemū legi noctibus præcipiunt, quia picus martius interdū facere impetū in oculos dicitur, alioqui esodientibus radicem pœoniae sedes procidit, si Theophrasto credimus. Medetur pœonia faunorum in quiete ludibrijs: estur contra malum mentis: hanc & ephialtion vocabant antiqui, utpote cum aduersus suppressiones incumborum nocturnas valeret. Abrotoni ramus si subiiciatur puluinari, Venerem stimulare dixit Plinius, habebaturq; esse efficacissimum contra omnia veneficia, quibus coitus inhibetur.

*QVID COERVLEVS, NIGERVE COLOR NATVRALITER
significare poterit. Cap. XV.*

NIGREDINEM, & viriditatem Auerroes in suis Colliget ex necessitate fieri ex siccis partibus, & terrestribus, & quandoq; fieri ex multo calore, sicut nigredo in Aethiopibus: quandoq; per frigiditatem, sicut vinum nigrum, & hæc differentia indicatur ex eo, quod processit. Albertus cœruleum, nigrum, aut purpureum colorem causari ex terrestri, fumo, adusto, obscuro fumo. Auicenna fuscum dominium cholerae nigrae in corpore significare, & ex adustis humoribus nigricantem vaporem consurgere. Aristoteles libro de coloribus dicebat. Calor agens in humidum, colorem nigrum causat, & in Problematis. Omne, quod vritur nigrum effici solitum est. Ego dicerem colorem nigrum adusta indicare, & adusta priuata caliditate, & humiditate: nam calor humiditatem consumit, quæ remanent ergo sicca sunt. Exemplum erit hyacinthus coloris purpurei, qui ex Galeno frigidus & siccus est. Cyanus flos refrigerat, & astringit: Viola purpurea, & huiusmodi.

*ALBIFLORAE PLANTAE, ET ANIMALIA PITUITAM
augent. Cap. XVI.*

PLANTAE VERÒ, & animalia albicolora, quæ adèò mitis acrimoniae & saporis sunt, ut in alimentum veniant, hæc ipsa pituitam augent. Ocyum albo flore est: Galenus, Paulusq; ob humorem excrementitium internis partibus ut officientem, cibis abdicarunt, ob id esu immodico nobis interdixit: nam si quis proinde ac cæteris oleribus eo affatim uteretur, læderet interanea, excrementitio humore, quo imbuitur: malè concoctus, calore nativo herbae, quasi superuacuis, citam noscit putrilaginem. Cucurbitæ candicant flores, & caro interna refrigerat, & corporis humorem alit fatuo esu, & ut insanum & concoctu contumacem à cibis prohibet Galenus, nauseabunda & molesto pondere ventriculū aggrauat. Cæpa rufa acrior, quàm candida. Fungi albi sunt, ex terra, vel radicum arborum pituita nascuntur: Galenus quibus cibo fuerint, pituitam gelidam, noxio succo inuictam parere dixit, argumento eorum, qui vomitu reiiciunt, non nisi concretam, algètemq; cum inconfectis emittunt. Lactuca alba est: & pituitosis cauendam monent Medici. Et ad animalia transeundo. Omnium terrestrium animalium sus carne albissima est, & humidissima, & præsertim nuper in lucem æditus, plurimamq; pituitam gignit, & superfluitates. Succedit in albedine agni caro, quæ plus humiditatis & lentoris habet & mucoris, & maximè est pituitosa. Anseres & struthiocameli albi, carne alba: ex omnibus volucribus caro excrementitia, & humidissima, & ob id ex ea putridæ febres gignuntur, ex Galeno libro de alimentorum facultatibus. Sunt & ranæ subliuidæ, atq; subcineræ, caro albida decorticata: eius substantia adèò laxa est, & humida, quod citæ putredini parata est; vnde qui ranis frequenter utuntur, colore plumbeo efficiuntur, corpusq; putrefactioni aptum redditur.

ALBIFLORAE PLANTAE AD PITUITAM VALENT.

Cap. XVII.

ALBICANTES fructu, flore, vel radice plantæ in medicamenta assumptæ, pituitam, vel phlegma expurgant. Exempla hæc erunt. Daphnoidi flos albet, pituitosa folio recenti, vel sicco exigit per aluum. Camælæa, & Thymelæa cognatæ naturæ, & figuræ, nam & chamelææ alteræ speciei pallent flores è lagenulis argenteis: phlegma vim deijciendi retinent. Marrubium incanis floribus & folijs, crassam pectoris pituitam eijcit. Hippophaes candidis folijs, & floribus, radice lacte madente: pituitas per inferna trahit. Cauçalidi in summo umbel la candida, renum pituitas extenuat ex Plinio. Veratrum album humores omnes maxima vi deturbat, & præcipuè pituitam. Heliotropion maius albicantibus floribus in summo capite pituitam per aluum deturbat. Sambuco & ebulo flosculi in umbellis elegantibus candicant congesti; quarum folia mollissima eduntur ad pituitam detrahendam. Pyrethri cacumen opacat anethi muscarium, Romani saliuarem vocant, quod ad saliuam, pituitamq; oris ficcandam commanducatum ore teneatur. Sphondylion flore candicante pallido: pituitas aluo deijcit. Emicat è cappari flos candidus; capitis pituitas elicit, & quæ in ventre coierint. Anemonis genus unum est, in cuius cacumine flores exeunt albi, nonnunquam tenui quadam purpura resperfi: omnium commanducata radix pituitam trahit. Angelicæ flores albi in umbella coherentes, per se pituitos, lentosque humores digerit; ex his albiflora est, crassam pituitam potu detrahit, lentitiamque humorum digerit. Vitis alba, siue vitabula vulgò, quam secundam clematidem putant, bibitur ad exigendam per aluum pituitam. Ricinus ex luteo albescentes flores affert; grana cuius pituitam per aluum deijciunt. Ligustrum gallinaceorum pituitas. Lauri flos albus: pituitam excoquit, extrahitque. Beta & candida est, sicula cognominata Theophrasto; caput purgat indita naribus. Brassicæ species etiam flore albo; succus naribus inditus pituitam elicit, ceterisq; humoribus exonerat. Sinapi flore albicante, contra pituitam in ore tenetur, donec liquefeat, commanducaturque. Porrû extenuat crassos humores, lentosq; digerit, ob id Aetius Anidenus ijs non interdixit, qui lentam, crassamq; colligerunt pituitam. Idemq; de ampelopraso dicendum. Est & genus candidæ lactucæ, crispissimi folij, quæ pituitæ lentitiam digerit. Sunt quæ carne quidem modica, sed multa sanie constant, quibus semina videntur innatare, vt baccis solani vesicariæ, bryoniæ, & cyclamino secundæ: nam si digitis maturæ præmantur, copiosa profuit pituita, quæ lenta, tenaxq; sentitur, vt alteri cyclamino, ceteris dilutior. Cyclamini radix pituitas cum melle emendat. Bryonia ex pallido albescentes flores habet, ad idem valens. Iasminon flore albo, lentitiam pituitæ digerit frigidis senibus. Nasturtium absistit candicantem pituitam, capitisq; vitia euacuat. Ilos albus est ex Theophrasto vnus, Actio ision (si idem sit) in cibo pituitam detrahit. Lamium flore albo: medetur strumis ex pituita generatis. Oxys flore albo. Lupulus cinereo albo: pituitæ lentitiam per aluum expellunt. Cæpa corpore albissima: lentitiam pituitæ item digerit. Mastiche alba est; auxiliatur ijs, quibus lenta coit pituita, pituitosumq; exigit humorem.

QUID ALBVS COLOR IN PLANTIS ET ANIMALIBVS
naturaliter significare poterit. Cap. XVIII.

DIXIMVS album plantarum colorè ex similitudine pituitæ mederi posse, nunè videamus ecquid aliorum philosophorum causis euariet. Aristoteles libro de generatione quinto ait, albedinem ex imbecillitate prouenire, & ideo in puerorum oculis conspicitur; partes enim nuper natæ imbecilles sunt, postea verò in suos colores, in quos futura sunt, mutatur & nos in nostris Physiognomonicis probauimus albos oculos

albos oculos imbecillitatem, & humiditatem notare. Idemq; ait. Animantes cunctæ, quæ siue imbecillitatis causa, siue cæco naturæ vitio præcoci, paruoq; victu sustentantur, candidè proueniunt, sic lepus candidus inuenitur, ceruus, & vrsus, & in auibus coturnix, hirundo, & perdix, præsertim quum statim à primis vitæ rudimentis imbecillitatem retulerint. Theophrastus in libro causarum ait, infirmiora, fragilioraq; alba sunt omnia, quàm nigra, tum in animalibus, tum in plantis. Aristoteles etiam libello de coloribus ex humiditate albedinem prouenire dixit, argumento quod rosæ folia, & fructus punicæ initio alba sunt, postremo ex succus concoctione mutantur in puniceū, & halurgum colorem. Frondium vngues semper albescunt, vbi suæ coherent origini, quia ibi humiditas ex alimenti suggestione abundat, minusq; ibi sol concoquit, sed extrema foliorū coloratione, quia ibi & minus humoris, & plus concoctionis, quia magis Soli, ambientiq; aeri exposita sunt. Debilis calor albā reddit urinam, & indigestā. Auerroes in Colliget albedinem fieri dicit ex admistione aquearum partium cum terrestribus, quando est in rebus humidis significat complexionem humidam, & frigidam; sed albedo pulchra in hominibus prouenit ex admistione terrestrium partiū cum aere, & significat coloris temperantiā, vt diximus. Albertus addit, quando cum albedine perspicuitas adest in aqueo humido, parum terræ est, nisi quantum ad terminationem humidi perspicui sufficiat, vbi verò diuersitas, plus terræ. Exempla in plantis afferamus aliqua. Cucurbita flore albo est, & frigida & humida ex Galeno est. Alsines essentiæ aqueæ refrigerans, humectansq;. Fungi albi toti: maxima frigiditate, humiditateq; deleteriæ facultatis. In Poligono aquea frigiditas, nympheam humectare, & refrigerare diximus. Cerasa flore albo frigida, humidaq;, sic pyra, malaq;. Rosæ albæ minus quam rubæ calidæ, ob in eis ad oculos inflammationes vtimur. Ocimum & coriannum frigida dixit. Dioscorides Gramen ex Simeone Setis humectans, refrigeransq; & similia. Animalia alba diximus humida, frigidaq;, excrementisq; plena: vt de anserè, cycno, struthiocamelo, & similibus.

QVAE RVBRI COLORIS SVNT, CONTINUO ESU SANGVINEM AUGENT. Cap. XVIII.

SUCCEDVNT rubra, & quæ de alijs diximus, de ijs dicemus, continuo esu augent sanguinem. Exempla Rubescit aliquantulum foris lactuca cõmunis, dum adolefcit: sed cyprij generis ex albo rubicunda est: vidimus quæ tota sanguineo succo madebat, cæciliana fusci, veluti purpurei coloris ex Columella. Clamant Medicorum scholæ continuo vsu, esuue hoc oculus copiosum gignere sanguinem, quod nulli olerum Natura cõparatū est: & sunt qui vitio vertant eius vsu, eoq; nomine damnent, contra quos Galenus inuehitur, quod à veritate planè deficiant, nam aliqua olera paucissimum sanguinem & eū quidem vitiosum parere, lactuca sola multum, & non improbum, & omni ex parte laudabilè progignere. Vinum sanguinei coloris est, merum ac sincerum moderate potū sanguinem gignit, vires alit, venas replet, facileq; in membra distribuitur. alia exempla non suppetunt.

QVAE SANGVINEO SVCCO MADENT, AD SANGVINIS PURGATIONEM VALERE. Cap. XX.

R si sanguinis non purgetur, quum ipse sit, qui ab alijs humoribus ex purgetur, quæ tamen sanguineo succo prædita sunt, ad quasdam purgationes valere multis experimentis comprobabimus, & ad alia quoq; sanguinis medicamenta: qui color tum in floribus, tum radicibus, succo, vel alijs partibus. Rosæ flos flagrantissimè, & fragrantissimè coloris, odorisue à se initium sumi potest, eius succus adeo verè, & merè sanguinem

guinem ementitur, ut Græci finxerint ante candidam fuisse, & ex vulnerato Veneris pede, nullo munito sandalio, dum per rosæ frutices preproperè ferretur, ex profuso cruore adrubuisse: sanguinem à bili expurgare Mesues dixit, quod eius stamina sint crocea. Colos eius chymistico magisterio elicitur, qui verè sanguinem repræsentat, mirè ad eundem effectum efficax. In Rhabarbari radicibus subrubentes partes conspiciuntur: Mesues etiam sanguinem clarificare, atq; omni ex parte cohibere occulta ratione dixit: Vinum rubrum putridum sanguinè expurgat potum, exhilaratoq; sanguine rubrum faciei colorem conciliat. Inest & cerasis sanguineus succus, sanguinem is expurgat, ob id qui eis vescuntur, cutis colore nitent. Allium in aruis sponte nascens in summo proce-ri caulis purpureos flores ostentat, colore & forma conspicuos, ac membrana ambiens spicas rubescit: corpus in meliorem colorem mutat, sanguinem emaculando. Tilia fructu lentisci sanguineo. Folia pota sanguinem detrahunt. Centaurium minus flore purpureo, cruentato: infuso eius decocto trahit sanguinem. Crocodilion sanguineo scapo, seruefacto & pota sanguinem copiosum per nares pellit. Sunt & rubra lilia, quarum radices cum mulso potæ, inutilem sanguinem ex aluo trahunt.

RUBRAS PLANTARVM PARTES, ET LAPIDEVM ESSE
etiam vulnerarias. Cap. XXI.

AD RUM rubra, vel sanguinei coloris, ad compescendum sanguinem valent, & ob id à chyrurgis vulnerariæ dictæ, quod vulneribus adhibeantur. Quorum exempla erunt hæc. Mori fructus sanguineus est, vescentiū labra & manus cruentant, & veluti sanguinea tabe polluunt: immaturus rufescit, & tunc præcipue sanguinem astringit, maturus nigrescit, & tunc soluit aluum: tunc præcipue sanguinem reprimat, quum illius præcipue similitudinem gerat. Mira produnt de eo: si priusquam in folia exeat, sinistra decerpi iubetur futura poma, (ricinos Græci vocant) hi terram si non attigere, sanguinem sistunt adalligati, siue ex vulnere fluat, siue ore, siue naribus, hæmorrhoidis: ad hoc seruantur repositi. Idem præstare & ramus dicitur, Luna plena detractus, incipiens fructum habere. Si terram non attigerit, priuatim mulieribus adalligatus lacerto contra abundantiam mensium, ex Plinio. Rubus fructu morum imitatur, sceminarum profluua cohibet. Galenus vulnera glutinare, dysenterias, ventris profluua, sanguinis expuitiones sanare dixit. Sic & rubus idæus. Malum granatum puniceo coloris est, fructus & flos sanguinem excreantibus, scemineis vuluæ fluxionibus laborantibus subuenire. Cythiniq; sanguinolèta glutinant ex Dioscoride. Flores, qui Creta & Cypro aduehuntur, quib; rubicundiore colore flagrant, cæteris ad eadem præstantiores sunt. Cisthus flore rosaceo, colore mali punicæ, sic & hippocisthus subrufa, sanguinem excreantibus, sceminarumq; profluuijs illitu potuue prodest. Polygonos siue sanguinaria cruentis exulcerationibus, & sceminarū mensibus valet, ex Dioscoride. Galenus cruentorum vulnerum glutinatorium dicit, & manantem sanguinem sistere, & mas qui flore puniceo, valentior est scemina, quæ alterius coloris flore insignitur. Lysimachia altera flore rufi coloris nitet, vulneraria est, & ad sanguineos fluxus, & excretiones valet. Bistorta rubro flore, vel subpurpureo, radice subrufescente, itemq; folio inferna parte. Si scemina decocto infideant, aut pubi illinatur, menstruas reiectiones compescit, & in iecta glutinat. Stillatitia minoris aqua epota ad sanguineam resudationem hepaticam pollet. Amaranthus purpurea spica verius quam flore, sed qua nihil aspectu gratius, aut iucundius conspici queat, nam tyrias purpuras flammeo suo nitore vincit: vsu mensium abundantiam cohibere, & cruentas expuitiones neutericorum experimento constat. Syderitis tertia purpureo flore est, recenti vulnere apposita sanguinem supprimit. Rhus, quæ erythros appellatur: nomen huic fecit coccineus acinulorū color: sceminarum

rum abundantiam sistit, ex Plinio. Fraga puniceo succo turgent, vulnera sanant, & dysenterias cohibent. Corni baccae per maturitatem rubescunt, dysenterijs valent, & muliebrium mensium excrementijs, & albæ baccae ad alba profluvia. Cerasa, quæ *amarendulus* dicimus, diluto sanguinis rubore prædita, sanguini profluenti medentur. Oxycantha rubras fert baccas: ad menstrua. Eiusdem speciei aronia, siue *axarolus* dicta, etiã ad dysenterias valet: Myrti fructus & liber rubei: sanguineis excretionibus & mensibus opitulatur, & præcipuè puniceæ coloris species illa, & non atra. Lentisci bacculæ rubescunt: aduersus sanguinis reiectiones, & dysenterias. Terebinthi fructus eiusdem coloris: & facultatis. Infectoriũ granum, quod ex coccifera ilice nascitur, miniato cruore rutilat: Dioscorides ad vulnera commendauit. Tragium semine rufo: fœminarum profluijs medetur. Balsamina vulgaris fructu interius purpureæ phenicæ, ad glutinanda vulnera, ad sistendum hæmorrhoidas, & sedis sanguinem præcipuè dotis. Pœonig grana rubra: cum vino austero pota menses sistunt. Xyris semine, & radice rubris, ad vulnera & capitis fractiones, Centaurium minus subrufescenti radice: ad sanguinis eruptiones, & menses: vis in vulneribus tanta, vt cohærescere etiam carnes tradant, si coquantur simul. Hac Chiron curatus dicitur, quum Herculis excepti hospicio pertractanti arma, sagitta excidisset in pedem, ex Plinio. Symphitum petreum radice subruffa, ad dysenterias, & rubra fœminarum profluvia, & recentia vulnera conglutinanda. Anchusæ radices manus sanguineo colore inficiunt: profluijs mederi Galenus ait: Lycopsis eiusdem speciei & radice: vulneraria est, ex Dioscoride. Potentilla radice nititur exterius perpurascente: dysenterijs, & vuluarum profluijs pota, illitaũe auxiliatur. *Pirola* vocata radice exigua, subruffa: vulnerarijs potionibus, & vulneribus ferruminandis præstat. Virga aurea radice supernè rubella, caule etiam leniter rubescente; sistendi sanguini, & cogendis vulneribus laudatur. Tormetilla radice rubei coloris, cauliculis subrubentibus: comprimit menses, & sanguinem è vulneribus manantem, dysenterias tollit, & vulnera glutinat potu hausta. Symphonam, quam alij cromphnam, Plinius representat alternis viridibus, roseisq; per caulem folijs; eamq; in posca sanguinem reiicientibus mederi. Milium indicum florem rubris paniculis inuolutum habet, radicem etiam rubram: fœminarũ profluvia sistit. Bliti folia adeò rubescunt, vt coccineo rubore infecta videantur: Hippocrates menstrua sisti eo cibo protulit, ex Plinio. Hydropiper, siue *persicaria* in folijs sanguineis atras maculas habet: vulneribus sanandis mirè virtutis. Pratense trifolium variatis guttulis, foliorum maculis in altero rubeis, in altero albidis, quorum ope vnum ad rubra, alterum ad alba fœminarum profluvia experti sumus. Hypericum, alcyrum, androsenum, & coris folia habent, & flores, qui digitis pressi, manus atro cruore inficiunt: ad vulnereum balsama valent. Est & beta tota rubra, folijs & radice; constringentem facultatem habet, vnde non vana coniectura ad vulnera valere iudico. Pimpinellæ species sanguisorba dicta, rubenti caule exit: muliebribus profluijs efficacissimè prodest, dysenterijs, & capitis vulneribus. Oxalidis cauliculi, & frondes ad rubescunt; fœminarum menses sistunt. Rubello caule confurgit *solidago saracenicæ* dicta, solidaginis nomen indepta; quod claudere, & solidare vulnereum labra queat, & vulnerarijs medicamentis admisceatur. Equiseti cauliculi rubetes sunt: sanguinem è naribus erumpentẽ stringit succus, prodest dysenterijs, & vulneribus conglutinandis. Aspalathus, siue santalum rubrum; sanguinis fluxiones cohibet ex Auicenna. Agallochum, siue lignum aloes, rubescens; adstringens est. Quercus lignum rubris per totum venis distinguitur, ob id robuffenum nomen inditum, pro rubore ex Festo, quod vbiq; rubras venas habeat: ad vulnereum profluvia, sanguinis excrementa, & dysenterias valet, eius folia glutinant vsq; adeò, vt Galenus vulnere inflicto appoluisse, quum non aliud ad manus medicamen haberet, terendo folia leui petra, & vulnere apponendo. Caphura ex arboris corticibus exudans, maculis inter initia rubentibus, postmodum vi caloris excocta, vel ignium vi candescit: erumpentem sanguinem compescit, cumq; cogit. Iun-

cus odoratus rubente scapo, fragmenta eius in purpuram vergunt: cuius flos sanguinis reiectiones supprimit. Hematites sanguinei coloris: mulierum fluxiones, & sanguinis reiectiones cohibet. Cinnabari Dioscorides hamatitis lapidis parem vim tribuit. Rubrica finopica ad iocinoris imaginem vergit: vulnerarijs emplastris admisceri solet, daturq; iocinoris vitio laborantibus. Rubrica fabrilis colore inferior, & viribus. Corallium cōtra sanguinis reiectiones magnopere efficac. Corneolus lapis sanguinem quocunq; mēbro fluentem sistit, & fœminarum præcipuè fluxus. Heliotropio nomen inditum, quod Soli subiecta sub aqua, sanguineum Solem reddat: sanguinis fluxum astringit. Sarda rubei coloris: ad sistendum sanguinem valet. Stibium, & chalcantum si comburantur, sanguinei coloris euadunt, erumpentem sanguinem è cerebri vena, & è pectore mirabiliter cohibere nouimus, sic & de alijs, ne longiores simus.

QVOD RUBEVS COLOR NATVRALITER SIGNIFICET.

Cap. XXII.

Nunc perscrutandum ecquid naturaliter ex manifestis qualitatibus rubeus color poterit demonstrare. Auerroes rubrum colorem caliditatem demonstrare dixit, propter ignem, qui in eo conspicitur. Albertus non infelix Philosophus, rubeum colorem ex aqua lucida & terra subtili incensa fumosa supernatante causari, quæ aquam & terram in rubeum conuertit. Mihi autem videtur rubeum colorem ex nimia terra fieri, est enim candidus color inter colores pellucidissimus, & rubeus tenebrosus valdè, ob terreas partes, ob id colores rubri omnes stiptici sunt, vt in rubeo vino videre est: fructus qui nigri futuri sunt, maturescentes rubescunt, & acerbi sunt, vltimam verò maturitatē consequuti, & maximè concocti nigrescunt, vt in cerasis, moris, punicis, oleis, vuis, myrtis, ceterisq; videre est. Rosæ, leucoia, & garyophylli flores neglecti, vel in aridis locis consiti, rubescunt: nimia siccitate, in cultis verò rigatione, & stercoratione humescentes nigrescunt. Rosa rubea, & humida calidaq; ex Galeno. Lychnis calida siccaq; sic nerium ex Auicenna, Aspalathus, siue santalam calidum, siccumq;, papaueris syluestris flores etiam calidi sunt, & si Medici omnes frigidos dicant: dilatis rationibus in sua loca.

QVOD MISTI PLANTARVM COLORES MISTOS HUMORES trahant. Cap. XXIII.

Diximus emaculatos plantarum colores, qui simplices nostri corporis humores trahebant, nunc multorum colorum petulantiam experiamur. Theophrastus dicit flores alios unicolores, alios bicolores, alios versicolores esse. Aristoteles libro de coloribus ait, florum pars vna rubet, altera punicat, altera candicat, vel purpura relucet, vnde liquet flores specie versicolores notari. Cuius ratio est, quod pars altera concocta magis, altera minus, vel quod diuersis in partibus humoralis, vel varius existat. Sed cur in floribus maior colorum petulantia, quam in folijs, vel fructibus, docet idem Problematum libro, de linguæ coloribus loquens, quod tot in ea colores omnes conspiciuntur, quot in cute, quod prætenui cuticula cōtegatur, vt vel minima in ea varietas deprehendi possit: quum subtilissimæ plantarum partes, & maximè perspicuæ in floribus perspiciantur. Sed colores, qui alijs coloribus inficiuntur in floribus, vel folijs, varias virtutes, & vitia ostendunt, & priorum rationem sequuntur. Flos bicolor vtriusq; virtutis compos est, & sic versicolores variorum: vnde accidit, vt eadem planta varias, & inter se pugnantes qualitates habeat, quod ex varijs, & aduer.

aduersantibus humoribus constet. Mastiche abstergit, digerit, & firmat, acetum frigidificat & calefacit, & contrariæ illis vires sunt, quoniam eorum indiuiduæ particulae per appositionem, non per confusionem coeunt, vt arena si lento conglutinetur humore, inque vnum corpus coagmentetur, non per confusionem corpusculorum suorum in corpus, quod vnum videtur, concrefcit, sed per coniundionem, contactumq; confistit: ergo si ita est, contrarias qualitates diuersis particulis mastichæ, aut aceti inditas, confundiq; inuicem recusantes existimasse absurdum non est. Vt Alexander notat. In humana Physiognomonia dicebamus homines, qui varijs coloribus conspicuos oculos habent, varijs moribus constare, & plerunq; dolosos & reprobos esse, quorum familiaritatem fugiendam dicebamus: sic plantas variorum colorum commistu insignitas, varia & plerunq; inter se aduersantes qualitates habere, nec ijs fidendum: sed maxima per scrutatione deliberandum. Idem de animalibus, gemmis, & lapidibus dicendum, quorum eadem causa & natura: ob id non simplices humores purgant, quum non simplices colores plantis insint, sed variorum discrimina promiscuè coniuncta. Et queadmodum nostri corporis humores in alios concoctione transeunt, vt bilis in choleram, sic & lutei flores vetustate, vel cultu in croceos, rufos, vel purpureos abeunt. Exempla erunt. Si flores sunt albi, luteiq;, hi pituitam simul & bilem purgant. Anthemidi flores circumcandidi radiantur, luteum glomerulum ambientes: ex Galeno pituitosis & biliosis febribus medentur. Parthenium flore per ambitum albo, intus melino: bilem & pituitam trahit. Sambucus & ebulus umbellas gerunt, quæ candidum florem pariunt, in quorum umbilico flauescunt: vterq; pituitam & bilem euacuat, quia vtriusq; inter se florum cognatio. Arbor vulgò *frangula* dicta, flores edit albos, sed lignum interius croceo colore flauescit; & pituitam expurgat. Sunt & radices albæ, atræq; quum ater in floribus difficilè reperiatur, quæ pituitam & melancholiam expurgant, vt mandragora femina, quæ radice nititur foris nigra, intus alba: per vomitum pituitam, atræq; bilem extrahit. Apios radicem habet, cuius corpus intus candidum, extra corticem nigrum: vomitione bilem, & pituitam extrahit. Sunt quæ bilem, & sanguinem expurgant, vt pote rhabarbarum: radix foris nigra, refescens intus, & glaucescens cum aliqua albedine: Mesues dicit deijcere modo bilem, sed pituitam, & sanguinem clarificare. Casia crocea rubraq; est: à bili expurgat, bilem secum trahens. Iris ex multiplici colorum mistura non inuenusta constat, vt qui in diuersis plantis conspiciuntur, in vnus flore spectanda venit: nam amœno flauo, purpureo constat & albo: & præcipuè pituitam & bilem extrahens, hæmorrhoidibus & sexcentis alijs medicamentis valet. Dioscorides magni ad omnia vsus dixit. Sic etiam rosa, lilium, aster atticus, & capparidis flores ex multis constantibus habent, & diuersis qualitatibus constant, etiam inter se pugnantibus. Suppetit admirabile quodam de coloribus dicere, subinde se mutantibus, quos indulgens Natura hominum saluti fatagens, clementissimè demonstrat. Noxij enim fungi si discerpantur, paruo temporis momento colores variant: nam primo albi, subinde virescunt diluto virore, rancido aspectu, liuido intus colore, rimosa striâ, pallido per ambitum labro, vt verè horrorem incutiât, qui colores omnes conspiciuntur in eorum faciebus, qui veneno fungorum, vel laqueo strangulati sunt, quæ colorum varietas in innoxijs non conspicitur. Monstrat nunquam satis laudata Natura idē in tripolio, quippe ter in die colores mutat, manè candidos, meridiè purpureos, serò puniceos ostentat, & præcipuè contra venena valet: nam qui veneno necatur, ex pallido purpurei, puniceuè conspiciuntur. Eadem in animalibus videre est, vt in testudine aquatica versicolori, gallinis, & alijs. In animalibus & lapidibus quot colores, tot virtutes, & species nocendi. Serpens multis & varijs distinctus maculis, tot habet nocendi species, quot colores distinctos, ex Arnaldo. Et Salamandræ morsus tot Medicis opus habet, quot distinguitur maculis. O opalus gemma tot virtutes habet, quot colores.

LACTVOSAE PLANTAE, ET ANIMALIA AD LAC
valent. Cap. XXIIII.

T si sanguis superabundat, & non putrefit, vt in superioribus, lac, sperma, & menstruum generat, quorum alterum generationi, alterum generatis inferuit. Dicemus primò de lacte. Plantæ enim lactuosæ, vel quæ lactis similitudinem gerunt lac generant, facilius enim fit transitus in simile, quàm in dissimile. Lactucæ nomenclatio à lacte est, quod plus ei lactis, quàm multis in sit: Vescētibus ea mulieribus lac auget. Sonchus exiguum lac illato vulnere collachrymat, lactucæ similis, nisi spinosus esset: caulis decoctus lactis abundantiam nutricibus subministrat: vtilissimus ijs, quæ lac sibi coire sentiant, ex Plinio. Est iasone olus syluestre cum lacte multo: cruda ex aceto in cibo sumpta, mulieribus lactis vbertatem præstat, inquit Plinius. Althææ radici aqua addita, addēdari sub dio, atq; lactescere dicit Plinius & mammarum vitij occurrere. Aequè nota lanaria, *lactoris* vulgò, est plena lactis, ouibus ieiunis data, lactis abundantiam facit, ex Plinio. Bryoniæ radix lactat: lactis abundantiam faciunt cauliculi cocti cum tritico, potiq;. Tragium habet quid lacteum, gummi simile: in lactis defectu mammas replet, eiq; vnicè medetur. Sunt & hærbæ, quæ supra folia maculas habent, hoc insigne à Natura donatæ, vt lacti valere demonstrantur. Carduus lacteus, folijs prægrandibus: lacteas incisuras in folio habet, & quasi lacteas maculas: plebecula muliercularum copiam lactis illius esu prouocat. Est & cerinthe, lycopsis, borago, & similes, quæ lacteas stillas habent, sed adhuc inexpertæ virtutis. Sunt & quæ trita, commanducataq; lacteum succum ostendunt, vt cytilus lactem præstat omnibus animantibus, & si à scriptoribus rei medicæ non scribatur, à studiosis agricolationis, & pastoribus non ignoratur, vt à Columella, & alijs habetur. Glaux eiusdem speciei: ad reuocandam valet exhausti lactis vbertatem: ob id Græci eugalaeton vocant, ex Plinio. Eiusdè speciei poligala, cuius nomen à lacte. Nigellæ semen commanducatum, lactis speciem præbet: quo mulieres albidam, & lacteam faciem reddunt: omnibus diebus sumptum lac mulieribus auget. Eodem modo cicer vberibus lac auget. Sic granum & hordeum lactescunt, vt ex amylo, & ptisana lac abundè suppeditatur. Amygdalæ, auellanæ & legumina, vt fabæ ex Auicenna lac generant, quæ commanducata lactescunt sunt. Sic & animalia quæ multo lacte abundant, scilicet quæ multipara, & multas mammas habent, ad prouocandum, & multiplicandum lac valent. Querit Aristoteles Problematum libro, cur capris & ouibus plurimum sit lactis, proportione sui corporis? inquiens, quod maioribus animalibus alimenti copia in corpus absorbitur, cæteris in excrementum se confert; ouibus autem & capris, quantum in excrementum excrescit, omne in lac transit, vel quod plura gignunt, quàm quæ magno sunt corpore, itaq; plus attrahunt excrementi propter corporis imbecillitatem redundat, lac autem excremento consistere certum est. Auicenna inquit. Quidam dixerunt, quod comedere vbera propriè ouium, & caprarum cum lacte, quod in eis continetur, valdè est vtile ad hoc, propter illud, quod in eis existit, ex similitudine, aut propter proprietatem, quòd est in eis. Præterea caprinus, vel ouillus caseus maximè lac auget. Multipara est sus, & suos partus perfectè ædit, & alit: numerus foecunditatis ad vicenos, qua nil Natura foecundius genuit. Sus Aenæ triginta porcos pepererat. Lacte suis potio cum mulso, adiunatur partus mulierum, pro se verò potum, deficientia vbera puerperarum replet, ex Plinio. Vacca abundat lacte: vaccinus caseus datus nutricibus auget earum lac, sic butyrum, ex Auicenna. Sunt & lapides lactei, vel lacteis guttis insigniti, qui lac nutricibus adaugent, vt galactites, ex Dioscoride, & alijs.

LACTVOSAS PLANTAS, ET SPERMATICA ANIMALIA
sperma generare. Cap. XXV.

DIXIMVS etiam sperma vtile excrementum sanguinis esse, lac in plantis quia etiam spermatis similitudinem gerit, sperma etiam generat. Exēpla dabimus. Nomen commune tithymalis factum à lacteo succo, quo turgent, & tithymalis proniores ad Venerem fieri homines dixit Plinius. Papauer lactuosum est, & sperma auget, ex Auicenna. Dens leonis ijs confert, quibus Venus effluit. Iafone emarcescentes coitus stimulat, ex Plinio, sic & lactuosa dracunculi radix. Fructus commanducati, qui lac monstrant, ad lacteum sperma generandum valent. Amigdalæ ad resipiendas vires, & ad Venerem roborandã præstât, ex Galeno. Pinci nuclei lactuosi; & ad sperma augendum plurimum commendantur. Pistacea commanducata ad eadem. Thrafi radicula Veneris incentiuæ. Legumina eundē præstant vsum. Cicer copiosum semē generat, cuius grana admissarijs equis exhibent, vt & cytisus. Ficus lactuosa, & ad Venerem valet. Ex oriza lactuosus cremor elicitur sperma generans. Phasioli, & lac omne hauſtum ad idem valent.

Serosos PLANTAE HVMORES SERVM PVRGARE.

Cap. XXVI.

AT si sanguis in venis non superabundat, sed ab eis excernitur, vt in excrementum abeat, nascitur icor, siue serum, vrina, & sudor. Lac, inquit Dioscorides, serum continet, quod vbi discesserit à lacte, multò potentius ad purgationes redditur. Plantæ lactuosæ sunt etiam serosæ, lac postquam extractum est, si remorabitur paulisper, seperabitur serum: ob id valdè serosos corporis humores excernit. Auicenna ait. Serum, sine aquositas est solutiua, lauatiua, & subriliatiua. Tithymali omnes lactuosi sunt, vt diximus. Mesues aquam intercutem validissimè extrahere dixit. Lathyris frutex copia lactis tuget: grana in aqua pota, hydropicos sanant, aquam ex aluo trahunt cum vehementia. Eiusdem speciei, & vis Pityusa, peplus, & peplis. Ficum lac soluit aluum: hydropicis profunt illitu. Mori radicis cortex lactat, soluit, purgatq; aluum. Sycomorus vtriusq; naturæ particeps, & formæ, vtriusque vires habet: scalpitur vnguibus ferreis, aliter non matureſcit, per singulas æstates multo lacte abundante: potentia inter ficum & morum media. Cucurbitæ succus lactuosus, Græci volunt earum cibo vëtre m læuigari. Marina brassica vulnerata candidum liquorem dimittit: in cibo decocta vehementissimè cit aluum. Lactucæ nomen à lacte, quo manat, si eius lac potui detur, extrahit ex aluo chimum aquosum, ex Auicenna: eadem satiua & syluestri hydropicis à Crateua commendantur. Hieracio candidus, siue lacteus succus, carpitur per mæsses inciso caule. Succus in posca potus aluum purgat, hydropicis Crateuas propinat. Hippophaes radicem habet lacteo succo scatentem, qui aquam deijcit. Chameleæ lacte manat; aquas per aluum detrahic.

PLANTAE LAC COGENTES, ET HVMANVM SEMEN

coagulant, & lac dissoluentes, conceptum disperdunt & contra
venena valent. Cap. XXVII.

POSTQVAM in lactis mentionem incidimus, non ab re fuerit eas plantas, & animalia enumerare, quæ lac cogendi vim habent, non quod nobis lac coagulare curæ sit, sed quæ id efficiunt, & humanum semē coagulare possunt, quod lactis similitudinem gerit, vt generationi nobis prodesse possint: sic quæ lac eliquant, eisdem lac non coagulari: Vnde a nobis fugiendæ, vt semen dissoluentes, & geniturã irritam reddentes.

Q 2 Muicis

Multis enim modis diuina phronea ad generationem propagandam vias referauit, similitudines ostendendo. Ad exempla hæc venient. Carduus spinosus est, radicem habet, quæ durefcens lacteum succum emittit, qui coaguli modo lac cogit. Idem etiam prolificum semen auget. Eiusdem speciei cnicus, cuius semen lac cogit. Spinæ albæ flore rura, & pastores vtuntur in cogendo lacte, & in caseum spissando. Ficus, & multò valentiùs caprificus suo lacte lac in caseum cogit: diximus iam ad muliebria, & ad conceptus valere. Galion nomen inuenit ex eo, quod flores eius vi spissandi, lac coagulèr, valetq; idem ad Venerem proritandam, & ad conceptum. Balsami vis coagulandi lac est, vnde eius probatio est, si lac coagulet, quod quidem adulteratum non facit, immò & in aqua proiectum lactescit; ob id vuluis inditum, vel subditum ijs mulieribus, quæ concipere desierant, restibilem adferre foecunditatem dicunt. Lepus solus ex ijs, quibus pedes multifidi, coagulum habet, ex Polluce: fitq; ex eo coagulum, quoniam herbam lactei succi pascitur: suo coagulo omne lac cogitur. Coagulum leporis post mēstruas purgationes appositum vuluæ (pessi instar) cum butyro, præstat mulieribus, vt concipiant, ex Dioscoride: & leporis coagulum ad dragmas quatuor in potione datum vini, foeminae de foemineo, & masculo de masculino, & mox faciat coitum, post abstineat se, statim concipit, ex Sexto. Contra verò, quæ lac dissoluunt, coactumq; fluidum reddunt, sperma irritum faciunt, & genituram perdunt: nam in vtero vbi semen à calore naturali, aut virtute formatiua, veluti in coagulum densari oportet, si id, vel externa aliqua vi citiùs, aut aliter quàm oporteat fieri omnino prohibeatur, conceptus & foetus formatio impeditur, quod si ex subditis pëssis, vel illita viri glande ex medicamentosa quæpiam vi, seminis natura perturbatur, illud, vt par erat, coagulari non poterit, sed fluidum, aut densum, vel malè dispositum reddetur. Menthæ folia in lac demersa coire, densariq; illud prohibent, Dioscoride teste, & mammillis etiam applicata, in quibus lac densatur in grumos, dissoluit illud ex Actio. Vnde muliebribus ante coitum genitalibus, pessi modo, apposita, concipiendi vim adimit, ex Dioscoride, quorù multa apud aucthores videre poteris. Sed id duximus præmonendum, quod eadem, quæ lac condensant, illamet dissoluunt, vbi coagulatum fuerit: ob id tempus animaduertendù, in quo propinentur, nam post immissum semen, & coagulatum, si vuluæ admiseris, dissoluit, ante verò coagulat. Hinnuli coagulum laudatissimum est, ex Aristotele, ad lac cogendum, idem ad coactum dissoluendum. Idq; priuatim triduo à purgationibus admotum vtero, partus spem intercipit, ex Dioscoride, ita coagulatum semen dispendit. Canabino semini tanta vis coagulandi inest, vt aqua infusa eam coagulet, sed largius sumptum à viro, genituram illius extinguit: at si modus adfit, vt diximus, conceptui opem afferre potest. Sal modice comestus, conceptionem adiuuat, sed multum coagulari semen prohibet, vt lac. Sal etiam ouibus sparsus, sed mediocriter, lac auget, Venerem proritat, & foecunditatem adiuuat, multum verò steriles redidit, quod coagulatum dissoluat. Præterea quæ lac in ventriculo, vel tauri sanguinem coagulatum fluidum faciunt, eadem contra conceptum valent. Vt calaminthæ folia, laser, sal, acetum, lixiuium brassicæ semen, grossi lacteo succo turgentes; piper & reliqua. Ob id brassicæ flos in pessu subditus vuluæ post conceptionem, conceptum vitiat, & sic de reliquis imaginandum: sat sit hæc attigisse. Nec ab re fuerit aliqua addere, que nunc in mentem subeunt, quod animalia venenosa, quæ virus in lactis formam eiulantur, vel lac resudant, eisdem lactuosus herbis morsus sanari posse, vel virulentum lac dissoluendo, vel coagulando. Salamandra percussa, lactea sanie manat, irritata lac euomit, ex Agricola: remedio sunt nuclei pinei, ex Dioscoride & Aegineta, lac recens, & præcipuè bubulū, ex Dioscoride: scammonium, cuius succus non vacat lacte, nam lingua tactum lactescit. Rubeta è compressis tuberculis, quibus dorsum exasperatur, lac exudat: valet ad eius venenum leporis coagulum, lac humanū, balsamū, laser, papauer, & ea, quibus lac cogidiximus. Lacertæ aquaticæ è vulneribus lactea virosa sanies defluit, vt in salamanda, eodem modo venenosa,

noſa, eiſdemq; remedijs occurritur. Quum cauda ferit ſcorpio, venenum ab eo lacteū fundi Appollo dorus author eſt, ex Plinio, cuius morſui lactuoſa omnia auxiliantur: lac ſylueſtris lactuæ, & ſatiuæ, opiū ex lacteſcentibus papaueribus. Cnico coagulari lac diximus, conſtat à ſcorpione percuffos, quandiu teneant eam herbam, non ſentire cruciatū. Sonchus, laſer, alica ex lacteſcente zea, oryza, & trago. Sic ficus, caprificus, tithymali, & cætera.

SANGVINEAE PLANTAE ETIAM MENSTRA MOVENT.

Cap. XXVIII.

ST & ſanguis menſtruis ex ſuperexcreſcenti humore, ſed vtili generationi, quo alatur infans in vtero matris. Nunc & ſanguinea alio modo menſuum ſanguinem mouent, alliciuntq; . Rubia radice & ſemine rubris, ab infectoribus colitur, quod ea lanæ, & pelles inficiantur: radix, ſemenq; trahūt mēſtra. Eſt & cicer rufum, candido validius, mēſes trahit. Ruſcus baccas rubras, vel ſanguineas affert: mulierum purgationi valet. Caſia coralli æmula, cinnamomum ruſſum, menſes trahunt. Lauri fructus ſanguineus, & oleæ: lachryma ethiopicæ cit menſes. Hæderæ corybi rubri; triti, & ſubditi menſes mouent. Cyclaminus purpureis, vel coloffinis floribus, menſes potu, appoſituè eiet. Anemones phœniceo flore: menſtra mouet. Radix centaurij maioris ruſcit: menſes extrahit. Phillyrea fructu rubro, cit menſes. Paſtinacæ radix ad eorū ruſa, vt ſanguineo ſucco madaat: menſtra mouet. Leucoium vnum purpurei floris, menſtra expellit. Pœoniæ grana rubra, ciet menſes. Hyperici flos digitis tritus ſanguineum ſuccū remittit, qua ratione androſemum dictum, mēſtra appoſitum pellit. Hæc omnia ex Dioſcoride. Iuniperi bacca ruſa, quarum oleum ciet menſes. Semen ari cocineum, vt coralli modo ruſcat, ſeminis dragmæ duæ ad menſes ducendos valent, & alia infinita. Nunc animalia videamus, quæ menſtruis abundant, & ad euocanda menſtra valent, & quæ careant, ſiſtant. Vaccæ purgantur menſtruis, menſura quidem amplius, quàm oues; & capræ, in regionibus calidis quinto quoq; menſe apparent, ex Ariſtotele: ob id taurinum fel mulierum purgationem adiuuat, lana ſuccida appoſitum. Olympias Thebana addit œſypum, nitrum, ex Plinio. Oui, & capræ menſes indicantur tempore coitus, quod idem poſt coitum, etiam fit ad tempus, mox deſiſtit, donec parturiant, tum denuo indicantur, à partu purgatio abundè ſequitur, ex Ariſtotele: œſypum menſes euocat, ex Dioſcoride. Ceruæ à partu pituitoſo quodam humore purgantur: peſſum ex medulla ceruina menſibus euocandis commendatur ab Agricola. Equa menſtruoſa non eſt, immò minimum inter quadrupedes emittere ſolet: vacat ad modum purgamentis in partu, minimumq; emittit ſanguinis, videlicet pro corporis magnitudine, ex Ariſtotele: equini pili cinere ſanguis ſiſtitur, ad omne profluuium impoſito, ex Plinio.

GLAUCI SVCCI PLANTAE VRINAM CIENT.

Cap. XXVIII.

VRINA, & ſudor excernūtur è ſanguine, de vrina nunc dicendum, quæ educunt glauci ſucci ſtirpes. Horum exempla erunt. Ageratum flore croceo eſt: vſti nidor vrinam mouet. Abrotano aurei coloris ſplendescunt corymbi: vrinæ anguſtijs medetur: Hypericum & coris aurei floris ſunt, & vrinas pellunt. Celtica nardus non flore ſolū, ſed folio ſtaueſcit: vehementer veſicam exonerat. Aſarina aſaro cognata, meliſſis floribus: copioſè cit vrinam. Crocum & lotium ſubducit. Idem & crocomagma operatur,

ratur. Sic cucumis satiuus, syluestris, asparagus, crithamon, eruca syluestris, asphodelus luteus, ononis, absinthium, mentha græca, ruta, panax heraclium, & chironium, fefeli, anethum, cuminum syluestre, sceniculum satiuum, & syluestre, rosmarinum, cuius semen cachrys vocatur, abies, artemisia, coniza, anthemis, althea, aiuga, heliochryson, corydalis, cytusus, bunium, stœchas citrina, genista ex Mesue, & ruscus, omnes crocato flore insigniuntur, & insigniter vrinam mouent. Sunt & quarûdam fructus, vt cotonea, punica, cicer, lupinus, smilax hortensis, & ammi ex Syria delatum, solanum somnificum fructu in folliculis crocato, cotyledon, acerabulo, vt plurimum glauco. Sic & radices, vt gentiana, & ex Auicenna vrinam pellit: phu, nardus, costus, & vitis nigra: Aspalathum flauo intus ligno. Fauescunt & gummi, vt lentisci, terebinthi, iuniperi, cupressi, & amygdali, lachryma oleæ ethiopicæ, bdellium, succinum, mel & reliqua, quæ piget describere.

ARBORVM LACHRYMAE, ET SVDORES AD LACRYMAS
& sudores nostros valent. Cap. XXX.

VNT & in plantis lachrymæ, & sudores, ad lachrymas & sudores nostros defluentes valere compertum est. Thus arboris lachryma est, quæ flagrantissimis æstibus è prægnanti corporis cortice stillat, cuius fuligo oculorum fluxiones suspendit, hoc exemplo è myrrha, resina, styrace omnium lachryma colligitur ad easdem utilitates. Lachryma etiam, quæ ex arbore destillat Aethiopicæ oleæ, stillicidijs minutis mammosa, hebetiores oculos illitu clarificat, cicatrices in ijs, & albugines exterit, eandem guttam nostrates fundunt oleæ, & etiam in oleastro querendam. Aqua, quæ ex ouo, dum igni excoquitur, emanat, ad oculorum lachrymas valet. Est etiam tragacanthæ lachryma, quæ vulnerata radice manans concreuit, huius increbuit vsus ad oculorum medicamenta, ad retusas voces, ceterasq; distillationes. Eadem de sudore dicenda. Gummi ex corticis spiraculis prodeunt, sicut ex poris sudores: vt rectè dici possint arborum sudores. Ferula imo caule vulnerata sagapenum emittit, idq; sudores ciet. Myrrha lachryma arboris in Arabia nascentis: aduersus alarum sudores, & tædia cum liquido alumine illinitur: diurnas distillationes lenit, & oculorum vlcera complet. Succinû vt sudor, fluit, & sudores mouet. Smyrnium nomen indeptû, quod succû myrrhæ saporis, & odoris exudet, vt alterum alterius loco cedat: vt myrrha sudores mouet. Anus ficus distillat gummi modo lachrymam, siccaturq;. Ficus sudores mouent: ob id autumno in salubres putantur, quoniam desudantia, huius cibi opera, corpora refrigerant: caprificus etiam sudores elicit, oleum vetus corpora excalesciendo sudores discutit. Panax, ferula sui generis, radix autumno, caules messibus inciduntur, in Macedonia succus erumpit sponte, opoponax dicitur, excipitur cum recens erumpit lachryma, siue sudor, cit sudores. Et ferula oleo perunctis sudores mouet.

SALIVOSAS PLANTAS, ET ANIMALIA AD CIENDAM
saluam valere. Cap. XXXI.

IT in ore saliuâ, qua plurimum indigemus in febribus, ad sitim extinguendam, atq; animo volutanti, quæ plantæ, vel animalia saliuâ ostendunt, occurrit portulaca, cuius folia propter humoris copiam pinguiscula sunt, & glutinosa constant succo, & saluari lentore, ob id, Leontio authore, portulacæ folia linguæ subdita ijs, qui siti excruciantur, bibendi desiderium restingunt. Ledo folia pinguis in cacumine linguæ humilia, largo succo abundantia, semperq; virtutibus sub lingua ore detenta, refrigerant, & saliuam

& saluam gignūt: sic cucumeres & eiusmodi similia, inter animalia limax est, quæ in subterraneis & humidis locis viuit, etiã sine testis: si tagatur, salua vel saluari lentore mada fit: vestigia incessus argenteo colore splendescunt: noctu potius, quàm interdiu vagans: gerit in capite lapidem, limacium dictum, qui linguæ subditus, miram vim obtinet ad ciendam saluam: quapropter aridis & siticulosis, necnon febrientibus in ore volutari debet.

*CARNOSAS PLANTAS CARNOSOS HOMINES REDDERE,
& tabidis mederi. Cap. XXXII.*

DIXIMVS de humoribus, & excrementis, nunc ad partes accedamus, & primo similes, & inter eas à carne. Caro, neruus, & vena, partes tanquam omnium communes, quæ velut stripium elementa habentur. Caro venam, & neruum intercedit, & interdum cortices, interdum folia constituit. Theophrastus radices alias carnosas dixit, quòd carne constent, vt raphani, rapæ, ari, croci, betæ, hastulæ regie, bulbi, scillæ, cephæ, gethyj. Distenditurq; caro in latitudinem in betarum foliis, & brassicarum, & tandem oleracea, quæ hortis seruntur, colunturq; maiori ex parte carnosæ folia habent, arte & cultu saginantur, vt homini alendo per accommoda sint. Ex aqua carnes generantur, lacte ossa, ex Plinio. Carnosæ hæc quia magni sunt nutrimenti, & facilius in carnem commutantur, ad carnosos homines reddendos valent, & Medici phthificis, tabidisq; quibus caro eliquata, & tabefacta est propinant ea, sicut pingua ad macilentos, vt dicemus. Brassica folio carnosæ, & caule extumescenti velut rapum, percocta tabidis remedio est. Porrum è bulbaceis, succu, vel ipso in cibo phthificis prodest, ex Plinio. Melopepones carnosus: datur tabidis cremor eius lacteus ex hordeacea ptisana. Ficus fructus carnosæ constat pulpa: vlcera carne replet. Plantagini carnosæ folia, phthisin sanant, si bibantur. Eradice constat albus modicus rapis simili: nec alia numerosior, octoginta simul aceruatis sæpe bulbis: mandebatur hic olim cinere tostus, sale & oleo addito, cum ficis quoq; tusa radix præcipua volutate. Aristarchus eius radicem quoq; prodit exulentam, & odore grato placentem: Defectis corporibus, & tabidis constat bulbos eius cum ptisana decoctos æperitissimè mederi, panem ex iis cum farina subactum saluberrimum esse. Bulbi omnes carnosus sunt, multum alimenti afferunt, & carnem creant. Faba carnosæ est admodum folio, & carnem gignit. Fungus non nisi caro est, multumq; præbet alimentum, ex Auicenna. Esculus, & quercus fructu & folio carnosæ, glandes multum alunt, & carnem porcis solidam creant, eorumq; fructibus primæ ætatis homines vescebantur, & esculus nomen ab esca traxit: ante enim cerealem frugè, mortalibus è glandibus victus ministrabatur. Inter animalia testudo & cancer demptis corticibus carnosus sunt, & humidi, quum in aquis viuunt, & phthificis medentur. His exemplis alia exquirito.

*OSSOSAS PLANTAS OSSIEVS MEDERI.
Cap. XXXIII.*

NUNC de ossosis stirpibus loquemur, scilicet lignosis, nam lignosa pars stirpis ossibus respondet. Est enim lignum in planta, sicut os in carne, illiusq; officio fungitur, vt diximus, quum de similitudine plantæ cum homine loqueremur: Vnde ossosas plantas dicemus, quæ plurimo abundant ligno, contrarium in superiori diximus: nam quæ carne abundabant, vacabant ligno. Theophrastus radices multas lignosas, & siccas esse dixit coronarijs stirpibus, & longè magis abrotoni, eruce, sed syluestribus magna ex parte

ex parte. Lignosa & atriplicis radix, bliti, anheti, rumicis, corianni, & omnium ligno-
fissima ocymi, atq; in summam omnium multicaulium. Indigent ossa siccitate in eorum
morbis, & syluestria vrbani sicciora diximus, quæ in earum aspectu liquido cognoscū-
tur, quum retorrida sint. Ad ossa carne tegenda optima sunt, dicunt Medici, quæ exic-
cant, & nonnullam habent abstergendi facultatem: nam ad nuda ossa carne superue-
stienda, vtuntur eis, quæ abstergant simul, & desiccant, nec magnopere calefaciant. Myr-
rha contorto arbore, duro, & scabro assurgit, vt inquit Theophrastus: nudatis ossibus
ipsa medetur. Lignosa arbor vlmus: cuius cortex contusus ad ossa fracta valet, ex Auicē-
na. Myrtus lignosa arbor, subtili cortice intacta, etiam fracta ossa fouet. Eodem modo
lentiscus, cuius foliorum decoctum ad ossa fracta ferruminanda valere testatus est Aui-
cenna. Balsamum fruticosum albor, cytiso, & terebintho persimilis, ex Strabone, ossium
squamas detrahare dixit Dioscorides. Aquifolium syluestris arbor, lignosisq; virgis
fruticans, cuius ope infracta ossa ferruminantur. Verbascum lignosis virgis: fractis &
luxatis ossibus auxiliatur. Exiccat abrotonum, lauendula, libanotis, & similia, quæ syl-
uestria sunt, sed ad huc iam dudum inexplorata.

*NERVOSAS, ET CARTILAGINEAS PLANTAS, ET ANI-
malia nervis prodesse, & cartilaginibus. Cap. XXXIIII.*

NERVUM in plantis dicimus, quod continuum, fissile, prælongūq;
spectatur, sed insociabile, germinisq; infœcundum. Theophrastus
neruicaules, & nervosas plantas vocavit ferulam, ferulaginem,
fœniculum. Esse & nervosas plantas, quarum caulibus vtimur ad
restes, funesūe, scilicet flexiles, vimineas, & sequaces, vt linum, ca-
nabis, & vrtica. Sunt & plantarum frondes, quæ nervos habent
in prona parte, vt manus: alimentum enim per venas, & nervos
ijs partibus defertur. Vnde frondium aliæ ex nervo, cortice & car-
ne constant, vt ficus, vitis, alię quasi ex nervo tantum, vt harundinis & frumenti. Du-
rissimę arbores, quibus nerui durissimi. Nerui ex ligno & carne temperati videntur, car-
ne quidem tensiores, aridioresūe, ligno molliores; ijs tota planta peruincitur & roborat-
tur. Sed exempla afferamus aliqua. Poterion Iones neurada vocant, quia nervosa plan-
ta: radices dimittit binum, ternumūe cubitorum, nervosas, & firmas: tusę præcisus ner-
uis, & vulneribus glutinandis illinuntur: illarum quoq; decoctum nervorum affectibus
prodest, ex Dioscoride. Maluę radix nervosissima est, vt rumpi, extirpariq; nequeat: de-
coctam nervis prodesse dixit Plinius. Huius species althea radice nervosa, durissimaq;:
ad nervorum rigores Dioscorides optimam prædicavit. Pencedanū ferula caulem mit-
tit fœniculo similem: omnibus in vniuersum nervorum vitijs illitum prodest, & conuul-
sis. Laferpitium in Syria nascitur, caule ferulaceo, nervorum conuulsionibus opitulat-
tur. Sagapenum ferulaceę herbę succus: datur contra nervorum resolutiones, & conuul-
sis. Eutorbium ferula in Lybia: Mesues nervorum infarctus expurgare, & conuulsis pro-
desse scripsit. Triticum harundinaceo folio, eius farina ad nervorum fluxiones valet.
Plinius lactis copiam ossa alere scripsit, frugum nervos, aquæ carnes. Ficus frondes ha-
bet nervis conspicuas, quarū cinis nervorum vitijs, & conuulsionibus illinitur ex oleo.
Vitis nervos super folia extantes habet: vinum nervis prodest, & nocet: nam vino vete-
releduntur: & foris adhibito fouentur, & sarmentitius cinis ad nervorum crassitiem va-
let. Iris harundinaceo folio, & nervoso constat: ad conuulsos valet. Acorum eiusdem
speciei & virtutis. Lauandula cauliculo constat quatuor nervis per longitudinem præ-
cincto: conuulsis prodest: eodemq; modo iuncus odoratus, galbanum, xyris, libanotis
conuulsis profunt. Canabis nervosus: contractos articulos emollit, ex Plinio. Anethum
nervorum doloribus, ex Auicenna. Equisetum consolidat vulnera etiam in nervis, ex
Auicenna

Auicenna, sic & turbit, & albus valet ad nervos, ex Plinio, qui nervosus, & inextirpabilis. Idem & de animalibus opinandum. Serpentes, & vermes noruosi sunt, vt solum nervi videantur: serpentes nervorum vitijs auxiliari Dioscorides dixit. Lumbrici contusi & nervis applicari, etiam obtruncatos ferruminare possunt. Taurus nervosum animal, cuius nervis ad glutinum vtuntur: valet ad spasmodum. Et Plinius serpentum senectus in pelle taurina adalligata, spasmos fieri prohibet, & medulla eorum nervorum contractiones soluit. Nec obsuerit hæc commonere, quæ nervosa, etiam nervos intendunt in venereis congressibus, vt linum, vrtica, ferula, cephaliones, cardui, gladiolus, & galanga. Eodem modo & cartilagineas plantæ cartilagini medentur. Cartilago est flexilis molities Naturæ providentia, ne aliquæ corporis partes frangerentur: rupta non solidescit. Plinius cartilagineum herbarum genus vocat, quod tunicis carnosus constat, vt cucumis, cucurbita, raphanus, rapa, napus, & pastinaca. Pastinacæ similis hibiscus, quem aliqui molochen agriam vocant, aliqui pistolochiam: vlcerebus cartilagineis, & ossibus fractis medetur ex Plinio.

PLANTAS, ET ANIMALIA VILLOS, VEL CAPILLOS
referentia, alopecij mederi. Cap. XXXV.

SIMILARIUM vltima capillus erit. Est enim in plantis coma, quæ ab humana similitudine nomen emendicavit. Comam vocamus quicquid hilari venustate crinium modo summa ramorum, vel coliculorum exornat. Sæpe flores, vel florum stamina, corymbi & umbellæ, quum foliatum est cacumen, sua venere comant. Nos capillorum vitijs mederi posse dicimus. Exempla hæc erunt.

Politrichon, siue adianton cauliculos affert nigro colore nitentes, exiles, capillorum instar, nomen ab effectu obtinuit, polytrichon, quod multitudinem capillorum faciat, dicitur & callitrichon, quod nigros & pulchros capillos reddat: dicitur etiam vulgò *capillus veneris*, quod decoros & venereos reddat: ad defluvia etiam comarum facit. Polytrichon Apuleio herbula est, quæ tenues, exilesq; capillos pro caulibus affert, quorum defectum radices explent. Trichomanes ramulis etiam tenuibus & capillaceis: ad eadē, vt adianton, valet. Thapsiam folio fœniculaceo, siue capillaceo, cuius succus affricu alopecias explet. Auicenna testatur par non habere in operiendo capillis capite. Abrotano folia minutim incisa: Galenus vsti cinis ad alopecias accomodari. Fert quercus ex crescentiam quandam, quam pilum appellant: hæc pilula est, comam gerens lanaceam, mollem. Fert & alteram comigeram pilulam, verno tempore melligeno succo manus inficientem, ex Theophrasto: sed Plinius has pilulas ex adipe vrsino alopecias capillo replere dixit. Sunt & papposi flores, qui in capitulorum verticibus capillata lanugine compacti sunt, & efflorescentibus floribus in pappos abeunt. Carduus fructum affert celerius canescentem, & abeuntem cum aura: antequam floreat, contusus & expressus illito succo alopecias emendat. Harundini fastigio senescente, densius excrescit tomentum, vt in palustribus per autumnum visitur, paniculum multi vocant: arundinum corticium ex aceto inunctus, ad alopeciam illinitur. Sunt & flores, qui summis umbellarum radijs emicant, rotunda quadam effigie cæsariem effigiantes, vt ferulaceæ plantæ. Laserpitium ferula est: perunctus aceto, pipere, & vino alopecias implet, ex Dioscoride. Euforbium item ferulacea planta, & circinata rotunditatis umbellam gerit: & alopeciam capillo replet, ex Auicenna tractatu de alopecia.

CAPILLARES planta capillorum formam exprimentes hæc tabella curauimus, vt in conspectum venirent. In extremis sedibus adiantum appinximus, in media polytrichon Apulei, infra quercus excrescentiam quandam.

R

Smyrnum

Smyrniū syluestre vmbelliferum: ex eodem ad alopeciam capillo replendam inge-
 ritur. Sic ammoniacum, sagapenum, & opoponacum vmbelliferæ ferulæ, ex eodem in
 hyera Logodion ad idem propinantur. Cerpæ succus alopeciæ afficatur, quia celeriter
 pilos auocat, sic & allium. Statuminosi flores idem demonstrant, scilicet quibus intus
 capillacea stamina insunt. Myrti flores vt intus stamina continent, sic & capillos augēt.
 Olea myrteos flores affert: ad eadem præstans. *Martagon* defluentes capillos replicat, &
 liliū, ex Plinio, & nympha liliaceo flore, laurus & hypericon. Sunt in croco flammea
 stamina, in capilli exilitatem efformata, quæ detracta è medio flore, capillis conferunt.
 Insunt & duriori thymo capreoli, cincinnati, quasi crines, epythymum dictū, & capreolo-
 rum modo thymi comas inuoluunt, & veluti capillitio quodam exornant: glabrum ca-
 put cōpiosis crinibus comant, ex Auicenna. Villosissima animalia hirsuta pilo crispo,
 denso, spinoso, vel quæ spinas capillorū vice gerant, demonstrant, quòd maximā præ-
 stāt opem ad capillos generandos. Animalia villosissima frigidissimis locis inhabitāt, vt
 villis frigoribus tueātur. Villosissimus animalis lepus, soli enim in bucca & sub pedibus
 pili ex Aristotele, & Plinio: Ex leporino crure, vel lana exucta, ex Dioscoride fit medi-
 camentum ad alopeciam. Vrsi pellis villosissima, & Numidicis prolixiores pili, ex Soli-
 no: eius adeps alopecijs subuenit, ex Dioscoride, & Auicenna. Suum pili crassiores, quā
 bouum, & elephantorum: nec hybernum amittere solent, vt cetera quadrupedes: eius
 axungia fluenti capillo fert opem, ex Plinio & Aegineta. Vulpi pellis villosa, in Germa-
 nia villosior: cuius caput vstum, & inunctum alopecia emendabitur. Erinacens & hirsutis
 aculeos,

aculeos, pilorum vice habent: nam & pili in spinas degenerant: cinis exusti echini valet ad capillorum defluvia, ex Galeno. Capræ spirillum habent dependentem ex mento: sunt enim pili crassi, & hirsuti: quorum cinis mirè fluentem capillum cohibet, ex Dioscoride & Plinio. Hippocampo crista duris horret pilis: ad alopecias emendandas datur. Idem de reliquis suspicandum.

FLAVAE, ET NIGRAE PLANTARVM PARTES, ET ANIMALIA ad flauos nigrosq; capillos reddendos præstant.

Cap. XXXVI.

OSTENDAM in crinium sermonem incidimus, docebimus etiam ex apparenti indole, quomodo mulieres placeant viris suis, & viri mulieribus, scilicet quomodo eos flauos reddamus: nam inspiciendo flauas plantarum partes, radices, truncum, flores, siue fructus, si eos optimè flauo colore coloratos intuebimur, ad capillorum decorationem valere cognoscemus, demonstrante Natura. Lyfimachia flore aureo est, lytron, tam Dioscorides, quam Plinius alio nomine appellari tradunt, quod putatur pro luteo deprauatum. Vitruuius ait, qui non possuntur chryso colla, herba, quæ luteum appellatur, vtantur, cœruleum inficiunt, & conficiunt viridissimum colorem. Talis est lyfimachia apud nostros infectorum vsus: nam cœruleo colore, quo glastum tingit, eam superinducentes, viridem efficiunt colorem: nam si per se sola adhibeatur, flauum colorem reddit: quia flauum facit capillum, pictores enim ex luteo, & cœruleo contritis, viridem efficiunt colorem: à luteo colore, quo micant flores, capillum flauum facere coniecerunt. Xanthij semen, quod in echinata platani pilula inuenitur, rufescit antequam marcescat, collectum & tusum in fictile, capillum reddit flauum: si cum vsus exigit, hemina vnus instar in aqua tepida capiti collinatur, vtique si præparatum ante nitro sit caput. Ex quo vsu Xanthum flumen dictum putant. Ligustrum, siue cyprum Dioscoridis, quod è Turcica nobis adfertur, vulgò *alchena* dictum, cuius folia contrita, crocea, siue ruffa ruffum capillum reddunt, vt idem inquit, non autem ligustrum vulgare *Matthioli*, si folia in radicula succo maduerint, quum costet radícula, si germana est, quam afferunt, croceo folio. Erythrodanum Latinis rubea dicitur, quia semen & radix rubea est, quibus lanae, & pelles inficiuntur, ob id ab infectoribus studiosè colitur: folia capillum tingunt. Chrysolachanon ex colore nomen inuenit, in luteum languescente, auri æmulo, nec aptiori vocabulo, à re ipsa dicto, appellari potuisset: & æmulum auri colorem satis confusus videtur Plinius, quum capillos infici syluestri præsertim atriplice commemoret. Acipitrus pes colore subluteo est, quo capillus rufus colore inficitur. Lycij lignum in tus rufescit, & radix: tusum & maceratum croceum succum reddit: flauos capillos facit ex eodem. Lotus radice & fructu croceus est: Plinius radice lanas, pelles, & cortices tingere dixit, sed Dioscorides capillos rufare. Siue vulgaris lotus fuerit, siue aphyrica, quæ nos iuiubam appellamus, mulieres nostræ etiam suum fructum crocatum, puniceumve incoquunt, ad deaurandos capillos. Thapsos in Theocrito Poeta legitur herbae genus, tingendis lanis vtile, quo & capillus rufescit, quod non à thapsia diuersum iudico, quæ & thapsia in cacumine umbellas ferat anetho similes, & super eas luteos flores. Mel aurei coloris est: supra omnia flauos, rufos, & aureos capillos efficit. Extrahitur enim aqua chym isti cis vasis & oleum, vt docebimus, hoc rufos, illa aureos capillos tingit mirè, colore ad multos dies durabili. Rhabarbarum luteo succo est, tingendis capillis optimum, & caput non lædit. Ex aureo lithargyro paratur decoctum, mirè ad capillos aureo colore tingendos vtile. Ex Plinio. Arbos, quæ vocatur euonymos, nostri, quia ad fusos netu muliebri celebres vsurpant, *fusanum* vocant, flore est luteo, siliquis quadrangulis, grano crocata membrana clauso, ligno intus buxco; nostræ mulieres eo vnguentum parant, quo

ad pulchros, & flauos capillos reddendos vtuntur. Et ne latius euagemur, res omnes ferè crocæ, croceos capillos reddunt. Nos eiusmodi decocto sepiſſimè vſi ſumus. Sum i to rhabarbari fabæ magnitudinem, ſœni græci manipulum, croci ſylueſtris, liquiritiæ, tabacci vocati, corticum aranciorum, ac triticeæ paleæ tantundem: his quernum cinerem addito, & incoquito, vt tribus digitis descendat aqua, inde lauentur capilli. Eadem methodo nigra plantarum partes, ſiue ſemina, radices, & folia, nigriq; coloris animalia, nigros capillos reddunt. Et ad exempla accedamus. Hedera herbaceis primū corymbis, mox atris: capillum denigrat, ex Dioſcoride. Myrtus baccis nigris: ad capillorum nigritiam vti debere monuit idem. Nigris moris rubus fruticat, velut atro cruore manus inficientibus: eo capillus nigro colore inficitur. Morus fructu, quum pubeſcit rubro, vbi maturuerit atro, vt nigra vitis fructus ſanguineo colore, atro manus tingentes. Tingunt capillum vitium, & ficus nigra folijs ſimul coctis in aqua cœleſti. Rhois fructus rubeſcit, vbi maturuerit nigreſcit, tunc eius decoctum capillos denigrat. Adianto iuncea ſunt cauliculi, capillares, fulco, ſericeo uè colore nigricantes, capillum tingit: & ad hoc decoquitur in vino cum ſemine apij, ex Plinio, alij callitrichon, alij polytrichon vocant, vtrunq; ab effectu: Eruo ſemen nigrum, ſiliquæ eius virides, priuſquam indureſcant cum ſuo caule, folijsq; contrita; capillos nigro colore inficiunt, ex Plinio. Cupreſſi nigra folia capillum denigrant ex aceto. Acaciæ ſeminiſ ſuccus maturus niger, acerbus ruſceſcit, probatur nigra, flore ſubobſcuro, ex Demetrio: eo capillus nigro colore inficitur. Polemoniæ nigro in corymbis ſemine, Plinius nigritiem capillo dare in oleo decoctum dixit. Hypericum ſemine nigro, ſucco ſanguineo: capillum denigrat, ex Plinio. Ilex ligno, folio, & radice nigris: iligneæ radicis cortex coctus, dum mollitus intabeſcat, & tota nocte illitus capillos denigrare traditur, prius cimolia terra purgatos. Gallæ combuſtæ aceto decoctæ, capillos nigros reddunt. Lithargyrum argenteum decoctum in lixiuio ex quercus cinere, & calce parato, vſq; dum iniecta alba lana, eam perfectè tingat, mirè barbam, & capillum tingit nigerrimi coloris, diuq; durabit, nec detegitur tinctura. Ladano nigra folia: capilli nigritiam cuſtodit: & canitiem arceſcit. Nos hac miſtura vti ſolemus pro barba & capillis. Sumito lixiuij communis quantum voles, decoque in eo ſaluia, & lauri folia cum corticibus iuglandium viridium: mox laua: aut ablue madefacta ſpongia, & lætaberis effectu: plurimum enim nux ad denigrandum capillum valet, primū prodeuntibus id compertum, infectis tractatu manibus. Ouidius.

Noſtra notat fuſco digitos iniuria ſucco,

Cortice contactas inficiente manus.

Eadem regula & in animalibus valet. Capillum denigrant ſanguifugæ, quæ nigerrimæ ſunt, quæq; nigro vino ſexaginta diebus computruere. Alij in aceti ſextarijs duobus, ſanguifugarum ſextarium, in vaſe plumbeo iubent putreſcere totidem diebus, mox illi ni in Sole. Sornatius tantā vim habere tradit, vt niſi oleum in ore contineant, qui tingunt, dentes quoq; eorum denigrare dicat, ex Plinio. Cornicis ouum in areo vaſe permiſtum, & diu exagitatum, illitum de raſo capiti, donec ouum conſumetur, nigrum capillum efficit, ſed donec inareſcat, oleum ore habendum eſt, ne nigreſcant dentes, ex Plinio. Oua hirundinum, quæ nigerrimæ ſunt, idem efficiunt.

GLABRI, ET CRISPI PLANTARVM CAULES, FOLIA, ET

animalia ad pſilothra, & criſpos capillos valent.

Cap. XXXVII.

S VNT pleriq; herbarum coliculi glabri, læueſq;, quibus ſubſtolluntur, ſunt & depiles plerq; animalium cutes, quæ ad pilorum nuditatem valent, & ad pſilothra. Hyacinthi caulis nulla horret aſperitate: huius radix mangonicis venalitijs pulchrè nota, quæ in vino dolci illita, pubertatem coerceſcit, & non patitur crumpe-

erumpere. Hoc medicamen comitatur fabula pueri Hyacinthi, quem Apollo dilexerat, quod impuberes homines reddat: caule & radice imum ventrem puerorum illinunt, quò tardius pubes erūpat. Cypero læuis caulis & glaber, vis ei psilothri tribuitur, quod confestim pilos detrahat. Dryopteris læuibus cauliculis, filici similibus: radix tusa psilothrum est. Animalia glabræ cutis pro psilothris valent. Thumus ab omnibus squamis omnino nudus, sed cute planè læui, ex Aristotele. Pulmo marinus, si idem sit, pellucidus, cristalli instar, læuis, ex pituitosa substantia, quæ in aquam soluitur. Lepus marinus læuis etiam, loligini similis. Plinius. Psilothrum est thinni sanguis, fel, iecur, siue recentia, siue seruata, iecur etiam tritum, mistūq; cedria, plumbea pyxide asseruatum. Ita pueros mangonizauit Salpe obstetrix. Eadem vis est pulmonis marini. Leporis marini sanguine & felle, cancri scolopendræ marini cinis cum oleo, torpedinis cerebrum cū alumine illitum sextadecima luna. Ranæ paruæ sanies efficacissimè psilothrum est, si recens illinatur, & ipsa arefacta ac tusa, mox decocta in tribus heminis ad tertias. Sanguis fugæ quoq; tostæ in vase fictili, & ex aceto illitæ, eundem contra pilos habent effectum. Salamandra liquefacta in olio pilos euellit, ex eisdem. Sic & rubeta glabros facit ex Catione, balneando & lauando. Lacerta viridis oleo decocta, post exemptos pilos facit ne nascantur, ex Galeno. Chamelæo valet ad depellendos pilos è palbebris, ex Galeno, & Archigene. Sed felle vitur Plinius. Magnum accedit capiti decus ex crispo capillo, idq; à mulieribus maximè expetitur, & quomodo id fieri possit, Natura docente, ex foliorū similitudine, aliarumque plantarum partium edocemur. Adianto crispum veluti folium est, cuius decoctum ex semine apij, adiecto oleo copiosè, crispum densumq; capillum facit, ex Plinio. Apium folijs insignitur læuiter crispis, dissectis, & oris leniusculè lacinatis, ad eadem valet, ob id à Plinio cum adianto adiunctum est. Sphondilij frondes quadatenus in extremitatibus crispæ: capillamenta crispa reddunt peruncto capite, ex Dioscoride. Sic castanearum echini suis aculeis crispum capitis capillitium imitari videtur: faciunt etiam crispas capillos. Cameli pilus ferè crispus: fimi cinere capillum crispa cum oleo dixit Plinius, vt etiam ex sanguine pulli bubonis.

DE PLANTARVM PARTIBVS, QVAE HVMANAS REPRÆSENTANT, & primo quæ caput, item animalia magni capitis.

Cap. XXXV III.

IXIMVS similes partes, nunc instrumentarias, & dissimiles, & has in duas partes diuidemus, externas, internasq;. Primò externas, & à capite incipiemus. Caput in plantis ab humana similitudine appellamus, quod in orbem glomeratur: vnde partes, quæ globoso tubere concrefcunt, illicò capitis appellationem sibi arrogant. Radices nonnullæ sunt, quæ in capitis magnitudinem extuberant, vt scillis, sic & fructus, vt cucurbitæ, malapunica. Scillæ intantum crescūt, vt ad humani capitis magnitudinem accedant: eius vsus est ad comitiales, & alias cerebri ægritudines, præcipuè ex frigiditate ortas. Pancratij eiusdem generis; eiusdemq; formæ, & virtutis. Inter apij genera capitatum est, quod instar humani capitis in Campania exauctum vidimus: proprietate quadam caput ferit, quod folia & semina nigra gerat, arcet tamen ebrietatem ex Simeone Sethi. Nux indica fructum producit prægrandem circinatæ rotunditatis melonis modò, oleum ex ea elicitur, ad dolorem & alia capitis vitia. Cotonea struthea, quæ magnitudine sua caput æmulantur, capiti, & cerebro conferunt. Cucurbita, & melones: cæteris fructibus vastiores, contra capitis dolores, quam ægritudinem Syriam vocant, suis ramentis occurrunt. Papauer sariuum capitatum est, is datur, quibus accersendus somnus. Illud tandem Plinij nō omitteremus ex similitudine desumptum. Herbam in capite statuæ natam, collectamq; alicuius in vestis pan-

stis panno, & alligatam in lino ruffo, capitis dolorem confestim sedare tradunt. Magni capitis animalia paulò supra mensum, robusta sunt, cerebriq; perfectionem ostendunt, nobis Naturæ indulgentia, ad nostri capitis vitia valere demonstratur. Asino grande caput, tauro ad sui proportionem paulo maius: ob id Plinius, Ex eadem aqua, de qua aut bos, aut asinus biberit paululum sumptum, aut potatum, tollit efficaciter capitis dolorem, asiniq; cerebrum ad comitiales valet. Elephanto prægrande caput, ex Oppiani descriptione: credidit Actius non parum iuuari memoria scobe dentis elephanti ex mulsa pota, & proboscidis tactu capitis dolorem leuari, ex Plinio, & comitialibus mederi. Sui caput grande: duo sunt in eius capite ossicula perforata à dextris & sinistris, quæ licio suspensa, capitis dolorem tollunt, ex Marcello. Castoreo grandiusculum caput: id ipsum capitis doloribus illinitur, ex Plinio: suffitum & respiratione haustum, vtilem dixit Galenus capiti, cum aceto mulso datum comitialibus, ex Plinio, inuictum medetur vertigini, lethargicos, & veterno obdormiscentes excitat infusum, ex Dioscoride, Plinio, & Auicenna. Noctuæ ad corporis magnitudinem prægrande caput, à cauda de ouo exit propter pondus capitis, eius cerebrum in cibo sumptum capitis dolori remedio est, ex Plinio. Vpupa magnum habet caput: eius pennæ posita supra caput hominis sedant soledam, id est capitis dolorem, lingua suspensa præstat obliuioni, ex Rhase. Eiusdem generis vlula, cuius ossa capiti alligata, capitis dolorem sanant, ex Plinio, Galeno, & Sexto: cerebrum in cibo sumptum comitiales curat, ex Actio. Aquilis paulo supra iustum caput, eius os capitis alligatum remedium est ad cephalalgiam. Struthiocamelo, caput minimum, ideo ad capitis vitia de eo nulla extant remedia.

FLORES, QUI OCULORVM SPECIEM REPRÆSENTANT, & animalia, eorum vitijs mederi.
Cap. XXXVIII.

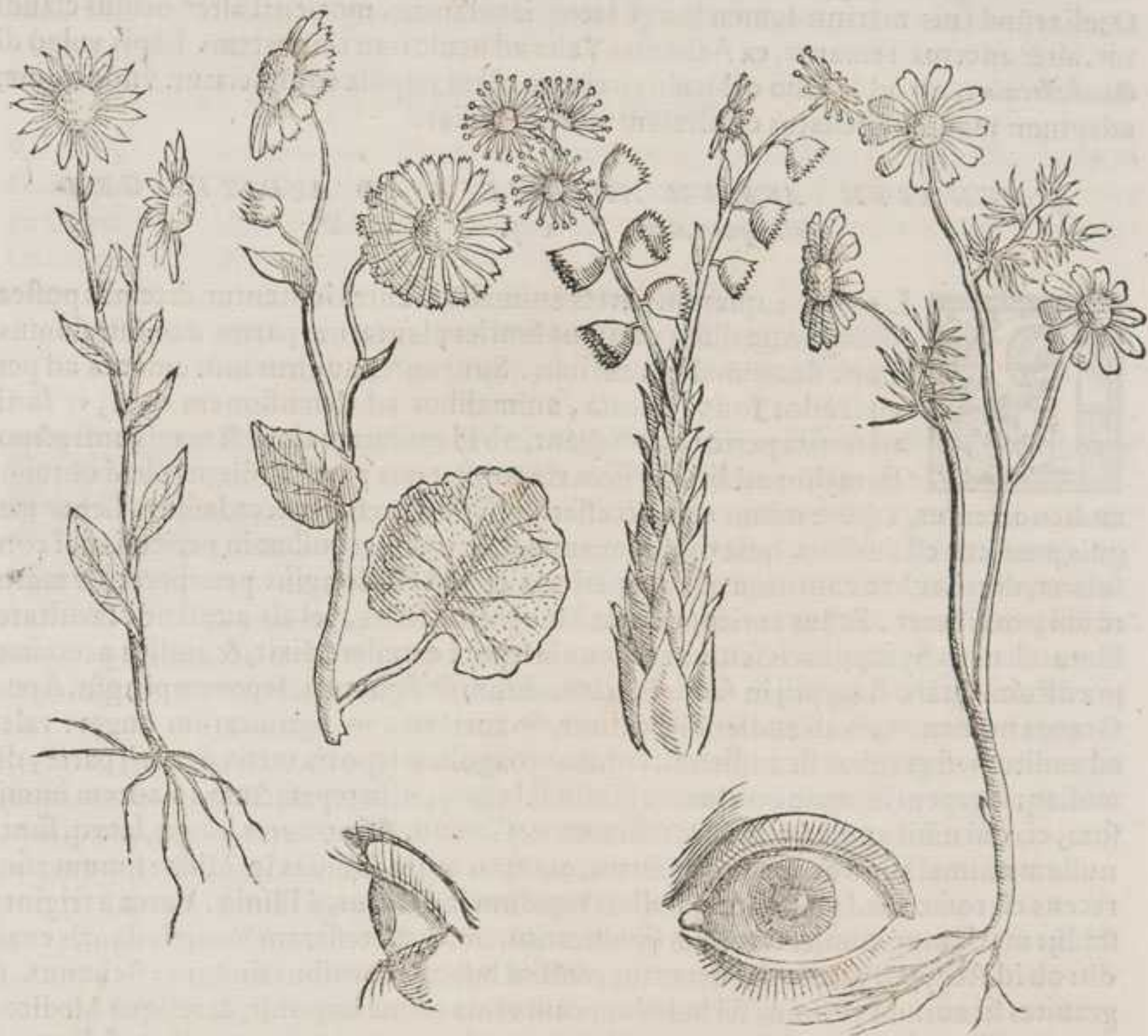

FLORES sunt, qui oculorum similitudinem monstrant, in medio umbilicum habentes, qui pupillam repræsentant, folia circumambientia, quæ bullatum illud glomerulum cingunt, radios ostendere videntur. Hos omnes oculis mederi dicimus. Et modum ostendemus. Anthemis, siue chamæmelon umbilicum in medio aureum habet, foliolis per ambitum radiantibus, orbiculato ambitu candidis, & purpureis: illita, agi lopi medetur. Aster atticus florem in cacumine profert, per ambitum diuisum anthemidis modo, foliolis stellæ modo radiantibus: oculorum inflammationibus medetur. Semperuium maius, siue aizoon, Romani Iouis oculum vocant, alij buphthalmion, vel zoophthalmion, & oculum, ex Plinio, quod folia in ambitu oculorum effigiem referant. Dioscorides oculorum inflammationibus mederi dixit. Nardi celticæ species visitur, flore radiato albo, buphthalmi æmulo: ad oculorum medicamenta, vt celtica nardus reconditur. Caltha florem in orbem circinatum refert, umbone in centro exeunte conspicuo in speciem oculi, siue luminis. A Columella videtur buphthalmum dici.

, & flauentia lumina calthæ.

Ad huius usus acuitur in dies oculorum acies: & huius flore stillatitia aqua, oculorum rubor, & inflammatio arcetur, si oculis instilletur, aut si linthea in eo madefacta supponantur. Hieracium flores in ambitu circinatum habet: hanc dicit Plinius accipitres scalpendo, succoq; oculos perungendo, obscuritatem, cum sensere, discutiant: valet ad omnia oculorum vitia, ad nebulas, caligines, epiphoras. Vulgò scorzonera vocata florem promit in orbem circinatum ex pluribus foliolis coronatum, vt oculi radios imitetur. Lacteus è radice succus, oculorum aciem acuit.

OCULARIVM florum spectandas delineationes peculiaris hæc tabella exhibet, quæ
hoc capite pertractantur. primam sedem à dextris sibi vindicat asteris atti-
ci planta, secundam pardalianchis aconiti, subsequentem aizoi,
postremam authemidis. In calce in prospectum, & in
obliquum oculos expressimus.

Aconitum pardalianches oculorum medicamentis leuandi doloris gratia adijcitur: florem in medio bullatum habet, circumradiantibus foliolis. Heleniū pro floribus ocellos habet, vt anthemis: vinum ex helenij radicibus paratum, mane visum acuit. Seris pluribus foliolis, velut radiolis concinnatis, florem oculum effigiantem profert: oculorū inflammationi auxilio est. Abrotonum scemina floribus referta, comantibus in summo auri fulgore corymbis, & oculorū inflammationibus cōmodè illinitur. Anemones: refert florem papaueris, in medio capitula nigra: medetur oculorum inflammationibus, cicatricibus, & hebetudinibus. Papaueris flos similis, & virtutis. Argemone, vt anemone, flore conformato, ex ea curatur argema, & nubecula. Scabiosa flores profert, quibus defluentibus, capitulum remittit, rotundis ocellis refertum, raro Naturæ artificio: oculorum albugines tollit. Iridis flos oculorum colores refert, membranam *καροειδί* dicunt: cit lachrymas. Acaciæ semen lupino simile, siue christalloidi oculi: succus oculorum medicamentis valet, & procidentes reprimat. Nunc ad animalia noster se conuertat sermo, num aliquod insigne in oculis habeant, quo admoneamur à Natura ad præclara aliqua oculorum medicamenta: Chamæleonti oculi in recessu caui, & prægrandes, & maio
res

res quæ in corporis proportio poscat: ad glaucomata, suffusiones & alia oculorum vitia præstat. Rana in oculis solum sanguinem, non alibi habet: ad visus claritatem valere varijs experientis clara est. Nulli auium maiores oculi, quam buboni: valet ad idem. Notuæ magni oculi: ad optimè videndum valet. Idem de vlula sentiendum. Pauo oculos in cauda multos habet depictos: ad lippitudinem valet suffumigium è suis pennis factum. Oculi testudinis marinæ lumen longè lateq; iaculantur, morienti alter oculus clauditur, alter apertus remanet, ex Aeliano: Valet ad oculorum claritatem. Lapis vulgò dicitur *belloculus*, quod in albo orbiculo circinata nigra pupilla conspiciatur: vnde nomen adeptum: manibus gestatus claritatem visus conciliat.

MAGNARVM AVRIVM ANIMALIA AD AVDITVS GRA-
uitatem valere. Cap. XXXX.

PLANTA S, quarum partes animalium aures imitentur, dicemus postea, quum animalium partibus similes plantarum partes demonstrabimus, nunc de animalium auribus. Sunt aures auditus instrumenta ad percipiendos sonos parata, animalibus ad defensionem data, vt sonitu territa pericula aufugiant, ob id quibus maiora & magis anfractuosa, melior auditus. Pisces vix constat qua parte audiant, ob id obtusior audiendi sensus, vtpote minus eius necessarius, sed ad exempla accedamus. Lepus magnis præditus est auribus, quia timidum animal, & inerme: quibus in periculis sibi consuleret, decebat benè auritum esse, vt pericula & insidias longiùs perciperet, & maturè sibi prouideret. Festus auritum vocat à magnis auribus, vel ab audiendi facultate. Plutarchus in Symposiacis sensus acrimonia leporè excellere dixit, & auditu acerrimo præditum: quare Aegyptij in sacris literis auditum designaturi, leporempingunt. Apud Græcos nomen *λαγῶν* ab audiendi facultate, *αῖσ*, auris est, *λα*, significatum auget: valet ad auditum, si grauitas sit audiendi, laudant coagulum leporis tertia denarij parte, dimidiaq; sagapeni in aminæo vino, ex Plinio: fel cępre corio tepesactum, in aurem immisum, ei, qui nihil audiat, auditum restituit, ex Galeno. Asino aures longæ, lataq; sunt, nullum animal asino acrius audire fertur, excepto mure, Suidas in Mida: fimum asini recens cū rosaceo ad grauitatem auditus tepidum instillatur, à Plinio. Vacca à triginta stadijs maris mugitum, amatoriam significationem, quasi tesseram Veneris dantis exaudit: ob id Aegyptij vaccam venerantur, & Isim bubulis cornibus fingunt: Aelianus. si grauitas sit aurium, Plinius fel bubulum cum vrina capræ imponit, & reliqua Medicorum familia, vel tantum vrina vetus calefacta medetur per langenæ collum subeunte. Sensu acerrimo audiendi, vt animalia vngula bipartita prædita, capras esse putant, ex Aeliano, & hominem acuti auditus Aegyptij significantes, capram pingunt, quæ auribus & quadam gutturis parte audit. Adeps caprinus instillatus auribus surdos sanat, ex Aesculapio: vel fel bubulum cum vrina capræ in cornu caprino per viginti dies inhumatum, ex Plinio. Vulpes animal solerti auditus, amnes, gelatosq; lacus ad pastus itura, redituraq; non transit, nisi aure ad glaciem apposita, coniectare crassitudinem gelu, ex Plutarcho & Aeliano: adeps vulpinus ad aurium remedia valet. Aper optimè audit. Vulgaris versus.

*Nos aper auditu, lynx visu, simia gustu,
Vultur odoratu, præcellit aranea tactu.*

Ad aures minus audientes lotium in vino repositum tepesactum auribus instillant, ex Plinio. Canis, præcipuè sagax, magnas habet aures: nil cane sagacius prouerbio fertur: canis adeps cum ablinthio & oleo vetere aurium grauitatem sedat, ex Plinio. Anser ad strepitus ales acuta. Virgilius

canibusue sagacior anser.

Galli, victis Romanis, in urbem irruerunt, Romamq; , præter arcem capitolinam, ad quam difficilis erat ascensus, caperunt nocte intempesta, quæ non custodiebatur, inuadunt, ac arx capta fuisset, nisi anseres interfuissent, qui cum eorum natura sit minime ab strepitu compescere, ad eius clangorem circumfusas excubias excitarunt, ex Aeliano, Lucretius ad id.

Romulidis arcis servator candidus anser.

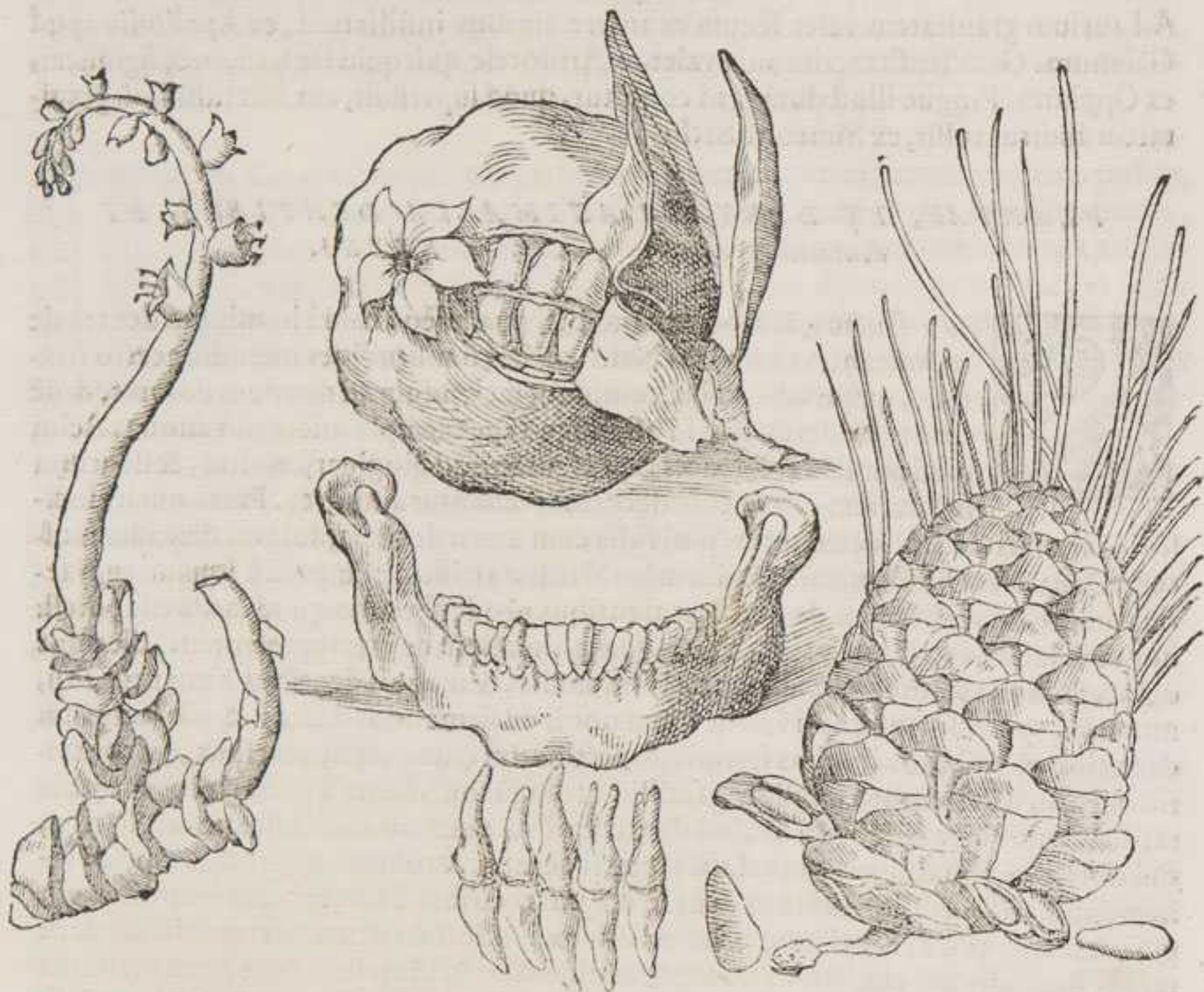
Ad aurium grauitatem valet seuum ex anseris auribus instillatum, ex Apollonio apud Galenum. Grus sensus acrimonia valet, ex Aristotele, quicquid senserit, voce significat, ex Oppiano. Pingue illud dum igni coquitur, quod superfuit, auribus instillatum grauitatem auditus tollit, ex Simeone Sethi.

PLANTAE, ET DENTATA ANIMALIA DENTIBVS, ET
dentationi præstant. Cap. XXXXI.

VNT fructus, & arborum radices, quæ adæo affabrè hominum dentes demonstrant, vt non aliò Naturam has similitudines ostendisse certo sciamus, quàm ad hominè commonefaciendum ad dentium dolores, & dentitiones valere. Ad id ostendendum exempla afferamus aliqua. Acini mali punici verè dentes repræsentant: ad gingiuarum vitia, & dentium firmitatem valere eius decoctum testantur authores. Pinci nuclei incisorios optimè dentes mentiuntur: pini folia cum aceto decocta, dolores dentium mulcent. Dentariam herbam, cuius radix miro Naturæ artificio compactili squamarum serie constat, vt verè dentes demonstrat, dentibus prodesse audio: quod facillè esse potest: quum maxima acerbitate prædita sit. Quæ animalium dentes representent, dicemus deinceps. Sunt & inter animalia, quæ validissimis, & magnis dentibus armantur, situ, numero, excessuq; insignes: valent etiam nobis ad firmandos dentes, & ad puerorum dentitiones. Robustis canibus ferrati, & pectinatim coeuntes dentes sunt, ne contrario occursum hebetentur, & validi, vt facillimè frangant ossa. Dentium canis cinis cum melle tardè dentientes adiuuat: & canino dente sinistro maximo circumscarificando eum, qui doleat, adiuuatur ex Plinio. Lupis ferrati dentes, & robusti, quare eius morsus vehementissimè obest; lupi caninus dens in magnis operibus habetur: nam infantium gingiuas exerit, quò dentes leuius proueniant, ex Plinio. Leo dentes ferratos habet, & inter ea, quæ tales habent, leo non amittit caninos, ex Aristotele: si dens leonis caninus collo pueri suspendatur, antequam cadant dentes, & in ortu dentium secundorum, securum ab eorum dolore reddet, ex Rhase. Mures in Paro insula ferrum exedere, & conficere dicuntur. Amyntas in Teredone Babylonica scribit eodem cibo vti, ex Aeliano. Gyaros vna Sporadum insula est, vbi mures ferrum erodunt, ex Suida, & Stephano. In Cypro idem accidere scribit Aristoteles in Mirabilibus, Heraclides in Chalcidensibus. Plutarchus in vita Marcelli aurum corrosisse in cella Iouis scripsit: Plinius bis in mense mures iubet mandi, vt caueantur dentium dolores. Hyæna lupi species, dentes ferratos habet: cuius dentes dentium doloribus, vel tactu, vel alligatos prodesse ordine scribunt. Lamia piscis dentibus est acutissimis, densis, triangulari forma vtrinque ferratis, quorum lex numero ordines: primi ordinis extra os prominent, & in anteriore partem vergunt; secundi recti, reliqui in os recurui: hos puerorum collo mulieres suspendunt, vt dentitiones adiuuent. Delphini dentes pectinatim coeuntes habent: infantium quoque gingiuas, dentitionibusque multum confert delphini cum melle dentium cinis, & si ipso dente gingiuæ tangantur.

EVULSOS à maxilla dentes tabellula oculis subiecta exprimit, à dextris è dentarij specie
 unam designauimus, putantes ad dentium similitudinem effigiendam suffecturam,
 à sinistris pineum conum desquamatum, vt è suis loculis iacentes, &
 exempti pytides, siue pineoli, & in medio mali punici cor-
 tices, & membranam dissectimus, vt acini
 eosdem simulantes in conspe-
 ctum venirent.

Canis galeus piscis dentes habet acutos, & ad latera recuruos, sic & glaucus: infantium
 gingiuis, dentitionibusq; multum conferunt vtriusq; piscis dentium cineres: horum
 etiam dentibus gingiuas tangi prodest, & è collo suspensi. Sus, elephas, & hippopota-
 mus exertos habent dentes, eisq; ad auxilium, & robur dados: quibus non decidunt, ex
 Aristotele. Cerebrum illitum gingiuis puerorum valet ad faciles dentitiones. Sunt &
 robusti animalium rostri, validorum dentium vice, ad molendum cibum, & defensio-
 nem dati à Natura. Pici rostro quasuis arbores, & quercus tundunt, vt Græcis dricola-
 phi dicatur, ex Aeliano, pascuntur enim vermibus, & tam vehementer arbores excuât,
 vt eas sternent, per duras amygdalas etiam tertio ictu pertundant, & nucleum erodant
 ex Aristotele: quorum rostrum ad collum suspensum, omnem tollit dentium dolorem.
 Coruini generis auibus prædurum rostrum datum est, ex Aristotele: dentium dolorem
 statim eo alligato abire tradit Plinius. Galli pugnaces, & valido sunt rostro, vt etiam la-
 pillos rumpant: officulo gallinarum si quis gingiuas scarificet, proiecto officulo, statim
 dolor abit, ex Plinio, & sic de cæteris.

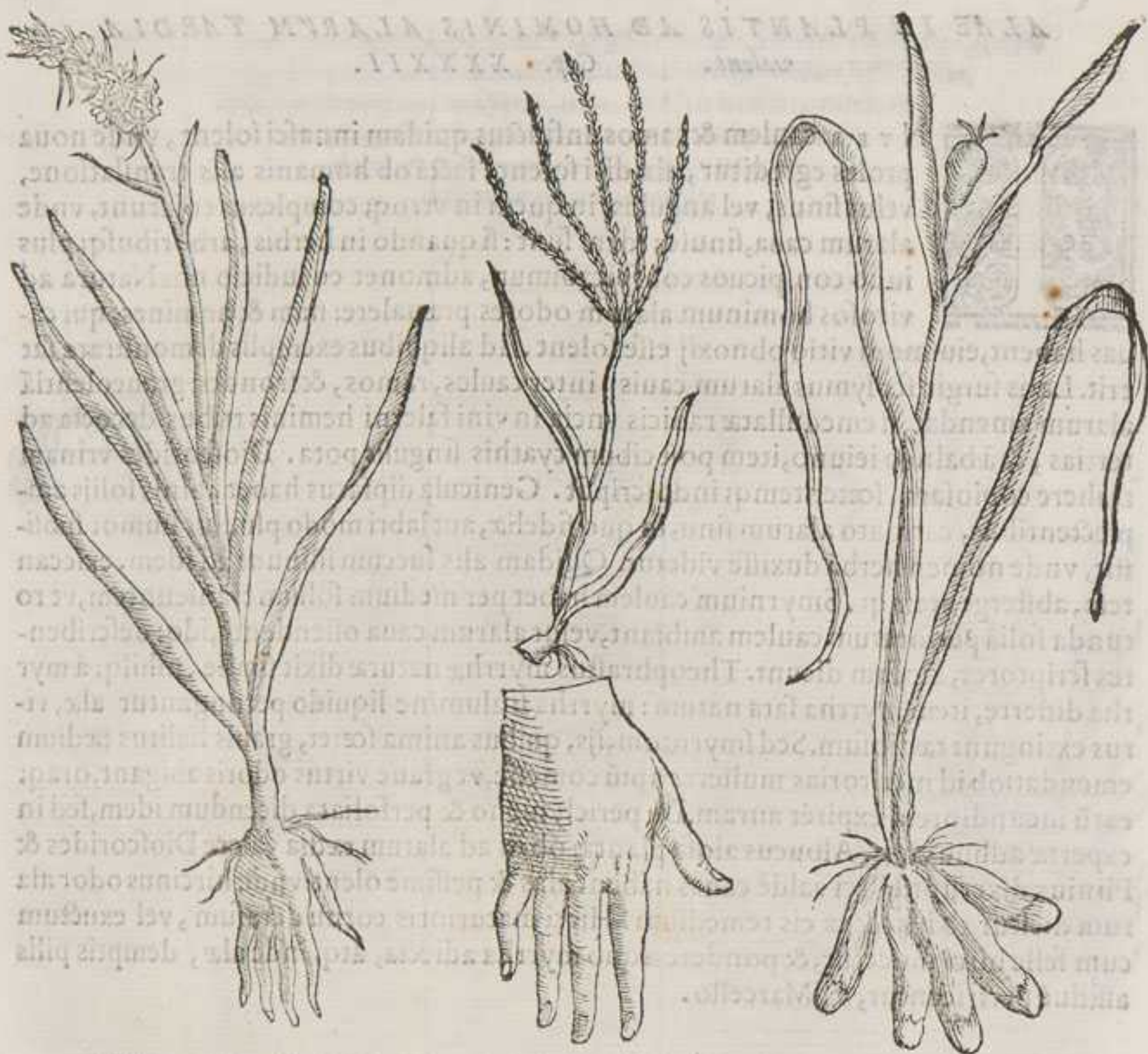
ALAE IN PLANTIS AD HOMINIS ALARVM TAEDIA
valent. Cap. XXXXII.

NTER caulem & ramos anfractus quidam innasci solent, vnde noua proles egreditur, alæ dici solent, facta ob humanis alis translatione, velut sinus, vel angulus, in quem in vtroq; complexus coierunt, vnde alarum caua, sinusq; idem sunt: si quando in herbis, arboribusq; plus iusto conspicuos conspicabimur, admonet eo iudicio nos Natura ad virosos hominum alarum odores præualere: nam & homines, qui cauas habent, eiusmodi vitio obnoxij esse solent. Id aliquibus exemplis demonstrare sat erit. Latis surgit scolymus alarum cauis, inter caules, ramos, & frondes: graueolentiã alarum emendat, si emedullatae radice vncia in vini falerni heminis tribus decocta ad tertias, & à balneo ieiuno, item post cibum cyathis singulis pota. Dioscorides urinam trahere copiosam, foetentemq; inde scripsit. Genicula dipsacus habet, binis folijs amplectentibus, carinato alarum sinu, in quo fidelia, aut labri modo pluuius humor subsistit, vnde nomen herbæ duxisse videtur. Quidam alis succum illinunt ad idem, exiccantem, abstergentemq;. Smyrniū caulem habet per medium folium transeuntem, vt rotunda folia perforatum caulem ambient, velut alarum caua ostendentē, idq; describentes scriptores, alosum dicunt. Theophrastus myrrhæ naturæ dixit simile, nihilq; à myrrha differre, item myrrha fata natum: myrrha si alumine liquido perungantur alæ, virus extinguunt tædiosum. Sed smyrniū, ijs, quibus anima foeret, grauis halitus tædium emendat: ob id meritorias mulieres apiū comesse, vt graue virtus odoris abigant, oraq; earū iucundiorē expirēt auram. De periclymeno & perfoliata dicendum idem, sed in expertæ adhuc vires. Albucus alosa planta: ob id ad alarum tædia valere Dioscorides & Plinius dixerunt. Hirci valdè cauas habent alas & pessimè olent: vnde hircinus odor alarum dicitur ab his, & ex eis remedium. Hirci maturioris cornu derafum, vel exuctum cum felle hirci miscetur, & pondere æquo myrrha adiecta, atq; inde alæ, demptis pilis assiduè perfricentur, ex Marcello.

DIGITATAS, ET ARTICVLATAS PLANTAS AD DIGI-
tos, & podagras valere. Cap. XXXXIII.

DE manibus dicemus, & articulis manū, pedumq;: vnde plantæ, quæ eiusmodi membra mentiuntur, ad articulos, podagras, earumq; vitia valent. Sunt enim nodosæ herbæ, vel geniculatæ, vel articulatæ, quæ in quosdam nodos extumescunt, quod verò inter artus, & genicula nodium intercidit, internodium dicimus, partes crassiores nodis conglobatæ, in quas internodiorum extrema coeunt, vertebrae dicuntur. Hermodactyli radices digiti speciei referunt, in quibus etiam vnguium imago spectari potest in summitate, quæ diuaricantur in quatuor, siue quinque radices: Serapionis, & Pauli monitu vim habent ad articulorum defluxum præcipuum. Sunt è testiculorum genere *digiti citrini* appellati ab Auicenna, qui humanæ manus similitudinem ostendunt, ob id vulgus *Christi palmam* vocat. Eius radix ima sui parte inæquales quaternos, vel quinos diuiditur, velut digitos: neruorum obfractu, & pituitosa faburra oppressis opitulatur.

HVC potissimum spectant palma christi vocata, hermodactyli, & vulgaris ischæmi, siue dactyli Pliniani planta, digitatas manus notantes, vt in superiore sede videntur, in ima verò manus curvæ suis digitis spectatur.

Est in parietibus nascens *gramen digitatum* dictum, quod eius cacumen in quinos furculos diuidatur, vt apertæ manus similitudinem ostendant, ischæmon aliqui dicunt, alij Plinij aculeatum gramen, inquit: Aculeatum gramen trium generum, nam in cacumine aculei sunt, plurimum quini, dactylon vocant, hos conuolutos naribus inferunt, extrahuntq; sanguiné ciendi gratia, alterû, quod est aizoo simile, ad paronychia, & pterigia vnguium, vt cum caro vnguibus increuit, vtuntur cum axungia, ideo dactylon appellantes, quia digitis medeatur. Ricinus folia quinquepartito habet: ob id aliquibus *Christi manus* dicitur: Mesues ea excrementa purgare dixit, quæ ad articulorum compages defluit: confert & articulorum doloribus, nempè podagricis. Ficus etiam tale folium habet: articulorum cataplasmati imponitur. Nodosa vitis sarmenta: vinum ad articulos fouendos valet, & sic de alijs, & si vulgò iactetur.

Soluere nodosam nescit medicina podagram.

Demonstrabimus tamen aliquibus herbis ei posse occurri, scilicet nodosis. Sed quæ herbe nodosæ fuerint, queramus ex magistro, Theophrastus dixit, arbores alias nodosæ, alias enodes, vt palustres: nodosæ sunt, oleaster, pinafter, & quæ apricis, aridis, vel gelidis locis nascuntur, vt montanæ. Syluestres nodosiores vrbans, & genicula in harundinaceis, & gramineis proueniunt. Et si ad naturales causas reducere libet, & nodosæ, sylvestres, & sicæ sunt: sed quia articuli plerunq; pituitosis excrementis infarciuntur, ob id sicis resoluuntur. Harundo crebris intercepta geniculis: Auicenna ad instru-

menta

menta iuncturarum valere dixit. *Salsapariglia* nodosa, frequentibus intercepta articulis, prorsus ad nervorum dolores valet. Radix *china* arundinacea est, valet cōtra podagras. Iridis radices, vt harundinis, geniculatæ: ad podagras, & articulorum duriciam. *Sagapenum* è geniculato ferulaceo caule: ex Mesue articulorum compaginibus quantumlibet admotum valet, & dolores sedat; quippe quod humorum lentores in his cruciatus excitantes, funditus delet. *Ammoniacum*, *thapsia*, *meum*, *sambucus*, *ebulus*, *ijs*, qui podagra tentantur, eodem modo profunt. *Hordeum* podagricis inflammationibus valet. *Cucurbita* geniculatis flagellis eas refrigerat, *cucumis*, *colocynthis*, ex Mesue. *Aristolochia* nodosis flagellis repens: ex Galeno podagricis affert auxilium. *Brassicæ* folia, vbi cauli adherent, maximum ostendunt nodum, & imus caulis in rapi modum in tumescit: podagricis, & articularibus morbis illinitur.

PLANTAE GENERATIONIS INSTRUMENTA DEMONSTRANTES, & ANIMALIA, AD GENERATIONEM VALENT.

Cap. XXXVIII.

AT VERA procreationi, generationiq; satagens, multas & varias demonstrat in herbis, & animalibus similitudines, quibus homines proli consulere possint. Generationis instrumenta vocamus scrotum, testes, & vulvas: vnde plantas, quæ radicibus, fructibus, excrementijs, alijsue modis hæc demonstrant, ad Venerem valere vereri non debemus. Monstrant fabæ colis grandis similitudinem veram, & vulgò *fabam* vocare solemus. Præterea Theophrastus demonstrans fabæ germinationem, inquit. Faba eadem parte radicem fundit, & caulem, qua etiam nexus siliquarum consistit, inq; ea veluti principium quoddam germinandi haudquaquam obscurum: in quibusdam ad mentula tormam effigiatum sanè inspicere possit, vt etiam in cicere, & maximè in lupino: ad venereas vires roborandas cognouimus fabam valere, cum sit multi flatus & nutrimenti: ob id à Pythagora damnata, quod rei venereæ proluuium detestaret. Sic ciceribus, lupinis, & leguminibus alijs crescentibus accedit genituræ copia, vt protinus in Venerem ruant, & libidini alacrius indulgeant. Glandes præterea summam coli partem ostendunt, quam præputium vestit; præputium enim est pellis, qua glans tegitur, coles ipse, penis: magna est igitur inter glandem & penis caput similitudo: fatiscēte calice, summa glans aperitur, vt dempto præputio summa colis apparet pars: non abre igitur multa quis ad penis remedia ex glande sumptitare poterit: Glans in cibis multum flatum parit, ex Dioscoride, multum alimoniam. Simeon Sethi præstare dixit, quod flatuosum, & alimentum habet, facillè virilia roborare poterit, ob id etiam puto Pythagoram à glandibus abstinendum præcepisse. Nunc è bulbaceo genere radices se offerunt, & plures, quam priscis memoratæ, quæ omnes ab effigie *oxyuri* idest testiculum vocant & ab effectu *satyrion*, quod Veneris incentiuæ sint: sed Plinio, & Apuleio vnicus bulbosus *satyrion* est. Genera orchidum plura sunt: quæ geminis constant bulbis, testiculorum humanorum effigie, circa caulem in eorum origine per ambitum quamplurimæ fibrillæ, & capillaceæ insunt, ex quibus possint alimentum capere, vt pili in pube lanescunt: intus pleni sunt liquidi succi, viscosi, vt aluminis oui, quali foret semen genitale: syluosis locis, & opacis, vdisq; multiplices sunt, & varij, quam vt possint enumerari. Sole Geminos ingressuro florent omnes. In Thessalia mulieres in lacte caprino bibere ad stimulandos coitus dixit Dioscorides, quæ omnia è Theophrasto exceptit, inquit.

ORCHIDUM species tres finximus, duas didymi, tertiam triorchis, simplicis bulbi, cum pleræq; sint, omisimus. Confer cum humanis & in nihilo discrepabunt.

Humanis

Humanis corporibus ultra illa, quæ sanitatē, morbos, mortemq; spectant, alias quoq; herbas afferre suis viribus posse affirmant, ut puta generandi seminis facultatem, sicut qui testiculus appellatus est, & magnū ad coitum datum è lacte caprino efficacem esse. Affert & satyrium radicem mali magnitudine, fulvā, intus ut oui candidam, utendū ea, quum concubendi incessit cupiditas: si quidem ea proniores ad Venerem fiunt. Aliud est satyrium erythroniū, idest rubrum, cortice radicis gracili, ruffo, intus albo: non fecus atq; scincus libidinem excitat, etiam si manu teneatur, & magis si bibatur ex vino. His succedit Serapias peculiari virtute sua, & mirifica Aegyptijs venerandæ Deæ Serapidis augusto nomine dictus. A similitudine testiculorum bulbi omnes Venerem stimulant, ex Dioscoride. Martialis ad hæc.

*Cum sit anus coniux, cum sint tibi mortua membra,
Nil aliud bulbis, quàm satur esse potes.*

Dracunculus maior radice bulbosa donatus, singulari, & rotunda, ut testiculus: in vino potus Venerem proritat. Idem de minori dracunculo dicendum. Gladiolus radicibus geminis constat, bulborum modo alterum super alterū insidente, quarum inferior gracilis, superior vberior: superior in vino potā Venerem stimulare tradidit Dioscorides. Hastula regia bulbosa, multis radicibus testiculos imitantibus constat, quibus Venerem excitari sapius diximus, cum vino, aut melle perunctis, aut bibentibus, ex Plinio. Idem de croco, allio, cæpa, ampelopraso, & cæteris dicendum est. Sic & quæ oblo
go cor-

igo corpore scroti ostendunt imaginem. Porrum Venerem excitat, ad eum scroto simile,
 ut proverbio abierit. Eadem forma adolescens cæpa. Plinius. Auiditas coitus putatur
 & cibus fieri viro eruea, pecori cæpa. Apuleius amatorium esse staphylinum dixit, for-
 tasse quod Venerem stimulari hoc cibo sit creditum, & ideo conceptus adiuuari etiam
 prodiderunt, ex Plinio. Raphano Venerem stimulari putavit Plinius. Sifer eiusdem formæ,
 & ut Opion, & Diocles tradidere, ad eadem valet, sic de napo, rapo, pastinaca & alijs dicen-
 dū. Sunt & quædam plantæ & animalia pube referentia: quæ ad eadem valere iudicarem:
 inam radices quædam in earum summitate lanuginem habent, ut pubis lanuginem ex-
 primant. Eryngij lanuginosa folia circa radices habent: quorum radices saccharo, vel
 melle asseruata, valent, ut qui eas ederint, salaciores evadant. Leontopodion circa ra-
 dices lanosiore flocco canescit: ad amatoria valere tradit Dioscorides. Concha est peccē
 vocata, quod scemineam pubem referat, valet ad venerem, ut ostea, quorum species est.
 Demonstrant & animalia, quæ eiusdem sint virtutis, aliquod insigne in luxuriæ instru-
 mentis. Buteoni, ex accipitrum genere, testes terni, Græci *τρίπυλοι* vocant: eis, qui in Ve-
 nerem infirmiores sunt, buteonis testiculos cum melle decoctos recentes donant, & sta-
 tim coibunt. Archelaus lepores androginos dicit, vno, eodemque tempore alios imple-
 re, & ex se parere, quod non nisi ex superflua seminis abundantia & fecunditate eue-
 nit, quod eius hirsutie significatur, ex Aristotele libro de animalium generatione, &
 Problematum: Leporum vulvas & testiculos quidam Medici pollere putant ad coitum
 in viris, conceptum in mulieribus excitandum. Brileto, & Tharne cervis quaterni re-
 nes sunt, ex Plinio, quod idem Aelianus ex Apione refert: sed eius genitale valde ner-
 uosum est, ex Aristotele: Cervini testiculi sicci aliquam partem potato, & concubitum
 excitabunt cum voluptate. Hesy chius, & Varinus. Gallis in coitu testes gradiores fiunt,
 ex Aristotele; quod etiam de perdicibus verificatur, & de palumbis: & omnia ad coitum
 valent. Genitale osseum in aliquibus demonstratur, & ad idem præstant, ut in lupo, vul-
 pe, cane, & mustela videre est. Sic & animalia, quæ nimia copia seminis cito coitum ab-
 soluunt, & præcipue ea, quæ non foris testes, sed intus in lumbis habent, ob amplexum
 incommoditatem citius coitum complere oportebat, ob id semper præparatam semi-
 minis copiam habent, & è lumbis ad testes brevis est tractus, ut in ouiparis videre est, ob
 id ouipara salaciora, & in ouis substantia maxima ad luxuriam est. Heraclides apud Athe-
 nensium, apud quæ Alexis Poeta quoque ova inter cibos Venerem incitantes numerat, & Auicē-
 na. Prodigiosa libidinis perdix: si contra mares steterint scemina, ut in animalium histo-
 ria scripsit Aristoteles, aura ab eo stante sunt prægnantes: hiantes exerta lingua per id tem-
 pus æstuant, concipiuntque superuolantium afflatu, sæpe voce tantum audita masculi, ex
 Plinio, quod & Auicenna repetit, & Athenæus ex Alexandro Myndio. Dimicant inter
 se mares desiderio sceminarum, victus in pugna victoris Venerem patiuntur. Proditum à
 Mythicis est, Perdixem fuisse venatorem, qui matris infando amore correptus sit, dum
 verò utrinque immodesta libido feruet, consumptus, & ad extremam labem perductus
 est: caro perdixis Venerem promouet, ex Auicenna, ova in cibo sumpta vocat Kiran-
 nides amatorium poculum, quia Venerem concitant. Galli testes in renibus habent.
 Alexander Myndius apud Athenæum, Veneris concitatores esse. Eadem coturnici con-
 ueniunt, quæ de perdice diximus. Kesnerus medicus adipem coturnicis cum pauco el-
 leboro ad vim Veneris excitandam membro pudendo inungit: testes sub iecore habet,
 ut ex eodem legimus. Attagenæ caro ad idem valet, ex Auicenna. Pulmonis vulturini
 dextra partes Venerem concitant, viris ad alligatæ guis pelle, ex Plinio, Aquilæ renū-
 culi, & testiculi sicci in cibo, vel potu dati, siue viro, siue mulieri concupiscentiam exci-
 tant. Succedunt his quadrupes ouiparæ, quæ testes in renibus habent. Crocodilo te-
 stes intus adherent lumbis, ex Aristotele: crocodili è dextra maxilla dentes ad alligati
 dextro lacerto, coitus stimulant, ex Plinio. Salamandræ cibo Venerem accendi, si detra-
 ctis interaneis, & pedibus in melle seruetur, tradit Sextius ex Plinio. Mirum & de stellio-
 nis ci-

nis cinere, linimento inuolutum in sinistra manu Venerem stimulare, si transferatur in dextram, inhibere. Plinius. Ad Venerem ciendam, Oribasius apud Aetium, stellionem vstum quàm tenuissimè conterito, deinde oleum affundito, atq; ex eo magnum dextri pedis digitum inungito, & coito, vbi verò à coitu cessare velis, digitum ipsum abluito, & idem apud Nicolaum Myrepsum, Paulum Aeginetam, & Marcellum. Scincus semen auget, & libidinem stimulat, ex Auicenna: Scincorum partes circa renes, tanquam naturalibus erigendis, efficaces bibuntur, ex Tralliano, Plinius latera dicit, & eadem apud ceteros Medicos. Testudo sola ex corticatis renes habet: tegumenti farina accendit coitum. Castor testes ad lumbos habet: fabulosa persuasio est, & antiquitus explosa, quod genitales partes sibi ipsi, vrgôte periculo, amputet, ob id se peti gnari, vt Solinus scripsit, & Andromachus in theriaca, & Aegyptij hominem ipsum sibi nocentem describentes, castorem pingunt. Cicero castorem se ea parte corporis redimi dixit, propter quam maxime exereretur. Idem Aelianus, & Iuuenalis.

Eunucum ipse facit, cupiens euadere damno

Testiculi: quoniam medicatum intelligit inguem.

Contra lentit Dioscorides, Plinius ex Sextio, & alij. Venerem auget & voluptatem in actu, virilia perungendo.

IN MARIBUS, VEL FOEMINIS GENERANDIS QUID IN
plantis, & animalibus animaduertendum.

Cap. XXXV.

PRIV: quàm ad nobiliora viscera descendamus, genitales particulas explicabimus, siue orchides: ostendunt enim & plantæ maris & foeminae figuram, vt certum mariû, & foeminarum concipiendarum præfagium indicent. In maribus enim ex ilium regione in oblongam, atq; rotundam figuram propendent testes, vt Arabibus aliquando vocetur oua. At foeminis intus in lateribus vuluæ vtriq; accumbunt, singuli iuxta cornua, magnitudine, quàm viris longè minores: figura lati & compressi, glandulosiq; scilicet extera eorum superficies inæqualis, haud secus, quàm si plures eiusdem figuræ colligarentur glandulæ, veluti tuberculis opletis molles, inanesq;. Natura tum fructibus, tum radicibus, alijsue partibus insinuat ad mares, & foeminas generandas aliquid præstare auxiliij. Cynosorchis radice constat bulbosa, oblonga, in modum oliuæ gemina, superior quidem durior, & callosior est inferiore, quæ mollior, & rugosior. Ex his radicibus, si maiorem edant mares, mares generari, si minorem foemina, alterum sexum, videmus enim in geminis testibus maiorem radicem ad formam testium hominis intumescere, mares gignere, altera exigua vieta, nec orbiculari, sed compressa, & inani foeminas, ex Theophrasto, Dioscoride, & cæteris. Decebat enim perfectiores radices perfectiorem sexum producere. Cotyledon, siue Veneris umbilicus, radicem habet oliuæ modo rotundè oblongam: est & alterum genus, cuius radix grandiuscula, & informis tuberculis quibusdam intumescit; huius vsu Hippocrates foemineum sexum concipi, sicut priore masculinum prodidit. Theophrastus quasdam herbas ad procreandum marem, vel foeminam tradit, quamobrem aliam marificam, alteram foemini ficam vocat: ambo inter se similes, ocymi speciem ferentes. Fructus foeminificæ modo musci oleaginei, verù pallidior: marificæ verò sicut oliua, quum primum è musco emergit, geminus modo testiculi hominis. Dioscorides de arrhenogano, & thelygono phyllo eadem præfert, non à Theophrasto, sed à Crateua, mox sui oblitus, vel hanc ignorans, esse mercurialem peculiari loco ait. Mercurialis habet ocymi semen, vt foemina copiosum, vna modo acinis dependentibus, mari iuxta folia exiguum, rotundum, semper geminum,

num, testiculorum modo connexum: Mirum est quod de utroque eorum genere proditur: ut mares gignantur hunc facere, ut foeminae, illam: hoc contingere, si à conceptu succus statim bibatur in passio, edanturque; folia decocta ex oleo, & sale, vel cruda ex aceto. Quidam decoquunt eam in nouo fictili cum heliotropio, & duabus, aut tribus spicis, donec decoquatur: decoctum dari iubent, & herbam ipsam in cibo altero die purgationis mulieribus per triduum, quarto die à balneo coire eas. Hippocrates miris laudibus in mulierum usu praedicauit has, adhuc modum Medicorum nemo nouit. Ille eas uuluae cum melle, vel rosaceo, vel irino, vel lirino admouit, item ad ciendos menses, secundasque: hoc idem praestare potu, totumque dixit. Herbam hermupoam uocant Graeci, nos mercurialem, ex Mercurio fortasse, ex foetu, propter binos, ueluti testiculos coeuntes mari, & foeminae quadam racemorum speciem praebente, in masculam & foeminam diuisa, & ad utriusque sexus partus generandos inuenta sit, & ob id folia genitalibus locis adhiberi. Plinius haec habet, qui ab utroque deficiens, bis errat. Sed id tanquam coronide addere non piget, esse masculas & foemineas plantas, & ad concipiendum mares, masculas, & foemineas ad eundem sexum, si quis esu continuo, vel decocto à balneis, alio modo usus fuerit, ut longius suo loco diximus. Carduorum duo genera, masculinum & conuolutum affert, foemina apertum. Vuluis conferre traditur, ut mares gignantur, ita enim Cheriae Atheniensis, & Glaucias scripserunt. Quaedam in animalibus obseruanda, quae maris idem quandam gerunt, scilicet quod non nisi mares gignantur, ad mares ualere, & quae non nisi foeminae, ad foeminas, non quod re uera sint, sed quod ita esse uulgus existimauit. Lepus uno, eodemque tempore tum alios implet, tum ex se parit. Leporem semimortuum captum fuisse scribit Aelianus, atque praegnantem fuisse repertum, ut in utero dissectum tres lepusculos inuenerint, ac marem fuisse. Coagulum leporis in cibo sumptum, marem concipi facere scribit Plinius. Taurus ubi iuuenca superuenerit, si à dextra desilierit, marem seminasse certum est, si laeva foeminam: carne uituli si cum aristolochia inassatam edant mulieres circa conceptum, mares parituras promittit Plinius. Hircus maris figuram ostendit, nam septimo die, à quo natus est, coit: si libeat marem generare, duos testiculos capri affos deuorato, & coeas eodem die, & marem concipies, ex Alberto. Gallus luxuriosus & pugax ualde, & uiri idem maxime tuetur, ad mares figurandos ualet: Galli testes si subinde à conceptu edant mulieres, mares in utero fieri dicit Plinius.

QVAE CORDIS SPECIMEN REFERUNT PLANTAE, Cordi subueniunt, & magni cordis animalia ad febres ualent.

Cap. XXXXVI.

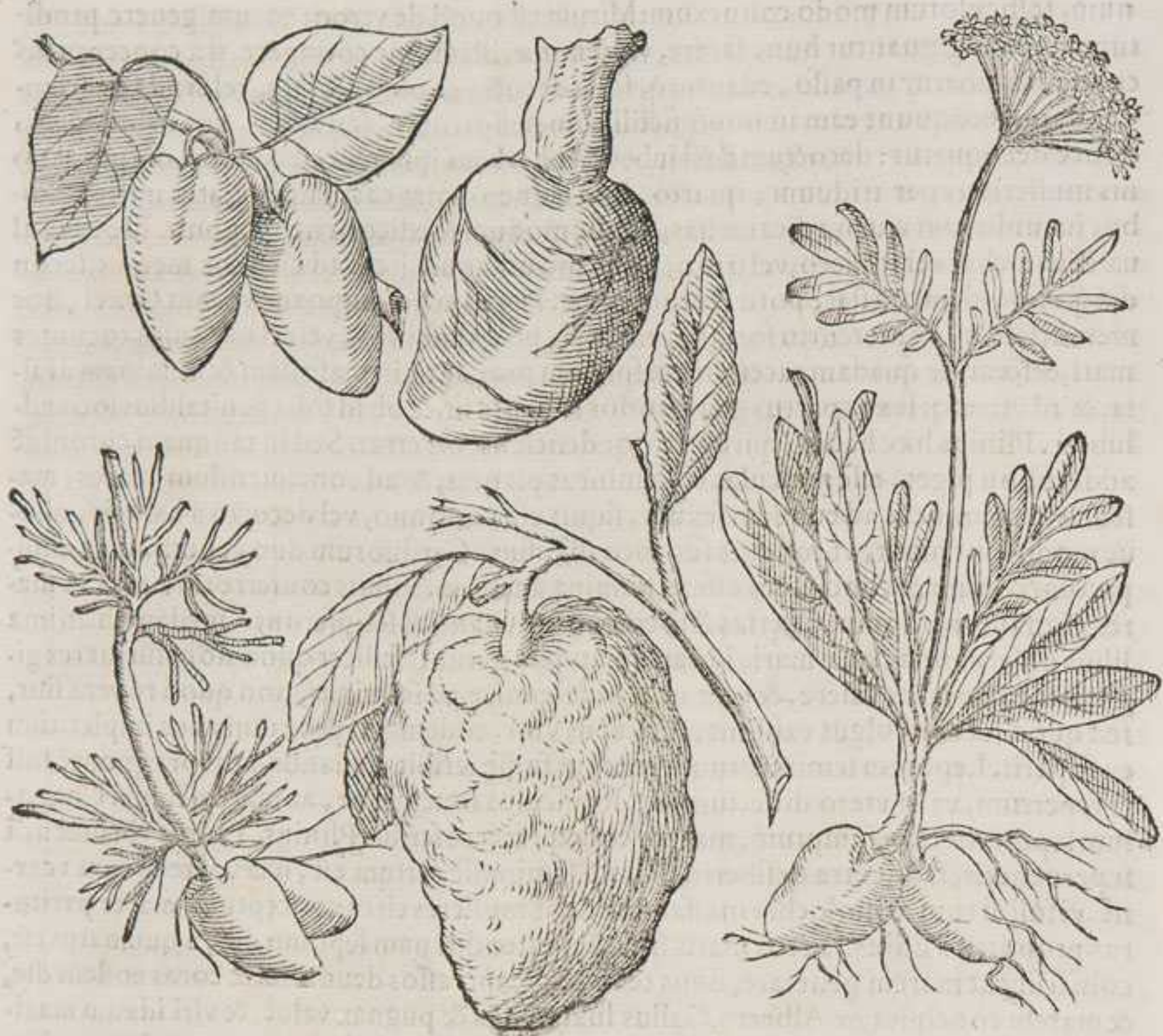

UNC ad interna viscera transeamus, & à viscerum principe corde incipiamus. Sed cor in plantis alij radicem, alij medullam dixerunt, quae cum corde nostro aut nullam, aut paruam habent similitudinem: at sunt radices, folia & fructus, quae cordis specimen referunt, & ad cordis uitia, siue febres ualere possunt. Aliqua adducemus exempla, quibus edoctus lector, alia ex se perquirat in plantis.

QUATTOR hac pictura occurrunt plantarum partes, ac harum prima in extremis partibus duae aurore, & montanae uardi radices apparent, habentes in medio citrij fructum. In superiori omnium sede apposimus perseae fructum, omnes cordis imaginem, quantum picturis assequi datum est, proximè exprimentes: ac iuxta eum è pulmone euulsam cor, quam fieri licuit, appinximus, ut mutua similitudo exactius contemplari ualeat.

Citrium

Citrium sui fructus effigie cor repræsentat: Auicenna libro de cordis viribus, præcipuè ad cor valere dixit: recentiores Medici ad pestilentes febres vtuntur. Anacardi fructus cordi similes figura & colore: vel saltem auicularum cordi non dissimiles, & ob id sic vocati; labantes reuocant sensus. Antore radices duos, quasi corculos ostendunt: auxiliantur omnibus cordis affectionibus, nec minus præstare dicunt febribus pestilentia libus. Montana nardus radículas similiter corculo similes profert: potest, vt indica: quæ cardiacam sanat, & ad animi deliquia valet, non solum pota, sed naribus illita. Persea arbor in Aegypto celebrata, Plutarchus author grauissimus hanc inter omnes Isidi gratissimam, & in Aegypto celebrari tradit, quia fructum ferat cordi similem, folium verò linguæ: in Perside tam præsentis est veneni, vt vescentes interimat, quia illicò cor inuadebat, at in Aegyptum translata, poma fert cibus idonea. Vesicariæ genus, apud nos topiario opere fenestras opacans, vesículas profert, & intus semina nigra, in quo alba humani cordis effigies visitur: ad cor valere multi retulerunt. Siculæ mulieres, Natura duce, *concordiam* vulgò dicunt, quod maritos cum vxoribus rixantes conciliet. Triphyllon vulgare *alleluya* dictum, in cauliculorum summo profert folia cordis figura: cor roborat: eius stillatitia aqua febre laborantibus fert opem. Pinei fructus cor referunt: viridis pinus aciculæ contritæ, ac vino potui datæ, cordis dolorem abolent. Meliophyllon cordis specie fert folium: Mauritani miris laudibus ad cordis effectus, & animi hilaritates extollunt. Cardiacæ, siue *moluca* folia melissæ profert: eximie dotis ad cor. Altera species eiusdem folij, ad idem valet. Nux ben cordi assimilatur: Auicenna ex proprietate

proprietas occulta, cordi conferre dixit. Myrobalani referunt idem, & eidem conferunt, ex eodem. Cydonia mala, & pyra eandem figuram exprimunt, & ei mirifice auxiliantur. Nunc magni cordis animalia referemus, quæ cordi conferunt, & febribus. Quæ enim magno corde prædita sunt, frigidiora sunt, meliusque se à febrium caloribus tuentur, quia cor frigidius, quam quæ paruum habent, quæ enim paruo corde sunt, ut leo, continua febre laborant, ob superfluum calorem. Quæ igitur maioris cordis sunt ad febres, & ad cordis vires valent. Asino cor maximum, ex Aristotele: est genus febriū, quod amphimerinon vocāt, hoc liberari tradunt, si è vena auris asinæ tres guttas sanguinis in duabus heminis aque quis hauserit, ex Plinio. Ceruo cor maximum, ut omnibus timidis, ex Aristotele: Caro eius contra febres valet. Quasdam principes foeminas nouit Plinius, omnibus diebus carnem cerui gustare solitas, & longo æuo caruisse febribus. Os in eius corde repertum, totius substantiæ similitudine ad cor valet. Elephas duplici corde præditus ex Aeliano: ebur tota sua substantia cor roborare Solinus dixit. Hyenæ cor maximum, ut omnibus timidis, & propter metum maleficis, ex Aristotele, & Plinio: quibus cor palpitet, aliquid ex corde mandendum, ita ut reliquæ partis cinis cum cerebro hyenæ illinatur. Iecur degustatum ante accessiones, quartanas febres delet. Lepori cor maximum, ut animal omnium timidissimum: aduersus quartanas, fimi bubuli cinere consperso puerorum vrina illinunt digitos pedum, manibusque leporis cor adligant: coagulum ante accessionem propinant, ex Plinio. Pantheræ cor maximum, ex Aristotele: si pinguedinis odor recipiatur inter assandum, utilis est pulsus cordis patientibus, ex Rhase. Mustelæ cor maximum ex Aristotele: febrem curat ex Vrsino. Muribus cor maximum: aduersus quartanas adalligari iubent Magi muris rostellum, auriculasque summas roseo panno, ipsumque dimittunt, ex Plinio: sed murini iecoris fibram Serenus bibi iubet cum vino austero.

PLANTAE, QUAE PULMONEM REFERVNT, ET ANIMALIA MAGNO PULMONE PRÆDITA, AD PULMONES VALENT.

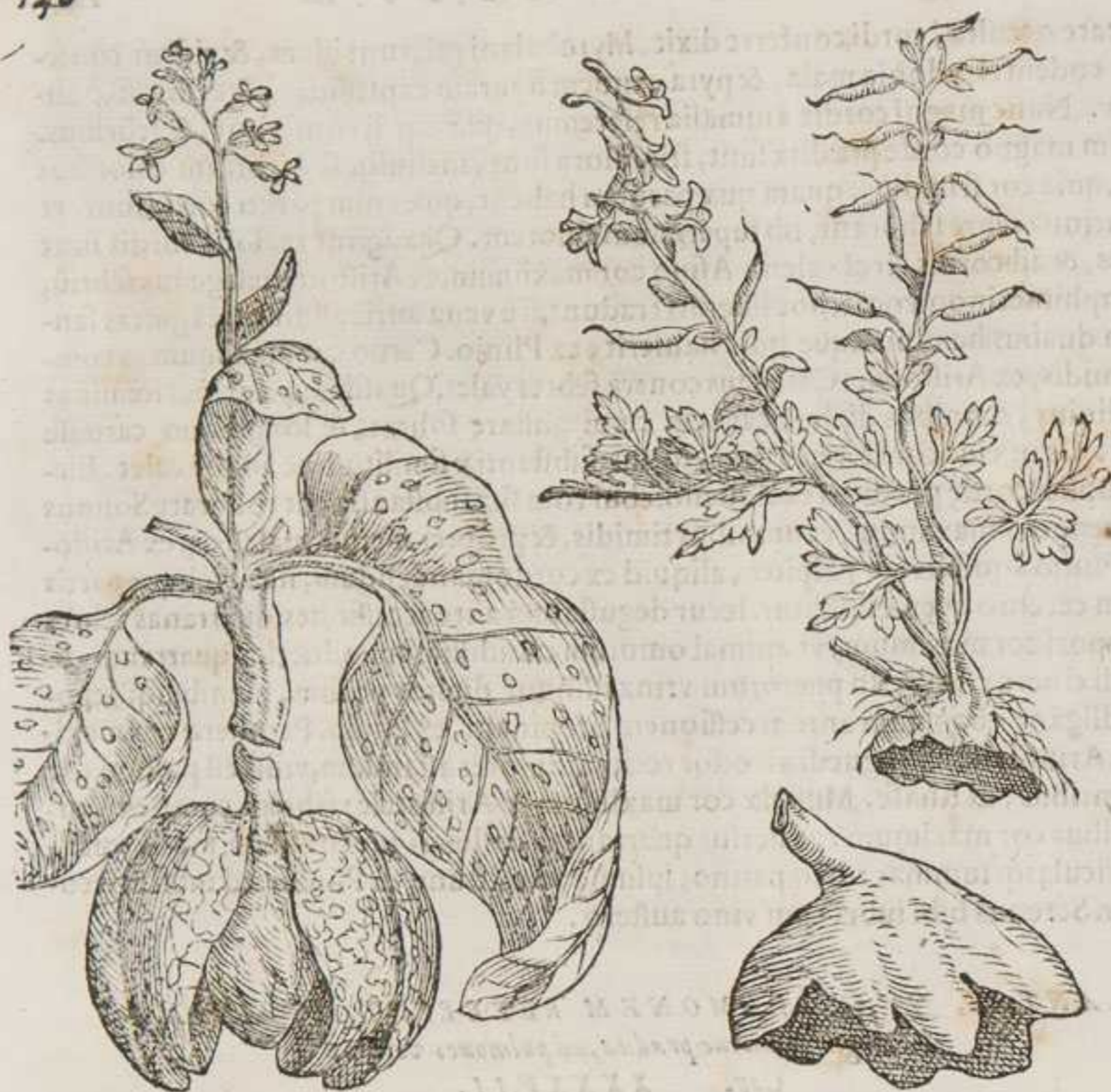
Cap. XXXVII.

POSITUM cor de pulmone loquemur, cum is cor contineat, referemus & herbas, quæ non pulmonem, quum adhuc incognitæ mihi, sed quæ pulmonis maculas referant subalbicantes. Exempla hæc erunt. Nascitur in quercuū, aliarumque syluestrium arborum caudicibus, & in opacis præsertim syluis herba quædam, superiori sui parte virescens, inferiore pallefcens, maculis quibusdam referta, ut pulmonem referat, ob id pleurisque pulmonaria dicta: ea vtuntur ad tabem, pulmonum vlcera, & cruenta sputa, suffiriosos, anhelatores, & asthmaticos. Est & altera herba pulmonaria dicta, folio buglossi aspero, hisuto, albis maculis circumaspero, flores purpureos afferrens, ut in vulgari cynoglossa, non contemnendis viribus ad pulmonis vlcera sananda, detergendaque. Est & altera species intubaceo generi annueranda, quæ & albidis maculis varia est, quæ pulmonibus conferre vi prædita est.

ET si cuiusque capiti tabellam peculiarem interijcere constituissemus: compendio tamen consulentes, pro presenti, & subsequenti hanc concinnauimus, à dextra sui parte pulmonariam promit, sub albidis maculis variam, pro pulmone, à sinistra capnos phragmitis visitur, pro iecore.

Sed

Sed animalium pulmonibus nostris adiuuabimus: & si omnia animalium membra humanis iuuent, illud præsertim iuuabit, quod magnū, vel quod eo careat, tāquā hoc inſigne magnitudinis, vel carentiæ nos admoneat Natura in eis vires subeſſe. Chamæleon ti pulmo proportione maximus, vt nil aliud intus habeat, vt parum abeſſe ſcribat Plinius, quin corpus totum pulmone conſtaret: cuius lingua, cum radice herbæ chamæleonis, & cynogloſſæ, obmuteſcere facit, ex Kirannide. Teſtudo quidem pulmonem & ſub toto tegmento habet, ex Plinio: phthiſi valet, & hec̄ticis. Pulmonem pauca habent aquatilia, vt ranæ careant: Ranæ in cibis laudantur phthiſi. Ranunculus viridis ad tuſſim valet, ex Plinio, ſquillæ pulmonibus, & hec̄ticis: cancri ad idem valet.

PLANTAE IECVR OSTENDENTES, ET ANIMALIA MAGNO IECORE PRADITA, IECORI PROFUNT. Cap. XXXV III.

IECVR QUANTOR Galenus vocat, quaſi ficatū, ita vt vulgò ſegado dicatur, quòd ficus ſimilitudinem gerat, quæ Græcis *συζα* dicitur. vnde iecur anſeris ficubus ſaginatū, principalis cibus in conuiujs erat; conſtat igitur ficus iecur petere.

Iecoraria planta huic ſpectat, quam in tabella præcedentis capitis præmiſimus.

Est inter capnos species, quam cauam radicem Herbarij vocant, siue Plinij bulbosam *fuma-*

fumariam: falsò putat Fuchsius pistolochiam. Cordo capnos phragmitis putatur, alijs chelidonia phragmitis, vel melius capnium Aetij. Cuius radix ingenti Naturæ miraculo rotunda, quasi hemichylindros est, adulta verò excauatur. Diu, multumq; mihi animum anxio, torfitq; cogitatio, quidnam hoc paradoxo indulgens Natura demonstrare voluerit: tandem Aetij locus in mentem venit, vbi de hepate in scirrhum indurato loquebatur, capnij herbæ meminit. Consideranti igitur radicem cauam, in ambitu, quasi in fibrillas, vel lobos diuisam ætate, ad hepatis cauitates, vel scirrhos valere occurrit: illicò experiendum curauit, fauitq; rei euentus voto. Vtitur idem quoq; ficibus aridis ad eiusdem inflammationes. Agaricum videtur etiam iecur figurare: iocinoris vitio laborantibus Dioscorides propinat. Sed ad animalia transeamus. Animalium alicui simplex iecur, alucui duplex, non quod duplici iecore prædia esse putemus, sed in duos lobos diuisum, velut geminatum videtur, alicui adeò pingue, vt in oleum abeat, nobis Natura datum, vt sciamus ea ad emolliendum iecur valere. Gigil Philosophus animalium hepar ad hepatis dolores valere dixit, & Rhases ab eo, quod idem de omnibus membris euenit. Sed in parte verum, & in parte falsum est. Dicimus igitur quod in animalibus iecur, quod cæteris maius, vel aliquod insigne habet, à Natura factum, vt hominum iecoribus prodesse possit. Nos ex moribus animalia, quæ hæc viscera insigniora habebunt, cognoscemus. Placidiora quæq; animalium minus fellis, timidiora plus cordis, salaciora plus iecoris, alachriora plus splenis, magis vocalia plus pulmonis habent: vnde vulgatum carmen.

Cor ardet, pulmo loquitur, fel commouet iras,

Splen ridere facit, cogit amare iecur.

Iecur elephanto quadruplo maior bubulo est, ex Aristotele: extremitate hepatis comesta cum aqua sumach, & folijs citri, hepatis dolenti medetur, Rhasis. Equus iecur habet in tres lobos diuisum, ex Herocle: equi iecur theca cedrina repositum, deinde chio vino aqua diluto exhibitum, quibus iecur vlceratum est, ne amplius exedatur, efficitur: ex Galeno libro de paratu facilibus. Lupi hepar alijs dissimile tradit Plinius: sed equi vulgæ simile: Galenus lupi hepar tota substantia hepaticos iuuare scribit abundè se expertum: iecinoris dolores reficit lupi iecur aridum ex mulso, ex Plinio. Ranæ iecur geminū ex Plinio: cuius decoctum ad scabiem valet, ex Auicenna. Anser magnum iecur habet: iecur anseris valet ad iecur: Vultur hepatis dolore afficitur: affectus venatur aues magnas, quarum epas vorat, ex Rhase. Serenus ad iecoris dolores vulturis iecur concedit. Pastinacæ pifeis iecur in duos lobos diuisum: in oleo decoctum pruritem, scabiemq; nõ homini modo, sed quadrupedum efficacissimè sedat. Sic & squatina. Ex eius epate fit oleum, quod ad epatis duritiem valet, addita spica caltica, vel styrace, vel absinthio. Galeus anthias hepar geminum habet, quod ab it in oleum, valet ad duritias hepatis. Sic centrinx iecur, quod ad emolliendum iecur valet, idemq; substantiæ similitudine cor roborat. Idem de galeo glauco euenit.

PLANTAS LIENEM, ET RENES EFFIGIANTES, ANIMA-

liaq; magno liene prædita, ad lienes, & renes valere.

Cap. XXXXVIII.

ENIMV: inde adlienē, viscus sæculenti sanguinis, qui ab hepate profluit, expurgatorium, magnitudine manus, figura cauus, gibbosus, ac veluti lunatus est: plantæ ergo, quæ folijs, vel alijs partibus eius figuram ostendūt, ad eius vitia valere cõiicimus. Asplenum folium infima parte gibosum habet ad lienis formam, alijs hemionion vocant: asplennon vocatum, quod animalibus lienem absumat, hoc modo inuentum, te-
stante

stante Vitruuio. Circa Potereum flumen, quod est Cretæ inter duas ciuitates Gnoson, & Gortinam, dextra enim & sinistra eius fluminis pascebantur pecora, sed ex ijs, quæ pascebantur proximè Gnoson splenem habebant, quæ autem ex altera parte non habebant, illud Medicorum scrutantes scholæ, in illis enasci herbam locis, deniq; comperitum prodidere, qua uescencia pecora lienes imminuerent. Hedera lunata, uel gibbosa fert folia, ex aceto cocta, uel cruda deuorata, lienes sanat. Damegeron est author, si hedera nigra tres taleolæ in mundo linteo ligatæ, filo in amuleti modum lienosis adpendantur, gestantes intra triduum hoc uitio liberabunt. Lonchitis flores affert ceu galericulos, paruam exerentes linguam, siquidem minutulis his hiantibus albugo quædam inferiore labro prominens, speciem linguæ repræsentat: quasi lienis speciem ostendit: lonchitidos radix decocta, priusquam semen emittat, lieni medetur: eadem in aqua eidem illinitur. Lupinus sua effigie lienem demonstrat: eius decoctum lienosis prodest. Extuberantem lienem aristolochia imitatur, ob id ad extuberantes lienes, cum aqua potata ualeat. Cyclaminus eodem modo. Ad animalia transeamus. Splenem non omnia animalia dissectum habent, is nonnullis magnus, & oblongus, alijs minimus, variq; coloris: alijs positus iuxta hepar, alijs sub uentriculo. Bobus pro sua magnitudine auctior lien est, cæteris omnibus bisulcis cornigeris rotundus, ex Aristotele; lienem bubulum in melle edunt, & illinunt ad lienem dolorem. Ad lienem sanandum, emi lienem uittuli quæti indicatus sit, nulla prærij cunctatione, quoniam hoc quoq; religiosè pertineat, diuilemque per longitudinem annexi tunicæ utrinq; & induentem pati decidere ad pedes, dein collectum in umbra arefacere, quum hoc fiat simul residere lienem ægri uitiatum, liberariq; eo morbo dicitur, ex Plinio. Hominem lienis uino affectum Aegyptij sacerdotes per canis hieroglyphicum exprimebant, nam gracillimum habet, quod si uel mors, uel rabies eum inuaserit, à splenem est, ut qui canem eo morbo laborantem dissectuerit, contagione vim experitur. Caninus lien si uiuenti eximatur, & in cibo sumatur, lienis dolores liberat: Quidam recentem super adligant, ex Plinio. Sic animalia, quæ liene carere uidentur, præstant homini, ut eius lien assumatur. Asia regio Scepsis appellatur, in qua lienes minimos pecori inesse tradit Plinius, & inde ad lienem inuenta remedia. Pecudis lien recens super lienem dolentis extenditur, dicente eo, qui medetur, lieni se remedium facere, liberabitur, ex Plinio. Rhombo aculeato splenem inter intestinorum spiras latitat: lieni medetur impositus, dein remissus in mare, ex Plinio. Torpedini lien paruus: lieni medetur impositus. Testudo aquatica paruo liene constat, in cibo sumpta lienes tollit, ex Plinio. Pica liene caret: ualeat ad lienes. Id non omitteremus dolichi, siue lobi, & lobia, siue phasioli non illi triuiales, sed rubentes ex smilace hortensiana, adulescentes eò usq; in hortis, ut rami sufficiant operi topiario, siliqua scenigræci, in qua continentur semina renunculis similia. Paulus in quadam compositione, quæ diatettigon inscribitur, phasiolos requirit ad renum uitia.

CAUOS PLANTARVM CAULES AD TRACHEAM, ET ALIOS
cauos corporis meatus ualere. Cap. L.

VM mecum repeto diuinæ Naturæ in hominem exuberantem prouidentiam, nequeo tantæ bonitatis amplitudinem satis mirari: ostendit enim valde nostræ Naturæ proficuo præsidio cauos plantarum caules, ad cauos tracheæ meatus, & aqueductus, & cuniculos nostri corporis ualere, ueluti uinarios, aurium, statuum & similia. Sed si qui fuerint intellectus malacia laborantes, uel morosi palatus, quibus hæc nostra minus arrideant, sed naturalium causarum aucupio probata uelint. Sciro Aristotelem libro Problematum dixisse, ijs plantis à Natura cauos caules donatos, quarum Natura imbecillis; & Theophrastus id etiam innuens, ait, armentariam

mentariam harundinem à cæteris distare, probæ nutritionis causa: utpote plenior, carnosiorque, quod ex aquarum abundantia provenire dicit. Et alibi: inter cætera fistula nasci triticum ob callosius alimentum, & nos in Apulia vidimus, & Laborinis nostræ Campaniæ campis, ob densum solum denso calamo prodire: sed nostri corporis imbecilliores partes è robustioribus eiectionis influxus recipiunt humores, eieciuntque, ob id caniculi. Conijcimus præterea cauos caules & inanes in plantis à Natura factos ad expellendos flatus in plantæ corpore conceptos, ut & nostris corporibus. Sed ad exempla accedamus, & de trachea loquemur primò. Casia solutiva, & purgatrix est, siliquam fert longam, intus transversis membranis alucolis dissepitur, ut aspera nostri corporis arteria, quam alij guttur, vel spiritalis fistulam nominant, & cartilagineis anulis compacta, compositaque ad imaginem casie fistulæ: ad pectus, & fauces valere Arabum experimento constat. Triticum harundinaceo calamo, circulis membranis, ut harundo: ad exasperatam arteriam datur, & farinam cruentis excretionibus, ex Dioscoride. Hordeum ad gutturis scabrities, exulcerationesque. Malva inani caule nascitur: eius radicem & foliorum decoctum gargarizatum exasperatas fauces lenit, & feruifaceta in cibum apposita raucedines tollit. Porrum inanem caulem efficit: voci splendorem affert, ex Plinio: sectiuo auctoritatem dedit Princeps Nero vocis gratia, ex oleo statis mensium omnium diebus, nihilque aliud, ac ne pane quidem vescendo. Allium eodem modo vocem clarificat, ex Dioscoride, & Plinio. Lingua bouis & inani caule: Auicenna ad exasperatas fauces valere dicit. Eadem quoque tussi, & anhelosis medentur. Calamus odoratus nil à cæteris sui generis differt forma: tussi medetur, hausto per harundinem succo. Quartum cinnamomi genus fistulosum, contra tusses valet. Smyrnum orthopnoicos mitigat. Hieracium admixto hyssopo ad tussim valet, ex Plinio. Equisetum ad orthopnoeam, & tussim. Borago ad idem, ex Auicenna, malva ex Plinio. Cæpa tussientibus, anhelosis, & asmaticis, spina alba ijs, qui cruenta extussunt, allium, auena, & phytussientibus & anhelosis: siccaba, cucumeres, melones, & sonchus. Flatu excitant hordeum, triticum, faba, cæpa, allium, scorodropalum, & auena. Ad ciendam urinam valent spina alba, hordeum, cæpa, porrum, allium, scorodropalum, phytus, hieracium, smyrnum, equisetum, gentiana, pepo, casia fistula, cinnamomum, calamus odoratus, cucumis, lupinus, milium, & harundo.

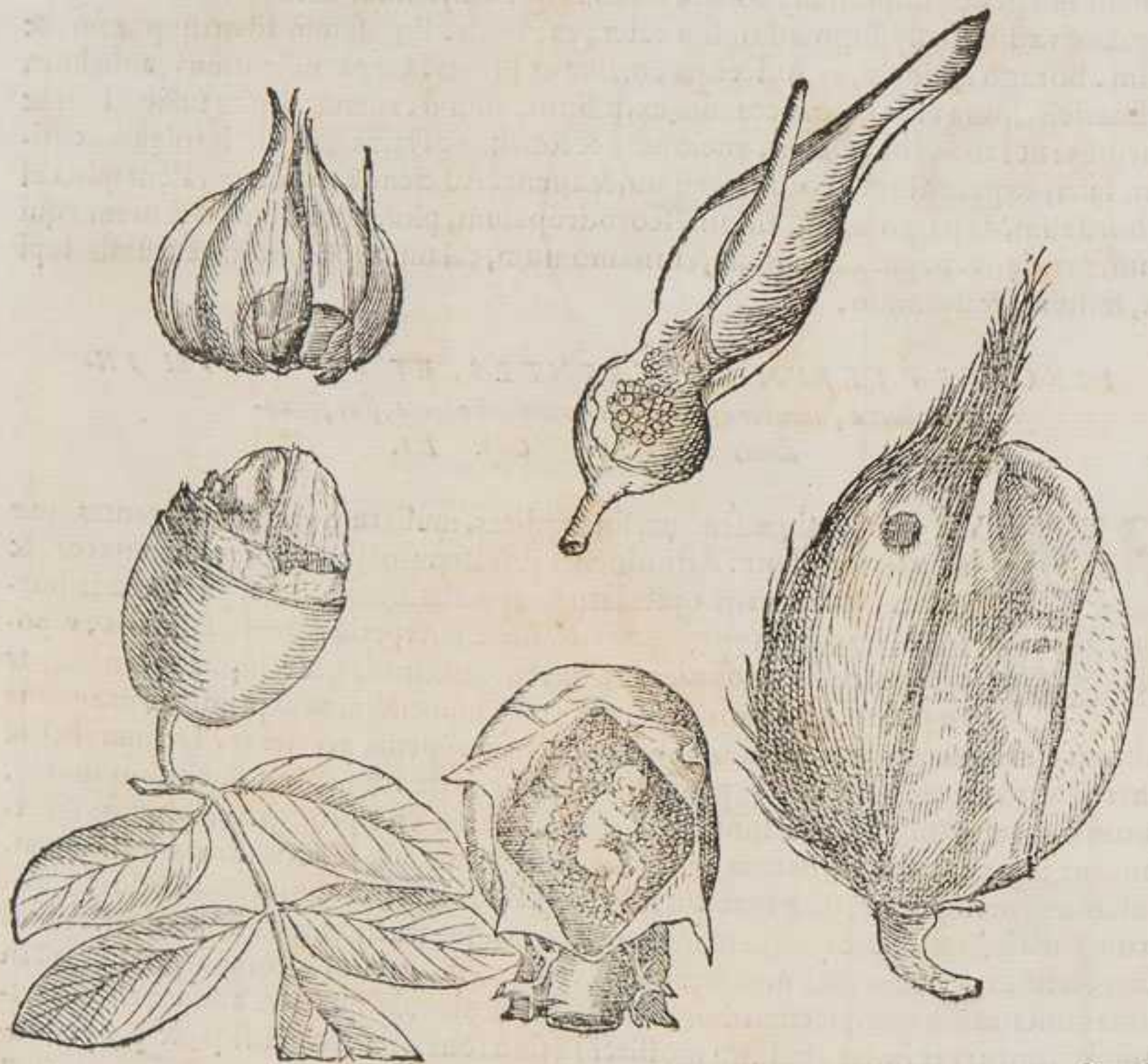
FRUCTVS VTERVM REFERENTES, ET FRUCTVVM INVOLUCRA, AD VTERVM, & PUERORVM INVOLUCRA, SIVE SECUNDINAS VALERE, Cap. LI.

UNTER & stirpium fructus, sive radices, mulierum uterum referentes, quæ ad partus valent. Aristolochia verè fœminei uteri formam imitatur, & optimè puerperis opitulatur, appellationemque ei puerperæ tribuerunt, quoniam ἀριστή τοῦ γυναικῶς, idest puerperis egregiè salutaris, utpote, quæ remoratos menses, hærentes secundas, & reliquias omnes à partu pellat. Cyclaminus etiam uteri similitudinem exprimit: si prægnans radicem eius supergradiatur, abortum fit; partum appensa accelerat. Diximus herbarum radices uterum referentes, proximum sanè erit de fœtum involucentibus tunicis, involucrique oculis aliqua subicere, quæ in partu unà prodeunt, ipsumque subsequuntur, quam membranarum molem Latini secundas, & secundinas nuncupant. Multæ sunt membranæ, quæ exterius fœtum ambiunt, & involuunt. Non secus in plantarum fructibus spectare est quasdam membranas, quæ fructum multis involucri involuunt, calloso primum, vel membranaceo cortice, mox tenui & compactili tunica. In humanum fœtum complectentibus membranis molliculæ quædam adnatæ carnes circumplectuntur, ut instar, puluini molliter in sinu foueant, excipiantque, & per umbilicum

cum crescenti foetui alimentum ministrant. In fructibus præter hanc inuoluerum compagem multiplices venulæ, & nunquam errabundi duciùs succum exporrigunt, quo zugerì possint per umbilicum, quod in pomis, scilicet in eius medio pendet, & arbori adhæret. Suis puluinatis torisiacent, addeò Natura studiosa molliter semina collocare studuit. Et quæadmodum aduentante partus tempore adâbientes foetus membranæ dirumpuntur, foetusq; in lucem egreditur, haud secus in maturationis tempore abruptis putaminibus circumsepientibus, loculisq; ex arbore, tanquam matris utero, recedunt, deciduntq;. Est & in floribus, quasi nascentibus foetibus simile quodam, quum adhuc conuolutis foliorum paniculis non dum dehiscunt, sed capitula quædam in mucronè leuiter fastigiata primùm à caule profiliant: ijsq; paulatim intumescens prægnantia florum inuolucra fatiscunt, vt in rosis se explicant. Vnde hinc facillè auguramur inuolucra illa, & loculamenta, quæ veluti capsulæ, & pecuniarij sacculi formam referunt, & vulgæ sibi nomen asciuerunt, ad matrum partum, & secundinas foris educendas præstare, quum taliter & ipsæ in amplectentis matris sinu foueant.

PECULIARES effigies in hac tabula iuglandis, nucis indicæ, alij, & ari fructus & varijs, multiplicibusq; tunicis, & nexibus ambientibus euulsis conspiciuntur. Infra humanus foetus in utero inuolucris oblonga, & transversa sectura dissectis, apertus in conspectum venit, vt utriusq; similitudo concinnè possit comprehendi.

Juglans huius rei maximum exhibet specimen, calloso primum, herbaceoq; occul-
 tur inuolucro, hinc compacti carinarum loculo, mox tenui tunica, nuclei inus qua-
 dripartito digeruntur, lignosa intercedente membrana, ob id Plinius. Duplici nux
 protecta operimento, puluinato primum calice, mox ligneo putamine, quor modis &
 foetus in parente, hoc est vtriculo, ventreq; quæ causa eas fecit (vt est verisimilius) nu-
 ptijs religiosas, partu tot modis munito, quàm quod cadendo tripudium, sonitum ue
 faciat elidendo virginum puellarum clamore: ad vuluarum vitia, & puerperia multis,
 varijsq; modis præstant. Magna & inuolucrorum mole obtegatur nux indica, cortex ex-
 terius carnosus, intus villosa materie compactus, tenui tunica exterius vestiente, qua ex-
 trita, solutus in capillamenta fatiscit, capaci subtus orbe, duro, lignosoq;, intus dulcis
 nucleus candidus, & carnosus. Pinus lignosos conos frequenti nucamento compactiles
 profert, in quibus nucleos singulis cameratis totis, ferruginea tunica vestitos, conte-
 gunt: pinus secundas suffitu eijcit. In aro sagacis Naturæ artificio, multiplici membrana
 munitus foetus ostenditur. Is primum promit inuolucrum palmari longitudine, quod
 mucronata in turbinem vaginula pistillo complectitur, & suo fouet sinu, tam est diligens
 seruandis rerum seminibus Natura, sed vbi fructu prægnans fatiscit in hiatus, solida pi-
 stilli facies dilutiore purpura rutilans emergit, & anfractu penitus patente, crocea semi-
 na spectantur, quæ in coronæ modum contexta, imam eius partem ambiunt: partus om-
 nium animalium extrahit, naturæ hostio circumlitum, & seminis, vel radicis dragmæ
 duæ in vini cyathis duobus sufficiunt, si à partu non purgatur, ad secundas trahendas.
 Dracunculus è foliorum scapi fastigio vagina quædam foris herbacea proilit, cubitalis
 ferè longitudinis, in mucronem sensim turbinata, velut erupturi partus inuolucrum,
 quæ cum dehiscit sese pandit, purpureum cornu in acumen fastigiatum demonstrat, ea
 seminum incremento distenta, diffilit in rimam, tandem elanguescens flavescit, subare-
 scensq; perit, relicto cornu, cuius imam partem racemosus fructus ambit. Tantum ei vi-
 res inesse, vt olfactum grauidis abortum interat, & eliciat partus, & quæ abortum indu-
 cunt, eadem secundas trahere dicunt Medici. Allium quamplurimis velatur membra-
 nis, intus pluribus coagmentatur nucleis, qui velut sædere quodam iuncti, confertim
 coherent, & prætenuibus cinguntur membranis, grandiore folliculo omnes simul am-
 biente: radix vbi succreuit in nucleos, fiunt mox spicarum diuortia, ac tunicas disrum-
 ptes, vnumquodq; per se iterum in bulbulos extumet: feruesfactæ eius comæ ius men-
 tes: & secundas partus euocat, foeminarum disseffionibus inditum: ad quæ suffitu quoq;
 proficit. Latent & semina aristolochiæ in suis turgentibus lagenulis, velut in loculis,
 non secus ac in vtero parentis infantes: quæ pessario admota, eliciunt foetum iam fru-
 stra erumpere conatum, foetusq; lacerata inuolucra, & enixam puerperam diris partus
 cruciatibus ferè eneçtam, integræ reddit sanitati, vnde sibi nomen asciuit. Sed videa-
 mus in animalibus nunquid Natura nobis extra ordinem cunctorum in aliquibus pe-
 culiariter ostendat. Ceruæ statim à partu edunt inuolucrum, nec fieri potest, vt id acci-
 pias, prius enim quàm in terram demittant, ipsæ arripiunt: vis in eo medica esse credi-
 tur, ex Aristotele. Si cornu superferatur cerui à patiente, iuuamento esse, ex Simeone
 Sethi. Cum equa peperit, statim secundas deuorat: cuius axungia suffumigata, partum
 mortuum, & secundas eijcit, ex Sexto: sed Plinius vngulam dicit. Canes, & cati secun-
 das à partu deuorare vidimus: Plinius partus euocat membrana è canum secundis, si
 terram non attigerit: fimus cati suffitus, & fel foetum ex vtero mortuum extrahunt, ex
 Rhase. Sic membrana caprarum, in qua partus æditus, inueterata, potuiq; data in vino
 secundas pellit ex Plinio. Est & lapis ærites dictus, qui sonantem in vtero alium lapidẽ
 gerit (quod non nisi summa Dei benignitate nobis ostensum est) nam vt in vtero aliũ
 lapillum habet, sic in foeminarum vtero foetum continere facit, ob id mulieribus sini-
 stro brachio alligatur, vsq; donec partus hora aduenerit, qua aduentante illicò à bra-
 chio religari, & sinistrae coxæ imponi, vt illicò & sine labore & periculo enitatur, iam

lenixa, tollatur è coxa, ne vterus sequatur: nobis frequenti, & notissimo experimento
cognitum, ex hoc audiimus arboribus adligatus, quibus caduci fructus, efficere, vt
vsq; ad maturitatem in ramis adseruentur.

*VESICARIAS PLANTAS, ET ANIMALIA MAGNIS
vesicis pradita, ad vesica commoda valere.*

Cap. LII.

PLANTAS: quæ vesiculas proferunt, non sine munifico Dei luxu, ho-
minis vesicis prodesse ostendemus: possunt & status discutere, quum
status plenæ sint: nam compressæ dissilientes, status in sibilum abir.
Possunt & calculos è vesica eijcere: nam semina in vesica sonant. Ostē-
dunt & fœtum in vtero, vt ærites lapis. Exempla apponemus aliqua.

*VESICARIAS plantas, primò haliacacabum, mox vesicariam repentem, post
colutzam præfens icon insinuat, ac vesica esui musculis nudata è regione
spectatur, conduxerit itaq; spectanti, mutuo simul eas
conferre similitudines, quum ad viuunt
delineata sint.*

Solanus

Solanus haliacacabus idest vesiculas ferens, humanis similes habet, quæ intus acinum inclusum gerit: celeberrimus huius ad calculos, lotiumq; ciendum vsus: medetur etiam eius ardoribus. Colutea Liparæ peculiaris à Theophrasto traditur. Arbor magnitudine præstans, fructum ferens in siliqua, magnitudine lentis, qui oues mirum in modum saginet. Nascitur semine, & fimo præcipuè ouillo. Serendi tempus cum Arcturus occidit, mandatur solo præmaceratum, cum iam in aqua germinare cœperit. Folium mittit scœnugræco non absimile. Arbor primum vnicaulis emicat, trima concidens scipionibus, & baculis idonea. Siquis nimis decurtauerit, mox emoritur, quippe quæ lateribus haudquaquam fruticet, spargitur deinde in ramos, quadrima prorsus arborefcit. Apud nos frutex nascitur, ramis exilibus, folio scœnugræci, quadriennio in arborem se efferens, vesica membranæ, pellucente, prætumida, veluti quodam spiritu distendente turgida, pueri eam digitis comprimendo increpitum dissilire faciunt ludibundi, in quo semen atrum, durum, lentis magnitudine, pisi gustu, semine nascitur, & fimo præcipuè ouillo. Mauritanii vernaculo sermone *senæ* vocant, duoq; genera faciunt, suæ spontis, & hortens, siliquas ventorum vi deturbatas legunt opiliones saginandis ouibus per quam vtilis. Actuarius interancorum obstructiones explicare dixit pulueris dragmam, vt faciliè vesicam expediat. Sunt & aliæ vesicariæ plantæ, vt repens, staphylodendros, quarum si opes ad deturbandos calculos, aliq; vesicæ vitia manifestarem putarent scioli potius confictas, & à nobis imaginatas, quàm veras esse, cum à vetustioribus Medicis experimento sint incognitæ. Sed ad animalia transeamus. Ea vesicas habent, quæ renes & pulmones. Pisces vesica carent, exceptis delphino, balæna, vitulo, & testudine. Lyncis urinam coire in lapidem dicant, eius vrina ad vesicæ stillicidia peroptima est: vesica verò in vino pota contra vrinæ incontinentiam valet.

IO, BAPTISTAE PORTAE
NEAPOLITANI
PHYTOGNOMONICORVM
LIBER QVARTVS.

P R O O E M I V M.

PLANTARVM partium similitudines, quae humana membra mētiebantur, abundè explicauimus, sequitur, ut earundem partium & actionũ similitudines agnoscamus, quae animalium partes & actiones imitantur, ut promiscuas inde vires inuestigemus, altera enim alterius collatione inuicem sibi produnt proprietates: unde ijs praecognitis, facilius erit praesentis tractatus insinuatione. Hæc ut difficiliora, ita utiliora, certioraq; Natura interpretibus perscrutanda proponuntur: nam meminisse debemus, quae in humana Physiognomonia dicebamus, ea signa in delectu precipua, quae ex animalium partibus, & actionibus colligebantur, his insistendum, his strenuam nauandam operam admonemus. Plantarum enim partes, vel actiones, quae animalium partes & actiones amulantur, insinuant nobis easdem vires retinere, quibus ea praestant. Nos ex infinitis aliqua proponemus exempla (omnia enim quis audeat polliceri?) ut officiosa nuperorũ expectationi satisfaceremus. Sed ne quis vellicando, nobis vitio vertere peterit plantarum similitudines à nobis confictas, & coactè rebus accommodatas, nos solum eas plantarum similitudines proposuimus, ex quibus quum propria deficerent appellationes,

nes, variorum populorum, et gentium communi calculo, & sententijs ab animalium similitudine nomen emendicarunt, unde quivis peritus arbitrer rei perpensione non maligna, nil à me confictum, nil violenter conquisitum fatebitur, hac enim veritas nescit fucos, doctrina ex sola Dei benignitate pendet. Sed plantarum partes animalium partes indicantes dicemus primò, mox actiones, & ex animalium partibus primò quæ integra, post quæ partes insinuabunt.

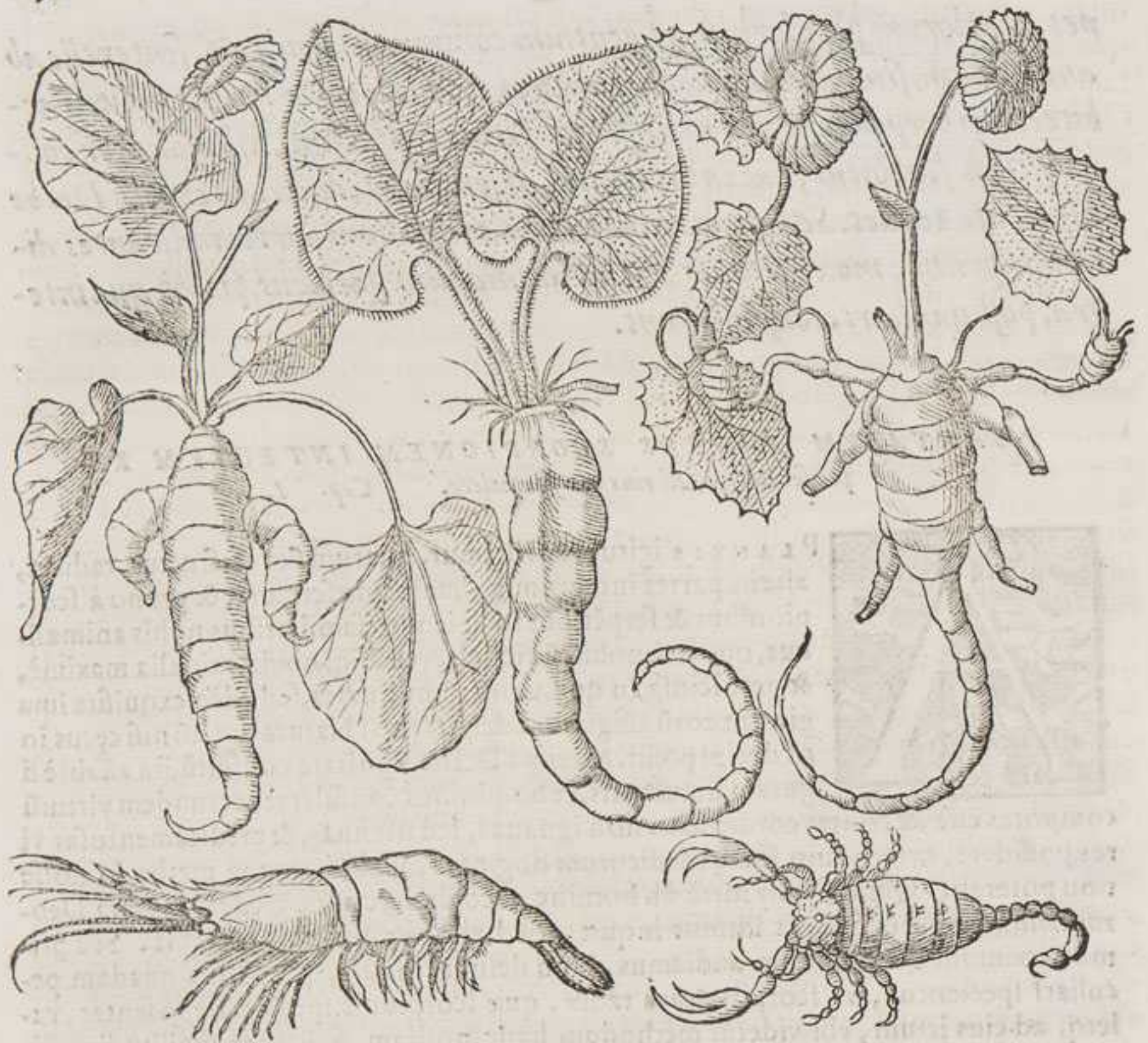
PLANTARVM PARTES SCORPIONEM INTEGRVM REPRESENTANTES, ad eius morsus valere. Cap. I.

PLANTIS igitur exordiemur, quarum flores, fructus, radices, aliæque partes integrum animal representant, & primo à scorpionibus & serpētibus incipiemus, familiaribus nobis animalibus, quæ ferè nobiscū victitāt, vel ubiq; obuia, exitialia maximè, & perniciofa, in quibus nō tumultuaria, sed ad eò exquisita imagine in eorū effigiatura delectata est Natura, vt nō nisi cecus in ijs decipi possit. Maxima Dei benignitate consultū, ita affabrè figuram simulantis, vt hominibus consuleret, earundem virtutū compotes esse, & contra eorum ictus non ignauas, sed strenuas, & medicamentosas vires possidere, cæteroquin sucto Medicorum dogmate, aliæque humana methodo nosse non poterant. Quod si quis fortè ab homine excogiri hæc posse credet, ingrata Deorum munera intelliget, vt Plinius inquit. Sed aliqua afferamus exempla. Sed primò maximum Theophrastum audiamus. Non desunt, inquit, quæ forma quadam peculiari spectentur, vt scorpionij vocata radix, quæ scorpionis speciem representat, valetque ad eius ictum, vbi videtur methodum hanc nostram, scilicet ex similitudine vires aucupandi non ægreferre. Et alij thelyphonon, alij scorpionem appellarunt à radice similitudine, quæ scorpioni est assimilis, cuius tactu scorpiones torpescunt, stupētque pallentes, & vinci se confitentur, auxiliatur eis elleborum album, tactu resolvente. Tactis quoque genitalibus sceminei sexus animalium, eodem die moriuntur, cuius potum scorpionum ictibus aduersatur. Est altera species Dioscoridis à priori distans, quæ radices in modum squillæ marinæ cirrorum nigrescunt, quam cynoctonon, & lycoctonon appellant, eaque vtuntur venatores ad luporum necem, quasi lupicida, Plinius marino cammaro similem facit. Sed ego & squillæ, & marino hippocampo assimilari dico, cuius forma spectanti cuique plurimum par erit, nam vt squillæ & cammari caudam tabellulis complicatam habent, ita videtur hæc radix quibusdam internodiorum diuorij sciuncta, à summo sensim se extenuante. Et certè vires squillæ, & hippocampo cognatæ sunt.

TRES aconitum icones ex viuis plantis expressimus, prima pliniani pardalianchis, quam cammaro similem facit, secunda Dioscoridis, tertia Theophrasti integrum referens scorpionem. Infra cammari & scorpionij effigies subiiciamus, vt arcta, quam mutuo habent, similitudo contempletur.

Hippo-

Hippocampi vim solus scripsit Aelianus, cuius ventrem in vino decoctum: alteri potui datum, primò acerrimò singultu afficitur, tussi, & vehementi vomendi cupiditate, quod si Natura euicerit, in obliuionem, & dementiam incurrere, sin minus, vita excedere, qui euadunt mente capti summo aquæ studio tenentur: nam aquam semper appetunt, tum stillantem, tum fluentem, sic & abluere, & natare. Huius, vt aconiti in vsum vertere Medici, & ad morsum rabidæ caniculæ; nam hippocampus hydrophiliam, canicula hydrophobiam inducunt, vt diximus. Mouet cocundi appetentiam lycostonon, sic squillæ, & cammari. Est inter doronicos species vna, siue aconitus, cuius radix etiam integrum scorpionem demonstrat, quæ cum primis easdem facultates possidet, radix teres, obiculata, infernè in angustum sensim obducitur, transuersis, quasi squamularum torulis articulata, affabrè scorpionis caudicellam, vel potius cadauerulum exprimit, paulominus scorpionis corpus effigiat. Cyperi radices, oleis oblongis similes, nigrae, rotundæ, inuicem commissæ, fibras, vel caudicellas, quasi scorpionis brachia demonstrantes, quarum est vsus aduersus scorpionis morsus.

PLANTAE, QVAE SERPENTVM, ET VERMIVM FORMAM
effigiant, ad eorum morsus valent. Cap. II.

EQVITVR serpentum pestis, quæ non minus acri, & virulento icu trucidat homines. Natura plantarum radicibus eorum simulauit effigies, vt suo quisq; malo caueri possit. Quorum exempla hæc erunt. Non alicubi *δρῦνος* serpens, quàm

quàm in quercuū, vel fagorum radicibus latibula parat. Sic dictus Galeno, quod in imo quercuū cespite suum sternat cubile. Quercui radices albæ sunt, inflexæ, circumuolutæ, à summo ad imum sensim deficientes, vt incedentis drini corpus imitentur: quercus eadS illi origo, & remediū est, vt vnde profectū malum, inde emanet remediū. Fructus ex omniū glādiferarum arborū genere, & rusæ radices illiæ, iætæ parti auxiliantur, ex Dioscoride. Herbariorū *bistorta*, seu maius britannica, etiā *serpentaria*, & *colubrina* vulgò Germanis dicta, quod contortis suis radicibus, & in se reflexis, implexis, & conuolutis, iacentis, & conuoluti anguis figuram ostentat: ad viperarum & serpentū morsus vulgaris & peruagatæ neotericorum notitiæ, & multæ commendationis. Sic *bonus henricus* etiam aliquibus *colubrina* dicta, quod eius radix instar conuoluti anguis contorqueatur: cuius vis aduersus anguim morsus explorata. Est & Plinio dracunculus, cuius radix draconis conuoluti modo effingitur, vnde ei nomen: quem omnino habentes, angues fugiunt. Herbula, quam holostium, aut syluestrem coronopum vocant aliqui, radicibus constat tenuioribus, contortis in anguis formam: serpentum morsibus mirè præstat, ab effectu, & figura vulgò *serpentina* vocatur. Est herba vulgò etiam *scorzone* dicta, quod ad morsum valet cuiusdam serpentis, *scorzone* dicti, & ad eiusdem anguis formam effigiata est, longitudo radici sesquipedalis, à summo crassa, sensim in acutum turbinem dēciens, fusci coloris, & eiusdem serpentis. Nullo antidoto illius veneno occurri potest, quàm huius radicis succo: eoq; perlitæ manus impunè serpentem tractare possunt, quin & qui eam præsumperint, frustra à serpente iciuntur. Africa serpenti & herbæ natalia præbet, vbi spontè, & perennis prouentus, & si apud nos sata viuat. Apud occidentales Indos alia est etiam herba, quæ ad serpentis conuoluti modū radicem sortita est: cuius vis mira ad serpentum venena, recentiorum exploratu. Sunt & aliæ stirpes, quæ radicibus & fibrillis vermes simulare videntur, vnde nos ad tineas & vermes valere iudicamus. Gentiana minor radicibus constat numerosis, albicantibus, rotundis, vti vermibus: tussæ & emplastri modo ventri impositæ, vermes, si qui intestino fuerint, proculdubio necant. Sic vulgare dictamnum. Filix latas radices, longè vagantes habet: latas tineas succus pellit, sic costi, & chamæleonis radices. Sunt & quædam sublonga panicularum modo nucamenta, quæ squamatim compacta è ramis propendent, quibus grauidæ arbores intumescunt, germina parere gestientes, veluti prælongus vermis, vt indicet Natura ad vermes, tineas, & serpentes valere. Exempla. Corylum florere negant, sed floris vice quosdam in eo peculiare iulos erumpere, siquidem fructu iam caduco, callus vix modo magnitudine gradiulculi vermis pinguis emergit, singulari pediculo, quem vocant iulum: dehiscit incunte vere, ac defluit, quum folia profiliunt. Simplex obseruauit rusticitas serpentes obtorpescere, quæ coryli caudice, vel surculo fuerint iætæ, & tandem emori. Nux iuglans verni temporis initio, veluti quodam gestiente foliorum conceptu, panicula prælonga protuberat, dehiscitq; flauens, statim quàm frondem facere cœperit, nutans, caducaq; prolabitur: præsumptæ nuces venena hebetant, quas qui plures ederit, eò facilius latas ventris tineas pellit. E castanæ, siue nucis euboicæ arbore propendent etiam nucamenta, & si nuces aliqui appellitent, accommodatiores glandium generi, suarum arborum generis vires retinere arbitror: & si tritæ cum melle venenosis rabiosorum canum morsibus opitulētur. Negant aliqui florere pinum, & piccā, sed floris vice esse nucamenta illa, quæ citharos Græci vocant: aduersus tineas firmissima materies, & pix priuatim cerastæ morsibus, & serpentū cū sale illinitur ex Dioscoride.

FLORES, QUI MUSCAS, ET PAPILIONES OSTENTANT,
ad fecunditatem valent. Cap. III.

SAEPISSIME in quarundam plantarum floribus fucos, apes, muscas, & papiliones quam simillimè ementitos videre occurrit, vt non modica lasciua Naturam in ijs depingendis lusisse videatur. Sunt enim eiusmodi animalia tam importuni, quàm foecundissimi prouentus: vnde virium & effigiei coniectura consentiente, ad foecunditatem valere & eximijs viribus iudicamus. Pro exemplis afferemus flores cynosorchi, in quibus dependent quædam veluti animalia quadrupeda distensis, & diuaticatis cruribus, quod non nisi ad foecunditatem valere diximus. In alterius speciei floribus apes videntur colore subnigro, candido & purpureo asilone, vel fucum æmulantibus.

TERTIA smilacis hortensis figura suis floribus papilionem ostentantis, secunda & sequens orchidum apes & muscas simulantium delineantur, infra illa eademmet animalia exhibentur.

In tertia illorum specie flores effigiati sunt ex tribus exiguis superioribus foliolis, & quarto inferiori oblongiore, colore in purpura tristi, subnigro, nonnihil variegato, cuiusdam

cuiusdam muscæ corpora similia, vnde omnes insecta hæc referunt fœcunda, lasciuq; ob id orchides, homines ad fœcunditatem & lasciuam inuitantes, Serapidis nomine donarūt, Alexandrinorum Dei, cuius olim templum cantibus, choreis, & lasciujs apud Strabonem colebatur. Accedunt & nonnullorum leguminum flores, muscæ, & papilionis effigie, Venerem, & fœcunditatem etiam conciliantes. Pisum flores papilionis forma circa vmbilicum purpureos galeatos habet. Nec longè à iam dicto fabæ flos abit, cri status, purpureus, varijsq; punctulis variegatus. Smilaces hortenses, siue phaseli papilionis effigie flores gerunt. Cicer eiusdem effigiei, vt superiores affert, quæ omnia Venerem irritant, & augent.

PLANTARVM PARTES, QUAE VARIA ANIMALIA DEMON-
strant, ad eadem valere, ad quæ animalia ipsa. Cap. IIII.

SVENECTEMVS & quasdam plantarum partes, quæ etiam integra demonstrant animalia, & vt ad exempla deueniamus. Ex Theophrasto habemus. Non desunt quæ forma quadam peculiari spectentur, vt radix polypodij hirsuta, & acetabulis cauernosa, ceu polyporum cirri, vbi quis eam contingerit; polypum nasci affirmant, & inferius purgare apta est. His verbis videtur Theophrastus Phytognomonicam docere: sed quid vltima verba illa sonent, nemo est opinor, qui se id scire audeat, sed autumo ad polypum morbum sanandum optimum esse remedium: vidimus enim multoties mulieres ad pueros, in ima sede polypo morbo vocato obsessos, polypi decoctione vsas, mirabili remedio, voti compotes extitisse. Vidimusq; apud Plinum, arida farina naribus indita polypum morbum consumare, loquens de eiusmodi polypodio. Quod & polypum aluum subducit, apud Athenæum Diphilus ait. Polypus si abundè estur elixus, humefacit ventrem: sæpiusq; mihi comedenti subduxit aluum. Quicquid numerosa congerie aculeorum stipatur, echinus dicitur, sic dictus, quod globoso spinarum agmine marinum herinaceum mentiatur. Armatum castaneis echinato calice vallum est, dipsaci caput echinatum traditur, carduis muricata sunt cacumina, & multa herbarum genera sæuis minantur aculeis. Castaneæ vehementer ventris, & stomachi fluxiones sistunt, & sanguinem excreantibus prosunt, menses supprimunt, & rabiosorum canum morsibus imponuntur. Auicenna ad fluxiones viscerum herinacei animalis carnes vtilis dicit, Albertus ad dysenterias: sic ad alopecias, lepras, sordida vlcera, & similia. Histrix eodem aculeorum vallo armatur, genus pilorum quodam putatur Aristoteli, nec horribile, aut rigidum quicquam conspici potest, achistrix, ab aliquibus montanus herinaceus dicitur, & montanus melior domestico est, magisq; iuuat, & Plinius, quæ de herinaceis dicuntur, eo magis valebunt in hystrice. Dioscorides terrestris, & marini echini easdem facultates putat. Sed longum esset recensere echinata capitula, marini, & terrestris herinacei mutuas facultates ad venenatos istus, lepras & eiusmodi similia. Psyllium in cacumine fert capitulum, in quo semen nigrum, nitidum, & durum, verè pulicem emittens, ob id concinna nomenclatura ei à pulice adaptata est. Fama est apud Dioscoridē, si virens in domum importetur, non sinere in ea pulices gigni. Ricinus herba nomen habet à seminis effigie, semen enim corticibus exutum, ricini animalis effigiem tam proximè repræsentat, vt si vita adesse, planè ricinus videretur. Animal est liuidum & fœdū, quod canibus, bobus, capris, alijsq; quadrupedibus adhæret, nec prius decedit, quàm sanguine saturatum. Huius plantæ semen ignes sacros restinguit, quod & animal ricinus facit, ex Plinio. Vrtica herba mordax est, & pruriginosis aculeis tangentes vexat, vrtica verò marina contacta etiam vredinem concitat, terrestris vrticæ modo, & qui eam venantur, nisi manum præuxerint, reuera dolore afficiuntur, pruritus tactis pudendis & manibus excitat, sopitamq; Venerem vellicat acrimonia sua, & præsertim quæ pilei

forma est, & sicut diximus terrestris vitica etiam torpentem excitat Venerem. Marina scolopendra terrenæ similis est, ex Aristotele, animalia sunt, quæ numerosis incedunt pedibus: Dioscorides in oleo decoctam, & illitam cupillos euellere dixit. Hedera per parietes reptat, arboreæq; radicosis pediculis, quasi scolopendra numerosis: cuius lachryma psilothrum est. Inter cyclamini nomenclaturas chelonium est, quum testudinis formam radix ipsa referat. Hippocrates libro de morbis muliebribus subdititiam glandem instituit, quæ inter cætera testudinis marinæ cerebrum recipit, vt aperiat vterum, & mortuum foetum extrahat, arido sanguine ad vipereos morsus vtuntur Paulus Aegineta, & Aetius. Pes eius dexter super pedem podagrici dextrum, & sinister supra sinistrum, expellit podagrâ, & similiter manus ex Rhafi, & Cōstantino. Cyclaminus, si mortui sint in vtero infantes, protinus reddit sine vexatione puerperæ adalligatus: medetur & podagræ morbo, & contra serpentes omnes bibitur, & alia quæ tædet referre. Rapunculus, siue rapulus dicitur, quod paruum rapum præferat, est enim pollicis crassitie, & longitudine, rapi in morem in medio nonnihil ventricosus: ab Auicenna locusta, vel pes locustæ dicitur, quod videlicet ad locustæ animalis formam sit cum suis appendiculis: Locustæ vrinæ difficultati adiuuant, & serpentum morsibus, rapulus verò ad serpentum ictus, ex Plinio, & ad difficultates vrinæ proprio experimento. Est & in mari quædam planta, vno pediculo dependens, extrema sui parte vix flores optimè expressos refert, ob id vulgò dicta *vua marina*, cuius vis est, vt in vino putrefacta, ijs, qui inde biberint, tædium vini afferat; ex Plinio. Sic ex putatis vitibus emanans aqua, ex Democrito, vini tædium affert. Apud Tartaros plantam reperiri audio, cuius fructus agnum per omnia refert, obducitur is tenui pelle, qua vtuntur incolæ ad capitum tegmina, interna pulpa cammari carnem refert, & è vulnere succus manat dulcis, & sanguini similis, radix humo eruta subrigitur vsq; ad vmbilicum. Illud insuper additur, quandiu obseditur herbis, viuere illum, quasi agnum in leto pasculo, euulsis verò paulatim macrescere, Accedit quoq; id mirabile à lupis appeti, & vorari, quod nō vereor ad id valere, ad quod agnus.

PLANTAE, QUAE MACULOSAS SERPENTVM PELLAS
ostendunt, contra eorum morsus valent. Cap. V.

DIXIMVS quæ integra referebant animalia, nunc quæ partes, & primò extimas, siue pelles: nam alijs maculosæ, villosæ, glabræ, squamosæ, & eiusmodi similes. A maculosis exordiemur, & quæ serpentum effigiem ex omni sui parte conspicuam reddunt, vnde coniecturæ indulgendo, istud Naturæ specimen fuit, vt doceamur, deterrimo serpentum detrimento maximo hoc emolumento occurri posse. Sed exempla adeamus. Serpentaria maior, siue draconium recto surgit caule, glabro, & polito, extima sui parte maculis fulcis, pullis, puniceis, giluis, transuersis, oblongis, & fortuitis vipereis, adèo serpentum exuuium exprimens, vt eminus repente intuenti, terrorem incutiat: Dioscorides folia manibus affricta, aut radicem nunquam à vipera feriri posse inficiatur. Partum etiam abortu vitiat, quod etiam suo occursum vipera facere solet. Est & Draco marnius, qui dorso varij coloris est, ex fusco, & albo, & aculeos in branchijs habet lætales, læditq; dum manu tollitur, cuius ictus, carnibus eorum impositis fanantur.

PRÆSENTI figura ad maculosas serpentum pelles indicandas, allium anguinum, arisarum, & dracunculum solùm depinximus, ab re enim fuisset, maculosas omnes herbas horum gratia delineare. Infra marinum draconem, & colubrem maculosum ita expressimus, vt ad manus viui occurrere.

Et Arhe.

Et Athenæus, libro de ijs, quorum venenatus est morsus, ait, murænas, quæ ex mare vipera genitæ sunt, morsu interficere, ipsas verò esse minores, rotundas, & maculis varias. Alter etiam dracunculus leui caule, baculi crassitudine, versicoloribus anguiû maculis variegato, purpureis intercurfantibus lineis, vt planè serpentis habitum, colorèq; mentiri videatur, admirabilis Naturæ miraculû, nos admonentis, vt qui radice sua manus linirent, à vipera feriri posse negent, & triginta eius grana, si in posca bibantur, abortum inferunt, odor enim postquam emarcuere floccidi flores conceptus adhuc tenet ros enecant. Quin & aliam plantam in Lusitania se cognouisse fatetur Plinius, in hospitis agro, nuper ibi repertam, eiusdem nomenclaturæ, caule pollicati crassitudine, bipedali altitudine, versicoloribus viperarum maculis insigni, quem ferebant ad primas serpentum vernationes exire, spectabilis hiantis draconis ore, & concauo, stamina, quasi serpentis linguâ exeret, capite cruentato, eiusdem cum primis virtutis: nos sepè in Paulilypoli colle obseruauimus. Aron etiam subpurpureum caulem mittit, varijs quoq; insignitum serpentum maculis: dracunculi vires obtinet: partum occursum vitians. Ophiufam, tradit Plinius, Elephantine Aethiopiæ, luidam, difficilemque aspectu, qua pota terrorem, minasque serpentum obuersari, ita vt mortem sibi eo metu consciscant, ob id cogi sacrilegos illam bibere. Inter alij genera ophioscorodò dictû à caule, folijsq; serpentariæ modo maculosis, quod tam proximè vrsinum delineat, & redolet, vt qui non visum iam nosse cupit, hoc spectet. Galenus satiuo validius esse dixit: serpentes abigit odore, bestiarum omnium ictibus medetur, potu, cibo, vel illitu, priuatim hemorrhoids.

Sunt & in fructibus viperarum maculæ, in syluestri enim lupini semine guttatim, & fortuito aspersæ maculæ pullæ, & cineræ, verè serpentum designationi satisfaciunt: contra aspidas valet.

*MACULOSAS PLANTARVM PARTES, QUAE ANIMALIVM
maculosas pelles ostendunt, eorum vires indicare. Cap. VI.*

VNT & alia plantæ, quæ frondium & caulium maculis, maculosas animalium pelles ostendunt, & simul virium cognationes nobis indicant, muta scilicet pictura internas proprietates indicando: vt hisce exemplis manifestabimus. Est & persicariæ folium litura maculæ modo conscriptum, quæ cornicularis Lunæ imaginem refert, quod à scriptoribus omitti non debuerat. Maculosa pelle panthera est, traditq; Plinius in eius armo dextro similem Lunæ maculam, crescentem in orbem, & cauantem pari modo cornua: cuius seuum, ex Alberto, ad impetigines valet, & hydro piper persicariæ congener sugillata delet. Sunt & aliqua orchidum genera maculosis frondibus, quæ lynceas pelles referunt. Virgilius.

Succinctampharetra, & maculosa tegmine lyncis.

Vngues lyncum cum corio exuri efficacissimè in Carpatho insula tradunt, cuius aspersu fœminarum libidines inhiberi, ex Plinio: diximus orchidum altero teste Venerem reprimi. Dracunculum herbam hieracium vocat Dioscorides à maculis, quibus caulis insignitur, accipitrem repræsentando, qui in pectore tali modo maculosus est. Accipiter laudatur ad inunctiones omnium in oculis vitiorum, & dracunculi succus, ex Dioscoride ad oculorum medicamenta accersitur. Cyclaminus varia habet folia, infra, supraq; albicant maculæ, Scincus tenias albas, fuscas, latiusculas, vel albis punctis depictas, collum fuscum, caput, & cauda albicat. Scribitur ad amatoria valere, quod etiam de cyclamino tradit Theophrastus, & vterq; ad cutis vitia valet. Bliti genera versicolora, ex viridi, flauo, & rubido colore distincta habet folia, vt verè psittaci pennas imitentur, qui ad idem valet, ad quod anser, qui contra venena, & præsertim scorpionis præstat: diximus etiam ad ictericos, quod etiam præstantissimè exequitur blitum. Rubeta etiam ex subpallido, viridi, & croceo colore est: sistit naturæ dote cruorem, quod præstat & blitum. Sunt & piscium turdorum genera, colorum varietate distincta, vt in ijs Natura luisse videatur, maculis nigris, rufis, aureis, flauis: turdi aluo faciles, & abstergentes. Mentiuntur etiam & testuginis corticem, flauo, nigroq; interlitum: valet testudo ad compefcendos sanguinis fluores, quæ omnia de blito diximus. Chamæleoni nigro folia rubro distincta sunt, inter picarum genera multa sunt, quæ rubris maculis insigniuntur: valent ad dentium dolores. Pratense trifolium vnum, & alterum guttatis, & falcatis in superficie foliorum maculis, videntur stellionis maculas imitari, terga enim depicta habent circulis in modum stellarum pullis. Ouidius quinto.

Combibit os maculas, &c. aptumq; colori

Nomen habet, varijs stellatus copora guttis.

Si ablatis intestinis & capite, & pedibus assatus edatur, valet dysentericis, & hydrocœlicis, ex Plinio: trifolium muliebribus profluuijs valere diximus. Ardea *decepias*, siue stellaris dicitur, quod punctis, tanquam stellis eleganter picta distinctaq; sit, est & rana etiã stellaris, & ad oculorum vitia valet. Ari folia distincta sunt maculis, valent ad albugines oculorum & caligines. Betulæ cortex albis interlitus maculis, vt videatur sturnum imitari: impetigines, & faciei maculas vterq; abstergit.

SQUAMOSAS PLANTAS SERPENTVM SQUAMAS OSTEN-
dentes, contra eorum ictus remedia afferre.

Cap. VII.

VNT & plantæ, quæ radicibus, fructibus, caulibus, alijsq; partibus squa-
mosis, squamosa serpentum dorſa ostendunt, eorumq; venenis aduer-
ſantur, præſtant quoq; contra virulentos quamosorum piſcium ictus,
nam & piſces, vt diximus, aduerſus ſuos ictus valent. Cedrus arbor valta,
conos affert squamatim compactos: cedria cū ſale impoſita ceraſtæ mor-
ſibus ſubuenit, & antidotis additur. Pinus lignoſos conos affert, in tur-
binatam effigiem compactilibus, ſquamis effictos, eademq; ſquamarum ſerie nouellorū
ramorum cortices veſtiuntur: ſerpētibus aduerſatur, & priuatim ad ceraſtæ morſus pix
cum polenta valet, ex Plinio. Picea eiſdem generis, faciei, & virtutis, idemq; de lari-
ce, cupreſſo & alijs ſimilibus exiſtimandum. Iuli, qui compactili ſquamarum callo pro-
pendent è corylis, iuglandibus, caſtaneis, & ſimilibus ad eadem valent. Ericæ ſquaro-
ſo folio eſt: folium aduerſari ſerpentibus ſcripſit idem. Myrice eodem folio, confert vi-
pereis morſibus. Plinius omnium ſerpentum ictibus, præterquam aſpidum dixit. Eryn-
gium capitula muricatim ſquamoſa profert: clara erynge eſt, contra ſerpentes, & vene-
nata omnia naſcens. Vterq; chamæleo capitulum affert, toris ſquamulis ſibi imbricatim
incumbentibus compactum: hauſtum in vino ſerpentium venenis reſiſtit. Semperuiui
genera numeroſa folia gerunt, ſquamatim digeſta: aduerſantur phalangiorum ictibus,
& ſcorpionum. Scabiola capitula affert compactili ſquamarum ordine contecta: ad ve-
nenorum ſerpentum morſus præſtat herba ipſa contuſa, & recens impoſita. Cyanus
flores affert è ſquaroſo calice: à ſcorpione, phalangio ſc̄ ictis, omnibusq; venenatis au-
xiliatur. Origanum onitis ſpicam affert, in quo ſemen ſquaroſum: cum vino potum de-
morſis à ſerpente conuenit. Eodem modo ſuam triticum affert ſpicam: ſurfures pollent
ad viperarum morſus. Radix celticæ nardi ſquaroſa, vel tuniceis ſquamulis obſita, & ſpi-
catim digeſta: ad venenofos ictus valet, ex Dioſcoride, ſic allij, & lilij. Piſces qui ſqua-
moſi ſunt, ad ſerpentum, & venenoforum vulnera valent, vt gobius, thymnus, mul-
lus, ſmarus, coracinus, & cæteri.

VILLOSÆ PLANTÆ VILLOSAS ANIMALIVM PELLIS

oſtendentes, eorum virtutum compoſes ſunt.

Cap. VIII.

ARIA pilorum genera in plantarum folijs, varia animalium oſten-
dunt indumenta, Vnde argumento nobis eſſe poſſunt ad eorum vir-
tutes indagandas. Exemplo nobis erit vulgò *piloſella* dicta, quæ den-
ſiori, molliorique pilo veſtitur, videturq; leporis pellem ementiri,
qui piloſiſſimus eſt, & ſolus animalium pronam, ſupinamq; pedum
partem hirsutam habet: vnde daſipodis nomen: leporis ſanguis dyſen-
tericis, cœliacis, menſtruorumq; proſtuit prodeſt, ex Dioſcoride, & lien ad lienis tu-
mores, ex Galeno: *piloſella* dyſentericis, alui proſtuit, cœliacis, & lienis tumoribus va-
let. Verbaſci frondes bombaceo tomento veſtiuntur, cana, denſaq; lanugine, vulgò vo-
cant *taxum barbatum*, quod *taxo* animali aſſimiletur, cuius dorſum villis obducitur al-
bis, nigris, & duris: vnde & duæ priores ſpecies à Dioſcoride deſcriptæ, quia ſcabriori-
bus folijs veſtiuntur, nec tactu mollibus, *taxi* pellem referunt. *Taxum* ad ſanguinis pro-
iectiones valere, ex Sereno videmus, adeps ad compoſitiones arthriticas miſcetur, ex
Leonello, verbaſcum propinatur ruptis, & fractis, ex Dioſcoride, eius decoctum aduer-
ſus neruorum morbos, & tremorem. Inter verbaſci nomenclaturas eſt *lupina cauda* à
pilorum

pilorum molli lanugine, quam imitatur. Iecur lupi tussim sanare ex vino tepido tradit Plinius. Præterea si eius corio constringatur venter colica laborantis, egerq; sapius corio infideat, prodesse multum scribunt Rhafes, & Albertus: verbasci decoctum & tussim sanat, & flores in puluerem triti contra ventris tormina, & colum dantur. Lychnidi folia flaccida, crassa, tomentosaq; sunt, vt æthiopidi, murium pilos exprimere videtur: mures domesticos concisos scorpionum plagis vtilissimè imponi inconfesso est Dioscoridi, Galeno, & Auicennæ; sic lychnis à scorpione ictis subuenit, immò huius herbae ap-
posita scorpiones torpescere, & inertes prorsus reddi. Adiantum aliqui nō venereum, sed *porcinum capillum* vocant, vel *caudam porcinam*, nimirum quod coliculi instar setarum suis rigeant, vt vetus Auicennæ glossographus notat: diximus adiantum ad fluentes capillos, & alopeciam valere, quod idem exequitur suilla axungia ex Plinio, & Aegina. Anethum Magi *cynocephali genituram*, vel capillos vocant, vt inter nothas Dioscoridis nomēclaturas habetur, quod instar capillorū canis foliola distensa habeat. Aetius anetho sicco vsto morsum canis explet, si cauus, & angustus sit. Herba traditur à Plinio lanaria dicta: ouibus ieiunis data, lactis abundantiam facit: vellera enim vt ouis habet. Rubus folijs, & cute spinosis est, & ad oculorum vitia valet. Raia spinoso dorso sunt, cauda, rostro, oculis, & deniq; corpore: ad oculorum cicatrices, & suffusiones valet earum fel. Multæ sunt plantæ, quæ crispis folijs oriuntur, vt sthrutiocameli pennæ, & columbarum. Myrrha crispo est folio, ex Theophrasto: ad oculorum vitia valet, nam tollit albugines, & caligines, ex Dioscoride, in sthrutionis ventre inciso inueniuntur lapilli, hi quidem ad oculos salutaes sunt, ex Aeliano. Eupragia crispis item folijs, & ad visus claritatem valet. Costus item, & neruorum resolutionibus illinitur: sthrutionis adeps, ex Aeliano, hominum neruis salutare remedium affert. Apij genus crispifolium Theophrastus facit, præsertim macedonium, cuius decoctum calculos exturbat, semen & radix cum melle ad claritatem valent oculorum, sthrutionis interior ventriculi cortex calculos dissoluit, ex Rhabi Mose.

PLANTAE LIGNOSIS FRUCTVVM TEGMINIBVS, LIGNOSAS, & lapidosas animalium; pelles indicant. Cap. VIII.

VNT & inter plantarum fructus, qui lapidosi, vel lignosi conis clauduntur, ostendentes animalium pelles, siue coria lapidosa, duraq;, quæ videntur, contra serpentū venena valere: nam crocodilo cutis corticosa, preduris squamis ostrearum modo obducitur, adèo firmis, vt ictus quouis tormento adactos, inuicta tergoe repercutiant, cuius partes contra serpentes valent. Sic testudo testatum animal, duro & rigido cortice ambitur, contra venena valet. Ostrea, vel *στραξις* dicta omnia contra leporis marini virus, & omnium venenatorum. Nucum genera omnia clauduntur ligno. Pinus lignosis metis frequēti nucamento compactis, suos fructus obducit, sic pinaster, picea, & cerastæ morsibus opitulantur. Iuglans lignoso protecta munimento, & venena hebetat. Eodem modo auellana ligneo putamine claudit fructus: contra scorpiones, & serpentes noto experimento valet. Amygdalus nuce suas durissimo protegit operimento, & operitur callo. Pistaceis sub corio ossei fructus, eosdē effectus habere Dioscorides dixit, quos pinei fructus. Cedrelates fructus, siue eius coni lignosi, cerastæ morsibus, & marini leporis veneno occurrunt, sic & cupressi pilulae lignosæ, venenatis prosunt, sic de castaneis, glandibus, & alijs dicere possumus. Punici malū glabrum est, & membrana tegitur, malicorium dictum: soli hiat cortex, aperiturq; leuissima vel aeris iniuria. Elephanto nullo setarum tegumento, glabra cutis, cancellata vel hians, multas odore alliciens, & arctans repenti, in rugis comprehensas enecat, adeps ad serpentum venena valet, idemq; illi conuenit.

FRUCTVS

DIXIMVS de pellibus, nunc à capite membrorum omnium princi-
pe incipiemus, scilicet flores & fructus aliquos connumerādo, qui
quorundam animalium ora, & capita indicant. Exempla. Echium
inter folia flos purpurat, & in eo clauditur semen viperæ capitulo
simile, exilia ora, & luminum vestigia effigians: Dioscorides contra
serpētes folia iniici vulneribus, & commanducari quoq; præcipit,
vel qui antea sumpserint, feriri non patitur, contemplari quippe
licet semen paulatim à cervice in rostellum extenuatum, tumidio-
re superna parte, vt quædam prominula, quasi oculorum lumina appareant, quod ocu-
lis quiuis inspiciens, contineri non poterit, quin summam Dei prouidentiam laudet,
eiusmodi herbam viperina forma effigiasse, quod ad suos morsus præstantissimam af-
ferret opem. Nicander refert alcibiacam nominaram, quia quum Alcibijs secus areas
obdormiret, à vipera extremo inguine ictus, ex hac herba succum extorquendo & man-
sit, & reliquum vulnere superimposuit, quo medicamento liber euasit. Non parua au-
thoritatis Numenius aliud echij genus reperiri scriptum reliquit, ocymoides [appella-
tū, quod ocymo similia habeat folia, quod sanè idem scripserat Nicander, quibus Dio-
scorides & Plinius ascribere videntur, qui & semina proferre scripserunt, quorum ca-
pitula viperinis capitulis similia essent: vimq; habere in vino potum, quo viperarum,
cæterarumq; serpentum moribus mederetur. Syluestre autirrhinon capitula profert
in summo perforata, quasi in summa humanæ caluarie parte foramina oculorum loca
ostendant, videturq; à Dioscoride memoratum in phyteumatis descriptione, inquit.
Phyteuma habet fructum perforatum, & cætera, quæ syluestri antirrhino perfectissimè
quadrant, & quod hominis figuram representet, ad philtia accomodatum perhibet.
Inter ciceris genera *αριος* est Græcis dictum, Latinis arietinum, quod arietino capiti simi-
le sit, frontata effigie, & angulo aliquantulum mucronem æmulante: Venerem stimulat,
& genituræ copiā subministrat, quare admissarij equi, quo tempore vocantur à scæmi-
nis, cicere saginantur, vt in eo cibatu roborati, Veneri supersint. Arietes, vt diximus,
maximè luxuriosi, vt per libidinem efferentur, & Veneri suffragantur. Alterum ciceris
genus columbinum appellant, candidum, rotundum, & leue, quod columbino capiti
simile, & venerium quoq; vocatur, quod fortasse Veneri, vt alterum opitulentur, & co-
lumbæ salacissimæ sunt. Psyllium cynomiam, & cynocephalon dictum à cane inter Dio-
scoridis nomenclaturas, à quo Plinius, psyllium alij cynoides, alij cynomiam appellat,
folijs canino capiti non dissimilibus. Sed puto mendum in textu, quippe flores, non fo-
lia canino capiti similes sunt: Canis stercus potum hydropico vtile, ex Sexto, nam ven-
tri illitum aquam trahit, fel lenit podagras, pedibus illitum, ex Plinio: psyllium hydro-
picos in vino sanat, & podagras refrigerat ex eodem. Napelli planta flores in spica pur-
pureos ostendit, qui antequam dehiscant, defuncti hominis caluariam ostentant, beni-
gnitatis Naturæ, vt huius cadaueris similitudine homines ab illius plātæ esu, & vsu auer-
tat, adèò pernecabilis, & acrioris veneni vis est, vt vix antidoto aliquo succurri possit,
nec solum esu, sed manibus attrectata, quoad coalescat, mortem afferat. Dictum putat
αριος, quod semen rotundum, villosis, hirtis, schinosiq; pilis, vrsini capitis similitudi-
nem habeat, & sic verisimilem nomenclationem accepit: Dioscorides ambusta, & per-
niones eo sanari scripsit; vrsinus adeps ambustis prodest, & pernionibus addito alumi-
ne, ex Plinio. Quum rostrati gruini capitis effigiem proferrent, quamplurimæ plantule,
geranij nomen obtinuerunt, flores enim proferunt, qui defluentes, rostratos mucro-
nes, aut acus è latiore basi in rectum desinentes, relinquunt. Pes columbinus eius spe-
cies ad intestinorum tormina experti sumus. Quæ maluæ folio cernitur, ex Plinio refi-
cientibus

cientibus ab imbecillitate vtilissima, opisthotonicis etiam medetur. Grues torminosi in cibo profunt, rigor cervicis gruina adipe mollitur velocissimè, ex Marcello, negantq; illos vlllo labore laceffere, qui nervos ex alis & cruribus gruis habeat. Multæ sunt huius familiæ herbæ rostrum in pericarpio habentes.

ANIMALIVM CORNUA EMENTIENTES HERBÆ, ET
quibus præsent. Cap. XI.

POS T caput, de cornibus dicemus & de cristis, nō desunt enim plantis siliquæ, vel vaginulæ, quæ non nunquam sinuentur in cornua: contingit idem floribus, fructibusq;. Cornua quidem multis aquatiliū, marinorum & serpentium varijs data sunt modis: sed quæ iurè cornua intelligantur, quadrupedum generi tantum. Nec alibi maior Naturæ lasciuia lusit animalium cornibus. Sparfit hæc in ramos, vt ceruorum, & ijs etiam simplicia, vt subulonibus ex argumento dictis, aliorum finxit in palmas, digitosq; emisit ex ijs, vnde platycerotas vocant. Dedit ramosa capreis, conuoluta in anfractum arietū generi, infesta tauris, rupicapris in dorsum adunca, damis in aduersum, erecta autē, rugarumq; ambitu contorta, & in leue fastigium exacuta sterpsiceroti, alijs singula, & hæc medio capite, aut naribus, vt rhinoceroti, alijs adunca, alijs redūca omnia in mucronē migrantia. Cochleis ad prætentandū iter; corporea hæc, sicut cerastis, cochleis semper bina, vt prætentantur & resiliant. Nec minor varijs siliquarum generibus in seminibus custodiendis, procreandisq; Naturæ lasciuia, quæ sicut cornua rigēt, vel intorquentur singulis, ac falcata corniculantur, nam alijs lata, intorta, longæ, incuruataq; sunt, vt videbimus. Exempla erūt. Cytiso intortæ sunt siliquæ istar caprarum cornu, Columella scribit lactis plurimum præbere ouibus, & mulieres si lactis copia præmantur, vino eis potandum datum, lactis abundantia confirmari, & super omnia pecori medicinā à morbis omni vsu præstare. Capras & oves plurimum lacte abundare dixit Aristoteles libro Problematum, proportionem sui corporis, & eius caseum commanducantibus lac præbere demonstraui supra. Alterum tragum *τραγόνερος* dicitur, idest capræ cornu, quod eis assimilatur: valet crudum, coctumq; contra serpentes, hircinusq; sanguis ex Dioscoride, & alijs idem præstat. Medica trifolium siliquas, corniculorum modo, intortas habet, qua pro gramine vtuntur, qui pecora alunt, ex Dioscoride, & Columella præstantissimum ait pecoribus ad lac, caseum, & generationem. Terebinthus fert quædam ad nucis similitudinem concaua, vt vlmus, quibus bestiolæ tanquam culices nascuntur ex Theophrasto, sed quæ ipse concaua vocat, cornicula sunt capris simillima. Terebinthum Venerem excitare diximus, quæ in hirco, caprae præferuet. Pistaceorum arbor, quæ terebinthus domestica est, ad idem valet. Lentiscus eodem modo, eadem fert cornua, & eiusdem facultatis. Et sena folliculos suos lunatos habet instar caprarū cornu: & Mesue sena per inferna bilem atram expurgat, cerebrum & viscera extergit, auget virtutem, senium retardat, animiq; hilaritatem affert, corroborat oculorum aciem, morbisq; omnibus valet melancholicis; epilepsiæ etiam prodest. Capræ lac datur melancholicis, comitialibus ex Plinio, & lusciosis confert.

SUPERIORES plantarum figura ad subiecta animalium cornua spectant, anterior coronopi, ceruorum, posterior sanigræci, bouis, sequens ari, monocerotis, postrema cytisi, capræ cornua simulant, singula singulis & regione respondent, vt diligens intutor eas promptè & mutuo conferat, & perperdat.

Casia solutiua cornicula affert nigra, intorta, & quodammodo rugosa, vt caprarum cornibus non parum conueniant: propinatur ægris cum caprino sero, propter similes proprietates, & renes à calculis expurgat. Consimilis facultatis siliqua priori congener, quum nigras & falcatasferat siliquas. Anagyris simili modo contortas habet siliquas: si partus mortuus hæret, & secundæ morentur, difficulter parturientibus adalligantur, ita vt à partu statim auferantur: quod quidem capræ secunda efficit ex Plinio. Hedysson semen affert in siliquis, corniculorum modo aduncis, additur ad antidota, quod idem de capra diximus. Herbam vulgus vocat *sferracuallo*, etiam ad eiusdem similitudinē cornua exerit, & easdem facultates habet. Verum non capræ, sed rupicapræ similitudinem exprimit, idest syluestris capræ. Sertulæ campanæ foeminæ adunca est siliqua, præcipuè oculis medetur: syluestris capræ fel ad oculorum vitia valet. Cuminum syluestre cornicula fert adunca: semen contra venenatas bestias, & calculosos valet: caprarum fimum ad calculos, & syluestrium ad morsus venenatos. Genista lunatis siliquis calculos exturbat: calculos etiam syluestris fel capræ. Smilax hortensis ad vrinam valet: caprinus sanguis ad vrinæ excretionē, vt hydropicis conferat. Aphaca ad venenatos morsus valet. Vicia eadem siliqua, & virtute. Phasioli Venerem stimulant, faba, & pisum iisdem vaginulis, & facultatibus. Fœnum græcum cornicula affert oblonga, rotunda, incurua, acuminata instar bouum, in quibus semen concluditur, Græcis *καραίδης*, veluti cornuta herba, & *βούκερος*, bouis cornua, Hebræi etiam bubulum cornu vocant à similitudine bouini: è summis partibus bubuli cornu cinis tussim frenat, ex Plinio: fœnigræci

Y farina

farina ad diuturnam tussim valet: bouis cornu ea parte, qua capiti adhæret, puluis sple-
netico salutem affert, Marcellus, fœnum græcum decoctum ex vino impositum, eidem
medetur, sic podagris, & sexcentis alijs morbis mutuò ferunt opẽ. Papauer ^{κερατῶδες} cor-
nicula exigua inflexione fœnigraci modo intorta habet, vnde nomen mutuatur, vt bo-
uis cornu videatur: argema & nubeculas iumentorum abstergit perunctum, ex Diosco-
ride & Galeno: fel, & substantia quadam fellea lapidea, quæ in bubulo felle reperitur,
ad oculorum aciẽ valet, ex Plinio: papaueris folia vlcera maligna purgat ex Galeno, ad
idem taurinum fel valet ex Dioscoride. Leucoion ceratici papaueri & fœnugræco fili-
quas teretes, & obtortas similes affert: podagris medetur taurinus adeps ex Plinio, &
fel menses trahit ex Hippocrate: lencoij flores menstrua cient, radices podagricos iu-
uant ex Dioscoride. Fructus chelidonij maioris instar cornuti papaueris, lógus & teres,
qui ad visum, regium morbum, herpetas, & iumentorum albugines, & dolores dentiũ
valet ex Plinio; scobs tali bouis ad dentes ex Galeno, fel ad regium morbum ex Hippo-
crate, & reliqua vt in superioribus. Dicitur & tribulus tauroceros, & bucephalon, idest
bubulum caput, & cornu taurinum, quibus nominatus est inter nomina Dioscoridis:
vaccina medulla ad oris vlcera, & quercus cortex decoctus lacte vaccino serpẽtum mor-
sibus valet, ex Plinio, & stercus ad phlegmonas ex Galeno, & ad acutum visum, ad quæ
omnia tribulus valet ex Dioscoride. Coronopus, seu *herba stellaria*, à multis cornu cer-
uinum dicta, quia incisiones instar ceruini cornu habet: cerui sanguis in affatus coelia-
corum profluua sistit, coronopus pro coeliacis facit, ex Dioscoride, sic & cornu cer-
uinum vltum, & lotum ad idem ex Galeno. Cerui cornu ferulacea omnia mentiuntur,
& contra venena valent, vt diximus primo libro. Monoceros, si Philes, & Aelianus ve-
ra produnt, fera est, è cuius frontis medio cornu protenditur, non incuruum, sed pla-
nè rectum; fera, & solitaria est, sed coitus tempore mansuescit, & fit gregalis, virginũ
odore allectus, in earum sinu caput inclinat, & capitur: eius cornu venenis resistit, & co-
mitialibus prodest. Sinapi rectam siliquã profert: prodest comitialibus, venenatis mor-
sibus, & Veneri. Eruca Veneri, & venenatis item morsibus, ex Plinio. Brassica, napi, ra-
pum syluestre, & satium. Dracunculus ex flore punicante mucronatum corniculum
exerit: Arum etiam mucronata in turbinem vaginula semina complectitur, eiusdem
cum prædictis facultatis. Sic & flos grani indici, sine *maiz* antequam semina proferat. Al-
leluya rectis, longis, & rigidis vaginulis ad serpentum morsus, & comitiales, & ad vene-
num, ex Plinio, valet. Geranij rostra etiam contra venena valere alibi diximus. Rhino-
ceros supra imum nasum habet cornu, recentiorum experimento contra venena vale-
re fertur. Piperastrum piperis vires habere diximus, oblonga siliqua, pyramidali, acu-
ta: & piper serpentum morsibus auxiliatur. Auenæ in cacuminibus dependent paruulæ
veluti bipedes locustæ, utilis ad cataplasmata, vt hordeum: pulte eius sistitur aluus, pro-
dest tussientibus: cochleæ addũtur emplastris, Plinius & dysentericis vtilis ait. Frumen-
ti genera ferè omnia granos ferunt aristis horrentes, imitanturq; cornua cancrorum,
& præcipuè, quæ ante oculos habent: rabiosis canis morsibus, & viperarum præstant, vt
etiam frumenta. Astacus longiora, tenuiora, quàm locusta habet, leones utiq; duo lon-
gissima, squillæ è medio bifida, vt ex duobus quatuor fiant. Cancelli, vt frumenta vene-
natis icribus medentur: crustata etiam prædicta ad Venerem valent, vt ceres, oryza, se-
cale, zea, hordeum & reliqua. Et si inter scillas sint astaci, cancelli, & cammari, qui qua-
tuor habent cornua. Sunt & frumenti genera, quæ in duos, vel quaternos versus aristas
dispositas habent: cochleæ etiam podagris conueniunt, quibus & triticum. Sex. Pompo-
nius ptatorij viri pater, Hispaniæ citerioris Princeps, quum horreis suis ventilandis
præsideret, correptus dolore podagræ, misit in triticum sese super genua; leuatusq;
siccatis pedibus, hoc postea remedio vsus est, ex Plinio.

FLORES ET FOLIA, QVAE ANIMALIVM CRISTAS
effigiant. Cap. XII.

Ncapite paucis animalium, nec nisi volucris, apices dati sunt, diuer-
uerſi quidem generis, pauonibus crinitis arbuſculis, ſtympthalide cir-
ro, phaſianæ corniculis: præterea parua, quæ ab illo appellata galerita
quondam, poſtea gallico vocabulo etiam legioni nomen dederat ala-
da. Fulicarum generi cirros, pico martio, & grui balearicæ, ſed ſpecta-
tiſſimum inſigne gallinaceis, corporeum, ferratum, nec carnem id eſ-
ſe, nec cartilaginem, nec callum iure dixerimus, verum peculiare.

*HIC corydalem, horminum, & ſeniculum offendes, è regione alaudæ, gal-
li, & pauonis, criſtas effigiantes, vt mutuas ſimili-
tutines mutuo contempleris.*

Inter nothas Dioſcoridis nomenclaturas fumaricæ generum corydalion eſt, & Gale-
nus libro medicamentorum vndecimo, eiſdem corydalis capni meminit, cuius flores
criſtati, turbinatiq; qui alaudæ auiculæ capitis galericulatum veuicem æmulantur.
Inquit igitur Galenus. Adieci hæc ſermoni, quod vellem clarè hoc animal nempè gale-
ritam manifeſtare, quòd ferat in capite pilos erectos, quãdoquidem expertus ſum eius
aduerſus colicos vtilitatem, velimq; ijs, qui ipſam non norint, demõſtrare, nam & ipſa

corydalis appellata herba colicis conuenit. Vt nos id clarius aperiamus *κορυδαλούς* vocāt Græci, quod Latini alaudā, Plinius ab apice galeritam vocat, nomen *ἀπό τῆς κορυθῆς*, id est à galea, vel potius à galero: nomen alauda, quia milites galeam habentes, dicebantur alaudæ. Ex cristæ in capite ortæ occasione orta est fabula, vt apud Aristophanem comicum, alaudam priorem terra enatam, vnde mortuo padre, quum vbi sepeliretur non extaret, illum in capite contumularit, & ad huc spectari in ea surrectum capitis apicem. Alauda cristata assa, & in cibo sumpta, colicos adiuuat ex Dioscoride, sed Galenus elixam in iure id præstare, sic Plinius, Aetius, & Aegineta. Sed Alexander Trallianus viuēte adhuc alauda, cor eximentes, alligatorium faciunt scœmori sinistro ipsius circundantes. Capnon aliquibus corydalion dici à coriandro satis ineptè putatum, quum à corydali aue à cristæ florū similitudine dicatur, & mirificè ad colum auxiliarem vim præstat. Nec dubium quin utilis esse possit ijs præsertim qui propter excrementa alij indurata, & flatus hac ipsa de causa collectos in hunc affectum inciderint: soluit enim aluum succus fumarix, qua soluta flatibus via patet. Sed cur alauda colo valeat, patet ex hac methodo. *αλεκτρολοφος* folia habet similia gallinacei cristæ ex Plinio, folia affert aspera, hirta, verrucis, & rugis non nihil aspera, verbasci pube, aliquibus dicitur *sclearia*: cit Venerem. Diximus gallis spectatissimum insigne cristam, nec carnem id esse, nec cartilaginem, solus inter aues peculiarem sibi cristam sortitus est, ex Aristotele. Et inter animalium mores est gallinaceus gallus luxuriosissimus inter aues, ex Oppiano. Et cristæ luxuriam designant, nam dempta gallo cristæ, demitur & luxuria. Et sus ad luxuriam inflammatissimus, ceruicis fetas sic inhorrescit, vt galearum cristæ esse videantur. Ad venena etiam valere conijcerem; sola enim inter serpentes basiliscus, quæ cristam in capite habet, & venenosissima est. Horminum aliquibus vulgò *centrum galli* dicitur, quod folium gallo-
rum cristæ similitudinis sit: duplex genus, satium, & syluestre, plurimumq; Veneri con-
ducit. *ὄρμαδι* est impetus, instinctumq; ferri in Venerē ingenti libidine, & alectorolophos lapis in ventre galli repertus; ad luxuriam valet. Verbenaca à Dioscoride cristæ gallina-
cea, à ramulorum figura, dicitur. Ius gallinacei contra serpentum morsus valere monet Plinius, & contra toxica Aetius, & Aegineta: cerebrum theriacæ munus explere, Diosco-
rides, & Aesculapius. Præterea docet Rhases felle galli illito virgæ, si quis coeat cum vxore sua, non diligere alium præter eum. Alectorius lapis vxores viris conciliat, ex Sylua-
tico. Lapidarij.

*Hic circa Veneris facit incentiua vigentes,
Commodus vxori, quæ vult fore grata marito.*

Valet ad eadem verbenaca: folia cum radice pota illitaue, aduersus serpentes pollere, sacram vocari herbam, & multum ad amuleta, & expiationes commendari tradit Dioscorides. In sacris, & incantamentis pharmaceutrix utebantur, & philtrodes eam dicebāt, quod amorem hac sagæ conciliarent: datur potandum tertium à terra geniculum cum folijs circulantibus, tertianis, & quartanis quartum: aculeis & vnguibus gallinaceorum crematis, tritisq; cum oleo perungi ad febrientes Magi iubent, ex Plinio. Adiantū etiam galli cristam imitari videtur: datumq; gallis pugnaciores fieri omnes prodidere. Satyrij genus alterum, quod scœminam dicunt, spicatos flores, cucullatos, seu cristatos erigit, nam patentis modo galeæ flosculus hiat, & foliola, quæ à lateribus surgunt, auriculas, quæ verò à medio attolluntur cristam referunt: diximus horum radices ad concubitum valere, si cui desit facultas, sic & aliæ orchidum species. Pavo in capite pennas, quasi comam floribus ornatam gerit: ob id Plinius pavonis apicem crinitæ arbusculæ cōstituunt, videntur vmbellas florū ementiri. Umbella cauliculis summatim insidet, quæ est floris pedamentum, in plures longiores pediculos digestum, qui ex eodem simul fastigio orti, in latius radiantur, quod quoniam vmbellæ, cuius vmbra mulieres vultum vindicant à sole, effigiem gerat, Græci hunc floris habitum *σκιόειον*, mox Græcos imitati, Latini

Latini umbellam dixerunt. Pauo ad visum valet, vt iam dictum est: eius ossa adusta, & aceto trita, & illita ad lepras valere dixit Simeon Sethi: cachrys umbellam gerit, & ad visum valet, & ad eadem. Possunt & umbelliferae plantae serpentes referre, quae flosculos, & cornua aliquae habent, vt cerastae, & basiliscus triplici frontis acie munitus, vnde ad venenatos ictus valent. Nardus celtica umbellifera est, & ad venenatos morsus valet, sic montana, costus, prason, ampeloprason, allium, panax, heraclium, ligusticum, pastinaca, anisum, carui, cuminum syluestre, ammi, apium, leuisticum, smyrnium, imperatoria, elaphoboscon, foeniculum satium, & erraticum, daucum, rosmarinum cachrys, ferula, peucedanum, laserpitium, sagapenum, euphorbium, galbanum, heliochrysos, angelica, sambucus, & caetera.

PLANTAE, QVAE FLORVM, FRONDIVM QVE SIMILITUDINE ANIMALIUM AURES INDICANT. Cap. XIII.

ANIMALIUM aures alijs maiores, alijs minores. Ceruis tantum scissae, ac velut diuisae, soricibus pilosae, vitulo marino, ac delphino cartilagineae, & viperae caernas tantum habent aurium loco. Pennatorum animalium buboni tantum, & oto plumae velut aures, caeteris caerne ad auditum, simili modo squamigeris, atq; serpentibus. Nos flores, frondesq; ordine recensemus, quae animalium aures ostentabunt, ex quibus eadem virium praesagia concipiemus. *μυσοτίδα* angustis folijs, non sine dorsi prominentia, elatis, nigricantibus pullulat, nomen apud Dioscoridē

inuenit, quod folia quum prorepunt, musculorum aures exprimerent: *argilopas* sanare dixit, sed murium, eorundemq; capitum cinere ex melle inunctis visus restituitur ex Plinio, & multo magis muris syluestris, aut gliris. Alsine aliqui *μυσοτίδα* vocant, quoniam musculorum aures imitetur: oculorum inflammationibus, & aurium doloribus medetur: muris cinis cum melle instillatus, aut rosaceo decoctus, aurium dolorem sedat ex Plinio, delinitaq; murium carnes cum crudo oui luteo, praesentissime oculorum inflammationi medentur ex Galeno. Vulgatissimam herbam, quam ab hirsutiae, & pilosa foliorum superficie *pilosellam* vocant, aliquantulum concuam, murinam auriculam effigiantem, *myosotida* quidam dixerunt: recentiorum experimento ad calculum valet, sed muris simum cum mulso, & thure potum, calculos expellit, ex Dioscoride, Galeno, Plinio, & Auicenna, mutuasq; alias quamplures virtutes, apud eosdem reperies. Est inter cicercule species, quam aliqui Dioscoridis phaselum opinantur, cuius folia venosa, tenuiaq;, auriculis leporum similia. & nomen apud aliquos praevalet: ambo ad luxuriam valent. Dictamnium Syluaticum leporis auriculam vocat, quod vulgus id nomen ab illius hirsutiae & forma indiderit: neoterici pingue leporinum adhibere solent, vbi quid corpori infixum est, & eximendum cupiunt. Si clauus pedis plantae infixus inhaeret, pingue leporis cum crudo cancro impones loco saucio, parti vero ex aduerso respondentis, tres, aut quatuor fabaceos flores superalligato, & sanabitur ex Plinio: quod est peculiare dictamni herbae, nam caprae in Creta sagittis confossae, huius herbae pastu eas excutiant. Anagallidem aliqui nycteridem vocant, & Actius in eo vnguento, quod Helene appellat, in ischiadis curatione nominat, idemq; ad oculorum cruciatus valere dicit, nam inter Dioscoridis nomenclaturas nycteridem anagallidem, quasi vespertilionem vocat, tanquam ita a Magis appellaretur: vrina vespertilionis albuginem curat, ex Auicenna, & sanguis ad serpentis ictus ex Plinio, argema & nubeculas expurgat anagallis, bibiturq; caerulea contra anguim morsus ex vino. Multi sunt, vt Galli, qui asini auriculam alterum symphyrum vocant, quod magna folia faciat, & instar asini auricularum incuruentur: lac asini potum coeliacis, & dysentericis prodest, & simum cohibet
ex naso

ex naso sanguinem erumpentem, ex Plinio, ad quæ valet & symphyton. Saniculæ genus vulgò *auricula vrsi* dicitur, folia crassiuscula, carnosâ, læuia, nonnihil repanda, & limbo crassiore fimbriata, circinataq; : peculiarem habet affectionem ad arthriticos affectus: adeps vrsinus ad articulorum morbos, & podagricos valet, ex Plinio.

ANIMALIVM OCVLOS OSTENTANTES PLANTAE.

Cap. XIII.

P O s t aures de oculis dicemus, ne partium aliqua animalium omittatur; quas herbarum partes demōstrent. Buphtalmon, vt Galenus libro septimo simplicium medicamentorum testatur, appellatum esse à floribus, qui figuram quandam bouum oculis adsimilem habere videntur, Romani boariam appellauere, rustici vulgò *oculum bouis*: flores cum cerato tumores & duritias discutunt & regio morbo correptis colorem reddunt. Sunt qui morbum regium pelli tradant, fascia linea bubulo felle inuncta, corpori sub costis cincta per triduum, quotidie renouata, & Hippocrate. Sanguis taurinus discutit, mollitq; tumores cum polenta illitus. ex Dioscoride. Galeopsis à γαλις mustela, quæ lumen, quasi mustele, vel felis oculum dicas ex plantæ figura, animalis oculum non nihil effigiant: mustela in cibo sumpta, vel sanguis illius, ad strumas valet, ex Plinio, & Marcello, parotidas mustelæ sanguis illini meminit Archigenes: galeopsis herbæ folia, semen, & succus ad parotidas valent, ex Dioscoride. Vocatur quoq; pulegium galeopsis inter spuria Dioscoridis nomina: bibitur idem ex vino contra serpentum morsus, subuenitq; per se podagris: mustelæ virga siccata & pota, morsus à serpente medetur, ex Hali, & acopon ad podagras mirabile facit Aetius ex mustela. Lycopsis à λυπος oculis nomen, quod fortasse paruo floris orbe purpurascete lupi oculos imitetur: medetur igni sacro. Iuuat igni sacro anchusa, cuius & lycopsis species. Elaphoboscon vulgus *cerui oculum* vocat, ab oculi ceruini similitudine: valet cōtra serpentes, quibus & ceruus valet, cui hostes Natura dedit, & ob id ophioctonos vocatur. Aster atticus hyophthalmos dicitur inter notha Dioscoridis nomina, quasi suillum oculum dicas, quia cum suillis oculis similitudinem habet: contra comitalem morbum dantur suum testiculi inueterati in lacte, ex Plinio, lotioq; suillo inguinum loco illito, aut cum eo lana succida apposita, medebitur, ex Marcello: flores asteris attriti comitalem morbum sentientibus pueris opitulari dixit Dioscorides, & si aridus flos sinistra manu dolentis decerpatur, & inguinibus alligetur dolore liberari, sed Galenus non solum illitum, sed suspensum bubones sanare scripsit, ob id bubonium etiam dici. Cynopsis quasi caninus oculus à Theophrasto memoratur, Theodorus caninum oculum vertit: hoc olus statim primis imbribus post æquinoctium emicat, & inter spicatas herbas illud ponit. Mihi omnino psyllium videtur, nam Dioscorides cynoma, & cynocephalos vocare solet, psyllium spicatum est, & flos canino oculo similis, capillis subrectis, semen pulicis effigie, & psyllium, authore Plinio, cynoides, & cynomium appellatur: vomitum canis hydropico super ventrem pone, & statim incipiet per secessum aquam emittere: fel podagras lenit, vt ne terram attingat, ex Plinio; psyllium hydropicis datur in vino, & podagricis auxiliatur.

OS, ET ROSTRVM ANIMALIVM REFERENTES

plantæ. Cap. XV.

N U n c eas plantas referemus, quæ floribus, & folijs os, vel rostrum animalium referunt. Cornea & acuta volucris rostra, eadem raptu viuentibus adunca, collecta, recta, herbas ruentibus, limumq; lata, vt suum generi. Iumentis vice manus ad colligenda pabula ora, apertiora laniatu viuentibus.

EN

EN tibi tres plantulas offerimus suis floribus animalium vultus ostentantes,
autirrhinon leonis os referentem, dracunculum draconis vultum
simulantem, & acantum hiantis os vane men-
sientem, ex his reliqua tuo Marte
conijcies.

Antirrhinum insignitur purpureis floribus, ex rubro violaceis, vel roseis oblongis, supernè flaccidis, buccas, rictumque vitulini, vel leonini oris æmulantibus, & coniuventibus, nunc patulis, nunc verò quasi valvulis occlusis, vt potius leonthostomos nominari debuisset. Traditur (quasi ab hac leonina forma) perunctos eos cum oleo lilino venustiores fieri, (vt venustius inter plantas lilium) nec vlllo medicamento lædi posse, si quis appensum gestet: & leonis adeps amuletum esse aduersus insidiantes, & Plinius ex Magis perunctos eos adipe faciliore gratiâ apud Reges, populosq; promittit, præcipuè tamen eo perungi, quod sit inter supercilia. Heliantem vocat Democritus herbam in Themiscyra regione, & Ciliciæ montibus maritimis, folio myrti: hac cum adipe leonino decocta, addito croco & palmeo vino perungi Magos, & Persarum Reges, vt fiat corpus aspectu iucundum, ideo eandem heliocallidem nominari. Meminit eiusdem herbe Columella in hortulo suo.

„ et hiantis seu leonis

ora feri.

& alibi

& alibi.

Oscitat & leo.

Memorat etiam eam inter vernas herbas, & florum genera feri, vt cādda leucoia, & flauentia lumina calthæ, inter narcissi, & lilij comas, & violas & rosas. Apparet quippe nomen à floris figura inditum, quæ leonis instar oscitet. Alij purpureo flore esse scribunt, sed qualis herba fuerit, fatentur omnes se nescire, ego hortense antirrhinon, quod magis purpureum est, & primo vere emicat, & verè spectabilis coloris flos est, leonisq; os ostendit, vel iridem esse dicerem: nam memini me legisse inter spuria iridis nomina, cā leonem esse appellatam, ab alijs lycostomos, scilicet lupi os: purpureo flore est, à Theophrasto inter vernos flores, & hortensis est, & inter rosas, lilia, & calthas feritur, & leonis os ostentat. Fel leonis ictericis iuuat ex Plinio, iris in potu data, ictericos sanat, ex Dioscoride. Iris etiam lycos dicitur in scholijs apud Nicandrū, quia resupinata foliorū labra, lupi oris speciem referunt: valet mirificè ad partus festinandos & pellendos flos inditus: & carnes lupi edisse parturientibus prodest, vel si sit iuxta, qui edat. Est & orobanche herba, quæ inter nothas Dioscoridis nomēclaturas leo dicitur, in summis enim caulibus flores fert leonis rictum ostendentes, ex Sotione græco in Geoponicis. Leguminum leo, osprioleon dicitur, quod si quis velit in totum hanc herbam non apparere, quinque testas accipiat, & in ipsis pingat Herculem colore albo leonem strangulantē, atq; testas ad quatuor angulos, & in medium ruris deponat. Est & alia cura à Democrito tradita huiusmodi. Quia leo animal gallo viso expauescit, & contrahitur, si quis gallum manibus strenuè comprehensum circa agrum gesserit, *λεόντιος πῶα* mox abolebitur, tanquam & ipsa leonem timente. Alij experientia docti, semina terræ mandanda, gallinæo sanguine irrigant, tanquam tuta sit à leonina herba futura. Nicander veneno aduersari orobachen tradidit, vt leonis caro. Acanthi flos hiantis ranæ, vel rubetę os refert: hecicis conferunt ranæ, & acantus tabem sentientibus, ex Dioscoride. Dracunculus in hortis studiosè seritur ad ludentis Naturæ miraculum: singulari caule attollitur, è foliato scapi fastigio vaginula quædam in mucronem sensim turbinatum profilit, quæ cum dehilces se pandit, spectabilis hians draconis forma solido cornu, perinde quasi lingua, concauo vaginæ sinu, ceu rictu serpentis emicante, vt qui eam ignorauerit, non poterit inficiari, se non cognoscere draconem, vt *serpentalis* nominis vsus, quibus increbuerit, non poterit aptius vsurpari: valet ad serpentis ictus, vt diximus. In arisaro planta prodit flos è radice oblongus, quasi ex vno folio conuoluto, supra hians serpentis os ostendit, ex ore stamina, vt linguam imitentur, exeunt, ad eò affabre effectum, vt si anguem spectes, os exerere illud iudicabis: diximus ad serpentum morsus valere. In calamintha floribus apertum serpentis os ostenditur cum lingua exerta; ad eius morsus valet. Eadem effigies videtur in alijs floribus, & eiusdem effectus, quos tuo morte inuestigabis, sat sit his exemplis rem indicasse. Inter fungorum genera suilli sunt, ab Aprili vsq; ad Maium mensem eos reperies, colore ex pallido fusco, pileo oblongo, & in conū se colligente, forma in medio protuberante, videnturq; suilli rostri formam quadamte nus referre, ob id suillos vocatos conijcio, apud Græcos, Latinos, omnesq; gentes: ijdē ad morsus serpentis ex aqua illinuntur; ad venenatos morsus suillum recrementū acetō coctum laudat Aetius. Hyosirim vulgus *suillum cardum* appellat ex Plinio: genus est sonchi spinosi, quod Itali cicerbitam vocant, referunt florum calyces antequam aperiātur, quandam rostri porcini figuram, ob id *ūs pl's*, hoc est suis nasus, Ruellius rostrū porcinum eandem herbam ab aliquibus nominari ait, & ab alijs leonis dentem. Plinius, in tubo similis, sed minor, & tactu asperior: vulneribus contusa præclarè medetur, lac elicit ex Dioscoride, quæ omnia sus præstat. Aquilinam herbam vocant recentiores, cuius flores in caulium cacuminibus quatuor fundum inferiori parte cornicula sursum reflexa, vt aquilæ rostrum videantur æmulari, & inde aquilę nomen inditum: semē dragmæ pondere

pondere potum in vino cretico, addito croci momento icteritiam sanare dicunt, dum modo egri in lecto sudent: cerebrum aquilæ in cyathis vini tribus regio morbo resistit, ex Plinio. Medclę rationem alibi diximus.

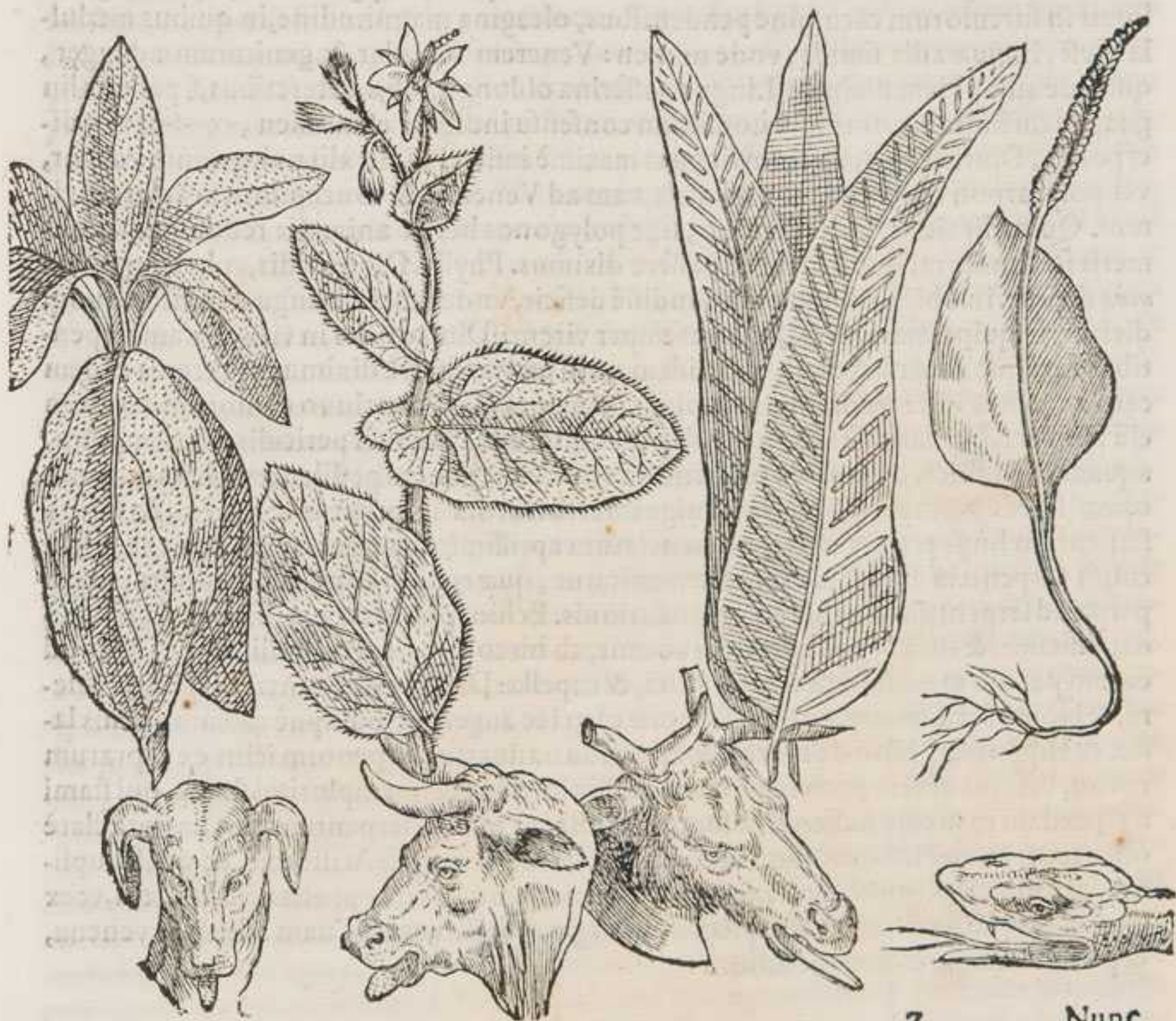
QVÆ ANIMALIVM LINGVAS EFFICIENT PLANTÆ.

Cap. XVI.

LINGVÆ omnibus animalibus non eodem modo. Tenuissima serpenti-
bus, trifurca, & atricoloris, & si extrahas prælonga, lacertis bifida &
pilosa, vitulis quoq; marinis duplex, sed supradictis tenuitate capilla-
mentis. Piscibus paulominus quàm tota adhærens, crocodilis tota,
leonibus, pardis, felibusq; imbricatæ asperitatis, ac limæ similis, at-
tuansq; lambendo cutem hominis. Ranis prima cohæret, intima ab-
soluta à gutture, quæ vocem mittunt, apibus prælonga, emmens cicadis. Quibus acu-
leus in ore fistulosus, ijs nec lingua, nec dentes, lata elephantò præcipuè.

HÆSCÆ plantulas tibi proponimus, animalium linguas imitantes, cynoglossum canis linguam
exprimit, in mox subsequenti buglossum bouinam, post elaphoglosson ceruinam, po-
stremo ophioglosson serpentinam, insuper apparentibus vna è regione
animalium nominatorum linguis: propositum spectaculum intuisor, & contemplator.

Z

Nunc

Nunc plantas memorabimus, quarum flores, vel folia animalium linguas demonstrent. *Κυνογλωσσον*, quasi caninam linguam dicas, folia plantaginis arctiora habet, minor, lanuginosa, mollicella, ad tactum omnino aspera, mollicie, & effigie, vulgato consensu, caninæ lingue assimilatur, unde id nomen adeptum est: ad canis morsum valere tradidit Dioscorides, corium lingue caninæ, ut tota caro, ad suos morsus valet, ut diximus. *Βουγλωσσον* verbasco simile, folium asperum habet, bubulas imitans linguas: Dioscorides ad tertianam & quartanam, & ad animi voluptatem valere dixit: Apuleius ad cordis affectus, & ad venena valere, & vulgus *boraginem* vocat, quasi *bouaginem*, quod bouum linguis simile sit. Ego similitudinem hanc ad figuram pariter, & asperitatem refero, & boragini nostræ, & buglossi utriusque conuenit, omnes ipsdem viribus præditæ: aduersus quartanas ex vino, & lacte bouino confusus liquor valet per aliquot dies. Symphytum oblonga folia habet, lanuginosa aspera, exemplo lingue bouinæ: valet ex Dioscoride ad agglutinanda vulnera: diximus glutinum ex tauri collo, & corio ad agglutinanda valere. *Αγρογλωσσον*, quasi agninam linguam dicas, ex Theophrasto, *plantaginem* vulgus vocat, peruagatæ notitiæ, feracitatis, & utilitatis ubique gentium herba, ut agni, & oues: magna vis in pecudum fimi cinere ad carcinomata, pellis recens ad quartanas, & ad dysenterias ex Aetio, lana succida inculcata post septimum diem ad rabidi canis morsus valet, fel præcipuè agninum cum melle comitialibus laudatur, ex Plinio, vrina prodest hydropicis, ex Rhale, quæ omnia præstat plantago. Humiliorem fraxinum ornum vocauerunt, & ab ipsius fructus figura *ὀρνιθόγλωσσον*, quod auis lingue imaginem referat, ex Plinio. Orneoglossum Ruellius arborem dicit vltimi speciei, amygdalæ folijs, prælongis siliquis in surculorum cacumine pendentibus, oleagina magnitudine, in quibus medulla inest, lingue auis similis, unde nomen: Venerem stimulat & genituram adauget, quod de auibus iam diximus. Lingua passerina oblongis folijs, & teretibus, à passeris lingua, quam imitatur, omnium hominum consensu inditum est nomen, *στρουθιόγλωσσον* dici posset, Dioscorides passerum linguas maximè imitari dixit, alij polygonum vocant, vel polycarpon ex feminis abundantia, nam ad Venerem & conceptionem valere diximus. Quintilij aiunt, polyspermon, siue polygonos herba animalia reddit multis numeris sæcundiora; quod idem de passere diximus. Phyllis Dioscoridis, vulgò *lingua ceruina* dicitur, in oblongæ lingue similitudinè deficit, unde officinis lingua ceruina quoque dicitur, sesquipalmaris, recta, læuore semper virenti: Dioscorides in vino potam serpentibus maximè aduersari dixit, quod idem cerui carnes facere diximus: præterea eadem caro ad febres valet, & diximus fœminas principes illas, continuo ceruorum carniū esu semper febre caruisse. Ex hoc nobis excogitatum, & multis periculis confirmatum, aquam chymisticis organis ex phyllitidis folijs extractam, ad pestilentes febres maximam opem ferre. Nomen *ophioglosson* vulgus herbariorum imperitur à forma, & figura serpentum lingue, quas refert, nomenclatura aptissimè quadrat, quum floris argutula culpis serpentem linguam exerentem imitatur, quæ tenero cauliculo promitur; non parua ad serpentum morsus commendationis. Echio folia oblonga, hirsuta & subalbida, officinæ, & rura *linguam hircinam* vocant, ab hircorum lingue similitudine, & quod earum pabulo maximè delectentur hirci, & capellæ: Dioscorides contra serpentes valere, & lac mulieribus augere dixit. Capræ caro lac auget, & præcipuè caseum ex eius lacte, ex Hippocrate libro de morbis muliebribus: aduersus serpentum ictus ex caprarum cornu, vel pilis cinere potio remedium ex Plinio. Sunt & quamplurimi flores, qui stamina quedam in medio habent, in summo diuisa, ut bifidas serpentum linguas præclare ostendent, ex qua horum animalium ingluuies conijcitur, ab Aristotele, & quasi duplicem ex cibo capiunt voluptatem. Ego contra serpentum virus præstare iudicarem, ut ex phalangio videre est, anchusa, pseudacoro, *garyophyllis* vocatis, nam aduersus venena, & pestis contagia commendantur.

ANIMALIVM DENTES OSTENTANTES PLANTAE.

Cap. XVII.

DENTIVM tria genera, ferrati, continui, & exerti: ferrati pectinatim
 cocuntes, ne contrario occurſu atterantur, vt ſerpentibus, piſcibus,
 canibus. Continui, vt homini, equo. Exerti vt apro, hippopotamo,
 elephanto. Piſcium multis ferrati, & eorum in lingua, & toto ore,
 vt turba vulnerum molliant, præterea in os vergentes, ne excidat
 cibi, nullum habentibus retinendi adminiculum. Similes aſpidi, &
 ſerpentibus, ſed duo in ſupera parte, deſtra, lauaq; longiſſimi, tenui
 fiſtula perforati (vt ſcorpionum aculei) venenum infundentes. Quidam vnum eſſe eū,
 & quia ſit aduncus, reſupinari, cum momorderit. Scorpionis caudæ inefſe eum, & ple
 riſq; ternos. Viperæ dentes gingiuis conduntur, volucrum nulli dentes præter veſper
 tilionem. Dentium vice aculeus inſectis, elephanto intus ad mandendum quatuor, præ
 terquam eos, qui prominent, maſculis reflexi, ſœminis recti, atq; proni. Muſculus ma
 rinus, qui balenam antecedit nullos habet, ſed pro ijs, ſetis intus os hirtum, & linguã
 etiam, ac palatum. Haſtenus Ariſtoteles. Sed videamus cur ſpinæ a Natura productæ.
 Alexander Aphrodiſeus dicit Naturam ſpinis plantas, tanquam ſpiculis contra anima
 lium morſus armaſſe, quæ dixerat Plinius iam adduximus. Nos verò dicimus plan
 tis aliquibus eſſe datas, vt ſe obuijs caudicibus adrepere poſſint, vt omnes amplexicu
 les ſunt, nec per ſe ſine fulchro ſubſtineri valent, & ob id ad radices ſpinas ſpectantes
 habent, & hamatas, alijs, veluti ſpicis ariſtas dicit, vt ſe ab auibus tuerentur, alijs in ſti
 pite, vt ne dum ſe ſcabant animalia, dorſo fructus ab arbore decutiant, nec ad iuſtam
 perueniant maturitatem, vel quod poſtremum arbitror, vt ad cortices terreſtres, & ſæ
 culentas partes transmitterent, vt fructibus pinguius, & purius alimentum ſubmiſtra
 re poſſint. In humanis corporibus Natura ad cutim ſcabiẽ, puſtulas, & ſimilia in pleriſq;
 morbis demandat, humores deſiccando. Sed quid ex earum Phyſiognomoniam conijciẽ
 dũ, diſcutiamus. Quia multi ſunt animalium dentes, ſiue aculei, ſiue ſpinæ, quæ magnope
 re generi humano inſeſtæ, ob id prouidens, & ſagax Natura multas, & in numeras pro
 duxit ſpinofas plãtas, è quaru effigie pernicioſiſſimo malo ſuccuratur, vt ubiq; nobis ob
 uiq; forent, nõ ſolum in viridarijs, ſed etiã ſepibus, ſyluis, nemoribus, cæteriſq; locis, ubi
 frequentius eiufmodi animalia ſtabulantur. Nec clarius, aut maniſteſtius demonſtrare
 ipſa medicinam homini potuit: propterea ſummopere adnitendum, ſedulaq; inueſtiga
 tione imaginandum ſpinarum ſimilitudinem, quibus dentibus animalium magis aſſi
 milabuntur. Sunt in mari animalia, aculeis venenum immittentia, vt paſtinaca, ſcor
 pius, draco, & porcus marinus, quæ porrectos aculeos inſigunt, ſunt & ſerpentium in
 numera genera, tum hamatis, tum ferratis dentibus, rigido mucrone inſeſtis, ſunt &
 quadrupedum dentes venenofis, vt rabioſi canis, ob id non mirum videri debet, ſi tan
 tas, & innumerabiles natura produxerit ſpinofas plantas, & diuerſimodè efformatas,
 hamatas pro viperis, rectas pro canibus, exiles, & quaſi lanuginofas, pro araneorum, ve
 ſparum, & phalangiorum aculeis. Sed quibus fortasſe hæc per ſimilitudinẽ medendi ra
 tio minus arrideat, ad naturales cauſas confugiemus, & ad quæ alia valeant. Spinofæ
 herbæ ſiccitatem oſtendunt, aliquando ex frigida, aliquando ex calida cauſa, vt iam di
 ximus, & ob id aſtringentes. Videre iam licuit in aculeatis, & cornutis animalibus hy
 ſtrice, herinacco, raijs, xiphijs, & alijs animalibus, quod cæteris eſſent ſicciora, ob id ſto
 machum adiuuant, lepram & ſcabiẽ dirimunt, hydropiſim ſanant, gingiuis tumidis
 & dentibus medentur, alui profluuijs, nimium fluentibus menſtruis, & venenatis, ſiue
 tota ſubſtantia id agant, ſiue corporis partes roborando, promptius venenum expellat,
 vel clauſis meatibus, minus eis aſſiciantur. Sed vt magis ordinatè procedat præceptio
 noſtra, videamus quæ fuerint ſpinofæ plantæ. Theophraſtus aculeatarum alia ex toto
 Z 2 aculei,

aculei, vt corruda, nepa aliæ partibus aculeatis, vt in arboribus, fruticibus, & herbis, arbores, quæ ramos aculeigeros habent, sunt pyrus syluestris, malus punica, & paliurus, frutices, vt rubus, rosa, & capparid, herbæ vel folijs aculeatis, vt acanthium, eryngium, enecum, acuta spina. A quo Plinius. Ergo quædam herbarum spinosa sunt, quædam sine spinis: spinosarum multæ species. In totû spina est asparagus, scorpio nullum enim folium habet. Quædam spinosa foliata sunt, vt carduus, eryngion, glycirrhizon, vrtica, ijs omnibus folijs inest aculeata mordacitas. Aliquæ & secundum spinam habent folium, vt tribulus, & ononis. Quædã in folio habent & in caule, vt phleos. Hyppophyes spinis geniculatum, tributa proprietas, quod & fructum spinosum habet. Exempla ad sunt.

SENTICOSAS plantas, & dentata animalium capita, adæo solertiori & viua pictura delineauimus, vt hæc spinosa, illas dentatas consitearis. Primò rubum, & asperam smilacem: per eos dentes imitantes, mox lycium caninos referentem, postremò spinaceum olus phalangiorum aculeos ementiens, obuias proponimus, ex his alia assimilare discas.

Rubus habet virgas aduncis, & acuminatis aculeis refertas, folia in dorso, & subtus armantur aduncis, & minutulis spinis, pestiferis serpentum moribus accommodatissima. Peculiare est tribulo terrestri semen habere spinosum, & secundum folia spinas rigidas, & praduras, cuius succus potus, illitufq; ietos a vipera recreat. Spina alba fert folia hispida.

spida, & aculeata, capitulum spinosum, echini marini æmulum; non solum potum à serpente demorsis auxiliatur, sed gestatum pro amuleto, serpentes abigere creditur. Paliurus frutex aculeatus est, & citria rigidis armantur aculeis: semper potum venenatis bestiis resistit, ut ex Athenæo habetur. Chamæleon albus folia asperiora, & acutiora sylbo habet, exinde spinas echini marini erigit. Erigeron ex aculeatarum genere. Carduus benedictus hirsutis folijs, & cum adoleuerit aculeatis, capitulis acutioribus aculeis rigentibus. Smilax aspera sarmenta habet, rubi, aut paliuri modo aculeata, non solum venenosorum antidotum est, sed si infantibus nuper in lucem editis ex hac vinum propinetur, nulla postmodum nocitura venena; truditurq; ad medicamenta, quibus venena arcentur. Lycium arbor spinosa, valet ad rabiosorum canum vulnera. Ribes spinis circa ramos robustis armatur: Plinius ad rabidi canis ictus miris laudibus extulit. Scorpionum aculeis medentur plantæ, quæ minutioribus spinulis rigent, ut asperæ videantur, ut non spinæ, neq; dentes, aut aculei sint, eademq; vesparum, & phalangiorum puncturis medentur. Peculiare spinaceis est habere semen spinosum: bibitur eius succus ad scorpionum & phalangiorum inflictus. Sonchus aspera, lactuca sylvestris, atractylis folio spinoso, & capitulis in summo spinis rigentibus, paliurus ex Plinio scorpionum moribus fert opem. Duo scorpionum genera aculeata aduersus sui generis animal. Asparagus, quibus phalangium icerit auxiliatur, lactuca sylvestris, vrticæ vrida lahugine punctio nis dolorem incutiunt, cuiusmodi vesparum, & apum aculei, & si per quam exili, & mollicella, nec penetrare posse isthæc lanugo videatur. Lupus salictarius sarmenta aspera habet, hirsutaq; & quadamtenus aculeata: ad eadem valere potest, cum ad hausta venena suam ferat opem.

PLANTAE COLLVM, MAMILLAS, LIENES, ET CORDA
animalium exprimentes. Cap. XV III.

EQVITVR, ut plantas enarremus, quæ collum, guttur, lienes, mamillas, & corda animalium repræsentant. Inter smilacis asperæ nomenclaturas, nomen merginæ est, sic apud Romanos dicta, fortasse à collo deductum nomen. Ouidius de Aesaco loquens in mergum cōuerso.

„ longa internodia crurum

Longa manet cœruix; caput est à corpore longè.

Habet enim, & longum & incuruum collum mergus, & smilax per dumeta reptando incuruatur, & instar mergi colli flectitur: mergi sanguis amphictoton est, & venenatis feris resistit, & præsertim rabido cani, ex Actio: asperæ smilacis folia, & acini antea, & post epoti, venenosorum antidota sunt. Inter notha fumarie nomina Dioscoridis peristereon est, id est columba, à foliorum scilicet specie, quæ columbinam quodammodo ingluuiem repræsentet: Areteus elephanticos perdicibus, & columbis vesci iubet: Mesues quia bilem, & adustos humores fumarie deicit, elephantiasis, & carcinomatibus mederi dixit. Fructus *sebesten* vulgò dictus persica voce, Syluaticus mamillam canis dicit, & si *εσφαυτός* vox græca sit: qui distillationibus auxiliatur, quibus præstat canina cutis cuilibet digito circumdata. Asphodeli radices vaccarum mammis similes dicunt: cuncta venena expugnari eis tradunt Græci, maximè quæ rosiones, vltionesq; referunt, ut si cætharides data, vomitione omnia egeri, ex Dioscoride & Plinio. Sed contra serpentes & scorpiones Nicander commendauit, subtrauitq; somno contra metus. Anacardia fructus cuiusdam arboris auicularum corculis non dissimiles, vnde & nomen, colore rufescente, ut cor; labantes reuocant sensus, memoriæ iacturam refarciunt, & cerebri affectibus opem ferunt, ex Arabibus: multarum auium, ut accipitris caro, animum corroborant,

borant, melancholiæ, & perturbationi mentis resistunt, & morbum sacrum curant; ex R. Mose in aphorismis. Maluæ folia Magi lien capræ vocant, ab ea, quæ cum liene similitudinem habet: Sextus torminosi capræ lien bibendum præbet: Plinius maluam vtiliter torminibus illini, præterea ad venena, & venenatas puncturas, ad foeminarum purgationes, voluptates, conceptus, comitiales, calculosos præstare, vt etiam capra, & alia promiscuè habere.

PLANTAE ANIMALIUM TESTES REPRÆSENTANTES.

Cap. XVIII.

VARI sunt plantarum bulbi, qui animalium testes mentiuntur, præsertim luxuriosorum, & ita atfabrè eos mentiuntur, vt nemo sit, qui videat, qui se eos cognoscere non fateatur. Natura hominum generationi fatagens, hac testiculorû imagine ad vires venereas, ad conceptum, & ad prolem eos valere significauit. Testes pecori, armætoq; ad crura decidui, subus adnexi, delphino prælongi vltima conduntur aluo, elephanto occulti: oua parientium lumbis intus adhærent, qualia ocysima in Venere, buteonibus terni.

ORCHIDVM species denuo sub aspectu veniunt, contemplator in prima facie hircinus testes cum sua planta, caninos, & tandem triorchidum, ex accipitrum genere.

Cyno.

Cynosorchis, idest canis testiculis ab omnibus vocatur bulbulus, qui verè canis testiculum ementitur, folijs oleæ mollioribus, ternisq; per semipedem longitudinis in terra stratis, radice bulbosa, oblonga, duplici ordine, superior, quæ plenior est, inferior, quæ mollior, ac rugosior. In Thessalia mollem mulieres in lacte caprino bibere, ad stimulos coitus: aridam adhibendum, alterum alterius potu resolui. Dioscorides omnes bulbos cum melle, & piperis polline illitas valere aduersus canis morsus præcipit: Qui suam vrinam in canis vrinam ingesserit, ad Venerem fit impotens. *Palma Christi* testiculos canum refert, demptis digitis. *Tragorchis*, seu hircinus testiculus hircum olet, & spirillis aruncis capillam barbam ementiens: ad Venerem inflammat, quod maximè præstat hircus; bulborum omnium valentissimus, vt hircus animalium luxuriosissimus. Sunt & vulpini testiculi etiam exigui. His accedit altera radix terno donata didymo, ob id triorchis appellata, serapida Aegineta vocat ab Aegyptijs, Serapidæ Deæ Augusti cognomine. Hæc omnium facultates longè superiores habet, nec vt cæteri orchides ignauiores, & mucore elumbes. Triorchem accipitrem dictum inuenimus à numero testium, buteonem hunc appellant Romani, ex Plinio: qui in Venerem infirmior erit, testiculos miluionis ex aqua fontana (quæ perennis sit) cum melle decoctos edat ieiunus per triduum, & statim roborabitur. Triorchis miluo similis est, quibus maximè testiculati testes, ad prouocandam Veneream facultatem tribuunt. Colchicon multi sunt, qui testiculum canis nominent, propter similitudinem gemelli seminis; venenosa herba est, & incautos vescentes perimit: venenosa item salua canis, nam rabiem, & mortem inducit.

ANIMALIVM VERETRVM OSTENTANTES STIRPES.

Cap. XX.

Post testes de pene loquemur, plantarum partes illas enumerando, quæ animalium veretrum ostendere possunt, & ad coitum, prolemq; valent. *Orobanche* est herba, quam cynomorion appellauit antiquitas à canini genitalis similitudine, non mala, neq; inconcinna similitudine, si plantam contempletur aliquis, quæ à radice surgens, nudo, glabro, singulariq; caule, in summo foliorum conferto, & inter ea emergentes habet flores simul, & quasi in glomum collectos. *Cyprij therisitem* appellant, quod ferè tota thyrsus sit, idest planè scapus rectus, qua forma caninum genitale in summo galericulo reatum quis confitebitur. Sunt qui hanc *toram* vocent, quoniam certo constat, quum primùm vaccæ hanc herbam gustauerint, tauros ab eis requiri. *Theophrastus* enumerans ea, quæ quercus, præter glandem, producat, inquit. Ad hæc aliud effigiem colli repræsentans, quum verò perficitur, durum quid parte æmulate perforatum, & tauri caput quodammodo æmulans, profert, quod præruptum nuclei oleæ speciem ostendit. Diximus iam supra ad fecunditatem valere. E medio lilij flore quædam stamina educuntur, quibus excussis, emicat quædam colus, relicto capitulo in cacumine, quasi asini scroti effigiem demonstrans. *Nicander* describens liliam contra pharicum venenum antidotum esse, ait. Recipe irida, floridumq; caput, cui Venus inuisa est, eo quod secum de colore, & forma certaret, huic medijs eius folijs foeda probra obiecit, deformemq; illic rudentis asini clauam crescere fecit: scilicet hac periphrafi asini clauam, idest genitalia, lilij, idest flori medio imposuit: vteros emollit, mensesq; prouocat, vnde vterum conceptui præparat: contra serpentum ictus valet. Valent ad coitum asinini testiculi; & asinino lacte potu restinguntur venena contra hyoscyamum, leporem marinum, & pharicon præcipuè.

PLANTAE

PLANTAE SCORPIONVM CANDAS FLORE, VAGINVLIS,
& semine effigiantes. Cap. XXI.

VAMPVRIMAE sunt plantæ, quæ floribus, vaginulis, seminibus, & radicibus animalium caudas imitantur, vt illorum virtutum compotes se esse ostendant, vel virulentis eorum ictibus aduersari. Ex multis aliquas recensebimus, & primò à scorpionibus.

TRVM plantarum icones huic capiti communes præfiximus, quæ non particulares, sed solius scorpionis caudæ sibi vendicarent imagines, primò heliotropij summis florum spicarum retortis apicibus, secundo syluestris cumini alterius corniculatis vaginulis, tertio scorpioidis siliquulis eas imitantibus, in calce scorpionem ipsum affiximus, vt ætiam similitudinem intuearis.

Scorpioides herbula est, caudæ scorpionis effigie, profert siquidem quædam siliquosa cornicula, scorpionis caudæ instar inflexa, & sic apud omnes scorpioides nomen obtinuit: illita scorpionum ictibus præsentaneo est auxilio, ex Dioscoride. Telephium eandem radicem habere videmus, quæ scorpionis caudam æmulentur, & ad eius morsus valere

valere iam traditum est. Est & alia herbula segetum alumna, quæ ex cauliculis rectis, gracilibus, pedalibus, vel sesquipedalibus in summo producit incuruis mucronibus adu- ca cornicula, retroflexa scorpionum caudicellas, transuersis articulis imitata, flores etiã luteos, pusillos, foliola in neruulis vtrinq; ordine digesta tribuli, sed exilliora, in exper- tis dotibus, sed ex tantis eandem possumus vim augurari. Insunt heliotropij magni co- liculorum summo elegantes florum series, fastigiãue racemosa, caudicellas scorpionũ inflexas imitata; nutant nobis ad scorpionum puncturas magni esse experimenti, vn- de ab effectu scorioctonos, vel scorpij interfecto dici posset, ob id Dioscorides. Helio- tropio maiori flos est effigie scorpionis caudæ, vnde scoriuro ei nomen, flos incuruus, vt scorpionis cauda, contra ictum scorpionum potum, & illitum prodest. Ocimastrũ *σχορπιουρος*, idest scorpij cauda à figura vocatur, inter nothas Dioscoridis nomēclaturas, quod nomen aptius echio conuenit, quippe florum series in cauliculo digesta & infle- xa, rectius scorpionum caudam imitatur, quod etiam & in anchusis visitur: vis earum contra serpentum virus, nec incredibile est etiam ad virulentos scorpionum ictus va- lere. Tragos, ex Theophrasto, in aculeatarum censu est, aliq; ex toto aculei sunt, vt scor- pius, quæ nullum, præter aculeum, folium gerit. Dioscorides scorpionem tragum vo- cari dixit. Ab his Plinius. Spinosarum multæ species, in totum spinosa tragus, hanc scorpion vocant: maxima astringendi facultate prædita est, ob id fortasse venenis opi- tulari coniectamus, Et alibi. Ex argumento nomen accepit scorpius herba, semen enim habet ad similitudinem caudæ scorpionis, folia pauca: valet & aduersus animal sui no- minis. Est & alia eiusdem nominis, effectusq; sine folijs, asparagi caule, in cacumine aculeum habens, & inde nomen. Est quodam cumini syluestris genus, quod cornicu- lata producit semina, scorpionis caudæ æmula, intermedijs conseptã; quod potum ser- pentum moribus remedio est; quod ad scorpionũ etiam conijcio. Quam constet apud authores scorpionum, scolopendriarum, omniumq; animalium venenis eorum natu- rã aduersari. Caltha semen affert, cuius vaginulæ scorpionum caudas imitantur; neu- terici eius veneno resistere dicunt. Affert insuper caudas, vel brachia cancro simillima, ob id à Fuchsio, & alijs herba cancri dicta. Sed ego herbam cancri dictam puto, quod carcinomati medeatur. Sunt enim scorpionum caudæ, & cancrorum brachia similia, & cancrum cancris mederi docuit Dioscorides. Cancris in scorpiones mutantur ob quandam sympathiam. Ouidius.

*Concaua littoreo si demas brachia cancro,
Cætera supponas terra, de parte sepulta.
Scorpius exhibit, caudaq; minabitur vnca.*

Cucumim ipsum quoq; qui magnificant, nasci in Arabia dicunt, mox Cyrenis, alij in Arcadiam tradunt, similem heliotropio, cuius inter folia, & ramos prouenire ma- gnitudine nucis iuglandis semen, esse autem ad speciem scorpionis cauda reflexa, sed candida. Aliqui etiam ab eo scorpionium cucumim vocant: efficacissimũ contra scor- pionum ictus semine, & elaterio, ex Plinio. Sunt & quamplurimè plantarum vaginu- læ, quarum loculis turgentia semina intersepta scorpionum caudam imitata mentiun- tur, quæ ad scorpionum, & venenosorum morsus valent, vt raphani, napi, rapi, crui, lupini, erucæ, vicicæ, genistæ, & aliarum, quæ in antidotis ponuntur aduersus aspidas, & scorpionum venena.

Ex ceptum ab initio ordinem interturbemus, aliquas plantas memorabimus, quæ animalium caudas ostendunt. Caudæ præter homines, ac simias omnibus ferè animalibus, nudæ hirtis, vt apris, parua villosis, vt vrsis, prælongis setosæ, vt equis, amputatæ lacertis & serpentibus renascuntur, bouum caudis longissimus caulis, atq; in vna parte hirtus, idem asinis longior, quàm equis, leoni, infima parte, vt bubus, & forici, vulpibus & lupis villosus, vt ouibus, quibus procerior, sues retorquent, canum de generes sub aluum reflectunt.

Pastinaca, alopecuros, & equisetum accuratissimè sculpturis indicantur, marini trigoni, vulpis, & equi caudarum similitudinem sibi vendicantes, quæ omnia abste attentissimè spectari velim, vt horum exemplis, alia Natura pernoscenda, vestigandaq; perscruteris.

Τρυγών Græcè, Latinè *pastinaca piscis*, Plinio interprete, sed Latinis *pastinaca* dicitur à caudæ colore, & rotunditate *pastinacæ* radici simili. Trigono in cauda radius adnascitur, quo nil in mari execrabilius nasci idem dixit, & Oppianus, cuius veneno, & vi pernecabili cedunt *Perfarum* venenata, nam etiam mortua seruat suas

vires,

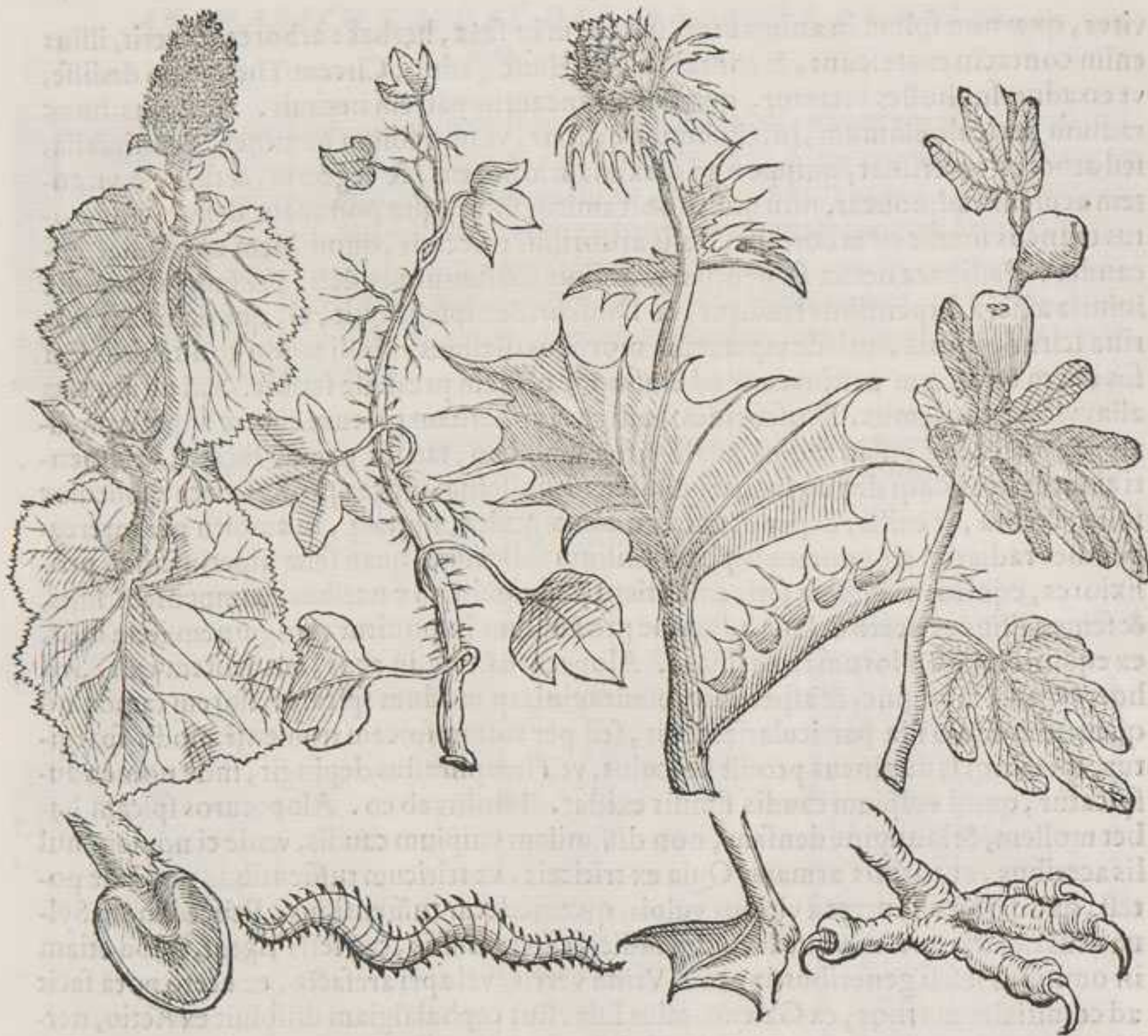
vires, quæ non solum in animantes, sed etiam in saxa, herbas: arboresq; exerit, illius enim contactu exarescunt, & contabescunt. Hunc tradunt Circem Theligono dedisse, vt eo aduersus hostes vteretur, quo tamen incautus patrem necauit. Aelianus hunc radium periculosissimum, infestissimumq; dixit, vt non solum homines, & animalia, sed arbores interimat, quippe si ad maximam arborem, & vegetam, & suramè virentem aculeum admoueas, non multò post amittit folia, quæ postquam deflexerint, totus truncus similis est arboribus, Solis ardoribus exiccatis, quod idem confirmat Nicander. Pastinaca herba serpentum morsibus, ictibusuè prodest, præsumentes nulla iniuria affici à serpentibus traditur, & Dioscorides ipse inquit, ei, qui pastinaca marina icitur, omnia, quæ de viperarum morsibus diximus, simili modo conuenire. Celsus etiam erraticam pastinacam ad eiusmodi plagam prodesse scribit. Sed ad mutuas alias vires accedamus. Dioscorides pastinacam herbam partum eicere appositam dixit: & pastinacæ piscis radius adalligatus vmbilico, faciles partus facere, vt viuenti ablati sit, ipsaq; denuo in mari dimissa. Equisetum iuncea profert circa cauliculos folia, crebra, & exilia, dependent ex eo comæ multæ, nigræq;, in ambitu per intercapedines radiatim cingunt multiplices exilium foliorum, quasi setæ asperiusculæ, prolixiores, equinam caudam satis eminentes: sanguinem è naribus erumpentem sistit, & semen illius ex aceto & lana ad omne profluuium imponitur: sanguinem item sistit, ex equino capite pilorum cinis illitus. Alopecuros nec in acus, aut aristam exit. Sed horret spissa lanugine, & asperitate, plantaginis in modum spicatur, florem tamen nõ quemadmodum illa particulariter edit, sed per totam spicam frumenti modo spargitur, & vtrinq; lanugineus prodit flosculus, vt Theophrastus depingit, inde nomen auspiciatur, quod vulpium caudis similis existat. Plinius ab eo. Alopecuros spicam habet mollem, & lanugine densam, non dissimilem vulpium caudis, vnde ei nomen, nullis acerbis, aut aristis armata. Quia ex triticeis, vt triticum tussientibus prodesse potest, quod non abhorret à viribus vulpis, quæ medetur tussientibus. Peucedanum Syluaticus *caudam porcina* vocat, quòd radicis caput multis, ceu setis rigeat, quòd etiam in omnibus fœli generibus apparet. Vrina verris, vel apri arefacta, ex aceto pota facit ad comitiales morbos, ex Galeno, talus suis vltus cephalalgiam dissoluit ex Aetio, neruis vulneratis axungia cum terræ lumbricis, prodest, ex Sereno, contra serpentes adeps cum melle, resinaq;, vel iecur, vel cerebrum ex vino potum, ex Plinio, quæ omnia operatur peucedanum ex Dioscoride.

PLANTARVM PARTES ANIMALIVM PEDES INDICANTES. Cap. XXIII.

VNT & plantarum partes, quæ postremas animalium partes, scilicet pedes ostendant. Solidas habent vugulas, quæ non sunt cornigera, nec talos habent eadem, at quæ bifulca sunt, habet, lynx simile quiddam talo habet, leo etiamnum tortuosius, talus autem rectus est in articulo pedis, ventre eminens. Auium aliæ digitatæ, aliæ palmipedes, aliæ interutrunq;, diuisis digitis adiecta latitudine. Sed omnibus quaterni digiti, tres in priore parte, vnus à calce. Auium quibusdam grauioribus, in cruribus additi radij.

IN proparulo tussilaginem, mox hederam, paulo post eryngium marinum, siue aquaticum, & postremo ficum adduximus, ac animalia, quorum pedes effinxerint, in conspectu sint, nam prima equinæ vngulæ, secunda marina scolopendræ multiplices pedes, tertia aquaticarum auium, siue anserum, postremo corni pedes expressimus.

Dicunt *λεοντοπόδιον*, quasi leoninum pedem, propter villosam foliorum, non florum effigiem, crus pedi annexum aliquantum referentem. Sunt & in floribus quædam foraminula impressa, quasi leonis vestigium, vel soleam imitata: Dioscorides ad amatoria valere dixit, & ad tubercula: Magi promittunt apud Plinium, perunctos leonum adipe, faciliorem gratiam apud Reges, populosè obtinere; idemq; ad hemorrhoidas, & tonfilla. *λεοντοπέδιον* dicunt, ac si aliquam in folijs cum leone, vel leonis pedibus similitudinem habeat, & si authores non expriment: habet enim brassicæ folium, diuisum papaveris forma. Dioscorides dicit in vino potam serpentum ictibus auxiliari, nec alia re dolorem citius finiri. Facultas leoninæ inest carni, ab omnibus bestijs tutum hominē reddi. Lagopum Apuleius leporino pedi similem dicit, & nomen ei à similitudine leporini pedis inditum: nam in pilosa spica glumas, villosasq; quasi aristas, & mollicellas habet, leporini pedis colorem & hirsutiem æmulantes: profluuiis laborantibus præsidium præstat, cauis vlceribus prouentum carnis, & cicatricem accelerat, ex Hippocrate, tumoribus inguinis, & laxis hernijs cohibendis peroptima. Leporis coagulum alui profluuijs valet, dysentericis, & coeliacis fimum, & sanguis: tusum cum melle enterocelis illinitur, & fimum rupta intestina sanare potest, ex Plinio. Lycopoda Græci nominant herbam, lupi pedi affimilem: quod folium ad lupi pedis modū effictum, dissectumq; habeat, marubio syluestri par, grati odoris, caule anguloso, geniculato, fungosa intus medulla, radice frequenti capillamento fibrata: folia tusa præsentaneo sunt remedio stomacho dissoluto, nunc *cardiacam* nominamus, quod cardiacæ (sic enim veteres ventriculi os nuncupa-

cupabant) imposita medeatur: laudat Auicenna leporis carnes stomacho frigido, humido, & debili. Lupus robusti stomachi est, vorax, & concoquit omnia: & stomacho valet. Tussilago, vel *ungula caballina* recentioribus dicta, quod folia ab imo promat rotunda, lateribus senis, septenisue, angulis acutis claudentibus, *caballinam unguam* effigiantibus, vnde nomen: Dioscorides arida suffita, ita vt fumus per infundibulum hianti ore accipiatur, hos sanat, qui sicca tussi laborant, atq; orthopnoicos, & potu mortuos partus eijcit. Equinae unguae suffitu mortui partus eijciuntur, saliuæ equi triduo pota, tussim sanat, & equum mori tradit Plinius, unguæ mortuos partus eijcit. *Allearia pes asini* etiam dicitur in Pandectario, fortasse quod à tussilaginis forma folij non multum abest, tussientibus prodesse dicitur, quod idem præstat pulmo asini tritus si bibatur, ex Hali. Veterum acanthum est *branca vrsina* Italiae, & Gallis vocata, quod hirsutiae vrsinae quodammodo referat manum vrsi, vel quod extremis ramulis ternis digitorum pedis figuram: Dioscorides ambustis prodesse dixit, & vrsi adeps ex Plinio ambustis prodest. *κορωνόπους*, siue pes coruinus, aut cornicis, vulgò dicitur *herba stella*, folijs est crassis, pinguibus, hirsutis, vtrinque fissis, & laciniatis coruinos ungues præferentibus, vnde suam sceneratur nomenclaturam. Alij coronopoda vocant, idest cornicis pedem, coronopodion à Tarentino dicitur ad inescationem piscium. Dioscorides cœliacis prodesse dixit: Ad idem conferre post cornicis finum, quum dysenterijs iuuet. Pes miluinus à Columella dicitur eademmet herba, & si nullis delineamentis designarit, cum extremum folij in auiculæ, aut milui pedem articuletur, & cruda edatur in acetarijs, & cocta cum aceto, & sale. Nec edendi quoque nobis ratio exoleuit, nam portulacæ modo condita, seruatur. Fico sunt folia laciniosa, & cruciformia Theophrasto *σκολοποειδή*, nisi quis *κορωνόπους* magis legendum putet, nam fico Hippocrates donat folia cornicis pedibus similia: Ficus sicca valent ex Dioscoride ijs, quos longa valetudo decolorauit, & cornicis carnes esse in longissimis morbis utilissimum putat Plinius. Atriplex vulgò *pes anserinus* dicitur, quod instar anserini pedis laciniata sint folia; syluestris atriplicis species est: ad omnia, quæ anserinus adeps valet: igni sacro medetur, tubera, & quæcunq; emolliri opus est, efficacissimè anserino adipe curantur, ex Plinio: valet ad vuluæ vitia, & mollitorijs vteri medicamentis crebrò Hippocrates admiscet, & Medicorum aliqui axungia ad podagras vti iubent, admisto anseris adipe. Sed atriplicem Hippocrates vuluæ vitijs infundi iubet, duritias omnes vel decocto, vel crudo illini purat, ignem sacrum cum melle, & aceto, nitroque, similiter & podagras. Anserinum etiam pedem refert eryngium, contra serpentes, & venenata omnia nascens: omnibus verò contra toxica & aconita efficaciorum Heracles Medicus in iure anseris decoctam arbitratur, ex Plinio, qui etiam visas serpentes dicit pedibus anserinis: quæ eadem operatur anser. Capnos duplex, alia hortensis: alia, quam *pedem gallinaceum* vocant, in parietinis, & sepibus nascens, teste Plinio, nam gallinacei pedis similitudinem habet: gallinacei fel aqua dilutum, luminum aciem confortat, & leucomata tollit, ex Marcello: veterum gallorum ius expertus est Galenus venter soluere; herbæ succus oculis claritatem facit, & aluum soluit ex Mesue. Inter thlaspeas nomenclaturas etiam pes gallinaceus legitur ob simulacrū frondium cum illius pedibus. Ius gallinaceum si æstate cum vis immaturis decoquatur, bilem vtrinque extinguit ex Nicolao Massa, & bilioso febricitanti iuueni propinatur capo à Mundella: thlaspi potum acetabuli mensura, bilem vtrinque extrahit ex Dioscoride. Ischæmonem Thracia inuenit, qua ferunt sanguinem sisti, non aperta modo vena, sed etiam præcisâ. Serpit è terra milio similis, folijs asperis, & lanuginosis, farcitur in nares, quæ nascitur in Italia, & sanguinem eadem adalligata sistit, ex Plinio. Exiguum est gramen apud nos, surgens calamulis geniculatis, surrectis, singulis in quinas, ternasue exiles florum spicatas caudicellas, digitatim sparsis, sapore astringenti, & exiccante, vnde non vana coniectura Plinianum ischæmonem possumus existimare, vulgò *pes galli* dicitur, quod in summo frutice trifariam gallinacei pedis imitationem habet: ius gallinacei dysente.

sentericis medetur, sed veteris vehementius ex Plinio: ad membranarum cerebri sanguinis profluvium prodesse dicunt sanguinem galli, ex Galeno: ad sanguinis reiectiones ore & naribus valere assa ova suadent Medici. Hedera suis radiculis scolopendræ animalis, quum arborem scandit, imitatur, millepeda dicta, scolopendra ad pilothrum valet, ex Dioscoride, idem hedera præstans. Consolidam regalem, siue alterum cumini sylvestris genus, recentioribus *sprom di caualiero* vocatum, sed melius gallinaceorum calcar, quod ab altera floris parte cornicula sursum spectantia promat, instar galli, vocetur galli calcar: Dioscotides potum serpentum moribus præsidio esse dixit, & calculosis auxiliari: ius è gallinaceis potum præclare medetur serpentum moribus, ex Plinio, sic & lapilli, qui in gallinaceorum ventre reperiri solent. *καρακας* pes gallinaceus, vel pes pulli Romanis dicitur inter Dioscoridis nothas nomenclaturas, quod nomen Ruellio adnotatur, nimirum quod extremum folium in gallinæ pedem conformetur: nam folia quæ propè imum scapum sunt, apium quadantenus effigiant: Dioscorides urinam mouere dicit, Nicander aduersus venenata in theriacis admittit. Galli ius contra venena diximus ex Dioscoride, quippe venenorum acrimonias hebetat, & contra serpentum morsus, ex Plinio, præterea ad calculos deturbandos validam affert opem, quod præstat & caucalis, multa; alia communia habent. *Cimbalaria* folio tenuis anguloso, heraceo, in muris nascens, lactis nonnihil habens, flosculo calatiformi, ex purpureo ad cœruleum inclinante, radice alba dulci, vt sylvestri rapulo congener videatur: creditur oculis utilis. Foliorum species per ætatem mutatur, ex rotundiori in longū: sed quæ verò parte pedem gallinaceum referat, non facile dixerim, nisi forte mucrones illi, in quos diuiditur calix, qui florem sustinet, eum repræsentare dicantur, præsertim cum flos deciderit, aut aruerit, tunc enim in diuersa tensi, rigentesq; magis apparent. Diximus gallum ad oculorum aciem valere. Portulaca Macro pes pulli dicitur, item & Syluatico. Aræteus in curatione cephalæ, carnes galli laudat contra serpentes, dysentericos, ad oculorum remedia, & stomachum; quæ omnia præstat portulaca, ex Dioscoride. Sesamoides minor coronion dicitur inter spuria nomina, quod à cornicibus mutatur, quum huius folia coronopodi, idest coruino pedi herbæ adæquentur, quippe si lineamenta perpendantur, folia incisura, & ortu coronopi sunt. Plinius. Sesamoides minus panos discutit, & cornicis fimus alphas. Lychnis sylvestris hieracopodion dicitur, idest pes accipitris, nimirum à figura folij inter Dioscoridis nothas nomenclaturas, & lychnis sylvestris à nostris *accipitrinus pes* dicitur, & contra scorpiones valere pronunciauit, & recrementum accipitris contra morsus stellionis. Potest etiam accipiter, quæ miluus, cuius iecur, vel cor gestarum aduersus serpentum morsus prophylacticon est, ex Plinio. Inter lychnidis coronariæ nomina apud Dioscoridē, geranopodion legere meminimus, diximus ex Dioscoride valere ad serpentum ictus, idem grus contra animalia venenosa: nam qui sibi noctu metuunt dormientes à venenosis animalibus, nutriant secum grues; docet Auicenna & Rhases.

PERPETVIFOLIAE ARBORIS RATIO CVM AMIMALIBUS. Cap. XXIIII.

DIXIMVS de plantarum partibus, quæ animalium membra demonstrabant, nunc de earundem actionibus agemus, quæ animalium actiones imitantur, easq; in plures partes diuidemus, scilicet de modo viuendi, coeundi, generandi, superfœtandi, ambulandiq; & primò de ijs, quæ sine cibo hyeme viuunt, vt perpetuifoliæ. Inuestigabimus rei rationem, mox Physiognomoniam. Sunt enim arbores, frutices, cremia, & herbæ, quibus folia non decidunt, ex Græcis, Latinisq; aliquas commemorabimus, vt palma, olea, oleaster, myrtus, pinus, pinafter, picea, abies,

abies, cedrus, iuniperus, ceratia, phillyrea, suber, taxus, myrica, buxus, ilex, aquifoliū
 celastrum, alaternus, paliurus, spina acuta, adrachne, arbutus, terebinthus, hедера,
 rosmarinus, lentiscus, & cæteræ. Theophrastus omnes angustifolias pingues, & odo-
 ratas dicit. Sed perennis comæ rationem scrutemur, quod arduum iudicamus, quum
 variæ & multiplices sint nostrorum maiorum sententiæ. Theophrastus ait, quod arbo-
 res, quæ perpetua coma frondent, tum germen, tum fructus serò proferunt, scilicet spif-
 sitatis, & siccitatis causa, paulatim enim in his profuit alimentum, quod folijs quoq;
 venit, & si è genere semper virentium aliqua germine, fructuq; præueniant, vt hедера,
 & rhamnus, vel ratione perpetuæ caliditatis, humiditatisq;, vel omnibus his de causis
 euenire. Et historiarum libro dicit, quod in agro Elephantino, Memphiq; prouenien-
 tes plantæ folia nunquam dimittunt, & in insula Delta, parumq; intercipit temporis,
 quin perpetuò vireant plantæ. In Creta insula platanum stare, quæ nunquam folia de-
 perdat, & quercum in agro Thurio, quum regio, solumq; madidum plurimum ad per-
 durandum præstent, nam quæ in siccis & tenuibus locis, prius foliorum iacturam faciât,
 & veteres prius, quàm nouæ. Plutarchus rationem reddens immortalitatis hederæ co-
 mæ, ait non caliditatis, frigorisue ex hoc argumentum nancisci, quum myrtus, quæ in
 frigidiorum classem asseritur, perpetuò vireat. Empedocles spiraculorum, meatuumq;
 quandam mediocritatem causari, quæ nutrimentum æqualiter eliciant, & humidi ia-
 cturam refarciant. Plinius quorundam opiniones referendo ait. Quæ non decidant ef-
 se callo crassa & angusta: sed falsa diffinitio est; nō decidere his, quibus succus pinguior
 sit. Quis enim potest in ilice intelligere? Decidere Timæus Mathematicus Sole scorpio-
 nem transeunte, syderis vi quodam veneno aeris, putat. Cur ergo non eadem causa
 aduersum omnes polleat iurè miremur. Aristoteles in Problematibus causam afferens,
 cur sues hyeme pilum amittere non solent, ait, quod omnes calidi sunt, & pili parti ca-
 lenti adhærent: nam pingue calidum necesse est esse. Ecce apparet ratio quod in calidis,
 & pinguibus non cadunt frondes. Aphrodiseus aliam affert rationem, cur pars prima
 capitis caluescat, posterior minus? an quod anterior pars capitis mollis, & laxa sit, &
 cum pilus alimento vacat, vt qui non ita solide parti innitatur priori, facile defluit, po-
 stera verò siccior, & spissior est, ob id etiam densis, spissisq; plantis frondes non cadunt.
 Quærit item Aristoteles in Ploblematis, cur alia animalia mutantur, alia non utiq;? an
 quorum natura vincere, perdominareq; humorem non potest, hæc incommutabilia
 sunt. Et alibi Theophrastus assignans causam, cur aliquibus locis ficus, & vitis frondes
 non amittant, dicit, quia nunquam his nutrimentum, quantum sufficit, deest, & aliæ
 plantæ propter suam naturam, aliæ propter locum id fortiantur. Sed Aristoteles, &
 Theophrastus, aut ex pluribus, aut ex omnibus rationibus euenire posse dixerunt, vt
 propriam causam ignorantes. Meam proferā opinionem. Dico succum esse in causam,
 qui suo lentore facit, vt planta sibi ipsi sufficiat, quemadmodum animalia, quæ sine ci-
 bo hyeme viuunt, sic etiam in ipsis arboribus æterna coma virentibus intelligendum,
 latius retinere hyeme frōdes, propterea quidem ad eas multum alimenti, & satis habet,
 suo calore, & lentore seruare succum in pediculis, quo minus aboleatur. Et Natura,
 vt sæpius diximus, elicit ex necessitate commodum: nam plantas, quæ aquilonaribus
 locis, & frigidis nascuntur, oportebat esse densas, & spissas, nec comis orbari, quæ
 enim egregio robore valent, plus frigoribus resistere possunt, minusq; vim frigoris ad-
 mittunt, vt agrestes sunt arbores. Alia suppetit ratio, quod omnes hæ plantæ non ger-
 minent frigoris superuentu, nec folia deperdant. Sed sciscitemur quid secretarum vi-
 rium ex hac Physiognomonia nancisci poterimus. Plantæ; quæ hyeme comis non or-
 bantur, demonstrant animalia illa, quæ sine cibo hyeme viuunt in cauernis, ex eorum
 substantia viuentia, vt serpentes, glires, herinacci, hystrices, testudines, lacerti, crocodi-
 li, & hirundines, mutuoq; alopecijs, strangurijs, purulentis auribus, & excreationibus,
 oculo-

oculorum claritati, sordidis vlcibus mederi, & obstare ne pili renascantur, & ex manifestis qualitatibus excalescere, reficere, digerere, & similia, quæ quisq; parum diligens inquisitor ex se poterit conijcere.

PLANTAE, QUAE ANIMALIVM CONCEPTVS IMITANTUR. Cap. XXV.

VNC plantas, quæ animalium conceptus imitantur, prosequamur. Theophrastus notabile in aparine euenire dixit. Nascitur enim flos in eo ipso hirsuto, & aspero, non exiens, neq; euidens, sed intus maturescens, & semen pariens, vt illis simile sit, quod in galeis, & viperis euenit: illa enim, vbi intra se oua peperere, mox animalia gignunt, & hæc florem in se continens, concoquensq; fructum deinde parit. Hippocrates philistion, & philetæron appellat, quod, vt Galenus putat, non euidens, sed occultus in ea flos maturescat, & intra se germinet semen, velut animalia, quæ in se pariunt, vt viperæ. Philantropos etiam dicta, quia velut amici solent, commeantiũ lacinijs obhæreat. Sed hæc de grandiori lappa audiri debent, quæ etiam semine vestibus adhærescit, & in ipsa flos nascitur non euidens, sed intus occultus, & intra se, quod in ea lappa notabile inuenitur, concipit, non autem aparine Dioscoridis, in qua flos albus emicat, exiens non conditus, semen vmbilici forma protuberat canaliculatum, & omnibus conspicuum, huius frondis tenacitas vestibus adhærescit, illius lapparum tantum, non foliorum tenacitas. Aristoteles animalium libro de vipera hæc habet. Vipera è serpentibus animal ædit, quum intra se primum oua pepererit, ouum hoc molli cute contactum, vt piscium est, foetus supernè gignitur, nec duro cortice continetur, parit paruas viperulas, membranis obuolutas, quæ tertia die rumpuntur, euenit interdum, vt qui in vtero sunt, abrosis membranis prorumpant. Ad viperarum morsum valere primò demonstrat Natura: sed Dioscorides suæ aparinæ succus potus, & folia contra viperarum, & phalangiorum morsus valere dixit, auriũ dolori, & strumis: medetur & auriũ doloribus ipsa anguis senecta in vino decocta, & infusa, vipera strumis, & suo ipsius veneno, quod Dioscoridis culpa euenisse reor, quum aparinem Theophrasti ignorauerit. Aliud floris genus est, quod in Parthis nasci tradit Apollodorus, philadelphum appellatum ex argumento, quod rami eius ex interuallo spontè cocant, ceu animantes, post digrediantur, concipiant, & pariant.

QUAE ANIMALIVM SUPERFOETATIONES OSTENDANT PLANTAE. Cap. XXVI.

ST & in plantis superfoetatio, vt in animalibus, inter animalia lepus, & cuniculus superfoetant, inter plantas citrius, pinus, ficus indica, filiqua, & multæ aliæ. Citrium fert poma omnibus horis, alijs decidenti- bus, alijs subnascantibus, alijs maturescantibus, ex Theophrasto, à quo Plinius. Arbor citrij omnibus horis pomifera est, alijs cadentibus, alijs maturescantibus, alijs subnascantibus. Dasypodes, inquit Plinius, omni mente pariunt, & superfoetant, sicut lepores, à partu statim implentur: concipiunt quamuis vbera siccante foetu. Et alibi. Lepus solus præter dasypodem superfoecat, alium educans, alium in vtero pilis vestitum, aliũ inchoatum gerens pariter: sic Herodotus, Xenophon, Aelianus & Philes. Leperis capitis cinis, adiecto nardo, graueolentiam oris mulcet, ex Plinio, cerebrum contra venena valere docuit Platina, in Theriacis Nicander leporem contra venena extollit serpentum, scorpionum, & arancorum muriũ, & pastina.

pastinacæ. Citrij grana Parthorum proceres esculentis solent, commendandi halitus gratia, potaq; venenis resistunt, cuius historia apud Athenæum. Pinus tres fructus eodem tempore habet, flores recentes, fructus iam maturos, & alios tabescentes, ex Plinio. In maxima admiratione pinus est, habet fructum maturentem, habet proximo anno ad maturitatem venturum, ac deinde tertio, nec vlla arborum auidius se promittit, quo mense ex ea nux decerpitur, eodem maturent alia, & sic dispeniatur, vt nullo non mense maturent. Quæ se in arbore ipsa diuisere, zamia vocantur, læduntq; cæteras, nisi detrahantur. Valent leporis testiculi ad coitum in viro, & conceptum in muliere promouendum: eiusdem fini cinis in vino vesperi potus, nocturnas tussis sanat, ex Plinio. Pinci nuclei Veneri, & conceptui profunt, vt diximus, & tussi, & tabi auxiliantur, ex Dioscoride. Arbutus fructum integro anno maturent, vt simul huc haberi, atq; alium florere propediem contingat, ex Theophrasto. Audiui ex floribus, & fructibus aquam extractam distillatione, comitialibus prodesse, quod idem leporis pulmones sale conditi, & per dies triginta dati præstant, ex Plinio. Iuniperus, & ilex anniferæ habentur, nouusq; fructus in his cum annotino pendet. Ilex, quercus species, ad serpentum morsus simul cum iunipero valent, idemq; præstant cuniculus, & lepus, vt diximus. Scolymus floret serò, & diu, mirumq; quod sine interuallo tota ætate, aliud floret, aliud concipit, aliud parturit, & ad idem valere notum fecimus.

PLANTAE SUPER ALIAS VIVENTES, ANIMALIA

super alia viuentia demonstrantes. Cap. XXVII.

SVNT & plantæ super alias viuentes, vt cadytes, viscus, dryopteris, filicula, fungi, hypocisthis, & eiusmodi talia, quæ animalia referunt super alia viuentia, vt cochleæ, pediculi, & cætera. Aristoteles animalia esse inquit, quæ non nisi in alijs animalibus, nec alibi, nec aliter orientur, & ab eo Theophrastus. Multis datum à Natura est, vt non nisi in alijs valeant provenire, sicut & animalia quædam, non nisi in animalibus possunt creari, ceu quæ in conchis nascuntur, neq; in cæteris aptis præstare animalibus pabulum. Sunt & cancri, qui in alienis testis viuunt, ex Aristotele. Pediculi marini alij delphinis, alij alijs piscibus in hærent, vt abigi non possint, nec prius abscedunt, quam tabidum, & exuccum piscem reddiderint, reperiunturq; in mugilum, luporum, & saxatilium piscium corticibus affixi. Valent pediculi instillati ex aceto auribus. Et alibi. Emolliturq; rigor cervicis cum marinis, qui pediculi vocantur, ex Plinio: valentq; ad vlcera capitis manantia. Viscum emollit tubercula, cæterasq; collectiones ad maturitatem perducit, vetera vlcera, abscessusq; emollit.

VARIORVM ANIMALIVM ACTIONES REFERENTES

plantæ. Cap. XXVIII.

BLANTAS illas in præsentia referemus, quæ varias animalium actiones repræsentant. Trifolium inhorrescit contra tempestates, vt vituli marini pellis. Adeps vituli marini miscetur intermortuæ vuluæ vitio, coagulum verò comitialibus. Asphaltites trifolium & sceminarum quoq; vitijs opportunum. Chamæleon herba vocatur à variatione foliorum, mutatur enim cum terræ colore, hinc viridia, illic albicantia, alibi cerulea non nunquam inveniuntur, ex Dioscoride. Sed chamæleon non ex terræ variatione colores mutat, sed cum hæret alicui colorato, ob id non rectè impositum nomen, nec cū ipso animali aliquid commune habet, sed viperæ sunt, quæ colorem dorsum

inueniuntur

BB

& to.

& totius pellis mutatur soli mutatione, vel regionis, in qua viuunt, quo circa alia virides, rubrae, ruffae, albæ, & nigrae reperiuntur, vt sapius obseruauimus: valet chamaeleo herba contra viperarum, & serpentum morsus, tetra vlcera, & phagedænica purgat, vt vipera ipsa contra elephantiasin. Sed chamaeleon animal omni, quo hæret, colore tingitur, exceptis candido & rubro, repræsentat polypum marinum, qui colorem omniũ scopulorum recipit, dum piscibus insidiatur, quod etiam & in metu facit, vt ipse chamaeleon. Delectantur polypi arbore olea, vt sæpe reperiuntur oleæ truncum amplexantes. Ad Venerem valet polypus, & elephas chamaeleonte deuorato, occurrit huic suo veneno oleastro herba, vel olea, & deuoratis chamaeleontis ouis, subuenitur oleo. Taran do animal etiam colores mutat.

ANIMALIUM ODORES EMENTIENTES STIRPES.

Cap. XXVIII.

VLTAE sunt etiam herbarum frondes, flores, fructus, & radices, quæ animalium odores imitantur, ad eorum vires manifestandas, & primò eas ostendemus, quæ hircum olent, ad luxuriam se valere indicantes, est enim hircinus odor luxuriantium. Crebrò enim venerem rem peragentes, aut qui in ætate sunt, quæ sufficiat Veneri, malè olent, hoc est hircinum virus redolent. Cerui mares quum impleuerint foeminas, seperantur per se ipsi propter libidinis graueolentiam, & quisq; solitarius scrobes fodit, foeretq; vt hirci. Hæc ceruo accidunt, quia salax animal suapte natura est, ex Aristotele. Et quia prædicta quoq; animalia contra serpentes valent, & eadem stirpes olentes hircum, ad serpentũ morsus. Nardus celtica adulteratur hirculo herba vocata ab odoris grauitate, ad venenatos ictus valet. Est genus nardi, cui Sâpharitico nomen, hircorum virus supramodum redolens, misceturq; antidotis. Tragorchis, seu testiculus hircinus dictus, quòd hircum redoleat, odore graui, & viroso. Venerem proritat. Pimpinellarum notissima hircina, quod hircum spiret: venenosorum animalium morsibus obstat: deturbandis etiam calculis peroptima, vt hircinus sanguis. Multi sunt fructus, radices, & herbae, quæ moschum olent. In syluostribus capreis, quæ montibus oberrant, vaganturq;, pascuntur odoratis herbis, & nardo præcipuè, sanguis putrescit intra cutè, & carnè, concepta sanies, antequã vomica rumpatur, suapte natura ad maturationem spectat, ad quam cum ventum fuerit, fera tirillantis humoris lancinatu noxio laecessita, faxis, & cotibus, longo insolatu candentibus sese affricat magno oblectamento, donec factò vomicæ emissario, tota saniei vis à folliculo supra lapides effundatur, non aliter, quàm abscessus pure cocto fractus dissilit, vlcus postmodum cicatricem ducit, rursusq; ruens sanguinis impetus eò se recipit, impletq; umbilicum, dum abscedens in consimilem vomicam extuberet. Indigenæ, ex faxis, quibus fusa colluies candenti Sole resiccata cohesit, colligunt, ex Smeone, & Serapione. Theriaca est venenorum & propriè napelli, ex Auicenna, odore suo spiritus, & vires corporis omnes corroborat, idq; momento propter partium tenuitatem, utilis est lipothymia, ex Simeone, vertiginem emendat, somnum inuitat, & Venerem stimulat, cerebrum roborat, ex Auicenna, & Mesue, timorem melancholicum pellit, abstergit albuginem, & roborat visum, appetitum restituit, flatus destruit ad matricis suffocationem, ex Plateario, & oris halitum commendat, & alia quæ piget referre: moschatuli polypi Venerem excitant, rosæ moschatula dicta lipothymie profunt. Geranij genus, acus muscata dicta, iucudum moschi odorem reddit, fortasse Plinio geranij genus Latinorum: vna apiana, pyra myrapia, & reliqua, quæ odorem moschi spirant, & ad eadem valent. Bryon, siue splacon, muscus arboreus odore præstans est, comburiturq; odoris oblectamento somnum

fomnum inducit, ventriculum, & cerebrum roborat, inter cordis medicamenta vtiliter inferitur, quod sua odoris fragrantia animi defectus iuuat, ex Auicenna. Hyoscyamum Latini canicularem vocant, vt Macer, & Syluaticus, qui canicularem quoque vocat, nominis causa odor, qualis catulorum lactetium, quod in cynoglossa quoque percipi videtur. Primiparæ canis lac potum contra venena antidoti vicem obtinet, Dioscorides: & canino sanguine nil præstantius contra toxica putatur, ex Plinio. Caluaria canis trita testiculorum tumores mirè sanat, Sextus: cynoglossi folia cum suillo adipe veteri canis morsui medetur, ex Dioscoride. Mirè contra venenum valet hyoscyamos, ex Plinio, tumoribus testium illinitur, & alia que omittimus. Coriannon à cimum viroso putore: seminis grana tria in tertianis deuorari iubent aliqui ante accessionem, vel plura illini fronti, ex Plinio, & cimices cauis fabarum inclusi, si ante febrium significationes septeni deuorentur, quartanis auxilio sunt, ex Dioscoride. Nos septem melle & cinnamomo obuolutos quartanario dedimus ex vino aminæo, & multos sanitati restituimus.

IO. BAPTISTAE PORTAE
NEAPOLITANI
PHYTOGNOMONICORVM
LIBER QVINTVS.

P R O O E M I V M.

*S*IMILITVDINES plantarum absoluimus, quae animalium membra demonstrabant, nunc ea se ingerunt, quarum munus est morbos, et in commoda ea indicare, quae humanū corpus grassantur. Aperuimus iam in humana Physiognomonia methodum, quae ex apparentibus facie extimis moribus ad internos profligandos descendere poteramus; nunc plantarum partes, similitudine indice, eos morbos ostendunt, quorum vitijs & cruciatibus suis dotibus occurrere poterunt, feruntq; secum suae virtutis argumenta, adeo nil esse occultum Natura voluit, ut quae prius ad caeciores causas nos relegabant, & in earum disquisitione nostros sensus consopiebant, in praesentiarum ad suas diuitias contemplandas, abstrusiore pœnu reseratas commonet, et excitat. Sed morbos, quos planta ostendunt, alios in semetipsas, alios suis partibus effigiando; ab ijs incipiemus, quos in suis membris patiuntur, mox, qui suis partibus

partibus indicantur, et hi vel vniuersales, scilicet totum corpus peruadentes, particulares alij, vnde de vniuersalibus dicemus primò, mox de particularibus, externis, internisq;.

ARBORVM MORBI QVI FVERINT, ET EOS AD HVMANOS
 morbos valere, & primò longæuas arbores ad vitæ nostræ
 longæuitatem valere. Cap. I.

MANIFESTANTVR nanq; & arbores morbis, adustione, algore, fide-
 ratione, vermiculatione, dolore membrorum, & alijs, vnde partium
 debilitas societate nominum quoq; cum hominum miserijs. In his ma-
 xima Naturæ subtilitas aperienda est, iure quidem eam execræmur,
 si arbores morbis obnoxias generasset, quum nec motu, nec mani-
 bus fruerentur, quibus sibi mederi, opitulariq; possint, nisi hoc spe-
 ctaculo mortalium oculos euocaret, vt contemplarentur omnia ad nostram medicinã,
 & salutem confecta esse, vt ijs admoneremur nostris morbis subueniri posse. Nec sibi sa-
 tis officio functa videri poterat, nisi tot, tantisq; modis etiam arborum morborum osten-
 tatione debitum munus absoluisset. Sed ne pro his morbis dignoscendis lectores ad no-
 stros Agriculturæ libros relegemus, breuiter eos, atq; capitulatim attingemus. Planta-
 rum interitus aut est naturalis, aut præter Naturam: præter Naturam duobus modis
 euenit, aut enim extrinsecus habet causas, aut intus, externæ violentiæ non vniusmo-
 di, quædam enim violentiores, scilicet quæ exciduntur, minus violentæ, quæ ab aeris
 qualitatibus proficiscuntur. Internarum triplex partitio est, aut dyscrasia, aut inani-
 tione, quæ duplex, vel quia non accedit alimentum, vt in squalloribus, aut quia absumi-
 tur nimia fœcunditate, tertius modus ex nimia bona habitudine. A naturali interitu
 incipiemus, is enim est, qui euenit senectute. Senectus enim naturalis est morbus, cuius
 terminus est mors: vnde à Natura arbores constitutæ sunt, vt aliæ breuiore, aliæ longio-
 re vita fruantur, ex earum corporis habitudine, & qualitate, ab his loquendi ansam su-
 memus de nostræ vitæ longiditidine, & breuitate, scilicet quomodo breui, & longo tẽ-
 pore viuere possimus, his innixi principijs, satis ab illis Medicorum diuersis. Veluti fal-
 sa reiicientes, quæ Genethliaci dicunt, qui vitæ metam præfigunt, dicimus enim, qui in-
 firmitates cauent, & noxia vitant, longiorem vitam ducere possunt. Quia verò vita cū
 ctis ferè cara est, ideo cariore iudico nostras præceptiones futuras. Fatemur igitur plan-
 tas illas, animalia, omniaq; terræ nascentia, quæ longius viuunt, ac se renouant, aut
 quæ putrefactioni obnoxia sunt, nobis suas qualitates imprimendo, efficere, vt nos diu-
 tius viuamus, renouemur, ac minus corrumpamur. Ijs vti poterimus pro esca, balneo,
 inunctione, suffumigio, alijsq; modis. Incipiemus à plantis, quæ fuerint, diuturniores,
 inde ad cetera deueniemus, & ex earum Physiognomonia, & auctorum historijs vitam
 inuestigabimus. Hippocrates libro de humoribus, arbores quæ corticem tenuem, & sic-
 cum habent, intrinsecus autem carne sicca constant, sanæ, diuturnæq; sunt, nec facilè
 putrescunt, vt testudines, & quicquid eiusmodi est. Democritus arborum radicem vitæ
 authorem statuit, censuit enim tortas arbores longiores, ac vegetiores radices habere,
 & sibi plurimum alimenti, tum parare, tum retinere quo fruerentur, quoniam lentè, ac
 minutim intercipit, ac sursum transmittit stipiti, quippe talium stipes densior, & com-
 pactior est, rectorum meatus porrectiores sunt, sine anfractibus, atq; ideo breuiore,
 quo circa citius ab radice submittitur alimonie commeatus, non igitur radices harum
 tam bona constant habitudine, atq; illarum: & cum à radicibus vitæ primordia consti-
 tuantur, in quibus eæ fuerint robustiores, futuras item arbores habitiores, ac vitæ pro-
 ductioris.

duētoris . Radices enim rectas imbecilles affirmat, quæ se ab incōmodis tueri nequeūt, ob conseruationem . Concutiuntur enim arbores à frigore, & calore, quorum vtrunq; de partibus superioribus per rectos meatus ad radices demissum, eas corrumpere. Atq; præter noxas frigoris, & caloris, ventorum vi, atq; reciprocis fluctuationum flexibus agitantur stipites, eaq; concussionē, & iactatione commouentur, & mutilantur radices. Sed Aristoteles, & Theophrastus secus sentiunt, nec esse verum longæuārum arborum radices longas & crassas esse, & pro exemplo ficus adducunt, quæ proluxa, crassaq; nitūtur radice, neq; perennis vitæ sunt, neq; directæ, erectæq; vitam habent breuē, vt abies, palma, & cupressus, nec celeri auctu proficiunt, sed densitatem, siccitatem, soliditatem, atq; pinguedinem vitæ causas dixerunt, ijsq; vitæ longitudo assignari debet. Sed Theophrastus alibi dixit aquatilibus plātis breuiorem vitam, quàm terrestribus esse: sicut & in animalium genere manifestò sentimus, & terrestrium syluestres omnes rustici dicūt, & quippè syluestribus simpliciter dici potest vita lōgior, quàm vrbānis, atq; omnino ijs, quæ in opposito genere distinguntur, vt oleaster, quàm olea, caprificus, quàm fico, quippe robustiores, spissiores, ac fructu infœcundiores. Sed nos ex authorum scriptis arborum vetustatem inuestigabimus. Plinius ex Theophrasto. Cariem, vetustatemq; non sentiunt cupressus, cedrus, hebenus, lotos, buxus, taxus, iuniperus, oleaster, & olea. Cedrum maximè æternum putant, claro de omnibus materijs iudicio in templo Dianæ Ephesæ, vtpote cum tota Asia extruente quadringentis annis peractum sit. Conuenit tectum eius esse è cedrinis trabibus. Memorabile & Vticæ tēplum Apollinis, vbi Numidicarum cedrorum trabes durant, ita vt positæ fuere à prima eius origine, annis mille, centum, octoginta octo. Quia eius materia æterna erat, simulachra Deorum ex ea factauerunt. Cedrinus est Romæ in delubro Apollo Sossianus Seleucia aduectus. E Tripoli Syriæ ciuitate in radicibus Olybani montis sita, in cacumine adhuc durant in quincuncem cedri Salomonis manu plantatæ. Libri, qui eius oleo perfunduntur, à tineis nō attinguntur. Numæ libros repertos post DXXXV. annos cedratos fuisse memorant, propterea arbitrarier tineas non attingisse, in quibus scripta erant philosophiæ Pythagoricæ. Ob hanc materiæ æternitatem Pythagoras monebat Deos honorandos cedro, lauro, cupressu, quercu, & myrto, vt habetur ex Iamblico. Cedriæ vim tradit Dioscorides, quæ defuncta corpora conseruet, ex qua causa mortuorum vitam aliqui eam appellauerunt. Iunipero eadem virtus, quæ cedro, & eius medulla solidior, quàm cedrus. In Hispania Sagunti aiunt templum Dianæ à Zacyntho aduectæ cum conditoribus, annis ducētis ante excidium Troiæ, vt author est Bochus, infraq; oppidum ipsum id haberi, cui percipit religione inductus Annibal; iuniperi trabibus etiam nunc durantibus. Cariem, vetustatemq; non sentit cupressus, valuas è cupressu fuisse in templo Dianæ Ephesæ constat, & iam quadringentis propè annis durare materiam omnē nouæ similem. Id quoq; notandum, valuas in glutinis compage quadriennio fuisse. Nonne simulacrū Veionis in arce è cupressu durat, à condita vrbe quingentesimo quinquagesimo primo anno dicatum? Narrat Thucidides arcas fuisse è cupressu, quibus eorum offeruantur ossa, qui in bello fuissent cæsi, quod solitum fieri astruunt, quod putredinem arbitror, nesciat. Plato leges publicas, atq; instituta in sacris ponenda censebat tabulis cupressinis, quod futuras putabat æterniores, quàm cæreas. Nec vetustatem sentiunt oleaster, & olea, vt diximus. Durant in Liternino Africani prioris manu satæ oliuæ. Argis olea Plinij tempore etiam durare dicebatur, ad quam lo in vaccam mutatam Argus alligauerit, Olympiæ oleaster, ex quo primus Hercules coronatus est, & tūc custodiebatur religiosè. Athenis quoq; olea durare traditur in certamine ædita à Minerua. Firmissimæ ergo ad viuendum oleæ, ac quasi durare annis CC inter authores conuenit. Adeo morosè crescit, vt negauerit Hesiodus oleæ satorem fructum ex ea percepisse quenquam, tam tarda res erat. Sed nulla inter arbores diutius uiuit, nec ligno vlli æternior natura, quam viti, & præcipuè syluestri. Theophrastus de eius vita à posito caudice pro principio temporis annis

annis maximè ducentis consummari. Iouis simulacrū in vrbe Populonia ex vna conspexit Plinius, tot æuis incorruptum, Item Massiliæ pateram, Metaponti templum Iunonis vitigineis columnis stetit. Etiam nunc scalis tectum Ephesiæ Dianæ scanditur vite vna cypria, quoniam ibi ad præcipuam amplitudinem exeunt, verùm ista ex syluestribus facta credit. Dianæ Ephesiæ simulacrum Mutianus ter consul ex his, qui proximè viso eo scripsere, vitigineum, & nunquam mutatum, septies restituto templo. Naturæ prouidentia liquores duos humanis corporibus gratissimos contribuit, oleum, & vinū. Mulsum ex vetere vino vtilissimum, & melle. Et multi longam senectam tolerauere mulsi tantum nutritu, neq; vllō aliō cibo: celebri Pollionis Romuli exemplo, centesimum annum excedentis, eum Diuus Augustus hospes interrogauit, quam ratione maximè vigorem illū animi, corporisq; custodisset, at ille respondit. Intus mulso, foris oleo. Olei potestas tepescere, & contra algores munire. Semina caloris vinum habere testatur Homerus, quum dixit, *ἀγορα δῖος*, nec minorem oleum habere inquit vim in calefaciendis corporibus. Vitæ venenum vocant tristitiam, cuiusq; præcellens antipharmacum est suaue, clarumq; vinum, cui tantum attribuisse dicitur Aesculapius, vt æqua cum numinibus lance statuerit. Suffragatur huic Platonis sententia: ingenio, ac viribus temperato vini calore, fomentum suscipi mirificum. Vini odor spiritum excellenter nutrit, ac velociter alit corpus, tum voluptate sensus delinit, venenis reluctans, ac naturæ salutare censetur, nec id gustu modo, sed odoratu, sicut homini venenum cicuta, consimiliter cicutæ vinum. Summi Medices artis authores vinum miris extulere laudibus. Homerus conciliandæ beneuolentiæ, dulce vinum prædicat, vehemens verò stupefactiuum, quod Cyclopi apposuit Vlysses. Niceratus vinum Poetis conuenire dixit, ac magni equi vice esse. Democritus abstemios acrioris naturæ arbitratur. Vinum ergo sit suaue, clarum, & odoriferum, sed aquosum, frigidum fugiendum, quia intra venas putrescit, & fit cito acidum; est enim aquosum putrefactioni obnoxium, temperatum frigidam corporis habitudinem calefacit, calidam refrigerat, humefacit siccam, & humidiorum deficcatur, & vt Galenus dicit, humorem naturalem recreat, & calorem fouet. Senibus non temperandum aqua; frigida nanq; senectus est, inquit Plato: Senectus mero feruet, atq; mollior redditur, vt ferrum igne. Democrito iam iam expiraturus, medulla panis vino madefacta, ad olfactum adhibita, spiritum retinuit, quoad placuit, fugitiuū; vt obsequeretur amicis. Sed nec solum è vitibus vinum, sed ex alijs fructibus conficitur: mira vis in eo ad eliciendas rerum virtutes internas, quas Chymistæ *quintam essentiã* dicunt, quibus maximè vti debemus. Oleum vetustate fit potentius, purum transit in alimentum, & robur addit, impinguat, bonum habitum restituit, colorem bonum præstat; oleo perungimus, quæ incolumia seruari volumus, plantæ oleo cõstant, adipe animalia, ob id plantæ animalibus viuaciores, oleum minus resoluitur; quam pingue, & pingues arbores vitæ diuturnioris, oleosæ arbores sunt, quæ oleosum refundunt humorem, splendescitq; intus pinguedo. Tardissimè vetustatem sentire laricem tradit Theophrastus, & iuglans, picea, pinus, aduersus cariem & tineas firmissimas, & obruta terris plurimis durat annis. Ob id Plinius. Syluas eas duntaxat, quæ picis, resinæq; gratia radantur, vtilissimas esse phthificis, aut qui longa ægritudine non recolligant vires; satis constat & illum cœli area plus ita, quam nauigationem ægyptiam proficere, plusquam lactis herbidos per montium æstiuæ potus. Ex hoc enim veteres Medici nucleos pineos senibus aptissimos iudicant, habent enim familiare nutrimentum, calidum, humidum, & pingue, vt omnē leniat asperitatem, atq; dum naturalem humorem auget, superfluum deficcatur, & putridum expurgat. Vnde qui nucleorum eiusmodi dragmam vnã quotidie post cibum exhibent senibus, iccori, & stomacho multum adferunt adiumenti. Idem etiam de pistaceis dicendū. Ab interitu & senio immunis palma est, quod etiam Orphica testantur carmina.

Animal aequale longicomis palmarum.

Et Deli palma ab Apollinis Dei ætate conspicitur. Gloriæ & victoriæ symbolum palmã dicunt Græci, quod inter arbores cunctas sit macrobia maximè, quod gloriã addecat esse perpetuam, nec vnquam consenescere. Præterea epitheta illa palmæ *ἰμπεδόφυλλον*, & *ἀειφύλλον*, quod firmis, & perpetuò virentibus folijs insigniatur, congruunt maximè, quã inter ceteras arbores nullam planè videmus eadem custodientem folia, sed decussis prioribus, succrescunt alia. Dactyli amici sunt senectutis, eamq; prorogant. Dos his præcipua succo pingui lactentibus, quodamq; vini sapore in melle prædulci, ex Plinio. Vetustior autem vrbe in Vaticano ilex, in qua titulus æreis literis Hetruscis, religione arborem iam tunc dignam fuisse significat. Tiburtes quoq; originem multò ante urbem Romam habent. Apud eos extant ilices tres, etiam Tiburto conditore eorum vetustiores, apud quas inauguratus traditur. Fuisse autem cum tradunt filium Amphiarai, qui apud Thebas obierit vna ætate ante iliacum bellum. Iuxta urbem quercus in Ilio tumulo tunc satã dicuntur, cum coepit Ilium vocari. In Ponto circa Heracleam aræ sunt Iouis Stratij cognomine, ibiq; quercus duæ ab Hercule satæ. In Septentrionali plaga Herciniæ sylvæ roborum vastitas intacta ævis, & congenita mundo propè immortalis sorte miracula excedit. Constat attolli colles occurfantium inter se radicem repercussu, aut vbi tellus sequuta non sit, arcus ad ramos vsq; & ipsos inter se rixantes curuari portarum patentium modo, vt turmas equitum transmittant. Fuit glandiferarum arborum fructus primus homini cibus, vt Arcades balanophagi dicerentur, ex Plutarcho, & Plinius glandes multarum gentium opes fuisse dixit, pace gaudentium, & longævi, incorruptiq; perdurabant, vt ex authoribus patet. Nec solum glandiferæ arbores, sed sylvestres omnes longè urbanis perenniores sunt, vt ex Theophrasto patuit, & longè urbanorum animalium sylvestrium vita longior est, ob id sylvestres arbores longè urbanis præstant ad vitæ longitudinem. Urbanæ enim lætamine, irrigationeq; corruptibiliores fiunt, ideo Hesiodus vates sterquilinum in suis de Agricultura præceptis omisit, qui salubritati potius, quàm fertilitati consuluit, quum & lupinorum, fabarumq; tempestiuè subactis stirpibus pinguescere agrum posse putavit. Sunt authores Delphicam plantanum Agamemnonis manu satam, & alteram in Caphys Arcadiæ loco. Regio est Aulocrenes, per quam ab Apamia in Phrygiam itur, vbi platanus ostenditur, ex qua pependit Marsias victus ab Apolline, quæ iam tum magnitudine electa est. Aranciorum arbor longo viuit tempore, vtpote ad ducentos vita, cuius facultas est ad putrefactionem in corpore euitandam. Aloe perpetua, & immortalis virore donata, a terra eruta viuit, vt penè immarcescibilis; contra putrefactionem valet, vindicat à putredine non solum viuorum, sed mortuorum corpora, addita myrrha, ex Mesue. Scilla immortalis coma viuet, & appensa extra terram diu viuit, in domo satã mali medicamento noxam tollit; & herbas, vel plantas quibus iuxta apposita, immortales reddit, & tutas à vermicibus, & earum putrefactionibus, in homine mira operatur. Nunc ad cerealia transeamus, inter quæ nullum tritico melius surgit, dein milium, quod diu seruat, propè ad centum annos, si optimè conditur. Sarmatum gentes hac maximè pulte aluntur. Aethiopes non aliam frugem, quàm milij nouere, vnde oportet optimũ eligatur, quo vescamur, saltem quod vsq; ad triennium seruat incorruptum, natumq; ex agro minimè paludoso, stercolatoq; sed ex ficcis collibus. Est graminis æterna natura, perennis proventus, restibilisq; sæcunditatis, quouis anni cardine, cœlo, solo, & sydere luxuriat, vt totum orbem amœno ornet virore, & gradatim se propagando grato amicit decore. Triticeo generi cognata res, & nobilitate proxima: ob id Glaucum vulneratũ huius herbæ cibo immortalitatem consecutum fabulara est antiquitas, vt ex Aesclepiadis versibus Athenæus refert, & manifestiori signo docebimus. Graminis species est, quam

quam Græci vocant coronopon, quasi cornicis pedem, signum quod è medijs folijs stylus exurgens in corui pedem articuletur, reliquam exhibens cruris efficiem. De ceruo dicemus paulo post inter longæua animalia. Ex harundinibus saccharum extrahimus, non solum id incorruptibile, sed alijs præstat, ne corrumpatur: vulneribus iniectum à putrefactione liberat, ex eo solo ingentia vulnera sanari vidimus. Sit igitur familiare saccharum vitam prolongare cupientibus, quia nec humores, nec cibum in ventre putrefieri permittit. Nunc de melle loquemur. Frutices, ex quibus mel colligunt apes, generæ comæ sunt, odorati, pingues, & perpetui, vt apud Agriculturæ studiosos legitur. Præcipua mella reddunt thymus, thymo deinde proxima thymbra, serpillumq; & origanum. Tertiæ notæ, sed adhuc generosæ, marinus ros, saturcia, sed deterrimæ notæ mel rusticum est, quod sumitur ex oleribus marcescentibus, & stercoretis herbis, quæ, vt diximus, putrefactioni proximiores sunt. Nullo magis gaudent flore apes, quam melliphyllo, sic etiam ex erica, arbuto, pinu, ilice, hедера, glandiferis, terebintho, lentisco cedro, amello, & casia, ex Columella. Nec ex his excipimus oleam, quippe oliuæ proventu plurima examina gigni certum est, ex Plinio, & si aliquibus improbetur. Loca, in quibus habitant, longè a cloacæ, sterquilinij, & balnei odoribus absunt, cauas rupes, & valles odio habent, sed optimis viuunt regionibus, salubribus, & repurgatis, vt in Insulis Sicula, Hymetto, & Hybla; ab locis, mox Calydna insula & alijs. Est ideo in melle cœlestis vis, & Naturæ potentia inenarrabilis, cum à putrefactione ex anima corpora, & viua mirè custodiat, & in aternitatem proroget. Græci, vt mellis diuinam naturam ostenderent, Nympham Melissam nomine adinuenisse dicunt, vt grata Nympharum memoria illustraretur. Scribit Plinius Claudio Casari allatum in melle ex Aegypto hippocentaurum. Papinius Alexandri cadauer melle litum putredini non obnoxium pericueasse prodidit. Inquit Poeta.

Duc & ad Emathios manes, vbi belliger orbis

Conditor, hybleo perfusus nectare durat.

Ex hac corpora à putrefactione vindicandi ratione compertum est, vt multi tantum in tinctu multi longam senectutem experti sint, celebri, vt diximus, Romuli Pollionis exemplo. Pythagorei ad integra, & illibata corpora reddenda, vescabantur melle, fauo, & pane, vt ex lamblico habetur. Democritus morti proximus, mellis & vini odore vitam prorogauit, donec Thesmophoria Cereris sacra finirentur, ex Athenæo, & Laertio. Vita apibus longissima, & sunt qui mortuas, si intra tectum hyeme seruentur, donec Sole ver no torreatur, ac siculneo cinere toto die foueantur, putent reuiuiscere. Mellis odor plurimum alit, & spiritus & cerebrum roborat: vnde iuuat, vt per ea loca ambulemus, & oblectemur, vbi apes habitant, nam selectissima loca, nitida, odorata, puri aeris, & innoxij, eligunt, vbi optimi frutices, & flores nascuntur. Ibiq; sapius mel degustandū, nisi bilis timeatur incendium: nam ad vitæ incolumitatem plurimum iuuat. His, quæ diximus, non solum ad esum, sed ad odoratum vti debemus, iuuatur enim humana Natura odoribus, iuuanturq; spiritus; odor enim naribus haustus, ad cor, & cerebrum trahitur. Immò sunt & regiones in calidis, vbi homines solis odoribus viuunt, vt ex Plinio habetur. Odor spiritum compressum, suffocatumq; excitat, exhalantem retinet. Videmus matricis os, deorsum, sursumq; se verti, vbi suavis odor spiret, exiguus spiritus, & fugax odoribus retinetur, vt multoties experti sumus. Odore *Elixiris vite* nuncupati, ex varijs aromatibus compositi, multorum exhalantem animam retinuimus. Myrrha & thus ad conseruanda corpora valent, ne putrescant, & incorruptibiles sunt arbores. Possumus etiam ijs in balneis, & inunctionibus vti, aquâ extrahendo, vel vnguenta componendo, & mirè corpus recreatur, etiam oleum eliciendo, & infriktionibus vtendo post lauacra. Præterea loca incolant saluberrima, vbi longèui homines viuunt, & animalia, & arbores vetustæ, nā ibi saluberrimus aer, & minimè putrescens, temperati So

les, venti, & frigora. Plato enim longæuos homines in altis & editis regionibus reperi-
ri dixit. Animantes, herbas, poma, fruges, & olera ex his locis eligere oportet, quæ vè-
ti temperari serenant, suaues Solis radij fouent, vbi aquæ nullæ stagnent, culta sterqui-
linis non pinguescant, sed humore natiuo, vbi quæcunq; nascuntur, diu perferuan-
tur incorrupta, hic duntaxat habitandum, in his regionibus ambulare debemus, inter
plataneta, oliueta, pineta, cupresseta, myrteta, citreetaq;. Sic & inter longæuas herbas,
& suaueolentes, rosmarinum, satureiam, serpillum, saluiam, & similes: eas manibus con-
trectando, fricando, odorando, quæ cum à putrefactione immunes sint, à corde, cere-
bro, sanguine, humoribus, & spiritibus omnem auferunt putrefactionem, & longæui-
tatem conciliant.

LONGÆVA ANIMALIA AD VITÆ PROROGATIONEM

valere. Cap. II.

DEM de animalibus intelligere debemus, quæ enim longo durant
æuo, eorum sanguis, caro, lac, medulla, & ceteræ partes vitæ perennita-
ti conferre possunt. Hippocrates, vt diximus, diuturnioris vitæ anima-
lia dicit sicca, & quæ corticem siccum habent, vt testudines. Diximus
plantas animalibus vitæ diuturnitate præcedere, quia minus putrefa-
ctioni obnoxie, ideo Porphyrius Pythagoricus, antiquorum authori-
tate fretus, animalium esum detestatur, vt homines diutius viuerent. Sed videamus
quæ sint longæua animalia. Ceruus viuendi diuturnitate cætera præcellit animalia, quia
felle caret, ex Aristotele, vt etiam delphinus. Hesiodi constat carnem de vita quorun-
dam animalium longæuorum.

*Ter binos, deciesq; nouem superexit in annos,
Iusta senescentum quos implet vita virorum,
Hos nouies superat viuendo garrula cornix,
Et quater egreditur cornicis secula ceruus,
Alipedem ceruum ter vincit coruus: at illum
Multiplicat nouies phœnix, reparabilis ales.*

Ceruis vita inconfesso longa est. Ad dignoscendum eorum viuacitatem Alexander Ma-
gnus torques plurimis ceruis innexuit, qui post centesimum annum capti, nondum se-
nij iudicium præferebant, Solinus. Arcades aiunt Arcesilaum quendam in Lycosura ha-
bitantem vidisse ceruam sacram Doming appellatæ, senio grauatam, cui torques cir-
ca collum fuerit, hoc versu inscripta. Hinnulus fui captus, cum in Illo esset Agapenor,
quo quidem testimonio confirmari potest, ceruum etiam elephanto longè viuacius
animal esse, ex Pausania in Arcadicis. Ceruus est serpentum renouatur, quum sentit
se grauari senectute, spiritu per nares è cauernis serpentes extrahit, ac superata venen-
pernicie, illorum pabulo reparatur. Quasdam nouit Plinius principes scæminas, omni-
bus diebus cerui carnes depastas, & longo æuo febribus caruisse. Vnde & cerui carnes
præcipuè iuuenis ad longitudinem vitæ valent. Aristoteles animal nullum homine vi-
uacius arbitratur, excepto vno elephanto. Afachæ (Africæ populi) montes inhabitant,
viuuntq; elephantum venatu, sic Nomades Aethiopes, & Ethiopiæ contermini Tro-
gloditæ elephantis vescuntur, vt elephantophagi dicantur, & iuxta Macrobios sint ex
Plinio. Serpentes longo tempore viuunt, quod renouentur quotannis, Dioscorides di-
cit longam senectutem agere, qui viperarum carnibus vescantur. Plinius Cynos
Indorum genus, Isigonus annis centenis quadringenis viuere; nam Aethiops Macro-
bios,

bios, & Seras existimat, at qui Calon montem incolunt, quod viperinis carnibus alantur, neq; capiti, neq; vestibis noxia esse animalia. Renouantur, & ceruis præstant, vt renouentur, & ad nostri corporis renouationem valent, & senectutem retardandam. Sed si eius esum horremus, cibabimus eis gallinas, & nos gallinarum carnibus vescemur, & sic de alijs animalibus faciendum. Cornicis vita longissima, vtpote cui nouem nostras ætates dederit Hesiodus, vnde Iuuenalis de Nestoris polychronia.

Exemplum vitæ fuit à cornice secunda.

Hinc *ἡννεσσυρα κορώνη* apud Aratum, quod nouem ætatum annos viuat. Cornicis carnes esse in longissimis morbis vtile putauit Plinius. Aquila longo tempore viuat, quod diurnitate nidi eiusdem declaratur, ex Aristotele, senectam quoq; deponit, & iuuentutem recuperat, vt alijs diximus. Oppetunt non senio, vel ægritudine, sed fame, intantum superiore accrescente rostro, vt ad uncitas aperiri non queat; potest quæ vultur, & accipiter, qui animum corroborant, vt ad vitæ diurnitatem valent. Anseres longæui sunt, Albertus anserem domesticum vidit, qui annos sexaginta excessisset. Celsus inter carnes enumerat plurimi alimenti. Anseres Medici spleta prius nutriunt, & aqua purgata, inde cibo propinant. Pauonum caro incorrupta, etiam per annum asseruatur aisa, propter duritatem putredinem vix sentit: plurimi est alimenti, ex Celso, præsertim domi nutriti. Diximus testudines ex Hippocrate siccas, & diutius viuere. Antiqui Agriculturæ studio si ferenda semina in testudinis operculo seruant, & sic immarcescibilia manent, ex Anatolio. Dicunt Medici ad reficiendum humanum sanguinem, vti posse sanguine animalium, præsertim longæuorum. Stryges, quia infantum sanguinem sugere dicuntur, iuuenescunt semper, & longæuæ fiunt. Et si crudus stomachus sit, vt qui minimè concoqui possit, coqui potest cum melle, saccharo, sale, aromatis, & eiusmodi non putrescentibus. Idem de lacte dicendum. Possumus & eiusmodi animalia ex incorruptis frugibus nutrire, vtpote milio, & fructibus longæuarum arborum, eorumq; lacte, sanguine, & carnibus vti. Et quia oua nutritioni multum conferunt, possumus aues eiusmodi cibus enutrire, earumq; ouis vesci.

*SALE, ET AVRO, QVIA NVN QVAM PUTRESCVNT, POS-
sumus contra putrefactionem vti. Cap. III.*

EC omittetur sal, qui quum putredinem nesciat, maximè omnia à putredine vindicat, & naturali corpori salutaris, cum eo enim per annum seruantur carnes, humanæ naturæ adeo conducibilis, vt sine eo viuere nesciamus. Corporibus inditus, quicquid adest humidi, absomit, & quod reliquum est solidæ substantiæ adstrictione, contrahit, vnde corpora condita siccant, & à putredine vindicat. Cum omnibus conueto vesci potest, velut omnium condimentorum condimentum, immò omne stomacho insuaue, insuetumq;, facile fit suaue, & aptum nutritioni, eo addito. Potest sal ex rebus omnibus extrahi, & præcipuè ex lignis iam nominatis, animalibus, & herbis, sed cū virtute sua. Hoc opus, hic labor, quod Deo dante in distillationibus patefaciemus. Nec aurum omittendum, quum inter metalla omnia temperatissimum, & imputrescibile, diutiusq; in igne detentum suam immortalitatem tueatur, & sub terra depositum per multa annorum secula rubiginem non contrahat. Ob eius temperiem mirificè humano calori iuuare posse credimus, & humores temperare, & à corruptione tueri. Vi sua latentes cordis sedes penetrat, & id maximè exhilarare potest: Vnde si potabile fieri posset, humanæ naturæ conducibile foret, sed adhuc non inuentum, vt puto, falsò enim putarunt veteres Medici cum alijs rebus commistum, & in foliolis redactum suam virtutem communicare, vt ostendemus libro peculiari huic operi dicato, ostendemusq; modum quo id præstare possimus.

BREVIORIS VITAE PLANTAE, ANIMALIA QVE AD VI-
ta breuitatem valere. Cap. IIII.

TSI ex contrarijs, quæ diximus, contrarium patere posset, exempla tamen aliqua apponemus, vt certiores fiant, & sibi consulant homines. Breuiore vitæ plantæ, & animalia, quæ maturius senectute conficiuntur, & quæ putrefactione nascuntur, & putrescentes sunt, ita putrefactionem, perniciem, & interitum inducere possunt. Fungi imbre proueniunt, cito nascuntur, & putrescunt, intra septem dies eorum ortus, & interitus, immò ex putrescentibus lignis, alijsq; rebus nascuntur, & quanto citius putrescunt, ac marcore vitiantur, peiores sunt, & perniciosiores. Esi nocent, ægrius concocti strangulant, & choleram, morbum citant. Tuberibus putrescendi ratio communis cum ligno, nascuntur omnes, quum imbres autumnales fuerint, & quibusdam locis feruntur riguis, gustu aquoso, nulla insigni qualitate, vnde crassos humores, & atrabiles, vt frequenter deuorati, apoplexiam, & paralyfim inducant. Fructus quoq; qui cito crescunt, cito etiam marcescunt; sicut cucurbitæ, pepones, mora, cerasia, & eiusmodi, & qui in humidis nascuntur, & putrescentes humores gignunt in corporibus. Ex carnibus pisces breuiore vitæ, ex qui cito senectute conficiantur, citissime putrescunt, & membris alienum humorem imbibendo, & si quem necessarium humorem membris ingerunt, citæ corruptioni subiectum donant, vnde cita canities, pallor, & senilis rugositas. Eisdem vitijs obnoxia cochleæ, anguillæ, & similes, quæ ex luto & putrescentibus aquis gignantur, sic humidorum animalium, vel aquis degentium carnes, & præsertim quæ ex putrefactione suos natales habent, quia maximè humidiores improbantur. Ranarum carnes, quia laxæ, & humidæ sunt, putrefactioni obnoxia. Vnde tutius, & longè laudabilius existimandum hos cibos interdici, aut parcius sumi, quàm vitam tali periculo committere, præsertim ij, qui vitæ perennitati student.

PINGVES ARBORES, ET ANIMALIA AD IMPINGVA-
tionem valere. Cap. V.

NATVRALEM morbum iam diximus, si morbus est, qui humido naturali deficiente, tabescit, vt senio, non morbo interiisse videatur. Nunc dicemus morbos præter naturam, & primò de eo, qui ex nimia bona habitudine euenit, & intrinsecè. Morbi enim plantis, vel ex copia, vel inopia alimenti eueniunt. Est enim genus arborum, cui intrinsecus spontè euenit ex nimia pinguedine, quum radices succi copia in tædâ abeunt, vt quedam animalia, quæ pinguedine suffocantur. Theophrastus picearum genus enumerat, & aliarum quarundam arborum, quæ nobis non parum commodi afferunt, quum Naturam se pandentem, & prodentem contemplabimur ad nostram pinguedinem, & decorationem valere posse. Quæ enim tam satis pinguescunt, & nos pinguefacere possunt. Oleosæ arbores pingues sunt, & corpora nostra dulcibus, & pinguibus, cibo, & potu augetur, pinguescuntq; & iam vulgatum est Medicorum dogma, minui aridis, siccis, & siti, pinguescere dulcibus, humidis, & potu. Pinorum generi corruptio accidit spontè ex nimietate, & excessu nutritionis, quum enim per tædam pabulû transmittere nequit, perit, & rustici strangulari aiunt obesitate, atq; pinguedine, quippe omnia spiritum aliquem desiderant, vel solutionem, vel meatuum libertatem. Aui-cenna pini granum esse impinguatium docet. Et de picea eadem prodit, quum eiusdem generis, & etiam nimia pinguedine tædescat. Amygdalus arbor pingui succo turget, ex Theophrasto: adèo virium soliditate valet, vt eximio alimento in germinum luxuriam proruat. Rustici castigando eam, tollunt nimiam alimenti copiam, paxillos arbori adigen-

adigendo, vel confossas radices ostendunt imbribus, & frigoribus; Auicēna dicit, quòd qui dulces amygdalas vorant, pinguescunt. Pistaceorū arbor in nucum genere nota, est enim domestica terebinthus: obesitate perit, vt diximus, nam resinifera est, & resinifera ex Plinio percunt obesitate: eisdem vsus pistacea habent, quos pinci nuclei, ad inducendam enim pinguedinem valent. Sunt & indicæ nucs ex oleosa arbore, & pingui, earumq; substantia pinguis, vt butyrum referat, cuius vis præcipua macros impinguare est. Auellana ex nucum genere, oleo copiosa, nisi retonsa, & rescata fuerit, adèò pinguescit, vt in corpulentiam omne alimentum absumat, & ob id sterile scat. Pinguedini adèò confert, vt fidem superet, & plusquam verisimile corpulentiam augeat. Fagorum fructus pingue oleum resudant, vt alibi diximus, & copiosius, quàm par sit, quorum esu mirè pinguescunt sues, immò ex fracibus, extracto oleo, maxima animalibus inducitur pinguedo. Glires quoq; fagināt, & ideo animalis vnà eius prouentus, & mirè faginati capiuntur. Plurimum olei ex lini seminibus exprimitur, cuius fraces & retrimenta reponuntur faginando iumentorum generi, præcipuè bubus, obesitate sola futuris insignibus, quales interdum coronati ad ostentandam altilis faginæ molem per vrbium cōpita circumferuntur. Oleosa & iuglans, cuius fraces faginando pecori valdè accōmodas experti sumus. Laser, pinguis lachryma, desudans è plantis, vesci pecora solita, quo pinguescant: ex Cyrenaica prouincia non defertur, quoniam publicani, qui pacuca conducunt, maius ita lucrum sentientes, depopulantur pecudum pabulum. Hyper, siue viscum, quod in larice, & abiete nascitur, oleosum, & pingue est. Ad faginanda pecora vtilius, quia & alimentum plus, & pinguitudinis in larice, & abiete sit. Vicia purgat primùm, deinde pinguefacit, quæ suffecere purgationi. Irio recentiorum, fagineæ gladis consimile nucleo granum facit, cuius esu boues, iumenta, & pecudes vehementer sagina gliscunt. Sed pinguedines aliæ in nostris corporibus durabiles, aliæ cito abolentur, ex tardè crescentibus arboribus, tardeq; maturescantibus pinguedo diutiùs permanet, ex cito crescentibus verò, & maturescantibus cito abit. Ficus cito crescit, maturanturq;: quantocius faginant, sed extemplo abit eorum pinguedo, quod Galenus ex vinearum custodibus probat, qui per duos menses quum ficibus vescantur, obesi, & pingues fiunt, ac caro, quæ ex ipsis gignitur, haud firma, sed celeriter, cum eis vesci desierint, contrahitur. Ficus corpus augent, & ob id antea athlete hoc cibo vtebantur. Pythagoras exercitator primus eos ad carnes transtulit. Citrijs fructus pinguis, & cortex oleosus, extrahitur ex eo multū, & odoratissimum oleum, ob id eius decoctum impinguat, ex Auicenna. Sic etiam pinguibus animalibus vescendo, faginari homines solent, pingua dicimus animalia, quæ nimia pinguedine strangulari solent, vel supramodum pinguescunt, & turgida sunt. Inter animalia sus maximè pingue scit, & adèò ad summum pinguedinis peruenit, vt se ipsa stans sustineri non possit. Varro narrat in Arcadia suem spectatam, quæ præ pinguedine non modo surgere non posset, sed etiam in eius corpore forex, exesa carne, nidum fecisset, & peperisset mures. Crescit pingue ad pedem & tres digitos, & sexaginta diebus pinguescit ex Aristotele, & Plinio. Animam illi Chrysippus pro sale datam dixit, scilicet, vt interpretatur Cicero, ne illa pinguedo putresceret, animam datam pro sale, qui seruat eam. Nos eius pinguedine vtimur ad omnium rerum condimentum. Galenus eius carnem concoctu facillimā, & suauissimam dixit, præsertim mediæ ætate, sanguinem quoq; probum generare, omniumq; ciborum potentissimè nutrire, propter similitudinem, quam cum humana carne habet, & qui in famis necessitate humanam carnem gustauere, similem suille prodidere, ex Simeone Sethi. Castrati citius pinguescunt. Albertus, si rapacem auem obesam vis habere, pasce eam carne porci. Alij fictili nouo butyrum coquunt, in hoc decocto lauant carnem porcina, quam aui bis in die propinant. Post suillam carnem hœdina est, ex Galeno, teneri, pinguis simi sunt, & grati saporis: solis hœdis in macie vtare, dixit idem; nam facilè eius caro coquitur, bene alit, sanguinem bonum generat, & præsertim

fertim lactantes esui optimi sunt, caprina caro adèo alit, vt Clitomachus Carthaginensis Thebanum quendam athletam hac carne vefcentem reliquos suæ ætatis athletas viribus superasse scribit. Capræ adèo pinguescunt, vt pinguedine sterilefcant, ex Plinio. Ad nimiam accipitris maciem, veruecum carne pascito paruis buccellis, & restaurabis. Vitulorum carnes hœdinis meliores sunt, & commodius concoquuntur, post hœdinas præstare dixit Galenus: Ad impinguandum aues rapaces dat Albertus carnes vitulinas. Inter aues gallinæ maximè pinguescunt, & vt pinguiorefcant, vsum Veneris prohibet, vel lumbis adustis candende ferro, aut intus cruribus: caponis carnes corpus obefant, ex Platina. Si pingui lacertes halinitro, cuminoq; farinam tritici miscueris, gallinæ hoc cibo saginata, adèo pinguefaciunt homines, vt disrumpantur. Lacerti maximè pinguescunt: impinguat vehementer caro, & adeps lacerti, & propriè mulieres, ex Auicenna. Scinci supra modum pinguescunt: scinci caro impinguat corpus, ex Rhafi. Anates supra modum obefantur, multumq; nutriunt, crassiores sunt, quàm reliquorum domesticorum animalium carnes, ex Serapione. Auicenna homines obefare scripsit, plurimumq; conferre nutrimento, sed non admodum laudabili. Anatis adeps maximè impinguat, ob id Albertus, cum accipitrem pinguefacere quærit, dat ei in cibum anatis carnes. Butyrum ex lacte pinguisimum est, linitur ex eo corpus, & impinguat. Aqua casei impinguat, ob id pastorum canes pinguisissimi, ex Auicenna. Caseus pinguem reddit corpus, & comeditur post eum mel. Lac eadem operatur. Testudo turget, & pinguem reddit: vnde qui obefare querunt equos, testudine cum molli pabulo decoquunt, vnde equis magna, sed falsa pinguedo accedit, ex Alberto.

MACILENTAE PLANTAE, ET ANIMALIA MACILENTIAM inducunt. Cap. VI.

S contraria his, quæ diximus, propinabimus, plantas, animalia, cæteraq; macra, macilentiam inducunt. Exempla erunt. Fraxinus sicca arbor est, & siccum profert semen, vt mulcarum alæ: cuius semè obefum corpus leuat onere, sensim ad maciem reducens. Idem efficit cæcamum; lachryma arboris, pinguedinis omnis expers, ex Dioscoride. Animalia, quæ semper macra, macilentiam conciliant. Lepus carnosus & nunquam pinguis: huius carnibus vtantur, qui macescere, vel extenuari cupiunt, ex Plondo. Durities leporinæ carnis facit, vt serò, parumq; nutriat, quod dura omnia faciunt, eademq; durities euidentis siccitatis indicium est, ex Galeno, cui Psellus, & Paulus subscribunt, & recolligens Simeon Sethi quicquid ab antiquis scriptum, inquit. Carnes leporis his, qui corpus extenuare volunt, valdè conducunt. Perdix non pinguescit. Volateranus ex Aeliano dicit, perdicem allia degustantem, macrescere, vt ab aucupe negligatur propter maciem, & virus odoris, Plinius perdicem pinguescere negat: præstare videtur, vt elixentur potius, quàm assentur, quum assati plus siccescant, & torreantur. Isach Medicus subtilis alimenti esse dixit. Lupus piscis quum nunquam pinguescat, Galeno, & Celso significatur non multi alimenti, sanguinemq; gignere tenuiorem. Syluestria animalia quia minus pingua, quàm domestica, magisq; sicca, ideo demacrant, & ijs vescenda præcipimus, qui demacrarari cupiunt. Sal quia siccum, & durum, & sitim inducit, maciem affert, ideo auceps ad demacrandum falconem, dat ei salsum cibum, vel de perna salia. Sal, vel oleum omnium vehementissimum ex calcantho, ob id nil mirabilius ad demacrandum frequenti periculo factò vidimus, quàm oleum vitrioli, si quotidie gutta in vino detur. Acetum, vinum est omni pinguedine orbatum, maximè demacrat.

PLANTAE, QVAE SPHACELISMVM PATI VNTVR, AD
sphacelum valent. Cap. VII.

EXTRINSECVS euenientes morbi, aut secundum Naturam, aut præter naturam erunt; nam quæ temporis ratione eueniunt, non præter naturam censendi, ardore scilicet, & algore. Dicemus postea de extrinsecis præter naturam venientibus. Extrinsecus euenientes secundum naturam, erunt aut publici, omnibus communes, vt syderatio, sphacelismus, & vermiculatio: aut particulares. Loquemur nunc de sphacelismo, translatum nomen ab effectu simili, quod etiam in animalibus reperiatur, est verò quum radicibus ex vulnere, aut vlcere propter putrefactionem calor extinguitur, quasi mortificatio. Cicer non ex vulnere, sed elota falsugine interit, syderatio ex vulnere, totaq; cœlo constat, & præcipuè moriuntur nouellæ arbores, vt vitis, & ficus, ex Theophrasto. Cicer, qui perit sphacelismo, contra carcinomata valet, & vlcera, quæ cacœtha vocantur cum melle, & hordeo, ex Dioscoride. Saluiæ foliorum squalor cinereus, pallensq; facies, arenti, & marcescenti similis, qualis in torridis collibus enatæ, occasio fuit *ἐλελισθηκον* nominandi, quasi Sole afflatam, aut tabefactam dicas: medetur sphacelo demortuis partibus, quibus calorem natium, roburq; insitum reuocat, qua pollet familiari facultate. Ex cauliculorum crematorum ficus cinere fit lixiuium, quo spongia assiduè imbuta, & superposita gangrænis prodest, nā expurgat, & consumit quæ exarescunt. Sic vua passa sine nucleis trita, & cum ruta imposita, gangrænas, & enatas in articulis putredines sanat. Per sæpe syderatas punicarum radices nimio æstu vidimus, cū tenerrimæ fuerint: expressus nucleorum succus mali punici, ad virilitatis, & sedis vlcera, & raduias valet, & ad ea, quæ in corpore extuberant.

ARBORES, ET FRVCTVS, QVI VERMICVLANTVR, IN
corporibus nostris vermes generant, & vermes non producentes, contra eos valent. Cap. VIII.

EST & altera arborum exitiales lues, vermiculorum, pediculorum, aliorumq; animalium generatio, nā ab eis roduntur, voranturq; demonstrante Natura, earundem fructus in nostris corporibus eadem animalia procreare, vt ea vitare possimus. Duplex est vermiū generatio ex Theophrasto, alia in ligno, alia in fructibus, vt sit communis omnium ferè arborum mors vermiculorum generatio, & quibusdam plus, minusuè accidere solet. Peculiaris malo, pyro, ficui, & viti, immò & vermes, qui in fico nascuntur, alios vermes pariunt, qui in cerastem figurantur. Fructus arborum etiam vermiculationem patiuntur, vt oleæ, pyri, mali, mespili, punicæ, sed punicæ, & malo dulcibus magis, quam alijs accidit. Leguminibus etiam vermiculi innascuntur, vt fabis, dolichis, & aphacis, quæ celeriter hoc morbo pereunt. Singula pro suo humore peculiare animal creant, ceu triticum, atq; hordeum curculionem, faba animal, quod aliqui midam vocant, simili modo & lens, lenticula, pisum, & alia. Auicenna fructus enumerans, qui vermes in fructu creant, humidiores esse dicit, vt mala, pyra, ficus, vitis, & eis similes, & legumina quæ in ventriculo vermes creant, sunt phaseli, fabæ, triticum, & similia. Ficus non admodum probum generat succum, quapropter pediculorum agmen semper eos comitatur, qui continuò eis vescuntur, inquit Galenus & ab eo Simeon Sethi. Ocimum commutatum, & Soli expositum, vermes generat, & pediculi semper in eo generantur. Dioscorus pediculos, & vermes creare ocimi cibum fatetur, ob id eius esus copiosior declinandus, idq; exceptum ferunt excrementitio humori, quo imbuitur, qui malè concoctus

etus natio herbae calore, quasi superuacuum citam noscit putrilaginem, facile in pediculos, & vermes abeuntem. Diophanes adijcit, si tritum operiatur lapide, scorpionem generare, & multis, qui miro eius odore oblectarentur, in cerebro natum scorpionem inuenere. Sunt & arbores, quae vermiculationem non patiuntur, ob id neque in nostris corporibus nasci, & uiuere patiuntur, & si qui nati fuerint, cito deieciant. Theophrastus omnes arbores, quae acres, & lacteo succo turgentes sunt, vermibus non infestari tradidit, minime etiam vermiculari, quae acerbae, & vehementes sunt, non modo quia minus putrescunt, verum etiam quia acerbitas partium animalium prohibet. Argumento laurus est, quae quam breui putrescat, non breui vermiculetur, eaque de causa nec caprificus, nec ficus, lac eius omnino acerbior est. Omnia quae scilicet inserta terrae madantur, minus vermiculationem sentiunt, odoris, feruorisque causa. Optime seruantur lupinus & cicer, quia amaritudinem quandam, & acerbiter habent, quae quidem qualitates seruare impunere possunt, quamobrem & corrupta haec nullas bestias creant, nec quaecumque sicca, & acria. Auicenna contra vermes recenset grana lauri, cortices punici acidi, ex leguminibus lupini, ciceris. Et olera, quae non vermiculantur, valent contra vermes, ut cuminum, sinapi, mentha, feniculum, apium, semen caulium, nasturtium, abrotonum, absinthium, & similia, sic rabi, raphani, erucae, porri, origani, satureia, & corianni, haec enim postrema semina ad durandum firmiora, contumacioraque ex Theophrasto sunt, & ad summum quae acri saporis. Et si omnibus oleribus culices, aut vermiculi in nascuntur, his minime. Ut olera infesta animalia non generent, mentham pluribus locis, maxime inter caules seras, hoc praestare fertur eruum aliquantulum satum, praecipue ubi radices & rapa nascuntur: valet ad serpentium ictus, & mentha aspersa in potionem, ventris animalia pellit, & serpentes fugat. Olea & oleastrum, nec vermes, nec tineas sentiunt, amaritudinis enim causa non rodunt lignum, ex Theophrasto. Auicenna oleum vermes interficere dixit, & praecipue omphacinum propter suam amaritudinem. Cedrus nec cariem, nec putredinem, aut tineam sentit, fructum enim producit praenimia acerbitate ingustabilem: corpora a corruptionis lae vendicat, vermiculosis auribus instillatur ex aceto, peruncta lendes & pediculos perdit, contra vermes, & tineas subter in aluum fusa praesidio est. Citrium nec vermes, nec tineas sentit. Succus serpentes interficit, vermes in aluo, vestiarijs conditum vermiculorum erosionum noxas prohibet. Cupressi materies nec cariem sentit: foliorum succus rem a vermiculis quibuscumque neque tangi, neque erodi sinit.

SINGVLARES ARBORVM MORBI EISDEM NOSTRIS
medentur. Cap. VIII.

DIXIMVS vniuersales arborum morbos, nunc ad particulares accedamus, in quibus magno Naturae spectaculo admonemur ad eosdem humanos spectare. Cicer radicibus inarescens interit, quum in flore imber falsuginem eluerit, iactura falsuginis velut sphacelismus est ad scabiem, impetiginem, & ad alios falsi humoris morbos valet, ex Dioscoride. Accidit oleum impetigo, & lichen magna ex parte, ex Theophrasto: sudor ligni iuuenis oleae accensi manans illitus, sanat lichenas, turtures, & scabiem. Muscum rubrum, & si oleam Cato infestare tradiderit, multas tamen arbores inuadit, ut etiam lichen. Muscum inueniri in cedro arbore, populo alba, & quercu Dioscorides dixit, Galenus in piceis, & congeneribus plantis, pinu, lari ce, & abiete, ego in fraxinis, & fagis potissimum inueni, & iuniperis. Arbores ergo, quorum cortices eiusmodi morbo dehonestantur, ad lepras, lichenes, & scabiem valere ne mihi dubium esse debet: codria in elephantiasi linctu proficit, scabiemque quadrupedum sanat, ex Dioscoride. Aqua, quae in marcescentium quercuum reperitur cavitatibus, scabiem

scabiem omnem vlcerosam sanat. E pinus, & piceæ ramis dependere canos musci villos diximus, quarum cortices illiti lichenes, & impetigines sanant. Larigna resina alphas abstergit. Fraxini, & iuniperi cinis ex aqua illitus lepras eximit. Nos diligentissimè obseruauimus in quamplurimis arboribus, petrisuè sapissimè muscum, impetigines & lichenes gigni, cum humore labant, apparet foris viriditas quædam, paulatim capeffit incrementum, & sic induit in frondes, vt pyro, ficu, olea, vite, iunipero, & alijs: & lichene ipsa ex arboribus derasa, decocta, illitaq;, impetigines emendauimus: lacteus fici succus lichenes, vitiligines, & psoras expurgat, lachryma vitium illita, lichenes & psoras vino perfricatas sanat, lichen ipsa asperginosis locis adhaerens, impetigini medetur, ex Dioscoride. Pulmonaria, quæ, veluti lichen, arboribus adhaeret: ad pudendorum vlcera, & scabrities corporis valet. Ficus glabrationem patitur: si enim imbres nimij fuere, radix deglubitur, quod vitium aulam appellant: morbus hic radicibus paulò superius, isq; ex humorum nimietate accidere solet: ficus cum atramento sutorio deploratis ferè tiliarum fluxionibus, & cacoeticis vlceribus medetur. Viti morbus peculiaris articulatio, vel germinibus vi tempestatis ablatis, vel cultura imperitia læsis, quarum iniuria in articulis sentitur: enatas in articulis putredines imposita vna passa sanat, & podagris illinitur. Ficus scabiem patitur humore nimio, accidit quum Virgiliarum, exortu acciderint minutiores pluuia, quæ vbi insiderint haerent, & feruent: succus eius lacteus cum polenta lepras, lichenes, & vulgares psoras expurgat. Viti etiam accidit roratio, quum flores rorem excipiunt, humiditate, veluti rorem procreant, & si plus equo inualuerit, alimentum auertit: hac causa acini partim labuntur, partim remanent, vt non attingant debitam magnitudinem: vinum temperatè haustum, concoctionem in quavis corporis parte auget, ad roborandum corpus efficacissimum. Olea clauum patitur, quidam fungum appellant, alij ollam, hoc est Solis exustio: syluestris olea carbunculos, reduuias, & nomas cohibet, & crustas emarginat. Quibusdam arboribus excrementa quædam innascuntur, quæ ad nostri corporis excrementas valent. Agaricum excrementum est laricis arboris, veluti fungus: eius propria facultas expurgare excrementa, quæ spinali medullæ, neruis & musculis adhaerent. Fungus caudicum, vel terræ excrementum est: Plinius excrementibus in carne mederi dixit: nam ea extempore abluunt. Theophrastus quercum multa adferre excrementa suis ramulis dixit. Gignunt & alæ ramorum pilulas, corpore, non pediculo adherentes Ferr & cachrym vrendi vim habentem, & multas gallas, vt dicemus. Dioscorides gallas omphacites tritas excrementas in carne cohibere dixit. Plinius omnia gallarum genera excrementas in corpore tollere dixit, & Auicenna. Eschara, scopulorum excrementum: ad excrementa, valet.

PECULIARES ANIMALIUM MORBOS EISDEM HUMANIS MEDERI. Cap. X.

VNT & peculiares animalium morbi, qui etiam homines inuadunt, his nostris mederi posse ostendemus. Caliginem oculorum caprinum pecus patitur, eamq; optimè curare noscit, quum enim conturbatum oculum, & non probè affectum sentit, cum ad rubi spinam & admouet, & referandum permittit, oculum vt pupugit, pituita statim euocatur, & nulla pupillæ læsione facta, videndi vsum recuperat. Hinc enim homines hoc curationis genus edidicisse existimatur ab Aeliano, Medici παρακέντησι in suffusione vocant eam, quæ acu fit, puncturam: collyrium ex felle caprarum telam oculorum sanat, ex Rhase. Eadem crebro lippirent, nisi quasdam herbas ederent, sic & dorcades: ob id earum simum cera noua Luna circumdatum deuorare iubet Plinius contra hunc morbum. Caprarum oculi glauci sunt, vt videantur cōtinuo glaucomata pati: Dioscorides

fel syluestris capræ contra glaucomata valere dixit. Aliæ quotidianum morbum ingre-
 re dicunt, à quo non prius leuatur, quàm posterioris pedis vngulâ auriculæ sinistra im-
 miserint: vngulam, aut partem eius, aut anulû inde factû, qui habet, eiusdem morbi amuletû
 gestat. Asinus vno maximè morbo laborat, quem malida vocant. Vitium à capite ori-
 tur, facitq; vt pituita multa ruffa effluat, si ad pulmonem descenderit, moritur: asini-
 num lac commendant ad tussim: sanguis, vel pulmo si tritus bibatur, ad anhelitum, &
 tussim, ex Hali Arabe. Asinus alces species est, & ipse comitali morbo laborat: ex eo ad
 comitalem morbum remedia multa: asini cerebrum ex aqua mulsâ, infusatum prius
 in folijs, semuncia per dies potum, ex Plinio, ad id valet, sed non pauciores, quàm tri-
 ginta: sic testes, medulla, vel seuum, vngularum cinis, caro, sanguis & lac, aliæq; eius
 partes. Boues duobus morbis tentantur, struma & podagra, ex Aristotele: bouis vngu-
 læ cinis ex aqua illitus: strumas discutit, ex Plinio, sic fimus illitus cum aceto ex Diosco-
 ride: fimum recens calidum podagram lenit, ex Marcello. Taurorum sanguis fibris re-
 fertior est, ob id celerrimè coit, & densatur ex Aristotele, ob id potu pestifer, ex Gale-
 no: si sanguis eiiciatur, efficacem tradunt bubulû sanguinem modicè & cû aceto sum-
 ptum, nam ex taurino credere temerarium est, inquit Plinius: cornua tauri vsta sangui-
 nem cohibent, ex Galeno. Canes tribus laborant vitijs, rabie, angina, & podagra, ex
 Aristotele, Plinio, & Polluce: Necantur catuli statim in aqua ad sexum eius, qui mo-
 morderint, vt iecur crudum deuoretur ex eis. Aliqui demorsû cane rabido, vt à pau-
 re aquæ tuerentur; vermem è cadauere canino adalligauere: corrigiam caninam ter
 collo circumdatam remedio esse ad anginam, ex Plinio. Canis adeps podagram lenit, ex
 Aesculapio. Scabie infestantur etiâ canes: scabiem curat ante omnes sanguis caninus,
 ex Plinio. Capras nunquam febre carere Archelaus est author, ideoq; fortassis, quod
 anima his, quàm ouibus, ardentior, calidioresq; concubitus, Plinius: capræ stercus ari-
 dum, tritum, cribratum, coclearij mensura ex vini odorati cyathis quatuor ieiuno & lo-
 to exhibe febrienti, ex Galeno libro parabilium. Fimi hirundinum dragmam vnam in
 lactis caprini, vel ouilli, vel passî cyathis tribus aduersus quartanas ante accessiones dat
 Plinius. Plutarchus rerum naturæ haudquaquam imperitus, capram præter cetera ani-
 malia comitali morbo tentari refert, propterea veteres sacerdotes ea vehementer, vt
 morbida abstinuissent, quoniam gustantibus, aut tangentibus modo, aliquid morbi eius
 affriceretur. Cuius causam affert pororum angustiam, quibus obseptis, sæpissimè inclu-
 datur spiritus. Cognouerit autem hoc ipsum quis maximè ex ouibus, & præsertim ca-
 pris, hæ enim frequentissimè corripuntur, quod si caput ipsarum disseueris, reperies
 cerebrum humidum, sudore refertum, & malè olens: vt Hippocrates libro de morbo
 sacro habet. Comitibus dantur carnes caprinæ in rogo hominis tostæ, Plinius & Se-
 xtus. Cerebrum capræ per anulum aureum traiectum, piusquàm lac detur infantibus
 instillant, contra morbos comitiales, ex Plinio. Hircis alarum scætor, ob id dictus hirci-
 nus odor: hirci maturioris cornu rasum, vel exustum cum felle eiusdem miscetur, &
 pondere æquo myrrha adijciatur, deinde alis, demptis prius pilis, assiduè perfricantur,
 ex Marcello. Cerui vermes omnes continent in capite viuos, qui nasci solent sub lingua
 in concauo, circiter vertebrâ, qua ceruici innectitur caput, magnitudine haud mino-
 res ijs vermibus, quos maximos putres canes ædunt. Gigni vniuersi, atq; contigui solent
 numero ad eò circiter viginti, ex Aristotele, & ab eo Plinius. Alij in uolucris intestino-
 rum coaceruari dicunt, & serpentium esu necari, quos spiritu narium è cauernis eliciunt.
 Cornu cerui combustum, cum melle potum, educit lubricum rotundum, ex Galeno li-
 bro de theriaca ad Pisonem, & ab eo Sextus, Marcellus, & Rhases. Elephantes alui fluo-
 re tentantur, nec alia morborum genera sentiunt, ex Aristotele, ex ossibus elephanti
 puluis cum succo plantaginis ad dysenteriam datur, ex Plateario. Equo tres acutissi-
 mi morbi, vesica, ileos, & cardiacus, fit & asthmaticus, & rabiosus. Caseus equinus ven-
 trem reprimit, & torsiones tollit, ex Aesculapio: tussim sanat saliuâ equi triduo pota,
 & equuus

& equum mori tradit Plinius. Equi saluam si biberint phthifici, & qui malè tussunt, sani efficiuntur, Sextus & Marcellus. Leo febrì quartana affligitur: etiam quum sanitate frui videtur, perpetuò, nisi enim hic morbus vim, & impetum eius cohiberet, longè nobis hæc fera perniciosior esset. Philes: adeps leoninus cum rosacea quotidianis febribus medetur, ex Plinio, sed Serenus hemitritæis dicit: sed cor in cibo sumptum quartanis medetur ex Plinio. Lupus tribus morbis laborat, rabie, synanche, & podagra, Albertus ex Aristotele, sed Aristoteles eo loco de canibus tantum scribit, fieri tamen potest, vt iisdem morbis lupus, tanquam syluestris canis tentetur: Ad podagram magnificant lupum viuum incoctum cerati modo, donec ossa tantum restent, ex Plinio: Qui per lupi guttur biberit, certissima salute euadet, Agricola. Pellis lupi si gestetur ab eo, quem canis rabidus momorderit, non incidet in metum aquæ, ex Hali. Oues comitali morbo sæpissimè corripit, Strabo author est, quia humidum eorum cerebrum est; cognouerit autem hoc ipsum maximè, qui ipsum dissecuerit, quia humidum, & malè olens inueniet, ex Hippocrate: ad comitiales sanguis pecudum potus valet, Plinius fel laudat. Suillum genus maximè obnoxium anginæ, & strumæ, ex Plinio: ex Suillo adipe, vel axungia sanantur strumæ, ex eodem, ex felle etiam. Ad equorum anginam suillum sterco propinat Herocles, melle illitum. Viso oculi hebetantur crebro, qua maximè causa fauos expetit, vt conuulneratus ab apibus os, leuet sanguine grauedinem illam: omnium oculorum obscuritatem, incipientemq; suffusionem curat fel visinum cum aquæ duplo, ex Galeni Euporisto. Vulpes æstate morbo, ab ea alopecia nominato, laborat, quod pilorum defluuio constat, vnde captarum pelles non solum inutiles, sed noxiæ esse solent, Actius. Adeps vulpinus alopecias sanat: in alopecia, vbi iam vulnera ad cicatricem venerint, caput vulpeculæ vrito, alcyonium, anchusæq; nigra folia contrita super inunctioni inducito, vt caput pilis contegatur, ex Aegineta. Mustelis morbus accidit, vel ita ex natura habent brachia, vel partes circa cubiti flexuram, siue gibbum tumidiores, & dicta γαδύραρες. Hippocrates libro de articulis, qui paruum, & macilentum (atrophon) brachium habet, & cubitum tumidum, eodem vocabulo vocat: Auicenna ex cinere mustelæ imponit arthriticis doloribus. Crocodilo oculi hebetes, Aelianus: cuius sanguis inunctus visus claritatem donat. Plinius. Accipiter oculorum hebetudinem patitur, ob id hieracio herba discutit eam Plinius: accipiter decoctus in rosaceo, efficacissimè omnium remedium oculorum vitij putatur à Plinio, oculorum hebetudini à Galeno. Accipiter patitur febrim: ergo alis à collo suspensis salutare remedium. Coturnices morbum comitalem patiuntur, & propter eum morbum despiciunt eas, quæ solè animalium sentiunt, præter hominem. ex Plinio, & Solino. Ad comitiales, coturnicum cerebrum, ex vnguento myrteo tritum stanneo vase reponitur, eoq; faciem illinito, & admiraberis medicinæ efficaciam: nam statim æger exurget, ex Galeno. Circius altero pede claudicat: ad podagras, & articulos valet.

PLANTAE SVPER PLANTAS NASCENTES, EAS QVE EXTENUANTES, ad extenuandum valere. Cap. XI.

VNT & alij extrinsecus euenientes morbi, qui plantis ipsis innascuntur, vel irrepunt, alimentiq; rapina exitium, & perniciem afferunt, nam amplexu suo alimoniam auferunt, succumq; extrahunt: vnde extenuant, & strangulant. Vestigandum nobis erit, quid hoc portentoso, mirabilitate pleno Natura demonstrare voluerit, vt in visco, cuscuta, hedera & similibus videtur, quæ non nisi ad extenuandum interna viscera, extrahendumq; pus valere conijciemus. Hedera è geminibus radículas emit inter folia, quibus arboribus adhæret, quasi de industria à Natura exhibitis, succum è trunco exhaurientes. Purulentis auribus medetur, foliaq; in vino

decocta omnium vlcerum generi illinuntur; pediculus vuluæ inditus, partus extrahit lachryma pilos. Viscum impositum lienem absumit, cum auripigmento vngues extrahit. Epithymum bilem extrahit facile & sine molestia, lieniq; medetur. Cassutha infartos lienes extenuat: & biliosos humores extrahit.

PLANTAE, ET ANIMALIA, QVAE CAUDICIS FISSIONEM
& vulnera patiuntur, ad conglutinanda vulnera valent.

Cap. XII.

VNT & violentæ ablationes, extrinsecus aduenientes, quæ arboribus mortem inferunt, eaq; sunt partiû ablationes, & vulnera. Aliquæ enim sunt arbores, quæ si vulnus accipient, intereunt, suæ siccitatis & imbecillitatis causa, vt palma, vulnerato cerebro perit: sunt & arbores, quæ non solum inflictum vulnus, sed partium caudicis exëptionem tolerant, vt quæ humida sint, & perbellè germinent, vt vlmus, platanus, & quæ iuxta aquas viuunt. Sunt quæ vulneratæ meliorescant, vt vitis, ficus, malus, olea, amygdala, harundo, & pyrus, & caudicis fissionè tolerant. Theophrastus docet modû cõficiendi resinã. Vulneratur pinus, & detrahitur tæda, in vulnus iniectum humor copiosior cõfluit, sic in abiete, & picea, vulneratur terebinthus caudice, & ramo. Resiniferæ plã. a omnes ad vulnerû cõglutinationes valent. Vtütur enim chirurgi passim ad vulnera cõsolidanda terebintho. Ex pinu, & picea fit cõglutinatoriû. Terebinthina resina cauis vlceribus inditur, generat carnes, & sanat ossa fracta, & sic de cæteris. Syluestris olea vulnera cõglutinat. Vlmus nõ solum vulnera, sed fracta ossa ferruminat, sic platani cinis, ex Auicenna. Vitis œnanthe, & vinum sanguinolentis vulneribus imponuntur. Ex ficus cinere fit lixiuium, quod conglutinat, purgat, & carne replet, oras committit, non secus atq; emplastra. Punice cythini sanguinolenta glutinant. Mali folia & cortices consolidant, vel succus ex eis expressus, ex Auicenna. Idem de pyro sentiendum. Inciditur & myrrha bis à caudice vsq; ad ramos, ex Plinio: capitis vulnera glutinat, & ossibus nudatis medetur. Balsami frutex vitreis, aut offeis cultellis, sed in solo cortice artificum plaga vulneratur, ex qua suauitatis eximiæ gutta manet: capitis vulneribus conuenit, nihilq; efficacius opobalsamo ad glutinanda citra cicatricem vulnera, & sic de reliquis, nam alia tædet referre, suspicantes iam dictas suffecturas. Animalia etiam, quæ dissecta incisaq; iterû coalesci, & conglutinari possunt, facultatem possident nobis posse vlcera, vulneraq; conglutinare. Si quis fortuito lacertum, seu consultò in caluariam percutiat, & virga medium discindat, huius partium neutra moritur, sed ab altera seorsum vtraq; graditur, & duabus pedibus adreptis viuit, deinde sic coitio vtriusq; cum altera fiat, consensione quadam tacita, & naturali colligatione veluti conseruntur, contexunturq;, atq; ex seperatis duabus partibus, vnus, atq; idem rursus efficitur lacertus, & tamen si loci prius affecti vestigium cicatrix indicat, tamen & vitam pristinam retinet, & ei persimilis est, qui talia nunquã perpeffus sit. Aelianus, & ab eo Philes. Lacertus dissectus iterum coit. Sanguis eius ad rapturam valet infantium, cum insident in eius decoctione. In pisce acu Aristotelis, Natura sagax rimam post podicem dilatat, donec pepererit, quia post partum ita coit, vt coalescere videatur, quanquam fieri possit, vt coalescat, ex Aristotele & Plinio. In Anglia ichthyopolæ lucios cultro dissecat, vt pingues esse empturis ostendant, quos non emptos in viuaria conijciunt, in quibus vulnus coit, & coalescit. Quod Naturæ rerum periri tincis ascribunt, quia ijs lucij se adfricant, vt illarum mucore viscido vulnus illinant, & sic rimæ ora committuntur, vt proprius etiam inspicienti, coaluisse videri possint: hoc ad conglutinanda vulnera conijcimus. Audiuimus lumbricos dissectos iterû coalescere, sic & serpentes, ob id ad vulnera, & incisos valent neruos.

PLANTAS

PLANTAS, ET ANIMALIA QVAE CORTICEM FACILE
abijciunt, ad mundandam hominis cutem valere.

Cap. XIII.

CORTICIS circumalbatio communis arborum mors, aut plurimarum, quum principalis maximè pars sit, adrachne excepta, sed verius subere, cortice enim in orbem detracto iuuatur, quum cæteræ necentur arbores: crassescens enim perstringit, & strangulat. Cerasus etiã delibrari solet, alioquin præscinditur potius, quàm filo eodem detrahi possit, reliquumq; durare, arboremq; tueri valet, nec iactura corticis arbor ipsa emoritur: nam dempta exteriori tunica, eius vice secundo anno tenuior subnascitur, priorisq; damnum refarcit. Inter corticem & lignum titeæ tenues tunicæ, multiplici membrana, è quibus vincula titeæ vocantur, tenuissimum earum philyræ, coronarû lemniscis celebres, cortices pro funibus expetuntur. Viti rimosus cortex, sponteq; ruptur, adrachnæ, vnedoni, & malo cadit. Cortices è fago, abiete, titea & picea in magno sunt vsu agrestium, qui vasa, corbesq; ac patentioris oris quædam messibus, & vindemijs conuehendis factitant, atq; prætexta tuguriorum. Quercus cortex, suberi cõgeneris, ad malefica vlcera, & ad duricias, quas caeocetas vocant, valet. Vitis lachryma, quæ veluti gummi caudicibus coalescit, illita, lepras, psoras, nitro prius perfricato, sanat. Sic etiam lambrusca easdem possidet vires. Resinæ pinus, laricis, & piceæ ad lepras, psoras, & eiusmodi cutaneos morbos valent. Si allio tuniculas demas, nil læseris, nam multiplicibus tunicis tegitur, sic scillis, cæpis, & similibus bulbis, semper his aliquid eximi potest, ex Theophrasto: ad lichenes, lepras, furfures valent cum melle. Frumentacea ferè omnia follicellis constant, granû septentibus glumis & aceribus: tritici furfures acri aceto elixi, calètes illiti, lepras pellunt, & vetustas impetigines sanant. Hordei cataplasma ex acri aceto impositû, lepris medetur, auena eisdè utilis, quibus & hordeû, alica, quæ fit zea decocta in aceto, lepras tollit, & vnguium scabrities extricat. Ostendit etiam prouida Natura quamplurima esse animalia, quæ senectam exuunt, hominem admonendo, vt quam ipsa possident qualitatem, eidem profuturam, scilicet ad cutis decorticacionem, vel in nouationem valere, elephantiasin, lepram, alphos, psoras, impetigines, & squamas. Sed quæ fuerint animalia docet Aristoteles inquiring. Nonnulla ex ijs senectam exuunt (est autem senectus cortex, qui velut operculo inest cuti) vt ex sanguineis ea, quæ cortice molli inrecta sunt, scilicet serpentes, & lacerti. Insecta autem quædam senectam exuunt, silpha, culex, & ea, quorum pennæ vagina continentur, vt scarabei, & omnia quidem, vbi iam factum est, quod gigni debuerit, exuunt. Quædam inter marina senectutem exuunt, vt locustæ, gambari & cancri, serpentes vere & autumno senectam exuunt. Viperarum carnes totum corpus per cutem purgant. Galenus de ijs hæc habet. In Asia homo quidam elephantiasin laborabat, amici constructo illi tugurio, tantum illi cibum ferebant, quantum victui suppeditaret. Accidit vt vipera in vas vino plenum decideret, messores cum id animaduertissent, veriti ne si ipsi bibissent, aliquid mali eueniret, præ misericordia elephantiasinico propinant, rati expedire illi potius mori, quàm in illa miseria viuere, & cum ille bibisset, tuberosum omne illud cutis non aliter, quàm animalium testa excidit, & sanitati restitutus est. Idem etiam in Mysia accidit. Elephantiasin quidam profectus ad balnea, sperans inde commodum, erat illi ancilla, quæ ministrabat, incidit in vrceum vini vipera, & extincta est, ancilla in lucrum id reputas, quod fors euenisset, hero id vini propinat, sed quum ille bibisset, eodem modo sanatus est, quem diximus. Antonius Musa Augusti Cesaris Medicus, quibus insanabilia vlcera erant, viperas edendas dabat, miraq; celeritate persanabat, ex Plinio. Ceruus sentiens se grauatum senectute, spiritu suo è cauernis serpentes extractos, & pedibus concilians, ita enectos vorat, & iuuenescit. Vt aues mutant suas pènas, serpentibus vitur

auceps

auceps, ab Oppiano edoctus. Refert enim, quod serpens quidam ad nidum prorepens ciconiæ, pullos deuorabat, & quum sequentis anni iterum fœturam perdidisset, ciconia tertio anno reuerfa, nouam auem, nec prius uisam secum adduxit, quæ rostrum magnum ensis instar acutum habebat. Cum ciconia longius ad uictum volaret, serpens aggreditur nidum, quæ pluribus ictibus confossa iacuit, sed auis uenenatis dentibus læsa, omnes ei pennæ deflexerunt, unde quando accipitres cito pennas non proijciunt, serpentem natium accipiunt, (ut qui minimum habeat ueneni) cum tritico coquunt, deinde illo gallinam pascunt, & aquam decoctionis ei dant in potum, sic gallinæ carnis pastus accipiter, pennas reijcit, & morbo, si quem patitur, liberabitur, nouisq; penis decoratus, longo tempore sanus erit, & hilaris. Stelliones senectam exuunt, uere & autumno, exutam mox deuorant, præripientes comitali morbo remedia, ex Aristotele, Theophrasto, Aeliano, & Plinio. Hæc accipitri in cibum data, facit, ut citò pennas mutet. Sic etiam lacerti ad eadem ualent. Virides cremati, & carni alicui aspersi mutationes pennarum in accipitre, qui ederit, accelerat. Demetrius Constantinopolitanus libro de cura accipitrum, in cibo ei offert lacertam uiridem minutatim concisam. Antipater dat edendam in Sole siccata, utunturq; ea ad capitis scabritias. Salamandra etiam exuit senectam, ex Aeliano: Quacūq; corporis parte eius salua ceciderit, uel imo pede resperfa, omnis in toto corpore defluit pilus, ex Plinio. Quamobrem Medici quidam ea ad psilothrum utuntur. Nicandri scholiastes intestinis utitur ad euellendos pilos. Dioscorides exenterata in melle ad eundem usum, uel oleo liquefacta. Paulus Aegineta crematæ Salamandræ cinerem tantum ad hos usus adhibet. Martialis mulieri imprecans caluitiem ait.

Hoc salamandra caput, aut sua nouacula nudet.

Dioscorides addi dicit ad medicamēta, quorum vis est exesse lepras, Galenus ab eo eius cinere utitur pro septicis, aut psoricis medicamentis. Scincus eiusdem speciei iudicatur, quod etiam senectutem exuat, ob id etiam ad easdem infirmitates ualere, ut pro elephantiasi Aetius in regione Indorum elephantiasi affectos assidue per sedem eluere, per asinæ urine infusionem hemina mensura calefactæ consueuerunt. Item crocodilum terrestrem accipiunt, eiusq; extremas partes amputant, ac interiora abijciunt, dein fermento obuolutum assant cum ablato fermento, & scabricie eius derasa, carnis ipsius dragmam unum quotidie præbent. Aegineta ad alphas utitur. Testudo senectam non exuit, sed terrenæ testudines apud Indos gignuntur, quæ in altis arationibus terræ non difficile excitantur. Eiusmodi testudinum genus aiunt testam exuere, ex Aeliano. Ut accipiter mutet pennas, Demetrius testudines in cibo præbet, & falconibus malè affectis dat. Aquila longæua est, quia hoc remedio renouatur iuuentus sua, iuxta illud psalmi. Renouabitur, ut aquila iuuentus sua. Micheas Propheta meminit abiectiois pennarū eius, renouatur deponendo senectutem, scilicet mandendo testudinem, ut habetur ex Oppiano. Nec senio, aut ægritudine perit, sed solum fame, in tantum superiore crescente rostri aduncitate, ut aperiri non queat. Sic serpentes renouari dicuntur, quum leberidē quotannis deponunt. Aquilæ pedibus testudines in altum rapiunt, & lapide cōspicato, ad libellam eijciunt super illum, ut frangatur & mandi possit. Plinius. Mos est aquilæ testudines raptas frangere, è sublimi iaciendo, quæ fors interemit Poetam Aeschilum. Sic etiam in mari locustæ, paguri, & cancri crustam annuam deponunt uere, quando angues membranam uernationis, & aliam renasci. Ob id cochlearum testæ lepras purgant, & vitiligines, ex Dioscoride. Et mituli, murices, & cancri cinerem faciunt causticam vim habentem, quo utuntur ad lepras, lentigines & maculas.

PLANTAE QVAE GUMMI, ET RESINAS RESVDANT, AD
gummi, & pus corporum valent., Cap. XIII.

ST & veluti morbus arborum quidam, gummi fluxio, & resinæ, nec vlla similiore via poterat, quàm gummi & resinæ defluxu, gummi & puri & callis nostri corporis mederi, vt in lue gallica, & alijs morbis perspicere licet, & quū id nos ipsi cōijceremus, fauit euentus spei, quod & authorū testimonio comprobabimus. Gummi quod è ceraso defudet aceto dissolutū, gummi, quod nostris membris innascitur, medetur, & quando est appositum dissoluit. Hoc recentioribus Medicis acceptum ferimus, quod non præstantius medicamentum sit adhuc inuentum. Laser gummi est, ex ferula Syriæ nascente exceptum: ad callos, & clauos pedum primò circumrafos valet, vel illitum, ex Dioscoride. Ammoniacum aceto dissolutum callos pedum tollit ex eodem. Idem est opoponacum, & earundem virium. *Tacamacha* Occidentalium gummi est, & ad idem valet. Extrahitur gummi ex guaiaco ligno, aloe, alijsq; chymistico artificio, quod gūmi, ex venerea lue oborto valet, multiplici experimento à nobis cognitū, vt libro huic dicato docebimus. Sed vt gummi in arboribus, sic & calculi in renibus generantur ex materiæ viscida, putrida, indigesta, quæ ex indigestione oritur, calore coagulatur, ad densaturq; . Gummi in arboribus ex nimia putredine oritur, vel indigestione, Solis calore condensatum: valet ad calculos dissoluendos. Quod ex ceraso defudat, ex vino poto calculos expellit, ex Dioscoride, prunorum, amygdalarum, persicorum, abietis, & populi, ex Auicenna. Gummi, quod coalescit in caudicibus vitium, bdellij, laricis, sic & aliarum arborum ex eodem, quod nil obtuit adnotasse. Sic & arborum sanies resina est, quæ per rimas exudat, ex Theophrasto, verè pus imitatur ex vlcerebus fluens, vnde hanc illi etiam mederi argutamur. Terebinthina resina cicatricibus saniem eructantibus prodest, succinum purulenta ex pectore expuente confert, mastiche scabiei pedum, & apostematibus hepatis, larigna ad gonhorream, tabidos, & sinuosa vlcera, pini & piceæ ad purulentas excretiones, thus ad vlcera è capite manantia, myrrha purulentis auribus, & quæ cedro exudat cedria ad scabiem, & pulmonum vlcera.

PLANTAE, QVAE IN ALIAM SPECIEM ABEVNT, AD
eos morbos, qui in alios degenerant, valent.
Cap. XV.

MAXIMO Naturæ portento innuitur nobis, plantas illas in alias congeneres, & in longè distantes abeuntes, aut cœlo repugnante, aut inuidente solo, ijs morbis mederi, qui in alios degenerant, transeuntq;. Demonstrat Theophrastus albā populum in nigrā transire, & triticū in lolium, & triticum, & hordeum syluestre, domita feritate, in domesticū triticum, idem in auenam, & typham, & zeam, & vice versa zea & typha in triticum. Hordeum in auenam mutatur, zea in auenam, siligo in zeam, & hordeum rariùs. Ocimum solibus transit in serpillum, & sisymbrium, & mentha in sisymbrium, & calamintham, & neglectam sampsuchum, in origanum, ex semine brassicæ nasci aiunt rapam, & ex rapi brassicam, ex Varrone. Sunt & morbi pleriq;, qui in alios transeunt. Febres in se inuicem abeunt, scabies in lepram, & lepra in cancrum, vertigo in epilepsiam, morbus gallicus, & podagra in morbos articulares, cœliaca in lienteriam & diarrheam, inflammationes in scirrhus. Triticum tubercula, & furunculos cōcoquit, & aperit, recens panis vetustas impetigines sanat, pollen omnem discutit inflammationem: Plinius magis cæteris vetera vlcera purgare, gangrænas, lichenes, & lepras cum sulphure viuo. Hordei farinæ cremor ex aqua cum pice contra articulorum fluxiones,

nes, & inflammationes mitigat, præsertim podagricas. Linum serpere vlcus non patitur, gangranas sanat ex aqua, articulorum duritias concoquit, cœliacis imponitur ex aceto; vetera vlcera, lichenes & lepras purgat. Ocimum pulmonum inflammationibus auxilio est. Populi nigra folia podagricis doloribus illinuntur: semen comitialibus vtile. Aduertimus etiã alterius noxam alterũ emendare. Ocimum si tritum cooperiatur, scorpionem generat, mansum, Soliq; expositum, vermes efficit. Afri verò si eo die feriatur quispiam à scorpione, in quo ederit ocimum, feruari non posse, quinimmo tradunt alij manipulo ocimi cum cancris decem marinis, vel fluuiatilibus trito, conuenire ad id scorpiones à proximo omnes. Ocimum Chrysippus valdè increpuit; inutile stomacho, vrinae, & oculorum claritati officere: præterea insaniam facere, & lethargos, & icteris vitia, ex Plinio: Serpillum verò aduersus scorpiones valere, decoctis in vino ramis, folijsq;, capitis doloribus, phreneticis, & lethargicis, contra tormina, & vrinae difficultatem, ex aqua bibitur ad icterorum desiderium. Sic de alijs opinandum.

MACULOSAE PLANTAE, ET ANIMALIA CORPORVM
nostrorum maculas abstergunt. Cap. XVI.

DIXIMVS arborum morbos, nũc eos demonstrabimus, quos suis partibus ostendunt plantæ & vniuersales, & primò quomodo corporis maculae, extimam superficiem dehonestantes, abolebimus. Est maxima decorationis pars maculas à corporibus abstergere: vnde maculosi flores, folia, & caules plantarum, & maculosa animalum pelles ad absterendas nostri corporis maculas valent. Rectè quidem, & sine vlla ambage rerum Natura parens corticibus caulium, radicibus, fructibus, alijsũe partibus maculas serpigines, foedasq; cutis lentigines obliterat, & abolet. Dracunculi maioris caulis maculosus, maculis depictus, purpureis tamen euinentibus, ad vitiligines efficaciter illinitur, ex Dioscoride. Nos eius radicibus cõtus, melle, & sapone ceruino optimè maculas è manibus, & toto corpore abstergimus. Minor dracunculus eodem modo variegatus, vitiligines quoq; emaculat. Arum frondes varijs punctulis distinctas habet, easdem possidet dotes. Allium anguinum eodem modo maculosum: crematum vitiligni, lentigini, & sugillationibus valet. Cyclaminus maculosus folijs, in quibus supra, infraq; albicant maculae: vitia cutis in facie emendat oblitus cum melle. Persicariae infra folia pullo, vel sanguineo colore emaculata sunt: Imposita sugillata delèt, & maculas, recentiorum experimento. Chameleoni nigro folia nigra, rubro distincta videntur, impetigines abstergit, vitiligines, & vitia in facie emendat. Ranunculi species, quam syluestre allium appellant, folia habet maculosa, stigmata delet. Testiculi species maculosus folijs: faciem abstergit ex Auicenna. Iris in flore punctos habet, lentigines, & vitia cutis emendat. Lilium rubrum, siue Poetarum Hyacinthus, qui veluti lætiginosus, ferrugineis punctulis, vel lineis interstinctus est. Ouidius.

Flos oritur, formamq; capit, quàm lilia, si non

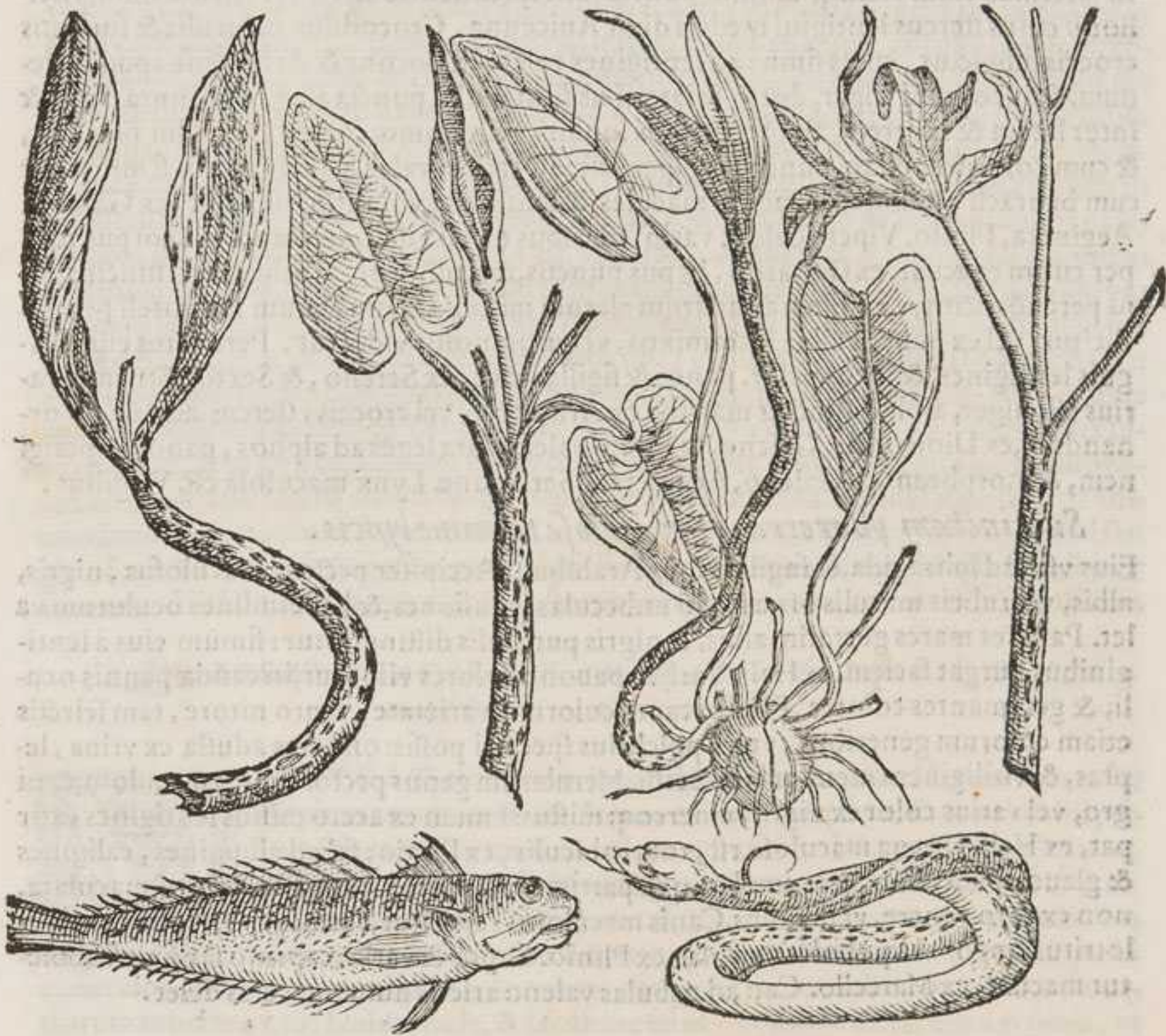
Purpureus colos his, argenteus esset in illis.

Ipse suos gemitus folijs inscribit, & ai, ai,

Flos habet inscriptum, funestaq; litera ducta est.

Lilij species est, & etiam lentigines emendat. In fabarum floribus maculae sunt, & lentigines, vt diximus. Galenus manifestè conspici dixit fabaceam farinam cutis sordes detergere, quod intelligentes mangones, ac mulieres in balneis quotidie his vtuntur: detergit etiam maculas è Sole contractas.

● **BEX** oculis tabella tūm, plantas, tūm animalia maculosa affert, anguinem allium, arum, arisarum, & draconium ostendit, infra scorpium piscem, & viperam, maculas in eorum corticibus contemplator.

Ricini semen versicolor, vitia cutis in facie, naresq; emaculat. Semina sylvestris lupini maculosa sunt: satiui faciem expurgat, & maculas delent: sylvestris ergo operando valentior. Melopepones cortices virides maculosos habent, abstergunt maximè faciē, ex Galeno: contuso semine absterforij vice vtuntur. Betulae arboris cortex versicolor est ex Theophrasto, huius radix terebro perforata, aquam è corpore eijcit, cuius vis maxima ad delendas maculas, & nitorem corpori inducendū. Eadem in animalibus experitur: nam quaecunq; versicoloribus maculis in pellibus interstincta sunt, potestas eadem. Sed aliqua ex genere sunt, vt lynx, panthera, aliqua casu, vt oues, & caprae. Salamandra versicolor est, Dioscorides variam dixit. Nicandri Scholiastes, & Aetius stellioni similem, vel ardeae stellatae, Plinius stellatam, quod cutis interrupta his, veluti oculis, videretur: Galenus lentigines & maculas delere dixit. Stellio stellatus est, sic dictus quod punctos, siue stellas in dorso habeat, vel lentiginosus sit. Ouidius.

,, aptumq; colori
Nomen habet, varijs stellatus corpora guttis.

EE

Eius

Eius stercus ad impetigines, ephelidas, & alphas valet. Sunt & lacerti varijs maculis distincti, ex quo Virgilius.

Absit & picti squalentia terga lacerti.

In lateribus enim vtrinque; aliquot puncta sunt splendentia asterisci: virtute similis stelioni: cuius stercus lentigini mederi dixit Auicenna. Crocodilus orbiculis & squamis croceis subpictus, cuius fimus ad lentigines valet, ex Sorone & Archigene apud Galenum. Scinco color niger, dorso & lateribus sunt multa puncta alba, & minuta, sunt & inter latera & ventrem, alijsque; partibus supinis, reliquumque; corpus, & ipsum nigrum est, & cum coloribus etiam punctis exasperatur: ad eadem valet. Scinci sanguis si misceatur cum baurach, & illinatur faciei, maculas & lentigines minutissime delet, ex Galeno, Aegineta, Plinio. Vipera colore vario, pluribus ornata maculis rotundis, corpus totum per cutim euacuat, ex Odoardo. Lepus punctis, maculisque; nigrioribus interstinctus, ob id percno dictus, ex eisdem aquilarum alarum maculis. Genus vnum Aristoteli percno dicitur, vel ex punctis albis intermixtis, ut lentiginosus videatur. Perunctus eius sanguis lentigines, & fucos pellit, panos & sigilla delet, ex Sereno, & Sexto. Sturnus varius est, niger, albis distinctus maculis, ex Aristotele, vel croceis; stercus ad faciem ornandam, ex Dioscoride, Galeno, & Plinio valet: plura leges ad alphas, panos impetiginem, & morpheam, ex Galeno, Aegineta & Serapione. Lynx maculosa est. Virgilius.

Succinctam pharetra, et maculosa tegmine lyncis.

Eius usus ad sphragida, & sugillata, ex Arabibus. Accipiter pectore maculosus, nigris, albis, vel rubeis maculis ornato: ad nubeculas suffusiones, & hebetudines oculorum valet. Passeres mares guttatim albis, & nigris punctulis distinguntur: fimum eius a lentiginibus purgat faciem, ex Hali. Varij, in pavone colores visuntur, in caudae pennis oculi, & gemmantes colores. Plinius tanta colorum varietate, tanto nitore, tam selectis etiam colorum generibus, ut nil pulchrius spectari possis: ossa eius adusta ex urina, lepras, & vitiligines emendant, ex Sethi. Merularum genus pectore rufo, maculoso, & nigro, vel varius color ex nigro, cinereoque; mistus: fimum ex aceto mistus lentigines extirpat, ex Hali. Hyæna maculosa est, tota orbiculis, ex Plinio: fel ad albugines, caligines & glaucomata. Sunt & animalia, quæ partim maculosa, partim suo colore maculata, non ex toto genere, ut diximus. Canis maculosus reperitur, variusque;: Oesypus cum melle tritus, appositusque; abolet maculas, ex Plinio. Capræ & variæ: caprino sanguine aboletur maculæ, ex Marcello. Cati ad nebulas valent: arietis fimum maculas delet.

MACULOSAE PLANTAE, ET ANIMALIA AD OCULORUM

maculas valent. Cap. XVII.

ACCIDVNT & maculæ in oculis, quas & plantæ, & maculosa animalia obliterant, sunt oculorum maculæ, nubecula, argema, albugo, glaucoma, & alij morbi, nam ut flores variorum colorum, ita & oculi cesi, albescetes, charopi, flauis, nigrique;. Exempla erunt. Dracunculi caulis varijs distinctus maculis, oculorum nubeculas tollit. Idem & minor facit. Arum easdem delet. Cyclamino albicant in fronde maculæ: suffusioni, ac retusæ aciei cum melle oblitus prodest. Testiculo rubent, & nigricant maculæ, easdem delet. Ebenum nigro ligno: inquit Plinius. Non omitteremus propter miraculum scobem eius oculis vnicè mederi, lignoque; ad cotem trito, cum passo caliginem discutit: & ex aqua oculorum albugines sanat. Crocomagma probatur, quod nigra sit, vires habet ad delenda ea, quæ caliginem oculis obuersant. Maculæ, quæ in plantis lactei coloris sunt, ad albugines & argemata valent. Lactuca syluestris resudat lac, oculorum

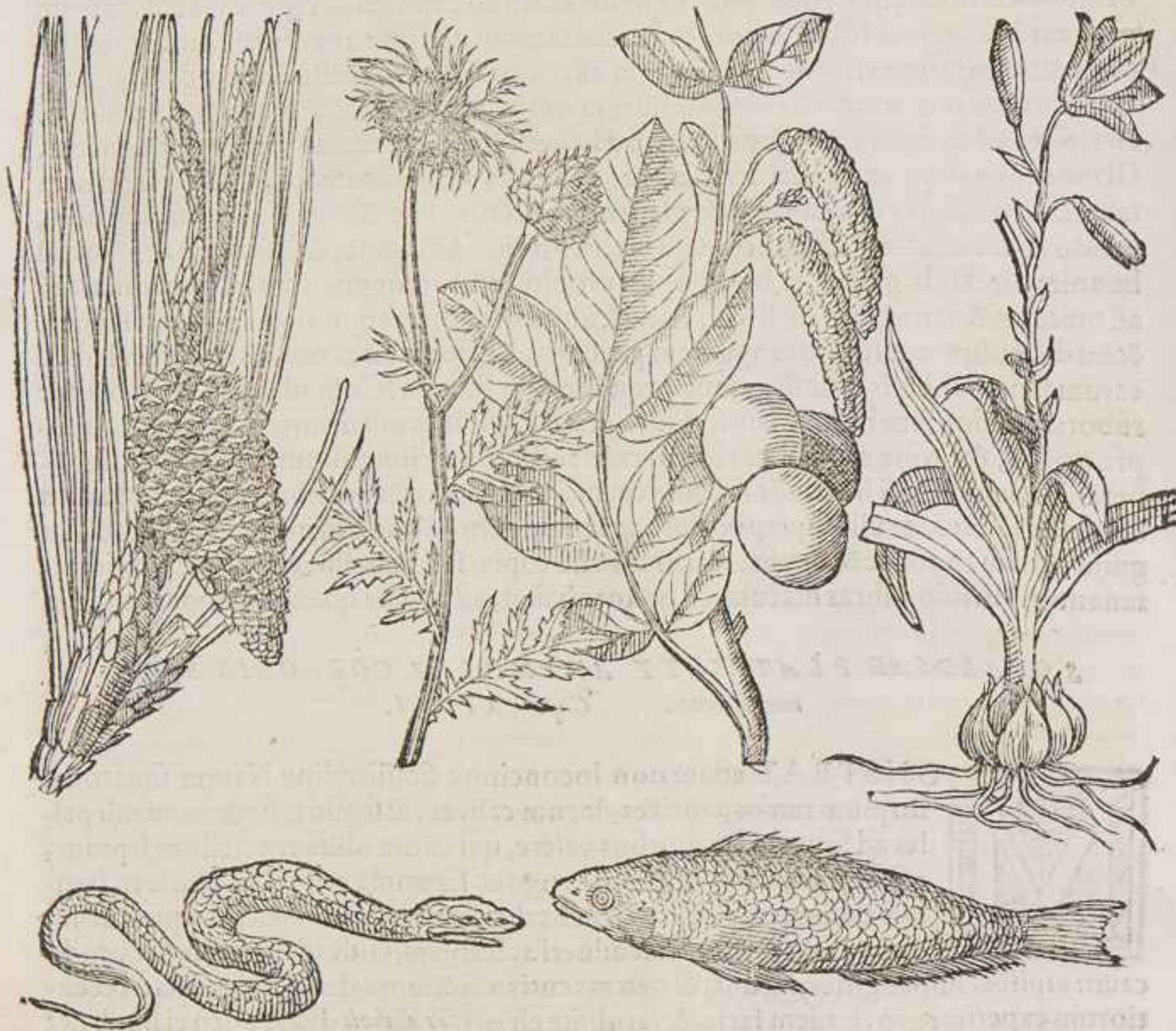
rum argema reprimat, hieraciū omnia oculi vitia. Dracunculus lac emanat, contra albugines effectum habet. Chamæfice hebetudines tollit, lac sanat argema & albuginem, ex Auicenna. Quæ diximus ictericis mederi, etiam ad glaucomata valent, vt citrium, ad oculorū icterū valet, ex eodē. Succedunt his maculosa animalia. Viperæ maculosa pelle: cinis earū albugines tollit, & comestæ claritatem oculis afferunt. Hirundines maculosa, ex albo, nigroq;: visus aciei claritatem afferunt. Aquaticæ testudines, quæ nigris maculis dorsum interstinctū habent: fel illitum omnem oculi caliginem abolet, ex Plinio. Accipiter ad caligines accipitur, stellio ad hebetudines, lacerta ad caligines, ex eodem. Glauca animalia glaucomati auxiliantur. Testudo ad glaucomata. Glauca lacerta in fabuletis habitans, comburitur ad glaucomata. Otis, siue asilo ex noctuarum genere, glaucos oculos habet: ad glaucomata vis, ex Plinio. Albugines & leucomata tollunt alba animalia. Ouis, gallus, & lac albugini propinantur. Sanguis nigrarum gallinarum ad maculas, & lentigines, ex Rhafi. Sunt & animalia, quæ sanguinem in oculis habent, & ad delendum oculorum sanguinem præstant. Turtures circa oculos ruborem habent: earum sanguis oculis suffusis eximiè prodesse dicit Plinius. Columbarum circa oculos rubor: suffusionibus inungi Dioscorides dixit: Palumbi eodem modo. Perdici pars supra oculos, & prona capitis cum initio colli ruffo colore insigniuntur, oculos suffusos liberat. Rana non nisi in oculis sanguinem habet: eruitur ranæ oculus spina, & in panno coccineo ligatus, oculis superponitur, vt sanguinem deleat. Chamæleon non alibi sanguinē, quàm in corde & oculis, nec in his vlla copia, sed paucillū: eius felle suffusiones sanantur. Hirūdo rubras maculas in pectore habet, ad oculos quæritur cruore suffusos.

SQVARSÆ PLATÆ, ET ANIMALIA CORPORIS SQVARSÆ
mas delent. Cap. XVIII.

MONSTRAT etiam non inconcinna similitudine Natura squarosos stirpium ramos, cortices, florum calices, & semina, sic & animalium pelles ad squamosos morbos valere, qui cutim obsident, scilicet lepram, psoram, scabiem, & scabros vngues. Exempla erunt. Scabiosa in summis caulium capitulis florum calices promit, compactili squamarum ordine structos: præstat aduersus scabiem, vnde id nominis sibi vendicauit: alphas, impetigines, næuos, & cæteras cutis affectiones delet, vt constat recentiorum experimento. Eadem facie, & facultate est *morsus diaboli* dicta, adeo ei simili, vt plerunq; pro eisdem accipiantur, flores habet in ventricosiss poculis, squamulis compactis. Scolymi fructus ferunt in coniformam, squamis sibi imbricatim incumbentibus. Plinius lepras, lichenes sanare ex aceto dixit. Sunt & flores chamæleontis squamis etiã compactis, qui vitia cutis in facie, & vitiligines emendant. Sedum folijs prodit squamatim confertis, elephantiasim haustu tollit. Origanum flores promit compactili squamarum serie in spicis: decocti ius psoris iuuare potest. Plantago florem affert spicatum, scilicet in summo cauliculo spicam è floribus sibi in vnum incumbentibus, quasi imbricatim decussantibus: elephantiasim illita prodest. Sunt & arbores quæ flores, quasi vermiculos proferunt, collo squamatim compactili, è ramis propendentes, vt iuglans: cuius oleum scabiem fugat. Pinus, pinaster, picea, larix, & aliæ conos proferunt squamatim compactiles, è quibus resina fluit, quæ lepras, impetigines, & scabros vngues eximit. Cupressus frondes, & conos, ramosq; squamulis loricatos affert, resinam gignit, quæ ad eadem illinitur. Sabina squamosis ramulis, & folijs constat, eadem potest duplicata, quæ cinnamomum, ex Plinio: cinnamomum lentigines, & cutis vitia in facie ex melle illitum detergit. Liliū radices squamosas habet, ex pluribus nucleis compactas, lichenes, lepras, & furfures in facie emendat, & vitiligines emaculat.

PINASTRYM, scabiosam, in glandem, & liliū representamus, quæ conos, capitula, iulos, & radices squamosas, & scabritie insignes explicant. Squamosa præterea animalia, serpentes & pisces, ut ex voto squamas contempleris.

Ad animalia trãseundo. Crocodilus corpus asperum habet, squamis præduris, ostreorum modo obducitur: eius simum ad impetigines, & similes valet, apud Soranum, & Archigenem, ex Galeno. Scinco tota pars supina, pectus, & venter squamarum serie nitet, cuius sanguis lentigines: & crocodilea alphas tollit, & faciem emundat, ex Aegina. Ad id Horatius.

„ colorq;

Stercore fucatus crocodili.

Ovidius de arte amandi præcipiens honesta facie esse, quæ nigra sit, ad Pharium piscem relegat.

Nigrior ad Pharij confuge piscis opem.

Salamandra scabra est, & asperæ cutis in dorso, præsertim propter quædam puncta, & fortasse Nicandro, ob id dicta *παρυονδριος*, quod intercepta cutis, his veluti punctis videatur: pro alphis, & pforicis medicamentis Galenus vitur. Viperæ & serpentes squamosa cute sunt à capite ad caudam: ad elephantiasim valere sæpius ex Galeno retulimus. Elephas

phas squarosa cute, ob id lepra morbus elephantiasis dictus, ob eam, quæ cū elephantia cute similitudinem habet: cuius sanguis illitus elephantiacis corporibus medetur, ex Marcello: ebur ad hunc usum probat Aetius. Si verò squamosis in cibum vtemur, squamosos nos redent, quum in alimentum assumantur. Pisces, omniaq; acida lacti admista & vino profusa, scabiem & lepram conciliant, ex Medicorum scholis.

PERFORATAE PLANTAE, ET FISTULOSAE AD CORPORIS perforationes, siue vulnera, & fistulas valent.

Cap. XVIIII.

COMMOSTRANT plantæ perforatis folijs, siue radicibus, fructibusq; ad perforationes, siue vulnera corporis valere. His vti possunt Chirurghi in vulnerarijs potionibus. Est gentianæ species, quam *gentianellam* Herbarij vocant à paruitate, quòd ferè facultatibus maiori gentianæ respondeat, cuius radix secundum longitudinum tripartito, aut quadripartito fissa est, vnde *cruciatæ* nomen vulgus indidit, quod eam foramina in crucis formam disposita quatuor confodiant: imposita vulneraria est. Hypericonis folia perforata sunt, & perforatæ nomen indepta, quod folia Soli obuersa, innumeris ferè foraminulis, quasi acu traiectis, & nostram aciem, & Solis lucem transmittant, quasi millefora dicta: vsu medico, & chirurgo notissima: folium & semen ad vulneraria balsama nulli secunda, multiplici peritissimorum chirurgorum experimento. Haud disparis vsus ascyrum, quum sit quoq; vulnerum glutinatrix herba, folijs etiam pertufos poros habentibus. Vlmus, vt hypericum, perforata folia habet: Dioscorides ad vulnera glutinanda valere dixit, si cortex fasciæ loco intorqueatur: nam in lori modum inflecti potest: eius etiam decocto fracta ossa solidecunt. Sed fistulosi plantarum caules, & inanes, non solùm ad vulnera, sed ad fistulas valent, nec subtiliori consilio Naturam potuisse aquæductus, cuniculos anfractuose incedentes humani corporis demonstrare, quàm fistulosis & cauis plantarum caulibus. Quamplurimis herbis caulis cauis, & fistulosus, olera ferè omnia frumentacea, & harundinacea concauo culmo fastigiantur, continuoq; foramine hiant. Gentianæ caulis cauis: imposita vulneraria est, & cuniculatim depascentium medela, succus præcipuo effectu ad eadem prodest. Symphitum caule peruio, & vt sonchus inani: vulneribus præstat opem. Elleborum album cauum caulem habet, nigrum si in fistulam collo induratum demissum fuerit, duobus, tribusue diebus callum dimittit. Lupinus cauo intus corpore: quæ theriomata vocantur vlcera in capite manantia, sanat. Tandem nulla res nec magis manifestè, nec magis affabrè demonstrat fistulosis ductibus suis nostri corporis serpentibus vlceribus posse mederi, quàm ligni marcor, siue congeries illa, vel caries, quæ in caudicibus, vel veteribus lignis inspicitur, & reperitur. Hæc inquam farina vlceribus imposita, vel illita, purgat, & ad cicatricem perducit, vel serpentina vlcera cohibet, ex Dioscoride, & alijs: & eò efficacius effectum præstat, si caries illa ex illis lignis sit, quæ similem facultatem habent: vnde *guaiaci* ligni caries præstantissima est, vlcera omnia sanat, etiam illa, quæ cacoeta dicuntur, quæq; ex morbo gallico proueniunt. Sed aliud occurrit ingens exemplum, quo certius hæc nostra methodus comprobetur, quippe Plinius. Vermis, ait, in cariiosis lignis nascentes, sanat vlcera omnia, & nomas, ex oleo illitus. Galenus eas caries laudat, quæ ex vlmo, vel alijs astringentibus lignis eruitur.

IDENTVR etiam stirpes angulosis caulibus, frondibus, aut semini-
bus nobis ostendere infixis vulneribus mederi posse, quippe telo, spi-
culis, alijsq; angulosis, & mucronatis cuspidibus vulnera infigi solēt.
Euenit id quoq; , & possumus naturalibus causis demonstrare. Dixi-
mus nempe secundo libro angulosos caules in stirpibus ex siccitate
euenire, quæ sine morfu deficcāt, & has Galenus ad vulnera glutinā-
da valere dixit. Sic & spinosæ plantæ, quæ vulnera suis aculeis minantur, ostenduntq;
ad idem etiam valent. Pro exemplis aliqua sufficiunt. Sideritis heraclea quadratū cau-
lem edit, cuius folia illita suapte vi vulnera sine inflammationis periculo ferruminat.
Centaurium minus anguloso caule; suo illitu vulnera conglutinat, vetera purgat, & ci-
catrices obducit. Chamædris quadrato caule, Theophrastus eius folia ad rupta, & vul-
nera valere dixit. Scordium quadrato caule, vulnera iungit. Betonica quadrato cau-
le: Antonius Musa Augusti Medicus corporis vulnera tusa, & illita, mira celeritate
perfanabat. Alterum symphitum caulem angulosum mittit: recentia vulnera illitum
conglutinat. Faba quadrato caule, mitigat inflammationes, quas vulnera excitant.
Clymenum caule fabæ: tusa folia vulneribus imposita ad cicatricem producant. Planta
go quædam quadrato caule: sinus conglutinat. Pygnoconon quadrato caule: illitū
cum polenta adacta spicula, & aculeos è corpore extrahit. Sparganium nascitur folijs,
& dorso prominulo, & acuta acie, quæ manum arripientis casum sauciat: deficcant-
tis est facultatis, ex Galeno, quod vulneribus prodesse potest. Iris, ex i s, quæ gladioli
formam habēt, vulnerarijs medicamentis inuncta, sarcotica est. Xyris folia habet in ca-
cumine mucronata: ex corpore spicula extrahit. Gladiolum dicunt, quod gladij spe-
ciem gerat: spicula è corpore tollit. Spinosa plantæ vulneribus propinantur, vt rubus,
tribulus, aquifolium, dipsacus, poterium, aloë, licium, pecten Veneris, & aliæ, vt ali-
bi dicemus.

SPINOSAE, ET ACUTIFOLIAE PLANTAE, IN OPERAN-
do acuta, tenuesq;. Cap. XXI.

NEC sine utilitate demonstrat Natura acutifolia, spinosaq; in operando
acuta, & tenuia esse, nec solum, quæ acutū folium habent, sed quæ cau-
lem, semen & omnia, vel spinulis, & capillaribus foliolis tenuissima.
Naturalis causa esse potest, quod quæ spinosis, acutis folijs, & tenuibus
fuerint, sicca sint qualitatis, quodq; è siccis locis nascantur, vt supe-
rius diximus, & sicca, calidaq; valenter operantur. Syluestria, quia sic-
ciora fortius agunt, & syluestribus angustioribus folijs sui generis vrbanijs. Peucedan-
um capillaceo folio: tenuium partium esse, vt sequentia omnia Galenus dixit, vn-
de validè & celeriter operantur, ob id comitialibus, & lethargicis valet. Sagapenum fe-
rulaceum est: tenuium partium, comitialibus valet, & olfactu vuluæ strangulatus exci-
tat. Euforbium tenuifoliae ferulae species, tenuium partium, & vrentis facultatis, ischia-
dicis prodest, squamas extrahit ossium, sed necesse est linimentis communire corpus,
quo ossa conueltantur: sternutamenta cit, occipiti confricatum veteranos iuuat. Py-
retrum folia fert, vt daucum syluestre, & foeniculum: gustu feruidissimo vrentis faculta-
tis est, & ad dentium dolorem valet. Rosmarinum frugiferum, cui cachryas nomen, fo-
lio foeniculi: incidentis facultatis est. Galbanum cyrenaicae ferulae succus, vrit, vertigino-
sos olfactu suscitatur, nidore serpentes fugat. Melanthion folijs tenuibus, tenuium par-
tium & subtilis essentiae: lepras & lentigines tollit. Achanthium foliolis spinosis, cum
acutis

acutis incisuris, tenuium partium Spina alba folio hispido, & aculeato est, in cacumine echinum spinosum habet, eius semen tenuis essentia est, & calidæ facultatis. Ammi tenuium foliorum, acre & tenuium partium est. Anthemis tenuibus foliolis paruis, & tenuibus partibus constat, calefacit & extenuat. Artemisia tenuifolia Dioscoridis, tenuium est partium. Asplenium acutifolio, oblongoq; , & si non calidum, siccum tamen, & tenuium partium. Gingiber harundinaceo, vel gramineo folio, subtilium partium, sed minus quam piper. Eryngium spinosum siccum in tenui essentia: comitialibus medetur. Iuncus odoratus, à tenuitate non alienus: cit vrinam. Calamus odoratus, harundinaceo, acutifolio, inest ei quædam partium tenuitas. Milium harundineo folio: tenuis essentia. Myrtus tenuifolia, tenuis, calida est. Ferula attenuat, oxyacantha spinosa, tenuium partium, sic resina lentiscina, & picea.

ARBORES, ET ANIMALIA QUAE GLVTINVM OSTENDUNT, ad glutinanda vulnera valere. Cap. XXII.

COMMOSTRAT & maximo hominum commodo Natura glutinum in plantis, radicibus suis, folijs, succisue, quo diuisæ corporis partes possint conglutinari, ferruminari solidariue, tam fortis, quam infra viscera, & ad laxos naturæ hostij hiatus. Quorum exempla erunt. Theophrastus hibisci radicem aquam posse condensari scribit, si tritam inieceris, sub dioq; humorem posueris; tota visco & mucagine prægnat: si carnis concoquas, in vnum aggregare, ac vehementer conglutinare affirmat: vsus ad rupta & vulnera, Hippocrates vulnerarijs medicamentis imposuit, sic Dioscorides & Plinius: consolida maior radices viscosas habet, carnes quoq; si coquantur, cogunt addere: trita & potæ ruptis proficiunt, & recentia vulnera illite conglutinant, radice omnium, quæ nominus, maximè viscida, quæ carni frusta si illi incoquantur, ferruminare, glutinareq; creduntur: folio & radice vulneraria est. Aquifolium flore aquam glaciari Pythagoras dixit, cortice ad glutinum aucupatoriū apto: fracta ossa ferruminat. Huius cortices detrahunt, & facta humi scrobe locis yliginosis maximè obruunt, frondibus arborum inuoluentes, & inibi putrescere patiuntur, quod duodenis diebus euenit, tum maridos eruunt, & tantisper pila tūdunt, dum in viscum lentescant, demum in profuente, vt obhærentes corticum reliquiæ, sordescq; fluitent, proluunt. Visco nil glutinosius, pennis maximè voluerum tactu ligandi. Colliguntur acini virides messium tempore, siccantur, & aridi tunduntur, conditi in aqua putrescunt duodenis diebus, in profuente rursus malleo tusi, corticibus amissis interiore carne lentescunt; quidam galbanum adiiciunt, pari pondere singulorum, eoq; modo ad vulnera petuntur. Chamæleo albus ixiæ aliquibus vocatur, quod viscum circa radices eius inueniatur. Plinius viscum gignere sub alis foliorū dixit, sub Canis ortu: fert viscum vulneribus utilissimum. Sarcocolla lachryma est arboris in Perside nascentis, pollini thuri similis, à conglutinandis vulneribus nomen inditum. Ex corticibus radicum vlmis optimum glutinum paramus ad vasa vinaria, quæ restagnant, fracta ferruminat. Aloe folium pingue, crassum, glutinosumq; habet: ad iungenda vulnera sanè quam utile. Myrrha glutinosa est: vulneribus capitis inspersa, glutini vicem exhibet, & fractas aures iungit. Sunt & resinosa plantæ, quæ glutinum ostendunt, ob id ad ferruminanda vulnera eorum præcipuus vsus. Pinus cruenta glutinat vulnera. Cedria vlcera, quæ oues exceperunt ex tonsura, ad cicatricem producit. Gummi, quod vocant elemi, vulnerarijs medicamentis præcipuè vtitur. Gummi oleæ ethiopicæ ad vlcera valet. Lentiscus resinosus est, ad fracta ossa valet. Sunt & herbarum folia, quæ glutinum ostendunt. Glycyrrhiza glutinosa fert folia, & gummosa: illitus succus utilissimus vulneribus. Laudanum folium habet verno tempore pingue resudans, quo vescente capræ, pinguedinem conspicuam barbibus carpunt, & suo

& suo lentore villosis cruribus adhaerentem reponunt: easdes, quas cisthus, vires possidet, ex Dioscoride: cisthi folia vulnera consolidant, ex Galeno. Hypericum semen resinofum, odorem, & lentorem habet, ascyrum fructu resinoso, & androsamum: diximus ad vulnera valere. Animalia sunt, quæ circa colla pellem habent, ex quo optimum conficiunt glutinum, alij taurocollam vocant, alij xilocollam, quod ex bubalis corijs conficiatur. Plinius ex taurorum auribus, & genitalibus fieri dicit. Inest etiam corijs omnibus mucosus lentor, alijs minor, alijs copiosior, vt in bubus, ex quo fit glutinum: vulneribus prodest melle, aut resina. *ix. buccina*, vel piscium gluten fit ex ventre cetacei piscis: vtilie emplastris capitis. Tincæ muco obducuntur, his lucios vulneratos se adfricare scribunt, vt muco illo vulnera conglutinentur. Purpurarum salina admodum lenta, ob id sumitur ad recentia vulnera glutinanda.

STIRPIVM TVMENTES PARTES, ET TVMIDA ANIMALIA nostri corporis partibus tumentibus prodesse. Cap. XXIII.

IN visceribus terræ, & stirpium partibus humores in se colloqui solent, & collectiones globosas quasdam, abscessusq; fungosos excitare, quemadmodum in corporibus calor & sanguis sæpe strumosa & glandulosa tubercula creant. Nobis hæc Natura demonstrat ad tubercula valere, sic & animalia, quæ non nisi tumidam quandam speciem ostendunt. Sunt quercuum glandes, glandibus illis similes, quæ in peste, & alijs pestis temporibus varijs hominum corporis partibus eueniunt, vt collo, alis, fœmoribus, & eiusmodi locis, caro glandulosa in sue vocata: quibus occurri facillè potest stillantia aqua ex nouellis quercuum folijs extracta, & inde venenatis quoq; febribus opitulatur. Dioscorides ad duritias quoq; prodesse scribit, quas cacoetes vocant. Syluestris cucumeris fructus glandulis adsimiles scribit Dioscorides; & tubercula rumpi, & tumores ex eis, Mesues induratos abscessus, & strumas delere. Lenticulæ in pestilentibus febribus corporibus nostris veniunt, quæ lenticularum effigiem propriè mentiuntur, & vulgus lenticulas vocat, quibus nulla re vtilius occurritur, quàm lenticularum decocto. Aristoteles suam grandinem concipere dixit, & hinc verbum *χαρακῆν* factum, idest grandine laborare, reperiuntur in carne suis grandinosæ grana rotunda, grandini similia, vel lenti, & eiusdè similitudinis: aduersus hunc morbum non nihil admiscet lentis in eorum colluuiem. Boa appellatur morbus papularum, quum rubent corpora: sambuci ramo verberantur, ex Plinio, qui grana eiusdè similitudinis affert. Brassicæ caulis circa radicem tumet maximè; præcipuè tumoribus confert. Bulbi omnes tumentes sunt, ex Dioscoridis præcepto tumoribus conueniunt. Cæpa tubercula rumpit. Testiculi tumores discutiunt. Allium tumores sanat, ex Plinio. Ephemerum bulbosæ radice; discessus, tumores & tubercula delet. Hemerocallis radix ex collectis bulbulis constat; ad oculorum collectiones valet. Dracunculus valet ad perniones. Nascitur & in oculis tuberculus, quem hordeolum Latini vocant, quod longitudine & latitudine hordei grani similitudinem gerit, vulgus *orgiolum* vocat: mulieres pungentes illum hordei grano, discutiunt. Eueniunt oculis tubercula, consimilia vnioni, quæ etiã vulgus ab eorum similitudine *perlas* vocat: vnionis puluis oculis iniectus, diluit, & claram aciem restituit, quod frequentè experimento nobis patuit. Gladiolus radice geniculata constat, paruorum bulborum modo, super alium insidente, inferior gracilis, superior vegetior: strumis medetur, in numeris periculis factis. Ficus strumæ modo tumet; valet ad easdem, ex Plinio. *Scrophularia* nuncupata, radicem habet tuberculis asperam, & pillofis capitulis donatam, strumoso subtus porrecto cespite: vulceribus strumosis, cauernosis, carcinomati, aut depascentibus syderatis satis opportuna: tuberculis ab humore frigido glaciatis emolliendo opitulatur.

SONCHI speciem, chelidonium minus, & scrophulariam attulimus, quarum radicum innumeri ferè globuli inam partem ambiunt, ad tubercula strumarum, & hemorrhoidum ostendenda.

EST & *scrophularia* minor dicta, herbula folijs hederæ, cuius radices quodam callo pendentes paruas, complures, vt grana tritici in acerui modum collectas, quarum tres, vel quatuor in longius protenduntur: hac recentiores in eximendis strumis, ficibus, & mariscis, magna vi, & experimento vtuntur. Cyclaminus rotunda radice, strumosis cōpacta tuberculis. Mesues strumis mederi dixit. Dracunculus radices strumosas habet, illita folia resoluunt strumas. Mandragora eodem modo strumas & tubercula discutit. Iridis radix, velut strumosa: delet strumas. Eryngij species strumosa est radice: tubercula discutit, & decocto sanat strumas, sic & vitis nigra. Ari species altera, è cuius medijs radicibus diffudentibus numerosis tenuibus bulbulis, & globulis fibris dependentibus: commodè illinitur tonsillis & hemorrhoidibus. Ad eosdem & arum minus. Chelidonium minus contra mariscas. Oenantes, siue filipendula compar multiplici experimento: quod sola suspensione discutit hemorrhoidas. Sonchi species quædam globulos habet, ad collectiones valere scribunt. Rapum appensum, inguini medetur, ex Simone Sethi. In vlmo folliculi quidam innascuntur aquæ pleni: ad enterocœla valent. Nascuntur in podice veluti fructus mori, cruenti, molles, & in scroto, qui ab alijs Medicis dilaniati, combusti, & detruncati repullularunt. Nos autem ex fructuum mori, trondiumq; puluere sanitati restituimus.

FF fecenti.

scentibus, ex Dioscoride, & Plinio. Fungos in ano nascentes fungus delet, ex Plinio. Verrucas delēt heliotropij minoris semina, achroordonas vocatas gręcę. Cicer in verrucarū formicantium, pensiliumq; genere prima Luna singulis granis, singulas tągunt, eaq; grana linteolo deligata abijci post se pręcipiunt, ita decidere eas arbitrantur, ex Plinio: cicer enim verrucę specimen refert. Thymum verrucas thymi colorem habentes, pensilesq; tollit. Ad animalia transeuntes. Solent bubus fastidia cibo afferre venosa incrementa linguę, quę ranas veterinarij vocant, Columella nona die necare dixit, nisi curentur, tumorem in lingua cum inflammatione pręcipuę partis, batrachion Gręci vocant: curatur cusvide lignea, quę rana rubeta transfixa sit, melius verò si in eadem aruerit. Ad tumores omnes calidos valet aqua ex ranis, ex Russio. Solent ex venenosa materia oboriri abscessus pestilentiales, qui conueniunt cum pestilentiali tuberculo, plerunq; sub lingua nascente, cuius etiam meminit Plinius. Sunt ex recentioribus, qui rubetam aridam buboni pestilentiali imposuerint, venenum mirę extrahi docentes. Alij ranam viuam eidem imponunt, & si interit, aliam supponunt, idq; toties repetunt donec superstes vna remaneat, felici remedio. Cancris tumet corpus, perniunculos, & carcinomata cum decoctio melle lenit. Tumida testudo tumidum hydropicorum ventrem refert, hydropicis testudo medetur, pedibus, capite, cauda, & intestinis exemptis, reliqua carne ita condita, vt citra fastidiū sumi possit, ex Plinio, facilē impingat equos, & eis magna, sed falsa pinguedo accedit, ex Alberto. Sunt & animalia, quę galericulis, & cristis, tuberosisq; eminentijs, tuberculis mederi posse ostendunt. Picus martius cirros in capite gerit: ad eminentias intrinsecas & extrinsecas ani picus martius torrefactus in sale applicatur, ex Aetio. Gallina cristato capite est: albugine oui ad curationē sedis vtitur Plinius, infantibus quidem etiam, si quid ibi procidat. Columbę etiam galericulum in capite habent. Celsus de condilomate tuberculo, dicit rectē ouis tuberculū foueri, sed desiderare ante homo in aqua debet, in quo verbenę sint decoctę.

PLANTAE, QUAE FLAMMEO SVNT FLORE, AD INFLAMMATIONES VALENT. Cap. XXIIII.

SVNT quędam plantę, quę flammeo flore sunt, ignemq; suo colore referunt, ego ad sacros ignes, & inflammationes valere conijcerem, & si ad naturales causas referre possim ex ijs, quę de coloribus naturaliter retuli, placet ad similitudinem referre. Exempla, quę suppetūt, hęc erunt. Rosa flammeo colore rutilat, ad inflammationes valet. Crocum ad easdem, & ad sacros ignes vergentes. Malum sacris ignibus, & ambustis auxiliatur. Papauer erraticum ad oculorum inflammationes, ex Galeno, & sacros ignes. Anemone ei per omnia similis: ad oculorum inflammationes valet. Argemone colore minus saturato, inflammationes cōpescit. Anagallis, quę flore rubro, malum punicum flore phoeniceo refert, ad idem valet, ex Auicenna. Anchusę radices ad ambusta, & sacros ignes. Lycopsis eadem radice & facultate. Cisthus flore rosaceo: etiam ambustis opitulatur. Polygonum alterum flore puniceo sacro igni fert opem. Amygdala inflammationibus, beta rubra igni sacro: ambustisq;. Hedera rubro corymbo; ambustis medetur, rubus sacris ignibus, fragra iocinoris inflammationibus, mori fructus, vua rubra ad lienis inflammationes, sic & rhabarbarum. Tãdem carbuncolorum genus rubrum, quo consulares absortos nouit Plinius, querneus carbo tritus cum melle sanat, ad eò in rebus damnatis, quoq; etiam nullis, sunt aliqua remedia. Ligna quę simul attrita ignē excitant, admonent nos ad eadem valere. Theophrastus commemorat arbores, quibus antiquitus fieri ignaria solebant, hederam, laurum, & tileam, Mnestor & morum addit. Ad ignem excipiendū aptissima ficus, oleaq;. Fomites tametsi ex multis fieri possunt, optimi ex nuce, ex Mnestoris sententia: fomites ex

tes ex attagena vocata, ex qua conceptaculum, terebrum ex lauro faciunt, non enim ex eisdem quod agat, quodq; patiat, ex rhamno, & ilice. Hedera & morus, vt diximus, & laurus, & ilicis glandes inflammationes leniunt, olea & rhamnus ignem sacrum. Ficus tonfillarum, ex Plinio, & iuglans mammarum inflammationibus valent. Sunt & herbæ, quibus pro ellychnijs veteres vtebantur, (ne quid omittatur, in quo Naturæ signum aliquod reluceat) quæ villosa afferunt folia, & oleo delinita, accensam seruant flammam. Possumus & ad naturales causas referre. Diximus in humana Physiognomonia villosos homines, calidos esse, & villosas plantas calidas, siccasq;. Sunt tamen qui villos in folijs ex humiditate prouenire dicant: nam alimentum parti supinæ per pronam deferri existimant, quia madida semper, lanuginosaq; est, sed eos non rectè existimasse dicit Theophrastus, nec id absq; propria natura euenire. Alimentum per venas & nervos equè ambabus defertur partibus, ex altera enim ad alteram deferri nulla ratio est, quum meatus non habeat, neq; ima, quæ subeat. Ego potius ad cœlestem imbrem, & rorem suscipiendum dicerem, vt siccitas: vel feruor plantæ humectetur, quo se possit sustentari. Theophrastus quercum quandam pilulam ferre dixit, comam gerentem lanaceam, mollem, qua in lucernarum luminibus vterentur, flagrat enim probe, vt galla nigra: Plinius ambusta sanare dixit. Verbasci genera tomentosa: inter ea duæ sunt herbæ phlomidæ dictæ, ellychnijs aptæ: ad oculorum inflammationes valent. Althea lanuginosa: ad vuluæ, & sedis inflammationes præstat, sic pulegium, dictamnium, & vrtica vrida lanugine donata, ad easdem valet. Chrysocome, seu stachis citrina mollicello vellere incana, pulmonum inflammationes sedat.

VINOSI NITIDI COLORES EBRIETATES SEDANT, ET
qui caput temulentia oppleant. Cap. XXV.

RIVS quàm à coloribus discedamus, dicamus & illos plantarum colores, qui faciei inflammationes ex ebrietate referunt, & ad vini temulentiam sedandam valent, & si morbos diximus, qui totum corpus occupabant, nunc eos, qui partes, & à capite occurrit vultus, quæ vini rubor occupat. Arbuti fructus crocato rubore infectus, vulgò *imbriagola* dictus, quod facie ebriosos repræsentet: esus capiti noxius est, ex Galeni testimonio. Sunt & purpurei hilares plantarum colores, qui vini colorem demonstrant, vt qui propriè amethystinum colorem referant, non secus ac amethystus crapulam sedat, arcetq; ebrietatem, dum sese igitur homines largiùs inuitant, ne fortè longiùs proueantur, vt nec pes, nec manus satis officio fungantur, adhibere debent quædam ebrietatem prohibentia, quæ amethysta dicuntur. Amethystinus color est, qui ad vini colorem accedit, prius quàm eum degustet, in violam desinit, fulgorq; quidam in eo purpuræ, non ex toto igneus, sed in vini colorem deficiens, velut ex carbunculo refulgens quidam in purpura leniter roseus nitor. Inoleuit mos antiquis, vt post cœnam circumferrentur conuiuis corollæ, quæ struebantur ex versicolore florum commistis, nõ quod ijs illecebris visus, olfactusq; capiatur, vtpote quum flores miros essent odores, inenarrabilemque colorum varietatem repræsentent, sed sapientum curiosa solertia sciens in rerum natura antipathiam, nihilq; esse sine pari, flores capiti circumponendo, cum hausti liberius meri vapor arcem sensum obsederit, mitis aura florum naribus hausta succurrat, caputq; ab ebrietate propugnaculi vice tutatur: nam si calida præditi sunt natura, spiracula, quibus vinosus euadat vapor, laxat, si verò frigidis floribus, violis, rosisque fertæ struantur, craniũ refrigerant nimio plus vino iam calens, noxiosq; halitus repellunt, quippe & sua vi astringunt, & odore capitis grauitatem corrigant. Quod ad compotantium commoditates inuentæ sint corollæ, nemo est qui nesciat. Ouidius.

*Ebrius incinctis phylira conuiuia capillis
Saltat, & imprudens utitur arte meri.*

Sed florum exempla adducamus, quibus data est ebrietatem propulsandi proprietas. Viola sua fulgenti purpura vini colorem ostentat, sua dote crapulam, & capitis grauedines, impositis corollis, olfactuè discutit, ex Plinio. Rosa etiam purpuræ colore rutilat, roseum vini colorem repræsentans, cuius vsus in corollis nimius, vt rosalia dicerēt veteres.

*Pinguescat nimio madidus mihi canus amomo,
Lassenturq; rosis tempora sutilibus.*

Hedera purpureis corymbis vinum æmulantibus, suis acinis præscriptis, à crapula tutos præstat. Tertulliano authore, caput ab heluco, hoc est pridiani cibi oscitantia, & semi somno defendat. Liber vini repertor, quum medicamentum suauissimum simul, & vehementissimum adinuenisset, fertur hederam suis viribus huic repugnantem in honorem, ac prætium adduxisse, eaq; coronari bacchantes edocuisse, quo minus vini noxam sentirent: hedera sua vi frigorifica temulentiam restingente. Non ab re demiratur Ammonius apud Plutarchum in Symposiacis hunc fruticem in corollis torqueri, quum suo frigore merum restinguere credatur. Ex hedera etiam poculum, cyssibium dictum in conuiuijs duplici ratione circumferebatur, & quod, vt diximus, vini temulentiam arceret, & quod cauponum fraudes, qui vinum aqua miscerent, eo vase deprehenderentur. Iridis flos peramœno purpuræ colore nitet, non solum vinolentiam discutit, sed dum estur, vt Africanus scribit, os vinum non obolet, quamuis copiosius haustum fuerit. Brassica, quæ plus cæteris rubescit, expugnandæ ebrietati accommodatissima est, si ex illius cauliculis succus expressus deglutiat. Amygdala purpureo flore est, viniq; colorem imitatur: tribus, vel quatuor amygdalis amaris præsumptis, vini noxa aufertur, ex Plinio. Narrat Plutarchus Chæroneus apud Drusum Tiberi, Cæsaris filium quendam Medicum commessari solitum fuisse, qui omnes bibendi certamine prouocaret, neminiq; cedebat in vini potu, is tandem depræhensus est, antequam biberet, quina, senaue commesse amara amygdala, quo minus temulentia tentaretur, qui verò ea deuorare vetuissent, ne pauxillum quidem eiusmodi potu resistebat, quod idem Athenæus retulit secundo Diphnosophistarum volumine, sic de cerafo, persico, & cornu, putandum. Cœruleum eryngium Apuliæ nitidissimo purpuræ colore vidimus: præsumptum crapulam arceret. Myrthi bacca purpuræ sunt, & vinosæ: genus vnum inter cætera præsumptum, vinum, & crapulam arceret, quod feruefactum aliquantum, eius semine exprimitur, alias enim acorem contraheret. Granati vinum verè vinum imitatur, ebrietati confert ex Auicenna. Crocum qui prius biberint, crapulam non sentiunt, ebrietati resistit: coronæ quoq; ex eo mulcent ebrietatem, ex Plinio. Santalum rubrum vini colorem imitatur, immò scamnidici, qui vinum mentiuntur, ex illius rasura conficiunt, Auicenna crapulæ conuenire dixit. Non omittendum marinam vuam, quæ colorem, & vuæ similitudinem satis perbellè mentitur, & botryones, in vino putrefacta, vini tedium affert ijs, qui inscij biberint, ex Plinio. Amethyfti herbæ folium meracioris vini colorem æmulatur, hanc contra ebrietatem pollere aiunt. Plutarchus Symposiacorum tertio demonstrat baccharem somnos allicere, & ad placidam quietem potos perducere, causariq; leuem auram, blandumq; odoris effluuium, quo in temulentorū corporibus inæqualitates obortæ dissipentur, conciliataq; tranquillitate, crapula retundatur, excoquiturq; cuius flos in purpura candicat.

ANIMALIA, QUAE NOCTV VIDENT, AD NYCTALOPIAM
valere. Cap. XXVI.

VMMA Dei bonitas ostendit nobis animalia, quæ noctu vident, ad lusciosos, & nyctalopas valere. Celsus Medicinæ tertio, de imbecillitate oculorum tradens, dicit, qui interdium optimè, noctu nil cernunt, quod in fœminis benè respondentibus menstruis non euenit, eos, qui eiusmodi morbo patiuntur, à Græcis nyctalopas vocari, à Latinis lusciosos. Nos animalia, quæ interdium ferè nihil, noctu clarissimè cernunt, ad lusciosos valere pronuntiamus: nam virtutem, & qualitatem eorum nobis communicantia, faciunt, vt noctu videamus. Sed quæ animalia sint, quæ interdium parùm, noctu satis cernant, cognoscamus. Scitote animalia, quæ cæca nascuntur, noctu vident, & quæ cæcis oculis nascuntur, ea sunt, quæ acutis vnguibus sunt. Sola inter quadrupedes aduncis vnguibus catulos videntes parit læna, ex Democrito, quia imperfecti nascuntur, quod vterum matris vnguibus lacerent. Ex hoc falsam Philolophorum coniecturam pronuncio: nam si cæcos pareret animal filios, imperfectos æderet, sed in Natura nil, nisi perfectissimum nascitur, sed cæcos hos partus ostendit nobis Natura, ea animalia ad nyctalopas valere. Capras non minus noctu cernere, quàm interdium tradit Plinius, immò oculi eorum in tenebris splendent, lucemq; iaculantur: ideo si caprinum iecur comedant, restitui vespertinam aciem his, qui nyctalopas vocant. Dioscorides & Galenus caprini iecoris inassati sanies decidens inuncta, lusciosis prodest, & dum coquitur, apertos oculos habeant, & eos vaporari iis præcipiunt, prodest & in cibo tostum. Celsus ait. Laborantes inungi oportet sanguine iocinoris, maximè hircini, sin minus caprini, vbi adassum coquitur, excepto, atq; edi quoq; ipsum ieiuno debet. Eiusdem generis, oues sunt, noctuq; vident, ob id ouium iecur nyctalopas sanat. Decocto quoq; eius oculos abluere suadent, ex Plinio: efficacius quidem fuluæ ouis. Ouis candida etiam iecur discoctum cum aqua madefactum, contritumq; & superpositum nyctalopas curat, ex Marcello: nam qui candidos oculos habent noctu melius vident, ob id candida dixit Marcellus, non tuluæ, vt Plinius. Lupus nascitur cæcus: noctu videt, & vagatur. Oculi lupini splendent, lucemq; iaculantur, Plinius, & Oppianus. Acerrimi, & acutissimi visus, vt nocte intempesta, vel Luna ipsa silente lucis visura fruitur, hinc *λυκόφως* crepusculum appellatur, quum lucem iis solis Naturæ munere perceptum habeat. Lupino adipe fricare oculos contra lippitudinem prodest, ex Plinio. Lupi excrementis circumlini suffusos prodest, cinere eorum cum attico melle inungi. Oppianus & Sextus. Oculus lupi dexter, si hominis dexter laborat, sinister, si sinister, glaucomata extenuat, & tollit signa, Sextus. Hyæna ex lupi genere, cum eo multa communia habes, grassatur noctu, noctuq; insidias tendit, quum acrius tunc cernat, interdium hallucinetur, ex Oppiano. Causam tradit Aphrodiseus cur hyæna noctu videat, interdium ferè nihil: glaucomata iocinoris recentis assari sanies, cum dispumato melle inuncta, sanari dicit Dioscorides. Hyænae fel aciem oculorum exacuit, & caligines discutit, claritatem excitati melius inueterato medicamento, eiusdem sanari argemas, & subruentias excrescentias in oculis. Mus cæcos filios parit, noctu furatur, interdium latitat: murium capitum, caudarumq; cinere ex melle inuncto, claritatem visui restitui dicunt, multumq; magis gliris, aut muris syluestris cinere, ex Plinio: nam & glires cæcos pariunt filios. Vrsus cæcos parit catulos, noctuq; vagatur. Horatius.

,, vespertinusq; circummagier vrsus ouile.

Obscuritatem oculorum fel inunctum cum hyænae, & diu exagitatum eximit, ex Marcello. Vulpes cæcos parit filios, noctuq; vagatur: vulpinam linguam habentes in armilla, lippituros negat Plinius: albuginis detergendæ efficacius remedium, si viuam capies, eiusq; linguam

linguam præcides, ipsamq; viam dimittes, linguam arefactam phœnicio ligabis, & collo suspendes, ex Marcello. Noctua inter aues vncungues & carniuoras non parit cæcos, propterea eius oculis insita vis, quæ tenebras penetret, & Luna etiam silente videt: noctua dicta, quòd noctu videat. Varinus & Eustrathius ob nimis ficcū & tenuē oculi humorem, interdum obcæcari, in tenebris visu valere dicunt. Noctue maris cerebrū in collyrio adhibitum, aufert prauitatem videndi de nocte, ex Rhase. Vlula eiusdem speciei: vlulæ fel prædicatur ad albugines, suffusiones & caligines: & adeps ad claritatem, ex Plinio. Vespertilio nomen à vespere habet, qua videt. Ouidius.

*Tectaq; non sylvas celebrant, noctemq; perosa,
Nocte volant, seroq; tenent à vespere nomen.*

Cinis vespertilionis acuit visum, ex Auicenna, & cum melle medetur suffusioni. Bubo hebes, vt ceteræ nocturnæ aues, deserta colit, dira & inaccessa, noctis monstrum: bubo nis oculorum cinis collyrio oculis claritatem facere promittit Plinius. Cato cæcos parit filios, oculi in tenebris effulgent, radiantq;, & tam acutè cernunt, vt in cauernis etiam tenebrosis, tanquam in luce, omne conspiciant: oculorum vitia sanat, restituitq; visum etiam post anni cæcitatē. Capite cati nigri in olla vsto, eiusq; cinere per canalē pennæ in oculos sufflato: remedio ad Hippocratem relato. Hirundo cæcos parit filios ex omnibus, quibus numerosus partus, ex Plinio, noctu vigilat, & dimidium somnum perficit, ex Aeliano: obtalmiam sanat, & oculorum vitia eius cerebrum ex Plinio, & Galeno. Auium nonnullæ imperfectos, & cæcos pariunt filios, scilicet quæ parua corpore, multos filios progenerant, vt pici; esus assiduus suorum pullorum, visum auget ex Plinio, sic vt nyctalopiæ medeatur, spiritus reparat visuos, & obscuritatē tollit, ex Gordonio & alijs. Castor noctu progreditur è latibulo: castoreum claritati oculorum plurimum valet cum melle actico inunctum, ex Plinio. Ranæ noctu vagantur, mares cantu fœminas ad coitum inuitant, quos vbi allexere, noctu in continuum expectant coire, quippe in aquis non possunt, & noctu cum magna securitate complexibus indulgent, cum interdum ob metum non volunt, ex Plutarcho. Flagrant tantisper oculi lucernæ modo: echinum comburi cum viperinis pellibus, ranisq; & cinere aspergi potioni iubent Magi Pliniani claritatem visus promittentes. Cancris noctu vagantur, marinæ testudines etiam noctu egrediuntur, quum in aqua nunquam dormiant, oculi longè, lateq; fulgorem iaculantur, quarum pupillæ candidissimæ & lucidissimæ quum existant, eruuntur, vt vel auro includantur, vel monilibus imponantur, ex Aeliano: fel testudinum oculorū claritatem facit, cum melle inunctum suffusiones, & omnia oculorum vitia sanat, ex Plinio, Galeno, & Asclepiade. Vranoscopus piscis à Græcis καλλιόνιος, quasi pulchri nominis piscis, Oppianus ἡμεροκόπτην appellat, quod noctu vigil. interdum dormiat prædæ quærendæ causa, ob id etiam νυκτερίς vocetur. Oppianus de eo canens.

Stultitia insignem memorabimus hemerocætem,

Segnitieq; omnes superantem, quos creat æquor.

•, dies totos fulua prostratus arena

Dormit, noctu autem vigilat, solusq; vagatur:

Nycterida hinc etiam appellant.

Animalium quorundam singulariter bilis à Medicis laudatur, tanquam aciem exacuat oculorum, & suffusionum initia digerant, veluti piscis, quem vocant callyonimum, hyenæ, & scorpionis marini, Dioscorides, Galenus, ceteriq;.

Sicuti visus animalia, oculorum vitijs medentur, valentq; nobis ad re-
 tusam aciem clarificandam. Diximus animalia, quæ cæcos pariebant fi-
 lios, nunc quæ apertis oculis nascuntur, vt demonstret nobis Natura
 ad claritatem, & oculorum vitia valere. Exempla hæc ad comproban-
 dum nostrū propositum aduocabimus. Leæna solūm parit animal ocu-
 lis apertis. Plutarchus in Symposiacis inter quadrupeda, quæ vncos
 vngues habent, sic etiam Democritus dixit, diu venatur, non noctu, acutissimi visus est,
 dicta *παρα τὸ λεύων* ob excellentē visum, Porphyrio auctore, & Homerus *σμερδαλέων: ὃ λέοντε*,
 quod splendere significat, *λέων* Græcis video, vnde leoni nomen, quod acie oculorum
 præ cæteris animalibus valeat, vt scribit Manethon in libro ad Herodotum. Ipse som-
 nos vnquam admittit, sed patentibus oculis somno frui videtur: fel eius aqua addit cla-
 ritatem oculis inunctum, ex Plinio, Galenus cum melle albugines delere dixit. Lepus,
 non vt magna fidi pedum pars, partū cæcum ædit. Plutarchus sensoriorū excellentia, vt
 visus, maximè præstare dixit. Aelianus noctu cibum capere dixit, Xenophon videndi
 acie minimè esse acuta, Pollux lepori oculos esse indefessos, nam dormit apertis oculis,
 vigilat clausis, immò cum cætera membra somnum capiunt, interea tantum oculi vi-
 dent: leporis fel melle inunctum clarificat visum. Aquila apertis oculis pullos exclu-
 dit, immò exclusos contra Solis radios opponit, maxima videndi acie valet, inter aues
 oculorum acie acutissima principatum sibi vendicat, ex Aphrodiseo, est enim tanti ob-
 tutus, vt cunq; super maria immobili penna feratur, nec hominū patet obtutibus, de tā-
 ta sublimitate pisciculos natate videt, & instar tormenti descendens, raptam prædam
 pedibus ad littus trahit. Contra Solis radios suum obtutum non flectit, & pullos suos
 vngue suspensos Solis radijs obijcit, non conniuentem pro genuino agnoscit, qui ve-
 rò flexerit obtutum, tanquam degener, proijcit è nido, Aristoteles, Aelianus, & Oppia-
 nus: Fel aquilæ admisceri ocularibus medicamentis Galenus tradidit. Plinius aquila-
 rum fel si vnà cum attico melle inungatur cui hebescunt oculi, planè visum recupera-
 bit, redditq; oculos acutissimos: idè de cerebro produnt. Accipiter quasi minor aui-
 la, apertis oculis nascitur. Aegyptij Apollini sacrum habent, quia cum Apolline in mul-
 tis conuenit, quod de auibus soli accipitres semper nullo negotio Solis radios intuen-
 tur, neq; intentis oculis sursum, neq; iter suscipere grauantur, nec diuina flamma offen-
 duntur, *ἱεραξ ἱερόταυ ἰλιω ἀπολλωνι*. idest accipiter sacer est Soli Apollini: quapropter ob ocu-
 lorum splendorem Soli etiam sacer videri potest. Apollinem quidem ipsum in accipi-
 trem aliquando mutatum, & Deucalionem ab eo in eandem auem mutatum inuunt
 Varinus, & Eustrathius in Homerum. Refert Porphyrius veteres appellasse Solem lacer-
 ram, leonem, draconem, & accipitrem. Aegyptij Osyridem sæpè accipitris forma expri-
 munt, quòd excellat hæc auis acie videndi, ex Plutarcho libro de Iside, & Osyride: acci-
 piter decoctus in rosaceo efficacissimus est ad inunctiones omnium in oculis vitiorum,
 ex Plinio. Miluus, vt accipiter, nascitur ex accipitrum genere, magnitudine sola difert,
 Politianus miluinos oculos pro acutissimis ponit. Milui iecur ad omnium oculorum vi-
 tiorum inunctiones laudatur, ex Plinio. Vultures medij sunt inter miluos, & aquilas: ex
 omnibus animalibus miluus perspicacissimi visus est, vt qui oriente quidem Sole in Oc-
 cidentem, ex Occidente uerò in Orientem prospiciat, atq; è longissimo interuallo quæ
 sibi vsui sunt, comparat edulia: quamobrem Aegyptij aspectus significantes vulturem
 pingunt, ex Oro. Ad eadem valet, quæ aquila, ex Aesculapio: lusciosus vescatur milui
 iecore affato, coq; illinatur, ex Archigene apud Galenum, & ad omnia oculorum vitia,
 ex Sereno, Marcello, & alijs. Serpens apertis nascitur oculis: nam illicò ex ouo exclu-
 sus ambulat, & videt sicut lacerta, acuti visus est, & dracones græco verbo dicun-
 tur à

tur à δέπνω, id est aspicio: & diximus Apollinem draconem vocari à visus acutic. Horatius ad id in Sermonibus.

Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum?

Quàm ut aquila, aut serpens Epidauricus.

Vipereæ carnes si coctæ edantur, claritatem oculis afferunt, ex Dioscoride. Crocodili in terra excludunt, simul ac primùm niti possunt, aquam prosequuntur, licet in aquis cæcus, extra perspicacissimus, ex Herodoto, & Aristotele. Ante omne reliquum corpus oculi eius ex profundo aquæ emergunt, ob id Aegyptij Solis ortum significantes, geminum oculum crocodili, & occasum significantes, capite inclinato pingunt: eius sanguis claritatem visus inunctis donat, & hebetudines sanat, ex Plinio. Ranæ ex ouis exclusæ oculis insignes sunt: cuius cinerem ad oculorum claritatem valere diximus. Pisces sine palpebris nascuntur: ad oculorum vitia valere monstrantur: ob id omnium fel ad oculos valet, vt coracis, scorpj, hirundinis, vranoscopi, muli, raix, galei, & in aphijs non nisi oculi conspiciuntur.

*ANIMALIA, QUIBVS OCULI EXCAECANTVR, ET DE-
nuò renascuntur, ad vlcera, & oculorum cicatrices
valere. Cap. XXVIII.*

EST quorundam animalium proprietas, vt confossis oculis, denuò renascantur, id nobis prouida rerum Natura demonstrat, vt ad nostrorum oculorum cicatrices, ictus, & vlcera eorū sanguis opem præstare posse non ignoremus. Id Celsus suo Medicinæ libro indicauit in quiens. Si extrinsecus interdum ictus oculorum læserit, aut sanguis in eo suffundatur, nil commodius est, quàm sanguine columbi, palumbi, vel hirundinis perungere, neq; id sine causa fit, cum earum acies extrinsecus læsa, interposito tempore in antiquum statum redeat, celerrimeq; hirundinis: vnde etiam locus subulæ factus est, per parentes id herba restitui, quod per se sanescit, eorum ergo sanguis nostros quoq; oculos ab externo casu commodissimè tuetur, hoc ordine, vt sit hirundinis primus, deinde palumbi, minimè efficax colombarum illi, & ipsi, & nobis. Pullorum hirundinum ad huc recentium oculos, si quis stimulo eos vexarit, renascere, & cernendi vim postea recipere, ex Aristotele sexto historiarum habemus. Falsum est ergo pullis oculis captis chelidonia herba per matres adlata claritatē visus restitui posse: Dioscorides hirundines, vt ficcedulæ in cibo acuti visus medicamentum præbent, Aelianus ad oculorum medicamenta viuas hirundines cremari iubet. Hirundinum pulli plena Luna excæcantur, restitutaq; earum acie, capita comburuntur, horum cinere cum melle vtantur ad claritatem, ad dolores, lippitudines, & ictus. Sed Aristoteles quarto de generatione animalium volumine, statim quum de quibusdam animalibus egerit, quæ cæcos excludunt pullos, subiicit. Quamobrem si quis nuper in lucem æditarum hirundinum oculos pungat, visus incolumes reddantur, negatq; per matrem oculis pullorū restitui visum, quum hæc Natura decretis aduersentur, quæ sanxit, orbos in priorem habitum non regredi, sed perfectis tantum. Ijs verò quæ fiunt, si læsum fuerit aliquid, id oriri denuò potest, iacturaq; partium alicuius potest resarciri, quum genitalis facultas lege Naturæ inchoatum opus adhuc absoluens non euauerit, sed delineationis fungens munere, nacta materiam, denuò restaurare potest, nam exclusi hirundinū pulli non vident, imperfectiq; æduntur in lucem, quæ dum oculis non dum absolutis ad huc infideat genitalis aura, punctos, erutosq; potest reparare. Sed hoc mihi falsum videtur, quod solis aliquibus animalibus data est facultas, proprio Naturæ munere, vt mortalibus demonstraretur, quod ad oculi vulnera, & ruptas tunicas conferre possint.

possint. Palumbus post hirundinem ex Celso sequitur: ad ictus oculi palumbi sanguis, & oculis cruore suffusis, lusciosis ex Dioscoride, illinitur. Columba oculorum suffusionibus, lusciosis, recentibusq; vulneribus suo sanguine praeualet, ex eodem: nam sub ala ad hunc usum inciditur, quoniam suo calore utilior est, superimponi oportet splenium è melle decoctum, lanamq; succidam ex oleo, aut vino, Plinius, Sextus, & Marcellus, sed Galenus hyposphagmata. Quum enim oculis illatae sunt plagae, oboriuntur ex eis cruenta suffusiones statim in principio, tunc ad dolorem compescendum facit sanguis columbinus instillatus, praesertim ijs, qui extremis plumis exprimitur. Turtur & si à quopiam non describatur, quum ex eodem genere sit, facile ei confossi oculi resanari possunt: & eius sanguis ad eadem valet. Plinius turturis sanguis oculis cruore suffusis eximè prodesse scribit, & Marcellus ad oculos ictu cruentos. Sed alia exijs, quae Celsus scribit, cognouimus experimenta, & fortasse potiora ad eosdem effectus: nam lacertae oculi etiam resanantur. Legimus quippe in Aeliano hanc historiam. Non hic antiquorum multis testimonijs opus est. Quum quidam lacertam magnam, & optimam comprehendisset, atq; stilo excecasset, eademq; in fictilem ollam recentem vtrinque catenus exiguis foraminibus pertusam posuisset, ut ne spirare fera prohiberetur. Idem ferreum anulum, quum esset gagatis lapidis, & novem signa impressa posuisset, quorum quotidie vnum deleret, post ubi non signo sublato, ollam reclusisset, lacertam vidimus oculorum visum recepisse, quod non ex amici superstitione, sed ex sua proprietate euenire cognouimus, quippe quum lacertae senectute oculi excacantur, intrant in parietis foramen contra Orientem, ad ortum Solis intendentes, & illuminantur. Ex Isidoro etiam id affertur, cuius cinerum ad caligines cum melle acriter valere dixit Plinius: sanguis eius ad visum, ex Auicenna, & cerebrum ad suffusiones valet. Lacertus, inquit Plinius, pluribus modis ad oculorum medicamenta venit. Aliqui enim viridem induunt nouo fictili, a clapillos, quos vocant cinœdia, qui inguinum tumoribus alligari solent, nouem signaculis signantes, & singulos detrahunt per dies, nono emittunt lacertam, lapillos seruant ad oculorum dolores. Alij terram subternunt lacertae viridi excacatae, & viuum vitreo vase includunt ex ferro solido, vel auro, quum recepisse visum lacertam apparuerit, per vitrum emissa, & anulis contra lippitudinem vtuntur. Quidam viridem longo collo in fabuletis nascentem comburunt, & incipientem epiphoram inungunt, item glaucosmata. Marcellus addit aliqua. Lacertam viridem excacatam acu cuprea, in vas vitreum mitte, cum aureis anulis, argenteis, ferreis, electricis, si fuerint, aut etiam cupreis, demum gypsabis, aut claudes diligenter, atq; signabis, & post quintam, aut septimam diem aperies, lacertamq; sanis luminibus inuenies, quam viuum dimittes, anulis ad lippitudinem ita vteris, ut non solum digitis gestentur, sed etiam oculis crebrius applicentur, ut per foramen anuli visus transmittatur, obseruando in loco nitido, & herbido deponatur ampulla, & cum lacerta discesserit, tunc anuli colligantur. Obseruandum etiam cum Luna vetere, idest nonadecima in vigesimam quintam, Septembri mense, quod remedium quandiu tecum habueris, oculi non dolebunt. Restituitur etiam crocodilo visus. In aqua enim hebes est, extra perspicacissimi visus, Aristoteles, & Plinius ex eo, & Aristoteles ab Herodoto. Qui crocodilum intra aquam caecum dicunt. Fabula est in Aegypto spinoso caule, qua de causa crocodili oculos ferit, quum saepius fabae spinosae occurrat, nisi ex propria oculi natura resanarentur, imperfectum esset à Natura creatum id animal. Plinius aquatici crocodili sanguis claritatem visus inunctis donat, & cicatrices oculorum emendat. Vtriusq; crocodili terrestri, & aquatici sanguis visum sanat, & cicatrices emendat. Crocodilea ab eodem describitur, & humum crocodili ad oculorum vitia, suffusiones, & caligines & collyria valere à Tralliano describitur. Lacerti species stellio est, cuius sanguis, vel steruus ad oculorum hebetudines, & caligines valet. Sunt & serpentes è lacertorum genere, & si illis oculi cruerentur, fortasse hoc modo restituerentur, in extrema senectate hebescunt, foeniculo restitunt: ad oculorum

aciem valent, ex Dioscoride, & alijs vt diximus. Viperæ totius cinis, quæ tota in vas nouum fictile coniecta fuerit, additis fœniculi vneijs duabus, & thuris grano, deinde cooperto argilla circumlita testa, & fornace combusta, oculorum lippitudines, & albugines pariter illinit, adhibitis collyrijs, aut per se tantum. Anguiû adeps sanguini mistus ruptas tunicularum partes sanat, & membrana suæ senectæ cum earum terra, si adfuerit, claritatem facit. Mustelæ oculis punctim erutis, excæcatifq; , eadem quæ in lacertis, anulis faciunt: eiusdemq; cinere ad suffusiones vtuntur.

PLANTAE, QVAE ALIORVM VISCERVM SIMILITVDINES referunt, is medentur. Cap. XXVIII.

SVNT & plantarum alia partes, quæ internos partium morbos ostendunt, & ad eosdem valent. Papauer spumeum herbula est tota alba, & spumæa tota, demonstrat spumas ex ore flentes comitalem morbum patientiû: Dioscorides mederi comitialibus dixit. Saponaria manibus agitata, multam affert spumam, fortassè ad idem valet, sed non dum exploratæ virtutis. Hippoglossum alterum folium gerit maximè acutum, non sine maximo aspicientium miraculo, & Naturæ raritate: ad laterum puncturas valere neutericorum constat experimento. Quercus inter alia excrescentia fert gallam, quæ lionis fibras sua similitudine imitatur, cuius cinis ex aceto potus, lienem consumit, ex Plinio. Cancer sua forma pectus ostendit, pectoris infirmitati medetur: ob id decoctus, & effratus ei prodest, qui tabe conficitur, ex Dioscoride. Testudo idem ostendit: Leonellus Faentinus ad phthysicorum remedia carnem testudinis admiscet.

PLANTARVM, VEL ANIMALIVM PARTES, QVAE LAPIDUM durities, vel ipsos ostendunt, ad calculos valere. Cap. XXX.

MULTIFARIAM, multisq; modis ostendunt plantæ quomodo calculorum cruciatibus, & carnificinis occurri possit, duritiem demonstrando in seminibus, vel similitudinem illius, ita & in animalibus lapides, vel eorû imagines oboriuntur. Ad exempla conuocabimus lithospermon, ex semine nomen accepit, illud proferens lapidea duritie; quod calculos frangit. Plinius nequicquam inter herbas maiori miraculo aspexit, tantus est decor, velut artificum arte alternis inter folia candicantibus margaritis, tam exquisita difficultas lapidis ex herba nascentis: is lapillis dragmæ pondere potis in vino albo, calculos frangi, pelliq; constat. Lachryma ioppea semen siliceum affert, lithospermo affabrè quidem consimile, immò pertinacius, medio pertusis, & filo traiectis præces computamus: est quoq; ad calculos renum, & vesicæ saburram polline, & decocto vulgatum præsidium. Nascuntur & in medio frondium rusci baccæ, osseo intus nucleo: ad renum dolores, & difficili vrinæ valet semen in vino potum; aut aceto calculos frangit. Quercus lapillos magna ex parte gignit, dicit Theophrastus, & Plinius ab eo. Quercus aliquando & pumices gignit, argumento nobis esse possunt, quod ad eximendos calculos clarè valent. Sunt & lapilli, vel pilulæ in radicibus plantarum alligatæ, dependentesq; , quæ ad calculos etiam valere demonstrat similitudo ipsarum. Cypeiri radices oleis similes ad calculos valent. Thrafi eius species. Canini graminis species subtus bulbosa, pluribus globulis dependentibus, ad expellendos calculos vtiles. Pœonia fœmina suis granis calculos ei, cit. Saxifragiæ genus, cuius radices in globulos diuiduntur, ad idem valent. Oenantes ad renum calculos neutericorum experimento. Mespili ossa durissima, præstant ad idem. In capite multorum piscium lapilli sunt, qui ad frun-

ad frangendos calculos valent. In capite luporum, canthari, coracini, vmbriæ, lari, mœnæ, scorpionis, & si Plinius in cauda dicat, cephalis, cestri, mustelæ, tinçæ. Cammari in capite etiam lapillos habent rotundos, quibus vtuntur Medici ad calculos expellēdos, sic etiam cancri, astaci, & etiam lapides, qui in spongijs reperiuntur. Tradunt onagrū calculum facere, quem, quū interficiatur, reddere vrinā liquidiorē in initio, sed in terram spissantem se, est autem rarum inuentu, nec ex omni onagro, sed celebri remedio ex Plinio: cuius vrina lapidem in vesica frangit, ex Galeno, & Auicenna. In iecore apri inueniuntur lapilli, sicut in vulgari sue, duritie lapillis similes, candidi, quibus contritis, & in vino potis calculos pelli aiunt ex Plinio. Lynx occultat in terram vrinam suā, quod vbi concreuit, ac conglutinatur, lapis efficitur, ad muliebrem mundum expetitus, ex Theophrasto, Diocle, Aeliano, & Plinio vesicæ calculos eo potu elidi. Ouidius.

*Victaracemifero lyncas dedit India Baccho,
Equibus (vt memorant) quicquid vesica remisit,
Vertitur in lapides, & congelat aere tacto.*

Cuius vrina, siue succinum præstat ad calculos. Alektorius gemma in ventriculis gallinæ ceorum inuenitur, fabæ magnitudine, cristallina specie, ex Plinio, & inter remedia calculi lapillorum meminit, qui in gallorum vesica reperiuntur. Sed puto mendum in textu, quū aues vesica careant. Recentiores quidam in gallo castrato. Gallus castratus quinto, vel septimo anno lapidem creat alektorium nomine, Dioscorides in ventre dixit, Albertus in capite, ab amico in ventre repertum audiui. Dicunt in capite rubetæ reperiri lapillum, quem eximi panno puniceo dicuntque ad calculos valere. Ego nunquā inuenire potui, sed quos dicunt rubetæ esse, & crapodinos dici, in mineris nasci vidi. Iudaicus lapis glandis effigie, maxima duritie insignis, calculos in vesica comminuit ex Dioscoride. Lapides in spongijs reperiuntur, qui vesicæ calculos, in vino poti, rumpūt. In iecore apri inueniuntur lapilli, sicuti in vulgari sue, aut duritie lapillis similes, candidi, quibus contritis, & vino potis calculos pelli aiunt ex Plinio.

LOQUACIA ANIMALIA COLO MEDENTVR.

Cap. XXXI.

LOQUACIA animalia colicæ passioni non obnoxia, vt etiam loquaces homines, nimia enim garrullitate flatus, ex quo sæpe morbus exoritur, eximitur, nobis igitur eorum imprimentes qualitatē, eiusmodi morbū tollunt. Turtur loquacissima est, nec solum ore, sed posterioribus partibus cantando pedit. Turturibus proprius est alui crepitus, & pro uerbo fertur in eos, qui loquaces sunt. Hic turture loquacior. Menander huius pro uerbij mentionem facit in comœdia, quæ inscribitur Plotius, atque eiusdem etiam Democritus in Dramatico opere, quod Siciliam inscripsit, meminit postica corporis parte clamare, ex Aeliano. Aetius turtures & palumbos colicis conuenire dixit. Palumbus vere gemit, hyeme multis diebus, & solstitij tempore. Cicada obstrepens, & assiduè vocalis, clamando disrumpitur: Dioscorides & Galenus cicadas colicis edendas propinarunt. Carduelis multum canit: assa, vel in cibo sumpta, iliacos, & colicos perfectè curat. Alauda vocis modulatione mirificè delectat, caueis inclusa, captiuitatis oblita, vix diei horam sine cantu præterit: alaudam ad colicos valere ex Dioscoride, Galeno, Aetio, & omnibus diximus. Hirundo garrula est, colicis fert opem, ex Marcello. Merula noctu, diuque madulatur, in cibo torminosis prodest, & sic de cæteris.

IO. BAPTISTAE PORTAE
NEAPOLITANI
PHYTOGNOMONICORVM
LIBER SEXTVS.

P R O O E M I V M.

EXPLICATIS iam plantarū similitudinibus, quae arguto Natura opere hominum, & animalium partes exprimēbant, superest eas similitudines explicare, quae ab actionibus oriuntur, mox ad mores progrediemur, ut partitionem, quam ab initio proposuimus, examussum exequamur. Sed actiones, non ut Medici, aut Philosophi vocamus nam, Theophrasto authore, scimus plantas actionibus carere, sed vocamus actiones nascendi, generandi, crescendi, pariendiq; modum, & quo amore se prosequantur, horreant, & se inuicem alliciāt, tempora obseruando, quibus nascuntur, aliasq; similes actiones, ex quibus sedulus Phytopta multa poterit augurari Natura secreta. Nil enim temerè, aut frustra in plantarum familia confictum est, sed rato modo, ordinatis causis, accurato numero, tempore, et loco opportunis. Ab initio igitur ortum, incrementum, & fructificandi modum intuebitur, ut suis meris, verisq; similitudinibus, quibus operantur, suarum facultatum admoneamur. Et primò à semine incipiemus.

STERILES PLANTAS STERILES HOMINES REDDERE.

Cap. 1.

PLANTAE omnes certis anni temporibus silent, certis deinde in caules inolefcunt, tandem in flores, & fructus exeunt. Semen est finis, & postremum illud, ad quod destinatur planta: ad sui generis propagationem. Theophrastus appellat semen perfectissimum Naturæ munus: non prius ostendit flores, quàm caules eliciat, nec prius in flores exit, quàm suo foetu prægnans partus gestiat. Quùm semen proritat, riget humana virga, semen latura planta, caulem erigit, utpote quæ non nisi seminis causa caulè promat. Flos mulierû menstruis respondet, nõ concipiet mulier, nisi menstruum apparuerit, foecunditatis argumentû, sic nec semè ostendit planta, nisi florû præludia apparuerint, quibus futurus partus præfagitur. Aristoteles in Problematis stirpes ad semè tantûmodo viuunt, & cû semen tulerint, exarescunt. Omne olerum genus post foeturam arescit; cætera & si primo anno semen ferre nõ possint, post latû semen intereunt. Ob id Natura semina tantis munimētis, & inuolucris tegit ab animalîu morsibus, & à tempestatibus, ne putrescerent. Ait Alexander Aphrodisæus. Natura cum seminum ortum, vicesq; succedendi perpetuas molitur, protegenda, occultrandaq; semina, quæ ortum præstarent, censuit. Ad summam propria plantarum munia sunt, sementigera esse. Sed permultæ sunt herbæ, quæ nullo seminio fruuntur, sed à fertiliu choro exploduntur. Theophrastus ait, aliæ frugiferæ sunt, aliæ steriles, aliq; ad folia vsq; tantummodo veniunt, aliæ caulem, & florem attollunt, sed fructum nullum pollicentur, nisi aliquid sine flore frugiferum sit. Felices arbores Cato dixit, quæ fructum ferunt, infelices, quæ nõ ferunt. Plinius infelices existimari, damnatasq; religione, quæ neq; feruntur vnquã, neq; fructum ferunt. Flos arborum gaudium est, sed hoc negatum plerisq; namq; nec omnes florent, sed sunt & tristes quædam, quæ non sentiunt gaudia annorum, nec flore exhilarantur, natalesuè pomorum recursus annuos versicolori nuntio promittunt. Sed Dij boni vnde hoc est, quod hæc mirabilia ex Naturæ officina prodire videntur, vt multis arboribus sors, natiuaq; conditio sine caule, & flore sit, & semine? Hæc aduersantur ijs, quæ supra à nobis dicta sunt, plantas ad concipiendos, alendos, tutandosq; fructus productas esse. Est igitur imperfecta Natura, vt frustratæ operæ arguatur? vel à suo desistit munere? Sed scitote, nil rerum ipsa mater, eademq; parens Natura sine maxima ratione facit, immò vbi manca, & irrita videtur, ibi magnificentior, & admirabilior existit; portento hoc, & paradoxo ad sua opera contemplanda, vestigandaq; mortales admonet; nam plantas illas spadonias, siue eunuchias fecit, vt conciperemus ad atocia, ad partus intercipiendos, & ad sterilitatem valere, vt turpi illo de honestamêto homines ab eorum vsu, & esu auerteret. Diximus iam in humana Physiognomoniam gibbos, cæcos, eunuchos, & claudos perditis, fugiendisq; moribus obnoxios, & quanto nobiliora erant membra, quibus homo deficiebat, vt circa caput, cor, & genitalia, eò inhonestiores mores denunciare: sic & in ijs partibus deficiens Natura in plantis, in quibus generationis data est facultas, inter ceteras maximè necessarias, pessima nobis spondet, utpote sterilitates, & abortus. Sed si nasutulo aliquo minus satis hæc nostra Phytognomonica facient, sed ad decantatas qualitatium causas reducere concupierit, sciat plantas propria, vel locigenio siccitate, minus caules, flores, & fructus producturas. Diximus syluestres plantas, vrbani sicciores, minus foecundas esse, & parcius fructificare. Et lapidosa, & exucca loca, vel steriles, vel paucioris fructus plantas, ex alimenti paucitate producere, quia humoris indigna, & concaua loca ex humoris vbertate fructuosiora, at quæ natura sicca sunt, deficcare semen, & sterile reddere docent Medicorum dogmata. Sed ad exempla accedamus. Ibius Pythagoricæ familiæ Philosophus author est, lactucam ex caulem, quæ in latum diffunditur, eunuchion dici, quasi spadoniam, & à mu

& à mulieribus astylida, quod hæc maximè non modo fecunditatem minuat, sed si quos substulerit filios: ineptos, & amentès, & progenitorum ingenio degenerantes, progignet, & qui hoc olere continuò vescantur, pigerrimos ad coitum fieri, vt in eis emarcescat Veneris alacritas. Nicander Colophonius scriptum reliquit, Adonidè Myrthæ filium, quàm eam deuorasset, ab apro fuisse interemptum. Addit Callimachus Venerem eum sub lactuca condidisse: quibus verborum inuolucris innunt Poeta, quòd eius vsus maximè refragetur Veneri. Adicit Cratinus Phaona inter lactucas absconditum ab amante Veneri. Quare Eubolus graui conuicio coniugè incessèbat, quæ mèlis lactucã obtulisset, ideoq; feralibus epulis dicata. Filices, mas & tœmina, flore, semine, & colibus deficiunt, & veluti tristes mero folio cõtentæ sunt: neutra danda gravidis: pã abortum inferunt, si ceteris, in totum steriles redduntur: earum vires Natura sterilitati addidisse putatur, Theophrasti autoritate, immò quæ eas supergradiuntur, abortiuatur. Hemionidem, siue dicas, mulariam, quod ea plurimùm delectentur mulæ, malim tamen dictam à sterilitate, caulis, floris, & feminis expers: scœminas sterilefcere, dixit idem, quæ hanc in cibum adsumpserint, admistis mulæ vngula, & semine. Onolma sine caule, semine, & flore. Folia in vino pota partus extrahunt, pragnans si super eam gradiatur, abortum facere dixit Dioscorides. Asplenium, sine scolopendrium, neq; caulem, neq; frondem, neq; semen habet, conceptum adimere creditur perse, aut cum lie ne mulæ appensa, ex eodem, ad quem vsum illuni nocte effodiendam præcipit, vtpote luminis orbata, homines etiam orbaret prole. Dictamnium sine semine, & flore, nõ potum modò, sed appositum defunctos partus eijcit, ex eodem, & adèo præclarè operatur, vt ne in cubiculum quidem pragnantium afferatur: nam & suffitu valet. Sabina altera flore, & fructu vacat, viuentem foetum trucidat, & mortuum eijcit, & hac noxa omnibus infamis, & damnata est. Idem apposita, & suffitu partus extrahere dixit. Epimætron flore penitus carere Theophrastus credidit, neq; florem, neq; fructum ferre Dioscorides tradidit, cuius radix conceptum perdit, potaq; concipiendi vim intercidit, ca uenda scœminis. Adianton semine, flore, & caule vacat, tricomanes cum eadem effectu pari, nec digna commentatione: secundas cit, & calculos conterit, paulominus, quàm partum interimat. Cedri duo genera, quæ floret, sterilis est, quæ fructifera, non floret, ex Theophrasto: peruncto ante coitum genitali, concipiendi vim admittit ex Dioscoride. Nec iuniperi florent: quidam earum duo genera tradunt, alteram florere, nec ferre. Sed falsum, omnibus ijs dura facies semper, sic & hominum fortuna sine flore est: cui eadem virtus, quæ cedro, ex Plinio. Myricam, quam *tamaricem* vocat Lenæus, vulgus infelicem arborem appellat, quoniam nil ferat, nec feratur vnquam: si bouis castrati vrinæ admisceatur, vel in potu, vel in cibo Venerem finiri, carboq; ex eo genere vrina ea restinctus, in vmbra conditur, eadem, cum libeat accendere resoluitur. Magi & id spadonis vrina fieri tradiderunt, ex Plinio, & alibi. Quæ Lais, & Elephantis inter se contraria prodidere de abortiuis, carbone è radice brassicæ, vel tamaricis, in mēstruali sanguine extincto. Struthios, siue radícula semen non affert, ex Plinio: partus in vtero perimit, ex Dioscoride. Hederæ species vna infrugifera est, ex Theophrasto, helix dicta Dioscoridi: corymbi poti conceptionem impediunt, pediculus vuluæ inditus, partus extrahit. Mandragoræ caulibus orbata sunt, flores nanq; in gracilibus pediculis dependent: subditæ partus expellunt, ex eodem. Cyclaminus etiam flores in cauliculis affert sine caule: appensa partum accelerat, medicamentis abortum inferentibus admisceatur, foetus eijcit: si pragnantes radices transgrediantur, adèo conceptui perimendo valida iudicatur, Ocissimè salix amittit semen, antequam omnino maturitatem sentiat, ob id ab Homero dicta *αλεσκιαρος*, idest frugiperda, vel seminiperda, nam fructum fert abeuntem in araneam, antequam percoquatur, sequuta atus interpretam scelere suo hanc sententiam, quando semen salicis mulieris sterilitati medicamentum esse constat: nam ex aqua sumpta, concipiendi spem aufert, & intemperantiam

tiam libidinis coercet, atq; sæpius sumpta, in totum aufert vsum, ex Plinio. Populum idem fructum non ferre dixit, & si vuas proferat, Theophrastus vtramq; florere dixit: Dioscorides sterilitatem inducere tradidit, si cum mulino rene bibatur, Sed vere in oblongis pediculis racematim hærent acinuli, qui vbi maturuerint, in pappos abeunt. Cu pressus fœmina est sterilis, meta in fastigium conuoluta, Theophrastus obicuum semen mari tradidit, Varro exiguum. In Arcadia *παραβίωσις* vocant, idest virginem, quod steriles reddat: succo est amarissimo, vt cedrus, & sabina, & eiusdem ferè generis. Est inter species lauri triumphalis dicta, Plinio sterilis: ob id à quibusdam mas dicta, hac legimus triumphantes vsos, à Cesare Augusto reiecta Delphica, hanc sterilem perhibent, quæ missa sit à coelo eidem Cæsari, ab alijs Spadonia dicta, mira opacitatis patientia: grauidis radices cauendas monet Dioscorides, quòd enecent partus. Semen thymi fallit, nec potest deprehendi, se floribus quodammodo permiscens, scribit Theophrastus florem feri, & thymum nasci: Dioscorides enecetos partus, secundasq; pellere dixit. Mentham semine carere putat Theophrastus, nam exiccata, tritaq; nunquam semen apparuit, sed flores ferunt: Aristoteles genituram absumere dixit Problematum libro; lac coire, densariq; non patitur. Mintham nympham fuisse Cocyti filiam dicunt, quæ vbi inaudiuisset amari à Plutone Proserpinam, indignata eo nomine, constanter illi se præponere ausa est, dicens, si inferos peteret, inimiciter infestaturâ, quo puellæ tumore commotior Ceres, Persephones mater, Mintham exculcans, in mentham, idest malam herbam deformauit. Strabo eius commemorat, hoc nomine inuentes: ante coitum vuluæ appositam inhibere cõceptionē. Neq; silymbri, semen conspicuum inquit Theophrastus: Plinius non edendum grauidis monet, nisi mortuo conceptu, quippe impositum eijcit. Sed ne per omnes herbas vagetur insolenter oratio, quæ mancæ sunt, eis fœtus necandi data est potestas, finem imponemus, hæc ad exempla sufficere putamus, ad alia festinante animo.

CONTRA ANTIQVORVM OPINIONEM PLANTAS OMNES
semine donatas esse. Cap. II.

AM patefactum est, cur steriliū plantarū imagine artifex natura luferit, super est ostentare quibus in loculis præcludantur semina, vt restibili earum fœcunditati, & perennitati consultum esset. Nec ab his abhorret ratio Philosophorum, calidi, & frigidi, quum non consentiente loci genio, caloribus ambustæ regiones vel perpetuo gelu rigentes, aduenas plantas mancas, & imperfectas generent, sic vnâ omnibus satisfactū est, plantis, nobis, & qualitatibus. Hæc est immensa harmoniæ mundi ratio, qua omnia in vniuersum sibi congruunt, & correspondent. Sed profectò pudet credere, pudet etiam referre, summum Philosophiæ principem, eiusq; alumnum Theophrastum, Dioscoridem, Plinium, ceterosq; antiquiores, cum Græcos, & Latinos, tum Arabas posteritati imposuisse, plantas esse suo semine carentes, vel tantilla res aut non fuerit curæ, aut non animaduersa, & ita apud nos rumor iste inualuit, vt difficillimum sit in hominum mentibus aliquid innouare, quum singula singulis insint loca, in quibus sua concipiant, perficiant, foueantq; semina. Aduersæ filicum frondes pubescunt plumata quadam ferruginea lanugine, in qua veluti mollicellis cubiculis nutant, & nitent semina nigra, lucidaq; filicum, æstiuo solstitio maturescunt, vt si quis ea curiosius excipere queat, è radicibus recisis ramis, & in tectum allatis, candidis substratis linteolis, post diem decussis, simul cum villis cadent semina. Sic sæpè nobis, Naturæ subtilitatem immensam admirantibus, colligere licuit. Eodem modo phyllitis, asplenium, dryopteris, & filicula in auersa dorsi parte sessiles quosdam vermiculos, obliquos, liratum vtrinq; digestos, nequaquam propendentes, villosos præferunt, in quibus semina delitescunt.

Dictamnium

Dictamnium olim fortasse ex nouerca regione ferebatur semine, & floribus orbatum, ideo semine & floribus carere antiquitus creditum est, nunc autem semine donatum affertur. Adiantum super frondes semen affert, visenda quidem & admiranda specie, quippe summa foliorum fimbriae plicantur, ubi terna semina conspiciuntur, subtili nobis animaduersione comprehensa, ut saepius in Antonianis thermis, in dirutis parietum marginibus, & vdis cementorum molibus Romae colligimus. Radicula apud nos semine & flore pubescit. Salix proditur ad maturitatem solita proferre semen in Creta insula, ipso descensu louis speluncae, toruum, ligneum, magnitudine ciceris. Menthae semine, ut thymi in florum spicis implicatur, cum aestate perfectum est, si manibus proterantur flosculi, cadit exiguum, & rufescens, sed satum abit in calamintham, ut latius in nostris libris Agriculturae. E fungis semen perbellè collegimus exiguum, & nigrum, in oblongis praepiolis, vel liris latens, è pediculo ad pilei circumferentiam protensis, & praecipue ex illis, qui in saxis proueniunt, ubi decidente semine perenni feracitate feritur, & pullulat. Falsè igitur Porphyrius Deorum filios fungos, & tubera dixit, quod sine semine prouenirent. Sic in tuborum corticibus, ut in cupressi pilulis nigrum etiam laet semen: ob id in syluis, ubi saepius prodierint, & computruerint, semper proueniunt. Et locis, ubi corticum loturae, vel cortices proijciuntur, saepe nata vidimus. Nec desunt ex antiquis, qui sementica origine nasci crediderint. Sed non operae precium duximus omnia prosequi, quapropter consultò omittimus, cum praesertim in memoria nunc alia non habeamus.

STERILIA ANIMALIA HOMINES STERILES REDDERE.

Cap. III.

OSTRAM hanc narrationem, quod steriles plantae viris sterilitatem concilient, ea animalia confirmant, quae sterilia sunt, vel quae sine semine illegitimo Naturae ordine, veluti ex putrefactione, suos natales habent, eandem vim retinere sterilitatem inducendi, aduersandique conceptioni. Plinius ait. Quaedam gignuntur ex non genitis, & sine vlla simili origine, ut salamandrae, neque est ijs genus masculinum, foemininumque, sicut nec in anguillis, omnibusque, quae nec animal, nec ouum ex se generant. Neutrum est & ostreis genus, & ceteris adhaerentibus vado, vel saxo, quae autem per se generantur, si in mares, & foeminas descripta sunt, generant quidem aliquid coitu, sed imperfectum, ex quo nihil aliud gignatur, ut vermiculos muscae. Id magis declarant naturae eorum, quae insecta dicuntur. Mula quidem sterilis est, ob id ex diuersis eius partibus medicamenta tum intra corpus sumenda, tum foris applicanda ad conceptum impediendum, sterilitatemque inducendam excipiuntur. Muli renes à Dioscoride, splen ab Auicenna, iecur à Sexto, aurium sordes & testiculi ab Aesculapio, matrix, & sudor à Rhasi, & Alberto, sic variae eius partes à varijs Medicis ad hunc usum seliguntur. Sextus sterilia multa collegit. Muli testiculi, super sterilem arborem ambusti, extincti in lotio spadonis, illigati pelli muae, post menstrua brachio suspensa, conceptum impediunt. Salamandras steriles Plinius credidit, nec vnquam nisi magnis imbribus prouenire, & serenitate deficere, quod ex putrefactione oriantur: cuius cor circa mulieris genua gestatum, conceptum impedit, & menstrua, ita ut extinguantur, ex Kirannide. Ranae quaedam sunt, quae per se nascuntur, conspersis tantum aestiuo imbre littorum & itinerum puluerulentis arenis. Quum ex Italiae Neapoli Puteolos iter faceret Aelianus, ranas perspexit, quarum pars, quae ad caput pertinet, reprobatur, & duobus pedibus agebatur, altera nondum conformata, concretionem limosi humoris trahebatur. Ouidius Metamorphoseon libro.

Alter a pars vivit, rudis pars altera tellus,

Semina

Semina limus habet, virides generantia ranas.

Ranæ natura transfixa arundine per os, si furculus in mēstruis defigatur à marito, adulteriorum tædium fieri: & baculus, quo anguis, rana excussa sit, parturientes adiuuat, ex Plinio. Si mulier ranam accipiet, & eius os aperiet, terq; ibi spuerit, non concipiet eo anno, ex Constantino. Mures de terra, & imbre nascuntur in Aegypto. Macrobius iuxta Thebaidem, quum Nili cessauit inundatio, calefaciente Sole limum, multis in locis ex terræ hiatu multitudo murium oritur, ex Diodoro. Qua ex re stupent homines, quum videant quorundam anteriorem vsq; ad pectus, & priores pedes murium partem animam moueri, posteriori non dum inchoata, sed informi, Aelianus. Deturgente Nilo muscoli reperiuntur inchoato opere genitalis aquæ, terræq; iam parte corporis viuentes, nouissima effigie etiamnum terrena, Plinius. Ob id viuenti muri cor exemptum, & brachio mulieris suspensum, efficit, vt non concipiat, Sextus. Muris fimo illito pubi, cohibetur virorum Venus, ex Plinio: & murium stercus subditum, fœtum ex vtero mortuum expellere tradit, Hippocrates. Rubetæ, ranæ species ex putredine & corruptione aliquæ nascuntur, immò ex cremati buffonis cinere, & relicto plures generantur. Et in Dariene prouincia noui orbis, ex guttis mancipiorum dextra cadentibus, dum irrigant pauimenta domus, illicò gignuntur buffones, ex Petro Martyre. Anas sepulta & putrefacta rubetas gignit: officulum est in dextro eius latere, quo Venus inhibetur, Macrobius serpentes in aliquibus locis etiam generari dixit ex terra & imbre; quorum occursum abortum patiuntur mulieres: si prægnans mulier viperam transenderit, abortum faciet. Anguium senectæ faciliores partus facit, ex Plinio. Mullus ter in vita parit, reliquo tempore sterilis est, quòd in eius vtero vermiculi nascuntur, qui semen deuorant, Athenæus. Ob id mullus si viuus in vino suffocatus fuerit, & id vir biberit, rei venereæ operam dare non poterit, Terpsicles apud Athenæum. Veneris incendia extinguit, & contra omnia veneficia ex mēstruis mulierum auxiliatur, ex Plinio. Sunt qui coruos ore coire opinentur, vt Anaxagoras & alij Philosophi, sed satis incōsideratè, quum coruorum coitus rarò cernatur: genus eorum libidinosum non est, quippe quod parum sit fœcundum, ex Aristotele: ouum corui grauidis cauendum præcipitur, quoniã transgressus abortus asperos facit. Vermiculi in apij fœminæ caulibus innascuntur, propterea eos sterilefcere, qui ediderint in vtroq; sexu. Lampyrus vermiculus, qui æstate ex rore nascitur, in matrice mulæ alligatus, mulieri sterilitatem facit. Memini me legisse pediculos, qui humanæ virgæ foramini indantur in coitu, præstare, ne concipiat mulier ex eo congressu.

VBERES SEMINVM PLANTAE HVMANVM SEMEN
adungent. Cap. IIII.

CONTRARIA prædictis plantarum fors & conditio, contrariam demonstrat vtilitatem, nam quæ vberi semine fœcundantur, easdem Naturæ præceptione ad semen generandum, & ad fœcundandam genituram valere nemo ibit inficias: nam vt & ipsæ semine valent, sic præstant, vt homo genitura proficiat. Theophrastus genus ficuum, pyrorum, pomorumq; biferū dixit, & vites biferas, triferasq;, & semina quòd minora, eò numerosioræ fertilitatis, ceu milium, erisimum, papauer, & cuminum, causamq; adiungit. Quia ob exiguitatem suam finem consequuntur, & quod facile fit, sæpè fieri potest ob frequentiam, paratiora enim ad opus sunt, & ad obtemperationem ambientis aeris, proprioreshq; inter se sunt partes horum, quoniam vno caule coherent, vt diffundi queat in multa semina, vnde tot adiutæ, tum præsentibus, tum paratis causis, facile opus expediunt, & perficiunt, ideo hæc semina fœcundiora, quàm arborū fructus sunt,

HH & legu-

& legumina, quàm frumentacea. Verannius libro de verbis pontificalibus, felices arbores vocat quercum, esculum, ilicem, fagum, corylum, sorbum, ficum albam, punicum malum, vitem, pyrum, cornu, & prunum, quod luxuriantem fructuum vbertatem fundant. Vitis adèo portentuosæ est fœcunditatis, vt nisi annua putatione coerceatur, tota se inaniat partu, & pereat pariendo, & si non præpinguis soli vbertas lassescit substatineat, sua fertilitate absumitur: vinum ad Venerem valet, absq; eo Venus friget. Olea fertilissima est, & plus ea oleaster. I argitur & alijs arboribus fœcunditatem, per truncos perforatos traieci oleastri ramuli sterilibus arboribus conciliant fœtus. Palladius.

Fœcundat sterilis pingues oleaster oliuas,

Et quæ non nouit munerâ, ferre docet.

Dauci, sisaris, & pastinacæ genera copiosum semen & densum in suis magnis vmbellis commostrant: cognatæ omnibus vires Veneris incentiuas esse. Diocles, & Opion crediderunt sisaron Veneri prodesse, ex Plinio. Tantæ feracitatis inter olera cuminum est, vt Theophrastus referat maledictis & imprecationibus satum vberius prouenire, à *κῦμα*, quasi prægnans nomen manasse puto: præstat ad fœminarum conceptum, si vuluis indatur. Ammi, cumino simillimum, quidam æthiopicum cuminum existimant: tradit Plinius facilius concipere eas, quæ odorentur id per coitum. Polygonum mas semina fert sub omnibus folijs turgescencia, ac adèo copiosa, vt tota plâta semine referta videatur, Græcis polyspermos, nobis millegrana dicitur: hæc, vt Quintilij tradunt, animalia ipsa multis numeris fœcundiora reddit. Cratagon *γόνυ κραιόν*, quasi semen viribus roborare dictum: Theophrastus prolificum tradit ex aqua. In corianno copiosum semen racematim dependens, multiplicibus in ramis conspicuum: genituram auget, Dioscoridis autoritate, Nil ocimo fœcundius, cum maledictis & probris serendum præcipiunt, lætius proueniet, vt prouerbio abierit, qui malè imprecantur, dici possunt ocimum serere, id enim qui serunt, precantur ne exeat, quo prouerbio vsus est Sophron, & Demetrius Phalereus: Venerè stimulat, ideoq; & equis & asinis admissuræ tempore ingeritur, ex Plinio. Eruca præcipuè syluestri innumeri caules, & cornicula in vniuersis caulibus copiosa: cuius largiore cibo genitale semen augetur, & Venerem multiplici experimento roborat. Eiusdem virtutis sinapi: vnde semina rosæ, cum seminibus sinapi, & pede mustelæ suspensa inter ramos infœcundæ arboris & parùm feracis, illam mirum in modum recreat, & fœcundat. Nasturtium brumæ rigoribus, & Syrii caloribus perenni sobole fruticat, multiplici in thyrsulis semine: Venerem stimulat. Vrticæ in racemosis filamentis, villosisq; pilulis semen fundunt copiosum, importuno prouentu vbiq; luxuriâtes: Venerem proritant. Galion in racemosis cacuminibus copiosum affert semen, confertim aggestum: eius radice Venus excitatur. Vberi fœtura lapathum fœcundatur, & præsertim syluestre: ob id Africanus appensum sinistro brachio, ademptam pariendi spem restituere, restibilemq; adferre fœcunditatem. Satureiæ ramuli luculenta fœtura decorantur: marcescentes coitus stimulat, quare à Satyris nomen traxisse eam commiscuntur, & alia quæ tædet referre.

ANIMALIA MVLTIS SEMINIS AD VENEREM CON-
ferre. Cap. V.

D etiam in animalibus experiemur, quæ enim semine abundant, multumq; in coitu excernunt, & pluries paucis horis eundem explent, vel cum proritant genitalia membra, foris profluat, vel fœminarum voce exaudita semen emittant, vel si fœminis careant, seminis abundantia inter se Venere abutantur: præstant ad semen genitale in viris augendum. Exempla erunt. Equus animalium omnium salacissimus: equa enim

enim & mulier grauidæ solùm coitum patiuntur, ex Aristotele: coitus tempore è suis genitalibus humorem emittunt similem genituræ, quem hippomanes multi appellant: expectitum veneris veneficij: equini testiculi aridi, vt potioni interi possint, coitus stimulant, ex Plinio. Ad Veneris libidinem inflammatus est aper, ceruicis fetas inhorrescit, spumas fundit ore, efferuentem spiritum anhelat, coeundi furore ardet, quòd si fœmina coitum refugit, feruidis stimulis incitatus, aut vi ipsam expugnatam inuit, aut mortuam in terram dentibus abiicit, ex Oppiano. Sues efferatæ libidinis emittunt id, quod apriam vocant, vt equi hippomanes: Fel aprinum coitum stimulat, sic medullæ suum haustæ ex Plinio. Procluis in Venerem passer auicula est, vt prouerbio abierit, passare salacior; genituram emittit non solùm conspecta fœmina, sed eius voce etiam exaudita, ex Athenæo & Eustrathio: ad eò seminis copia valet, vt septies in hora fœminâ ineat, copiosum, confertumq; semen emittens, ex Oro. In hora vigesies coit, alij in die trecenties. Terpsicles eos, qui passeribus in cibo vtantur, ad res venereas ait procliuiores fieri: Oua passerum ad rem veneream promouere dixit Auicenna, eadem Aelianus & Marcellus: cibarium ex capitibus passerum, & maximè masculorum, adiuuat ad coitum, ex Rabbi Mose. Coturnices non modò astantibus fœminis, sed audita voce, semen emittunt, & si contra eos speculum posueris, ad imaginem suam, quæ inaniter speculo representatur, semen profluere, causamq; esse in animo passionem coitus, ex Athenæo & Eustrathio habetur. Dum fœminæ incubant, mares cœlibes inter se pugnant, victus victoris Venerem patitur, Plinius ex Aristotele, Kesnerus medicus adipe coturnicis cū pauco elleboro ad vim amoris excitandam membra pudenda inungit, & oua testibus inuncta, voluptatem inducunt, & pota libidinem augent. Salacissimæ perdices sunt, dum incubat fœmina marem non admittit, ob id mares, oua, quæ conceperint, prouunt, ne fœmina incubet, ex Aristotele, Plutarcho, & Athenæo. Cœlibes tumultuant, pugnamq; inter se conferunt, victus in pugna, posteriorem Venerem patitur, ex Aristotele, & Alexandro Myndio: perdicis caro Venerem promouet, sic & oua in cibo sumpta; Aetius, & Auicenna eos, qui re venerea vti non possunt, inter cœtera perdicum ouis vescantur consulit. Genus gallinaceorum copia libidinis gaudet. Clearchus scripsit gallinaceos non modo quum viderint fœminas semen emittunt, sed etiam quum earum vocem exaudierint, alteri mari coitum sine pugna non permittit, nec finis pugnae sæpe commorientibus. Dimicant inter se desiderio fœminarum, & victus aliquando nefariam patitur Venerem. Plinius ex Trogo. Sed Theophrastus agrestes libidinosiores esse, & statim à cubili velle coire: galli caro substantiam auget, & genitali semini adiicit, ex Simeone Sethi, & gallorum testes ad rem veneream robustiores reddunt, si equa marem non patitur, gallinaceo fimo cum resina terebinthina trito, naturalia eius linantur, ea res accendit libidinem, ex Anatolio: dextrum testem arietina pelle alligatum Venerem concitare scripsit Plinius. Struthiocameli multum coeunt, multumq; semen excernunt; eius caro coitum promouet, ex Auicenna. Anima capris, quàm ouibus ardentior, calidioresq; concubitus, semperq; hircus ad coitum feruens propter seminis copiam, septimo die postquam editus est, coire incipit, & quamuis semem sterile emittat, omnium maturissimè quadrupedum aggreditur coitum, ex Aeliano. Immodicus libidinis, dum adhuc vberibus alitur, matrem stupro superuenit, celeriter senescit, quod immatura Veneris cupidine pueritiæ temporibus exhaustus sit; herba, quam orchim vocant, radicem in lacte caprino viri in Thessalia bibunt ad stimulandos coitus, ex Dioscoride. Ceruicis tentiginis rabie efferati sæuiunt, certant pro fœminis, seq; mutuis vulneribus, vel mortis periculo, conficiunt, fœminæ flagrantis admissarij contentissimum impetum vix subinent, propter rigorem genitalis; dum libidinibus indulgent, totos dies ad coitum incumbunt: si tauri ad coitum torpeant, genitale ceruinum terens, & læuigans vino pudendum tauri, atq; testiculos inungunt, confestim, vel ad insaniam vsq; pruriunt in Venerem, ex Xenophonte, & Quintilij; quod quidem haud in tauris duntaxat, sed etiam

in animalibus cæteris, ipsoq; hominum genere similiter possit vsuuenire: testiculi ceruini ficci, & potati concubitus excitant cum voluptate, ex Sexto. Columbae, seminis vbertate crebro in Venerem ruunt, semestres incipiunt Venerem: hoc peculiare, quod in coitu, nisi prius osculentur, mas non ascendit, & Veneri sacrae sunt: Venerem concitant lutea ex ouis quinq; columbarum, si admisto adipis suilli denarij pondere cum melle sorbeantur, ex Plinio, ex eorum esu femini genitali, & sanguini adijci crediderunt Si meo Sethi, & R. Moses: cerebella coitum promouentibus admiscet recentiores nonnulli, sed ego puto copiosius sumpta magis ad rem conferre, quam in medicamentis parcius admista. Hirundo foemina etiam libidinis imagine concipere scribit author de Natura rerum: genituram auget ex Lullio. Polypi se complexi longo tempore coitum absoluunt, Oppianus scribit longo coitu ita debilitari, frangiq; ut vires omnino deficient, eamq; ob causam in arena iacens, praeda fit reliquis piscibus, quos antea nullo negotio deuorassent: Venerem irritare dicuntur, & praesertim moschatuli.

PLANTARVM RADICES PROLE CARENTES HOMINIBUS prolem denegare. Cap. VI.

VNT & plantae non vniuersimodi, sed multiplicis generationis, aliquarum substantiae radix inepta est ad generationem. Theophrastus plantarum quaedam nullam sursum proferre sobolem possunt, ut cupressi, pini. Et aliae, quae natura siccae sunt, & meatu conduntur rectissimo, vnicaq; radice inheret, ipsaq; altè descèdente: humiditas enim, quae pauca est, absimitur in arboris proceritatem, ob meatuum insignem rectitudinem, & radix quia recta, in profundum acta est, tam exiguo donata est alimento, ut vix sibi excubet, ob id non sobolescit, neq; prodigat in stolones, ut abies, pinus, larix, palma. Quidam his cedrum & cupressum adnumerant. Sunt & oleosae arbores, quae cæterarum insitiones respuunt, & reliquarum consortium aspernantur, quae pinguem resinam, aut picem collachrymant: nam & quercus bona pyra afferre visa est, & platanus poma, & mala punica pyrus: in picea vero & pinu insitus termes comprehendisse negatur, quia pingue quippiam cauato vulnere, & oleaginum plorant: faces quoq; indidem oleosum refundunt humorem, splendescitq; in ijs pinguedo, sicut etiam praepingues hominum, corpulentioresq; filijs progignendis inhabiles, ineptiq;, alimentum enim in vniuersum corpus abit, nec seminaria subsistit vlla superfluitas. Id ipsum non latuit Phytotaxæ, vnde quae vnica radice nituntur, corpore benè habito egregiè augescentes, pinguesq;, nec fruticant in stolones, nec fructus ferunt, vel ingenerosos, neque alienos partus alunt, ut cupressus, picea, pinus, strobilus, & similes. Cupressus detracta coma, rescissoq; cacumine demoritur, nec ex ea quicquam, proinde quasi esset combusta, repullulat, sobolem nullam profert, ob id Diti sacra, & funebri signo ante domos poni solita, ex Plinio: succo est amarissimo, eiusdem generis cum cedro, & sabina, quae atocia inferunt. Cedrus ex eodem genere, ut diximus, & concipere prohibet, & conceptum extrahit partum. Pinus & picea suffitu partus eijciunt, ex Dioscoride. Sabina caret sobole, ob id Plinius sola propagine, & surculo nasci posse dixit: hausto succo, & suffitu etiam abigitur partus, ex Galeno. Brasica ex radicibus non repullulat in sobolem, & falsum est, quod Theophrastus dixerit, sobolescere: supposito pessu, partum vitiat, flos à conceptu in vellere subditus, idem facit.

PAUCIFERA ANIMALIA PROLI INIMICA.

Cap. VII.

ON salacia, pauciferaq; animalia & concubendi vim hebetant, & conceptum impediunt. Hæc transacto veris tepore, nulla tentigine molestantur, parcius coitu vtuntur, castiusq; viuunt. Taurus decurso breuiter lasciui ardoris spatio, ratione quadam à coitu abstinet, salax non est, ex Aristotele, post vaccæ conceptum, nunquã cum illa coit, quamobrem virum fortem, eundemq; temperatum Aegyptij significaturi, taurum pingunt, ex Oro: genitale rubri tauri aridum, tritum, & præsumptum mulieri aurei pondere, fastidium coitus affert, ex Rhase. Testudines foeminae incredibiliter odio habent maritos, quòd haudquaquam eis similiter, vt cæteris bestijs iucundus sit coitus, tam maximum dolorem eis affert, quum maris os aculeatum, & inflexibile foeminam intollerabilis doloris sensu afficit: quamobrem dentibus inter se pugnant, quod hæc infestum coitum effugere contendat, ille inuitam tam diu conuellit, quoad robore victa subegerit: squamæ è summa parte derasæ, & in potu datæ, Venerem cohibent. Palumbi ex aibus castissimi sunt, mas & foemina tanquam nuptijs alligati mutua consensione ad eò stabile, certum connubium per summam castimoniã adhærescunt, vt neuter alienum cubile attingat. Si impudico amore capti, ad alienam vxorem oculos adiecerint, eos reliqui circumfidentes mares discerpunt, & foeminae foeminas, ex Aeliano. Contra Venerem valent. Martialis ob id.

*Inguina torquati tardant, hebetantq; palumbi,
Non edat hanc volucrem qui cupit esse salax.*

FOECVNDÆ PLANTARVM RADICES FOECVNDITATI
subministrant. Cap. VIII.

OSSVMVS etiam non imbecilla coniectura augurari plantas illas, quæ vel imo cespite, vel radicibus longè, lateq; subtus tellurem reptantibus creberrimo & numeroso reptatu multiplices stolones, vel culmos feliciter fruticant, vt ex Naturæ satagentia credere fas est, ijs homines commone, humanæ proli cauisse, vt suæ consulat propagationi. Commostrant idem bulbi omnes ferè, è quorum radicibus vndiq; ambeuntes bulbuli squamatim compacti in numerosam sobolem prodeunt, se propagant enim alijs, atq; alijs bulbis, noua prole succrescente. Plantæ solitudo, vel sobolis circa radices viduatio, ex siccitate est, Theophrastus inquit, quæ inepta est ad generationem, sed stolonum feracitas ex humiditate. Præterea radicis flexuositas, & suspensio proportionem multarum radicum habet, quia ex dorso ipsarum sinuationum se proferunt germina, succus in contortis partibus diutiùs immoratur, concoquiturq; magis, immoraturq; ob operosorem motum. In superficialijs radicibus est naturæ facilitas, tum quia coquantur aere, & sole, tum quia tenuis soli crusta facilè cedit, & cum confluerit eò succus, coit faciliùs vi Solis, atq; habilitatem recipit ad stipitis formam induendam. Laurus flexuosa radice est, longa, & suspensa pyrus, prunus, punica, olea, & vitis, atq; per summa cespitem apricantur. Vitis ergo & olea numerosam stirpium molem circa caudicem procreandi vim obtinent. Ex vino moderato libido, & foecunditas, ex vtraq; tam multa proficiscuntur remedia ad Venerem, vulvas, & conceptus, quod mirari possis, vel per se sola, vel cum alijs mista, & neminem enumerari posse existimo. Theophrastus palmas esse dixit, quæ humiles vocantur, hæ à radicibus succisæ repullulant, succrescente quotannis nona asparagorum similibus turionum propagine, & in Sicilia
tales

tales proueniunt, cephaliones incolæ vocant, circa radicem maximè fruticosa: Venerè comestæ valdè conciliant. Asparagi fœcunda pullulatione è cespite suo turiones emittunt: Plinius Venerem stimulare dixit. Vegetiorum carduum radicibus quamplurimæ inolefcunt soboles, vt ex vna stirpe ingentia cardueta fiant, plurimæq; hortorum aræ ea stirpe pubescant: veneris desiderijs obsonantur, vt ex Hesiodo & Alæo Poetis diximus. Sunt & geniculatæ radices, vt arundinum & graminum, quæ ex geniculis, tanquam fibris innixæ corradicantur, & supra terram pullulant. Harundinis geniculata radix, multis articulis, fœcunda stirpe, vt quæ etiam vel aduſta, vel recisa latius, numero suusq; reuireſcant: recens trita, & in vino pota Venerem concitat, ex Plinio. Galangæ radix geniculata, internodijs quibusdam reflexa: Venerem mouet. Thraſi bulbosæ radices cyperi modo, crebra pullulatione syluofum circa cespitem efficiunt: veneris potionibus admiscuntur. Frumentaceo generi geniculatæ radices, nec vllum, quantû triticû soboleſcit ab radice, vt ex vno grano in multiplicem stipulâ, & spicas excrescat, ex quo nobile alimentum ad corpus roborandum, alendumq; , vt sine Cerere, & Baccho frigeat Venus. Post triticum soboleſcit lolium: si cum polenta, thure, & myrrha suffiatur, aut croco, conceptionem adiuuare dixit Dioscorides. Cæparum genus ex adgerminatione procreatur, vt Aristoteles dixit *ἐν τοῦ παραβλαστάνειν*, tertio generationis animalium. Circa radices in complures radículas, siue nucleos coagmentatur, ac inde in multiplicem sobolem excrescit. Theophrastus ait. Radices suo latere germinat, pluresq; redduntur, vt in bulbis, gethyis, scillis, & alijs quibusdam: ob id Dioscorides bulbos omnes Venerem stimulare dixit, & Martialis.

*Cum sit anus coniux, cum sint tibi mortua membra,
Nil aliud bulbis, quam satur esse potes.*

Cæpa genitale semen gignit, ex Simeone Sethi. Plinius allium Venerem stimulare dixit, potum ex mero. Porrum idem efficere ex Dioscoride habemus, sic scorodropasom vtriusq; vires allij, & porri, ex eodem, & crocum. Asphodelo subiacent numerosæ radices bulbosæ, vt quæ octoginta simul coaceruatis sæpè bulbis reperiuntur, ex Plinio. Venerem concitant vino & melle perunctis, vt bibentibus, ex Plinio. Ari minoris radix quamplurimis stipata fibris, & oblongis rotundis radiculis, quæ omnes caules promittunt: dracunculi vires habet, ex Dioscoride, qui appetentiam coeundi concitat.

FOECUNDA, ET MULTIPARA ANIMALIA AD FOECUNDITATEM, & conceptum valere. Cap. VIII.

AD EM Naturæ similitudine ex fœcundissimis animalibus oritur spes nobis, & plausibilis persuasio ad fœcunditatem in mulieribus excitandam, conceptionemq; , vuluam, matricem, coagulum, vel cerebrum accipiendo, edendo, vel alligando. Animalia fœcunda, vel paucifera ex partibus fœtum nutrientibus cognoscemus. Aristoteles animalium libro dicit, multipara animalia sunt, sus, canis, & lepus, paucifera leo, & equus. Ratio est, quia illa cellulas multas habent, & totidem formandi loculamenta, quibus impleri cupiunt, Democritus eandem affert rationem. Exempla erunt eiusmodi. Sus numeroso partu notatur, quum Aristoteles ad duodenas vsq; proueniat, dixerit, alijs, atq; alijs partibus anni fœtæ & coeunt, & luxuriosæ sunt: axungia porci partus in abortus vergentes nutrit, collyrij modo subdita, ex Dioscoride. Multipara canis est, vsq; ad duodenas, vt sus, sæpius coit, & sæpius parit, impletur vno initu, quod in furtiuis maximè constat initibus, ex Aristotele: maturos conceptus concitat caninum lac potum: membrana, vel è partus secunda, quæ terram non attigerit, partum educit. Lupus, vt canis multipara, aliquando vsq; ad decem procreat: carnes lupi edisse parituris prodest

prodest, aut si incipientibus parturire, sit iuxta, qui ederit, ex Plinio. Oves foecundæ sunt, & coeunt quandiu viuunt, multiparæq; sunt. Eodem modo & capræ trigeminos, & quadrigeminos ædunt. Eiusdem generis dorcas: mulier, vt concipiat dorcadis, hœdi, & leonis coagulum, & sel cum agnino sanguine, & adipe & medulla canina, nardino, & rosaceo oleo commisce, & post purgationem subdito, ex Aetio. Facile concipiunt, & pariunt anseres, prohibenturq; suos partus excludere, quod ipsæ suos partus alant, nã à gallinis melius excluduntur, & nutriuntur, ob id oua surripiunt, & gallinæ incubanda dant, ipsæq; pariunt, donec rumpantur, ex Columella, Palladio, Plinio, & Quintilijs: testes anserum si comedantur, ad mulierum sobolem procreandam facere scripsit Simeon Sethi. Et Hippocrates Libro de sterilibus, medicamenta quædam cum adipe anserino, vel ouillo bibenda mulieribus abortui obnoxijs præcipit. Lepores dum vtero ferunt, superfœtant, habent lac prius, quàm pariant, & à partu repetit coitum, & à partu adhuc concipit foetum, vt diximus: matricem leporis sicca, tere, & da potandã, quando mulier fuerit à menstruis purgata, & concipiet: vel leporis vterum frige, tritumq; al fiduè propina, habet eandem vim leporis sanguis, Galenus in Euporiso: conceptum leporis vtero exemptum his, quæ parere desierint, restibilem foecunditatem afferre putant, sed pro conceptu leporis laniam viro propinat, ex Plinio. Cammari multa oua pariunt, & facile concipiunt, ad conceptus valent, idem & de polypo dicendum.

PLANTAS ALIQUIBVS PARTIBVS CARENTES, MEMBRIS
nostris ipsis respondentibus maximè obesse. Cap. X.

IS proximè accedunt stirpium aliquot deficientium vel folio, vel radice, vel alijs partibus, eademq; ratione membris illis nostri corporis respondentibus infesta, noxiaq; sunt. Doctiores extra aleam Medici, qui ex incommodis sciunt elicere commoda, & vtilitates, ijs pro varijs dotibus vtuntur, vt dum obesse nituntur, prodesse possint. Exempla succurrunt aliqua, quæ nobis, alijsq; felicissimè successerunt. Fungi, ex Theophrasto, flore, folio, semine, cortice, medulla, neruo, & vena carent, ob id quam plurimis nostri corporis partibus offendunt; si propè ipsos venenosa adfuerint, naturæ cognatione absumunt, vt pote si iuxta fuerit serpentis cauerna, caligaris clauus, ferri aliqua rubigo, vel panni marcor, omnem succum, ac venenum conuertunt, decoquuntq; vt quos intus nigris, aut liuentibus membris horrere videamus: pituitam gelidam, noxioq; succo inuictam pariunt: largius sumpti periculum pariunt, ægrius concocti strangulant, aut choleram mouent. Galenus proximè ad deleteriam, enecantemq; facultatem, & putredinosam habere dixit. Carent, vt idem ait, tubera cortice, medulla, neruo, vena, caule, flore, & nullis radicibus, nullisq; fibris innixa. Constat terræ saginam in id malum conglobari: Scripsit Diphilus inueniri nonnulla, quæ fungorum modo strangulatus excitent: Auicenna ait, atrabilaria esse, & humores gignere magis quàm cætera fungorum genera, quo fit, vt frequenter deuorata, apoplexiam & paralyfim concitent, ad hæc concoctu contumacia, & ventriculum aggrauantia. Plantas sine folijs Græci *ἀφυλλα* dicunt, causam dat Aphrodiseus, quod sui corporis foramina spissiora habeant, arctioraq;, earumq; vis cõltipare, ex qua pilis ortus denegatur, sicut diximus de spadonibus in humana Physiognomonia, noxiæ igitur erunt plantæ. Iuncus capitis dolores facit, sparthion virgas fert sine folijs: purgat per superna vehementer, ellebori vice, Plinius animalibus noxium dicit, genista eius species turbat ventriculum, & obest cordi, ex Galeno. Orobanthes cauliculus sine folijs, inter legumina nascens, strangulat, vnde orobanches sibi cognomentum vsurpauit: leguminibus addita coctionem accelerat. A Theophrasto limodorus dicitur: dum ipsa perdere ex toto nititur, orobanches eadem & cuscuta Arabum, cassytha Plinij, floribus vidua cernitur, & si radicibus nascitur,

nascitur, destituitur illis, & alienis in ramis viuit, vnde fame arbores strangulat, & ex inde nomen; nam vicinos frutices continuis implicat orbibus, gaudet summam eua-
gari, eosq; tam spisso irretit contextu, vt cacuminibus insidens, tanta mole oneratas
arbores ad terram deturbat, vel continuo alimenti suctu ad tabem, vel lictis laqueis
strangulet, cui inhæserit, quasi compedibus illigat, vt nec vinctum facilè possit extrica-
ri: in vino adiecta temulentiam inducit, & Mesues addit lienes extenuare. Hedera etiã
destituta radicibus suis super arbores viuit, irrepit, amplectitur, & strangulat eas: ner-
uos tentat, & poti corymbi corpus infirmant, mentemq; turbant largius sumpti, conci-
piendi spem adimunt, partusq; extrahunt, lachryma psilothrum est, dentes frangit, &
lienes minuit. Teucer teuerion inuenit, spargentem iuncos tenues, & folia parua, aspe-
ris locis nascentem, austero sapore, nunquam florentem, nec semen gignit: minuit lie-
nes: constatq; sic inuentam, quum exta super eam proiecta essent, adhæsisse lieni, eũq;
exinanisse, narrantq; sues, qui radicem eius edũt, sine splene inueniri. Tamarix imper-
fecta est, vt diximus etiam lienes perdit, Salix supra memorata ileosos desiccet. Sunt
& herbæ radicibus carentes, ob id datum his à Natura, vt non nisi alienis arboribus va-
leant prouenire, vt viscum, polypodium, dryopteris. Supra enim diximus radices ven-
triculo respondere, lieni, hepatis, & similibus visceribus, quæ attrahunt, concoquunt,
& distribuunt ramis alimentum, & iisdem membris officiant, stomachum subuertendo,
nauseam faciendo, & lienes minuendo. Viscum Theophrastus in quercu, terebin-
tho, alijsq; fructibus innasce tradidit, Dioscorides lienes extenuare dixit. Eadem nata-
lia polypodio, & dryopteri, nam polypodium in vetustis caudicibus, & præsertim quer-
cum, & petris inhæret: Mesues dixit ventriculo nocere inconcocto humore. Idem de
dryopteri.

ANIMALIA ALIQUIBVS MEMBRIS DEFICIENTIA

humanis eisdem respondentibus esse obnoxia.

Cap. XI.

AD EM ratione ad animalia transeundo, si aliquibus membris defecit
se videmus, eadem nostris membris aduersantur. Præstantiores Me-
dici, vt diximus, qui ex damno vtile excipiunt, vbi attenuare, destrue-
re, & annihilare cernunt, ad tumores, infarctus, & excrescentia vtun-
tur, vnde multa, & optima familiaria medicamenta nobis comparan-
tur, & primò à sanguine incipiemus. Animalia quæ sanguine carent,
sanguinem fugant, sistunt, & destruunt. Sanguine carent mollia: polypi sanguinem at-
terunt, excernuntq; per hemorrhoida, eumq; sistunt ex Plinio. Vniones in conchilijs na-
scuntur, quæ sanguine carent; menses sistunt. Purpura ad eadem valet. Rana non alibi
sanguinem quàm in oculis habet, ex Oro: sanguinem sistit, ex Dioscoride & alijs. Sic
stellio ad dysenterias, cochleæ terrestres, & nudæ. Talpa collum propè nullum habet,
quia inter anteriora crura breuissimum: colli tumores exterunt omnes, quippe caput
præcisum, & cum terra talpis exuta, tusum, digestumq; in paxillos pyxide stannea, de-
let omnia, quæ collo intumescunt, & apostemata vocant, de iecore & pede refert Pli-
nius, de corde Oliuarius. Caret collo raia: pungi piscis eius, qui raia in mari appellatur,
officulo de cauda (idest aculeo: nam inter raiarum genera est vnum aculeatum) ita vt
non vulneret, strumis prodest, faciendum quotidie, donec percurentur, Plinius docet,
Rana collo caret. Ouidius.

Terga caput tegit, colla intersepta videntur.

Anginas & tonsillas abolet decoctarum ranarum ex aceto succus, ex Plinio. Rubeta eiuf-
dè generis, cocta, & pro emplastro cynanchicis imposita ad eò iuuat, vt cito eum liberet.

Narrat

Narrat Cardanus hoc remedio hominem in ultimo constitutum liberasse. Strumas de-
 let certissimo nostro experimento: decoquitur oleo rubeta, donec tertia assumatur olei
 pars, & rubeta extabescat, & conuertatur in oleum, corium, & ossa nudentur, & cum
 oleo per stamineum pannum percoletur, vnguento sic parato, vngatur pluries collum.
 Serpentis corpus videtur collo carere à capite ad caudam: incrementes strumas reprimunt
 viperæ, ex Dioscoride, & viperæ laqueus, in quo suffocata fuerit, collo appensus,
 magnum sanè amuletum contra anginas, factas sanat, & ne fiant prohibet. Angui-
 nea ceruice testudo est, ex Pacuio: iure in cibo sumpta, strumas è collo discutit, quod
 idem faciunt oua durata, illitaq; . Cancri ex melle triti strumas discutunt: Marinus le-
 pus si imponatur, celeriterq; amoueat, ad strumas valet, ex Plinio. Pisces collo carēt,
 maior ferè eorum pars ad strumas valet, vt mœnarum capitū cinis. Scari iecur ad paro-
 tidas, sic ostrea ad tonsillas & strumas, ex Plinio. Quæ dentibus carent, eisdem meden-
 tur, eos destruendo. Pastinacæ piscis os sine dentibus, aspera solū maxilla, cuius radio
 dentium dolor mitigatur, quoniam os frangit, & euocat. Dioscorides pastinacæ radio
 scarificare gingiuas in dolore dentium vtilissimum, conteriturq; is, & cum elleboro al-
 bo illitus dētes sine vexatione extrahit, Plinius. Testes nulli piscium, nec animalium pe-
 dibus carentium intus forisūe, exceptis delphino, & vitulo marino: Ad inhibendam
 Venrem ferè omnes valent, vt torpedo, immò & conceptum destruunt, vt serpentes.
 Mullus si vino suffocetur, & id vir biberit, rei venereæ dare operam non poterit, inquit
 apud Athenæum Terpicles, & si ex eo biberit mulier, non concipiet, & quia philtre mu-
 lieres cum menstruo parant ad Veneris incendia, ob id omnibus veneficijs, & mēstruis
 mulierum auxiliatur, author est Plinius. Hegesander nullum in Dianæ sacrificijs circū
 ferri scripsit, ob castitatem. Rhombus splene carere videtur, latitat enim inter intesti-
 norum spiras: lieni medendo viuis impositus, deinde remissus in mari, mirè valet, ex
 Plinio. Felle caret asinus, vt solipeda omnia, sanguis & fimum regium morbum tollunt,
 ex eodem. Equus solipes felle caret: sanguis equini pulli, & fimum ex vino cum tollit,
 ex Plinio. Elephanto iecur sine felle, incisa tamen parte, cui fel adherere solet, humor
 felleus exit, Aristoteles. Nō ad iecur, sed ad pectus situm est, Aelianus: prodest ictericis,
 ex Agricola, & nos propulsauius multoties ex ebore, croco, tritico & vino aminæo
 infusus, mane quotidie propinatis, icteritiam mirabili successu. Capra fel non habet, ex
 Plinio, eius fimum valet ad auriginem, ex Galeno. Aliquibus in locis ouibus non est fel,
 vt apud Chalcidem Euboicam tradit Aristoteles: aurium sordes cum myrrhæ momen-
 to resistunt morbo regio, etiam stercus, ex Plinio, & Rhase, vellera cum sulphure vi-
 uo, ex Sereno. Columbam felle carere traditur, vt ex Oro habetur in dorso, Galenus ve-
 ficam non habere, sed alibi: cinis plumarum, aut interaneorum palumbium ad coclea-
 ria tria, resistunt morbo regio. Passeribus alijs intestino, alijs ventri iungi, ex Aristotele:
 cinis sarmentitius crematorum coclearibus duobus, morbo regio resistit, ex Plinio. Ani-
 malia, quæ intestinorum anfractibus carent, sed vno intestino laxo vtuntur, colica labo-
 rare non possunt, ob id medentur colo. Anas intestinum laxum habet, quin etiam vo-
 rax: visa anate intestinorum dolor sedatur in bobus, ex Columella, Plinio, & Vegetio.
 Ossifragæ aues voraces, quarū pars colica laboranti alligata, à morbo liberat, ex Marcel-
 lo. Columbæ & palumbi ad colicos affectus valent. Harpè intestinum si triduo dabis in
 potu, vel assam in cibo agrotanti, perfectè sanabis, sic & aquila, & eiusmodi familia. Ve-
 spertilionibus & si pedes sint breues, & imperfecti, semper enim aut volant, aut toto
 corpore iacent, aut digitis alarum adhærent ædificijs: incocti cū lini semine, ouis oleo,
 cera, bulbo, & stercore tollunt podagram. Hirundo vt pedibus valet, ita pedibus dege-
 nerare videtur, ex Aristotele: sanguis podagras lenit, ex Tralliano. Pisces pedibus ca-
 rent. Ferè omnes ad pedum podagræ dolorem tollendum valent. Aues lacte carent: nul-
 la ex aibus remedia ad lac generandum.

MULTIFERAE PLANTAE AD CONCEPTVM, ET FOECUNDITATEM conducunt. Cap. XII.

OSTQVAM in foecundarum arborum sermonem incidimus, prius quam ei coronidem imponamus, de varijs quercuum fructibus loquemur, nusquam alioquin opportuniorem locum nacturi in vniuersa plantarum historia.

MULTIPLICES quercus fructus hac tabella ostendimus, quatuor gallarum species, vniones super frondes, cirros, capillos, fungos, monstra, agraricum, & fungos circa stipitem, viscum & similia. Infra capillos, cristas, tauri cornua, & mutonem, vt mutuas similitudines contempleris.

Multiplices & monstrificos, foecundo prouentu, producit partus, radicibus, ramis, surculis, & folijs ipsis, vt in tota plantarum familia nulla foecundior, nulla mirabilior appareat, nec vlla, in qua magis summi Dei benignitas reluceat. Sed hos foetus singulos suis dotibus pollere, & plura praestare, quam maiores nostri descripserint, nemo est sane mentis, qui ambigat. Theophrastus scripsit quercum praeter fructum, alia quoq; omnium copiosissima gignit. Plutarchus Cheroneus inter syluestres arbores fructu bellissimam,

nam, & foecundissimam, & inter urbanas validissimam dixit, ut alites, ferae, & ferarum princeps homo ijs vesceretur. Putavit antiquitas quercum prius, quam homines Deum generasse, tam necessarius erat eius hominibus fructus: unde Arcades, qui omnium primi e terra orti gloriabantur, cum quercu cognationem habere dicebantur. Vocabatur olim *κεραυδρον*, quasi vetus quercus. Hesiodus dicebat Deos iustis concedere, ut hominibus quercus excelsis ramis fructus daret, in medijs apes habitarent, quae donarent mella. Socrates per quercum, tanquam Deum deierabat, propter venerationem antiqui Deo sacram fecerunt, qui ex hac primum arbore vitae causa, primi glandibus vescerentur. Italia querno folio assimilata est, ut omnium terrarum alumna, eadem & parens Deorum numine electa cunctarum gentium in toto orbo regina, omnium arborum praestantissima, & nobilissima adaequaretur, ex Plinio. Nec omittenda est in ea re Galliarum admiratio. Nil habent Druidae (ita enim suos appellant Magos) visco & arbore, in qua gignatur, sacratius. Iam per se arborum eligunt lucos, nec vlla sacra, sine ea fronde conficiunt, ut inde appellati quoque interpretatione graeca possint Druidae videri. Enimvero quicquid adnascatur illis, e caelo missum putant, signumque esse electae ab ipso Deo arboris. Ab huius praestantia, & utilitate Dryades, & Hamadryades nominatae videbantur, quae quercus genij erant. Sed videamus tanta foetus luxuria, faciebus & figuris, quaedam tenus rem experimentibus, quid ocularum virium nobis portendere possit. Theophrastus robur omnium copiosissimè praeter fructum alia gignere dixit. Nam gallam paruulam, atque alteram resinolam & nigram, quin & quaedam veluti mora, ni distaret arida duritie, sed hoc admodum raro. Iam aliud producit effigiem coli representans, quod quum fuerit perfectum, tauri caput imitatur, fructus intus nucleis oliuae similis. Et alibi de cerro. Quod autem penem quidam appellant, branchijs simile, ceruus sola producit cauum, muscosumque cubitali longitudine pendens, ceu villus lintei prolixus: nascitur id e cortice, non e surculo, unde glans, nec e gemma, sed e latere supernorum nodorum. Parit & aliam inutilem pilulam cum capillo, tum tactu, tum gustatu melligeno succo vere insufficientem. Fert & hoc quod pilon appellant, id pilula est, nuci haud absimilis, intus habens lanuginem, quasi fungorum lucernarum luminibus aptam: nam & sine oleo flagrat, sicut galla nigra. Creant ad haec alae ramorum eius pilulas, sine pediculo sessiles, & versicolores. Enimvero quidam umbilici candicant, caetero varietas dispergitur. Media cocci rubore puniceant, apertis amara, putris, & nigricans subest inanitas. Profert & rubentem lapillum, sed frequentius aquosos nucleos albicantes, & translucidos, in quibus & pumices nascuntur, indurescentes gallae modo, vbi ad iustum incrementum venerint, ijs folijs a tergo adherent. Nascuntur e folijs & aliae conuolutae pilulae compressae, atque oblongae in folio rubentes, haec enim muscas interdum intus continent. Venitque usque ad iustum incrementum in modum laevis paruulae gallae durefcens. Fert & robur cachrym ita vocatur pilula, in medicina vrendi vim habens, postquam folia decidere, hyeme durans. Tam multiferum est robur, ut viscum & mella pariat, ut author est Hesiodus, constatque rores melleos e caelo cadentes non alijs magis insidere frondibus. Fert boletos, suillos, gulae nouissima irritamenta, quae circa radices gignuntur. Promit & ut aliae glandiferae agaricum, fungum antidotis efficacem. Omnia haec adduximus, ut feracissimam esse quercum omnium arborum extimemus. Iam diximus glandem ad Venere valere. Foeminarum conceptioni adiuuare viscum narrat Plinius, si omnino secum habeant. Remanet nunc ad caeterorum animalium foecunditatem valere demonstramus, quod iudicamus ex capite taurino illo, iam dicto, quod clarius & Plinius indicat. Est autem id rarum admodum inuentu, & repertum magna religione petitur, & ante omnia sexta Luna, quae principia mensium annorumque his facit, & seculi post tricesimum annum, quia iam virium abunde habeat, nec sit sui dimidia. Omnia sanantem appellantur suo vocabulo, sacrificio, epulisque rite sub arbore praeparatis, duos admovent candidi coloris tauros, quorum cornua tunc primum vinciantur. Sacerdos candida veste

cultus arborem scandit, falce aurea demetit, candido id excipitur sago, tunc demum victimas immolant, precantes, ut suum donum Deus prosperum faciat his, quibus dedit. Fœcunditatem eo potest dari cuicumque; animali sterili arbitrantur, contraque; vena omnia esse remedio. Quod ex gallinacei crista etiam diximus indicari.

VIVIPARAE PLANTAE FOECUNDITATEM PRAESTANT.
Cap. XIII.

NOVA, nec unquam satis laudata ratione, summa Naturae benignitas foecunditate praestantes plantas indicat, quae in fructibus animalia gignunt, ut ferè viviparæ plantæ dici possint, immò & quamplurimæ extant Philosophorum animadversiones, quum animalibus plus solito abundaverint, cum annum & fructuum, & humanorum partuum feracissimū futurum. Inter cæteros quercus fructus, diximus super folijs verò tergo adhaerentem pilulam ferre candidam, aquosam, dum tenera est; hæc enim muscas interdum intus continet, veniensque; ad incrementum iustum, in modum lævis parvulae gallæ indurescit, ex Theophrasto, à quo Plinius. Fert quercus & in folio aquosos nucleos candicantes, & translucidos, quandiu molles sint, in quibus & culices nascuntur. De eius foecunditate iam diximus supra. Præterea illud peculiare sibi vindicarunt maiores quercus gallæ, quod si aperiantur, quæ integræ sunt, muscam, araneam, aut vermiculum intus habebunt. Si musca volat, futuri belli præfagium, si repit vermiculus, carentia annonæ, si aranea, pestilentium morborum annum. Ficus & culices gignunt, egrediunturque; è pomis caprifici, putrescentibus eorum granis, cuius indicium afferunt, quòd postquam euolarunt, grana ficibus nulla penitus insunt. Est & alterum centrinae genus vocatum, quod ociosè vivit, quemadmodum fucus inter apes, & quos ex altero genere sua poma ingressos aspexerit, protinus necat, & folium culicem gignit, quum copiosè fructificat, ut ulmi folliculis genus quoddam bestiolarum innascitur, quod cnipes appellatur, qui cum ficis gignitur, ficarios illos culices deuorat. Ficus iuuenum vires auget, ob id ante athletæ hoc cibo utebantur: utile ex decocto earum fouere foeminas, ex Plinio, ex Dioscoride ad muliebria fomenta. Terebinthus fert nucamenta quædam caua, seu folliculos, ulmi exemplo, in quibus animalia, quasi culices erumpunt, cornicula rubentia promit, caprarum similitudine, in quibus culices dicti concluduntur, ex Theophrasto. Est & indica terebinthus, nostrati similis, fructus diuersi, similes amygdalis, apud nos pistacea dicuntur: Plinius terebinthum Venerem excitare dixit, & pistaceis ad conciliandas coitus vires frequenter utuntur. Vermis in albuco gignitur, qui in aliud animal volatile, floridumque; transfiguratur, quod quum herba florere incipit, erosso statim operculo euolat, ex Theophrasto: ut diximus ex Hesiodo ad genituram valet. Legumina ferè omnia animalia intus gignunt, quæ ad eadem valent.

ANIMALIA, QUAE FACILE CONCIPIUNT, AD CONCEPTIONEM VALERE. Cap. XIII.

PRÆTEREA animalia, quæ facillè concipiunt, ad conceptionem valere iudicantur, eaque; animalia facillimè concipere iudicamus, quæ non solum ex immisso in vterum semine, sed etiam vento concipiunt, ut quamplurima ab antiquis memorata. Equæ aliquot regionibus flagrant ardore coeundi, ut etiam si marem non habeant, assidua & nimia cupiditate fingentes sibi ipsis Venerem (cohortalium more auium) vento concipiunt. Quæ Poeta licentius habet.

Conti-

Continuoq; auidis vbi subdit a flamma medullis,
 Vere magis (quia vere calor redit ossibus) illa
 Ore omnes versa in Zephyrum, stant rupibus altis,
 Exceptantq; leucis auras, & saepe sine vllis
 Conuigijs, vento grauida (mirabile dictu)
 Diffugiunt.

Varro in Hispania in Lusitania, ea regione vbi est oppidum Olyssippo monte Tagro que-
 dam è vento concipiunt equæ, vt hic gallinæ quoq; solent, quarum oua hyponemia ap-
 pellant: sed ex his equis, qui nati pulli, non plus triennium viuunt: mulier, quæ non cõ-
 cipit, si equinum lac ignorans biberit, & mari quamprimùm coierit, concipiet, ex
 Rhase & Alberto. Ad eò coturnicum facilis conceptus, vt dicantur vento impleri, ex Ni-
 candri Scholiaste. Athenæus refert ex Phanedemo, Delum insulam ab Acheis Ortygiam
 dictam, quod obseruati sint coturnicum greges è mari volantes, quasi etiam in mari ge-
 nerentur. Aetius pessum ad mouendum conceptum docet ex adipe coturnicis. Facillimi
 conceptus perdix, nam eo tempore, quo libidine incitatur, si contra marem steterit,
 aura, ab eo flante fit prægnans, immò voce marium vtero ingrauescit: si gestiuunt, ac
 libidine turgeant, volant quoq; superne marium, effici idem potest, videlicet dum mas
 ipse foeticum spiritum demittit. Aristoteles contra Ephesium, qui non sola spiritali cõ-
 ceptione præ nimia tentigine fieri posse dixerat, sic etiam Athenæus, Eustathius, Arche-
 laus, Varro & alij: ob id oua perdicum si sorbeantur, foecunditatem facere scribunt, & la-
 etis copiã, ex Plinio. Gignuntur vultures aliqui sine concubitu, quum ardore concipi-
 prædi foemina exarserit, vuluã ad Boream aperiens, comprimitur ab eo per dies quinq;
 quibus nec cibum, nec potum capit, foetus procreationi intenta, quarum oua subuen-
 tanea ad escam, non ad procreandum, ex Oro. Oua subuentanea & si reliquis volucris
 irrita, vulturibus fertilitate insignia, auersæ Austro volare, vel ad Eurum, si ille spi-
 rat, & ad ventum oris halitum pandant, spiritus venti influens ipsas replet, Varinus,
 & Aelianus. Gallinæ quoq; oua hyponemia, siue Zephyria gignunt, sic dicta, quod ex
 vento facta esse videantur, sine mare, ex vi turgentis vteri, & infœcunda sunt, ex Plinio,
 aut mutua foemina inter se libidinis imaginatione concipiunt, aut puluere: gallinam iu-
 gulant, & festucam lineo panno inuolutam intra anum condunt, eamq; consuunt, &
 elixant, & ius potui dant, ex Galeni Euporisto. Testudines montanæ vento implentur,
 quemadmodum coturnices, ex Nicandri Scholiaste: Hippocrates primo de morbis mu-
 liebribus, glandem, seu medicamentum subdititium describit, quod recipit testudinis
 marinæ cerebrum, & crocum & salem Aegyptium, vt aperiat vterum ad conceptum.

QUAE ALIIS PLANTIS PRAESTANT, VT SVOS FRVCTVS

contineant, ad partus, retentionem valent.

Cap. XV.

VNT & fructus, qui super alios fructus appositi præstant, vt non cadant,
 vel adiuuent maturitati, hos non inconcinna similitudine ad partus
 in mulieribus continendos valere, vsq; ad debitum tempus coniecta-
 mur. Palma suos fructus caprificatione maturat, ficus similitudine, dum
 mascula floret, spatham abscindentes, qua flores emergunt, protinus, vt
 lanuginem, & florem, & puluerem continet, super fructum foeminae de-
 cutiunt, illa sic eo aspersu afficitur, vt suos fructus vlllo pacto amittant, sed cunctos con-
 seruet, ex Theophrasto: nam omnium maximè arborum suos fructus amittit: ad hoc vi-
 tium

tiū caprificatio comperta est: dactyli recentes duo, ossē exenterati, & infectoris cocci puluere repleti, deuoratiq; sæpè à prægnantibus, abortum prohibent. Præterea musa eiusdem speciei ex Serapione, ad stimulos concubitus valet, florem & fructum parit, dein erupta spatha prodeunt maturi fructus, vt foetus in secunda. Perdit etiam ficus suos partus ante maturitatem inter omnes, ob id reperta caprificatio. Ex pomis annexis culices egredientes perforant ficuum cacumina, & in causa sunt, vt sui fructus perdurent, & maturentur: ficus enim ad muliebria valet, vt diximus. Inueniuntur in quibusdam, inquit Plinius, sicut in marmore, centra, idest duritia clauo similis, inimica seris, & quædam fortè accidunt, lapide comprehenso, aut recepto in corpus, aut alterius arboris ramo: ferunt lapides ita inuentos, ad continendos partus esse remedio.

*PLANTAE, ET ANIMALIA QUAE FACILE PARIUNT,
præstant ad partus facilitatem. Cap. XVI.*

VIDENTVR facilitatis partus quandam imaginem plantas illas afferre, quæ supra folia fructus producant, quasi mirando hoc opere Natura, consopitos mortalium sensus comoueat, has plantas ad partus facilitatem, & ad naturæ locos valere. Myrthacantha, siue rursus è medijs folijs, ritu cocci baphicæ, herentes singulis singulas baccas ostendit ruberrimas: cuius radix trita cum vino vuluarū purgationi & difficili vrinæ valet. Hippoglossum è medio folio, quasi cauo aliud folium linguæ instar insertum, inter quæ baccula etiam rubra, rusci instar insit: in vteri affectibus magno datur iuuamento. Brassicæ genus etiam supra folio cauliculū promit, suspiciendo Naturæ miraculo: eius cibo purgatio fœminis accedit, cruda si edatur, partus mortuos pellit; vnde ex his facile parientibus prodesse poterit. In ilice coccitera è medijs folijs excrementa quædam, ceu globuli rubelli, eleganti Naturæ opere visuntur, amicas cordi vires habet, cætera adhuc inexperta. Animalia, quæ facile pariunt, quæ non laborant mora in partu, homini præstant ad facilitatem partus. Vulgare dictum est, catas cum dolore concipere, sine dolore parere, nuper enixæ canes fugant, & sæpè parturientes per gradus, & scalas ædiū expellunt, ex Aristotele: adèo facilem partum præstant, vt fel cati, præcipuè syluestris, foetum mortuum ex vtero extrahat, vt subtus suffiatur, mistum cum stercore nigro alicuius cati, ex Rase. Torpedo non oua, sed foetus viuos ex ouis, quæ intus excludit. Hos in metu intra se recipit, & emittit, Aristotele authore, & visa est torpedo, quæ foetus intra se octoginta haberent: si capiatur, quum Luna in Libra fuerit, triuog; asseruatur sub dio, faciles partus facit, postea quoties inferatur, adiuuat. Pastinaca nõ recipit suos partus ob aculeum caudæ, & aculeus eius existimatur faciles partus facere, sic squatina, & galeus. Vipera & si ouipara sit, vivipara est tamen ob partus facilitatem: eius occurus prægnanti abortum facit. Equa facillimè omnium parit, ex Aristotele, cætera quadrupedes parere solent, at verò equa, quum tēpus iam partū edēdi appropinquauerit, erigit se, stansq; emittit partum: lien equi ex aqua dulci potus, eicit partū, item vngulæ suffitu, aut fimum aridū, ex Plinio. Si quis surripiat oua anseri, ne incubet, pariet, donec rumpatur, ex Plinio: subditium ad eiciendum mortuum foetum valet, testam recentem, & adipem anseris terat, & apponat ex Hippocrate. Lupi omnes intra decem dies pariunt, cuius causam fabulosè ad Latonam referunt, quod totidem oberrantem diebus ex Hyperboreis Delum deduxerit sub specie lupæ: equa, quæ lupi vestigia presserit, abortitur: ob id mulier, quæ abortū fecerit significantes Aegyptij, equam pingunt, quæ lupum presserit: diximus carnes lupi parituris eas prodesse, ex Plinio.

PVLCHERRIMAE PLANTAE, ET ANIMALIA AD PVLCHROS
filios generandos valent. Cap. XVII.

IS subnectere visum est, quomodo possimus pulcherrimos filios generare, scilicet si pulcherrimas plantas continuo pertractemus, edamus, vel nobiscum atferamus. Sed vt ad exempla accedamus. Palma pulcherrima planta est, Homeri iudicio, qui Phoeniciae puellae venustatem palmae ramo assimilauit, tereti surgit, & procero trunco, coma omnis in cacumine, pulchritudine spectabilis, foliorum aequalitas, quae quasi inuicem inturgere, & concurrere videantur, folia firma & semper durantia, nam neque laurum, myrtum, neque oleam, neque aliam arborem earum stirpium, quae folijs negantur spoliari, videmus eadem folia seruare, sed alijs defluentibus, alijs suppullulantibus, palma nullum abiciens folium, suis constanter semper ornatur. In Syria & Aegypto balanos producit tanta aspectus iucunditate, vt tragemata omnia, bellariaque praecellat, inter Phoenicobalanos eximia pulchritudine praestare, quos vacant Nicolaos, Imperatoris Augusti cognomine, qui ex Nicolao iucundissimo, pulcherrimoque, balanos hos pulchritudine praecipua, Nicolaos cognominari instituit. Heliochrysos eximium aurei coloris decus, ad Solis radiorum repercussum coruscantem lucem, & vegetam intuentibus vibrat, speciosam corymbi figuram ostendit: corymbaceae umbellae, multis bullis extantibus circinatae, aureoque aspectu micantes, diuturna gratiam aucupantur: ob id alij amaranton, ex quo Deorum simulacra coronarentur. Huius nominis Ephesia virgo coronauit Dianam primo. Heliantem vocat Plinius folio myrthi in Themiscyra regione, & Ciliciae montibus maritimis, persimilis floris. Spectandae venustatis flos croci est, filamē-
tis aureo cruore nitentibus, intensi odoris, calice caruleo, pulcherrimi iuuenis Croci formam referens, cuius amore flagrans Smilax, mutata est in herbam sui nominis: nec aliud eiusmodi fabella Poetae innuunt, quam venustam hanc, & fragrantem floris speciem. Pinus a vertice ramosa, eximiae proceritatis, folium capillamenti modo praetenuē, longumque. Pytis puella fabulata est antiquitas perquam illustris, riualis amore neci datae & in hanc arborem mutata. Non illepidē Poetae hoc inuolucro arboris eximiam formam demonstrantes. Quid melle clarius, nitidius, & flauentius? quid myrrha & arbore pulchrius, & fragrantius? Narrat Plinius. Heliantem vocant in Themiscyra regione, & Ciliciae montibus maritimis, folio myrthi, hac cum adipe leonis decocta, addito croco, & palmeo vino perungi Magos, & Persarum Reges, vt fiat corpus aspectu iucundum, ideo eandem heliocallidem nominari. Hermefias ab eodem vocatur, ad pulchros liberos generandos, bonosque, non herba, sed compositio est nucleis pineae nucis, tritis cum melle, myrrha, croco, vino palmeo, postea admixto theombrotio, ex lacte, bibere generaturos iubet, & a conceptu puerperas partum nutriendas, ita fieri excellentes animo, & forma, atque bonos. Cotonea mala aureo melino colore speciosiora, ob id chrysomela Graecis, Maroni aurea mala dicta, praestantissimum odorem vibrantia, tenuibus incisuris crispata, tenuique lanugine pubescentia, circinatae in orbem rotunditatis, quae non solum visu voluptatem, sed odore salubritatem afferunt. Solon mandauit, vt sponsa manducato malo cydonio in thalamum veniat, non, vt Plutarchus putat, vt prima salutatio iucunda, & non ingrata esse debeat, sed vt ex primo concubitu pulchri, & industrii filij nascerentur: si praegrans eo vescatur industrium, & formosum puerum paritura. Plinius ait. Omnia iam virorum, & mulierum saluatorijs cubiculis includi, simulachrisque nocturnis conscijs imponi. Est & inter animalia pulcher lepus, ob id leporem Graeci amoribus sacrum fabulantur, etymi argumentum quod *λεπρος* dicatur *ἀπὸ τοῦ λέπειν* *λεπρος* a verbo *λεπειν*, utroque visum significante: vnde leporina carne vescentes, formosi fiunt aliquot diebus, ex quo Martialis.

Cum leporem mittis semper mihi Gellia mandas.

Septem

Septem formosus Marce diebus eris

Quum Alexander Seuerus Imperator quotidie in mensam lepusculos admitteret, datum vulgò subannandi argumentum ex genere cibi formæ gratiam comparari. Extant versiculi.

*Pulchrum quod vides esse nostrum Regem,
Quem Syrum sua detulit propago,
Venatus facit, & lepus comesus,
Ex quo continuum capit leporem.*

*A PVLCHERRIMIS PLANTIS NOSTRA COMMODA, A
deformibus incommoda prouenire. Cap. XVIII.*

E à plantarum pulchredine discedamus, monstrant & suo vultu vitia, & virtutes plaræ, & olim probauimus formoso corpori formosam animam, & monstrum in corpore, monstrum in anima esse. Omnibus in confesso est, conuenientem & proportionatam membrorum compositionem amplissimas virtutes fortiri, sic difformen, mancam, & distortam vitia, & imperfectiones. Plantarum consimiles vultus animorum habitum nequam, vel bonum esse rei plantariæ consultissimos admonere, immò perspectius, sincerius in plantis perspicitur, quum non possint plantæ sibi faciem mangonizare, nec amplectendi, fugiendiq; virtutes & vitia electum habeant, vt homo. Sed quid per venustam, & inelegantem plantam intelligamus, aperiamus. Optima est plantarum figura, si altitudo latitudini respondeat, vel paulò maior, si radicum, florum, foliorum, & fructuum proportionata dispositio. Flores optimè colorati, elegantis effigiaruræ, peramœni, ridenteq; vt maxima cum iucunditate spectantium oculos ad se alluciant, id nobis argumentum præstat, quàmmaximis pollere dotibus. Cato de brassica crispa loquens ait. Brassica crispa aspectu & natura bona est. Adèo est elegantiarose forma, vt si Iuppiter vellet floribus Regem imponere, rosa inter flores regnū obtineret. Terræ est ornatus, oculus florum, plantarum decus, & pulchritudo coruscans, Veneris conciliatrix: colore, qui rosis emicat, quid gratius visitur aspectu? Aliæ sunt quoq; Anacreontis Poetæ laudes. Ob suam pulchritudinem Poetæ Veneri dicarunt,

Syderis, & floris domina est vna Venus.

Philostratus Cupidini dicauit. Quid pulchrius lilio spectari potest? hortis, & viridarijs expetita planta, recto caule consurgens, in cuius summitate flores intaminati candoris, foliolis dispositi striatis, & repandis, quali resupinati labri, effigiem calathi exprimentes, è quorum medio crocea stamina educuntur, languido semper collo, non sufficiente capitis oneri, è quibus effluuium emanat blandi, concupiti, & diuini odoris: ob eximiam eius pulchritudinem Græci *ἀνθηρὸν* vocarunt. Veneris volupe, & Iunonis rosa, è cuius lacte effuso, galaxia in æthere sydereo candore visenda, vt diuinam ei originem assignarint, Salomonis etiam solio insidentis gloria conspicuū. Iris amœna varietate, & colora, cælestis arcus æmula est; nam ita suum florem depingit, vt opacæ nubis obijce, Solis obuerso repercussu luminis pingitur in cælo, hians flos, & alternans frondes in anfulæ speciem curuantur, radice, nedum flore perquam olida, floris oræ diductiores, hiantelq; cuius multiplex variorum colorum mistura, quæ in diuersis plantis, in vinis duntaxat floris spectanda venit, vt non alijs cedat, sed cum reliquis de venustate certet. Tanta est oleæ pulchritudo, vt Homerus, quum egregiam aliquam formam

iuuenis

iuuenis depingere quærit, oleæ comparat, quæ humi læticia, cœli clementia niteat. Euforbi à Menelao cœli comparatur mors oleæ, vëtorum vi deturbata, viri fortis quercui. Et in sacra pagina, vbi necesse est speciei meminisse, olea commemoratur. Quasi oliua speciosa in campis. Nam virginalis pudoris speciem quandam præfert, quarum dotes propemodum infinitæ, & immensi commodi medici. Contra quid ipso aconito deformius? vt fingant Poetæ è spumis Cerberi canis, extrahente ab inferis Hercule, & apud Heracleam Ponti, vbi monstratur is ad inferos aditus, gigni, cuius flores deformi pallore tabescunt: ita atrociter interit, vt ne remedium sit adhuc adinuentû contra. Quid tetrius odore cicutæ? quid aspectu fœdus? cannabis folia grauitè olent, item anagyris, si quispiã fruticem commouerit, tetrum quendam odorem remittet, vnde adagium, *ἀναγυρίν κηφείας*, idest anagyrium commoues: Folijs mãdragorę virosus odor. Apocynum viticulis malè olëtibus fruticat, deleterię facultatis omnes. Quid mœstius ipso cupressor? arbor suspendio eligenda, vt eam fingant Poetæ Diti sacram. Sic & sabina ipsa, ad dispergendos conceptus nata. Venenati fungi deprehenduntur colore extra luteo, intus plûbeo, aspectu barbaro, rancido habitu, hiulcis canaliculis, lurido per ambitum margine, aut summo pallefcente labro. Causam naturalem addemus, quod plantæ, quæ humidæ, calidæ, vel siccæ fuerint, hilari aspectu, & odoratæ sunt, at quæ frigidæ, humidæq; plerunq; insipidæ, inolidæ, & minus vescæ, & quia inconcoctæ, sapores habent deteriores, & odores fœdiores, & humanæ naturæ contrariæ.

MAGNAE PLANTAE EFFOETARVM VIRIVM, PARVAE

verò maximarum. Cap. XVIII.

Si rectè meminerimus, quæ in humana Physiognomia diximus, homines vasti corporis, & membrorum, stupidos, timidos, insulos & imbecilles esse pronūciauimus, quum non possit Natura vires suas in tam maxima membra diffundere, è medio eos tollendo, quos reliquarum partium proportio comitatur, & sic minus mali significabunt. Sic parui corporis homines, calidæ, & vehementis operationis esse, vt in suo corpore vix capere queant. Eodem modo plantæ sunt, quæ cū maximam molem capiant, steriles sunt, & effoetarum virium, parua verò, vt radicle, & vix sensu apparentes, validarū virium. In arboribus enim, quæ magnis luxuriant brachijs, Natura quod tribuit magnitudini, dempsit viribus; vt in pinū, abiete, cupressor & palma, sic platanus, populus, ficus ægyptia, & aliæ, quarum nullæ à scriptoribus narrantur vires, aut perpauca. Aristoteles Problematum libro querit, cur tenues radicle acutæ sint? soluit q; quòd ampliores illæ spatio temporis longiori plenius concoctę virescunt. Potest esse & naturalis causa. Quæ humida & calida sunt, facilè crescunt, & in operando fatua, quæ autem non crescunt, siccæ, & sunt in operando vehementiores. Theophrastus inquit. Quæ locis opacis, & afflatu silentibus sunt, proceræ, læues, & excelsores exurgunt, contra verò, quæ locis flatibus & vento expositis, & apricis, vel raris, solutisq; exeunt, minus tales euadunt. Incrementum enim profunditatis altitudinem verat, & flatus exasperant, nodosq; faciunt, tum solutiora, humidiora, imbecillioraq; his locis conficiuntur, quia neq; Sole, neq; flatibus, vel frigoribus densitatē suscipere possunt. Plantas, quæ locis humidis exurgunt, magnas esse diximus, quæ verò siccis, lapidosis, & Soli expositis, paruas, exuccas ob alimentum & cœli situm, ob id val dioris operationis, vnde vis operandi. Animalia parui corporis, ingeniosiora sunt alijs magni corporis, vt apes, araneę, formicæ, salangij, vt videri possit Naturam in viribus abundasse, vbi defecerit in corpore, sic parua herbe, & femina in operando valentiora sunt, vt piper, sinapi, & similia, vt ad causas confugiendum sit, quas diximus in humana Physiognomia. In locis siccis ligna contorta, & parua corpora, vt Aethiopes, qui blesis

pedibus sunt, magna corpora in humidis. Urbanæ arbores, quæ hæc sunt, igne sunt, syluestres sicca, & parua. Platanus celebrata in ambulatione Academiæ Athenis cubitorum xxxvi, vnius radice ramos antecedente. Nunc est clara in Lycia gelidi fontis sociâ amœnitate, itineri apposita, domicilij modo caua LXXX, atq; vnius pedum specu, numerofo vertice, & se vastis protegens ramis, arborum instar, agros longis obtinens vmbra, & in vicinas domos sæpè transilientium, nulli rami longiores, validioresq; aut plures, vt dixisse totidem arbores liceat, cortice pelles tingunt: nilq; nisi astringendo profunt. Indica ficus exilia poma habet, vastis diffunditur ramis, quorum imi adèo inter ramcuruantur, vt annuo spatio infigantur, nouamq; sibi propaginem faciant circa parentem in orbem. Intra sepem eam æstiuant pastores, opacam pariter & munitâ vallo arboris, decora specie subter intuëti, proculè fornicato ambitu. Superiores eius rami in excelsum emicant, syluosa multitudine, vasto matris corpore, vt LX passus plerq; orbe colligant, vmbra verò bina stadia operiât. Foliorum latitudo peltæ effigiem amazonicæ habet, fructus rarus, nec fabæ magnitudinem excedens, viribus vacans, quæ à nullo saltem scriptore memorentur. Abies ingens arbor & excelsa, & larix, immò omnium arborum altissimæ, rectissimæq; nauium malis, antennisq; præferuntur. Amplissima laricum visa Romæ, Tiberij Cæsaris tempore in ponte naumachiaro, fuit pedes CXX, bipedali crassitudine equalis, quo intelligebatur vix credibilis reliqua altitudo fastigium ad cacumen estimantibus. Abies admirationis præcipuè visa est in naui, quæ ex Aegypto C. Principis iussu, obeliscum in Vaticano circo statutum, & cætera, quæ de eius vastitate tradit Plinius: ex ea resina resudat, quæ vis ad vulnera, psoras, & calculos valet. In herbis faba ægyptia, cucumeres, cucurbitæ, & melones ingentis fructus, folij, vel radicis, ad paucos, siue nullos vsus. In paruis verò herbis peterit quisq; videre ingentes vires, vt in pipere, sinapi, yfopo, aristolochijs, centauro paruo, ruta, mentha, origano, aconitis & reliquis.

PLANTAS, QUAE SAXA FRANGUNT, AD FRANGENDOS
in corporibus calculos, & dentes valere.

Cap. XX.

DIXIMVS fructificandi modum plantarum, & remedia, quæ ex ijs nancisci poterant, superest contemplari loca, quibus profiliant, & modum, nam alia non nisi super saxa, suaq; vi ea frangere, & alia supra arboris ramos nasci auent, & quid ijs simulachris portendat Natura. Ad diros igitur renum, & vesicæ cruciatus, quum ea loca calculis turgent, commendatissimæ dotis plâtas benigna & indulgens Natura donauit, satisq; ampla demonstratione indicauit, cū crebris, & exiguis fibrillis lapides & saxa, in quibus nascuntur, quasi veruculo terebrant, vel validissimis cuneis scindunt, & aperiant: vnde apud omnes ab insigni huius facultate, indice nomine, saxifragæ vocatæ, quæ Græcis lithontriba dici possent, quasi lapidum terebras. Sed varia est saxifragum tribu, quæ eiusmodi frangendi in renibus lapidem prærogatiua insigniuntur. Dioscorides genus vnum, quod alij saxifragon, & empetron, Romani saxifragiam vocant, frutex surculosus in petris & asperis locis nascens, epithymo similis, quod calculos vesicæ frangit. Polytrichon Plinius vmbrosas petras, parietumq; aspergines, ac fontium maximè specus sequitur, & saxa manantia: calculos è corpore mirè pellit, frangitq;, qua de causa potius, quàm quod in saxis nasceretur, à nostris saxifragum appellatum crederem. Sunt & apud recentiores permultæ saxifragiæ, vna est sceniculaceis folijs, longioribus, exiguis, & raris, vmbellifera,

bellifera, & semine petroselini, radice pastinacæ, quæ magnis saxi, montosis, & sterilibus arenis nascitur: frangendo calculo plurimum præstat. Est & aliud genus folijs terrestribus hederæ, caule tenui, piloso, florenili candido, semine nullo, radice grandinosa, pendula, qualis chelidonij minoris: decoctum ex vino renum calculos frangit, & vesicam abstergit. Tertium lapidicæ genus, frutex lignosus, contortus, crebris furculis, & subalbidis folijs, exiguis, oblongis, acutis, semine rubro, nascitur in viuis lapidibus, radix saxorum interuenijs ad eum depacta viuit, vt vix diuelli possit. Est & bipennella hircina, saxifragiæ nomenclatura, à creberrimo radicis vsu frangendo calculo, lotioq; proliciendo, ad eum facie similis bipennellæ exit, vt eadem planè putes: nam non solum à viroso & insuauis hirci odore sic dicta hircina, sed quod ea adulti hirci, sanguis, & carnes eximium sit calculosis præsidium: nascitur in petris, quas findit, ob id vulgò *petri findula* dicta. Oreoselinum & petroselinum in montibus, & petrosi nascitur, vnde eorum nomen ex Dioscoride, pota calculos pellunt, quia eiusdem facultatis cum cæteris: ob id hirci sanguis, qui oreoselinum, & filer montanum ederit, ad conterendum in vesica lapidem validè efficax habetur. Oenante herba nascitur in petris: radix vesicæ vitijs medetur, ex Plinio. Ficus muris, & lapidicinis nascitur, easq; mirè frangit: vesicæ utilis & renum vitijs, ex Plinio. Helsingia, siue parietaria dicta, quia in parietibus, & lapidibus nascitur, super tegula calefacta, vinoq; cretico irrorata, & pubi illita, calculosis medetur. Muscus lapideus, qui super saxa nascitur, certissimo experimento ad frangendos calculos valet. Hyssopus, quæ nascitur in muro, mirè calculos è renibus deturbat, confecto ex eo syrupo cum tantundem aquæ parietariæ, & per decem dies ieiunus hauserit. Genista longissima radice est: nascitur in montosis & parietinis, vt per triginta pedes suffodiat. Mesue prodesse calculosis dicit. Adiantum nullibi frequentius, quàm saxi riguis, petrosi, fontium, aut puteorum labris, vel asperginibus nascitur: Dioscorides calculos frangere dixit. Trichomanes eisdem locis, quibus adiantum, eademq; præstare potest. Asplenium, siue scolopendrium nascitur in parietibus, saxi q; siliceis: calculos in vesica comminuit, ex Dioscoride. Gerontopogon *saxifraga* plerisq; dicta, quod inter saxa gignatur, longa barba, folijs instar capillorum prælongis, idèo *petra balba* Romanis nuncupata, à Nicandro geranospogon, hoc est barba senis appellata, tragopogoni ferè similis: renum vitijs, & vesicæ succurrit. Calcifraga Latinis, empetron Græcis, nascitur in marinis, haud temerè alibi, quàm nudo saxo: decoctum in aqua, vel tritum calculos frangit. Qui fidem promisso huic quærunt, affirmant lapillos, qui sufferre fiât vnâ, rumpi. Fungus est in saxi nascens, ab aliquibus lycurius dictus, miro experimento frangendo calculo, quippe umbra exiccatus, contritus, potusq; à ieiuno cum vrina veteri, ita renes expurgat, vt nunq; in eis calculi regenerentur; frequenter nobis vsq; ad admirationem expertum. Eiusmodi herba quæ saxa frangere solent, mirifico Nature luxu, etiam nobis ostendunt, dentibus indita, eos frangere, & funditus eijcere. Medici optimi, qui ex incommodo commodum nanciscuntur, si qui sunt in ore dentes, qui frangi, vel eijci poscunt, vel eorum vitijs occurrere, iisdem vtuntur herbis. Hedera sepulchra, ac muros rumpens, penetransq; erosus dentibus inditur, qui frangi, rumpiq; postulant, proximis cera munitis, ne lædantur, ex Plinio. Gummi etiam quærunt in hedera, quod vtilissimum dentibus promittunt. Cedrus magna nascitur in montibus inter saxa: cauis dentium indita cedria, eos frangit, ac dolores sedat. Chamæleon in clinosis tractibus, siccis, & maritimis nascitur: radix concisa, ac aceto decocta, scriptorio stylo seruens admota, dentes frangit.

ANIMALIA, QUAE LAPIDES VORANT, AD CALCULOS
valere. Cap. XXI.

T saxificæ plantæ in saxorum interueni; nascentes, se eorum succo pascentes, possunt & saxa, vel calculos in renibus & vesicis frangere, sic animalia quæ lapidibus vescuntur, interna; eorum natura comminuerit eos, & concoquere possunt, eandem vim sortiri, non est à ratione alienum arguari, videamus nunc si aliqua menti occurrunt exempla ex animalium historijs, & Medicorum, quæ hanc coniecturam certiore reddere possint. Struthiocamelus ferrû deuoratum concoquit, lapides deuoratos in omaso propè reticulum asseruatos concoquit, ex Aeliano: ventris cortex interior sumptus, calculum dissoluit ex R. Mose. Gallinacei arenas, & lapillos ingluuie sua deuoratos dissoluunt: ob id lapillos, qui in gallinaceorum vesica (ventre: nam vesica caret volucres) inueniuntur conteri, & potioni inspergi aduersus calculos iubet Plinius. Columbæ lapillos vorant, & propter stomachi feruentiam concoquunt, vt & turtures: simum vstum ex mulso propinatum calculosis, facit, vt per vrinam excernantur, ex Galeni Euporisto. Corui, & cornices multiplici cibo vtuntur, vniuersis seminibus & fructibus, ex Macrobio: in cornicum ventriculo sæpius lapillos offendes, quos vorant, & coquunt: quorum simum inditum cauis dentium, eos frangit, Sextus: ob id auguror & lapillos in vesica rumpere posse. Passer Tragloditis, passerculus minimus, iuxta sepes & muros victum quæritans, animalculum hoc omnium auicularum minimum, ea excepta, quæ regulus appellatur, & breues volatus facit, naturalem vim omnino admiratione dignam habet ad calculos comminuendos, hyemæ apparet, potest sale conditus seruari: crudus, & coctus in cibo acceptus morbum sanat, & ab eius vsu nunquam amplius ab ea affectione vexatur, eius puluis idem efficit, si de plumis in ollam conijcitur, ac deinde, operculo addito vritur, animaduersione assidua habita, vt in cinerem reducatur, & ne in aerem exaleretur, aut vi ignis consumetur, exhibendus cum modico phyllo, aut pipere admisto, vt sapidior fiat, ex Actio, Aegineta, Philagrio & alijs.

PLANTAE, QUAE SUPER ALIAS PLANTAS, VIVUNT,
docent quomodo earum virtutes extrahi possint.

Cap. XXII.

QVEMADMODVM herbæ super lapides, ita & super arbores nascuntur. Sed quid per herbas super alias herbas nascentes, viuentesq; nobis Natura demonstrare voluerit, sedula vestigatione sciscitandum est. Natura enim, vt diximus, quum aliquid contra perpetuas suæ institutionis leges inuictum exhibet, nõ fortuito, sed eximium aliquod, & cœleste munus exhibiturã, latentes diuitias ibi te non latere admonituram conspiceris velim. Nobis verò anxij animi, & mirabundis, quid statuendum foret alternantibus, nec potior, nec verisimiliter occurrit ratio, minusq; alioquin aptiorem locum nacturis in vniuerso opere, quàm hoc. Sed profectò paradoxum videtur, & contra Naturæ leges sancitum, quod plantæ absq; radice viuere valeant, ac si diceret quispiam, sine ore, aut ventre hominem viuere posse. Sed hæc in duplici differetia sunt, aliæ verò sine seminio, & radicibus natæ in alienis arboribus viuunt, eximium sanè Naturæ opus, non tam raritate, quàm specie visendum, vt viscum, muscus, lichen, & similia, aliæ capillamentis, quasi clauiculis, & statuminibus finitimas plantas amplexantes, complexantesq; earum succum depopulantur, & melius alimentû nactæ, relicta suapte, qua se adoleuerant radice, alieno fruuntur genio, vt non suis sedibus exptæ, sed ibidè
natæ

nata videantur, vt cassutha. Aliæ namq; alienis radicibus adnascentes, spuria proles, vt hippocysthides, hippogenistæ, vel caudicibus, vt agaricum, fungi, gallæ super frondes, excrementitia quippe, sed aspectu perquam miro, & eleganti. Conijcio quod plâte ipsæ terrestri succo, scæculentoq; viuere nescientes, expurgatori, ex imo ad celsiores ramos subrepto humore victum ducunt, vtpote aereo, & maxime tenuitatis. Succus enim, vaporq; viuificus arbori insitus, per tempestiuos, & genitales Soles maturatus, subreptusq; per latentes trunci poros, & per corticis meatus illabens in plantam, purius, elaboratusq; ministrat alimentum, nec alijs viribus eas pollere puto, quam ijs, quibus subiectæ pollent plantæ. Id tamen inter eas discriminis, quod subtiliori, & penetrantiori vi sint, vt excoctam materiam vi caloris trans alembici siphones expirans vapor, exillansq; vertitur in subtiliores, & lymphidiores latices, ob id consultò fiet, si quid thymi, aut alterius plantæ esu, vel vsu medico imbecillioris, & nauseabundæ naturæ ægro propinandum sit, è cadyta euulso lurculo, thymo vel alijs plantis iniecto, non multo intercepto tempore, viuens illa, & ex ea humorem hauriens, ægro exhibens, voti fiet compos. Hæ plantæ parasiticæ dici possent, quod semper aliena victitent quadra. Cassutha quum suam sedem non habeat, in aliena viuut, numerosa cirrorum cæsarie, implicat altantes herbas, vbi se super thymum implicauerit, illi radiculæ exarescunt, alimentum vberius nacta, multis osculis, quasi synastomoscè eius succum depopulatur, vnde proprias vires non habet, sed è sinu cuius vernaculū ebiberit humorē, eiusdem parentis ingenium refert, vnde eiusdem thymi facultates refert, sed purgatiores, penetrantioresq; ob id Galenus, valentiùs, quam thymū atram bilé excernit. Item circa Tempe Thessalica, quæ polypodium vocatur, & quæ dolichos, ac serpyllum, oleastro quoq; deputato, quod gignatur, vocant phaulos, quod verò in spina fullonia hypopheston, ex Plinio. Viscum in quercu & terebintho nasci dixit Theophrastus, & Dioscorides robori, ilici, syluestri pyro, pinu, abieti Plinius, nobis visum in amygdalo, castanea & sorbo. Diuersis valet facultatibus præcipuè ijs, quibus pollent subiectæ arbores. Galenus ex plurima aerea qualitate, quia ex elaboratori succo subiectarum arborum viuut. Polypodium quia potissimum vetustissimis arborum caudicibus & præsertim quercuum nascitur, ob id maxime exiccat, vt quercus, sed magis extenuat, quia tenuiori succo viuut. Prætulit Mesues illud, quod in arborum caudicibus gignitur, quam illud, quod solo, aut muscosis lapidibus innascitur, nam suo incocto humore ventriculo nocet. Muscus è varijs arboribus depēdet, Dioscorides cedro, populo, quercu, Galenus picea, & larice nasci dixit, optimum cedrinum, minus populneum, quia cedrus refertior est viribus populo, & in Italia melior qui in larice, quia astringentibus arboribus nascitur, astringentis est virtutis, quam in populis, quum astringendi vim inualidam habeat, qui in cedro reperitur digerendi, & emolliendi facultatem habet. Lichen nascitur in petris, vt muscus arboribus, vt petreus muscus dici possit: Galenus exiccanti, & abstergenti facultate pollere dixit, quod petreæ siccitate viuat. E media cisthi radice, hippocisthus, velut infixæ pullulat, & si cistho vis astrictoria, hippocisthus astringentior, atq; siccantior, orobanche amula, fungosa sobole. Agaricum caudicibus arborum innascitur, & præsertim larice, vires laricis habet, & cedri, quibus frequētius adnascitur, vel quercus: Galenus ex substātia aerea consistare. Eiusdem etiam conditionis, & qualitatis hedera, fungi, & similes, quos diximus.

IN MVNDI LOCIS, VBI ALIQVOD MALVM, IBI ET
remedium nasci. Cap. XXIII.

DIXIMVS consideranda esse maxime loca, in quibus plantæ nascuntur, scilicet saxa & arbores, nunc prius quam ex his locis discedamus, inter cætera aduertendum, considerandumq; à Naturæ rerum vestigatoribus, vt eis secreta pandantur, ex luculenta ipsius benignitate loca considerare: nam vbi malum aliquod, vel mor-

vel morbus, ibi & proximè à Natura remedium opportunum exhibetur. Vbi fuit culpa non defuit gratia. Orpheus ad id.

Ipsa terra nigra multifonis hominibus

Generat malitiam, & doloris auxilium utriusq;

Terra quidem reptilia generavit, genuitq; super ipsa auxilium.

Nunc in locis ostendemus, nam herbis & animalibus iam diximus. In quibus enim aliqua fuerint perniciofa & exicialia, non longè ab ijs remedia absunt, ne longius à nobis sint emendicanda. A mundi locis incipiemus: nam si aliqua fuerint, in quibus lues, aut morbus aliquis grassatur, remedijs destituta esse ne ambigito. In occidentali India passim omnes venerea lue corripuntur, estq; peculiare earum insularum malum, vbi nullam aliam, quàm solius guaiaci ligni opem adferentes, sese ab huius morbi noxis vindicant, huic ligno non rebellans vitium cedit. Africa serpentum feracissima; vbi *scorzonera* vocata nascitur, & aromata, quorum vsus aduersus serpentes. Melitæa Italiæ insula, serpentum abundantissima, nascitur ibi lapis aduersus earum venenum. In Thessalia serpentes tanto numero generantur, vt nisi à ciconijs perimerentur, incolas excedere, & tota regione migrare coegissent, quo circa honos tātus in Thessalia est ciconijs, vt eas occidere sit capitale. In Argo copiam serpentum nascitur, contra est ibi aduersas scorpionis pugna, vt cum scorpionem viderint, insurgit in eum, & interimit. Pado innascitur succinum, annexæ causæ videtur causa, hodieq; transpadanis agrestibus scæminis monilium vice succina gestantibus, & maximè decoris gratia, & medicinæ, quando tonsillis credatur resistere, & faucium vitijs, vario genere aquarum iuxta illos infestante guttura, ac vicinas carnes, è Plinio. Magno mari marinum leporem nasci ait Aelianus, ad quem si quis manum admouerit, aut bacillo tetigerit, perit, ac si basiliscum tetigisset: radicem ad idem mare nasci ferunt, hauquaquã vulgò ignotam, quæ animi defectioibus illius, qui sic affectus fuerit, medetur, naribus enim admota, facit, vt reuiuiscat, & recreetur; si negligatur, tam robusta perniciæ præditus, vt ad mortem vsq; morbus procedat. Achatas lapis nascitur in Sicilia, iuxta fluenta eiusdem nominis, utilis est contra ictus scorpionis, & cum eo scorpionum pestis estinguitur. Leonthophonos herba nascitur vbi leones maximè in homines scæuiunt, quem occidit. Dirrhinus serpens sub quercus radicibus nascitur, fructus ex omnium glandiferarum arborum genere, & tusæ radices contra illius ictus auxiliantur, ex Dioscoride. In Apulia genus phalangij viget, *tarantula* vulgò dictū, cuius morsus perniciosissimus, nascitur & ibi copiosissimum frumentum in quo & cantharides oriantur: Nos hac contemplatione imaginati sumus, tres, vel quatuor in potu datas, succurri posse ab eo de morsu, nec fefellit experientia, nam verum compertum est periculo facto. In Aethiopia gens, ore concreto, & naribus carens, vno tantum foramine spirans, quod auenæ ca-lamo trahit, & grano eiusdem auenæ spontè nascētis, ad vescendum vtuntur: ex Plinio. Ad externos fines Indiæ orientalis, circa fontem Gangis Astomorum gētem sine ore, halitu tantum viuentem, ex odore, quem naribus trahant tantum, radicum, florumq; vario, & syluestrium malorum, quæ terra fert abundè, & secum portant longiori itinere, ne desit olfactus, ex Plinio.

TEMPORE, QVO NECESSARIAE SVNT, PLANTAS NATURAM PRODUCERE, & primo de vere. Cap. XXIIII.

Loca, ita etiam tempora suis remedijs non destituit Natura, vt illis morbis occurrere possit, qui eo tempore oriantur: vnde solertes arcanorum exploratores non leue principium nancisci poterunt ea inuestigandi, quum tempus diligenter obseruauerint, quo res Natura perducere solet, nam si alio tempore, quàm necesse

ceffe fuerit, produceret, frustra id ageret. Idem tempus morbi, & plantæ considerando, quæ eo tempore nascuntur, vel vegetant, non leui coniectura ad eos valere arguemur. Quod videtur Plinius animaduertisse, inquit. Quædam quoque animalium remedijs nascuntur, locupletati diuinitate ad gerenda præsidia, vt non sit mirari satis ingenium eius disponentis auxilia in genera, in causas, in tēpora, vt alijs prosit, atq; alijs horis, diesq; nullus propè sine præsijs reperiatur. A vere anni initio incipiemus. Theophrastus loquens de floribus anni toto tempore nascentibus, ait. Florum prima viola alba se ostēdit, emicat vbi cælum clementius, statim enim non dum hyeme exacta, vbi verò immittius postea. Vere nonnunquam cum viola alba, aut paulo post liliū exit, & quæ viola flammea vocatur, hæc cæteris omnibus, quibus coronarij vtuntur, longè præcurrunt. Post hæc narcissus sequitur, vitiflora, & nigra viola, è syluestribus aurelia, & genus fremij, quod limonium vocant, & pugio, & hyacinthus. Rosa hisce serior est, nouissima quidem erumpit. Hippocrates in aphorismis morbos enumerat, qui vere provenire solent. Vere quidem furores, melancholiæ, morbi comitiales, sanguinis profusiones, angina, grauedines, lepræ, tusses, impetigines, alphi, pustula vlcerosæ, tubercula, & articulorum dolores accidunt. Vere sanguis crescit, vigetq; : rosa eo tempore florescit, flos sanguinem expurgat, quo maximè vere indigemus. Melancholiæ verno tēpore fiunt, non quod eo tempore generentur, sed quod hyeme procreata, ac corpore delitescētes, veris caliditate diffusa, melancholiam, & furorem pariant, betonica folia hausta ad melancholiam valent: datur & maluæ succus potandus melancholicis, & insanientibus vtiliter sex vnciarum pondere. Buglossi vis magna ad melancholicos effectus, eius decoctum ex vino propinando. Melissophyllon atrabilares vapores à spiritibus eiicit, & sanguine, ex Auicenna. Comitiales morbi & si verno tempore deteguntur, hyeme generantur, propter pituitam è capite natam, ac vere commotam, diffusamq; . Populi nigra semen potum ex aceto comitialibus vtile est, quod vere fundit. Betonica medetur comitialibus ex aqua pota, sic plantago, sinapi, scilla, coniza, vitis albæ, nigra viticula, quæ primo partu erumpunt, achillis altera ex oximelite pota, garyophyllum flores, galegæ succus, heliochrysis. Ad tōsillarum inflammationes morus valet, purpureæ violæ ad anginas. Cutis vitia emēdat, & lepras tollit thapsia, narcissus, vitis syluestris, bryonia, lupinorum decoctum, lapathum, xiphia. Ad lepras vltimi folia, brassicæ, sinapi, nasturtium, ranunculus, ex Galeno, & liliū. Impetigini, & serpentibus vlcibus rhamnus illinitur, plantago, gentiana, scabiosa, lupulus, & narcissus. Tussi medetur tussilago, dracunculus, asphodelus, scilla, marrubium, helxine, hyoscyamus, bryonia, phu, & arum. Nascuntur vere etiam arbores & herbe, quæ serpentum moribus medentur. Fraxinus contra serpentis succo expresso ad potum, & imposita vlcibus, opifera, ac nihil æquè reperitur: tantaq; est vis, vt ne matutinas quidē, occidentes vè umbras quàm sunt longissimæ, serpens arboris eius attingat, adèo ipsam procul fugiat, si fronde ea gyro claudatur ignis & serpens, in ignem potius, quàm in fraxinum fugere serpentem. Mira Naturæ benignitas, quæ priusquam hæc prodeant, florere fraxinum, nec ante conditas folia dimittere. Miraculum est dracunculi exeuntis à terra ac primas serpentum vernationes, rursusq; cum eisdem se condentis in terram, nec omnino occultato eo apparet serpens, vel hoc per se satis officioso Naturæ munere, si tantum promoueret, tempusq; formidini demonstraret, ex Plinio. Signa sunt tot herbe, & arbores, fruticesq; ab emerfu earum ad latebram vsq; vernantes, & vel fraxini tantum folia, nec postea nascētia, nec autem decidētia. Ari nidore, cum crematur, serpentes, & priuatim alpides fugantur, aut inebriantur, vt torpentes reperiuntur. Trifoliū asphaltites, immò tradunt totius fruticis radicis, foliorumq; decoctum, soto dolores eorum finire, quos serpentes percusserint, qua autem aqua sanatus quis fuerit, si ea quispiam alius foueatur, qui vlcus habuerit, perinde afficietur, vt à serpente demorsus. Dracunculum, habentes serpentes fugiunt. Abrotonum serpentes nidore, & substratu fugiunt. Sic pulegium, origa-

origanum, rubus, chondrilla, anagallis, ferula, aparine, anchusæ, echium, coniza, mar-
rhubiū, nasturtium, serpillum, melanthium, heliotropium, elaphoboscon, fœniculum,
ampeloprason, allium, bera, heliochryson, herba sacra, papauer, eupatorium, aspho-
delus, lilium. Sic oxilapathum ad scorpiones, malua ad phalangios, & vesparum ictus.

*QVAE AESTATE NASCUNTUR PLANTAE AD AESTATIS
morbos valent. Cap. XXV.*

AESTATE febres continuæ, & ardentes, idem Hippocrates, &
tertianæ plurimæ, & quartanæ, vomitiones, & alui profluvia, lip-
pitudines, aurium dolores, oris exulcerationes, genitalium pu-
tredines, & sudamina accidunt. Hi præsertim morbi ex flaua bile
ortum habent, quæ æstatis tempore coaceruantur in corpore.
Herbas, quæ flauam bilem educunt, & quæ æstate vigent, enar-
remus oportet, ad quod maximè Natura intèdit. Aloe æstate suc-
cum emanat, colligiturq; Galenus biliosarum affectionum opti-
mum pharmacum esse dixit. Thlaspi Iunio fert semen, quod vtrinq; bilem extrahit, eo-
dem modo lychnis, androsæmon, ricinus, lacteus succus incisi thapsiæ caulis, tithyma-
lorum, & lathyris succus, qui æstate extrahitur, cucumis agrestis, sambucus, ebulus, he-
liotropium. Sic florecentis absinthij ramuli biliosos ventris humores per inferna ege-
stionem propellunt, ex Galeno. Idem herba & flore organum. Ad tertianas febres &
quartanas trifolij asphaltites terna folia, & quaterna, hipericum, sacra herba, heliotro-
pium, portulaca, centaurium minus. Ad alui fluores valent chondrillæ succi, aneti, or-
chidis Serapidis, althea, alismæ, poligoni, clematidis, lagopi, anchusæ, phœnicis, iunci
feminis, papaueris nigri, verbalci, vix austeræ, virgæ aureæ, mespili, sorbi, pyri sylue-
stris, oculorum lippitudines sanat portulaca, plantago, oculorum distillationibus con-
ferunt pini genera, scenum græcum, vinum austerum, in quo ophioglosson fuerit co-
ctum, eupragia. Aurium doloribus valet populorum succus instillatus, salicis, betæ,
vtriusq; dracunculi, porrum cum lacte, organum, melilotus, peucedanum, aparine,
marrubium, canabis, poligoni, helxinæ, hyoscyami, hortensis solani, maluæ, & sambuci.

*AD HUMANAM NATURAM REFRIGERANDAM, HUMIDA
æstate Naturam genuisse: & herbas ad Venereas alacritates,
Cap. XXVI.*

GALENUS Naturam humidos fructus, & aquosos æstate genuisse di-
xit, vt eorum pulpa internam homo naturam refocillet, tunc Syrii ca-
loribus languescens. Theophrastus humida plerumq; æstate germi-
nare prodidit, inquit. Quæ autem contrarijs temporibus germi-
nant, his nonnulli causam humiditate, caliditateq; assignant, frigida
enim æstate, calida hyeme germinare autumant, vt vtraq; natura con-
uenienter temperata vtriq; tempori sit. Ita enim Clidemus censet, haud igitur malè
id quoq; asseritur, sed paucitatem, & debilitatem, & si quid aliud in causa sit, adicere
debet. Producentur æstate melopepones, qui pro temperamento humectant, ac simul
refrigerant, generantq; in epate aquosum sanguinem, qui flauæ bilis feruorem, & ma-
litiã coerceat. Altera species non solum refrigerat, sed è suo semine extractus cremor
febrientibus vtiliter propinatur. Cucumerorū etiam frigida, humidaq; temperies, &
aquea substantia: si febricitanti infantulo paris lōgitudinis coaptatos cucumeres dor-
mienti accommodaueris, & quasi condormire feceris, statim sanabitur, nam calores
omnes febriles in cucumeres transibunt, ex Quintiliorum scriptis. Sūt & angurię eiusdē
familia:

familiæ; animo deficientibus propter calorē iuuant. Cucurbita humida & frigida qualitas, esu humida est, & sitim propellens, omnium humidorum ciborum humidum corpori præbens alimentum: eius ramenta infantibus contra capitis ardorem, quem syriasm vocant, sincipiti illinitur, succus ex ramentis aurium doloribus auxiliatur, adustiones cutis in ardenti febre illitu adiuuat, folia recentia illita muscas arcent, oleum ex eis paratum ad renum calores extinguendos, & capitis dolores, ex ardentibus febribus exortos. Lactucæ natura refrigeratrix est, & æstate nascitur: sitim extinguit. Mora præsertim alba æstatis principio corpus humectant, & si frigida assumantur, refrigerant. Pruna omnia frigida, humidaq; , sed quæ dulcia minus frigida. Sunt & aquosi fructus quamplurimi, vt pruna, mala, persica, pyra, ficus, vuæ, & similia, quæ non nisi ad humectandum à Natura, vt diximus, generata. Aestate quia viri ad Venerem languidiores, herbæ nascuntur Venerem adiuuantes. Scolymon Venerem stimulat in vino, Hesiodo, & Alcino testibus, qui florente ea, cicadas acerrimi cantus esse, & mulieres libidinis auidissimas, virosq; in coitum pigerrimos scripsere: veluti prouidentia Naturæ hoc adiumento valentissimo, ex Plinio. Sunt & alia, quæ frequenter æstate proueniunt, quæ ad eadem valent, eruca largius sumpta, dracunculi maioris radix, asphodeli, nasturtium, porrum, bulbi decocti, manducatiq;, vrtica, gladiolus, menthæ succus, pastinaca erraticæ, testiculi, satyrii, horminum, fraxini semen, dauci, mala insana elixa, largo pipere deuorata, cicera in cibo data, rapum, siser, cinaræ, ferulæ corculum, & similia multa alia, quæ longum esset recensere.

*AESTIVO TEMPORE HERBAS NASCI AD CANIS RABIOSI
morsum, qui tunc in rabiem agitur. Cap. XXVII.*

AD VRENT E syderei canis estu, in feram rabiem agitur canes, multas tunc temporis prouida Natura opportunas herbas producit, quibus eiusmodi morbo tā perniciali occurri possit. Alyssum æstare prouenit: contusa in edulio rabiei canū medetur, ex Dioscoride. Galenus hanc sub caniculæ æstu colligere oportet: exiccata cōtundi, cribari, & seruari, ne diffletur, & ob id nomen alysson dictum. Ad victus rationem commendat Dioscorides aliorum, porrorum, & ceparum cibos, quæ tunc temporis vigēt, & terra eruuntur. Aetius commendat ad id fœniculum, scandicem, & cichorium agreste, palustre asparagum & hortensem, & agrestem rumicem. Auicenna pro deiectionis medicamentis vtitur vtroq; veratro, epithymo, fena, fumaria, & thapsia. Panax valet contra bestiarum morsus, quæ in rabiem efferantur, sic & ballotes. Pulegium olfactu capita tuetur contra frigorū, æstusūe iniuriam, & ab siti traditur, neq; æstare eos, qui duos è pulegio surculos impositos auribus in Sole habeant, ex Plinio. Psyllium æstare floret, vigetq;, fama est, si virens domum importetur, non sinere in ea pulices gigni. Sic & coniza, quæ suffitu, & substratu culices abigit, & pulices necat. Cucumeris syluestris radix, aqua marina rigata, melanthiū aqua maceratum, cuminum syluestre tritum, & aqua mistum, populi nigre folia, & tribuli, ex Pamphilo. Abijcit culices nigella suffitu, Si canabis humide ramum florentem iuxta te pones dormiturus, culices non te attingent, fugantur origani & aceti nidore, ex Democrito. Foliorum sambuci decoctum, muscas respersum fugat, & Beritio. Syluestris item cucumeris succus in lectis positus, cimices fugat, sic capparidis folia olio dissoluta, sic staphydis syluestris acetabulum, ex Didymo.

QVAE NASCVNTVR AVTVMNO PLANTAS, AD EIVSDEM
temporis morbos valere, Cap. XXVIII.

IPPOCRATES de autumnis morbis loquens, ait. Plurimi morbi autumnis fiunt, febres quartanae, atque erraticae, lienes magni, aquae intercutis, tabes, urinae stillicida, leuitates, difficultates intestinorum, coxae dolores, anginae, asthma, ilei, morbi comitiales, furores, & melancholiae, quia tunc atra bilis praevalet, ex qua eiusmodi morbi oriuntur, ideo ad eius euacuationem accingemur. Niger elleborus tempestius fit autumnis, intempestius vere, ex Theophrasto. Dioscorides atram bilem, flavamque ex toto corpore deorsum trahit, ideo febribus circumcurrentibus, & diuturnis propinatur. Epithimum melle haustum, valentius ceteris medicamentis atram bilem excernit, efficax ad morbos cerebri, melancholiam, epilepsiam, & lienis effectus, aestate florens. Mandragorae succus duobus obolis ex vino potus, ut veratrum per vomitionem atram bilem extrahit: aestate extrahitur succus, sic & organum potum in aqua mulsata. Pulegium aestivo solstitio florens, sparthium, ocymum, melissophyllum. Lienosis medetur urticae semen, cyclamini radix, capparitis potus, rubiae, semen xyridis, periclymeni, anchusae decoctum aristolochiae, bryonia. Comitibus prodest papaveris spumaei semen, quod aestate colligitur. Hydropicis cucumeris sylvestris succus, bulbi, qui aestate vigent, ricini grana, sic & scillae delinctus ex melle.

HYEME NASCI PLANTAS, QVAE HYBERNIS MORBIS
valent. Cap. XXVIII.

LEVRITIDES hyeme veniunt, ex Hippocratis traditione, pulmonis inflammationes, laetargi, grandines, raucitates, tusses, dolores pectoris, laterum, capitis vertigines, & apoplexiae. Hoc tempore pituita abundat, opera dandum, ut primo ea euacuetur. Iridis radix pituitam purgat, quae hyeme suffoditur, sic cyclaminus, quam tunc vigere ostendunt flores, aloe, daphnoides, quae hyeme viret, Thymelea & chamaeae eodem vigentes tempore. Comitibus datur bryonia, & vertigine laborantibus, hyeme sub terris vigens. Ad tussim iris efficax, iuniperi baccae commodissime bibuntur, autumnis maturantur, hyeme durat, cedrides etiam. Sicca ficus veteri tussi, diuturnisque pulmonum vitis medentur. Tussilago hyeme virens, radícula, asphodelus, allium, scilla, quae hyeme asseruantur suspensae. Ad humanam enim naturam excalescendam hyeme calida gignuntur. Theophrastus eos fructus hyeme produci dixit, qui calidi sunt, nam ex Cleodemo, hyeme calida generari autumavit. Serò maturantur fructus, quibus lignosa pulpa praedura, vel qui lignoso septo, numerosoque putamine continentur. Ad haec quibus succi pingues, aut quibus sicci fructus, parumque humoris habentes. Quae perpetuo virent, fructus serò perficiunt, frigiditas enim, & siccitas, & multitudo, & terrena concretio, confici & maturescere quam difficillime possunt, ut pyrorum sylvestrium, & glandium. Quia hyeme stomachus calidior, ideo pingue, & durioris concretionis conficere potest. Raphanus hyeme provenit, & excalescit. Sifer etiam excalescit, rapum sylvestre, & sativum, napus, pastinaca utraque sativa, & sylvestris. Bulbi etiam hyeme deorantur, quum vere in caules exeant.

PLANTAE, QVAE PLVRIES, AVT DIVTIVS FLORENT,
ad eos morbos valent, qui pluries eueniunt.

Cap. XXX.

I vera sunt, vt vera esse censemus, quòd earum plantarum, quæ eo tempore florent, aut vigent, cum morbi grassantur, necessarius sit vsus, sequitur verum esse, quod bifloræ, trifloræ, multifloræq; ad eos morbos valent, qui pluries eueniunt, nec statum habent tempus hominem inuadendi. Theophrastus ocimum per partes florere dixit, vnde fit, vt diutiùs floreat, heliotropion, & cichoreum. Caltha est flore luteo, emicat singulis mensium Kalendis, qua dote verisimile est sic nominatam kalendulam, quod omnium mensium kalendis florere comperiat, atq; hinc fit, vt aliqui *flor em omnium mensium* appellent: cuius flos è vino potus, cit menses, secundas etiam mirificè educit, & arida suffitibus admota, sexcentis sceminarum periculis factis. Senecio diutinè floret, cum primum senescit alius, atq; alius subnascitur: idq; per totam hyemem, vereq; assiduè vsq; ad æstatem factitatur, vt ex Theophrasto habetur: apud nos vocitatur *flos cuiusq; mensis*, hæc herba remorantes menses ciere solet. Picris toto anno floret: mulierum purgationibus decocta in aqua ad eò prodest, vt emortuos partus trahat. Rosmarinum coronarium bis in anno floret, vere & autumno, nostris autem regionibus continuo ferè florere videmus, & præcipuè vbi annus indulgentior est: ex Arabum doctrina menses ciere nouimus. Terni florum prouentus spectantur in scilla, pancratium eius species in vino bibitur propter menses ciendos. Asphodelon bis anno florere memorat Nicandor in suis Theriacis: pota radix menstruis prodest. Iberis semper floret, valet diuturnis ischiadicis doloribus.

PERPETVIFOLIAS PLANTAS AD EOS MORBOS VALERE,
qui omni tempore humano corpori possunt euenire.

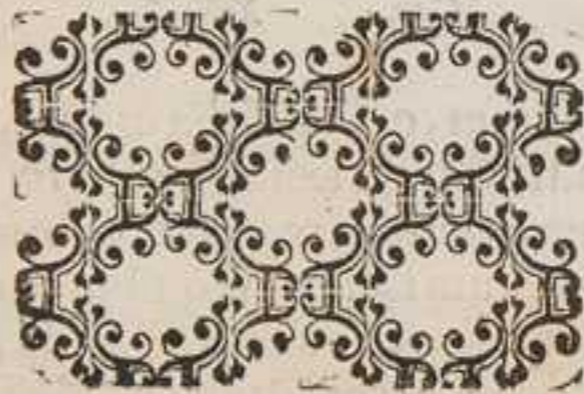
Cap. XXXI.

IXIMVS stirpes, quibus folia cadunt, statis temporibus, & opportunis folia, fructus, & semina proferrè, veniunt subnectenda perpetuò virentia ijs morbis opitulari, qui omni tempore euenire possunt: nec ab re à natura factum, vt quibus temporibus eis indigeamus, ad manus illicò habere possimus. Pinus hepaticis, ambustis, & vlcerebus summum corpus occupantibus prodest, suffitu partus, & secundas eijcit, aluum sistit, vrinam mouet, inflammationes lenit, dentium dolores mulcet, vulnera ab inflammatione vindicat. Lentiscus ad sanguinis reiectiones, dysenterias, & ruptiones sanguinis è vulua valet, fracta ossa ferruminat, decoctum caua explet, vrinam pellit. Cupressus vrinæ difficultati, & narium polypo medetur, scabros vngues eijcit, hernias reprimat, vulnera conglutinat, sacris ignibus, carbunculis, & stomacho fert opem. Iuniperus ad inflammationes, & tormina valet, ruptis conuulsis, & vuluæ strangulationi subuenit, & lepris. Laurus vuluæ, & vesicæ vitijs, & vesparum icibus auxiliatur, & scorpionum, ad neruorum lassitudines, & calculos, & partus eijcit: valet contra tonitrua & fulgura, ob id oportebat nobiscum semper viuere, vt ab ijs nos tutos redderet. Myrica ad morbum regium valet, vrinam inhibet, dentium doloribus, mulierum fluxionibus, phthiriasi, lendinibusq; prodest, & anhelosis. Aquifolia ad articulorum duritiem, ossa fracta ferruminat, & aduersus hyemis fulgura & veneficia arcet, ex Plinio. Scilla, herba sacra, rhamnus & similia, diutiùs asseruata viuunt, vt domi appensa, eam ab omni veneficio tueantur. Olea, oleaster, & phyllirea, ignem sacrum, vlcera serpentia, sordida, & depascentia, carbunculum, cutē

LL 2 euulsam,

euulsam, sanguinisq; eruptiones sanat, coeliacis, oculorum vitijs prodest, ad furfures, scabiem, scabros vngues, gingiuas, & putredines praestat. Laudanum ora venarum aperit, secundas deijcit, vuluæ damna sanat, cit vrinam. Palma vulnera glutinat, stomachicis, dysenterijs, vesicæ vitijs mirè valet, ad calliblephara, corporis excrecentias, vulnera ad curationem producit, luxatos artus committit, prodest præcordijs, renum, viscerû, & vesicæ vitijs. Myrtus contra egyplos, & crapulam valet, sedis & vuluæ vitijs, purgat furfures, & vlcera capitis emanantia, ossa ferruminat, testium inflammationem, cardia corum sudores cohibet, paronichijs & pterigijs medetur. Siliquæ vrinam ciunt. Præstantissima citriorum vis contra venena, oris halitum commendant, ventriculum roborât, contra pestis contagia & pestilentes febres valent. Hedera ambustis, dysentericis, lienosis, & omni vlcerum generi, & cutis vitijs prodest: conceptioni inimica, menstrua & partus extrahit. Aristolochia pota, menses, partus, & omnia vuluarum vitia eiicit, singulibus, suspirijs, horroribus & conuulsis prodest, aculeos, spicula, & ossium squamas extrahit, putrida vlcera exest. Perpetuifolię plantę etiam alopecias sanant. Quia capitis decor omni tempore amitti potest, oportebat plantas eas, quę illi succurrere debuerât, perennes esse, vt tempore opportuno succurri possit. Præterea si ad similitudinem referre licet, diximus frondes capillis proportionem respondere, & ad perpetuandum capillum perpetuifolię plantę necessarię erant. Myrtus fluentes capillos cohibet, palma verò palpebrarum defluuia, laudanum, aloe, abrotonum alopecijs accommodatur, ex Galeno, adiantum, & eiusdem generis trichomanes, syluestris olea capillum capite euulsam cohibet, & glutinat, olea ad capillos, & caluitiem valet, ex Auicenna.

IO. BAPTISTAE PORTAE
NEAPOLITANI
PHYTOGNOMONICORVM
LIBER SEPTIMVS.

PROOEMIUM.

AM ad plantarum mores superuecti sumus: & si plā-
tas mores habere neget Theophrastus; tertium nostra
partitionis membrum, quod initio sponderamus.
Græci τὰ ἄνω dicunt, & si in animalibus perspectius di-
gnoscentur, in plantis obscurius, inuentuq; difficilius
admodum, unde ex animalium, plantarumq; mori-
bus, ut ut sint, multa ad mortaliū mores, vel propensiones emēdandas
demonstrabimus. Sed animum inclinare duplici modo intelligere possu-
mus, uno, quo ad metum, hilaritatem, tristitiam, & aliaseiusmodi pas-
siones, altero quo ad amorem, odium, honorem, & similia inclinatur. Ad
tristitiam, hilaritatemq; moueri hominem posse fatentur omnes, quippe
medicavi, qua præstant herba, alteratur corpus, ad cuius alterationem
commouetur & anima. Hoc modo admonet Theophrastus hominem pos-
se mente moueri, alienariq; & contra. Plinius tradit rationem subtili-
tatis immensæ à Platone descendentem, corpusculis rerum leuibus, sca-
bris,

bris, angulosis, rotundis, magis, aut minus ad aliorum naturam acceden-
tibus: ideo non eadem omnibus amara, aut dulcia esse. Sic & in laesitudi-
ne proniores esse ad iracundiam, & in siti. Ergo et haec animi asperitas,
seu potius anima, dulciore succo mitigatur. Lenit transitus spiritus, &
molliores facit meatus, ne scindant euntem, redeuntemq;. Experimenta
in se cuiq; nullius non ira, luctusq;, tristitia, & omnis animi impetus ci-
bo mollitur. Ideoq; obseruanda sunt, quae non solum corporum medicinã,
sed et morũ habent. Sed utrũ animum inclinare possint, quasitum plerisq;
antiquorũ Philosophorum est. Tradit summus plãtarum scriptor in Hi-
storij's Hesiodum & Musæum tradidisse polium ad omnẽ rem seriam, ma-
gniq; faciendam perutile, non minus ad famam, existimationemq; honã.
Antirrhinon utilem ad gloriam, & gratiam vitæ, quae omnia commenta
existimat. Nos haec signa inuenire aliquibus modis tẽtabimur. Primò con-
siderandi sunt mores, quos immutare, vel inducere alijs tentamus, qui-
bus animalibus insint, dein ipsas animalis membra, vel illius plantae par-
tes, quae ea animalia, vel membra referant, propinabimus. Inuestigabi-
mus praeterea quibus planetis subdantur planta, ex earum aspectu, quòd
sequenti libro praestabimus, & inde vires coniectabimus. Haec ut omnium
difficillima, ita & in eis Natura maiestas, & insignia effulgent, & Phy-
toptia multò magis, & multò plura secreta hariolabitur diuini praesidij,
hominum vsui, & necessitatibus neutiquam posthabenda. Vocamus ani-
malium mores, salacia esse, casta, voracia, loquacia, tacita, et eiusmo-
di talia. Demonstrant plantarũ partium similitudines animalium vires,
ita volente Natura: sed animalium mores aliquos aperiemus. Sed ingeret
se fortasse quispiã, quomodo quis unquã animalium mores contẽplabitur?
quis in deserta, et auia mundi loca cũ hyena, rhinocerote, crocuta, tigri-
de, et panthera, fera & immitia animalia diu vixerit, ut eorũ morũ per-
petuus obseruator esse possit? quis in profundo Oceano assiduus piscium scru-
tator esse poterit, ut quae imis sub scopulis, algis, vel arenis faciant, obser-
uabit, quum piscatores, qui continuo in mari versantur, vix pauca de his
loqui audeant? unde si hominum, cum quibus versamur, & viuimus,
multos salis modios prius edendos monet prouerbiũ, quàm mores inti-
mos pernoscamus, quomodo nobis animalium innotescant mores, si cum
eis non tanta intercessit societas? Cui ita respondendum diximus. Tan-
tam esse hominis frontis, et verborum simulationẽ, ut sapissimè illius mo-
rum cognitio nos fallat, secus autẽ in brutis, quae quũ vitij, & virtutis ele-
ctione

etione careant, facile ex simplici obseruatione eorum mores liquidò cognoscuntur. Præterea multa ex Aristotelis scriptis, Plutarchi, Aeliani, Philis, Oppiani, Athenæi, Plinij, aliorumq; de eorum moribus perdiscemus, quæ non parum nobis afferunt adiumenti. Nostrarum erit partium, quæ ab his, à nobis, alijsq; recentioribus obseruata, enarrare, ut horum viriū exploratione freti, cætera ad eruditionis supplementa & nosse possint, & periclitari.

ANIMALIA QUÆ INGENIO, ET DOCILITATE PRÆ-

stant, ad hominum intelligentiam, & memoriam valere.

Cap. I.

ED ad exempla transeamus, à capite per cætera mēbra discurrentes, & primo quæ sint animalia, quæ humano intellectui proxima, scilicet quæ solertia, calliditate, docilitate, & memoria valent, ut neq; intellectus, authore Plutarcho, neq; rationis expertia videantur: nam quæ eiusmodi sunt, facile hominum memoriam, & intellectum augere possunt, partes eas medica arte propinando, vbi sensus, vel intellectus maximè vigent, quæ partes, ut Iamblicus in Pythagoræ vita re-

fert, cor & cerebrum sunt: cor enim nec abumere, nec cerebrum edere, sed ab eis abstinere vniuersos Pythagoreos, quia principia sunt, & tanq̄ sedes sapiendi, viuendiq; nosq; frequenti experimento, certissimoq; vsurpauimus, & commendauimus. Plinius sapientissima animalium esse, quæ fruge vescantur. Nos ab elephanto incipiemus, qui sensu, memoria, ingenijq; sagacitate reliqua videtur animalia excellere. Intellectus illi patrij sermonis, imperiorum obedientia, officiorumq;, quæ didicere memoria. Ad numerum saltare, & cursus tardare ad soni tarditatem, seq; remittere ad remissionem tibiæ, rursusq; ad acutum sonum propellere, & festinare. Narrat Plutarchus in elephanto hoc potissimum mirari, quod discendo, & doctoribus se præbendo in hominum ceteribus eas in gestu figuras, & varietates effingāt, quarum elegantiam & copiam vix ipsa hominū industria exprimere, aut memoria cōplecti facile possit: nā Romæ, quum ad gestus quosdā miros indispiscendos vnū tardioris ingenijs, qui hæc ægrius assequabatur, & verberibus sæpe castigatū, deprehēsū noctu illa ex sese meditantē, molientēq; narrat. Mutianus ter consul author est, elephantum græcarum literarum ductus didicisse, solitumq; perscribere eius linguæ verbis, ex Plinio. Nearchus author est, quod lapidē ad scopum iacere, armis vti, & optimè nare addiscere, funambulū esse, ac subire etiā aduersis funibus, & pronis regredi. Seneca ex Aristotele dicit. Imperata officia addiscere, Regem adorare, & genua submittere, & tam propè ad hominis ingenium accedere, ut non timuerit affirmare Cicero, plerisq; hominum sensu, & ingenio non esse inferiorem; ac beluarum elephanto nulla prudentior. Vis illa mentis ebori remanet, ut scobē dentis elephanti cum mellicrato potam, non parum memoriæ iuuare scripserit Aetius. Simia ad omnia imitanda habilis: omne, quod corpore agitur, si doceatur præclare discit, & id ipsum actione representat, ac si saltare doceatur, saltationem assequitur, si ad tibiā canere, canit. Aelianus aurigæ munus obire dixit, habenas abducendi, vel remittendi, & flagello simul vtendi, breui, si quis ad quæpiam instituat, non fallit docentē. Mutianus latrunculis cera effictis lusisse simium tradit, ex Plinio: ex his cor simiæ assum & aridum potum cum mellicrato vetere, acuere intellectum tradidit Rhafes. Anseres ad sensus acuti. Ouidius anserem sagaciorem dixerit. Ex Theophrasto refert Aelianus

etiam

etiam pueros adamasse. Potest & sapientiæ videri intellectus ijs esse, ita perpetuò comes adhæsisse Lacydi Philosopho, nusquam ab eo non in publico, non in balneis, non noctu, non interdium digressus, ex Plinio. Plutarchus in Tauri montis traiectu, calculis factis magnis ora obstruere dixit, vt obstreperam eorū naturæ garrulitatē tantisper compefcat, dum aquilam hostem clam præter vecti fallant, eadem Aelianus, & Marcellinus eorundem volatum, quo literam Pythagore referunt, ingenio non carere. Simeon Sethi dicit, proprietate quadam peculiari euthyam, hoc est ingenij bonitatem præstare ijs, qui cum melle & butyro assiduè esitauerint; sed vereor de ouis hæc dixerit. Potest eadē in Medicina psittacus, vt ex Medicis habetur. Plutarchus ipsa docilitate ceteris animalibus patrocinari videtur, cum proferendi humani sermonis, & vocis articulandæ faciliè docentibus se præbeat, Plinius. Super omnia humanas voces reddit, quidam etiam sermocinans Imperatores salutatur, & quæ accipit, verba pronunciat. Admoto speculo propria forma deluditur, & nunc gaudenti, nunc dolenti similis efficitur, homines osculari domesticos consuevit. Auicenna narrat hominem amatum à psittaco, vt ob eius discessum semper lægueret auis. Ingeniosi & cerui sunt, Aristotelis testimonio, vnde qui post lethargum, aut aliquas ægitudines in obliuionem deuenierint, eis maximè iuuat cornu ceruinum ex mulso potum, ex Aetio. Aequè ingeniosa sunt animalia lepus, & cuniculus, quibus eadem caro, & sanguis. Hyænis scientiam & præcipuè magicam inesse pronunciant Aelianus, Philes, Plinius, & Solinus: nam quodcunq; animal ter lustrauerint, è vestigio hæret, & quum Lunæ orbis plenus est, retroposito eius fulgore, suam canibus umbram iniiciunt, quos mutos reddunt, & optatis fruuntur. Homini, vel cani dormienti suum corpus admouent, si se ipsas maiores dormientes senserint, sensibus priuant, manus exedunt, ac conficiunt, si se breuiore animaduernerint, properant fugere: venantem dextra excipiunt, vt progressi vestigia occupent, & mente alienarum vorent, nam læua capiuntur & ipsæ, ex Zoroastre, citata Nestoris panacea: hyæne dens suspensus super dextrum brachium ab humero, vsq; ad cubitum, obliuioni resistere, vel si pes sinister & vngues in linteo alligentur dextro alicui brachio, non obliuiscetur quæcunq; audiuerit, ex Rhase & Alberto. Prudentissima auis vpupa, stercore nidum circumlinit, vt foetore homines à nidis depellat, ex Aristotele, & Aeliano. Ad refringendas fores herba quadam vtitur, si clausæ sint. Aelianus, ac multa alia solertissimè agit: ob id lingua eius suspensa super hominem nimis obliuiosum, ad memoriam valet, & reminisci facit, quæ oblitus fuerat, ex Pythagora. Plutarchus in symposiacis perdicis loquacitatem & docilitatem non reticuit. A Papyrio enumeratur perdix inter aues, quæ humani sermonis enunciationi valent.

Quiq; refert iungens iterata vocabula per dix.

Athenus in Laconia perdices vocales haberi dixit: quarum felle si singulis mensibus tempora perungantur, excitatur memoria, ex Simeone Sethi. Proximè post pauonem gloriam sentiunt galli gallinacei, imperitant suo generi, & regnum in quacunq; domo exercent, dimicant inter se, statim in victoria canunt, equè superba, & ardua ceruice gradiuntur, cristis celsa, in sublimè quoq; caudam falcata erigit, victus occultatur silens, ægreq; seruitium patitur, matrice gallina extincta, is ipse incubat, & pullos ex ouo excludit, & tunc silentio vtitur, quod sanè sibi conscius sit muliebri munus obire, ex Aeliano: cælum sola auium respicit, nouit sydera, & ternas distinguit horas, interdium cantu: cerebri substantiam augere eius carnem tradit Simeon Sethi, cumq; abundè nutrire, iccirco menti, ac ingenio leuiori prodesse. Idem habetur, ex Auicenna, Arnaldo, & ceteris. Castor solers & prouidus describitur ab Alberto, Agricola, & venatoribus, etenim sibi casas in fluminum ripis construit cum aliquibus gradibus, vt aqua fluminis crescente, ascendat, & descendente, descendat: amphibium enim animal, terra & aqua viuens. Arborem, quam eligit secandam ad suæ domus ædificium, & ad escã, non prius relinquit,

relinquit, quàm totam dentibus dissecuerit, & propè casura, singulis ictibus suspicit, ne opprimatur improvidus. Præterea è suo genere peregrino, vel natu grandiori ad vitam inepto, quùm lignatum prodit, super resupinati ventrem ligna imponit, & ne labantur ligna, vt pro vehiculo sit, inter crura artificiosè componit, & sic onustum ad casam trahit: ob id ijs, qui post lethargiã, vel alios morbos obliuiosi facti sint, cum oleo occiput illitum, vel dragma pondere cum mellicrato potum, castoreum iuuat, ex Aetio. Vrsi astuti sunt & fraudulentissimi, vt ne longo quidem tempore cicures fiant, ex Adamantio: si vrsino seuo liquefacto vngatur facies hominis, intelliget, & memorabitur quicquid audiuerit, aut legerit. Grues multa prudenter facere dicit Aristoteles: nam loca longinqua petunt sui commodi gratia, è Scythia ad Nilum se conferunt hybernati, ex Herodoto. Sensuum enim acrimonia valent: quùm peragrant, trianguli formam efficiunt, vt aera faciliùs aduersum secent, deinde sensim ab vtroq; latere tâquam remis, ita pennis cursum auium leuatur. Si sæuit cœlum, & ventus exoritur, non frontatim, ac lunato globi situ volant, quùm est tranquillum, sed in cuneum momento se traducunt. Si ab aquila se impeti perspiciant, in orbem consistunt, & falcatae tanquam in acie structæ pugnae speciem ostendunt, quare aquila regreditur. In volatu ad tergum præuolantium collis admittentes, laborem facilem efficiunt, ex Aeliano, & prima deficiens incipit esse postrema. Quùm consistunt, cæteræ dormiunt, dux, quæ senserit, voce vigilans significat. Excubias habent nocturnis temporibus, lapillum pede sustinentes, qui laxatus somno decidens, indiligentiam coarguat. Sunt qui tradant gruam fel memoriæ lapsui prodesse, ex Simeone Sethi. Satis in scriptis celebratus est pagurus Muscam amare, & prudentiã, cuius causa è collo Dianæ Ephesæ pagurum olim suspensum fuisse prudentiæ & consilij symbolum referunt scriptores: vere quùm crustam exiit, aculeis, armisq; spoliatur, nullos aggreditur, quoad duriusculam testam recuperarit, quòd maxime ab Oppiano laudatur: cuius membra prudentiam conferre ariolor, sed eius vires adhuc inexploratae.

MAXIME BRUTA, ET INDOCILIA ANIMALIA RUDITATEM CONCILIARE. Cap. II.

CONTRA autem maximè bruta animalia, rudia, obtusaq; & indocilia esu fatuitatem, & ruditatem imprimunt homini, vt ex ijs patere potest, quæ Philosophi de eorum moribus, Medici de eorum viribus experimenta cognouerunt, & nobis præscripserunt. Ex terrestribus animalibus mures indociles sunt, ex Plinio: carnem muris in cibo sumptam, magnã obliuionem inferre dixit Arnoldus. Simplicis ingenij & desipientes arietes sunt, vt ex Aristotele habetur animalium libro, & Physiognomonix. Genus ouile amens, moribusq; inter omnia animalia stultissimis, repit in deserta sine causa, & hyeme obstante, quùm sæpè egreditur stabulo occupatum à niue, nisi pastor compulerit abire, non vult, sed perit desistens: ob id medulla arietis non castrati, humanæ naturæ adèo contraria, vt memoriæ functionem aboleat, ex eodem. Asinus ineptissimis est moribus, degenerare animo, & stolidus, obuijs in via cedere nescit. Camelus simplex animo, nec ab asino multum degenerat: Galenus, camelinis & asininis carnibus vescentes, non nisi animo & corpore camelini, & asinini euadunt. Catus immemor est, qui coitus gratia in vicinia egrediens, regredi obliuiscitur, ob id qui de cerebro masculi cati cederit, dementatur ferè, meatus enim cerebri obstruit, vt spiritus animales impediat, ne ad posteriorem ventriculum transeant, vnde exclusa memoria, sine mente efficitur.

VIGILA ANIMALIA VIGILES HOMINES REDDERE.
Cap. 111.

NOCTVRNA, vel noctuaga animalia, vigiliam nobis communicant, ob id vigiles, qui esse cupiunt, ex eis membra illa requirant, in quibus abest somnus. Legimus apud Psellum Platonium canes, coruos, & gallos ad vigiliam conferre, sic etiam philomelam, vespertilionem, & noctuam, atque ex his maximè caput, cor, & oculos, ut eius opinio ab hac nostra methodo non longè absit. Testatur Hesiodus lusciniam solam ex omnibus auibus somni expertè esse, seduloque in vigilijs versari, ex Aeliano in varijs. Luscinia peruigil custos, quum oua gremio fouet, in somnum noctis laborem cantilenæ suauitate solatur: vnde fertur prouerbiū à Varino. Neque quantum lusciniæ dormiunt, ad eò parcissimi sunt somni, ob id idem Aelianus lusciniæ carnes in cibis sumptas vigiliam promouere scripserit. Plinius cancrorum oculi cum lusciniæ carnibus in ceruina pelle alligatis, vigiliam præstare, fugato somno, tradidit. Cerui noctu pascuntur, præsertim si in agris manent: nam in die homines metuunt, in montibus autem noctu capiuntur, diuque propter solitudinem. Mithridates Ponticus, quum somnum caperet, sui corporis custodiam tauro, equo, & ceruo tradebat, & hæc ad eius custodiam aduigi labant. Cancræ vigiles sunt, præsertim pleno Lunæ lumine, quum noctu è latibulis progrediantur, & spantur: ob id Plinius in ceruina pelle cancrorum oculos alligari dixit. Iuppiter alcynoes noctu pasci voluit, ut Oppianus inquit, & circa stagnorum, fluuiorumque maximè solitarias parres, ne hominibus molestæ essent, alcynonū oculos liateo inclusos, si qui capiti nimium dormientis supponat, depeller ab eo somnum, ex Aeliano in varijs, quod ex Hesiodo refert. Hirundines noctu non prorsus semper vigilare, sed dimidium tantummodo somnum perficere: Albertus oculus hirudinis positus in leuo, iacentem dormire non permittit, donec auferatur. Vespertilio ^{vixit} à noctu, ut diximus appellatur, Latini à vespere, quo volare solet: cuius caput aridum alligatum somnum arcet, ex Plinio: Alij caput nycteridis viuentis abscissum, si ligaueris in pelle nigra, & apposueris læuo brachio alicuius, nunquam dormiet, donec auferatur, sic etiam eius cor gestatum. Coruus vigil vigiliam præstat, cor continuè gestatum ad inhibendum somnum aliqui efficax esse putant, ut Fernelius scripsit. Noctua à tempore noctis, quo canit, vel volat dicta est Festo, sed Varroni, quo vigilat, & si multa nocturnarum auium sint genera, hoc tamen præ cæteris apud Latinos nomen à nocte cepit. Aristoteli noctuaga est: scribit Rhases. Quum decollatur, oculum eius alterum apertum manere, alterum claudi, si apertus supponatur capiti dormientis, vigilaturum, si clausus vigilantis, dormiturum.

SOMNICVLOSA ANIMALIA AD SOMNOS VALERE.
Cap. 1111.

SIC verò somno multum dedita animalia, somno deficientibus, vel qui paucissimi sunt somni, somnum conciliare valent. Exempla erunt. Lepus somno multum deditum animal, apertis, & immotis palpebris dormit, ut ex Xenophonte habetur: vnde patens aliquod significare volentes Aegyptij, leporem pingunt, quum semper oculos apertos habeat. Nicandro ^{de rebus} a dormiendi habitu: somniculosos fieri lepore sumpto in cibis arbitratur Cato, ex Plinio. Et auis cuculus leporina pelle alligatus, somnos allicit, ex Plinio. Cuculus procedit vere, occultatur caniculæ ortu, ex Plinio, rarissimè cernitur, ex Aeliano, in cauis arborum latet. Sus plurimum dormit, præsertim ætate, quum humiditas eius calore resoluitur, ex Alberto: ad somnum spuma apri cum adipe in heminis

tinis tribus ad tertias excocta & data valet. Sextus. Nullum animal grauiore somno premitur, quàm vitulus marinus, ob id pinnæ vim soporiferam, somnosq; allicere subditâ capiti tradidit Plinius. Herinacei condunt se in arbores cauas hyeme, aitq; in mirabilibus Aristoteles, ad annum vsq; sine cibo durare posse, & si pomis per æstatem congestis vescantur, Aelianus & Philes: sinister oculus cum oleo frigus in vasculo reconditur, qui liquor somnificus est, nam instillatus in aurem somnus inuadet, Rhases. Natura viformum ante omnia se condere veterno appetente, priusquam planè torpeant, & stupidi iaceant, se condunt in lustrum, mares quadragenis diebus latere, primis diebus bis septem tam graui somno premuntur, vt ne vulneribus quidem excitari queant, tunc mirum in modum veterno pinguescunt, ex Aristotele, Plutarcho, Plinio, & Solino: cuius oculus siccus pueris appensus, ab eis timores amolitur, quibus vexantur in somnis, ex Rhase. Stelliones mensibus quatuor frigidissimis latent, ex Aristotele. Ioannis Vrsinus, ex Arnaldo, de stellione loquente.

*Mande cor, & tantus prosternet corpore somnus,
Ut scindi possit absq; dolore manus.*

Ranæ latent hyeme omnes, vere procedunt ad aquas; oleum ex eis paratum prouocat somnum, ex Mesue. Vpupa canit æstate, hyeme dormit in arborum cauis, vbi latet deplumis: si ala eius dextra ad dormientis hominis caput suspendatur, non expergisci illum, donec auferatur, refert Rhases.

*ANIMALIA, QUAE SOMNIANT, HOMINIBVS SOMNIA
mouere terribilia, placida, vera, falsaq;.*

Cap. V.

SOMNIANT sicut homines quædam animalia. Plinius ab Aristotele, præter hominem somniare equos, boues, pecora, capras palàm est, & ob hoc creditur in omnibus, quæ animal pariant. Homo maximè omnium animalium somniat. Inter ea, quæ somnia mouent, cibus est, vt aliàs diximus, sed horum animalium carnes, quæ somniant, edisse, magis somnia inducunt, & secundum animalium qualitates, ex nigris animalibus & melancholicis, melancholica, ex albis phlegmatica, sic tristitia, hilaria, falsa ex intemperatis, vera ex maximè temperatis, & sibi constantibus: nec solum in cibum assumptæ carnes, sed eorum pelles subtrata. Lepus maximè parit, & maximè somniat: eius caro multa mouet somnia. M. Cato Censorius ægrotos ali iubebat oleribus, & carnibus anatis, palumbi, aut leporis: hanc enim leuem esse aiebat, & ægrotantibus cõmodam, nisi quod multa parit infomnia. Plinius, somniosos fieri lepore sumpto in cibis Cato arbitratur, sed quia eius caro frigida, & sicca est, & bilem atram gignit, vt ex Hippocrate, Galeno Psello, Paulo, & Simeone habetur, non nisi tristitia somnia generare potest. Simia frigida & austerata est, & humorem generat pessimum, vt ex Rhase habetur, ob id si supponatur capiti dormientis cor eius, terribilia in somnis videbit, ex eodem. Sic si quis dormiturus suo capiti anguis senectam supposuerit, vel caput conspargat cinere collecto ex cremata anguis senectæ, terribilia somnia videbit. Rapacium omnium carnes declinant ad siccitatem, quæ bilem atram in corporibus generat, pessimæ autem caninæ, & lupinæ, corrumpuntq; humores & spiritus, quia melancholicas, & prauas imaginationes in somno & vigilijs generant, ex Rhase. Marini piscis, hyænæ dicti, meminit Aelianus, cuius si dextram pinnam ad hominem somno consopitum admoueas, sanè quam eum ipsum perturbabis, etenim formidolosa secundum quietem spectra videbit, acerbaq; infomnia perpetietur. Vpupa nigris maculis colorata auis, & ob id melancholicæ complexionis, desertas querit nemorum, & inuias plagas, Aeschilus. Spurcissima auis, in

sepulchris, & humano stercore commorans, ex Isidoro. Inter aues noctis, ac tenebrarum amicas, lucubris, & luctum amans. Eius caro austerâ est, ex Rhase: ob id sanguis v'pupæ illitus homini dormienti, demoniaca phantasmata gignit, ex Pythagora: tempora inuncta sanguinis v'pupæ, quando dormiendum est, faciunt terribilia somnia videre, ex Alberto. Chamæleon pallidi coloris, maculis distinctus nigris, defuncto pallor est, mutat colorem subinde, redditq; quæ proximè attigerit præter rubrum, candidumq;, Plinius: temporum inunctio cum sanguine chamæleontis, somnia terrificâ inducit, ex Arnaldo. Bouis caro insomniâ mouet, quum & ipse somniet: carnes taurorum pessimæ, sic vitulorum, sed castratorum præstantiores, vitulorum humidæ & molles, commodius concoquuntur, & quia humano corpori non contrariæ, vtebantur ijs, & taurino sanguine ad vaticiniâ. Plinius ait. Taurinus sanguis recens inter venena est, excepta Aegyptia, ibi enim sacerdos terræ vaticinatur, tauri sanguinem bibit, priusquam descendat in specus. Ex hac veritate fingunt Poetæ somniorum portas, ex cornu, & ebore, ex cornu vera somnia, ex ebore falsa. Virgilius.

*Sunt geminæ Somni portæ, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus umbris.
Alterâ candenti perfectâ nitens elephanto,
Sed falsa ad cælum mittunt insomniâ manes.*

Et somnus cum cornu pingitur, & cœlestia somnia taurorû cornibus conferunt, quod ea in altum tendant, terrestria verò ebore, quod in elephante deorsum nutât. Agni nutrimentum præbent calidum & humidum, sed pituitosum, arietes animalculi meliùs temperati sunt, quàm natu minores, flatu carent, quo somnia turbantur, & intercisa, tumultuosaq; fiunt. Capræ optimæ æstatis tempore, quum frutices germinibus, quibus vesci solent, abundant. Legimus in Daunis, vel Calabris in more fuisse pellibus incubare, quas melotas dicunt, idest ouillas, in Podalirij sepulchro, sicq; per quietem oraculis instrui, qui Amphiarao sacrificant, sacris peractis arietis pellem substernebant, atq; ita dormiebant, captantes somnia, authore Pausania, ex his Virgilius de Latino canens Aeneidos septimo.

Pellibus incubuit stratis, somnosq; petiuit.

Solent enim pleræq; animalium carnes fortuitos phantasmatum, & interturbatos motus refrenare, vnde innumeris periculis factis, incumbantes noctu in substratis arietû pellibus, vera captasse somnia nouimus, idemq; multos antiquorum eruditorum sensisse. Ad id secretum multisij Poetæ alludere, non quod somniorum præfagijs omnino inharere putem, sed quantum naturales causæ in necessitatibus promittere possunt, Legimus apud Porphyrium libro de abstinendo ab animalis. Qui animalium vaticinorum animas sibi asciscere volunt, præcipuas illarum partes vorant, vt corda coruorum, aut accipitrum, & sic animam eorundem in se recipiunt, quæ oraculi instar eis præfagit.

*PLANTAE HILARIA, TRISTIA, FALSA, ET VERA ETIAM
somnia demonstrant. Cap. VI.*

IC plantæ nigri floris, aut fructus, vel terrestris, & siccæ qualitatis, melancholicos somnos mouent, sic flatuosâ terribilia, & tandem secundû suæ qualitatis modos plantæ etiam suos somnos excitant. Exempla erunt. Faba versicolore flore & fructu, nam aut fuluus, niger, herbaccus, & coccineus est, Amphiarao abstinendum à fabis præcipiebat ijs, qui vaticinationibus, quæ somnio colliguntur, vacabant, quod suo flatu placidâ mentis

mentis quietem in somnis interturbent, somnia enim causant imaginosa, & vndiq; tumultuosa, ex Dioscoride. Lens eiusdem ferè floris, grano nigro, insomnia fieri lente sumpta in cibis dubium non est, quia inflat, & tumultuosa est. Phaseli flores versicolores, & fructus; nam sunt rubescens, melini, diuersis maculis resperfi, & nigri: in cibū sumpti inflant, bruta gignunt insomnia, & terrifica, vt lentes. Eiusdem speciei hortenses smilaces, cuius etiam flores, & fructus similes, & Dioscorides tumultuosa somnia facere scripsit. Smilax læuis fructum parit lupini modo nigrū; semine cum dorycnio potato ternis singulorum obolis, varia & tumultuosa insomnia obuersari tradunt, ex Dioscoride. Pycnocomon constare semine porri, radice nigra, aut pallida, semen somnia graua facit, dragmæ instar porum. Porrum capitatum inflationem facit, & tumultuosum somnium, semine nigro. Vinum nouum inflat, & præcipuè nigrum, graua mouet insomnia. Sic placida, & hilaria fieri insomnia ex melissa nouimus, quæ flore albo, odorata & placidi gustus. Sed myrica somnia vera facit. Legimus apud Nicandrum in theriacis. Apollo vaticinos sanxit myrica pronunciare mortalibus futura, propterea insignem hunc fruticem mantin vocat, idest vatem. Quin & Scytharum Magi naturales myricino vaticinantur ligno, etenim in plerisq; locis nigra præfagiunt, quod in primo tertiæ compositionis Dion confirmat. In Lesbo Apollo miricæ ramos tenet, qua ratione Myriceus quoq; est cognominatus, & Archæus prodit quandoq; in somnis visum Deū illum myricæ ramo decorum. Aegyptij in Iouis pompa coronantur myrica, sic & apud Medos Magi. Sed ab omnibus creditum est Apollini Deo vaticino laurum sacram futurorum habere præsentionem quandam. Claudianus.

„venturi præscia laurus.

Vnde lauri folia si puluillo noctu subijciantur, veritatem somniorum conciliare, quod Fulgentius non omisit. Scribit etiam Hesiodi Theogoniæ interpretes laurum efficacis esse auxilij in numinum afflatu. Extat Tibulli locus de Sibylla.

Vera cano, sic vsq; sacras innoxia laurus

Vescar, & æternum sit mihi virginitas.

Et latinus etiam Poeta dixit.

„laurumq; momordit.

Dionysius in panegyricorum ratione laurum *παντικόν φυτόν*, idest vaticam arborem vocat, & Aphthonius diuinationis symbolum esse laurum testatur, & vaticinantē sæpe *δαρμόα γους* dici, Eustathius. Apollinis corollam fuisse lauream scribit, quam secum tulit Chryses in Græcorum exercitum veniens, qua cogarentur numina vel recedere, vel accedere. Sunt & versus à Porphyrio apposti.

Soluite ferta, pedes liquidis & spargite lymphis,

Eq; manur amum, lauros auferte virentes.

Aristophanis interpretes inquit lauro Sacerdotes & diuinaculos coronari, quia esset id artis insigne.

VINOSAE PLANTAE, VINOSA QVE ANIMALIA EBRIETATEM CONCILIANTE, AQUOSA VERÒ EBRIETATEM ARCENT.

Cap. VII.

DEMONSTRAT Natura, stirpes aliquas, quæ vinum olent, & inebriant, sic & animalia, quæ vino inebriantur, vt ebria dici possint, quorum partes propinatae, & præcipuè vini auidæ, ebrium hominem reddunt, sic & in aquis nata, & vini inimica abstemium hominem reddunt. A plantis incipiemus. Sunt & vinosæ plantæ

plantæ, vel quæ vinum olent, vt pyrus, lupulus, onothera & reliquæ, quæ sensum interceptiunt, gressus præpediunt, linguam retardant, & ebrietatis vitium inducunt. Onothera Theophrasti, quæ rhododendron est Dioscoridis, radicibus vinum olentibus; feras omnes inebriat, & cicurat. Mandragoræ fructus niger est, sapore quodam vini, ebrietatem, somnumq; profundum inducit. Helenium prædulcis succi, vinosiq;, ascribunt eidem hilaritatis effectum, si radices in vino potæ fuerint, dicuntq; nepenthen esse ab Homero prædicatum, quo tristitia omnis aboleatur, ex Plinio. Ex loti fructu vinum exprimitur: sed ultra binos annos, ternosue negant durare, fructu tam dulci, vt nomen etiam genti, terræq; dederit, nimis hospitali aduenarum obliuione patriæ, si copiosior estur, ebrietatem repræsentari volunt. Nympham fabulantur in arborem sui nominis conuersam, quam Priapus fugientem comprimere quesisset, inuenientes Venerem Bacchum sequi, conficiebantur multa ex plantis vini genera. Adipfos palma est, odore mali cotonei, fructu capparidis, quem Plinius myrobalanum appellat, colligitur paulo antequam incipiat maturescere, quod relinquatur phœnicobalanos vocatur, vescentesq; inebriat. Ex animalibus simia vino inebriatur, atq; ita inebriata capitur, ex Athenæo: cor simiæ assum, & aridum potum dragmæ pondere cum melicrato vetere, roborat cor, & acrimoniam eius, audaciamq; auget, pusillanimitatem, & cordis pulsus depellit, ex Rhase, qui effectus ebrietatis sunt. Elephas vini potu inebriatur, Athenæus ex Aristotelis libro de ebrietate, zythi potu mitigatur elephas animal, & Aelianus elephanto, qui ad bellum certat, non modo ex vitibus confecti, sed etiam ex oryza fastitij vini vsus indulgetur, & zytho madefactum ebur in omne opus tractabile redditur, ex Plutarcho, & Dioscoride, sed ossa elephantina aliquandiu in zytho macerata ceræ instar emolliri retulit Simeon Sethi, Seneca vero Democritum eiusmodi commenti inuētorem fuisse: ebur substantia sua cor roborat, ex Syluio. Canes & vino inebriari vidimus: sordes aurium canis cum vino mistæ, statim inebriant, ex Rhase refert Albertus, at in Rhase legitur, si vinum in quo infusi fuerint ricini alicui propines, inebriabis. Leopardus diligit vinum, & inebriatus capitur. Oppianus modum elegantissimè describit. Vbi primùm in Lybia paruum fontem animaduuerterint, vnde pardales prima luce bibere solent, eo venatores amphoras permultas, suavis vini plenas afferunt, postquam hoc in fontem infunderunt, inde non procul sedent stragulis tecti, nam nulla alia re se occultare possunt, ex autem ardenter sitientes, ad fontem accedunt, & simul vt vini, cuius studiosè sunt, portione sitim expleuerunt, statim primò saltatione ludunt, deinde sensim obdormientes humi sternuntur, atq; ita grauitè dormientes, nullo negotio comprehenduntur: si pardi pinguedinis odor inter assandum recipiatur, capitis reuolutionem inducit, vt in ebrietate, ex Rhase. Animalia verò aquatica, vel quæ vinum odisse videntur, ebrietatem arcet. Apri vini osiores sunt: ebrietatem arcet pulmo apri, aut suis assus ieiuni, cibo sumptus eo die, ex Plinio. Longè vinum horrent pecora: pecudū assus pulmo ebrietatem arcet præsumptus, ex Plinio. Paulus Venerus tradit monocerotem voluntari cœno, vt sus, fera & solitaria est, Indorum Rex è poculo confecto ex monocerotis cornu bibens, interrogatus cur id faceret, respondit hoc potu ebrietatem tolli, ex Apollonio: Fera & solitaria belua leo est, cuius stercus in vino potum mensura dauic facit ab horrere vinum, ex Rhase. Anguillæ in aquis nascuntur, & vino suffocata, si quis plus satis mero indulget, ex eo biberit, eius odore offenditur, & fiet abstemius. Inducit & vini fastidium rana viridis, ex his, quæ aquis viuunt, si in vino suffocetur.

CLAMOSA, ET OBSTREPERA ANIMALIA AD VOCIS
vicia valere. Cap. VIII.

IC obstrepera & claræ vocis animalia loquacia, clamosaq; in cibo homini propinata possunt loquacitatem, & claram vocem conciliare, & imprimere, si quitaciti fuerint, & parci sermonis Harpocrates. Canorum animal gallus galinaceus

linaceus, ex Cicerone. Lucretius de eo.

*Quin etiam gallus nocte expandentibus alis,
Auroram clara consuetum voce vocare.*

Gallum excitandis in opera mortalibus, rumpendoq; somno Natura genuit, & interdium canes: Auicenna gallinarum carnem vocis claritatem afferre dixit: Elluchafen forbilia oua vocem clarificare dixit, Galenus ouum sorbibile misceri ijs, quæ contentos in thorace, & pulmone humores incidunt, & vsurpantur illis, quorum guttur exasperatum est clamore, vel acrimonia humoris. Grues clamosi sunt. Ducem eligunt, qui clamet, dum cætera dormiunt, Aristoteles, dum volant in extremo agmine dispositos vicissim habent, qui acclament, & gregem voce contineant, quum in terram descenderint, dux multum clamat, vt omnes conueniant, & simul pascantur, quod si nimio clamore raucescet, alius substituitur. Lucretius ad id.

„ gruum, quum

Clamor in etherijs dispersus nubibus Austri.

Simeon Sethi ait, ius gruum vocem clarificat. Anates obstrepere, & gregatim vociferant, etiam in cibo: ex anserum natura, caro anatis vocem clarificat, Serapio ex Aben Mensuai, idemq; dixerat Auicenna. Cantu valet hirundo, Aelianus, sed in molestijs non canit, vt Plato ait: garrula est, vt diem præcinendo nunciet, quum primum redierint vere, cantu pristinis nidis inuentis applaudere, & sibi gratulari videtur, mirifico, vario, & quasi articulado: eius cinis cum mellicrato potus rauedines sanat. Canis latrat, & maximè voce terret. Virgilius.

„ scuit canum latratus ad auras.

Lucretius baubatus vocat, Gannitus blanda immurmuratio, vlulatus, quum lugubrè, & querulam vocem edunt. Ouidius.

*Inq; foro, cirum domos, Et templa Deorum
Nocturnos vlulasse canes.*

Tandem canum plures voces. Aristoteles in Physiognomonicis canes plurimum clamorosos, & loquaces esse dixit: inde Rhases, si quis biberit vinum, cui iniectus fuerit lapis à cane morsus, exclamare cogetur. Vrsi rabiosi, & clamosi sunt, latitans cum murmure quodam pedes fugit, Alexāder vrsorum cerebrum veneficium esse Hispaniæ creditur, occisorumq; in spectaculis capita cremant, testato, quoniam potum in vrsinam rabiem agat, Plinius, Luscinij diebus & noctibus continuis quindecim garrulus est sine intermissione cantus, dignum miratu, quod sit tanta vox in tam paruo corpusculo, & tam pertinax spiritus. Omnia tam partis faucibus insunt, quæ tot exquisitis tiliarum organis ars hominum excogitauit. Certant inter se, palamq; animosa est contentio, victa morte sæpe vitam finit, spiritu prius deficiente, quam cantu, tandem inter aues nulla suauissimo cantu dulcius aures demulcet, & exhilarescit, ex Plinio: cor luscinia, si quis ea adhuc palpitante cum melle transglutierit, & aliud cor eiusdem auis cum lingua portauerit, suavis ad loquendum erit, sonora vocis, & libenter audietur, ex Kirannide: Eriphiam prodidit Plinius, hæc in auena scarabeum habet, sursum deorsum decurrentem cum sono hœdi, vnde & nomen accepit: hac ad vocem nihil præstantius tradit. Calcophonos lapis niger est, sed illifus æris tinnitum reddit, tragedis gestandus, ex Plinio, quia optimam vocem facit.

*ANIMALIA, QUAE NOCTV LOQVNTVR, HOMINES IN
sommis loqui cogunt. Cap. VIII.*

NOCTILOQVAE aues, scilicet quæ noctu vigila, & impèsè loquacia sunt, eorum linguis in pectore supra cordis palpitationē appositis, possunt homines ad loquelam noctu promouere, sed valētius mulieres, quàm impendio loquaciores sint, eis suam qualitatem communicando, & cogere, vt ea secreta manifestent, quæ in die patrarint. Exempla. Bubo de genere nocturnæ auis, noctu ululat, & clamat, interdum rarò videtur, ob id eius cor impositum mammæ mulieris dormientis sinistrae, tradunt efficere, vt omnia secreta pronunciet, ex Plinio. Noctua, vt bubo, nocte canit, & vigilat, Rhafes. Si cor noctuæ magnum ponatur super sinistram mammam mulieris dormientis, bona vel mala, quæ fecerit confitebitur. Ranæ noctu loquaces sunt æstate, vt diximus. Democritus quidem tradit, si quis extrahat ranæ viuenti linguam, nulla alia corporis parte adhærente, ipsaq; demissa in aqua, imponat supra cordis palpitationem mulieri dormienti, quæcunq; interrogauerit, vera responsuram, ex Plinio. Anser, vt diximus, nocturnas excubias celebrat, & vigilias suos cantu assiduè testatur. Anseri viuenti, si quis absciderit linguam, posueritq; super corpus viri, aut mulieris dormientis, confitebitur omnia quæcunq; fecerit, ex Kirannide. Nulla auis, quàm aut frigore, aut fame, aut alia molestia afficitur, canit, ne ipsa luscinia quidem, aut hirundo, sed vpupa præ dolore lugentem canere, Plato in Phedone dixit. Vpupa vna voce importuna est vere. Tradit Euax in nido vpupæ aliquando lapidem inueniri, quem aiunt secreta prodere, & phantasias promouere impositum pectori dormientis.

TACITA ANIMALIA TACITVRNITATEM LARGIRI.

Cap. X.

CONTRA verò quæ diximus tacita, & pauci cantus animalia, etiã homini taciturnitatem præstare possunt. Ad exempla hæc subnectere liceat. Lupus & si syluestris canis, latratu caret, ululare proprium luporum, ex Varrone, & præcipuè in fame: homo, què prius viderint, conticescit, & anticipatus obtutu nocentis, licet clamandi votum habeat, non habet vocis ministerium, Solinus ex Plinio, & Platone. Est rana calamitis, quæ harudinetis & herbis viuit, muta & sine voce: Nicander in theriacis hanc ranunculum viridem, surdum & mutum cognominat: hanc ferunt in canis os iniectam, mutū reddere. Apuleius. Et de ore pastoritij canis virens exiliuit ranula. Rubeta tacitum animal, etiam in reficiendo silentium seruat, multa de ea certatim authores tractant: illata in populum silentium fieri. Chamæleo sine voce est, lingua eius gestata, obmutescere facit inimicos, ex Græcis. Testudo muta est, apud veteres secreti, & silentii symbolum fuit, hoc enim argumento Eliensibus Phidias Venerem fecit, quæ testudinem calcaret, opertiùs, implicatiùsq; commostrans, esse mulieribus decens ædes custodire, ac silentium. Memini me legisse clamoso accipitri datam testudinem, mutū reddere, in homine adhuc inexperto.

PORTISSIMA ANIMALIA COR HOMINIS ROBORARE

& ferociam augere. Cap. XI.

ROBVSTA animalia, ferociaq; homini ferociam illam, & robustitatem conciliant, cor roborando, & spiritus augendo inuictum reddunt. Sed ea animalia ferocia, & robusta sunt, & calidissima, quæ paruum cor habent, ob id
continuo

continuo februnt, quorum partes spiritum, & ferociam inducunt. Leo ferarum fortissimus, & generosissimus est, calidus & siccus adèò maximè, vt continuo quartana febre affligatur, & si sanitate frui videatur, & nisi vis morbi eum cohiberet, longè nobis perniciosior foret, ex Phile: Aesculapius leonis carne phantasticos sanari tradit, si phantasmata tollendo & melancholiam, exhilarando cor, roboratur, Sextus. Leonis adipè, ait Dioscorides amuletum esse aduersus insidiatas, Plinius, resistere insidijs videtur. Similia dentis maximè à dextra parte, villiq; è rostro inferiori promissa sunt. Cauda draconis & capite, pilis leonis è fronte, è medulla eiusdem, equi victoris spuma, canis vnguis adalligatis ceruino corio, neruisq; cerui alternatis, & dorcadis. Accipitri cor paruum, bellicosus maximè, febre laborat. Aegyptij Soli acceptum putant: cuius natura aiunt ex sanguine, & spiritibus constare. Bellum gerit cum aquila fortissima auium, vt eo etiam quiescente fiat aucupiù: carnes pullorum accipitris animum corroborant, melancholix, & perturbationi resistunt, ex R. Mose. Cor eius gestatum roborat cor, & conseruat gestantem. Canis venaticus robustus, cor paruum habet, siccissimum animal, vt rabie laboret. Robustissimi sunt præcipuè Indici, vt etiam ex Aristotele habetur in Physiognomicis. Plutarchus in Atheniensi insula, & Deo canes arceri dicebant, nò quod coitu in propatulo haberent, sed quia animal robustum & pugnax. Compositio naturalium Magorum ad iniectos reddendos canis venatici vngues recipit. Sunt & dracones in Aethiopia longitudinis triginta passuum, quos elephantorum interfectores vocant, grauesq; cum elephanto inimicitias gerunt, ipsum facili circumflexu ambiunt, mira animalium pro se cuiq; solertia. Draco iter ad pabula speculatus, excelsa se arbore iniicit, scit ille imparem sibi luctatum, contra nexus itaq; arborum attritum quatit, cauet hoc dracon, ob id gressus obligat cauda, resoluit ille nodos manu, at hic in ipsa nare caput condit, pariterq; spiritum præcludit, & mollissimas lacinat partes, ijdem obij deprehensi mortui. Recipit prædicta compositio draconis caudam. Et si hyænæ cor maximum, vt tradit Aristoteles, sua astutia, & ferocia maxima & fortissima animalia vincit: pardalim hostiliter odit, vnde si hyænæ & pardalis pelles admisceantur, pardalina pilos amittit, quare Aegyptij superiorem ab inferiore victum significaturi, duas pelles pingunt, hyænæ vnam, alteram pardalis, ex Oro. Præcipuè pantheris terrori sunt, vt ne contentur quidem resistere, & aliquid de corio earum habentem non appeti. Amplius scribit Orus, si quis hyænæ pellem sibi circumponat, intrepidè per medios hostes transiturum nocumèto nullo, proinde Aegyptijs ratione hieroglyphica intrepiditatis, ac constantix in calamitatibus indicium haberi hyænæ pellem expictam. Equo cor paruum, in corde os, ex Aristotele, animal belligerum, & animosum, sæpe sapius corripitur febre: recipit etiam equi spamam victoris eadem compositio. Ouidius in Halicuticis, equi ingenium describens.

*Hic generosus honos, & gloria maior equorum:
Nam capiunt animis palmam, gaudentq; triumpho,
Seu septem spatij s circo memerere coronam,
Nonne vides victor quanto sublimius altum
Attollat caput, et vulgi se venditet aure?*

Vulturi cor paruum, auis rapax & carniuora, pugnat cum accipitre, & cum omnium auium genere, eadem quæ aquila potest, & accipiter, sed efficacius: vngues eius combusti, cum vino vetere soluti, totiq; corpori inuncti & poti, ad victoriam de inimicis summè faciunt, ex Kirannide. Cor aquilæ paruum, violentum animal, cui maximus honos, & maxima vis quoq; auium regina, animosa & superba, contra dracones homines,

NN

aliuduc

aliudū animal mira animositate pugnat vsq; ad mortis periculum: omnia quæ vultur potest, sed efficacius. Gallis gallinaceis cor minimum, pugnacissimi sunt, elati, & in certaminibus pertinaces, eis prærogatiuam quandam Natura largita est, quod solus inter aues tanquam galea cristam gerat, & in pedibus calcaria, pennas per colla, ceruicesq; diffusas, quasi iubas pugnaturus explicat. Cum limen intrat, tametsi supremum altissimum existat, is tamen se inclinat, quod superbia efficit, ne cristâ vsq; ad offendantur. Quum in certamine victor, tum oculorum eminentia, tum ceruice elata simul & cantus contentione insolenter effertur, & triumphanti similis efficitur. Terror est leoni ferarum generosissimo, & basiliscus tum eius aspectum, tum vocem eximescit: nam conuulsus moritur, ex Aristotele, Athenæo, Eustathio & Aeliano: eius cerebrum cerebri substantiam auget, & sensus acuit, ex Simeone Sethi. In eius ventriculo lapis inuenitur, alectorius dictus ore gestatus inuictos reddit, & constantes, eoq; Milonem Crotoniatam vsus in certaminibus, inuictum fuisse videri volunt. Contra aduersarios galli calcar de crure destro allatum valere monet Rhafes: capitis cristâ cum grano thuris & cornu cerui gestata, malum oculum omnem & timorem aufert, & intrepidum reddit gestantem.

FORTISSIMA ANIMALIA CONTRA NOCTURNOS PA-
uores valere. Cap. XII.

VNT & nocturni pauores, qui dormientes præcipuè pueros, grassantur, circa quos non segnis, & indiligens cura Medicorum esse debet, eadēq; animalia generosa, intrepidaq; contra eos valere non vana coniectura comperimus. Gallus, vt diximus pugnax & intrepidus: cristâ sui capitis gestatâ contra nocturnos pauores prædicant Medicorum scholæ. Aquila auium tyranna, bellipotens, potest ea, quæ vultur, cuius rostrum cum lingua gestatum tuta reddit nocturna itinera, fugat demones & phantasmata. Sextus. Accipiter eadem potest, quæ vultur, & aquila, melancholiæ, & perturbationi resistit. Hyæna cum canibus & hominibus pugnat, insidiosa, malefica, si fortitudine deficiatur, præualet astu; contra nocturnos pauores, umbrarumq; terrorem vnus è magnis dentibus lino alligatus succurrere narratur, ex Rhafes. Leo animosissimus, cuius carnes, Sexti testimonio, à phantasmatibus hominem liberant. Vrsus suis viribus confidens non solum ceruos, sed sues, & tauros aperto Marte aggreditur; ex ore, cornibusq; eorum pedibus omnibus suspensi pondere fatigant, nec alteri animalium in maleficio stultitia solertior, Plinius ex Aristotele: oculus vrsi dexter siccat & appensus pueris, amolitur ab eis timores, quibus in somniis vexantur. Delphinus robur in cauda habet multum: fortissimus, cum amijs pugnat, & expugnat, idem in Nilo crocodilos necat, vt tradit Plinius. In ventre mollis est, tenuisq; cutis crocodilo, ideo se vt territi immergunt delphini, subeuntēq; aluum illis secat spina. Delphini dens alligatus, pauores repentinos tollit. Lamia, antropophagus piscis, vorax acutis dentibus armatus, ac vasto, laxoq; hiatu, vt loriatum virum deglutiat; eius dentes puerorum collo suspensi, pauores arcent. Rhafes scincos pueris præstare ait, qui timent in somnis. Sed Arabes pro scinco sapius crocodilum vsurpant, & terrestrem & aquaticum. Est enim crocodilus acerrimus, & promptissimus hostis, insidiosus, fallax, & validissimis dentibus armatus. Salamandra ignem tactu extinguit, non alio modo, quàm glacies, tantum ei rigorem Plinius esse dixit, sic Theophrastus & Nicander. Salamandræ cor gestatum, securitatem ab igne præstat, & audacem contra incendium, & incremabilem reddit, ex Græcis.

IRACVNDIA ANIMALIA, IRACVNDOS HOMINES RED-
dere, & mitia mites. Cap. XIII.

IC etiam iracunda animalia iracundos homines reddunt, & mitia mites. Iracunda ea vocamus animalia, quæ nimio plus ad omnem excandescē-
tiam parata. Vrsus natura sæuus, ex Adamantio. Poetæ sæuos & truces
vocant. Vrsi Persici vltra omnem rabiem sæuiunt, ex Ammiano Marcel-
lino. Ouidius.

Quid nisi pondus iners, stolidaq; ferocia mentis?

Vrsorum cerebrum maleficium esse credunt, vt diximus, vt in vrsinam rabiem agat, ex
Plinio. Leo iracundus, calidus & siccus est, cuius cerebrum acceptum inducit mentis
stuporem, ex Rhase. Ceruus contra, mite animal, & iracundiæ expers, placidumq;. Den-
tes cerui alligatos pellibus caprearum ceruinis neruis, mites præstare dominos, potesta-
tesq; exorabiles, ex Plinio.

QUOMODO MUTVAS VXORIAS RIXAS MAIORES NOSTRI
sedarint. Cap. XIIIII.

MAIORES nostri ex animalibus, quæ coniugij amatissima essent, re-
media sibi præstari putabant, vt coniuges inter se odiosi conciliarētur,
nos aliqua exempla adducemus, non quod vera esse existimemus, aut
talia approbemus, sed vt rationes aperiamus, quare hæc posteritatis
memoriæ mandarint, ne temerè locutos putemus: vt ex his ad maiora,
quæ intendimus, transcendat animus. Plotinus maximus Platonius
horū rationes aperit, inquit. Ex eo quod pleraq; animalia se mutuò naturaliter ama-
re facillè possunt, inferunt amorem rebus inter se reciprocum, nata est amatoriæ artis
efficacia, philtis quibusdam, fascinationibus vtentis, dum tangendas adhibent, natu-
ras alijs alias concilians, insitumq; habentes amorem, animamq; alteri alteram ita co-
pulant, quemadmodum qui distantes vnâ palmas coniungunt. Sed ego puto ita hæc ve-
ra esse, vt mutuus palmarum amor, qui per funiculorum nexus conciliatur. Sed exem-
pla adeamus. Columbæ adeo inter se amantur, vt fœmina marem non admittat, nisi
ante osculatus fuerit, ex Aristotele, Aeliano, & Plinio. Columbæ cum alijs vxores coi-
re non patiuntur, neq; coniugium iam inde à primo ortu in itū deserunt, nisi cœlebs,
aut vidua. In partu mas adest, & cultu, omniq; officio fungitur, fœminam pigrius ad ni-
dum euntem percutit mas, cogitq; intrare, quum peperit oua, cogit vt incubet, incu-
bantq; ambo vicissim, mas diu, noctu fœmina. Ab adulterio castissimæ sunt, nunquam
enim ex societate inter se instituta neq; mas, nisi morte ipsa destituitur, neq; fœmina
dissociatur, nisi vidua fuerit, ex Aeliano. Sed si impudico amore capti, ad alienam Vene-
rem libidinis oculos adijcient, eos reliqui circumfidentes, mares quidem mares, fœmi-
nas vero fœminæ discernunt. Pleraq; de mutuo amore & coniugio columbarum Aristo-
teles, Eustathius, Aelianus Athenæus, Oppianus, Plinius & alij certatim authores tra-
dunt, remedia apud authores leges de amore inducēdo. Alcynoes adèo coniugij aman-
tes sunt, vt non vno quopiam, sed quolibet anni tempore cohærent, congressumq; ad-
mittunt, quippe quæ alteri nulli misceantur, sed beneuolentiæ coniugalis gratia, quæ
nuptam decet, & amicitie studio, ex Plutarcho, & sapientissimum diuinissimumq; ma-
rinorum animalium vocat. Quas columbas circa mariti amorem conferemus? si mari-
tus obierit, fœmina cibo, potuq; omni abstinens, longo tempore luget, & se disperdit:
multa ex vtraq; reperies ad beneuolentiã & cōtra seditones & inimicitias. Cornices so-
cietatem non temere instituunt, quam tamen vbi semel inierint, fidem inter se mutuã
NN 2 amanter

amanter. Aelianus ad amorem conjugale docet, ut mutuo se amore pariter per omnem vitam concordēs degent. Hirundines se inuicem amant, & in educandis filiis tam mas, quam foemina summa equitate laborant. Ex hirundinum pullis in ollam clausis & assaris ponatur philtrum ad amorem. Sed Nicolaus Mirepsicus, ut mulier non decedat à viro, & mulier non amplius de alio viro cogitet. In hirundinum ventre pullis lapilli reperiuntur candidi, aut rubentis coloris, qui chelidonij vocantur, amatori, s artibus apti, ex Plinio. Equæ luxoriosissimæ, & marium amantes sunt: sola animalium (excepta foemina) grauidæ coitum patiuntur, carent purgatione, qua perinde est foeminis, ut coitus maribus, & si desiderantibus coitum foeminis prohibebis, libidinis extimulantur furij, vnde etiam veneno inditum nomen hippomanes, quod equinæ cupidini similem mortalibus amorem accendat. Columella. Tempore coitus humorem emittunt è suis genitalibus, similem genituræ, quem hippomanes nonnulli appellant. Virgilius.

Hinc demum hippomanes verò quod nomine dicunt

Pastores, lentum distillat ab inguine virus.

Aristoteles hoc præcipuè ad amoris veneficia peti dixit. Quum equa peperit, statim secundas deuorat, atq; etiam quod pulli nascentis fronti adhæret, hippomanes dictum, magnitudine minus carica parua, specie latiusculum, orbiculatū, nigrum, (fuluum dicit Solinus) hoc, si quis prærepto, odorem moueat, equa excitatur, furitq; agnito eo odore, quapropter id à veneficis petitur. A quo Plinius. Proditur equis amoris innasci veneficium, hippomanes appellatum, in fronte caricæ magnitudine, colore nigro, quod statim edito partu deuorat foeta, aut partum ad vbera non admittit, olfactu in rabiem id genus agitur. Aelianus vim habere ait alliciendi ad libidinem, atq; amatoriam flammam excitandi, eamq; ob rem furens inuidia homini has præstigias non permittit habere. Idq; cognitum pastores habere, ut si quando ad amoliendas alicui amatorias infidias egeant, ut ipsam ad cupidinis Venerem inflamment, diligenter obseruant, quando equa pariat, ac statim à partu à pullo adscindunt, & in equæ vngulam iniiciunt, sic quicumq; per infidias carnem illam gustauerint, proiecta & præcipite amatoriam libidine constrictius tenentur, furiunt, perbacchantur. Hesychius eo ad philtro veneficas uti scripsit. Virgilius Aeneidos quarto.

Quæritur, Et nascentis equi de fronte reuulsus,

Et matri præreptus amor.

Animalia, quæ hominum amantissima sunt, ad erotica medicamenta quæruntur. Lynx auis collum agit in auersum, reliquo quiescente corpore, nam ut colla ante & retrorsum liberè circumagit, & mirum in modum quoquoque contorquet, ita mortalium corda agere dicebatur, animos torquere, turbare, ac retro mouere. Accedente homine non refugit, immò eius visu oblectatur, ex tam igitur leui ratione veneficij infamis est: immò quia tam antiquitus ad philtro, & amatorias illecebras in usu erat, ut iungos vocabulo desiderium, cupiditatem, lenocinium, illecebram, & quicquid animum ad amorem traheret significabant, & Pindarus pro prouerbio, qui vehementi, & impotenti desiderio ad aliquid trahuntur, iynge trahi dicuntur. Ἰνγγὶ ἐλκομαι ἦτορ, idem & Theocritus habet. Iyn gem prima Venus fertur è monte Olympo ad homines detulisse, ac dedisse Iasoni, & docuisse eum incantandi artes, ut Medæ animum in sui amorem compelleret, ex Pindari Scholiaste, à veneficis enim hæc auis ad circulum, seu rotam alligari solebat, alis binis supernè, & pedibus binis infernè, ut ita quatuor radiorum rotæ speciem præferret, vel cum cera amburebatur tota super ardentem prunam, alij tradunt eius interanea explicari rotæ circumuolata, alij pennis priuatim utebantur, quæ circa caudam sunt, & osse circa pectus labdoyde figura, specie simili equitū calcari, collū, quod retro intorquetur, ad alia quoq; prodesse, sed tota auis ad amores, in aliqua rota extensa, & circumuoluta

noluta ad nomen amantis, ex Ioanne Tzerzes. Pauo virginem amat. Clearchus auctor est in Leucadia pauonem tantopere adamasse virginem, vt ea defuncta commoreretur. Pauonis cerebrum amatorium poculum esse, & cor eius gestatum benevolentiam prestare scriptum est. Lacerta homini natura amica est, vbicunq; est homo congregatur lacertæ, obliquato capite faciem contemplantur, si expuas elambunt saliuam, immò & admotæ ori saliuam lambunt, ambulando obuix sistunt, si pergas, sequantur. Si agricola fessi obdormiant in agro, & serpens clanculum in os patens dormientis conijciatur, lacerta & si pusilla, seruat hominem, vbi sentit serpentum insidiari, circumcurrit per faciem & collum, nec finem facit, donec expergiscatur: ob id lacertam inter amatoria esse scribit Plinius, in vrina virili necatam. Remora quia naues remis, velisq; concitatas, ac velut volantes remoratur, ob id ad iudiciorum causas remorandas, & ad amatoria veneficia valere crediderunt. Sed quis homine amantior, quàm ipse homo? Vnde sagittas è corpore ductas, si in terram non attingerint, subiectas cubantibus amatorium esse Orpheus, & Archelaus scribunt, ex Plinio.

ANIMALIA, ALIA QVE TERRAE NASCENTIA MAGNETICAM vim habentia, ad eadem prestare.

Cap. XV.

NEC minus friuola, quàm inani ratione, vbi animalia videbant, stirpes lapidesuè, aliauè, quæ magneticam quandam vim haberent attrahendi, magneticam, vt ita dicam, ad amatoria valere opinati sunt Maiores nostri, ac methodum sanxerunt. Plotinus magicos attractus fieri (siue amatorios) ex consensione quadam rerum in patiendo, ac lege quadam Naturæ agente, vt inter similia quidem concordia sit, inter dissimilia quidem discordia. Vera vis magicæ est amicitia in vniuerso, rursusq; discordia. Hactenus Plotinus. Nos hanc vim exemplis quibusdam comprobabimus. Est quædam vis ceruo indita extrahendi spiritu à cauernis serpentes, etiam renitentes, munifico Naturæ beneficio, etenim naribus suis in serpentis cauernam incumbens, vehementissimè respirando, quasi amatorio quodam alliciens, extrahit, inuitumq; profert, ex Aeliano. Hac mirifica vi inspecta Orpheus libello de lapidibus scribit. Cornu ceruinum sponsam gestare debere, sic enim perpetuam ei cum sponso futuram concordiam.

Primò nuptam verò iuuenem ducens in cubilia puellam,

Delectationis amabilis testem illum ferat

Lapidem: ille verò in fractis concordijs simul ambos

Vltimam senectutem, & in dies omnes possidebit.

Quasi dicat, aliquid de ceruino cornu habens secum, continuo à mulieribus amaturum. Suspicio in elephanto maximum esse amatorium & si ab aliquo non traditum: extrahit enim è cauernis serpentes, vt ceruus, & vim magneticam habet. Inquit Plinius. Elephantorum anima extrahit serpentes. Capitur & mulieris forma, atq; hebescens ad eius pulchritudinem, remittit animi sui furorem, ex Aeliano. Traditur vnus amasse quandam in Aegypto corollas videntem, ac ne quis vulgariter electam putet, miretur gratam Aristophani, celeberrimo in arte Grammatica. Plinius ex Plutarcho, postea autem quam mulier excessit è vita, elephante nec pristinae consuetudinis compos, tanquam homines moestitia laborantes, sic is furens ferbatur, ex Aeliano. Sic & alij alias adamarunt. Hanc fortasse vim innuunt Poetæ, quum Pygmalionem fabulantur ex ebore virginis simulachrum fecisse, eiusq; amore captum à Venere impetrasse, vt in veram, viuamq; virginem verteretur. Spatalia ex ebore collo ferentes, amoris illicia habere dicebat. Ru-

beta

beta mustellam trahit, mirum spectaculum, ut à multis & fide dignis accepimus, & si ab aliquibus ad huc veterum ne dum literis proditum. Mustela ex arboribus, statim rubeta inspecta, vociferat, & auxiliū implorat, descendit, & in os rubetæ illabitur, illa aperto, & patulo ore inhians, expectat, & vorat: officulum est in latere rubetæ, quo admotum aqua feruere videtur, canū impetus eo cohibetur, & amorem conciliat. Mustelæ etiā mures attrahunt, tūm intrando, tūm è foramine extrahendo, & si à rubetis attrahantur. Aelianus tradit Magos affirmare mustelam ab Hecate nutritam esse, quod hæc Dea amoris adhibeatur, nam eius viscera his sunt apta, ex Volaterano. Est & Hyenæ venefica vis hominem sistendi, ut de remora diximus. Quodcunq; animal ter lustrauerit, hyenæ è vestigio hæret, ut mouere se non posse videatur, quapropter magicam inesse scientiā ei pronunciant, ex Plinio & Solino. Eius umbra canes obmutescere facit, ex Aeliano. Homini, canis dormienti suum corpus admouet, & si se ipsam maiorem dormienti, sentit, sensibus eum priuat, ac ipsius manus non resistentis priuat. Si declinabit hominem ad dextram, ut prægressi vestigia occupet, alienari mente, ac vel ex equo, hominem decidere. Hyenam vulgò ex omnibus animalibus in maxima admiratione posuerunt, utpote cui & ipsi magicas artes dederint, vimq; qua alliciat ad se homines mente alienatos, ex Plinio. Ob id pilos rostri admotos mulieri labris, amatorium esse, & totius domus concordiam hyenæ genitali, & articulo spinæ cum adhærente corio adseruatis, constare: eiusdem cauerna sinistro lateri religata, si quis mulierem respiciat, amatorium esse tam præsens, ut illicò sequatur, & alia, quæ libenter omittimus, quia vana. Hyenæ quasi syluestris lupus est, multaq; simul communia habent, forma, insidiæ, & alia ex Oppiano: coeunt simul, ut thoes nascatur, & ei quidem vis magica inest, nam vocem homini, quem priores contemplantur, adimere ad præsens, referunt Plato, Plinius, & Solinus. Veneficijs rostrum lupi resistere aiunt inueteratum, ob idq; villarum portis præfigunt, hoc idem præstare & pellis è ceruice solida existimatur, quippe tanta vis est animalis, præter ea, quæ retulimus, ut vestigia eius calcata, equis afferat torporem. Horatius de veneficijs muliebribus libro sermonum ait.

*Vt q; lupi barbam, varia cum dente colubræ,
Abdiderint furtim terris.*

Quin & caudæ huius animalis videtur vulgò inesse amatorium virus, exiguo in villo, eumq; cum capitur, abijcere, nec idem pollere, nisi viuenti demptum, ex Plinio & Solino. Satis apud omnes vulgata magnetis & ferri attractio, ob id Maiores nostri de eis dixerunt, quod de eis refert Marbodeus Gallus.

*Conciliare potest vxoribus ipsa maritos,
Et vice conuersa, nuptas reuocare maritis,
Sic qui scire cupit sua sit adultera coniux,
Suppositum capiti lapidem stertentis adaptet:
Mox quæ casta manet, petit amplexura maritum,
Non tamen euigilans, cadit omnis adultera lecto,
Tanquam pulsa manu.*

Idem enim lapis ex vna parte attrahit, & alia respuit ferrum, ob id allicere vxorem, & à viro reijcere potest, ut diximus. Est & magnes carnea, quæ carnem attrahat, ut ex Aristotele Albertus refert. Succino tanta vis attrahendi, ut digitorum attritu accepta vi caloris attrahere possit paleas, & folia arida, ut magnes ferrum. Plinius. Syri vocant harpagas, quod folia & paleas, & vestium fibras rapiat. Etiam ab antiquis memoratū ad amatoria valere. Nos probabimus Plinij charitoblepharon succinum esse. Inquit enim.

Troglo

Troglodytarū insulas fruticem habere, qui vocetur charitoblepharon, efficacē in amatorijs: spathalia eo facere, & monilia foeminas, sentire eum se capi, durariq; cornus modo, & hebetare aciem ferri. Quod si fefellerint insidia, in lapidem trāfigurari. Ipse idem inter alias opiniones eorum, qui de loco, vbi nascatur, loquuntur inquit. Viuit adhuc Afazubas, qui tradit iuxta Atlanticum mare esse locum Cephisida, quem Mauri vocant electrum. Hunc Sole excalectum ē limo dare electrum fluitas. Theomenes dicit, iuxta Syrtim magnam hortum Hesperidum esse, ex quo in stagnum cadat, colligi verò à virginibus Hesperidum. Pselus in Arabia gigni dixit. Serapio autem de succino loquens, ait sub mare inferi nascitur, vt fungi in terra, eminens super mare, æstu maris frangi, & inde capi. Dicitur charitoblepharon, quasi gratiosa cilia, ex combusto enim succino fit nigerrimus fumus, quo antiquitus ad perornanda cilia tingebantur, & si cedatur succinum, hebetat ferri aciem. Infantibus succina alligari amuleti ratione prodest, & cuicunq; ætati contra lymphationes. Illud subuenit naturalia recondita scrutati, quod si quem succinea veste indueris, alterum verò paleari, illico mutuis copulantur nexibus. Gagates eiusdē speciei, attrahit etiā paleas, & ad eadem valere suspicamur.

PLANTAS AD PHILTRA VALERE, QUIBVS ARGVMENTIS
excogitauerint. Cap. XVI.

ED longè futilibus argumentis plantas ad mutua odia & amores valere ex forma, & actionibus imaginati sunt. Palmas se mutuo amore prosequi dixerunt Græci, nec sine maribus gignere foeminas, sponte edito nemore confirmant, circaq; singulos plures nutare in eum pronas blandioribus comis. Illum erectis hispidum, afflatu, visuq; ipso & puluere etiam reliquas maritare. Huius arbore excisa post sterilefcere foeminas, adeoq; est Veneris intellectus, vt coitus etiam excogitatus sit ab homine, & maribus flore, ac lanugine, interim verò tantum puluere insperfo foeminis. Esse in fructibus quibusdam osseum, lunatumq; dente contra fascinantes religione politum. Huic simile, quod in Parthis nasci tradit Apollodorus, Philadelphū appellatum ex argumento, quod rami eius ex interuallo spontè coeant, ceu amantes, post digrediantur, concipiant, & pariant. Occurrunt etiam plantæ, quas à similitudine aliqua primorum viscerum nostrorum, vel amantiū animalium, vel insignis alicuius actionis amatorias plantas nominarūt. Quæadmodum mandragora, quod bifida radice esset, ac veluti duobus cruribus diuarcata. Pythagoræ ἀνθρωπόμορφος dicta, idest quod humanum truncum, & artus adumbret, duum generum est, homigeram, foeminigeram, quod vtriusq; sexus clunes, quas disparatas ostendet, minor foemina, ob imbecillitatem sexus. Ad Pithagoræ nomenclationem alludit Columella.

*Quamuis semihominis vesano gramine facta
Mandragora pariat flores.*

Ad amorem valere fuit olim maximè credita, & vocitata Circea, à Circe Magica inuenitrice, Solis filia. Theophrastus ad amores ex vino, & aceto subactam dari scripsit, eadēq; ab eo protulit Dioscorides. Ad hipomanis iam dicti similitudinem hippomanes herba est à Theocrito in amatorijs decantata, his verbis.

Ἱππομανὲς φυτὸν, ἐστὶ παρ' ἀρχαῖσι, τὸ δ' ἐπιπάσαι,
καὶ πόλιτι παίνονται ἀνδρῶν, καὶ θοαὶ ἴπποι.

Hæc Theocritus ex Hesiodo accepit. Sunt qui Theocrito aduersentur, neq; talē plantā in Arcadia, neq; vsquam reperiri, sed carunculam in equi fronte nascentem esse, vt diximus. Sed Crateuas plantam agnoscit, quæ fructum instar fici sylvestris habet, folium verò fuscum, vt papauer, quin & spinosum esse, idq; amatorijs veneficijs immixtum mirificè

mirificè pollere. Asphodelus centum capita dicta, quod similitudinem humanorum testium quadantenus æmuletur. Plinius portentum esse, quod de ea traditur, radicè eius alterutrius sexus similitudinem referre, raram inuentu, sed si viris contigerit mas, amabiles fieri, ob hoc & Phaonem Lesbium dilectum à Sappho, multum à Magicis, & Pythagoreis decātata. Putant eam ante portas satam, amuletum esse. Dionysius discreuit etiā sexu, marem, & foeminam in ea comperiens. Crateuas Veneris aviditates, desideriaq; finire tradidit, & cum vino concitare. Cyclaminus suo circinato radicis bulbo muliebrè vterum affabre demonstrat effigiatum. Theophrastus eius bulbum ad amatoria valere dixit, è terra suffossum, ac dulci vino subactum, & in pastillos digestum, sicut vini feces, quæ maculas abstergunt, & eadem ab eo recenset Dioscorides: vino etiam addita, Veneras alacritates adauget, & ad abortus. Cotyledon, siue Veneris umbilicus, concauum affert folium, rotundum, læue, acetabulum, aut foemineū umbilicū imitatū, crassum, carnosum, & succulentū. Medici umbilicū luxuriæ sedē dicūt. Dioscorides ad amatoria valere dixit. Aizoum maius folia fert cacumine humanæ linguæ similia, carnosia, pinguia, in ambitu effigiè imitata oculi. Plinius *στέρπυλλος* dici scripsit, quod amatorijs conueniat. Leontopetalon folia affert, quæ iusta radicèlanosiore flocco canescūt. Tradit Dioscorides appensam ad amatoria valere. Radicè hanc contèplati sumus, ita foeminae pubem lanuginoso, molliq; flocco pubescentē, vt talis intuitus lætaremur, & similitudinis. Phyteuma ad amatoria tantū valere tradidit Dioscorides: fortasse quia copiosum semen in singulo pericarpio ferat, & pertusum, ad amorē, & ad serendā prolem apta foret. Catanances vtrasq; ad amatoria expetere ait Dioscorides, Thessalicas tribades, his fortasse, quia arefcens foliū in terrā flectatur, & se contrahat in speciem vnguiū milui exanimati. Plinius hanc deridens coniecturā, lectā ad hunc vsum, dicit, quoniam arefcens cōtraheret se ad speciem vnguiū milui exanimati. Eadē ex causa lemos siletur ab eo. Nomen catanances inditum, quasi fatali necessitate impelleret ad amorem, vel necessarium amoris illicium, quasi fascinatricibus, & præstigijs viribus donata. Staphilinus, siue pastinaca, humanum crus, siue membrum æmulatur. Orphæus amatorium inesse staphilino dixit, fortassis quoniam Venerem stimulari hoc cibo certum est, & ideo conceptus adiuuare aliqui prodidere, ex Plinio. Contra autem animalia sibi, & omnibus inuisa & sine prole contrarium prædicto effectum præbere dixerunt veteres, nam sicut horret visus ea videndo, ita hominem odisse, & ab omnibus abhorrere faciunt. Chamæleon venenatum, & inuisum, deformeq; animal, quum nullo cibo viuat, iocinore suo amatoria dissolui, intestina & fimum cum simiarum vrina illita inimicorum ianua, odium omnium his conciliare, ex Plinio. Rubeta foedum aspectu animal, & horribile, è putredine nascens, amorem finire Plinius dixit, in pecoris recenti corio alligatum. Mulæ gignendi facultate orbatæ, etiam amorum illecebris, ob id ad destruendum conceptus, vt diximus, & ad odium, & ad labefactandum amorem vtuntur. Plinius puluerem, in quo se mula volitauerit, corpori inspersum, mitigare amoris ardorem scripsit. Si in amantis calceum sterus amasiæ ponatur, vbi odorem senserit, amor dissoluitur, cum odiosa hæc res sit, & ab Ouidio recitatum libro de remedio amoris.

*Illo tuas redolent Phineu medicamine mensas,
Non semel est stomacho, nausea facta meo.*

PRAEPROPERI COITVS ANIMALIA AD EOS VALERE, QUI EX
tardi coitus animalia ligatos se putant. Cap. XVII.

VANA persuasio apud homines est fatuos & plebeios, se faciliè à mulierculis nosse ligari, vt impotentes ad coitus fiant, atq; superstitionibus, & inanibus verbis obmurmuratis prouenire putant, quod non nisi ex naturalibus rebus, & supersti-

superstitione alienis prouenire scripserunt antiqui, fides sit penes eos. Nos aliqua adducemus exempla, quibus rationibus inducti sint, ut hæc crederent, utebantur enim ad hæc conficienda animalibus tardi, & ligati coitus, membra ea ex ijs eligendo, quibus hæc actio perficeretur. Animalia ergo, quæ alligati & remorantis coitus sunt, ex Aristotele, canis, lupus, & phoca, sed Oppianus testudines, & phocas dixit. Cuius rei Aphrodisiensis causam inquirens dixit, quod coles venereo vsu intumescit, & vuluæ os strictum, & vsq; dum glutinosum, & lentum semen instillet in matricem, colligantur. Lupi eodem modo coeunt, canes in medio coitu auertuntur, inuitique etiam coherent, ex Aristotele: ob id lupi virga ligari dixerunt, & hac ligatione nullam esse vehementiorem, ex Rhase. Videte quam leui persuasione hac ad id scribendum impulsus. Canis eodem modo coit, & in coitu ligatur: & ex eo pigrior in Venerem fieri, ex Plinio. De phoca nihil ad hæc exploratum, vel à quopiam traditum. Eadem quoque coniectura animalia, quæ ægrius urinam reddere videmus, ad urinæ retentionem valere, ut ne vesicam exonerent, donec exoluantur, ut etiam quotidie videmus. Canes urinam ægrius reddunt, nec possunt nisi sublato crure mingere: quare canis urina ad id vitur Plinius. Corio virga Rhases. Eiusdem proprietatis, & virium lupus, unde si quod animal minxerit super urinam lupi calidam, non concipiet vnquam, ex Pythagora, sed Rhases de muliere dixit. Facillimi coitus animalia aues diximus iam supra, scilicet picus martius, non solum facilitate coitus, sed & clausuras soluit, ita ligatos: pica vulgaris, & eiusmodi similes, affati enim, vel elixi comesti, illico ligatos soluant, ut sapius experti sumus.

ANIMALIA, QUAE PROBROSÆ VENERIS SPECIEM

quandam præferunt, contra eam valere.

Cap. XV III.

NVNT & quædam præter naturam vitia, quibus aliqua animalia obnoxia credimus, sunt & quædam, quæ si à vulgò ita creditæ sint, re vera non sunt, nam contra eos, qui id crediderint, in nehitur Aristoteles. Sed id specimen nobis dedit Natura, ad demonstrandum nobis eiusmodi animalia contra hanc probrosam, & infamem Venerem valere. Leporū, ut Archelaus scripsit, vtrunq; sexum singulis inesse, ac sine mare agrè gignere. Plinius scribit, quod aliquando mas, aliquando sit foemina, quandoque velut masculus generat, quandoque ut foemina patiatur. Apud veteres recepta est opinio, eos formosos aliquibus diebus videri, qui lepore vescantur. Sed hyæna credita per annorum vices nunc marem esse, nunc foeminam, re vera falsum est, nec genitale simul maris & foeminae habet, quod verò sub cauda positum est, simile genitali foeminae sine vilo meatu intus est. Id ostendit nobis Natura, quod pili cauerne cinerè hyæne ex oleo illitū eis, qui sint probrosæ molliciei, non modo pudicos, sed & seueros mores inducere, scripsit Plinius, à quo Rhases & Albertus: si pili de ano masculi hyænae combusti, tritique cum pice inungantur ano cynædi, liberabitur illo vitio.

HILARES PLANTAE, ET ANIMALIA AD HILARITATEM,

tristia ad mærorem valere. Cap. XV IIII.

RRANT tristes plantæ nigrorum fructuum, florum, & foliorum, quæ, ut vidimus, melancholiam inducebant, erant & hilarium, quæ ebrietatè, lætitiâ & ludum inducebant animis nostris. Sūt & hilaria animalia, scilicet, quæ facillè ludunt, & scurrili gesticulatione valent, hæc ad melancholiam expellendam, & hilaritatem inducendam valent. Contra siquidem animalia tristia, mærorem, & tristitiam inducunt. Natura

OO simiæ

simiæ ridiculo animali, ridiculam animam, & corporis constitutionem dedit ridiculã, ex Galeno, quemuis ludum docet, delectaturq; ludendo, natum ad ludendum, & imitandum animal. Adamantius simiæ ingeniũ scurrile, & simulatio insignis: cor simiæ assum, & aridum potum dragmæ pondere cum mellicrato vetere, roborat cor, pusillanimitatem & cordis pulsus depellit, ex Rhase, melancholiam expellendo, hilaritatem inducit. Voratur à leone, ad expellendam melancholiam. Pica in vocis imitatione singularem naturam sortita, aliquando hoedi vocem, & ouis, & vituli, quibus insidet, & pastoris sibilum imitatur, ex Oppiano. Sed author Philomelæ,

Picaloquax varias modulatur gutture voces.

Scurrili strepitu quicquid & audit, ait.

Constat emori victas difficultate verbi, quærentes mirum in modum exhilarari, si interrim audiuerit id verbum, ex Plinio. Combusta in olla figillata, quocunq; modo data, contra melancholiam valet, ex Arnaldo. Contra boues melancholici sunt, nulloq; exhilarantur ioco, ob id eius caro melancholiam generat, & melancholicos morbos, ex Simone Sethi, & alijs. Corui mos, & caro melancholica, & eiusmodi hominem reddit, sic & de reliquis, ne longiores in rebus claris simus.

DE ANTIPATHIA, ET SYMPATHIA PLANTARVM, ET
animalium, & de singulari plantarum antipathia.

Cap. XX.

INTER plantarum & animalium mores, nil occurrit vtilius, & ex quo ingentes & mirificæ rerum proprietates venari possunt, quàm ex latentium rerum consensu, dissensuq; , quem Græci antipathiam, & sympathiam vocant, nihilq; admirabilius in tota Natura spectari potest, vt vna planta, vel animal alterum perhorrescat, vel quasi icis inter se fœderibus deuinciantur, res amphiteatriali spectaculo digna, quum contingit. Quis enim tantæ discordiæ, & dissensus causam attulerit, nisi Naturam hoc spectaculo mortales ad eius secreta contemplanda, & eruenda promouere? vt si alter alterum perhorreat, inuisus inuidens defectus mederi, vel resarcire posse? Sic mutuus amor, & odium ex mutuis, & aduersis viribus, commodis, vel incommodis euenire, ex similitudine enim amor, & attractio, dissimilitudo verò incommodum, & fuga. Plinius ad id. Pax simul in his, aut bellum Naturæ dicetur, odia, amicitiaq; rerum surdarum, ac sensu carentium, ex quo magis miremur omnia ea hominum causa. Aliam nos reddimus rationem de hac amicitia, & inimicitia plantarum, animaliumq; , quàm hactenus tradita sit frigidi, calidi, & sicci, ad altiora enim contemplanda, & vtilia inuestiganda Natura hoc spectaculum proposuerit. Quædam succi, odorisue viribus reddunt deteriora, vt brassica & laurum vitem offendunt, olfacere quippe eam, & attrahere dicunt, quamobrem germen, quum illis propinquum fuerit, retrocedere, atq; auerti inimicum fugiens odorem. Androcides hoc exemplo vsus est, medela contra vinum confecta, ex brassica videlicet, posse temulentiam propulsare, quippe cum vites etiam odorem brassicæ fugiant, ex Theophrasto. Nestor in eo libro, qui Alexicepos inscribitur, brassicam Lycurgi lachrymam esse scribit, quam quum à Libero patre viti alligatus esset, effudit, is Lycurgi seueritate deterritus, in mare se demerserat, ex qua nascitur hoc olus, ideo vitis & brassica tanta laborant discordia, vt si in agris hoc olus assitum viti profiliat, vel ipsa cõfestim emarcescere, vel certè sarmenta eius elanguescentia contabescant. Vineas, quibus etiam brassicæ nascuntur, languidiùs quidem vinum creare tradit Athenæus. Brassica corrumpitur in dolio vini sapor & odor. Aegyptij, qui magnopere vini sunt amatores, moris est omnibus esculentis brassicam coctam in cibatu præmittere, qui vini noxam inhi-

inhiberet: vnam in faucibus tum entem succus brassicæ diu contentus, reprimit, tam pertinax in inter has plâtas inimicitia, vt si defluxionis impetu vna procidat, aut laxior in fauces decumbet, iniecto capiti brassicæ crudæ succo, in excelsum oris protinus resistit, vt sepius ego hoc vitio laborantes homines hac medela à mortuis reuocaui. Si quis feruescenti in olla brassicæ vini paululum guttatim instillauerit, ne amplius quidem excoquetur, sed suis viribus defuncta, ad perniciem trahetur. Qui multum vini hauriunt, aut potandi certamine se prouocant, ne temulentia tententur, brassicam crudam cibis anteponunt. Laurus etiam vitem offendit, vt diximus ex Theophrasto: quamobrè quàm germen vitis proprius accesserit, auersa retrograditur, inimicum fugiens odorem. Medetur etiam vuæ, vt diximus, nam folia ad ternas aquæ partes decocta, vnam gargarizatu cohibet. Vitis odit & corylum, nisi procul absit, tristis, & ægra. Noces auellanæ tostæ distillationibus etiam medentur, alopecias pilo restitunt, nam qui vinum plus æquo hauriunt, caluitium & præmaturam canitiem experiuntur. Auellanæ pinguedini conferunt plusquàm sit verisimile, & præter fidem corpulentiam augent: acetum ingestum emacrat homines. Occurrit aliud ingens discordiæ miraculum, hoc olus, quo vitem fugari diximus, aduersus cyclamino, & origano perarescit: cyclaminus immixtus vino inebriat, ex Dioscoride, & brassica, vt diximus, contra ebrietatem valet, brassica atrum & melancholicum succum generat, ex Simeone Sethi, origanum aridum acetabuli mensura potum in aqua mulsâ, atros humores per aluum extrahit. Quercus confita iuxta iuglandem nucem perarescit, glandes flatus comestę pariunt, ex Dioscoride, iuglandes cum putamine suo datæ, & vmbilico admotæ, tormina sedant, ex eodem. Et si hedera suo complexu strangulet omnes arbores, totumq; humorem exugendo, nec succi crassioris haustu, vitem tamen maximè offendit, inimica maximè est ei vino aduersatur, & temulentiam propulsat: immò mira hederę natura ad experiendas vini fraudes: nam si fiat ex hederæ ligno vas, immittaturq; in eo vinum aqua mistum: vi hum transfluere, aquam remanere, nam non continet vinum vas hederaceum, ex Catone. Baccho sacram faciunt, & præcipuè quæ Dionysia dicitur, ob eam causam, immò fabulantur Poetæ Citron iuuenem, dum coràm Libero patre saltibus & choreis indulgeret, in terram fuisse deturbatum, terra Bacchum magnis honoribus extollens, viticulâ edidit, iuuenili pullulatu, frondentiq; virore perpetim enutritam, neq; vt multi credunt, ebrietatem inducere, nam noxam potius bibentibus, quàm temulentiam inducit, vt ex Triphone apud Plutarchum habetur. Orobanche inter legumina nascitur, eaq; strangulat, vnde & nomen illi: addita eadem leguminibus, dum coquuntur, facit ea facilius percoqui. Mirabilis est cicutæ, & rutæ antipathia, probabili hoc argumêto, quod rutam colligentes cicutæ succo manus armant, ne perniciosis vlcibus ab ea infestentur, & ruta eius venenum hebetat, nam ruta contra venenum est. Mustela cum serpente dimicatura, rutam, ceu alexipharmacum quodpiam edit, ac rutam ad extinguendas cicutæ noxas iniicit Dioscorides: rutæ succus copiosior datus, veneni noxiam obtinet, quod cicutæ succo extinguitur, adèo vt venenorum venena sint. Limodorus, quem alibi cuscutam diximus, complicando eruum strangulat, vnde orobanches nomen: eruū grassante famis iniuria, capiti, & stomacho onerosum, genua degrauat, boues cerebrofos reddit, & aluum turbat. Abstergit cassutha venas pituitosas, & biliosas exonerat humoribus. Cucumis oleum ita refugit, vt si quid obest, vel si pendeat, reflexus in se plicatur, vt hamus, idq; vna, vel altera nocte deprehenditur: cucumis horrores concitat, oleum contra horrores valet.

EADEM exempla ex animalibus afferemus, iisdemq; remedijs pollere videbimus. Alces continuo comitali morbo laborat, exhorretq; lupum, quo statim viso irruit in eum: lupi cor crematum, tritum & potū mirè prodest epilepsie, & hominem, qui Lunam senserit, canini dentes lupi liberant, ex Pythagora. Exhorret elephas arietem, vt si efferatur, viso statim ariete, mansuecat, & constacescat impetus, vt ex Aeliano habetur, Plutarcho, & Zoroastre in Geoponicis: vnde Romani Pyrrho Epyrotarum Regi elephantos in fugam vertisse, victoriamq; ex bello retulisse scribitur, & Regem insipientiam fugientem significaturi Aegyptij, elephantem, & arietem pingunt: fugit enim ille, quū arietem videt, Orus: ob id si fiat emplastrum ex arietis lingua ad elephantiasim, eius prohibet augmentum, & ipsam decrefcere facit, ex Auicenna, & hircinus sanguis carcinomata sanat, ex Plinio, est enim elephas morbus lepræ genus, ad elephantis cutis similitudinem dictus, crebris per summa corporis maculis, & humoribus, ijsq; pedes & suræ inflantur, vt elephantorum pedes habere videantur, & vt cancer vnus partis, sic elephas totum corpus, quasi cancer extimatur. Elephas cerastem etiam abhorret, (nisi Volateranus perperam pro cornuto hircum cerastem reddiderit) ex Aeliano, & draconem maximè perhorrescit, vt vsq; ad internecionem certent. Medentur serpentes, & viperæ elephantiasim, ex Dioscoride, Galeno, & cæteris. Soliuagi canes lupos abhorrent, qui si deprehendantur à lupis, vorantur: ob id si lupina pellis gestetur ab eo, quem canis rabidus momorderit, non incidet in hydrophobiam, qui morbus canis peculiaris. Canis hyenam timet, nam hyæna multas ei amolitur insidias, quem si ter lustra uerit, è vestigio hæret, nec mouere se potest, Plinius, & Solinus. Lunæ autem orbe pleno retroposito Lunæ fulgore, super canibus vmbra inijcit, quos mutos reddit, & tanquam beneficio quodam eorum sensus præstringit, Aelianus, & Philes: hyænæ cinis contra rabidi canis morsum efficax est, & iecur efficacius, & substratum ei corium auxiliari, adeps etiam aquam expauescentibus. Exhorret vrsus canem, vt vrsina perfidia in eum excandescat, & post dilaniet: vrsi fel à cane rabido morsus cum magna admiratione datur apud Galenum. Pellis vrsi vulneratis à canibus substituitur ex Aetio. Lupi odio habent equos, & si luporum vestigia sub equite sequantur, comprehenduntur, & rumpi dicantur, & si equa lupum presserit, vel ipsius vestigia attigerit, infatigabilem cursum præstare dicit Plinius: Lupi anhelosis medentur, qui morbus equos molestissimè affligit. Muræ animalium maximè odit elephas, & si pabulum in præsepe positum tangit, ab eo fastiditur, ex Plinio, & Solino, quod valeat ad elephantiasim, adhuc inexpertū, sed mustela eius generis suspensa, vel eius cinis, valet elephantiasim, ex Plinio, Sexto, & Aesculapio. Elephas suis grunnitu peraudito, fugit, ex Oro Aegyptiaco, siue secundum naturam à suillo pecore abhorret, siue quod absorum vocis acumen perhorrescat: vnde quū Megares ab Antipatro obsideretur, in sues pice oblitos incendium excitarunt, vt Macedonum elephantos perturbarent, & ordinem non seruarent: elephantibus morbis immunes, solum inflammatione alui acius infestari ex Aristotele habetur: Præterea humerorum dolore torquētur ob oneris attritionem, quibus suillis carnibus appostis foueri dixit idem Aristoteles: & suis vetustissimus adeps, calce exceptus, inflammationibus succurrit: & talus combustus tritus, & potus, coli inflammationibus, & torminibus medetur, ex Dioscoride: & histrix è suillo genere elephantiasim medetur. Equi ab elephantis prælio terrentur, ex Heliodoro, & Marcellino: valet obur ex lacte equo rabido, ex Nemesiano. Rabiunt enim equi varijs de causis, vt apud Hippiatrices: nam elephantis sanguis ad reumatismos valet, ex Plinio, quo morbo equus maximè laborat. Equino generi suilla omnia inimica & inuisa, grunnitus, foetor, & halitus: ad equos

pneuma-

pneumaticos porcellum lactantem iuxta equum affectum, vel sanguinē feruentem, statim in fauces eius infundas, Pelagonius: hinc ad hominum pulmones valere comper-
tum est. Equis naturali odio camelus aduersatur, testibus Aeliano, & Plinio. Cyrus in
prælio aduersus Cresum camelos contra equitatum instituit, hac ratione, quod camelus
equum reformidat ad eum quidem, vt ne speciem eius intueri, nec odorem sentire substi-
net, idcirco commentus est, vt equitatum Cresi, quo ille se praualiturum considerabat,
inutilem redderet, simulatq; in pugnam itum est, equi olfactis protinus, conspectisq;
camelis retro se auertunt, vnde spes Cresi interiijt, ex Herodoto. Equis morbus imme-
dicabilis est asthma, cui lac cameli auxiliatur, & anhelosis, ex Auicenna. Lupus, qui mul-
tis terrorem infert, herinaceum perhorret: si ericij sanguine molli, & aqua calida gar-
garismus fiat, vocem rauam, & obtusam emendat, quem adimit lupus anticipato ob-
tutu, ex Aesculapio. Leo fortitudine sua animalia omnia exterret, & quæ nunquam
eum viderint, vel experta sunt, audito rugitu, attonita manēt, ob id leonis adipe si quis
suum corpus liniuerint, ab omnibus bestij tutus erit, & leonis corium si lupi corium cō-
tingerit, depilat illud, & similiter alia coria. Sed gallus leoni ferarum generosissimo ter-
rori est, tale & tam ferum animal crista, & cantu fugat: nam magno terrore conficitur,
immò tradit Proclus, dæmones leonum forma apparentes, etiam gallus exterret, ex
Aeliano & Zoroastre: ob id gallinaceo iure perunctos, pantheræ & leones non attingunt,
ex Plinio: ad tertianam gallinacei testes propinantur, ex Alberto, & ad atram bi-
lem, & ad longas febres gallinaceum ius præbent ex Dioscoride, cui morbo leo maxi-
mè obnoxius. Accipitrem chamæleonti maximè inimicum, extrahere enim supra ad se
volantem tradunt, & voluntariè præbere se lacerandū cæteris animalibus, ex Plinio: fel
le glaucomata & suffusiones corrigi propriè creditur, tridui inunctione: chamæleontis
fel tantam vim habere creditur, vt hippochises intra triduum inunctionibus sanet, ex
Marcello: accipitres heberudini oculorum præ cæteris auibus obnoxij sunt, vt etiam cu-
rationem huius ægritudines in promptu habeant, lactucæ scilicet, quam medicinæ gra-
tia requirunt. Lacertæ cochleis inimicissimæ sunt, ex Plinio, si lacertum per medium fe-
rias, & discindas, tacita consensione ex se solidescit, ex Solino & Phile, cochleæ tum vul-
nera alia, tum maximè quæ nerui acceperint, conglutinant. Dioscorides. Simius supra
modum horret testudinem, eaq; visa mirum est spectaculum, quanto cum horrore resi-
liat bestia, vnde qui alligant testudinem cathenæ, à qua reuinctus sit simius, vt effugere
non possit incredibile est dictu, quàm discrutietur, vt metu ferè exanimetur. Simiæ
vinum bibunt, & ebriæ capiuntur, vt Athenæus refert: si quis testudinem abluerit vi-
no bono aliquandiu, & acceperit de sanguine, illumq; tum vino miscuerit, & dederit
clàm bibendum mensura dimidij calicis mane ieiuno tribus diebus, videbit diuinam
vim, ex Myrepsico: Perpetuæ sunt rixæ testudinis & perdicis, quarum altera luxurio-
sa, altera casta.

ANIMALIA, QUAE CVM VENENATIS ANIMALIBVS

præliantur, contra eorum venenum valent.

Cap. XXII.

VNT & animalia, quæ antipathia quadam cum animalibus venenosis
præliantur, & eorum carnibus vescuntur, à Natura edocti sumus con-
tra eorum venenum valere. Exempla. Coruorum est cum serpente pu-
gna, neq; hostem ipsum serpens in latebras se condens, aufugere po-
test, etenim munifico quodam Naturæ munere, cerui nariū spiritu fo-
ras serpentes extrahunt, extractumq; mandunt, ex Aeliano: ob id cer-
ui adipe perunctos serpentes omnes fugiunt, & lapis bezahar, qui ex
lachrymis cerui fit, contra venena efficacissimum antidotum, eius coagulatum contra
serpen-

serpentum ictus, & pellis substrata à serpētibus tutos reddit, abigunturq; omnes adusto ceruino cornu. Elephantorum quoq; anima serpentes è cauernis extrahit, & cū draco ne inimicitias gerit, eius adeps ad venena valet, nam eo peruncto, aut suffito, oportet serpentes velocissimè aufugiant, ex Aeliano, cibo quoq; efficacissimum medicamen contra serpentum venena. Circa Thessaliam tanta serpentum copia est, vt nisi à ciconijs defenderētur, incolæ pellerētur, ex Aristotele in mirabilibus, lacertos, chersidros, aliasue pratorum pestes, & maximè cenchrum sectatur: earum membra contra omnia venenata valent, ex Aeliano, sic aqua contra pestem è ventriculo eius, ex Quintilijs. Scorpionibus maximè contrarium stellionē traditur, vt viso quoq; pauorem ijs inferat, & torporem frigidi sudoris, itaq; in oleo putrefaciunt eum, & ea, quæ scorpius pupugerit loca inungunt. Aelianus, Philes, Plinius, & Galenus. Mullus piscis leporem marinum capit, & eum comedit: valet contra eius morsum. In luto Nili volutus ichneumon, apricat se, donec tergus ficcetur, & dure scat, sic irruens in aspidem, vel caput eius morsu amputat, vel mordicus apprehensam cauda in fluuium trahit, ex Nicandro in Theriacis, & Aeliano: draconum adipem venenata fugiunt, item virus ichneumonum, & cutis cinere in aceto perunctos, ex Plinio. Mustela serpentem impugnat, & basilisco serpentū veneno sissimo mustelarum cinis exitio est, adèò Naturæ nil placuit esse sine pari, ex Plinio & Solino: caro eius veneno aduersatur, ex Auicenna, & aduersus serpentū venena valet. Sui serpens aduersatur, quum deuoratur ab ea, immò talis & tanta vis salamandræ à suis innocuè etiam manditur, ex Plinio. Apros in Pamphilia, & Ciliciæ montuosis, salamandra ab his deuorata, qui edere moriuntur, ex Aeliano: suis iecur cum vino sumptum, venenatorum morsibus medetur, ex Simeone Sethi: contra serpentes auxiliatur verri num iecur. Magna est aquilæ pugna cum draconibus, & anceps valdè, eos rapit unguibus, & rostro in aera, illam verò angues multiplici lapsu inuoluunt, vt colligati simul cadant: Florentinus in Geoponicis ait serpentē non accedere vbi iacet aquila, aut miluū sterces, aut ex cōbustis pannis suffitus fiat. Ibis à Græcis *ὀψιωνέδρος* dicitur ab esu serpentū, & pugna: colitur ab Aegyptijs, quia non solum serpentes necat, sed eorū oua frangit, & suis pullis in escā affert: assa serpentes depellit, eorumq; morsus sanat. Gallinacci aspectum, & cantum basiliscus timet, contra serpentes pro gallinis pugnat: cuius ius potū contra serpentum morsus valet, ex Plinio, & gallinæ dissectæ, & adhuc calentes appositæ serpentum morsibus auxiliantur, eorumq; cerebellum etiam in vino bibendum datur, ex Dioscoride. Testudo cum serpente pugnat, contra salamandræ venenum valet, ex Nicandro. Chamæleon volantem supra se accipitrem ad se trahit: ad hausta chamæleontis oua datur in potu sterces accipitris è vino, ex Bellunensi. Non omittemus & hoc mirum. Mures aranei, si orbitam (idest vestigium rotarum currus volutione impressum) transiere, moriuntur, quare & terra morsui, quem inflexerint, humus insperla remedio est, ex Aeliano.

DE MUTVA PLANTARVM ANTIPATHIA.

Cap. XXIII.

SEQVNTVR quæ non altera alteri, sed mutuò sibi adinuicem aduersantur. Quercus & olea tam pertinaci odio dissident, vt altera in alterius scrobe depacta, moriatur: clitatae glandes capitis dolorem faciunt; oleū ex oliuis capitis doloribus præstat, quercus restringit, oleum relaxat. Peribit filix, quam per ambitum copiosior arundo coronet, & contra euanescentes abibit arundo, quam obsepiens multa filix in orbem cinxerit: arundo contrita & imposita, corpore filicis stirpem extrahit, item arundinem filicis radix: harundo recens trita & in vino pota Venerem concitat, ex Plinio, filix inimica tæminis, quoniam grauidis abortum infert, ceteris sterilitatem.

ANIMA.

ANIMALIA SIBI MUTVO ADVERSANTIA MUTVAS,
& aduersantes virtutes retinere, Cap. XXIIII.

ADEM ratione animalia, quæ mutuò inimica sunt, mutuas & aduersas virtutes habent, vt altera alterius vitijs medeatur. Draconem elephātus perhorrescit, & mutuò inimici sunt, Aethiopia dracones ipsos generat, quos elephantorum interfectores vocat, grauesq; inter se gerunt inimicitias, moritur in dimicatione elephas, moriensq; complexum elidit pondere, draco ipsius fauces circumflexè ambit, flexuq; nodi perstringit, ille arborum, aut rupium attritu, necat in aduersos erigunt se, oculosq; maximè petunt, ita vt cæci fame, & mœroris tabe confecti reperiantur: draco elephantia si medetur, ex Galeno de vipera loquente, & elephantis adeps serpētes fugat, ex Dioscoride. Domesticæ omnes feræ lupum timent, & odio habent, ob id ex lupina pelle cōfectum tympanum, & pulsatum solum resonabit, silentibus omnibus, vtcunq; sonoris, ex Oppiano: & habentes caudā lupi, omnes feræ fugiunt. Lupi, qui vniuersis odio sunt, adèo natura immanes sunt, vt se mutuò vorent, & sibi inuicem moliantur insidias: nam in orbem circumagendo, & ex vertigine lapsos, facto impetu omnes dilaniant & vorāt, idq; accidere dicit Aelianus, quum venatus facultate deficiuntur: morbi, quos patiuntur, ex Aristotele, sunt rabies, sinanches, & podagra, vt syluestres canes, ob id ad podagram lupum viuum incoctum comedunt, ex Plinio, & qui per lupi guttur biberit in sinanche, certissima salute emendat, ex Agricola, & Hali, & lupi pelles ad canis rabidi morsus laudant. Serpens & herinaceus mutuò inter se odio flagrant, quamobrem in latibulo occurrunt, echinus in orbem se contrahit, vt præter spinas nil emineat, irruens in eum serpens, spiris implicatis frustra mordet, & quò arctius illum comprehendens premit, eò magis ipse aculeis infigit, & vulnerat, quibus vtcunq; afflicta, non remittēs tamen, donec emoriatur, aliàs simul pari casu intereunt, vel echinus euadens, serpentis mortui corpus adhuc aculeis infixū gestat, ex Oppiano: herinacei caro sumpta morsis à serpentibus venenosis occurrit, ex Auicenna, & serpentum occurfus partum abortu vitiat, & illicò parere cogit: echinus pariendo cunctatur, nam asperiore facto foetu, mora temporis maiore cruciatu perire. Ciconia magno vespertilionis odio tenetur, & hæc etiam illius, Aelianus: ciconiæ ouis perniciem molientes vespertiliones sæpissimè vindicant, cum hæc itaq; solo suo contactu oua ipsa sterilia efficiat, hoc remedio vtūtur ciconiæ, platani folia in nidos suos inferunt (quod Zoroaster in suis Geoponicis confirmat) ad quæ accedentes vespertiliones, torpore comprehensæ perniciem asferre non queunt: ciconiæ pullos qui ederit, negatur annis continuis lippiturum, ex Plinio & Marcello, cum sterus vespertilionis aliquando oculos excæcare dixerit Arnoldus: Adduntq; Magi vespertilionis sanguinem collectum suo flocco, suppositumq; capiti, mulierum libidinem mouere, ex Plinio, quum ciconiæ castæ viuant, vt diximus. Serpēs & rubeta sibi mutuò aduersantur, & vorantur, ob id ad occidendos buffones in ventre natos serpens comesta valet.

DE PARTICVLARI PLANTARVM SYMPATHIA.

Cap. XXV.

AD sympathias plantarum, animaliumq; accedamus. Dioscorides rutam in cibis commendauit, quæ propè arborem fici nascitur, reliquam ferculis abdicauit. Plutarchus ruta, quæ sub ficu profilit, aut adnascitur illi, & suauior, & sapore mollior habetur: hydropicis cum ficu decocta ad dimidias partes bibitur, item ad pectoris, laterum, lumborumq; dolores, quum & socias habet vires ad aliquod malum expellēdum. Magna est nepetæ & pulegij societas, decocta

decocta in aqua ad tertias discutiunt frigora, mulierumq; mensuris profunt, & astate sedant calores; reliqua, ex Plinio petes. Odoratiores sunt rosae, quibus allia fuerint prope confusa: ad dolores, oculorumq; vitia valet rosa, eademq; praestat allium. Et inter rosas, lilia, & allium arcanum commercium: nam si proprius serantur, ut se contingant, omnes vegetiores fiunt: contra serpentum ictus omnes potae valent. Optimè corruda, unde fiunt asparagi, feritur ubi adsint harundines, ex Catone, talem inter se iueunt amicitiam: ambo alacriores vires ad Venerem reddunt. Mira est amicitia inter vitem & vlmum, ut haec inter se, velut maritatem & feliciter crescant, & vites fructuum proventus det vberiores: vitium lachryma lepras, lichenes, & psoras sanat, cortex & folia vulnera coagulant, sic vلمي cortex & folia glutinant vulnera, & ex aceto trita, lepris efficaciter illinuntur, & similia. Nec est silentio praetereundum quod de vitis, & oleae naturali concordia Africanus Florentini testimonio fretus, posteritatis memoriae mandauit, ut si olea inferatur viti, non vvas modo, sed oliuas quoq; parere, sed quam multis vtraq; polleat remedijs, vel per se, vel simul mista, neminem enumerare posse existimo.

DE PARTICVLARI ANIMALIVM SYMPATHIA.

Cap. XXVI.

ANIMALIA quae se inuicem amant, enumerabimus, & quas possident symbolitates & virtutes. Attagenes ceruos amant, & eorum dorso saliant, ex Oppiano. Attagenes cerebrum libidinem promouet, ex Auicenna: cerui natura luxuriosa est, ut diximus, cuius genitalem Venerem excitare diximus. Perdices ceruos amant, & quando eas capere volunt, auceps cerui pelle induitur, & cornua capiti imponit, & furtim accedit ubi sunt perdices, illae ceruum ratae, accedere gaudent, ut discedere nolint, ex Oppiano. Valent perdicum oua ad Venerem. Amant & perdices capram, diximus iam ad coitum feruentes. Praecipuus est amor columbae & tinunculi: vetusq; est Democriti praecipuum, ne columbae suas sedes perosa relinquunt, tinunculi pulli singulis silibus ollis conduntur, stipatisq; opercula imponuntur, & in angulis, columbarij suspēduntur, quae res auibus amorem loci conciliat, ne vnquam deserant, ex Columella. eius sium oculorum albugines extenuat, ex Plinio, & columbae sanguis ad oculorum vitia, & equorum leucomata, ex Hippiatricis graecis. Hirundines homines amant, & intra domos cum hominibus habitantes nidificant, & redire quotannis ad eosdem nidos solent: homines dociles reddunt, amoremq; mutuum conciliant. Canis homini amicissimus inter omnia animalia, cuiusq; corporis dolori si latens catellus admoueatur, apponaturq; transire in eum morbus dicitur, idq; ex exeterato, perfusoq; vino deprehendi, vitiato viscere illo, quod homini doluerit, ex Plinio, sic in chyagra & podagra, & omni arthritide nil praesentius ad fouendos cruciatus, quamlibet efferatos, & praesertim quibus pilus concolor. Sargus piscis adeo mirè foedo caprarum amore tenetur, ut ab Oppiano describatur.

*Inuadit sargus caprarum mira cupido,
Qui madidissimas cupiunt tractare capellas
Montanis gregibus, quamuis tot agmina ponti*

Ex Aeliano, piscis mirè salax est, & alienas vxores deperit, hirci luxuriosi sunt, ut diximus.

DE MYTVA PLANTARVM SYMPATHIA.

Cap. XXVII.

MX mutuis plantarum amicitijs symboleitas virtutum innotescit. Myrtus latiore coma virebit, vberioremq; fructum pariet, si comes rosa iungatur. Item cum myrto consortium iniens rosa, fructuosior euadit: mutuas habent facultates, constringunt, & valent ad sanguinis excretionem, alui profluvia, lippitudines, & alia oculorum vitia, aurium, sedis, capitis dolores, ignem sacrum, & vrinam. Inter rosas & lilia arcanum est commercium, si proprius consistat sint, vt se tangant, vel saltim aspiciant: rosarum & liliorum flores odoratiores, & latiores nascuntur: igni sacro, & vulneribus valent, & ambustis lilij radix cum rosaceo, & compluribus medicamentis simul admista valent. Democritus testatur punicam, myrtumq; mutua consuetudine mirum in modum oblectari, quod si inter se societate, & consortio fruuntur, fertiliores reddi: radices quoq; & si aliquanto distent interuallo, mutuo complexu exhilarari: ferè ædem facultates, constringunt, urinam cient, ad sanguinis excretionem, ad oris, sedis, aurium, & oculorum vitia, lippitudines, & alui profluvia, contra scorpiones, & alia uenena animalia, Scilla omnibus amica, in summa quicquid scillæ fuerit constitutum, facilius germinat, & celerius gliscit, ex Theophrasto: & scillæ flos uirgata specie profiliens, modo celeriter non emarcescat, fructuum prouentum, ac uberem annonam nobis promittit: nobilissima bulborum scilla, nata beneominata sua nomenclatura pancreatij, ad cunctos morborum affectus profligandos promittens auxilium. Etiam in limine ianue suspensa, contra ueneficiorum noxam amuletum esse tradit Pythagoras, semper uiuax, terno foliorum prouentu in anno, etiam pensilis diu uitam prorogare potest.

DE MYTVA ANIMALIUM SYMPATHIA.

Cap. XXVIII.

MVTVVS animalium amor ostendit mutuas facultates. Vulpes cum serpente amicè degit, ambeq; in cauernis gaudent: utraq; ad elephantiasim valèt, vulpis sterco cum aceto ad lepram valet, ex Marcello: Et serpentis caro ad idem valet, ex Dioscoride, Galeno, & alijs. Coruus vulpi amicus, ex Aristotele: corui cinis podagras sanat, eiusq; pellis tussi medetur, vulpes decocta ad podagras valet, eiusq; pellis ad asthma, ex Plinio. Refert Plutarchus Nigidij opinione, quod vbi picus, ibi etiam lupo visitur. Diximus ad soluendum eos, qui se maleficiatos putant, utrumq; valere.

DE PLANTARVM, ET ANIMALIUM SIMVL SYMPATHIA,
& antipathia. Cap. XXVIII.

DIXIMVS de plantis & animalibus, & de eorum simplici sympathia, & antipathia, nunc quam habent inter se plantæ, animalia & lapides discordiam, & amicitiam. Caprificus tauros quàmlibet feroces collo eorum circumdata, in tantum mirabili natura compefcit, vt immobiles præstet, ex Plinio. Sed Plutarchus ad ficum, non ad caprificum mansuescere dicit, ego ad caprificum dicerem: nam & caules caprifici, si carni bubulæ inter elixandum addantur, vt Plinius alibi scribit, magno ligni compendio eam percoquant. Hominem nouissima calamitate castigatum designaturi Aegyptij, taurum pungunt, caprifico alligatum, hic enim cum mugit, si de caprifico ligetur, redditur mansuetus. Horus Apollo: Taurorum sanguis fibris re-

PP fertus

fertus est, quare omnium celerrimè coit, & durefcit, ex Aristotele, ideo latifer in potu. Plinius excepta Aegyra, ibi enim sacerdos terræ vaticinatura, tauri sanguinem bibit: tantum potest sympathia illa, de qua loquimur, vt aliquando religione, vel loco fiat. Caprifici succū lacteo succo turgentē ex posca, Dioscorides propinat ad haustum taurinū sanguinem: sic Nicander, Galenus, Aetius, & Plinius. Galli, qui fico pependerit, celerrimè tenerescunt, ex Plutarcho in Symposiacis: quum inter obsonia Aristarchi coquus immolatum Herculi gallum gallinaceum apposuisse tenerum, fico acceptum referebat Aristio, contendensq; iugulatas aues & præduras teneritatem contrahere, quæ pensiles adhaere fico. Celsus Aurelianus de morbis cutis, refert, quod quidam à gallo gallinaceo pugnatore leuiter læsus, in rabiem venerit: ficus rabiosorum canum morsus folio trito ex aceto restinguit, ex Plinio. Lupus scillæ bulbos contingēs, resolutus fatiscit, ex Phile, vnde vulpes propter lupos latebris suis scillas apponunt, ex Zoroastre in Geoponicis: squilla cum pice illita ad canis morsus, rabiemq;, quæ eadem quærit, quæ lupi rabiosi morsus. Cancer obiecta polypodio herba callos pedum, & vngulas exuens abijcit, quia rimis pedum mirificè iuuat, ego quia atram bilem eijcit, ex Galeno, & Actuario: & cancri morbus ex atra bile gignitur, & tetra vlcera, vt alibi diximus. Hederæ suffusus perimit vespertiliones. Africanus, & Zoroaster in Geoponicis, & plantani aduersantur vespertilionibus, ex Plinio: ne vespertiliones ingrediantur, ad ingressus omnes plantani folio suspendit, Africanus. Vespertilionis venenatus est morsus, ex Arnaldo: concipit, & parit optimè, quia ouipara, & viuipara est, hædera contra morsus venenatos, vtpote phalangiorum, & sterilitatem inducit, & fœtus extrahit vuluæ indita, ex Dioscoride: platanus etiam serpenti resistit. Ciconiæ platani folia in nidis afferunt, vt vespertiliones abigant. Harpæ hederam nidis imponunt ad custodiam pullorum, vel vt abigant blattas, Zoroaster & Aelianus. Hædera nigra morbos sanat, harpæ autem præueniunt, Oppianus primo de aucupio. Harpæ, siue ossifragæ insatiabilia sunt animalia, & nimio infarctu, lienes obdurefcunt, & coctionem impediunt, vt tunc hædera, quæ lienosis prodest, Galenus, & Plinius, necat enim pediculos, ex Dioscoride, & blattas etiam necare potest, ob id, vt eas abigant, imponunt. Zythum poculi genus, quod ex hordeo fit, elephantiasin gignit: eo ebur perfusum, obsequiosum, & operi tractabile reddit, ex Dioscoride: ebur nanque lepræ plurimum prodesse scribunt Rhases, & Arbertus. Ebur radice mandragoræ senis horis decoctū remollefcit, lentumq; ad cuiuscunq; imaginis obsequia reditur: cuius dragma in potu, aut cum polenta in panis ossa, vel obsonio data, dormituros protinus homines illo habitu, quo hauserint, ereptis omnibus sensibus, internas, quaternasque, ex quo potionati sunt, horas adfirmat: vtuntur hoc Medici cū seindedi, aut urendi negotiū vrget, qui in lethargum, aut pestilentiam incidierint, dentis elephantis scobe vtuntur, ex Actio. Varro oleam sterilefcere scribit, quam capra primo germinatu depauerit, aut lingua perlustrauerit, ex quo factum antiquitus, vt Mineruæ olearum antistiti caprini generis nil immolarint priusci, licet aliter scribat Plinius. Capra luxuriosa est, & luxuriam inducere diximus, contra olea luxuriæ, & immunditiæ inimica, & diximus alibi oleæ collectores antiquitus virgines erant, oleumq; venenum labefactat, capræ carniū eius graueolentiam sudoris inducit, vt obijciebatur Thebano athletæ, qui continuo hisce carniū depascebatur: folia olearum, & omphacinū oleū abhominabile virus absumunt, & sudores cohibent. Os tibiæ accipitrum, si ad aurum admoueat, sic ipsum illecebra quadam mirabili ad se allicit, quemadmodum heracleo tem lapidem sua vi prædicant, quasi prestigijs & captationibus ferrum ad se trahere, Aelianus: accipiter assa & in cibo sumpta, animum corroborat, melancholiæ resistit, ex R. Mose in aphorismis: de auro idem ab omnibus prædicatur ad cor exhilarandum, & confirmandum. Vite nigra si quis villam cinxerit, fugere accipitres aiunt, tutasq; fieri villaticas alites, ex Plinio: laborat podagra frequenter accipiter, & fit, cum humor descenderit ad articulos pedum, & digitorum: pituitam, aut sanguinem, qui se ad talos deiecerit, cum-

circumligata nigra vite, sanat. Odit radicem syluestris asparagi accipiteroculorum ob-
 scuritate laborat, & huic morbo maximè obnoxius: asparagus oculis claritatem affert.
 Mirum est murium cum radicibus maioranæ consortium, ac si auxilium ab ipsa deposce-
 rent: valet samfuchum ad vteri effectus omnes, vtero præcipuè valent mures, & foecun-
 dissimi sunt: nam prægnantes etiam alios mures in corpore prægnantes habent. Menã-
 der vnus è schola Græcorum tradit, radices betæ coctas tetræ allij odorem, ac virus ex-
 tingueret, si super manducetur: allium ex Dioscoride sæpius manducatum visum hebe-
 tat, betæ verò vsus frequens nyctalopiæ est utilis. Ricinus feritur ni hortis, ad arcendâ ef-
 fodientium talparum iniuriam: folia eius oculorum epiphoras sedant, carent enim ocu-
 lis. Natura ferularum murænis infestissima, moriuntur ea tactæ, contra vipersas pota in
 vino pollet: Venenatus est murænæ morsus, vt serpentis, atq; cinere capitis eiudem
 murænæ curatur, vt viperæ, & si cum viperis coire putatur. Deleterix facultatis magnes
 est, vt qui hauserint, lunaticos, & melancholicos efficiant: contra venenum est allium,
 & ad ictus viperarum, & rabioforum canum, & contra aquarum mutationes, ex Diosco-
 ride, vnde facillè conijcere possumus contra magnetem valere. Hic non dissimulanda ce-
 lebris illa magnetis & allij discordia, tantum inter eas odium esse, vt magnes ferrum ne-
 gligat, ne dum alliciat, si allio cõfricetur, quemadmodum Plutarchus adnotauit, & post
 illum C. Ptolemæus. Asinis placent cucumeres, summeq; expetuntur, furiunt mirabi-
 li voluptate, allecti quoq; odorem eminus sentiunt, quare munienda sunt cucumeraria,
 nec illi erumpentes, ea depopulentur, conculcent, & proterant: cucumis obfitam pœ-
 dore cutim illustrat, vitiaq; faciei emaculat: asininum lac conferre aliquid candori cuti
 in mulierum cute existimatur. Poppea Domitij Neronis coniux quingentas per omnia
 secum foetas trahens, balnearum etiam folio totum corpus illo lacte macerabat, exten-
 di quoq; cutem credens, ex Plinio. Multæ sunt herbæ, quas serpentes horrent, non so-
 lum aspectu, vel sapore, sed etiam nidore, eorumq; venenis medentur. Rutam horrent
 serpentes, mustela cum serpente dimicatura, ruta se munit, serpentes fugat nidore ruta,
 si vratur, & contra serpentes & lethaliū medicamentorum antidotum est. Sic & scor-
 dium. Serpentibus adèo inimica est fraxinus, vt ne matutinas quidem, occidentalesue
 vmbas quamlibet spatiosas serpens arboris huius attingat, vnde si fronde ea gyro clau-
 datur ignis & serpens, in ignem potius, quàm in fraxinum fugere serpentem: contra
 serpentes pollet. allium ad viperarum ictus valet, cum magnopere eius odorem fugiat;
 nec solum serpentes, sed alites à iactis seminibus, eius odore delibutis, fugiunt. Exhor-
 rent feles rutam, vnde aiunt pullis gallineaceorū succo eo perfusis, arceri feles ex auia-
 rijs: feles nonnullos fixo oculorum obtutu lædunt, alios sola præsentia fascinant, su-
 perius diximus ex Aristotele rutam contra fascinationes valere: ad felis morsus valet,
 quæ ad canis, sed rabiosi rutæ succus valet: potest etiam ad assumptum cerebrum cati ve-
 nenosum. Serpens, iniectis frondibus quernis moritur, diximus ad dryni morsum vale-
 re. Tauri, illitis rosaceo naribus, oborta vertigine concidunt, ex Zoroastre. Rosæ citra
 expressionem contusæ contra humores, qui in stomacho coierunt, valent: coit lan-
 guis in stomacho, vt diximus, & in pluribus symbolum habet. Moriuntur vulpes amyg-
 darum pastu, ex Plutarcho: tussi medentur, vt vulpes.

HERBÆ, ET ANIMALIA VORACIA, CONCOQUENDI
 facultatem hominibus præstant. Cap. XXX.

D alias plantarum, animaliumq; actiones transeundo, occurrunt voraces
 herbæ, & animalia, herbæ enim sunt, quæ alimentum adèo ingentem è ter-
 ra exhauriunt, vt in confinio reliquæ perarescant: ob id ad ventriculi con-
 firmationem valere conijcio: vt animalia voracia, infatibiliaq; præstant
 nobis facultatem ventriculum roborandi, & vim concoquendi, ad quæ

nata & creata sunt ab altissimo : eius carnes comedendo , vel pelles accipiendo , & ventriculo applicando. Nasturtium reliquis herbis iuxta satis succum adimit, quod Socrates apud Aristophanē conqueritur: & Persas legimus olim nasturtio victitasse, quo magis ab excreatione sputi, & mucoso narium emūctu, & lotij profusione se vendicarent, dicit enim Hippocrates, assumit corpus. Natura ei erucæ & sinapi similis. Sinapi multum terram absomit, ob id stercoreatam, & congestitiam quarit, puluereq; fouetur, nec minus humore gaudet: fit ex eo sinapismum, quo languescens ventriculus ad cibi appetentiam excitatur. Atriplex in hortis nasri iuxta se quicquam nisi languidum patitur. Pythagoras eam culpauit, quod difficillimè coqueretur. Sed quæ difficillimè coquantur, concocta multum præstant alimentum. Capparis radix vltro, citroq; diuagatur, cogitq; solum sterilefcere, nisi primùm area in defossum cauata, ripis vndiq; circumstructis lapide coerceatur: fastidia ciborum discutit, & elanguescentem appetentiam inuitat, foris apposita ventriculum confirmat. Animalia voracia cognoscemus & insatiabilia, quia ingluuiem ante ventriculum habent, gulam amplam & latam, & laxū intestinum, quo facilè egerant. Struthiocameli mira natura concoquendi, quæ sine delectu deuorant, Plinius ferrum deuoratum concoquit, sunt qui dicant, quod non proprietate vlla, sed vi sui caloris, quod absurdum penitus retur Aphrodiseus, leo enim, qui longè quàm struthiocamelus calidus est, ferrū concoquere non potest. Lapidem quos deuorat, diu in ventriculo asseruatos cōcoquit, ex Aeliano: ventriculus struthionis omnia concoquentis loco medicamenti habetur, quod homini concoctionem adiuuet, & confirmet: lapides in ventre inuentos, collo suspensos laudat Kirannides ad bonam concoctionem: pelles cum plumis mollioribus concinnatis stomachicis applicant. Aquila in assequendis ad viuendum necessarijs rapinas facit, ad se explendum lepores, hinnulos, anseres, & alia pleraq; capit, vt non verè rex, sed tyrannus videatur, omnes vinci, & vorat, & hostes omnes habet, vt non solum viuentem extimescāt, sed pennæ eiusdem cum aliarum pennis commistæ putrefaciant omnes, ex Aeliano: eius pellis curata cum plumis suis stomachicis fascia apposita, mirè iuuat. Ossifraga aquilis cognatum genus, vtcūq; carniuorum, sic dicta, quod ossa ex alto deiciat super saxa, vt eis confractis medullam edat: cuius venter arefactus, & potus ijs, qui cibos non conficiunt, vtilissimus, vel si manu tantum teneatur, capientes cibum, quidam adalligant ex hac causa, sed continuare non debent, quia facit maciem, ex Plinio. Harpa ex eodē genere idem efficit. Vultur auis rapax, & carniuora, cadauera lectatur, & exercitus sequitur, futuram hominū stragem præsentens, ex Aeliano. Umbritius aruspex triduo ante, aut biduo volare eos, vbi cadauera futura sunt, & multi exercitus sequentes repentè apparent, hominē morti propinquum, quando supremum diem agit, diligenter obseruant, vt prouerbio circumferatur, vulture edacior: vulturum pelles pellificibus venduntur, qui præparatas illas satis magno prætio vendunt, tanquam ventriculo salubres, & impositæ concoctionem promouent, ex Bellonio, & Alexandro de Benedictis. Insatiabilia animalium, quibus à ventre protinus recto intestino traseunt cibi, vt lupis ceruarijs, & inter aues mergis. Plinius ex Aristotele. Mergi ventriculum, quod ea auis voracissima sit, & plurimū concoquat, nostram quoq; concoctionem roborare posse, ob id eius pellem, omnia cum plumis interioribus paratam à pellifice, & nostro ventriculo applicatam, vim, concoctionemq; promouere non calore tantum suo, sed eius proprietate: & mergi ventriculum in cibo sumptum stomacho medetur, ex Sereno. Gallinæ calida natura præditæ sunt, nam & venena conficiunt, & aridissima quæq; semina, & nonnunquam arenas, lapillosq; ingluuiæ suæ deuoratos dissoluant, tanta vi percoquendi, vt lapillos consumant; quæ interiore ventriculi galli sinu residet membrana, secti in laminas, cornus speciem similis (ea verò inter coquendum abiici solet) siccatur, tritaq; in vino conuenientissimè stomachicis datur in potu, ex Dioscoride. Columba pulueratrix est, & calidissima, lapillos propter calidam stomachi temperiem deuorat, Archigenes apud Galenum,

lenum: palumbum stomachicis in cibo conuenire dixit. Anser natura vorax, ventriculo calidissimo, improbum anserem apud Virgilium inuenimus, quasi insatiabilem: stomachus stomachicis prodest. Cignus cura parandi sibi cibi non segnis, in anserino genere forma & virtute consimilis. Anates voraces sunt, gula ampla & lata, ex Aristotele, ex natura anserum. Archigenes apud Galenum. Inter aues quæ stomachicis conueniunt; in cibis anates connumerat, & M. C. Censorinus (vt Plutarchus in eius vita scribit) ægrotos ieiunio maceratos prohibens, ali iubet inedia carne anatis, palumbi, aut leporis. Laras auis rapax, & vorax. Suidas & Varinus, cibum à mari petit, cum anate, & harpa diffidet, chelas sublimes abripiunt, ex alto deicientes, magna vi ad faxa allidunt, itaq; esculenta, testis seiunctis, eligunt, Aelianus ex Eudemo, delphini ad littora ciecti, ab eis exeduntur: venter eius aridus potus, & gestatus concoctionem maximè confirmat. Lupi voracissimi, & propemodum insatiabiles sunt, pilos, & ossa deuorant, & multa solida: frequenter ob hanc causam ægrotant, in fame sæuiunt, dum edunt, neminem amant, quem etiam aspici dedignantur, etiam terram in fame edunt, ex Aristotele, Plinius, & Solinus: Auicenna laudat carnes luporum, tanquam vtilis stomacho frigido, humido & debili. Maximè omnium piscium gulosus est cestrus, & insatiabilis, quare venter distenditur, ex Aristotele: ventriculus mugilum in cinerem redactus, & cibo sumptus, ventriculi exoleti vires non minus reficit, quàm ventriculi gallinarum pelles.

ANIMALIA, QUÆ VENENATIS HERBIS VESCUNTUR,
 contra earundem venenum præflare. Cap. XXIIII.

VNT & animalia, quæ venenatis herbis vescuntur, & animalibus, & quum nihil mali passa sint, argumentum præbent, contra eorum venena valere; & Natura nos eiusmodi spectaculo admonet, quomodo ijs mederi possimus, qui ea ederint animalia casu, vel vulnus acceperint. Asinis ferulæ gratissimo sunt pabulo, cæteris verò iumentis præsentaneo veneno, qua de causa id animal Libero patri sacrificatur, cui & ferula: asini lacte epoto venena extinguuntur, peculiariter si hyoscyamum, ixiom, leporem marinum, cicutam, opocarpium, aut pharicon, aut doryenium ederint. Suillum pecus cicuta saturatur, ex Aeliano: si homo eam biberit, sanguis congelascit, & eatenus contretione fit spissus, vt inde moriatur, hyoscyamo deuorato non moritur, talis, & tanta vis veneni salamandræ à suis mādatur, ex Plinio: immò quando salamandrâ comederit fas, ipse extra periculum est, eos autem, qui suis carnibus vescuntur, interimit, Aelianus. Suillarum carniū ius opitulatur contra bupestrim, ex Galeno, axungia contra scorpionem & canum plagas, adeps cum vino falso contra hyoscyamum, ex Dioscoride, & serpentes, iecur venenatorum moribus, ex Simeone Sethi, & recrementum, ex Actio. Sturno cicuta alimentum est, homini venenum in cibo sumptus, iuuat omnes qui mortiferum aliquid biberint, & si quid prægustauerint, omnino non lædentur. Sed sturno allium venenum est, ex Aeliano, & contra cicutam valet, vt etiam contra venena. Gallinæ taxi fructu vescuntur, & nigrae fiunt, nec eo interficiuntur: ius earum contra toxica valet, ex Actio, Plinio, & cæteris. Coturnicibus elleborum alimentum est, hominibus venenum. Lucretius.

*Præterea nobis veratrum est acre venenum,
 At capreis adipēs, et coturnicibus auget.*

Et coturnices aduersus venenum plerunq; dantur. Capræ veratro, & scammonio depascuntur, ex Dioscoride, & Plinius. Pinguescunt capræ, & coturnices veneno placidissima animalia: bibitur caprinus sanguis contra venena. Napelli frondes à quouis animali illibatae restant, præter quàm à muscis quibusdam, quæ illi turmatim insident, contra
 eius

eius venenum ex eis paratur antipharmacum. In oleandri frondibus animalia quædam, vt cimices cubant, quæ contra eius venenum valere scimus.

Huius capituli locus erat in fine sexti libri, sed prætermissum, ne periret, huc accessit.

*NUMERVM FRONDIVM, ET CAVLIVM, PLANTARVM QVÆ
partium ad febrium, membrorumq; numerum valere.*

Cap. XXV.

Equid desit ingeniosæ naturæ, quo plantarum partibus demonstrare possit, tertianis, & quartanis mederi, caulium, angulorum numero, radicum, nodorum, foliorumvè febrium circuitus ostendat, vel quæ choleram, aut bilem deiciant, ex quibus tertiana, vel quartana gigni solet. Nec silebimus aliud Naturæ monumentum, nam sicut tertiana plerumq; in quartanam degenerat, sic & plantarum caules triangulares in quadrangulares abeunt, quod casu fortasse quispiam inscius putaret, quum nil nisi rata lege, constituto ordine à Natura sancitum. Observatio numerorum vtilissima, & magni vtiq; facienda. In sacra pagina legitur Deum omnia numero, pondere, & mensura cõstituisse, idemq; à Platone repetitum. Numeri à Pythagora non neglecti, Aglaophemo, & Platone, qui diuinâ numerorum observationem iudicavit. Nos hîc pauca, alibi plura dicemus. Pythagoras imparem numem perfectum & plenum dixit, parem contra indignum, deficientem & imperfectum. Impar se ipsum addendo parit, additum pari, & conduplicatus parem gignit, vnde videtur habere vim principij, diuisionis nescius. Homerus quidem scientiarum fons vnitatis naturam in bonitate constituit, dualitatis in malo: nam bonum vnitatē dicit, afflictionem verò dualitatem. Superis imparia semper tribuit, in feris paria. Nestor Neptuno immolat nouem tauros, Achilles Patrocho omnia dat paria, equos quatuor, & cætera. Plinius impares numeros ad omnia vehementiores credit. Centaurium minus caule anguloso, bilē ex aluo exigit: datur eius decoctum tertianis, bilem per inferna deiciens, quo factum est, vt febrifuga dicatur à multis. Asarum caule anguloso: ex Mesue bilem deijcit. Chamædris species est quadrangulo caule, vocant febrifugam, quod eius decoctum tertianam fuget, & finiat, bilemq; trahat. Meliophyllon caulem balloti similem (quod quadrangulum est) habet. Auicenna atrabilarios vapores à sanguine ortos deturbare dixit; Serapio sollicitas imaginationes tollere, ab eadem bile exortas. Ebulus, & picnocomon quadrato caule, bilem extrahit. Sacra herba caules angulosos habet, tertium à terra geniculum datum potandum in febribus cum folijs circundantibus, & quartanis quartum, ex Dioscoride, & Plinio. Buglosson quatuor thyrsos emittit. cū semine & radice tritum, potumq; contra tertianos horrores prodest, quæ quatuor, ad quartanas. Plantago anguloso cauliculo, cuius tres radices cum tribus cyathis vini tertianis auxiliari, & quartum quartanis. Graminis genicula nouem, vel minus, vel è duobus, tribusvè herbis ad hunc articulorum numerum inuoluti lana succida nigra iubeant ad remedia strumæ, panorumvè. Quod è graminum genere septem internodia habet, efficacissimè capiti contra dolores adalligatur, ex Plinio. Quinquefoliū prodit Theophrastus, facta radice arida, quæ prius rotunda erat, fitq; quadra. Dioscorides bili cum vino ad febrium circuitus præbet, in quartana quidem quaternum ramulorum folia, & in tertiana verò ternū, in quotidiana vnus. Plinius quinquefolium pterigijs digitorum mederi. Plantago aquatica quinquenerbia est, etiam digitis medetur. Trifolio asphalti terna folia, aut semina: in tertianis cum vino potui dedere & in quartanis quaterna, vt quæ febrium circuitus discurrunt. Poterium folium in tria diuisum habet, ad tertianas, ex Plinio valere scimus. Helioscopium tricocum:

triccocum feminis tria grana tertianis, quatuor quartanis dantur, ex eodem. Cucurbita femina bina, miru dictu, si fuerint pari numero adalligata febribus, sanare dicuntur, quas Graeci periodicas vocant. Demonstrant & suis partibus animalia eisdem circuitibus posse mederi. Aranei sunt, qui quatuor pedes habent, & pedum internodia tria, vel quatuor habent, Dioscorides: araneus subactus cum splenio, & linteo illitus, proli-
tusq; vtrisque temporibus, aut fronti, tertianos circuitus persanat. Est & alterum genus, quod candida, tenuem, densamq; telam orditur, quod in alute ligatum, & lacerto appensum quartanis circuitibus mederi narrant. Sunt & animalia, quae cor angulatum habent. Coturnices cor tribolon habent, id est triangulare. Coturnicis oculi suspensi tertianam curant. Piscibus ferè omnibus triangulare, vel quadrangulare. Aurata quadrangulare habet, sparum triangulare. Ex Hippocratis sententia laudantur pisces febribus, quod humidi, & ob id molles, & facile à nostra natura immutantur, concoquanturq; Galeno id etiam assentiente. Melanurus angulare, melanderinus, pagrus angulatum, & à Plinio inter remedia ponitur, quae febrium circuitus tollunt, hepatus, marmor, scarum, merula, quae elixa febricitantibus saluberrima, ex Plinio, & cor eiusmodi habet. Lupus elixus ex aceto, & iure albo, febricitantibus conuenit. Delphini iecur gustatum ante accessiones febrium, circuitus tollit, ex Plinio.

IO, BAPTISTAE PORTAE
NEAPOLITANI
PHYTOGNOMONICORVM
LIBER OCTAVVS.

PRO O E M I V M.

AM similitudines illas (*Marine carissime*) plantarum absolvimus, quae suis partibus hominum, animalium membra, & morbos demonstrabant, reliquum est, ut coronidem tandem libro imponamus, eas aggredi, quae caelestium syderum similitudinem & mutuum consensum indicant, ut syderum virtutum cōpotes se commoxtrent: res prorsus effatu digna, admirabilisq;. Panduntur nobis munifica Phronea benignitate flores tam inenarrabili colorum varietate, mistura, numero, forma, et motu sydera imitari, ut ne scriptura quidem sufficiat imagini colorum reddenda, & contemplanti potius in tam magno sua fertilitatis gaudio Naturam lascivisse videatur, quam magna hominum admonitione, se caelestes virtutes possidere indicare. Pythagoras, & eius sequaces terra flores collucentes stellarum oculos vocabant, ac sydera caeli flores, & sicut in terra flores stellarum colores, ita sydera in caelo terra pratum ostendunt, Columella.

Pingunt et in varios, caelestia sydera flores.

Immò quodlibet sydus in caelo cum suo flore in terris sympathiam possidere, stel-

re stellarumq; influxus, veluti per Pyramidem suscipere dicunt, quæ in cælo basim, in flore conum habeat, et hoc cum syderibus consensum demonstrare. Ad eius ortum florem patefacere, ad occasum comprimere, & abire in lacum, dein ad exortum emergere extra aquã, totoq; die circumagere cum sydere, in eius ortu mane spectare, & eius iter ad occasum vsque etiam nubilo die sequi, vel floris forma syderis formam imitari. Inquit Hermes, inferiora hæc omnia ex superioribus vires, & proprietates suscipere, et quãto puriora essent, puriores, & maiores stellarum effectus sortiari, & quum flores sint puriores plantarum partes, puriores illis virtutes impartiri: Ob id phytoptam syderalis scientia non ignarum optarem, ut vires, quas in nostris humoribus & artubus possiderent stællæ, saltè non ignoraret, & eodem tempore, ut in reliquis libris fecimus de animalibus, & lapidibus loquemur, multa enim arcana retinent lapides, immò herbis multò plures, & admirabiliores, nam nõ tam facile siccescunt, aut putrescunt. Idem sensit Orpheus libro lapidum.

Ex terra verò lapidum omnium genus, inde ipsis
 Robur immensum, et varium, quæcunq; possunt
 Radices, tanta lapides. Magnum enim robur est radicis,
 Sed lapidis multò maius, quoniam robur incorruptum semper
 Generanti mater, & sine senectute præbuit.
 Illa verò moritur paulatim virescens,
 Et tandem ipsius fructus, quantum spirans est,
 In quidem herbas verè malorumq; & bonorum
 Inuenis, in lapidibus verò damnum non facile inuenires,
 Siquidem quot herba, tot lapides.

AVRIFLORAS PLANTAS SOLARES ESSE, ET EIVSDEM
 virtutis compotes. Sic etiam gemmas & metalla.

Cap. 1.

ASTROLOGORVM, & Medicorum calculis sancitum est, principibus duobus nostris corporis visceribus duo magna cœli sydera correspondere, cordi & cerebro, Solem, & Lunam. Dicemus primò de Sole. Sol in cœlo fons caloris, in corpore cor, vitæq; principium, Sol aureo lucis radiatu mundum illustrat, flores aureo fulgore solis lucem æmulantur, eiusq; virtutis compotes. Cordis tormenta sunt febres, spirituum defectus, venena, & eiusmodi similia, sic aurei flores solares his morbis subueniunt. Sed animaduersione dignum non paruum differentiam esse in croceo colore, si vel splendidus rutilat, aut si hebes, obscurusq; caliget. splendor nil aliud est, quàm luminis continua-

ta den-

ta densitas, contra quod rarum caligine offunditur. Auri, vel Solis colorem tunc quidpiam æmulabitur, quum flauum non nihil, & solare lumen in densum coeuntia splenderint, vel in eis Solis lumine regeſto, aureo colore refulgent. Aliqua lubet depromere exempla. Heliochryſo eximium aurei floris decus, ad radorum Solis repercuſſum coruſcam lucem, & vegetam intuentibus iaculatur: cernuntur enim in eo corymbaceæ umbellæ è multis extantibus bullis circinatae, aureo aſpectu micantes, diuturnumq; ſplendorem turantes, vt ſolarem herbam pronunciare nil verearis: ob id Theophrastus dixit, eos qui huius flore coronantur, vnguentoq; ex auro ignis non experto, gloriam & bonam exiſtimationem conſequi: cuiusq; vſus ad ſerpentium morſus. Abrotonum floribus reſertū, comantibus in ſummo auri fulgore corymbis: exitialium venenorum antidotum eſt, ſerpentes ſubſtratu, & nidore fugat, & horroribus illinitur. Attriplicem, cuius folia ex viridi in aureum luteum languescunt, vulgus chryſolachanon vocat, id eſt aureum olus; valet ad ſcorpionum & aranei morſus. Chryſogonon aureo verbalſci flore, venenatorum morſibus ſubuenit. Hypericum, aſcyrumq; aureo flore coruſcant; tertianas, & quartanas fugant, & venenolis morſibus reſiſtunt. Ruta aureo micat floris colore; ad horrores febrium circuitu repenteſ pota valet, redditq; inefficaces venenorum vires, & viſus aciem excitat. Quinqueſolium florem ex candido pallescentem, auri æmulum habet: bibitur contra febrium circuitus. Potentilla aureis floribus comatur, manū, & pedum volis admota, mirum dictu, quàm cito febrium quarumcunq; calores remittat. Eupatorium Meſuei aureis floribus in umbellam coeuntibus, heliochryſi modo, ſiue herba iulia: eius decoctum diuturnis febribus & ſerpentum icibus propinatur. Tormētille decoctum omnibus venenis remedio eſt, peſtilentiæ, peſtilentibus febribus. Tuſſilago, recentiorum experimento, contra peſtem & peſtilentes febres valet. Sonchus meliniflorus aureis floribus vſurpatur à neotericis contra febres & ſcorpionum icus. Florentis verbalſci ſtillatitia aqua datur potanda in animi deliquijs, mirificè cor confortans, roboransq;, & ſcorpionum icibus ſubuenit. Cucumeres ſatiui olfactu reuocant eos, quos animus reliquerit. Melopeponum ſeminū cremor febribus propinatur. Hyoſcyami terra, quaternariæ folia pota ſanant algidas febres, quas epiolos vocant. Scorzonera datur cardiacis, rapus, napus, & bunias venenorum vires hebetant, braſſica viperarum morſibus auxiliatur, ſinapi contra febrium ambitus aridum bibitur, & ad hebetudines oculorum, ad ſerpentum, & ſcorpionum icus, irio contra venena datur. Hieracium vtrunq; ſcorpionibus aduerſatur. Lactuca ſylueſtris ſcorpionum, & phalangiorum morſus, chamæpitios contra venena, phalangiaq;. Lyſimachia flore aureo, acerrimum nidorum ſuffita reddit, qua de cauſa ſerpentes fugat. Coniza maior, ſubſtratu, ſuffituq; ſerpentes fugere cogit, earumq; plagis ſubuenit. Cotonea mala coloris ſunt ad aurum inclinati, ob id Græcis chryſomela, & Maroni aurea mala ſuo præſtanti odore, quem vibrat, læthaliū venenorum vires obtundit, eorumq; vehementiam hebetat. Addit Plutarchus, pharicum præſens, alio qui venenum in patinam adhuc cydoniorum, vel eius ſalgamum olentem, ignauum fatiſcere, elanguidumq; à peculiari natura viribus exhaustis deſciſcere, illoſq; incolumes, & illæſos commiſtum ſeruaffe, quos inſidiantes venefici potionarunt, compertumq; hoc ex relatu, qui venenum vendentes, rem ita ſe habere deprehenderunt. Aureus eſt color mali medici, vel citrij: Iuba in Mauritaniæ commentarijs ob id malum aureum dici ſcripſit, plures ſunt eorum ſpecies, quæ quia ex auro ruſcunt, aurantia dicta ſunt, ſiue narantia, ſi aurum ex viridi languescit, limones ſunt, ſi ſaturare luteſcit, ponceria, ordine quo præcedunt, ita vegetius veneni noxas tollunt. Virgilius in Georgicis.

,, quo non præſentius vllum,
 Pocula ſi quando ſaua inſecere nouerca,
 Miſcueruntq; herbas, et non innoxia verba.

Auxilium venit, ac membris agit atra venena.

Ob eorū præstantiam fingunt Poetæ tellurem edidisse nunciato Iouis, & Iunonis conubio. Contra venena nil copiosius describit Athenæus de maleficis, serpentum veneno multandis: quorum esu incolumes euaserunt: arcetq; pestilentia contagia: roborat cor, & eius vires recreant, ex Auicenna. Sunt inter perficorum genera, quæ aureo fulgore nitent, vbi maturuerint, chrysomela appellamus, eadem modo pyra, & mala appia, quæ contra venena existimamus. Eodem argumento metalla, gemmæ, & lapides, quæ aureo fulgore micant, vel aureis guttis stellati sunt, ad eadem, quæ diximus valent. Aurum inter metalla maximo suo fulgore Solem repræsentat, maxima eius vis ad cor, venena, & febres, vt operi huic dicato loquemur latius. Chrysoprasus porri succum refert, sed paululum declinat à topatio in aurum, visum fouet, cor lætificat, & eius passiones aufert. Solis candida gemma est, & ad speciem syderis fulgentes radios spargit. Chrysolitus ab aureo colore nomen, quasi aureum lapidem dicas: ad nocturnos timores, & dæmonas valet. Succinam splendenti aureo croceo est colore, vocat electrum Plinius: quoniam Sol vocitatus sit Elector, plurimi Poetæ dixere, primi q; vt arbitror Aeschilus, Philoxenus, Nicander, Euripides, Satyrus. Hic & differentiam nouam attulit appellando chrysolectrum, quasi coloris aurei: hoc collo alligatum mederi febribus, & morbis, & si cum melle attico conteratur, oculorum quoq; obscuritatibus dicunt. Callistratus cuiusq; ætati contra lymphationes prodesse tradit, infantibus ad alligati amuleti ratione prodest.

CROCEAS PLANTAS, ET GEMMAS IOVIALES ESSE.

Cap. II.

ROCEI coloris cognatione, post Solem de Ioue dicemus. Solares herbæ ex lucido in aurum abibant, iouiales verò, quasi emaculato splendore proluuntur, quum fuluo hebescunt, caligantq; nec virtus dispar, earundem ferè virtutum compotes vtræq; sunt, animo, cordi, & venenis valent. Exempla afferemus. Crocum cor exhilarat in tantum, vt perpetuo risu hominem concutiat, authores quoq; habentur, immodico necari gaudio. Mentha græca in croceis corymbis, copiosos affert flores, odore & vi perami-

ca cordi. Garyophyllata suo olfactu spiritus recreat, eruca venenatis moribus opitulatur, anagyris ad phalangiorum morsus. Sena mundat cor, & omnes corporis sensus, animi hilaritatem affert, cor roborat, si medicamentis admisceatur cor exhilarantibus. Asphaltum, siue *santalum* croceo ligno est: Auicenna non modo cordi lætitiæ efficacissimè afferre dixit, sed illud non parum corroborare, & præcipuè febribus aduersatur. Sic crocea folia, radices, & succi. Phyllitis, angelicæ radix, & sericum medicinis illis admiscunt recentiores Medici, quæ cordi conueniunt: nam illud mirificè reficiunt. Fuluus balsami succus: abstergit oculorum tenebras, contra venena, & serpentum ictus valet, & ad cordis recreationem. Eodem modo thus, myrrha, & ambra. Subnectemus crocei coloris gemmas iouias esse, quibus hebes croceus color in obscurum caliget. Hyacinthos dicimus veluti croceo refulgentes, tristitiam fugant, & vanas suspiciones, contra pestifera regionis noxas. Auicenna libello de viribus cordis dicit, Hyacinthum cordis imbecillitatem pellere, Marbodeus reddere hominem dicit hospitibus honore dignum, iustaq; petenti nil negatū, ingenium, gloriam, diuitias, & fulgorem augere, hostibus tutum reddit; quæ omnia à Ioue habet.

ALBIFLORAS PLANTAS, VEL ARGENTEI COLORIS
metalla & gemmas, lunares esse. Cap. III.

SPLENDET Lunæ sydus albo, vel argenteo colore, & procidentes ab ea radij candescunt: argentea ergo, vel summè alba lunares influxus repræsentant. Sed quia Lunæ color non semper idem, sed variatur ad suas ætates, & diuersas potestates habet, ob id sedulus Phytopta hæc maximè animaduertere debet. Primò quū Luna intermenstrua est, idest æqua portione dimidiata, humida & aliquantisper calida est: quū pleno orbe tumet, calida, & quodāmodo sicca est, tertio quū fenescit, sicca & frigida censetur. Quarto in interlunio, quū omni lumine orbata est, frigida, humidaq; euadit. Pleno orbe alba crocea est, quū dimidiata est, alba flauescēs, quū ad coitum accedit, simpliciter alba. Diximus Lunam cerebro dominari, quū manifesto sciamus ad Lunæ vices cerebrum commoueri, auferente humectari, & minuente sicari, vt in epilepticis videre est. Sed ad exempla veniamus, Scylla flore ferè candido est, ad comitiales valet, allium comitali morbo opitulari tradit Plinius, si quis eo cibo vtatur, & potione. Amaracus cerebrum roborat. Galega, siue syluestris ruta albescenti flore, comitalibus propinata prodest. Oenanthis insperso cibus puluere, salutaris. Vitis alba ad epilepticos, & apoplecticos. Altera bryonia eiusdem flore & dore. Idem de dictamno & alijs dicendum. Lapidés etiam argenteo nitore fulgentes, verè lunares virtutes retinent, & ad epilepsiam, & alias lunares virtutes valent. Specularis lapis exaluminati coloris, vt argenteum Lunæ lumen imitari videatur; epilepsiam amouet, & gestantem castum reddit. Margaritæ verè argenteum lumen repræsentant, implentur roscido conceptu, & nitent pro qualitate suscepti roris, si purus effluxerit, candorem conspici, si turbidus fœtum sordescere, eundem pallere cœlo minante conceptum, ex eo quippe constare, cœliq; eius maiorem societatem esse, quàm maris, vnde turbidum trahi colorem, aut pro claritate matutina serenum, ipso tantum cœlo gaudent, sole rubescunt, candoremq; perdere, vt corpus humanum: Auicenna, & Serapio ad cordis effectus præcipuam opem ferre, & ad nubeculas oculorum valere: contingit, vt cum Luna crescant, pariterq; decrescant; amouet epilepsiam, vt multi scribunt, & gestantem castum reddunt. Sunt & aures marinæ, & conchæ margaritiferae & aliæ quamplurimæ atgenteo vnionum colore lunari, quæ eūdem vsum, quem diximus subministrare ægrotis possunt. Aspilarem Democritus tradit in Leucopetra nasci, argentei coloris radiantē, cōtra lymphaticum habendum, est enim lymphatio cerebri furor.

PURPUREI COLORIS FLORES, ET GEMMAS MARTIAS ESSE
& Martis vires possidere. Cap. IIII.

RUBRO, vel fragranti carbonis colore rutilat Martium sydus, ob id sanguini, & eius officinæ iecori dominari indicat. Gramen Marti consecrauit antiquitas, quod ex humano sanguine procreatum crediderit. Eiusmodi flores sanguini compescendo, purgando, & clarificando præstare superiore tertio librò tradidimus. Quod iecori dominetur color sanguineus, aliqua ex Medicina afferamus exempla. Rosa sanguineo colore nitet; iecorum obstructioni mirificam præstat opem. Centaurum aureum florem habet, qui ex pu niceo in purpuram vergit: expedit cunctas iecoris obstructiones. Anagallis iocinori mirificè prodest. Martiæ virtutis compotes sunt etiam rubicundæ gemmæ: vires omittemus, quæ sanguini valent, solum martias recensebimus. Inter iaspidis species rufa est, vel sanguineis lineis interlita: qui eam secum attulerit, securus incedit ab hostibus, no

xia phantasmata pellendo, & hominem potentem reddit, & fortem, animosum, victoriosumq;: flammam sine igne accendere dixit Orpheus, & lebeti imposita, eum feruere cogit sine igne. Sardus rubri coloris est; non finit videre timorosa in ædibus, sed animum auget, & victoriam præstat contra inimicos, audaces reddit ferentes, & à maleficijs tutos. Corallium probatissimum eximiè rubet: Haruspices, eorumq; Vates in primis validum gestamen amouendis periculis arbitrantur: surculi infantia adalligati tutelam habere creduntur, ignibus diu repugnat, ex Plinio. Adèò sanguinem mentitur, vt scripserit Orpheus, ex Gorgonei sanguinis capite exortum sit, & filia ponti in cruorem irruentes, in corallium concretæ sunt, vt solidum marmor existimasses: in columnes reddit nautas è mari periculis, quum è mari nascatur: aduersus domesticas inimicitias valet, fulgura, & tempestates à quocunq; agro repellit, & resistit syphoni, & fulminibus vi Martia. Cornelius lapis rufus est: iracundias sedat. Hæmatitis in Rheno flumine reperitur, coloris minij rubicundissimi: Plinius ad sanguinis vitia valere dixit. Sotacus hæmaritis speciem magnetem dicit, quia præcipuè rubra est, & ferrum ad se trahit, quod Marti subest: valet contra venena, extrahit sagittas & gladios ex vulnere, ex Galeno timores, & suspiciones aufert, tritus, & super ardentis prunas iniectus, vt fumus ad cerebrum penetret, & videbitur à phantasmatibus infestari. Orpheus Marti subesse dicit.

Magnetem verò valide amavit bellicosus Mars.

Rubricam sinopicam laudauit Dioscorides, quæ iocinoris imaginem referret, eamq; dari iubet iocinoris vitio laborantibus. Hephestites lapis rutilans, & rubicundus, accensas iras compescit, & tutum gerentem reddit.

CARNEI COLORIS FLORES, ET GEMMAS VENERI FAMILIANTUR. Cap. V.

ILVTIORIS ruboris, sed peramœni, & blandi venerem sydus est, veluti purpurei obsoleti clari. Vulgus quia carnis colorem æmulatur, *incarnatum* vocat, omnium speciosissimum, optimum indicat temperamentum calidi, & humidi, generationi ob id aptum, & Veneri dicatum. Exempla erunt. Anthirino sunt flores rosei albi, veluti purpurei, veluti ex rubro violacei: quo perunctos venustiores fieri, nec villo malo medicamento lædi posse, referunt Magi Pliniani. Malua suppunicante florum colore, velut ex purpureo

albido. Veneri nascitur: semen vnicaulis aspersum genitalibus fœminarum augeri auiditates in infinitum tradit Xenocrates, ex Plinio. Garyophyllorum flores dilutius purpurascent ex candido, quasi purpurea aspergine: ad venereos effectus, quasi commendatissima dote. Inter rosarum genera vnum est: minus rubens diluto roseo mirè amœno, ac humanæ Naturæ iucundo: ad fœminarum vuluæ vitia, & conceptiones diuinis pollere viribus scribunt, vsus horum fœminis est, circumdato collo monilium vice, contra sudorum virus, & amorum illecebras, ob quas dotes Veneri illud nostri maiores sacrarunt. Amygdalarum flores subruffi, vtuntur eis, Galeni præcepto, ad roborandam Venerem, & ad vires reficiendas. Cyclamino flos colossinus, in rosæ modum purpura nitet: Theophrastus appensam hærentes partus accelerare, & ad amatoria valere dixit, & menses eiere appositu. Eadem dote commendantur gemmæ, lapidesuè, qui carneo hoc, vel *incarnato* dicto insigniuntur. Coroneolus lapis rosei, vel carnei coloris est, vnde nomen adeptum: ad fœminarum fluxum sistendum Marbodeus valere dixit, ac digito, colloque adhærens, excandescens iras reprimere, decet enim Venereos non iratos esse. Onyx eiusdem coloris, onychas Græci vngues vocant, onychinus vnguium est, ad-

mista

mista rubori albedo, velut carnibus vngue interposito, & vtroq; translucido: auget saluam pueris, partumq; accelerat. Sardus obtusius nitet. Sardonix ex sardo, & oniche compositus lapis vtrasq; vires retinens, cuius virtus est hominem hilarem ex atrabili reddere.

LIVIDI, VIRIDES, PURPUREI, COERULEI, ALBICANTES
colores saturnini sunt, lieniq; medentur. Cap. VI.

LIVET atro pallore saturninū sydus, viridi, purpureo, vel coeruleo, sed non exacto, at hi colores, vt ex albo pallentes videntur, hebescentes, & sine fulgore illo, eiusmodi colores in floribus lienimedentur, cui præest Saturnus. Myrica muscosum florem ex pura albicantem profert: sues dum dulcedinem pabuli consecretantur (est enim insatiabile pecus) supra modum æstate splenis incremento laborant, cui occurritur, si fabricentur canales, alueiq; è tamaricis trunco, repleanturq; aqua, & deinde sitientibus admoveantur, quippe ligni medicabilis succus epotus compefcit tumorem, ex Columella: lienosis suibus mederi tradit Democritus Physicus, aquam, qua potāda obijcietur, in qua candentes myricæ carbones fuerint restincti, consulitq; hominibus, lienis vitio laborantibus vinum ebibere carbonibus myricæ igni flagrantibus exustum, ex Plinio. Chamædris flore purpureo: lienem ex aceto pora consumit. Teucrij flos, chamædris floribus similis, spleni optimè fauere natus est: nam lienem potenter absumere tradit Dioscorides: sed Plinius à Teucro sic tradit inuentam, quum exta super eam proiecta essent, ad hæsisse lienem, eumq; exinanisse, ob id quibusdam splenium vocatum. Narrant sues, qui eius radicem edant, sine splene inueniri. Amaracus flore pallidulo, hebeti, purpurei coloris lienosos iuuat. Betonica flore purpureo obsoleto, datur lienosis molestijs, denarijs singulis in aceto mulso. Hysopus lienem cum fico, nitroū illinitur. Tragoriganum lienosis ex aceto bibere prodest. Pulegium flore in purpuram languescente, lienosis cū sale vtiliter illinitur. Vrtica genus vnum florem album mittit subpurpureum, ex Dioscoride, qui lienosis medetur. Italica nardus flores dilutiore purpura virentes affert, præsertim fœmina albidiores, obstructos lienem iuuat. Asarum purpurascens flore ad lienis infartus, scirrososq; tumores, ex Mesue. Lupinus purpureo flore lienosis prodest. Ad lienis dolores efficax est dictamnus, qui ex Virgilio.

*Dictamnus genitrix Cretæa carpit ab Ida,
Puberibus caulem folijs, & flore comantem
Purpureo.*

Eiusdem coloris lapides, eiusdem saturninæ virtutis participes sunt, nos præter ea, quæ alibi diximus, alia adducemus. Calcedonius lapis hebeti colore pallefcit, valet contra dæmonum illusiones, & agitationes phantasticas ex melancholia exortas pellit, ex Alberto: omnes eius species libidinem cohibent. Inter iaspidis genera vnum est, quod ex viridi pallefcit, curat hemorrhoidas & phantasmata pellit, ex Marbodeo: inhibet Venere, & conceptum denegat. Topatius ex viridi pellens; ad hemorrhogiam valet, super bullientem aquam expositus sua frigiditate feruorem cessare facit, ob id frenat iram, & lasciuos impetus: valet contra phrenesim, & tristitiam. Smaragdus viridis, & lucidi coloris, Marbodeus idoneum prædicat scrutantibus abdita, & qui præscire aliquid quæserint, suspensus collo fugat hemitritæum, compefcit Veneris incentiua, & dæmoniacas illusiones auertit. Prasius viridis, ceu smaragdus, Alberto teste, quædam iaspidis, & quædam smaragdi virtutes habet. Lapis coeruleus, quem *azuli* vocant, cœli, & stellarū formam refert, nam aureis micat scintillis, Auicennæ, & Mesuei testimonio ad atrabilia rios

rios effectus valet Armenium, Alexander Trallianus albo veratro præfert, ad deiciendam melancholiam, cui subscribit Aetius, & Actuarius. Sapphirus cœrulea gemma sua frigiditate febriles ardores expellit, si circa pulsatiles cordis venas alligetur, libidinis ardores refrigerat; castum & pudicum reddit, pacificum, amabilem, pium, deuotum gestantem reddit: melancholicos terrores expellit.

VARIORVM COLORVM FLORES, ET LAPIDES MERCVRII
sydus representant. Cap. VII.

PANTARVM flores, qui variorum colorum misturam referunt, Mercurium te admonebunt, splendet enim in Mercurij stella amœna cunctorum colorum mistura, Sauri viride & pallidum, Venæ roseum, Iouis croceum, Solis aureum, Mercurius præst memoriam, cerebro & eloquentiam. Iris à cœlesti arcus similitudine nomen accepit, repræsentatur in eo multi colores: in vniuersum magnus iridis ad omnia vsus: cerebrum ex crassa pituita succus expurgat.

Sunt & bellides, quas vulgus *Margaritas* vocat: siquidem alijs in centro aureis foliolis, rubentibus stipatis, in alijs ex candido rubentibus, versicoloribus, & adeo folia inter se stipant, vt sericeos floccos mentiantur: expurgant cerebrum à pituita, & eiusmodi similia. Dicemus eadem in lapidibus, scilicet colorum misturam Mercurialem esse lapidem demonstrare, & mercuriales vires largiri. Occurrit primò opalus, in eo carbunculi tenuior ignis, est amethysti fulgens purpura, est smaragdi virens mare, & cuncta pariter incredibili mistura lucentia, non est inconueniens tot virtutes habere, quot ei insunt colores, omnium philosophorum suffragijs confirmatum. Orpheus oculis mederi dixit, quia iris oculorum colorem refert. Nicolus duplici colore ornatur flauo, & nigro, alijsq;: cuius virtus est gratum populo facere. Iaspidum genus est vnum variè coloratum, polygrammos vocant, ex varijs colorum lituris: Magi hunc lapidem concionantibus valere prodiderunt, quibus præst Mercurius. Panthera lapis est habens varios colores, ad similitudinem animalis sui nominis, pallentes, nigros, rubeos, roseos, virides, & purpureos. Inspiciendi in eo colores sunt Sole oriente, quia in eo renitent omnes: in omnibus actibus illius diei, in quo eum fers, victor eris. Achat multi sunt colores, reperies in eo viridem iaspidem, sardium cruentum, splendentem smaragdum, & minij colorem, præterea in ipso æreum, & verni pomi colorem, omnium optimus, qui fuluum leonis colorem habet, dictum leontoseryn, interstinctum maculis flauis, albis, nigris viridibus: tradit Orpheus virum gratum facere mulieribus, & verbis homines demulcere, & quæcunq; petieris, assequeris, vt hilaris domus redeas: contra scorpionis aculeos, contra febrile incendium, & quartanam, neq; inter lapides vllum meliorem prædicat, optimas vires cœlestis influxus retinere, quem si Ajax secum habuisset, contra Vlyxem facundum victoria potitus esset, sed spreuit Deorum consilium. Amethysti gemma varia purpura pellucet, & varijs coloribus interlitus, arcem cerebri defendit à temeti obsidione, & ob id Mercurio sacrauit antiquitas.

HELIOTROPIAE HERBAE, ET LAPIDES SOLARES SVNT,
eiusq; dotes participant. Cap. VIII.

IXIMVS ex coloribus florum, quibus planetis stirpes subderentur, nunc heliotropias subnectemus, quæ quotidie cum Sole circumaguntur, horasq; agricolis, etiam nubilo die, ostendunt. Theophrastus de his, quæ florent aliqua sequi videntur, veluti heliotropium herba vocata & carduus; nam is quoq; (dum solstitium agitur) sequitur, & hæ partim naturalem habent causam,

causam, partim fortuitam. Multo magis mirum loti Aegyptiæ, calycem, & caulem, ne dum papauera, Sole oriente, patefieri, & ad occasum verò syderis comprimi: scapum enim florem in medias vsq; noctes à vespera abire in lacum, vt ne demissa quidem manu compræhendi possit, vertitur deinde, paulatimq; subrigitur, diluculo reddit, dehiscente flore ad Solis ortum, vt planè à terra altè absit, & extra vndas emergat. Cuius rei causam calori, frigoriue retulit. Comprimitur enim flos humore coacto, & quasi concreto, tùm destituitur sui caloris facultate, sese vtiq; aperit, diffuso iam calore, relaxanteq; quod frigus coegerat: id ergo Soli feratur acceptum. Quæ descendunt altiùs, imbecillitate quadam prouenire, & quasi pessum ire constat Solis absentia, gliscente præsentis munere vegetiora reddi, atq; eo veluti adminiculo fulta emergere, sed quæ vndis conduntur feruentioribus, æstuosisq; magis: has euntis & redeuntis gnorunt syderis vices. Nec minus mirandum in his herbis, quas vocant heliotropias, quæ cum Solis declinatione folia circumagunt, id ego potius euenire ijs consuevit, quæ permulto humore madent, ea nanq; dum vi caloris exausta suguntur, eo ferri, pronaq; inclinari par est, quo Sol humorem feruefaciens prouocarit. Igitur horum omnium Sol est author, qui alliciens ad se humentem succum, folia secum trahens, rapit sic, vt is creat, illa procliuia sequantur. Hæc Theophrastus. Serides omnes specie cicoreaceæ, nubilo etiã die, Solis exortu panduntur, & cum eo circumaguntur in occasum, noctu semper compressæ, & interdiu dehiscentes. Inquit Plinius, succo totius cum oleo perunctos fauorabiles fieri, & quæ velint facilius impetrare, Dioscorides cardiacis per se, aut cum polenta vtiliter illini dixit, & contra venena esse. Maluæ flores, quando Sol meridianus cœli nostrum verticem scandit, tunc quasi syderis iubaris inhiantes, se pandunt, post vna, atq; altera hora, illius veluti digressu, & desiderio mœsti marcescunt, & occluduntur, ob id Theophrastus horariam vocat. Columella moloche illo versu.

Et moloche, prono sequitur quæ vertice Solem.

Prodigiosum Naturæ miraculum, vt herbæ, nubilo die, delitescentem Solem prodant, & obiecta nube, velut indices curriculi, veram celati syderis sedem foliorum stratu, conuersioneq; demonstrant, immò veriùs solarij vicem exhibeant, ita etiam, vt non aperto Sole, horas colligere possimus. In magnis est laudibus, & de ea mirè traduntur, sed magis si quotidie quis succi ex quolibet sorbeat cyathum dimidium omnibus morbis cariturum, Heliotropij flos ortu Solis aperitur, & occasu clauditur, ideoq; solsequia, vel Solis sponsa, quod expergiscatur, & occubet crepusculis sopita, desiderio quodam redeuntis syderis, ex ortu, item perdius, atq; scedere quodam amantis intueatur Solè, & ob id amica solis aliquibus dicatur. Multa de hac Magi pollicentur: quartanis quater, tertianis ter alligari iubent ab ipso ægro, precariq; eum, soluturum se nodos liberatum, & ita facere non exempta herba. Tithymali genus vnum, quod vocant helioscopon, Solis iter sequitur, & prono semper vertice cū eo pergit ad occasum, perdiusq; semper ad eum spectat, ita vt nonnunquam videatur eius intorsisse colicolum, tanta est auiditas sectandi syderis. Assumptum cor inuadit, vnde cum sumitur, medicamentis illis admiscetur, quæ cor roborant, ex Mesue. Hemerocallis flores Athenæi conuictu tabescere, Sole cadente & rursus oriente pullulare dixerunt, non quidem prorsus marcescere, aut defluere, sed occurfu humentis noctis frigidiusculæ contrahi, collabiq; in sese flores, qui proxima luce, radijsq; Solis collustrati explicantur, & quasi reuiuiscunt: vtuntur eo, neutericorum experimento, ad cor roborandum, & omnes principes facultates, & ad animi deliquio correptos, & cordis pulsatione concussos. Lupinus etiam cum Sole circumagitur, horasq; agricolis etiam nubilo die demonstrat: discolorum hominem frequens in cibo exhilarat, & pulchriorem reddit. Tragopogon suo flore Solem sequitur, ac sereno cœlo fatiscit, nubilo verò contrahitur, occluditurq; calice, congener est scorzonæ vocatæ, cuius succus cardiacis datur, animi deliquijs,

& cor.

& cordis pulsu, tremoribus obnoxij, & commanducata tristitiam discutit, & hilaritatem conciliat. Ricinus quum ad Solem vertatur, heliotropij nomen meruit: bilē extrahit, ex qua tertiana febris gignitur, vt ceteræ solares herbæ. Idem in lapidibus considerandum. Heliotropius lapis dictus, & vulgò *heliotropia*, qui batillo aquæ pleno, ac Solis radijs percussus Solem sanguinolentum reddit, ac eclipsim ostendere videtur, ob hanc, quam cum Sole sympathiam habet: solaris virtutis est compos: præstat vaticinijs, ornat homines laudibus, bonam tribuit famam, atq; omni vitæ tempore incolumes seruat, pellicit venena, & cõtra ea valet. Orpheus duos lapides Solis dicit, & ambos propè diuinos, in quibus veri Solis radij insiti sunt, recti, splendentes, in quibus veluti comæ apparent, & forma inuicem differentes, hunc quidē christallo similem, illum verò chrysolito, nisi radios haberent: & eis multum prodesse, quibus Sol spiritum impressit candidæ lucis, ad solares influxus præstantissimi.

HERBÆ, LAPIDES QVE, QVI AD LVNAE VICES MOVENTUR, Lunares esse. Cap. VIII.

VNC & stirpes, lapides uè, qui ad Lunæ motū crescunt, decrescuntq;. Obseruatum est ab antiquis omnia terra, mariq; nascentia, crescente Luna, gliscere, & senescente, tabescere, capre sola omnium olerum syderis cõtraria damna sentire, vicesq; augendi, minuendiq; cõtrarias habere, reuiuiscit enim, ac regerminat, decedente Luna, contra autem inarescit, adolescente, quare Pelusiotæ Aegyptij sacerdotes cibus capas abdicarunt: ex his nos iudicamus aduersus Lunæ vices medicamenta præbere. Qui enim epilepsiæ morbo obnoxij sunt, crescentis Lunæ damna sentiunt, & capas edendo huic morbo occurrunt, in numerisq; periculis factis, ita demū esse compertum est. Scilla è capacco genere vertiginosus, & comitialibus propinatur, si ex ea acetum conficitur, quod scillinum vocant, alliūq; comitialibus datur, vt superius diximus, eius speciei. Præterea fabæ solæ frugum exesæ replentur crescente Luna, sed inexpertæ adhuc facultatis ad lunares morbos. Senecio qualibet formè Luna luteos nō uos flores instaurat, qui breui in pappos abeunt, datur contra comitiales. Est & selenites lapis, quem aliqui aphroselinum vocant, quoniam noctu inuenitur Lunæ imaginē reddere, quæ cum ea quidem augetur, & decrescit, cuius ramenta comitialibus in potu dari iubet Dioscorides. Sunt qui tradant in armo pantheræ similem Lunæ inesse maculam, crescentem in orbem, & cauautem pari modo cornua, ex Plinio, cuius pinguedo utilis est ijs, qui vertiginem patiuntur, si eius odor inter assandum recipiatur, ex Plinio.

DE LVNARIIS HERBIS NOCTV AD LVNAE LVCEM
splendentibus. Cap. X.

LVNARES hebas subnectemus, quæ cum noctu luceant, vel ad Lunæ motum moueantur, quandam cū Luna sympathiam habere dicuntur, & lunares vocant. Has ad comitiales morbos, & ad foecunditatē facere creduntur, quod Luna foecunditati, & generationi patrocinetur. Herba est cynospastos, alio nomine aglaophotis; est enim hoc nomen grecum à lucis splendore inditum inter ceteras herbas delitescit, nec vllō modo agnoscitur, noctu verò stellæ instar lucens, & igneo splendore coruscans, facillè in conspectum venit, itaq; signo ad eius radices defixo, discedunt absq; eo, neq; colorē eius interdū, neq; speciem cognitari, nocte iam exacta, aduentant, & herbam ex signo agnoscunt, sed euellere cauent primū quum eius naturē imperitum perijssē ferant, canem adducunt nitentem, & famelicum, & funiculum ad inferiorem herbæ stipitem vinctum, cani alligant, & carnes ei obijciunt longissimè recedentes, canis ad carnes prope rans, herbam radicitus eruit, & canis expirat. Vsus herbæ inter cetera ad comitiale morbum, remedium ex ea homini commendat, & ad oculorum vitium, quū ei videndi

RR facultas

facultas adimitur, ex Aeliano. Alia est Democriti aglaophotis à Plinio descripta, quæ admirationem hominum propter eximium colorem acceperit: hanc enim Iosephus in belli iudaici commemorat historis: vocant recentiores lunariam græcam herbam quandam, quæ semina affert longiuscula inter latas & planas siliquas, quæ veluti tenuissime laminæ sunt: hæ maturæ noctu ad Lunæ lucentis imaginem in superficie sua læui, splendidaq; , vt speculum reddant, vt inde lunariæ nomen sit impositum. Alij quod folium, quia vtrinq; folliculum in medio facit, & intra semen continet, argenteo nitore splendet, & splendor ille ad Lunam nitet, vt specularis lapis, flores cœruleos habet: remediū ex ea aduersus comitalem morbum probatum audio. Pœoniā, Apuleius dicit, noctu lucere, tanquam lucerna, ob id noctu à pastoribus inueniri, & alio modo aglaophotis dici. Si lunatico iacenti imposita fuerit, statim se leuat, vt sanus, & si eam secum habuerit, nunquam ei accidit. Nyctegreton inter pauca mitatus est Democritus, colorē ignei folijs spinæ, à terra se attollentem, præcipuamq; in Gedrosia narrat, eruitur post æquinoctium vernum radicibus, siccatuq; ad Lunam triginta diebus, ita lucens noctibus. Magos, Parthorumq; Reges, vti hac herba ad suscipienda vota, eandemq; vocari chenu mychon: quoniam anferes à primo conspectu eius expauescant, ab alijs nyctilopa, quoniam è longinquo noctibus fulgeat.

ANIMALIA, QUÆ CVM LVNA QVENDAM CONSENSUM HABENT. Cap. XI.

VNT & animalia quamplurima, quæ cum Luna cōsensum quendam habere videtur, hæc omnia ad comitalem morbum, & ad cerebri vitia valere proferre auisim. Aelurorum oculi ad Lunæ vices ampliores fiunt, & minores. Id multo magis mirandum ælurum marem, vt Horo Apollini placet, Solis vices sentire, mutareq; pupillas oculorum syderis cursu; si quidem diluculo exortu, protenduntur, & eadem meridie contrahuntur in orbem, occasu Solis obscuriores hebescunt. Isidis numen totum complecti in se naturam Aegyptij credentes, idèo illi hoc animal coniunxerunt, quod Lunæ, cuius syderis beneficio Naturæ pars multa stat, notas & imagines quasdam, præsertimq; in oculis referret, in quibus ad quotidiana luminum in eo decrementa, incrementaq; augeri pupillas in æluris, & minui, pleriq; testati sunt, nec id tantum, sed noctu, & in tenebris syderis illius modo fulgere, & quod maximum est, fertilem & vegetabilem Lunæ naturam fœcunditate sua, exequare. Mustela eius species est, cuius caro ad comitales valet, ex Auicenna, ventriculus ex Dioscoride, sanguis ex Galeno, cinis cerebri, testiculorum & vuluæ, ex Plinio. Simias Luna caua tristes esse, nouam exultatione adorare Solinus dixit, quibus in simiarum genere cauda sit, Luna caua tristes esse, ait, nouam exultatione adorare, Plinius. Aegyptij pro Luna cynocephalum pingunt, propterea quod animal hoc consensum quendam quoad Lunæ cum Sole coitū afficitur, habet, vbi enim aliquanto tempore Luna cum Sole congregiēs expers luminis permanet, tum mas quidem cynocephalus nec quoquā intuetur, nec vescitur quicquam, sed demisso in terrā vultu, Lunæ tanquam raptæ vicem dolere, & indignè ferre videtur: scœmina verò, præterquam quòd nusquam oculos contorquet, eademq; cum mare patitur, in super è genitali vase sanguinem mittit, idemq; ad hæc vsq; tempora in sacris ipsis cynocephali nutriuntur, vt ex ipsis coniunctionis Solis & Lunæ tempus cognosci possit. Lunam orientem indicare volentes, cynocephalum pingunt stantem, manusq; in cœlum attollentē, ac regium insigne capite gestantem, quod hoc habitu videatur cynocephalus Lunæ cōgratulari, ex Horo: cor simiæ assum, & aridum potum dragmæ pondere cum mellicrato vetere, contra comitalem morbum valet, ex Rhase. Elephantis religio & veneratio syderum, & Solis quoq; & Lunæ, ab interlunio crescente Luna elephantos intelligo quædam Naturæ recòdita ratione, ex sylua primùm, vbi nascuntur, ramos decerpere, eosq; deinde sublimes ferre, tum verò illos ad Lunam suspicere, ac leniter ramos mouere, tâquam

quam supplicationem quandam Lunæ prætendentes, ex Aeliano: Ebur exhibetur cum mulsa, valdè insigni facultate in comitialibus, & iecur comitialibus morbis prætat, ex Plinio. A coitu crescente Luna muris iecusculum mirum in modum sibi fibræ quorundam quædam progigni vsq; ad Lunam plenâ, deinde Luna decreſcente, fibræ pariter deſcunt, ac in vnum corpus extenuatâ paulatim euaneſcunt, ex Aeliano, & Cicero ne, Lucilio, Gellio, & Plinio. Murem araneum Aegyptij ſacrum habent, quia eius iecur minuitur, quum Luna obſcuratur. Murem diſſecans per Lunæ ſilentium, iecur ipſius extrahitur, & aſſum epileptico, vt comedat exhibitio, ex libro parabilium Galenus. Gallinaceum, ex oriente Luna, quaſi diuino quodam ſpiritu aſſatum bacchari, atq; exultare ferunt, ex Aeliano: gallinacei teſtes ex aqua cœleſti bibendos dant, antecedente quinque dierum abſtinentia ad comitiales, ex Plinio, & Sexto. Lunari poteſtate oſtrearum, conchiliorum, concharumq; omnium corpora augeri, & ruruſus minui referunt. Horatius.

Lubrica naſcentes implent conchilia Luna.

In cauſa ſunt propriæ Lunæ affectiones, quæ ſunt, rigore & modico colore humectare corpora. Luna igitur humores alit, & regit, quemadmodum Sol ſuo calore ſecundat omnia, quia omnium vita oritur à calidi & humidi commiſtione, & fouetur vtriuſq; temperamento. Sol maſculum ſyduſ, marisq; vicem gerit, Luna ſœminæ ſœmineum ſyduſ eſt, molle & nocturnum, ſoluit humorem, & trahit, non aufert, vt ait Plinius. Diximus conchilia & vniones ad comitiales valere. Porro mirum formicam ſentire vices ſyderis, interlunio tempore ceſſantem, & plenilunio noctibus operantem. Quin & ſcarabeus totidem digitis, vel pedibus nititur, quot menſis diebus conſtat, in quibus Sol exoriens ſuos perſequitur curſus, is Solis, & Lunæ coitum aperte demonſtrat, quando quidem ex bubulo ſtercore pilulam ab ortu ad occaſum rotando verſans in orbis imaginem eſtingit, quam viginti octo diebus, facto humi ſcrobiculo, adobruens tantisper celat, dū ſigniferum ambiens Luna ad intermenſtrum reuertens, ſileat, apertoq; tum orbiculo, coitus ſyderum denunciâns, nouam prolem ædit, nec aliam naſcendi nouit originem; quorum viridium natura contuentium viſum exacuit, ex Plinio.

ANIMALIUM CEREBRUM, QVOD AD LVNAE VICES CRESCIT, ſeneſcuq; lunare eſſe. Cap. XII.

HST & cerebrum quorundam animalium, quod cum Luna creſcit, deſcenditq; valdè ſenſibiliter, quum & hominum, omniumq; animalium etiam ad Lunæ vices augeatur, minuaturq;. Prudentes chirurgi plena Luna caput non aperiunt, quia tunc cerebrum magis diſſundi, & totum cranium impleri vidimus. Hippocratres libro de morbo comitiali. In morbo ſacro cerebrum nimis humidum eſt, cognouerit hoc autem ipſum quis maxime ex ouibus, & præſertim capris. Hæc enim frequentiffimè eiſmodi morbo corripiuntur, quod ſi caput ipſarum diſſecueris, reperies cerebrum humidum, ſudore refertum, & male olens. Plutarchus in quaſtionibus rerum Romanarum caprâ, præter cætera animalia comitali morbo tentari refert, proptereaq; veteres ſacerdotes ea vehementer, vt morbida abſtinuiſſe: carnes capræ in rogo hominis toſtæ comitalibus valent, vt diximus. Cerebrum capræ traiectum, priuſquam lac detur infantibus, diſtillatur contra comitiales morbos, ex Plinio. Galenus iecur propinat, Dioſcorides lac. Ouib; ſemper humidum cerebrum, & comitali morbo corripiuntur: ad comitiales morbos mirificè laudatur ſanguis pecudum. Plinius fel alibi laudat, ſudores Serapio, & œſypum cum myrrhæ momento. Cerebrum ſuis pinguiuſculû, ex Ariſtotele, deſcendete Luna magis minuitur, quam vlli animalium. Aegyptij ſuam profanum exiſtimât, videtur enim præcipuè iniri deſcendete Luna, ex Plutarcho libro de Iſide, contra comitalem morbum dantur ſuum teſticuli inueterari, trituſq; in lacte ſuis, præcedente vini abſtinentia, & ſequente continuis diebus, Iotium aprî bibat cum oximelle & reme-

dium capiet, ex Plinio. Dissēctis, Luna crescente, hirundinum pullis, qui primo partu exclusi sunt, in vtero eorum lapillos duos offendes, ex quibus vnum colore varium, alterum paruum eximes, ij primo quā terram attingant, in iuvenca corio, aut ceruina pelle brachio, aut collo alligati, comitialibus proderunt, & sæpè profus eos recreabūt, ex Dioscoride. Caput coturnicis apertum humidum est, & foetidum, ob id epilepsiae obnoxium, Plinius. Coturnices propter comitiam morbum damnauere mensæ, & desipi consuevere, quem solæ animalium sentiunt, præter hominem: ad morbum comitiam remedium valèter efficac: coturnicum cerebrum ex vnguento myrteo tritum, stanneo vase repositum, & quū quispiam morbo comitiali prolapsus videris, eo faciem oblinito, & admiraberis eiusmodi auxiliij efficaciam: nam statim æger resurget, ex Galeno. Gallinis cerebrum humidum est, & comitiali morbo corripuntur: diximus supra gallinaceos testes ad caducum morbum valere. Aelianus Demonstrati opinione piscem Lunam appellari dicit, lata figura, exiguum, pulchrū, cyanei coloris, in formam semicirculi Lunæ, & cum ipsum quū est Luna plena, impleri, & implere, nempe si decrescente Luna arboribus appenderis, exiccari, atq; interire, si plantis marcescere, si plena Luna in id aqua inieceris, quod in puteis reperitur, aquam iugem & perennem fore, si extrema Luna aquam exarescere.

FLORES SOLIS FORMAM EFFIGIANTES, ET ANIMALIA

Solis vires retinere.

Cap. XIII.

FLORES sunt, qui floris formam, & etiam colorem mentiuntur. Intumescunt primo prægnantia florum inuolucra, & pro alabastro sphericum orbem ostendunt, quo fatiscente & in folijs se explicante, radiatum orbem circinatum per extrema structili quadam serie numerosis foliolis demonstrant, veluti radiolis, videnturq; Solis radios emēiri. Heliochryson folijs circumcingentibus Solis radios videtur æmulari. Solaris herba est, & diximus ad gloriam valere. Helenium buphtalmi flore aureo stellato, quem ambiunt folia tenella, oblonga, radiata, in cuius medio vmbro prominēt villosus, Solis orbem imitans: eo vtendum vino humenti, ac recenti ad animi paranda comoda, lætitiāq; inuehendam, & mœstitiam expellendam, ex qua dote plurimi fecerūt eam antiqui: & nepenthe illud ægyptium ex ea vna confectum opinati sunt. Heliantem vocant in Themiscira regione, & Ciliciæ montibus marinis: hanc cum adipe leonino decocta, addito croco & palmeo vino perungi Magos, & Persarum Reges, vt fiat corpus aspectu iucundum. Anthemidi flores in cauliculis bullatum glomerulum luteum, quasi modiolum in medio cingentibus foliolis, alio nomine chrisocome, id est auricoma dicta. Ab Aegyptijs sapientibus Soli sacrata, febriumq; omnium remedium putatur. Scorzonera vocata flores profert etiam radiatos: datur eius succus cardiacis, & animi deliquijs. Caltha florem habet in orbem circinatum, vmbone in centro perspicuo extante, cingentibus circumqua; veluti radiolis multifidis circumdatum, ex auro fulgore rubenti, nulli florum speciositate secunda: acetarijs inditur ad cordis affectus, & ad aciem oculorum excitandam. Sunt & animalia, quæ quadam forma & virtute Solem mentiuntur, ad cordis robur, & ad venena valent. Leo rotunda facie est, eoq; nomine Solem referre, quū & in ambitu radiorum, quandam imaginem pilos referat præfulgida & quodammodo igneæ eius pupillæ, Aegyptij Soli sacrant Leonem, quia id animal videatur ex natura Solis substantiam deducere, primumq; impetu & calore cæteris præstat animalibus, vt præstat Sol inter sydera: validior est leo pectore, & priore corporis parte, ac degenerat posterioribus membris, æquè Solis vis in prima diei parte ad Meridiem increfcit, vel prima anni parte à vere in æstatem, mox elanguescens deducitur, vel ad occatum, qui diei, vel ad occasum, quæ anni pars videtur esse inferior: idemq; oculis patentibus, atq; igneis cernitur semper, vt Sol patenti, igneoq; oculo terram conspici perpetuo, atq; infatigabili cernit. Hæc Macrobius. Hoc argumento Hori throno leones

nes subijciunt: cuius adeps cum rosaceo febribus medetur, ex Plinio, vel eius adipe perunci faciliorem gratiam apud Reges, populosue promittunt Magi Pliniani. Accipiter Solis, præter cæteras volucres, simulacrum esse videtur, utpote particulari quadam, & occulta ratione Naturæ intentissimis in eius orbẽ oculis prospiciens, atq; hinc est quod Medici ad sananda oculorum vitia hieracio herba vtuntur: Vnde etiã fit, vt Solem interdũ, tanquam visus authorem & dominum accipitris forma pingunt. Aquila Soli sacra, nõ Poetarum figmento Ioui, quũ & ipsimet ignem Soli aquilã subripuisse dicant: nimia caliditate prædita est, vt Sol, ideo lapides in nido ponit, ne plus debito calefiant: oua in Solis orbem intensissimè perspicit, & filios vt contueantur cogit, ob id eius lapidem diuitias augere dicunt, & dextrum oculum ad gratiam valere, prodest autem febribus, ex Tralliano: Gallus magis est ipso leone solaris, & ob id leonem fugat, horas aduenientis Solis prænuntiat, vt de alectore fabulantur Poetæ: cristis & auribus gallinaceorum crematis, tritisq; cum oleo perungi iubet febrientes.

STIRPES, QUAE LVNAE QVANDAM FORMAM REFERUNT, lunares esse. Cap. XIII.

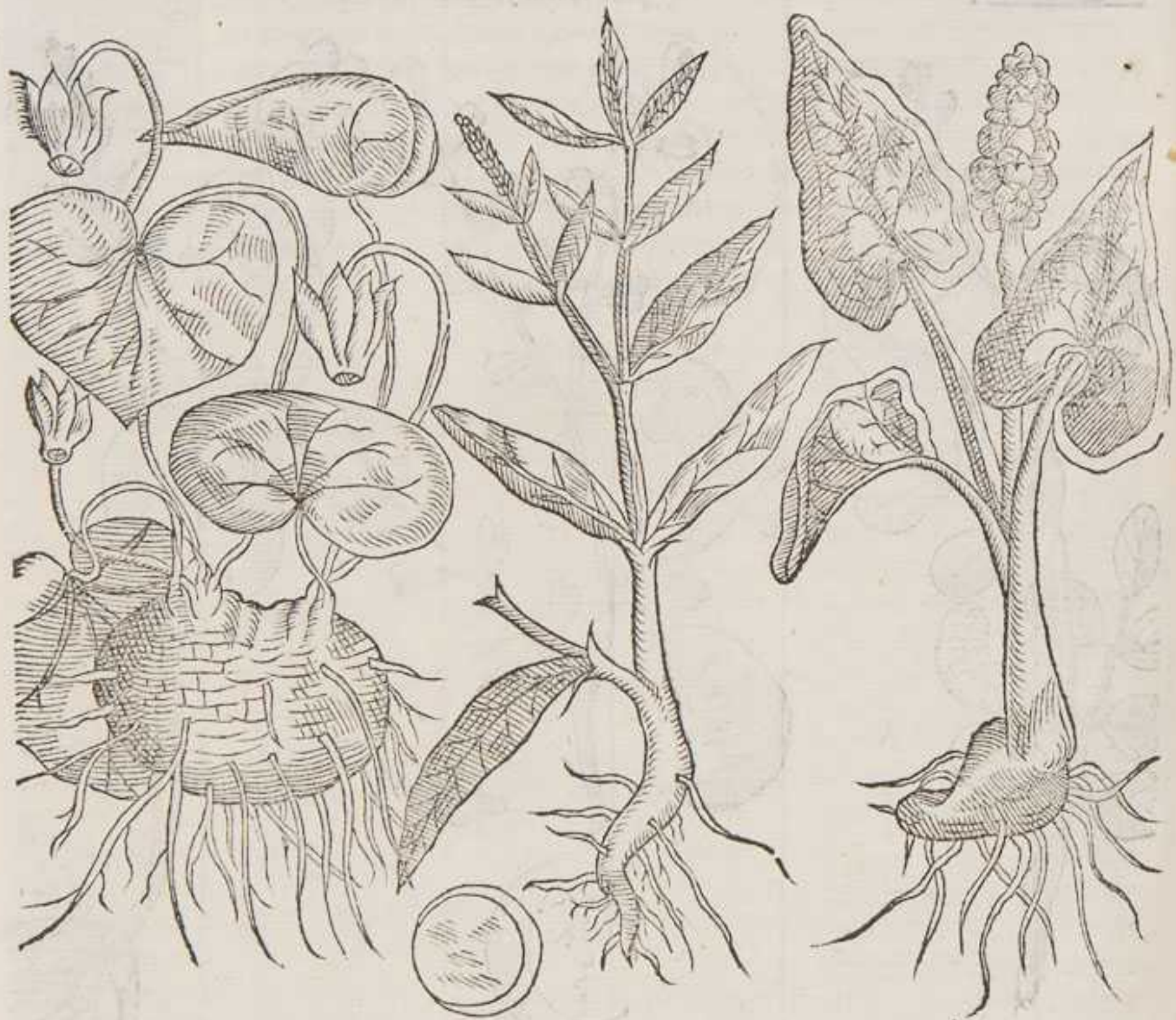
VNT & herbae, quæ falcatis lunatisue folijs, siliquis, alijsue partibus, & lunaris virtutis compotes sunt.

SENAM primò, mox herbam sferra cauallo vocatam, tertio minorem lunariam appinximus, vt ad Lunæ imaginem lunam folia contuearis.

Sena

Sena lunatis filiquis est, vel folliculis: mundat cerebrum, & omnes corporis sensus confertq; omnibus eorum incommodis, animi hilaritatem affert, roborat cerebrum, nervos & oculorum aciem, ex Mesue. Lunaria minor caule rotundo, folia vtrinq; septē annexa refert lunata, numero frondium quoq; numero dierum cuiuscunq; eius quartæ referunt, inexplorata adhuc dotis, sed auguramur ad eadem remedia valere, quæ diximus. Plutarchus libro de fluvijs in Apfanto monte iuxta Tracheū flumen herbam selenitem gigni scribit, à qua distillantem spumam pastores initio veris pedibus illinūt, vt à serpentibus tuti sint, absurda quadam persuasione vulgi, spumam quādam dimittere credit, vnde specularis lapis aphroselinus cognominatus, quasi ex Lunæ spuma concretus, & comitalem morbum, quo correpti ore vomunt. Inter genera palmarū genus est, cuius fructus os lunatū habet, osseumq; dente cōtra fascinationes religione politū, ex Plinio. Sunt & pectines marini multipliciter, & variè effigiati, inter quos lunati sunt, & diximus cōchilia ad comitiales valere. Alektorolophos folijs cristatis, falcatis, visitur, inter quæ lunata emicat filiqua, mēbranacea cute obducta: Plinius ad oculorū caliginē valere dixit. Sunt & lunata dracunculi folia, ratione caulis, cui herent incuruati, cum hordeo maturescente, crescente Luna effodi iubent: & menses sistit, si ferro nō attingatur. In anaxarytide, ob eandem figuram sic dicto, rumicis genere, eminentibus vtrinq; tanquam cornibus: mulierum profluua trita, & admota cohibet, tosta in vino menstrua commouet. Arum latum folium habet circa primū à pede ortū, eminent vtrinq; cornua: in eclegmate menses cit, habet & hemionitis folia lunata, & phyllitis, sed adhuc in experta dotes.

CYCLA.

CYCLAMINI, persicaria, & ari maculosa folia proponimus obuia, vt de honestantium
Lunæ vultum macularum maginem contempleris.

MACVLOSÆ STIRPIVM FRONDES, LVNÆ MACVLAS
ostendentes lunares sunt. Cap. XV.

TIAM stirpes se lunares esse fatentur, animalia, & lapides, quæ maculas in folijs, fructibus, pellibus, & lapidibus ostendunt. Cyclamino folia insunt varia, nam supra, infraque albicant maculæ: succus eius ad purgandum caput infunditur naribus. Aron folia paucioribus distincta maculis habet: datur vtiliter feminum dragmæ duæ ad ciendos menses. Chamæleo niger foliorum colores variat, vt hic viridia, alibi albicantia, alibi rubra inueiantur; fluxiones inhibet, quas rheumatismos vocant, & hydropicos curat. Persicaria in folio linæ maculæ modo conscripta, quæ corniculantis Lunæ imaginem refert, habet molibdenæ effectus: nam si oculis religetur, plumbum, quod est genus vitij, ex oculis tollitur.

SOLARES HERBAS ESSE, QVÆ SVB TORRIDA ZONA
nascuntur. Cap. XVI.

VNT & multæ stirpes, quæ sub torrida Zona nascuntur, quas solares esse dicemus, sic & animalia & lapides: maximè enim ibi Sol viget, solaremque vim imprimit, vnde calidæ & siccæ sunt, cordi subueniunt, oculorum aciei, venenis, & febribus. Balsamum in Iudæa nascitur, & præsertim Hyerico: ad serpentum & venenatorum morsus valet, caligines oculorum discutit, febrium horrores illitu tollit, cor mirificè eius olfactu reficitur. Cinnamomum Aethiopia Traglodytis mittit, caligantibus oculis, & cardiacis datur. Garyophylli in India orientali gignuntur, cordi auxiliantur & oculorum caliginibus, & visus exacuunt. Cassia in Aethiopia nascitur, in tractu Arabiæ odoriferæ, viperarum morsibus resistit, & ad visus claritatem facit, & alia innumera, quæ piget referre. Contra sunt stirpes, quæ Septentrioni obijciuntur, locis humidis, frigidisque, quibus Luna præest. Exemplum erit cicuta, cuius vis eximia in terris Parthorum, quæ ad eum argentis ingenij, vt potenter interimat, cohibet rheumata, & sic de alijs.

QVÆ CONTRA COELVM SVRRIGVNTVR CONTRA FVL-
mina valere. Cap. XVII.

IDENTVR hæc quodammodo cœlestem naturam sapere, quomodo fulminibus & tempestatibus obuiandam sit, & ijs satisfaciendum, qui in causarum disquisitione se torquent, quum aliqua fulminibus non feriantur, ratione aperiamus. Non ignorandum ea omnia, quæ tempestatum tempore, & imminentium fulminum, contra cœlum surriguntur, quasi cœlo colluctatura, sine dubio tempestatibus, & fulminibus obuiari, ijs figuris ostendentes, se contra ea præparantes, aut occulto consensu tueri, idque etiam antiquiores naturales sentisse video. Nam Plinius de phoca loquens ait. Vituli marini pelles, etiam corpori detractas, sensum æquorum retinere tradunt, semperque aestu maris recedente, inhorrescere. Ob id pauidi, ne fulmine feriantur, tabernacula e pellibus beluarum, quas marinos vitulos appellat, contegunt, quoniam hoc solum animal ex marinis fulmen non percutiat. Seuerus Imperator lecticam suam corio vituli marini tectam voluit. Nos sæpe obseruauimus austrinis ventis insurgentibus, inhorrescunt pili, borealibus verò desides euadunt, eodem modo de hyænæ pelle loquuti sunt. Palla dius enim. Grandini creditur obuiare, si quis crocodili pellem, vel hyænæ, vel vituli marini per spatia possessionis circumferat, & in villæ, aut cortis suspendat ingressu, quum malum viderint imminere. Philostratus vim hippopotamo tribuit: inquit enim. Intra
regionem

regionem pellem fluuiatilis equi defodito, & eo loco fulmen non cadet, hippopotami enim pilis teguntur, vt vituli, etenim in aquis degunt, & si adhuc obseruatū non sit, eorū pilos contra tēpestates eleuari, nauium gubernatores ijs extrema vela muniunt, ne fulmine cōtacta deflagrent. Ex volucris solam aquilam fulmine non ici scribunt, quæ ob hoc huius teli gerula fingitur, cuius pennæ tempestatis tempore surrigi debent, & si adhuc inexpertum. Quapropter homines solam auium omnium aquilam diuinam perhibent. Idem in herbis videre licet quamplurimis, quæ contra tempestates folia erigunt, & inhorrescunt. Plinius de trifolio loquens. Trifolium quoq; contra tempestates surrigere, sed quale fuerit non exprimit. Fuchsius acetosum dicit, quod vmbrosis locis nascens futuras tempestates pronuntiat, siquidē appropinquantibus erigitur contra, & obseruatum à se, & ab alijs, quod eius herbæ copiosi flores, crebras illius anni pluuias, & aquarum innudationes certò portendant, contra pauci siccitatem. Et de asphaltite trifolio loquens, quoad septies singulis diebus odorem suum habeat, & toties eum amittat, quandiu in hortis creuerit, & pluuiosa temporis constitutione, & tempestate instante multò vehementior est, & sic sanè vt totas ædes odore suo compleat. Sed ego id in pratensi, & omni trifolio obseruavi: vnde contra fulmen certissimò pronuntiarē. Antiqui de bryonia, siue alba vite scripserunt idem, vt contra fulmina valeret, & mutationem quandam in tempestatibus obseruavi. Palladius contra grandinem omne horti spatium alba vite præcingit. Et Columella ait.

*Itq; Iouis magni prohiberet fulmina Tarchon
Sæpe suas sedes præcingit vitibus albis.*

Manu satarum, receptarumq; in domos laurus sola fulmine non icitur: ob id Tiberium Principem, tonante cœlo, coronari ea solitum ferunt, contra fulminum metum: cuius rationem diximus, quod contra tempestates folia surrigat. Rationem aliam dicemus, quod suis actionibus maximè igni aduersari videtur. Subiungit Plinius. Laurus quidē manifesto abdicat ignes crepitu, & quadam detestatione, mira est in ea natura, intus habet ignem, affricatu enim excitat ignem, vt sæpius experti sumus, foris eicit & detestatur. Ficus arbor etiam fulmine non icitur. Et bulbus non sui corporis exiguitate fulminis impetum euadit, sed aduersam fulminis ictum retorquentem naturam possidet. Corallium Gorgona dictum, nominis causa, quod in durum lapidem mutatur, fulminibus & tempestatibus resistere affirmat Plinius. Consimile munus habet tuber, & hinc adagiū vsurpatum, vt qui suo preidio aduersus portetorum vim premonitus est, dicatur & hydna gestare. Monstrant cognationem cum tonitruis, quum autumno fuerint tempestates & tonitrua magna tunc nasci. Aquinas Poeta.

Et faciet lautas optata tonitrua cœnas.

Quippe imbres, procellæ, quæ cum igne ei aculantur, videntur causam eius generationis esse, vt ex Plutarcho habetur. Contrariæ nature cucumis, nam quoties cœlum tonat, veluti timore perterritus, conuertitur.

F I N I S .

Illustris, & Reuerendiss. Domine,

Vidi, legi, & consideravi præfens opus, Phytognomonica inscriptum, hoc est de plantarum Physiognomia, ab Illustri Domino Ioanne Baptista Porta Neapolitano compositum, & in eo nihil inueni, quod Sanctæ Catholice fidei, aut bonis moribus aduersetur: ideo potest imprimi: eò magis cum quicquid in eo continetur, totum philosophicè, & ad mentem Naturalium Philosophorum est dictum. Neapoli die 24. Nouembris 1587.

Imprimatur.

Flaminius Torcella Vicar. Gener. Neap.

M. Philocalus Pharaldus Carmelita vidit. Idem f. 70.

NEAPOLI, Apud Horatium Saluianum. M. D. LXXXVIII.

